بەشی دووەم

لەش

گرفتی لەش و پەیوەندییەکانی بە ئاگامەندییەوە ئاشکرا باس نەکراون. لەکاتێکدا لەش بەوشـــتە دانراوە، کە یاسای خۆی هەبێت و ئێمەش بتوانین پێناسەیەکی لە دەرەوەدا بۆ بکەین، گەیشـــتنمان بە ئاگامەندی لەناوەوە لە ڕێگەی حەدەســـەوە ڕوودەدات. ئەگـــەر من بتوانم ئاگامەندیم لەو شـــێوازە ڕەها و ناوەکییەدا بناســـم و زنجیـــرەی تێڕامانەکانی بدۆزمەوە، هەوڵیـــش دەدەم جۆرە یەکێتییەکی بوونی، وەکو بابەتێکی زیندووی پێکهاتوو لە سیســـتەمی دەمارە هەستکەرەکان، مێشک، گلاندەکان، هەرەسکردن، هەناسەدان و هەموو ئەوانەی لە ئەتۆمەکانی هایدرۆجین و کاربۆن و ناتیرۆجین و فســـفۆر... هتد پێکهاتـــوون، بۆ دابنێم. بەڵام ئەم کارە لـــە گرفت بەدەر نییە. ئەم گرفتانەش لە هەوڵدانەکەی من لە دامەزراندنی یەکێتی نێوان ئاگامەندی من و لەشـــی کەسانی دیکەدا ســـەرهەڵدەدات. لەڕاستیدا، لەشم ئەوە نییە، کە بۆ منە. من مێشکی خۆم یان گلاندی ئیندۆکرینم نەدیوە و ناتوانم بیانبینم. لەبەر ئەوەی من لاشەی مردووم بینیوە یان منسیۆلۆجیم خوێندوە، بەو باوەڕەدەگەم، کە لەشـــی منیش لەناوەوە لە لەشـــی مردووەکە یان وێنەکانی نێو پەرتووکەکە دەچێت. هەڵبەتە ئەو پزیشـــکانەی نەشـــتەرکاری لەسەر لەشی من دەکەن ڕاســـتەوخۆ ئەو لایەنەی لەشـــم دەبینین، کە خۆم نایبینم. من لەگەڵیاندا ناکۆک نیم. هەروەها ناتوانم بڵێم من مێشـــک، گەدە یان دڵم نییە. پزیشکەکانیش ئەزمونی لەشـــی منیان لەنێو جیهانـــدا هەبوو. لە ئەزمونی خۆمدا لەشـــم لەنێو جیهاندا دەرناکەوێت. بێگومان لە ئامێری ڕادیۆســـکۆپەکەدا توانیم وێنەی بڕبڕەی پشـــتم ببینم. بەڵام لەمحاڵەتەدا من لە دەرەوەی ئەودا و لەنێو جیهاندا بووم. من هەســـتم بە بابەتێک لەنێو بابەتەکانی دیکەدا کرد و تەنیا بە هۆی بیرکردنەوەوە ئەو وێنەیەم بە بەشێک لە لەشی خۆم دانا و بوو بە خەسڵەتێک نەک بوونی من.

دروستە دەتوانم دەست لە قاچ و دەستەکانم بدەم. هیچ شتێک ڕێگەم لێناگرێت هەســـتەکانم بە ڕێکی بەرەو جیهان بەرم، بۆ نموونە بە چاوەکانم تەماشابکەم. با ئەوەشـــمان لەبیر نەچێت لەمحاڵەتەدا من بۆ چاوەکانم دەبم بە کەســـێکی دیکە و وەکو ئەندامی هەستکردن لەنێو جیهاندا دایاندەنێم. لەوکاتەدا چاوەکانم لایەنێکی

جیهانم نیشـــاندەدەن من "بینین نابینم". بینین دەبێت شـــتێک بێت لەنێو ئەوانی دیکەدا یان ئەوە بێت شـــتەکانم بۆ دەردەخـــات. لە یەک کاتدا هەردووکیان نییە. بەهەمانشێوە، دەستم دەبینم شتەکان دەگرێت، بەڵام دەستگرتنەکە نازانم چۆنە. لەبەر ئەم هۆیەشـــە بیرۆکەکەی ماین دی بیران لەسەر "هەستکردن بۆ هەوڵدان" نییە. دەســـتم بەرگریکردنی، ڕەقی و نەرمی بابەتەکانم بۆ دەردەخات نەک خۆی. من دەســـتم، وەکو شوشـــە مەرەکەبەکە دەبینم. هەست بە دووروییەک لەنێونماندا دەکەم. ئەو کاتەی پزیشکەکە قاچە بریندارەکەم بەرزدەکاتەوە و تەماشای بریندەکەم دەکات منیش خۆم بەرزدەکەمـــەوە تاکو بیبینم هیچ جیاوازییەک لەنێوان بینینی لەشـــی پزیشکەکە لای من و قاچی خۆمدا نییە. جیاوازییەکەیان تەنیا لە بونیادی هەســـتکردنەکەدایە. ئەو کاتەی دەست لە قاچم دەدەم هەستدەکەم قاچم دەستی لێدەدرێت. بەڵام دیاردەی ئەم دوو جۆر هەســـتکردنە بنەڕەتی نییە: ســـەرما یان دەرزییەکی مۆرفین لە ناوی دەبات. ئەمەش ئەوەمان بۆ دەردەخات، کە ئێمە مامەڵە لەگەڵ دوو ڕاســـتەقینەی جیاوازدا دەکەین؛ دەســـتلێدان و هەروەها دەستلێدراو. هەســـت بەوەبکەیت، کە دەســـت لە شتێک دەدەیت، هەســـتیش بکەیت دەستت لێدەدەن. ئەمانـــە دوو جۆری جیاوازن و ناکرێـــت هەردووکیان بە ناوی (دووجۆر هەستکردن) کۆبکەینەوە.

لەڕاســـتیدا، جیاوازی بنەڕەتییان هەیە و بە یەکـــدی ناگەن. بێجگە لەمە، کە دەســـت لە قاچم دەدەم یان دەیبینم بە ســـەریا تێدەپەڕم و بە ئەگەرەکانی خۆم دەگەم. بۆ نموونە، دەمەوێت پانتۆڵەکەم لەپێبکەم یان پەڕۆی سەر بریندەکە بگۆڕم. هەروەها دەتوانم قاچم بە جۆرێک دانێم تاکو بە ئاســـانی کارەکەم بکەم. ئەمەش ئەو بەرزێتییەی من ناگۆڕێت، کە ڕوو لە ئەگەرێک بەرەو چاکبوونەوەم دەکات. من لەبەردەم ئەودا بەبێ ئەوەی ئەو بم یان ئەو من بێت ئامادە دەبم. ئەوەی من لێرەدا هەســـتی پێدەکەم قاچمە، وەکو شـــتێک؛ ئەو قاچە نییە، کە ئەگەرە بۆ ڕۆیشتن، ڕاکردن یان یاریکردنی تۆپێن بۆ من.

بەو ڕادەیەی لەش ئەگەرەکانی بوونم لەنێو جیهاندا دیاریدەکات، دەســـتدان لە لەشم ئەگەرەکان دەمرێنێت. ئەم گۆڕانکارییە بە تەواوی پەیوەندی بە بوونی لەشەوە هەیـــە، وەکو ئەگەرێکی زیندوو بۆ ڕاکردن، ســـەماکردن و زۆری تریش. بێگومان، هەســـتکردن بە بابەتبوونی لەشم هەستکردنە بە بوون، بەڵام ئەو بوونەی هەستی پێدەکەم بوونە بۆ کەســـانی دیکەش. ئەم ئاڵۆزییە دەتوانێت بەرەو بێهودەییمان بەرێت و پەیوەندی بە کێشـــەی (بینینی پێچەوانەکراو)ەوە هەیە. ئێمە پرســـیاری زانایانـــی فزیۆلۆجی دەزانین، کە دەڵێن: ئێمە چـــۆن بتوانین بابەتەکان بە ڕێکی ڕیزبکەین لە کاتێکدا لە پشـــتی چاوەوە ســـەرەوخوار دەبینرێن؟ هەوەها وەڵامی فەیلەســـوفەکانیش دەزانین. کە دەڵێن، هیچ گرفتێکی تێدا نییە بابەتێک بەرانبەر

جیهان به هەڵگـــەڕاوی دابنرێت. ئەگەر هەموو جیهانیش بـــە هەڵگەڕاوی ببینین هیچ واتایەک نادات چونکە هەڵگەڕانەوەکەی پەیوەندی بە شتێکەوە هەیە. ئەوەی سەرنجی ئێمە بەرەو بنەڕەتی ئەم کێشە نادروستە دەبات ئەوەیە، کە کەسانی دیکە دەیانەوێت لەشـــی کەسێکی دیکەش بە یەکێک لە بابەتەکانی ئاگامەندیم دابنێین. لێرەدا مۆمێک، لە پشـــتی چاومەوە بە هەڵەوگێڕاوی دانراوە. پشـــتی چاویش بە شێکە لە سیستەمی فیزیکی: پەردەیەکی پشتی چاوە و هیچی تر، بلورەکە بلورە و هیچی تر؛ بوونی هەردووکیان لەگەڵ مۆمەکەشدا و سیستەمەکەش لەیەکدی دەچن. لێرەدا، بە مەبەستەوە بۆچوونێکی فیزیاییمان هەڵبژاردوە، کە دەرەکییە. بۆ ئەوەی لە گرفتی (بینین) بکۆڵینەوە دەبێت چاوێکی مردوو لەنێو جیهاندا بدۆزینەوە. ئەگینا چـــۆن ئەو کاتەی ئاگامەندی، کە ناوەکییەکـــی ڕەهایە ڕەتی پەیوەندییەکەی بەم بابەتەوە دەدات، توشی سەرسوڕمان دەبین؟ ئەو پەیوەندییەی من لەنێوان لەشی کەسانی دیکە و بابەتێکدا دروســـتی دەکەم پەیوەندییەکی هەبووە. لە سەرەتاوە لەســـەر بوونی کەسانی دیکە، وەکو بابەت ڕادەوەستێت. ئەگەر ئاوەڕ لە سروشتی لەش بدەینەوە، پێویســـتە ڕێکبوونێک بۆ تەماشـــاکردنەکانمان دروستبکەین، کە لەسەر ڕیکبوونی بوون دادەمەزرێت: نابێت نهۆمە ئۆنتۆلۆجییەکان تێکەڵ بکەین. پێویستە لە ســـەرەتاوە لەش، وەکو بوون-بۆ-خۆ بناســـین و دوایی بە بوون-بۆ-کەســـانی دیکەی دابنێین. بۆ دوورخســـتنەوەی بێهودەیی (بینینی پێچەوانەکراو) دەبێـــت بەردەوام ئاگاداری ئەو خاڵە بین، کە ئـــەم دوو لایەنەی لەش جیاوازن و نابن بە یەک. بوون-بۆ-خۆ دەبێت لەش و ئاگامەندیش بێت؛ شـــتێک نییە لەگەڵ لەشـــدا یەکیان گرتبێت. بەهەمانشێوەش بوون-بۆ-کەســـانی-دیکە لەشە؛ دیاردە ســـایکۆلۆجییەکان نییە لەگەڵ لەشدا یەکیان گرتبێت. هیچ شتێک لەودیو لەشەوە نییە. بەڵام لەش بەگشتی بوونێکی سایکۆلۆجی هەیە. ئێمە لێرەوە باسی ئەم دوو شێوازەی بوونی لەش دەکەین.

٦-لەش وەکو بوون-بۆ-خۆ : فاکتۆر

دەردەکەوێت سەرنجەکانی پێشومان دژی ئەو زانینە ڕادەوەستێت لە کۆجیتۆکەی دیکارتدا دەســـتمان دەکەوێت. دێکارت دەڵێت، "ناسینی دەروون لە ناسینی لەش ئاســـانترە." لێرەدا [ئـــەم بیریارە] فاکتۆرەکانی بیرکردنەوە و لەشـــی لە یەکدی جیاکردۆتەوە و یەکەمیان بە ســـەرچاوەیەکی پیرۆزەوە دەبەستێتەوە. ئەمەش لە سەرەتاوە ئەوە دەرەخات، کە تێڕامان فاکتۆرەکانی ئاگامەندییمان بۆ دەدۆزێتەوە. بێگومان لەم قۆناخەدا تۆش ئەو دیاردانە دەبینی، کە لەنێو خۆیاندا پەیوەندییان بە لەشـــەوە هەیە؛ بۆ نموونە ئازادی لەش، خۆشـــی و ناخۆشی و هتد. بەڵام ئەم

دیاردانه فاکتۆری ڕووتی نێو ئاگامەندی نین. ئێمە دەتوانین هێمایان لێدروستبکەین، کە کاریگەرێتیان بەسەر لەشەوە هەیە بەبێ ئەوەی لەنێو ئاگامەندییدا دەریان بهێنێن. ئەمەش سەرەتا و خاڵی دەرچوونمان نییە بەڵکو پەیوەندیەکی سەرەتاییە لەگەڵ بوون-لەنێو-خۆدا: بوون-لەنێو-جیهاندا. ئێمە دەزانین بوون-بۆ-خۆ و جیهان دوو شتی لە یەکدی دابڕاو نین. بوون-بۆ-خۆ پەیوەندییە بە جیهانەوە. بوون-بۆ-خۆ، لەو حاڵەتادا، کە دەڵێین نییە، بوونی جیهان دەسەلمێنیت. هەروەها لەگەڵ ڕەتدانەوە و دەرچوونی بەرەو ئەگەرەکانی بوونی ئامیرەکان دەردەخات.

کاتێک دەڵێین بوون-بۆ-خۆ-لەنێو-جیهاندایە، ئاگامەندی ئاگاییە لە جیهان، پێویستە لە بیرمان نەچێت، کە فرەلایەنی لەبن نەهاتووی جیهان بەرانبەر ئاگامەندی ڕادەوەستێت و پەیوندی فرەلایەنی لەگەڵدا دروست دەکات. ئاگامەندیش بێ حوکمدان تەماشایان دەکات. بۆ من ئەم پەردەخە لای چەپی بوتڵەکەوە و کەمێک لەدوایەوە دانراوە؛ بۆ پیرۆ کەوتۆتە لای ڕاستەوە و کەمێک لەپێشەوەیە. ئاگامەندی ناتوانێت لەیەک کاتدا پەردەخەکە لای چەپ و ڕاست ببینێت. کەمێک لە پشتەوە و کەمێک لە پێشەوە ببینێت. ئەمەش پەیوەندی بە یاسای ناسنامە (خۆیەتی)وە نییە چونکە تێهەڵکێشکردنی پێشەوە و پشتەوە، چەپ و ڕاست دەبێتە هۆکاری لەناوچوونی (ئەوان). ئەگەر بنی مێزەکە نەخشی فەرشەکە لە من بشارێتەوە و نەیبینم پەیوەندی بە سنوردارێتی بینینم یان کزی چاومەوە نییە. لەبەر ئەوەیە، کە فەرشەکەی مێزەکە نەیشاردۆتەوە، لەژێر، لەسەر مێزەکە یان لە تەنیشت مێزەکەوە نییە و ناکەوێتە نێو ئەو جیهانەی مێزەکەی تێدایە. ئەو بوون-لەنێو-خۆیەی، وەکو (ئەو)شتە خۆی دەردەخات دەکەوێتەوە نێو ناسنامەیەکی نادیارەوە. تەنانەت شوێن، وەکو پەیوەندییەکی دەرەکی دیارنامێنێت. پێکهاتەی شوێن، وەکو پەیوەندییە فرەلایەنەکان تەنیا لە بۆچوونێکی زانستانەوە کاریگەر دەبێت؛ شتێکە ناژی و تەنانەت نوێنەرایەتیشی ناکرێت. ئەو سێ گۆشەیەی لەسەر تەختەڕەشەکە کراوە و یارمەتیم دەدات خۆم بە بیرکاریەکی ڕووتکراوەوە ماندووبکەم بوونی لەسەر تەختەکە پێویستە. منیش هەوڵدەدەم خۆم بگەینمە ئەودیو خەسڵەتەکانی ئەو شێوەیەی بە تەباشیر دروستکراوە بەبێ ئەوەی پەیوەندییەکەی بە بوونمەوە دیاریبکەم. تەنیا قەوارەی لاکان و خراپی وێنەکێشانەکەی دەبینم.

لەسەر ئەو ڕاستییەی جیهان هەیە، جیهان بەبێ پەیوەندی بە بوونی منەوە نییە. سوربوونی ئایدیالیزم لەسەر ئەو خاڵەی پەیوەندی جیهان پێکدەهێنێت دروستە. بەڵام لەبەر ئەوەی ئایدیالیزم لەسەر زەمینەی زانستی نیوتن ڕادەوەستێت، ئەم پەیوەندییە بە گۆڕینەوە دادەنێت و چەمکی ڕووتکراوەی دەرەکی نێوان کارتێکەر و کارتێکراو وەدەست دەهێنێت. سنوری بابەتگەری ڕەها تەسک دەکاتەوە. ئەم چەمکەش وەکو ئەو جهانەیە، کە لە بیابان دەچێت یان ئەو جیهانەیە هیچ

کەسێکی تێدا ناژی. ئەمەش ناکۆکە چونکە جیهان بە هۆکاری ڕاستەقینەی مرۆڤایەتییەوە هەیە. چەمکی بابەتگەری، کە دەیەوێت ڕاستی بوون-لەنێو-خۆ لابەرێت و پەیوەندییە ئاڵۆگۆڕکراوەکان لەنێوان بیرۆکەکاندا دامەزرێنێت، ئەگەر سنورەکانی تەسک بکرێنەوە، خۆ-بەزێنە.

هەروەها، پێشکەوتنی زانست چەمکی بابەتگەری ڕەها ڕەتدەداتەوە. ئەوەی برۆکلی بە (ئەزمون) ناوزەدیدەکات سیستەمی پەیوەندییە هاوەنگییەکانە، کە تەماشاکەرەکەشی تێدایە. دانانی تەماشاکەر لەنێو سیستەمی زانستیدا لەلایەن مایکرۆفیزیاوە بۆ خۆگەرییەتی ڕووت ناگەڕێتەوە. ئەم چەمکە بێجگە لە بابەتگەری ڕووت چی دیکە نییە. بەڵام، وەکو پەیوەندییەکی بنەڕەتی لەگەڵ جیهاندا، وەکو شوێن یان ئەوەیە هەموو پەیوەندییەکانی تێدا بەرجەستە دەبێت. بۆ نموونە، یاسای سەربەستی هیسنبرگ سەلماندن و نەسەلماندنی لە ناچارەکییەوە سەرهەڵنادات. لەڕاستیدا پەیوەندی نێوان شتەکانە؛ پەیوەندی بنەڕەتی نێوان شتەکان و مرۆڤە و جێگەی مرۆڤە لەنێو جیهاندا. ئەمەش دەتوانین بسەلمێنین، بۆ نموونە، ئێمە ناتوانین بەبێ گۆڕان لە خێراییدا ڕێژەی زیادبوونی ڕەهەندی تەنە جوڵاوەکان بدۆزینەوە. ئەگەر بڕوانمە جوڵانی تەنێک بەرەو تەنێکی دیکە، بە چاوەکانی خۆم، دواییش بە مایکرۆسکۆب، لە حاڵەتی دووەمدا خێراییەکەی سەدجار زۆرتر دەبینم. لەمڕووەوە، چەمکی خێرایی پەیوەندی بە ڕەهەندەکانی تەنە جوڵاوەکەوە هەیە. ئێمەش بڕیار لەسەر ڕەهەندەکان بە ئامادەبوونمان لەنێو جیهاندا دەدەین. ئەوان بەبێ بوونی ئێمە نین. کەوابوو، تەنیا پەیوەندییان بەو زانینەوە نییە ئێمە دەستمان دەکەوێت بەڵکو بە بوونی ئێمەوە لەنێو جیهاندا هەیە.

ئەم ڕاستییە ئاشکرا لە بیردۆزەی ڕێژەگەرییدا باسکراوە: ئەو کەسەی لەنێو سیستەمێکدا دانراوە ناتوانێت حوکم بەسەر وەستان و جوڵانی سیستەمەکە بە ئەزموون بدات. ئەم ڕێژەییە (ڕێژەگەرایەتی) نییە؛ مامەڵە لەگەڵ زانیندا ناکات؛ بەڵام لەو دۆگما پێشمەرجییەوە دەکەوێتەگەر، کە دەڵێت، زانین ئەوەمان بۆ ئاشکرا دەکات، کە هەیە. مرۆڤ و جیهان دوو بوونی ڕیژەیین و پەیوەندییش دەبێت بە بناخەی بوونیان. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، کە یەکەم، پەیوەندی لە ڕاستەقینەی مرۆڤایەتییەوە بۆ جیهان بەڕێدەکەوێت. بۆ من، هاتنەبوونەوە دیاریکردنی دووری و نزیکییە لە شتەکانەوە و دانانی بوونی شتەکانیشە لە (ئەوێ)دا.

شتەکان دەبن بەو هەبوانەی-دوور-لەمن-هەن. کەوابوو، جیهان ئامازە بۆ ئەو پەیوەندییەی بوونم دەکات، کە بە هۆیەوە بوونی خۆم ئاشکرا دەکەم.

زانینی ڕووت لەخۆیدا ناکۆکە؛ هیچ زانینێک بەبێ ئامازەکردن نییە. ئەمەش لەوەدەچێت، بڵێین زانین و کردەوە دوولایەنی ڕووتکراوەی پەیوەندی کۆنکرێتیین. شوێنی ڕاستەقینەی نێو جیهان ئەوەیە لوین ناوی دەنێت "هۆدۆلۆجیک". زانینی

ڕووت زانینێکە بێ بۆچوون؛ کەوابوو، زانینێکە لە بارەی جیهانەوە، کە لە دەرەوەی جیهاندایە. ئەمەش هیچ واتایەک نابەخشێت. زانەر لەوێدا زانینی دەستدەکەوێت، کە لەسەر بابەتە زانراوەکەی پێناسەبکرێت. زانین خۆ خەریککردنە و بۆچوونی کەسەکەیە، کە دەیەوێت بزانێت. بۆ ئەوەی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی هەبێت، دەبێت لە (ئەوێ)دا بێت؛ لەوێدا لەسەر کورسییەکە، لای مێزەکەوە، لەسەر لوتکەی چیاکە و لەم ڕەهەندانەدا و هتد. ئەمە پێویستییەکی ئۆنتۆلۆجییە.

دەبێت لەمخاڵە تێبگەین. ئەم پێویستییە لەنێوان دوو هەبووی هەڵکەوت ڕوودەدات؛ لەلایەکەوە، پێویستە من لەوێدا هەبم، ئەمەش هەڵکەوتە چونکە من نابم بە بناخە بۆ بوونی خۆم. لەلایەکی دیکەوە، هەرچەندە پێویستە بۆچوونم لەسەر ئەم و ئەو شتە هەبێت، بۆچوونەکەشم بۆ ئەم شتە، کە لە هەموو بۆچوونەکانی دیکە دادەبڕێت هەڵکەوتە. ئەم هەڵکەوتە دوولایەنییە. باوەش بە (پێویستیی) فاکتۆری بوون-بۆ-خۆدا دەکات. ئێمە لەنیوەی دووەمدا باسمانکردوە. لێرەدا هەڵکەوتنێکی بەردەوام پشتگیری بوون-بۆ-خۆ دەکات و بەرپرسی دەبێت بەبێ ئەوەی بتوانێت تێپەڕبکات. بوون-بۆ-خۆ هەڵکەوتنەکە لەنێو خۆیدا نادۆزێتەوە؛ نازانێ چۆنە، تەنانەت تێڕامانی کۆجیتۆییش بۆ دۆزینەوەی یاریدەی نادات. بوون بۆ خۆ بەردەوام بەرەو ئەگەرەکانی دەچێت و توشی هەڵکەوتن دەبێت؛ ڕوو لە نەبوونەکەی خۆی دەکات. ئەو نەبوونە دەیکات بەوەی هەیە. هێشتا ناتوانین بڵێین، فاکتۆرەکان نابن بە دێوەزمەی بوون-بۆ-خۆ یان فاکتۆرەکانە دەبن بە هۆکاری هەستکردن بە لێپرسینەوە بەرانبەر بوونم و شتێکیشە، کە ناسەلمێنرێت. بەڵام، جیهان بۆ من ئامازە بۆ فۆرمی یەکگرتووی تێهەڵکێشراوی پەیوەندییەکان دەکات، کە ناسەلمێنرێن. پێویستە جیهان بە ڕیزکراوی خۆی بۆ من دەربخات. لەمڕووەوە، من دەبم بە ڕیزکردنەکە؛ وێنەی من بوو، کە لەدوا بەشی نیوەی دووەمی باسەکەماندا نیشانماندا. دەردەکەوێت ڕیزکردنەکە پێویست بێت، بەڵام نەسەلمێنراویشە. ئەم پێویستە ڕەهایە و نەسەلماندنی ڕیزکردنی شتەکان لەنێو جیهاندا، ئەو ڕیزکردنەی، کە منە لەبەر ئەوەی من بناخەی بوونی خۆم نیم و نابم بە بناخەی بوونێکی هەندەکیش، ئەوا ڕیزکردنەکە لە ئاستی بوون-بۆ-خۆدا، وەکو لەشە. ئێمە دەتوانین لەش بەو فۆرمە هەڵکەوتووە دابنێین، کە لەسەر بوونی هەڵکەوت و پێویستی من دادەنرێت. لەش، بێجگە لە بوون-بۆ-خۆ چی دیکە نییە؛ بوون-لەنێو-خۆ لەنێو بوون-بۆ-خۆدا نییە. لەو ڕاستییەوە کە بوون-بۆ-خۆ بناخەی بوونی خۆی نییە لە پێویستبوونی خۆ خەریککرنەکەی وەکو هەبوویەکی هەڵکەوتوو لەنێو هەبووە هەڵکەوتووەکانی دیکەدا دیاریدەکات. لەش لە هەڵوێستی بوون-بۆ-خۆوە دوورەپەرێز ڕاناوەستێت چونکە بوونی بوون-بۆ-خۆ و هەڵوێست یەک شتن. لەلایەکی دیکەوە. مادام جیهان (هەمووی) هەڵوێستەکانی بوون-بۆ-

خۆیە و پێوەری بوونیەتی، ئەوا لەش بە (هەمووی) جیهان دادەنرێت.

هەڵوێست هەڵکەوتێکی ڕووت نییە. بەپێچەوانەوە، لەگەڵ دەرچوونی بوون-بۆ-خۆ بەرەوخۆی و ڕەتکردنیەوە پەیدادەبێت. لە ئاکامدا، لەش-بۆ-خۆ ئەو بابەتە دراوە نییە، کە من دەتوانم بیناسم. شتێکە لەوێدا و تێپەڕکراوە. ئەو کاتە هەیە، کە من دەمەوێ لە ڕێگەی لەناوبردنی خۆمەوە لە دەستی هەڵبێم. لەش ئەوەیە من لە ناوی دەبەم. ئەو بوون-لەنێو-خۆیەیە، کە بوون-بۆ-خۆی لەناوچوو تێپەڕی دەکات و لەم تێپەڕکردنەدا جارێکی دی بە بوون-بۆ-خۆ دەکات. لەڕاستیدا بەبێ ئەوەی ببم بە بناخەی بوونم، من دەبم بە هاندەرەکانی خۆم. من بەبێ ئەوەی ببم بەوەی هەم، هیچم؛ هەروەها هێشتا نەبووم بەوەی دەمەوێ بیگەمێ. کەوابوو، لەلایەکەوە، لەش خەسڵەتێکی پێویستی بوون-بۆ-خۆیە؛ لەش بەرهەمی ئافەریدکەر نییە یان یەکگرتنی لەش و دەروون هەڵکەوتێک نییە دوو جەوهەری جیاوازی پێکەوە گرێدابێت. لەلایەکی دیکەوە، لەش بەرجەستەبوونی هەڵکەوتی بوونمە؛ دەتوانین بڵێین تەنیا ئەم هەڵکەوتەیە. بیریارە هۆشەکییە دێکارتییەکان ئەم خەسڵەتەیان پەسەندکردووە؛ نوێنەرایەتی تاکە کەسێکی من لەخۆخەریکردنم لەنێو جیهاندا دەکات. تەنانەت ئەفلاتونیش بە دانانی لەش بەوەی تاکبوونی دەروون دەردەخات، بەهەڵەدانەچووە. بەڵام بێهودەیە باوەڕ بەوە بکەین، کە دەروون بە جیابوونەوەی لە لەش خۆی لەم تاکبوونییە دوورەخاتەوە دەروون بەو ڕادەیەی بوون-بۆ-خۆ تاکە، لەشە.

ئێمە باشتر لەم خاڵانە دەگەین ئەگەر بەسەر کێشەی زانینی هەستەکییدا ساخیان بکەینەوە. کێشەی زانینی هەستەکی لەنێو جیهاندا لەگەڵ سەرهەڵدانی ئەو بابەتانەدا پەیدادەبێت، کە بە هەستکردن ناوزەدیان دەکەین. لە سەرەتاوە باس لەوە دەکەین، کە کەسانی دیکە چاویان هەیە. دواییش، وەکو زانایانی فزیۆلۆجی بونیادی ئەم بابەتانە و جیاوازییەکانی نێوان ڕێتیناو بیلبیلەی چاو دەدۆزینەوە. ئەم زانایانە ئەو یاسایانەشیان بەسەر ئەم بەشەدا دەسەپێنن، کە پەیوەندییان بە چاویلکەسازییەوە هەیە. لەگەڵ پێشکەوتنی نەشتەرسازیشدا فێربووین، کە کۆمەڵێ ڕەگ ڕێتینا بە مێشکەوە دەبەستنەوە. لەژێر مایکرۆسکۆبدا دەبینین لە کوێدا ئەم ڕەگانە دەستپێدەکەن و تەواو دەبن. هەموو ئەم زانیارییانە سەبارەت بابەتێکی نێو شوێنە، کە بە چاو ناوزەد دەکرێت. لەسەرو ئەمانەوە، زانایان بانگەشەی ئەوەیانکرد، ئێمە دەتوانین ئەم چاوە ببینین و دەستی لێبدەین؛ دەتوانین بۆچوونی هەستەکییمان لەسەر شتەکان هەبێت. دواجاریش هەموو زانیاریيە زانستییەکەمان دەکەوێتە نێوان ئەو زانینەی سەبارەت بە چاو هەمانە. بەکورتییەکەی، لەنێوان من و ئەو چاوەدا ئەو جیهانە دەردەکەوێت، کە بوونی من تیایدا خۆی بەرجەستە دەکات. لەدواییدا دەتوانین زۆرتر لێی بکۆڵێتەوە و لە سەرەتا و کۆتایی ڕەگەکان

لەنێو لەشـــی خۆماندا تێبگەین. لێرەدا خۆمان لە ئاستی دوو بابەت لەنێو جیهاندا ڕادەگرین: لەلایەکەوە، هاندەرەکە و لەلاکەی دیکەوە ئەو شـــانە هەســـتیارە یان ڕەگەیـــە کۆتایـــی بە هاندەرەکەی ئێمـــە دێنێت. هاندەرەکـــە بابەتێکی فیزیکی- کیمیاییە، شـــەپۆلە کارەباییەکانە یان توخمێکی کیمیاوییە، کە خەســـڵەتەکانی دەزانیـــن. ئێمەش دەتوانین کەم و زۆری بکەین و درێژە بە بەردەوام بوونییەکەی بە شێوەیەکی دیاریکراو بدەین. کەوابوو، ئێمە مامەڵە لەگەڵ دوو بابەتی ئاساییدا دەکەین. هەستکردنیشمان پەیوەندی نێوانیان دادەمەزرێنێت. زانیاریشمان لەبارەی پەیوەندییەکەوە بەستراوە بە سیستەمی زانستی و شارەزایی ئێمە، کە لەسەر بوونی جیهان و سەرهەڵدانی ئێمە لەنێوجیهاندا پەیدا دەبێت. زانیارییە هەستەکییەکەمان یارمەتمان دەدات پەیوەندی نێوان ناوەوەی کەسانی دیکە، وەکو بابەت و پێکهاتە دەرەکییەکان ببینین. فێردەبین چۆن کارکردن لەســـەر هەســـتکردنەکان ڕێگەمان دەدات بیرکردنەوەی کەســـانی دیکە بگۆڕین. ئەمەش بە هۆکاری زمان و دەربڕینی کەســـانی دیکەوە لە بەرەنگارییەکانیاندا دەردەکەوێت. بابەتێکی فیزیایی (هاندەر) ە ، بابەتێکی فزیۆلۆجی (هەســـت)ە، بابەتێکی سایکۆلۆجی (کەســـێکی دیکە)یە، ســـەرهەڵدانی واتاکانیش (زمان)ە. ئەمانە چەمکەکانی پەیوەندییە دەرەکییەکانە ئێمە دەمانەوێت دروســـتی بکەین. بەڵام هیـــچ کامیان ڕێگە بۆ ئێمە خۆش ناکەن تاکو لەنێو جیهانی بابەتەکان بچینە دەرەوە.

هەندێکجـــار من دەبم بە بابەتێکـــی توێژینەوە بۆ زانایانی ســـایکۆلۆجی یان فزیۆلۆجی. ئەگەر خۆبەخشانە بەشداری لە تاقیکردنەوەکانیاندا بکەم، ئەوا کتوپڕ خۆم لە تاقیگەیەکدا و لە پشـــتی شاشـــەیەکەوە دەبینم یان هەست بە ڕەتبوونی شـــەپۆلی کارەبا بەناولەشـــمدا دەکەم، دەرمانێکم دەدەنێ، کە نازانم چییە، بەڵام هەمـــوو ئەمانـــە لەنێو جیهاندا بەرانبەر من ئامادەبوون. بۆ ســـاتێک جیهانیان لە من دانەبڕاند؛ هەموو ئەمانە لە تاقیگەیەکدا لە ناوەڕاســـتی شـــاری پاریســـدا لە خانویەکی بەشی باشوری ســـۆربۆن ڕوویاندا. من لە لەگەڵ ئامادەبوونی کەسانی دیکـــەدا مامەوە. تاقیکردنەوەکەش زۆری لێکردم بـــە زمان ڕاگەیاندنکەی لەگەڵدا بخەمەگەر. ئەو کەســـەی تاقیکردنەوەکەی دەکرد چەندجارێک پرسیاری لێکردم، کە ئایا شاشەکە بە باشی دەبینم یان نا. پاڵەپەستۆکەش لەسەر دەستم گرانی و ســـوکی بۆ دەردەخستم و لەوەڵامدا دەمگوت؛ وایە. زانیارییەکی بابەتانەم لەبارەی ئەو شـــتانەی لەنێو جیهاندا دەردەکەن، دەگەیاندا. کەسەکە هەندێکجار دەیپرسی؛ ڕووناکییەکە لەســـەر چاوم بەهێزە یان نا. مادام من لە جیهاندا لەنێو بابەتەکاندام پرســـیرکردنەکەی هیچ واتایەکی نە دەبەخشـــی ئەگەر من نەمزانیایە (هەستکردن بە ڕووناکی) چییە. لەبەر ئەمـــە وەڵامەکەی من بەم جۆرەبوو؛ ڕووناکییەکە کزە. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە شاشەکە زۆر ڕووناک نییە. مادام من شاشەکە

به کزی دەبینم، نیوەڕســـتەی (بە بۆچوونی من) ئاماژە بۆ هیچ شتێکی راستەقینە ناکات. تەنیا نەیەڵێت بابەتگەرێتی جیهان بۆ من ببێت بە شـــتێکی ئاڵۆز. ئەوەی من دەیزانم لەم تاقیکردنەوەیەدا ئەو بابەتانەن کەسەکەش دەیانبینێت. لە کۆتایی تاقیکردنەوەکـــەدا پەیوەنـــدی نێوان دوو دەســـتە بابەتمان بۆ ئاشـــکار دەبێت: ئەوانەی لە تاقیکردنەوەکەدا پەیوەندییان بە منەوە هەیە و ئەواەی بۆ کەســـەکەی تاقیکردنەوەکە دەکات لە تاقیکردنەوەکەدا خۆیان دەرخســـت. رووناکی شاشەکە سەر بە جیهانی منە؛ چاوەکانم، وەکو بابەت سەر بە جیهانی کەسەکەن. پەیوەندی نێوان ئەم دوو دەســـتە بابەتەش پردێکە لەنێـــوان دوو جیهاندا؛ کە بە پەیوەندی نێوان لایەنەکانی ناوەوە و دەرەوە دانانرێن.

بۆ چی چەمکی (خۆیەتی) بۆ ڕووناکی و گرانی و بۆنی ئەو بابەتانە بەکاربهێنین، کە لەتاقیکردنەوەکەدا، لە نیو تاقیگاکەدا لە پاریس و مانگی دوو پێکهاتن؟ ئەگەر بـــە پێکهاتەیەکی خۆیەتی دایبنێین بۆ چی بابەتەکان بخەینە نێو سیســـتەمێکی دەرەکییەوە، کە لە تاقیگاکەدا بۆ کەسەکە سەریان هەڵدا؟ لێرەدا دووجۆر کێشان و پێوەرمان نییە. هیچ شتێک لە هیچ شوێنێکدا بەبێ بابەتگەری نییە من هەستی پێبکەم. من، وەکو جاران، لەم تاقیکردنەوەیەشـــدا ئاگام لە بوونی جیهانە و لەم زەمینەوە هەســـت بە بوونی چەند بابەتێکی دەرەکی دەکەم. وەکو جارانیش، ئەو بابەتانـــە ڕەتدەکـــەم و ڕوو لەو بوونە دەکەم، کە دەمەوێـــت بیگەمێ، بۆنموونە، دەمەوێت بە دروستی وەڵامی پرسیارەکانی کەسەکە بدەمەوە تاکو تاقیکردنەوەکە سەرکەوتوو بێت. بێگومان ئەم بەراوردکردنانە ئەنجامێکی بابەتگەرانەمان دەداتێ. من دەتوانم بڵێم ئاوە، ئاوە گەرمەکە ساردە، پاش ئەوەی دەستم لەنێو ئاوی گەرمدا دادەنێم. بەڵام ئەم ئەنجامە، کە بە (یاسای ڕێژەگەری هەستکردن) ناوزەدی دەکەین هیچ پەیوەندییەکی بە هەستکردنەوە نییە. لەڕاستیدا ئێمە مامەڵە لەگەڵ خەسڵەتی ئـــەو بابەتەدا دەکەین، کە خۆی دەردەخات. کاتێک دەســـتی گەرمم دەخەمە نێو ئاوە گەرمەکەوە هەســـتەکەم ساردە. بەراوردکردنیش لەنێوان زانیارییەکەی من و گەرمیپێودا بۆ ئاوەکە توشـــی ناکۆکیمان دەکات. ناکۆکییەکەش دەبێتە هاندەرێک بۆ هەڵبژاردنێکی سەربەســـت. پێویســـتە من ناوی خۆیەتی لەو شـــتە دەرەکییە بنێم، کە هەڵمنەبژاردوە. وردبوونەوەی زۆرتریش لە (یاسای ڕێژەگەری هەستکردن) بونیادێکی بابەتگەری تێهەڵکێشـــکراو بۆ من دەردەخات، کە بە فۆرم (گیشتاڵت) ناوزەدیدەکەم. وێنە ئەندێشاوییەکەی میولەرلایەرس یان ڕێژەگەرایەتی هەستکردن ناوی جیاوازن بۆ یاســـا دەرەکییەکانی بونیادی ئەم فۆرمانە. ئەم یاســـایانە هیچ شـــتێکمان لە بارەی دیاردەکانـــەوە پێناگەیەنن و تەنیا مامەڵـــە لەگەڵ بونیادە تێهەڵکێشراوەکەدا دەکەن. بەم شێوەیە بونیادەکە، وەکو فۆرم خۆی دەردەخات.

بابەتگەرایەتی زانســـتانە بونیادەکان لە (هەموو) جیادەکاتەوە و خەســـڵەتیان

پێـــدەدات. بەڵام لـــە هیچ حاڵەتێکدا ئێمـــە ناتوانین خۆمان لـــە جیهان دابڕین. هەندێـــک بیریار لـــەو باوەڕەدان پەیوەنـــدی دەرەکی نێوان هانـــدەر و ئەندامانی هەســـتکردن دەبێت بە پەیوەنـــدی نێوان هاندەرێکی دەرەکی و هەســـتکردنێکی ناوەکی. پێناســـەکردنی لایەنە ناوەکییەکەش دەکەوێتە سەر کارکردنی هاندەرەکە لەسەر ئەندامانی هەســـتکردن. هاندەرەکە کاردەکاتە سەر ئەندامانی هەستکردن؛ پرۆتۆپلازم و گۆڕانکارییە فیزیایی و کیمیاییەکان، کە لە هەســـتکردندا ڕوودەدەن، ئەندامی هەســـتکردنەکە دروســـتیان ناکات و لە دەرەوەی ئەودا دێنە کایەوە. بۆ ئەوەی واز لە یاسای هێزی بەردەوامی نەهێنین، کە هەموو سروشت، وەکو دەرەکی پێکدەهێنێـــت، باوەڕ بەم بۆچوونە دەکەین. کەوابوو، ئەو کاتەی پەیوەندی نێوان سیســـتەمێکی دەرەکی (هاندەری ئەندامە هەســـتەکییەکان)، کە ئێستا هەستیان پێدەکەیـــن و سیســـتەمێکی ناوەکی، کە خەســـڵەتەکانی بابەتەکە پێکدەهێنێت، باســـەکەین، دەبێت بە زۆر خۆمان بگەیەنینە ئەو باوەڕەی شـــێوازە ناوەکییەکەی وابەســـتە بە هاندەری هەستکردنەوە و شتێکی دیکە بێجگە لە خۆی پەیدایکردوە. ئەگەر کتوپڕ لە خۆیەوە پەیدابێت هیچ پەیوەندییەکی بە ئەندامی هەســـتکردنەوە نابێـــت یان پەیوەندییەکەیـــان دەبێت بە شـــتێکی جیاواز. کەوابوو، پێویســـتە یەکێتییەکـــی دەرەکی هەبێت، بۆ بچوکترین و کورتترین هاندەرێکی هەســـتپێکراو دابنرێت و ئێمەش بە هەستکردن ناوزەدی بکەین. ئەم یەکێتییەش دەبێت هێزێکی بـــەردەوام بێت؛ لایەنێکی دەرەکـــی ڕووت بێت چونکە بە (ئەو) شـــتە دادەنرێت و بەشـــداری لە پیکهێنانی لایەنـــی دەرەکی بوون-لەنێو-خـــۆ دەکات. ئەو لایەنە دەرەکییەی لە هەســـتکردندا دەبینرێت سەر بە بوونی هەستکردنە؛ هۆکاری بوونی هەستکردن لە دەرەوەی هەستکردندایە. بەڵام بۆ ئەوەی بوونی هەستکردن چاکتر دەربخەین لەنێو بەســـتێنێکی دیاریکراودا دایدەنێین. من ئەو بەســـتێنە ناودەنێم هۆش یان ئاگامەندی هەروەها ئەم ئاگامەندییە، وەکو شـــتێکی دیکە یان بابەتێک دەبینم. لەگەڵ ئەوەشدا، لەبەر ئەوەی دەمەوێت پەیوەندییەکان لەنێوان ئەندامانی هەســـتکردن و هەستکردندا بە هەمەکی دابنێم، ئەوا دەبێت ئاگامەندییەکە سەر بە من بێت و بوونیشی بۆ-خۆی-نەک بۆ کەسانی دیکە بێت. لەمڕووەوە من شوێنێکی ناوەکیم داناوە، کە تیایدا وێنەکان پاش هەســـتکردن لە ڕێگەی هاندەرەکانیانەوە پەیدادەبن. مادام ئەم شوێنە تەنیا وێنەکان وەردەگرێت ئەوا لایەنێکی چالاک نییە. هەمانکات من ڕوانینـــە بایەلۆجییەکەش کارم تێدەکات، کە پەیوەندی بە چەمکی بوونی دەرەکی ئەندامانی هەســـتکردنەوە هەیە. لەبەر ئەوە ئەو شـــوێنە ناوەکییە لەنێو هەستکردندایە. کەوابوو، ژیان پەیوەندییەکی جادوگەرانەیە، کە من لەنێوان بەستینێکی ناچالاک و شیوازی ناچالاکی ئەم بەستێنەوە دروستیدەکەم. (هۆش) هەســـتکردن دروست ناکات و هەســـتکردن دەرەکییە. لەلایەکی دیکەشەوە، هۆش

هەســـتکردنەکان لە ئامێز دەگرێت و دەیانژیەنێت. یەکبوونی ئەوەی دەژی و ژیان نە لەنێو شـــۆێندایە نە پەیوەندییەکیشە لە نێوان شـــوێن و شتێکی نێو شوێندا؛ ئامادەبوونێکی جادوگەرانەیە. هۆش هەستکردنەکانی خۆیەتی و لەوانیشەوە دوورە. هەستکردن، لەم بۆچوونەوە، دەبێت بە بابەتێکی تایبەتی، کە نەجوڵاوە و ناچالاک دەژی. ئێمەش بە (خۆیەکی) دادەنێین.

پێویستە بە دروستی لە چەمکی (خۆیەتی) بگەین. مەبەستمان ئەو شتە نییە، کە ســـەر بە (خۆ)یە؛ بۆ نموونە دەروون، کە بەردەوام دەبێت بە هاندەر بۆ بوونی خۆی. ئەو خۆیەتییەی دەروونناســـەکان ئاماژەی بـــۆ دەکەن لە ئەمەوە جیاوازە؛ بەپێچەوانـــەی خۆیەتییەکەی ئەوانەوە، هێزە بەردەوامەکە و ئامادەنەبوونی هەموو لایەنە بەرزەکان دەردەخات. ئەمـــەش ئەو جۆرە خۆیەتییەیە، کە ناتوانێت خۆی بگەیەنێتە دەرەوە. بەو ڕادەیەی هەســـتکردن لایەنێکی دەرەکی ڕووتە ئەوا تەنیا دەبێت بە مۆر بەســـەر هۆشـــەوە خۆیەکییە چونکە نـــە ئامادەبوونی هەیە و نە نوێنەرایەتـــی دەکات. خەســـڵەتی خۆیەکی ئەوی دی، وەکـــو بابەت قوتوویەکی داخراوە و هەســـتکردنیش لەنێو قوتووەکەدایە. ئەمە واتای هەســـتکردنە. لێرەوە بێهودەییەکـــەی دەبینین. لە پێش هەموو شـــتێکدا، چیرۆکێکی ڕووتە. ســـەر بە هیچ ئەزموونێکی ناوەوەی من نییە و پەیوەندی بەوی دیشـــەوە نییە. ئێمە تەنیا جیهانێکی دەرەکی دەبینین، مەبەســـتەکانمان بوونی ئـــەو جیهانە دەردەخەن و پەیوەندییەکەمانی لەگەڵدا دیاریدەکەین. هەستکردنیش بوونی مرۆڤ لەنێو جیهاندا دەردەخات چونکە مرۆڤ خاوەنی ئەندامی هەستکردنە و لەبەردەم پەیوەندییەکەی بە جیهانەوە ڕاوەســـتاوە. خۆیەتی مرۆڤ بـــۆ دامەزراندنی پەیوەندییە بەرزەکانی پێویستە. لەبەر ئەم هۆکارەیە ڕووبەڕووی ئەم سێ خاڵە دەبینەوە:

یەکەم، بۆ دامەزراندنی هەستکردن پێویستە ڕوو لە جۆرێک ڕیالیزم بکەین. ئێمە هەســـتکردنمان بە بوونی کەسانی دیکە و ئەندامانی هەستکردنی کەسانی دیکە و ئامێرەکان بە دروست دادەنێین.

دووەم، بـــەڵام، لە زەمینەی هەســـتکردندا ئەمجۆرە ڕیالیزمـــە لەناودەچێت. هەستکردن تەنیا زانیاریمان لە بارەی بوونی خۆمانەوە دەداتێ و سەربەو بوونەیە، کە دەژی.

ســـێیەم، لەگەڵ ئەمەشدا، بە هۆکاری هەستکردنەوە جیهانی دەرەکی دەناسم. ئەم ناســـینەش نابێت بە بناخەی پەیوەندییەکی بنەڕەتیم بە شتەکانەوە؛ بونیادی مەبەستەکانی هۆش نادۆزێتەوە.

ئێمە چەمکی (بابەتگەری) بۆ پەیوەندی ڕاســـتەوخۆ بە بوونەوە بەکارناهێنین، بەڵکو بەســـتنەوەی هەســـتکردنەکانە، کـــە زۆرتر دەمێنێتـــەوە و بەرێکوپێکی دەردەکەون. بەتایبەتی ئەوەیە، کە ئێمە بۆ پێناســـەی هەستکردنمان بە وی دی،

ئەندامانی هەستکردنی ئەوی دی و ئامێرەکان دایدەنێین. لەمحاڵەتەدا ناتوانین پرسیار لە بارەی هەستکردنی من بە ڕێگەی ئەندامی هەستکردنمەوە بکەین؛ تەنانەت بەپێچەوانەوە، من ئەندامی هەستکردن بە هەستکردنمەوە دەبەستمەوە.

ئەمەش لە سووڕانەوەی بازنەیی دەچێت. هەستکردنم بە هەستەکانی کەسێکی دیکە یاریدەم دەدات چۆن باسی هەستکردن بکەم، بەتایبەتی هەستکردنەکانی خۆم. بەڵام هەستکردنەکەی من ڕاستەقینەی هەستکردنم لە ئاستی هەستەکانی ئەو کەسەدا پێکدەهێنێت. لەم سووڕانەوەیەدا بابەتەکە، کە ئەندامی هەستکردنی کەسەکەیە، بەردەوام سروشتی خۆی و دیاردەکەشی ناپارێزێت و وەکو خۆی نامێنێتەوە. لە سەرەتاوە، ڕاستەقینەیە، ئەنجا لەبەر ئەوەی ڕاستەقینەیە ڕاڕەوێکی ناکۆک دژ بە خۆی دادەمەزرێنێت. دەردەکەوێت، لەڕاستیدا، بونیادی بیردۆزە کلاسیکییەکە سەبارەت هەستکردنەوە لە بەڵگەی درۆکەرەکە بچێت، کە ڕواقییەکان بانگەشەیان بۆ کردووە. لێرەدا، کرتیان ئەو ڕاستییە دەڵێت، کە درۆیە. لەسەرو ئەمەشەوە، بەو شێوەیەی بینیمان، هەستکردن خۆیەتییەتی ڕووتە. ئایا چۆن بوونی بابەتێک لەسەر خۆیەتی دابمەزرێنین؟ ئەگەر هەست بە بابەتێک لەنێو جیهاندا بکرێت، پێویستە لەو کاتەوە ئێمە پەیدادەبین لەنێو جیهان و لەنێو بابەتەکاندا ئامادەبین. هەستکردن، دەکەوێتە نێوان بابەتگەری و خۆگەرییەوە. لە بابەتەکەوە سەرهەڵدەدات و بەرەو خۆ دەڕوات؛ بوونێکی هەیە، کە ناتوانین بڵێین ڕاستەقینەیە یان بیردۆزەیی. هەستکردن خەونی ڕۆژانەی ڕووتی زانایانی دەروونناسە. هەر بیردۆزەیەکی پتەو لەبارەی پەیوەندی نێوان ئاگامەندی و جیهانەوە هەبێت ڕەتی دەداتەوە.

ئەگەر هەستکردن تەنیا وشە بێت، ئەی هەستەکان چین؟ بێگومان، کەسێک دەتوانێت جەخت لەسەر ئەو خاڵە بکات، کە لە ناوەوە ڕووبەڕووی هەستکردن نابینەوە. ئێمە تەنیا ڕەنگی سەوزی دەفتەرەکە یان گەڵاکە دەبینین، نەک هەستکردن بە (سەوز) یان ئەو ڕەنگە نا-ڕاستە سەوزەی هوسرڵ لەنێوان بابەتەکە و مەبەستی[ئاگامەندیدا] دایدەنێت. هوسرڵ دەگاتە ئەو باوەڕەی لەگەڵ کەمکردنەوەی فینۆمینۆلۆجیانەشدا بابەتەکە دەخرێتە نێوان دوو کەوانەوە و ڕووبەڕووی دەبینەوە. بەڵام مۆری بابەتەکە لە ناخماندا نادۆزرێتەوە. هێشتا دروستە بڵێین هەستکردن هەیە. من ڕەنگی سەوز دەبینم، هەست بە ساردی ئەو تەنە دەکەم و دەزانم بەردە مەڕمەڕەکە چەورکراوە. ڕووداوێکیش دەتوانێت هەموو هەستەکانم لەناوبەرێت؛ کوێر و کەڕ دەبم و هتد. کەوابوو، هەست، کە هەستکردنمان ناداتێ چییە؟ وەڵامی ئەم پرسیارە ئاسانە. با لە سەرەتاوە بڵێین، هەستەکان لە هەموو شوێنێکدا هەن و لە هیچ شوێنێکیشدا نادۆزرێنەوە. من ڕاستەوخۆ شوشە مەرەکەبەکە لەسەر مێزەکە، وەکو شتێک دەبینم، ئەمەش بە هۆکاری ڕووناکییەوە ڕووەدات. ئەوەی

دەردەکەوێت شتێکی بینراوە و منیش ئاگام لەو شتە دەرکەوتوەیە؛ من دەزانم، کە دەیبینم. هەمانکات، هەرچەندە بینینەکە سەبارەت شوشە مەرەکەبەکە زانینە، بینین لەژێر دەستی زانینەدا ڕادەکات؛ زانینمان لەبارەی بینینەوە نییە. تەنانەت تێڕامانیش ئەم زانینەمان ناداتێ.

تێڕامان دەتوانێت زانینم لەبارەی شوشە مەرەکەبەکەوە بداتێ، کە دەبینرێت، بەڵام ئەو زانینە سەبارەت بینینەکە یان چالاکی بینین نییە. لێرەدا گوتە بەناوبانگەکەی ئۆگوست کۆمت بە نموونە دەهێنینەوە، کە دەڵێت؛ "چاو خۆی نابینێت." بێگومان چاوێکی دیکە دەتوانێت لەو کاتەدا تەماشادەکەین چاوەکانی ئێمە ببینێت. ئایا من ناتوانم دەستی خۆم ببینم یان لەوکاتەدا شتێک دەگرم دەست لە دەستم بدەم؟ لێرەدا، چاوەکان، وەکو بابەت دەبینم؛ ناتوانم بیان بینم؛ ناتوانم دەستگرتنی دەستم بگرم. کەوابوو، هەر هەستێک بۆ من بێت دۆزینەوەی مەحاڵە. هەروەها، مادام بەردەوام ڕووبەڕووی بابەتەکان دەبمەوە هەستکردن نابێت بە کۆی هەستکردنە لە کۆتایی بەدەرەکان. لەلایەکی دیکەوە، ئەگەر بە ناخمدا شۆڕببمەوە و بڕوانمە ئاگاییم، ئەوا ڕووبەڕووی ئاگاییم لەم و لەو شتەی نێو جیهان دەبمەوە نەک بینین یان هەستەکانی دیکە. ئەگەر هەست بە ئەندامانی هەستکردنم بکەم و دەستیان لێبدەم ئەوا ئەو ئەندامانە، وەکو بابەت لەنێو جیهاندا دەردەکەون. هێشتا دەتوانین بڵێین هەستکردن هەیە؛ دەبینین، دەبیستین و بە دەست شتەکان دەگرین.

ئەگەر بیر لە سیستەمی بینینی بابەتەکان بکەمەوە بۆم دەردەکەوێت بە ڕێکی بۆ من دانەمەزراوە؛ بەڵکو بینینەکان ئاڕاستەکراون. مادام هەست لەسەر بنەمای کردەوە ناسراوەکان و بەردەوامی حاڵەتەکانی ژیان پیناسە ناکرێت، ئێمە هەوڵدەدەین لە ڕێگەی بابەتەکەیەوە پێناسەی بکەین. ئەگەر بینین کۆی ئەو هەستکردنانە نەبێت، کە دەبینن، ئایا نابێت بە سیستەمی بابەتە بینراوەکان؟ ئایا پێویستە بۆ بیرۆکەی پێشومان لەسەر ئاڕاستەکردن بگەڕێینەوە؟

لە سەرەتاوە پێویستە بزانین، کە ئاڕاستەکردن بونیادێکی پێکهاتووی شتە. بابەتێک لەنێو جیهانەوە خۆی دەردەخات و پەیوەندییە دەرەکییەکەش بە شتەکانی دیکەوە بەرجەستە دەبێت. خۆدەرخستنەکەی زەمینەیەکی پێکهاتووی دیارینەکراو بۆ هەموو هەستپێکراوەکان لە جیهاندا دادەمەزرێنێت. بونیادی شێوەکاری ئەم پەیوەندییە بە زەمینەکەوە پێویستە؛ واتە زەمینەی شتە بینراوەکان یان بیستراوەکان دەبێت هەبێت. بێدەنگی، بۆنموونە، زەمینەیەکی دەنگدارە بۆ هەموو دەنگە نەبیستراوەکان، کە دەنگێک تیایدا بۆ ئێمە سەرهەڵدەدات. بەڵام پەیوەندی نێوان بابەتێکی تاک بەم زەمینەیەوە لەهامانکاتدا دراوە و هەڵبژێردراویشە. هەڵبژێردراوە چونکە بوون-بۆ-خۆ ئامادە دەبێت و ڕەتدانەوەی ناوەکیشی بەرانبەر ئەو بابەتە

لەنێو جیهاندا هەڵگرتوە. من دەڕوانمە شوشە مەرەکەبەکە یان پیاڵەکە. ئەمانە بە من دراون. هەروەها، پەرتووکەکە لەلای ڕاست یان چەپی مێزەکەوە دەردەکەوێت. دەرکەوتنی مێزەکە لای چەپەوە پێویست نییە. من لێرەدا سەربەستم تەماشای پەرتووکەکە لەسەر مێزەکە یان مێزەکە لای پەرتووکەکەوە ببینم. ئەم هەڵکەوتنەیە لەنێوان پێویست و سەربەستی هەڵبژاردنەکەمدا بە هەست ناوزەدیدەکەین. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، کە بابەتێک پێویستە بۆ من ڕاستەوخۆ دەردەکەوێت، ئەو بابەتە شوشە مەرەکەب یان پیاڵەکەیە من دەیبینم. ئەم دەرکەوتنەش هەمیشە لەنێو بۆچوونێکدا دێتەکایەوە، کە پەیوەندییەکەی بە جیهان و شتەکانی دیکەوە دیاریدەکات. من دەنگی کەمانەکە بەگوێرەی نۆتەکە دەبیستم؛ بەڵام دەبێت دەنگەکە لە دەرگاکەوە یان لە پەنجەرەکراوەکەوە یان لەنێو هۆڵەکەوە بە من بگات، ئەگینا بوونی لەنێو جیهاندا بەرجەستە نابێت.

لەلایەکی دیکەوە ئەوەش دروستە، کە هەندێک بابەت لەخۆوە لەنێو جیهاندا پەیدا نابن و لە ئاکامی تێهەڵکێشکردنیان لەگەڵ بابەتەکانی دیکەدا دێنەکایەوە. دەتوانین بڵێین هەریەکێک لەو بابەتانە لەیەک کاتدا بەیەک شێوە خۆیدەردەخات هەرچەندە شێوازی خۆدەرخستنی دیکەشی هەیە. یاساکانی خۆدەرخستنەکەشی ناوەکی یان سایکۆلۆجییانە نین. ئەو یاسایانە دەرەکین و لە سروشتی شتەکانەوە دەرچوون. ئەگەر شوشەی مەرەکەبەکە بەشێکی مێزەکە لە من بشارێتەوە و ڕێگەنەدات ببینم، پەیوەندی بە خەسڵەتی هەستکردنی منەوە نییە و بەستراوە بە سروشتی شوشە مەرەکەبەکە و ڕووناکییەوە. لەکاتێکدا بابەتەکە دوور دەخەینەوە و بچوک دەبێتەوە نابێت بەشتێکی دەروونی دروستکراو، بەڵکو دیسانەوە بۆ یاسای دەرەکی ڕوانین دەگەڕێتەوە. ئەم یاسا دەرەکییانە بنکەیەکی دەرەکی ئاماژەبۆکراو پێناسەدەکەن. بۆنموونە، لە ڕوانیندا چاو دەڕوانێتە هێڵە دەرەکییەکان. زەمینەی ڕوانینەکە ئاماژە بۆ بنکەیەکی دەرەکی دەکات، کە چواردەوری ئێمەی داوە. ئێمە ئەو بنکەیە، وەکو بونیادی ڕوانیننەکە نابینین؛ ئێمە خودی خۆمان بنکەکەین. ڕیزکردنی شتەکان لەنێو جیهاندا بەردەوام لای ئێمە ئاماژە بۆ بیرۆکەی بابەتێک دەکات، کە بۆ ئێمە نابێت بە بابەت چونکە ئەو بابەتە ئێمە نین. بونیادی جیهان داوامان لێدەکات بەبێ بەرجەستە بوونمان هیچ نەبینین. بابەتێک لەنێو جیهاندا دەردەکەوێت و هەمانکات خودی بابەتەکەش جیهانە. ئەو بابەتە هەمیشە بە شتەکانی دیکەوە بەستراوە و بێ بڕانەوە ئاماژەیان بۆ دەکات. بەڵام، لەمحاڵەتەدا بابەتەکە بۆ ئێمە دەبێت بە ئاماژەکردنێکی ڕووتکراوە. بابەتێکە، کە هەموو شتەکانی دیکە ئاماژەی بۆ دەکەن و منیش ناتوانم تێیبگەم چونکە بابەتەکە منم. لەڕاستیدا، من نابم بە بابەت بۆ خۆم. ئەو بابەتەی شتەکانی نێو جیهان ئاماژەی بۆ دەکەن بوون-بۆ-خۆیە و بابەت نییە. سەرهەڵدانی بوونم، لەگەڵ لەناوبردنی

دوورییەکانەوە، خۆم دەکەم بەو بابەتەی لە جیهاندا ئاماژەی بۆ دەکرێت. هەروەها، من ئەو بابەتە نابینم چونکە بابەتەکە خودی منە.

من وەکو ئەو بوونەی نەبوونی خۆی هەڵگرتووە لەبەردەم خۆمدا ئامادە دەبم. کەوابوو، بوونم لەنێو جیهاندا، لەسەر ئەو فاکتۆرەی، کە جیهان دەناسێت، خۆی بەرجەستە دەکات بۆ ئەوەی، وەکو بابەتێک لەنێو شتەکانی جیهاندا و جیهان ئاماژەی بۆ بکات. ئەمەش بەپێچەوانەوە مەحاڵە، چونکە بوونم هیچ ڕێگەیەکی دیکەی پەیوەندی بەستنی لەگەڵ جیهاندا نییە. پێویستە من لەنێو جیهاندا خۆم دااڵدە بدەم تاکو لەنێو جیهاندا بم و خۆم بەبەرزێتی بگەیەنم.

مەبەست لە هاتنە نێو جیهانەوە ئەوەیە، کە جیهان هەیە یان من لەشم هەیە. ئەم دوو گوتەیە یەکشتن. لەشم لەنێو جیهاندا لە هەموو شوێنێکدایە. ئەمەش لە ڕاستی ئەو بنمیچە دەچێت لەژوور پەنجەرەکانەوە شەش پێ بەرزە، ئوتۆمبیلەکە لە پشت لۆرییەکەوە دەیەوێت بەلای چەپدا دەرچێت یان ئەو ژنەی لە شەقامەکە دەپەڕێتەوە لەو پیاوەی لەبەردەم قاوەخانەکە دانیشتوە بچوکتر دەردەکەوێت. لەشم لەگەڵ جیهاندا درێژ دەبێتەوە، لەگەڵ شتەکاندا بااڵودەبێتەوە و لەهەمانکاتیشدا لەنێو ئەو چەقەدا کۆبۆتەوە، کە هەموو شتەکان ئاماژەی بۆ دەکەن و منم بەبێ ئەوەی بزانم. ئەم ڕوونکردنەوەیە یارمەتیمان دەدات لە هەستکردنیش تێبگەین.

هەست لە پێش بابەتە هەستەکییەکانەوە نایەت و لە پاش ئەوانیشەوە سەرهەڵنادات. هەستەکان و بابەتەکان هاوتەمەنن؛ هەستەکان ئەو شتانەن لەنێو کەسەکەدا، کە لە هەستکردندا بەرجەستە دەبن. ئەوان نوێنەری یاسایەکی دەرەکی بەرجەستەبوونەکەن. بینین وێنە هەستەکییەکان دروستناکات و ڕووناکیش کاری تێناکات، بەڵکو کۆی هەموو بابەتە بینراوەکانە بەو ڕادەیەی هەموویان لە ڕوانینێکدا ئامادەدەبن. لەمڕووەوە هەستەکان ناوەکی نین. لەڕاستیدا جیاوازی نێوان بینینەکان دەرەکین. تەنانەت چاوداخستن بارودۆخێکی دەرەکییە. پێڵوی چاو یەکێکە لە بابەتە دەرەکییەکان و ئەو بابەتەیە، کە بابەتەکانی دیکەم لێدەشارێتەوە. کاتێک دەمەوێت پەردەی نێو چاوم ببینم و چاو دادەخەم، بابەتەکانی نێو ژوورەکەم نابینم. بەهەمانشێوەش ئەگەر دەستکێشەکانم لەسەر مێزەکە دابنێم ئەو بەشەی مێزەکە نابینم، کە دەستکێشەکانم دەیانشارنەوە. ئەو ڕووداوانەی کاردەکەنە سەر هەستەکان سەر بە جیهانی بابتەکانن. "من ڕەنگی زەرد دەبینم" چونکە توشی نەخۆشی زەردوویی بووم یان چاویلکەیەکی شوشە زەردم لەچاوانە. لەم نموونانەدا هۆکاری دیاردەکان ناوەکی نییە و پەیوەندییەکی دەرەکی نێوان بابەتەکانی نێو جیهانە. لە هەریەکێک لەم نموونانەدا من لەناوەندێکەوە دەڕوانمە بابەتەکان و ڕاستی بینینەکەشم دەرەکییە. دواجار، ئەگەر لەلایەکەوە یان چەندلایەکەوە بنکەکە بڕوخێت (ڕوخانیش لە ئاکامی پێشکەوتنی جیهان بەگوێرەی یاساکانی

ڕووەدات، بۆنموونـــە دەربڕینی فاکتۆری بوونی من لە یەکێک لە شـــێوازەکاندا)، بابەتـــە بینراوەکان بەهەمانشـــێوە بەڕەو نەمان ناڕۆن. بـــەردەوام بۆ من ، بەڵام بەبـــێ بنکە و بەبێ بابەتێکی ئامازەبۆکـــراوی هەندەکی دەمێننەوە؛ واتە دەبن بە کۆیەکی ڕەهای پەیوەندییەکانی نێو یەکدی. کەوابوو، ســـەرهەڵدانی بوون-بۆ-خۆ دەبێتـــە هۆکاری بەرجەســـتەبوونی دەرەکی جیهان و هەســـتەکان و ئامادەبوونی خەسڵەتی بابەتەکان. پەیوەندی من لەگەڵ جیهاندا دەبێت بە بنەڕەتی، جیهان و هەستەکانیش بە گوێرەی بۆچوونەکەم پێناسدەکات. کوێری، ڕەنگ کوێری و کورت بینی شێوازی بینیی منن بۆ جیهان. بینینی من پێناسدەکەن و دەبن بە فاکتۆری بەرجەســـتە بوونەکەم. لەبەر ئەمەش دەتوانم هەستەکانم بناسم. هەروەها گرنگە پەیوەندییەکەم بە جیهانەوە و بیرۆکە هەمەکییەکانم بەردەوامی بە بوونی شتەکان بدات، کە هەســـتیانپێدەکەم و هەســـتەکانم دابمەزرینێت و میژووی کەسایەتیمی تێدا دروســـت بێت. بەڵام لەمحاڵەتەدا من جیهانم لەسەر زەمینەیەکی هۆشەکی بە دابڕانـــی خۆم و بیرەوە لە جیهـــان دادەمەزرێنم. بە جیهاندا دەگەڕێم بەبێ ئەوەی پەیوەندی لەگەڵدا دروســـت بکەم؛ خۆم لەنێو هەڵوێســـتی بابەتگەرییەکی ڕەهادا دادەنێم، هەریەکێک لە هەستەکان دەبێت بە بابەتێکی نێو بابەتەکان و بنکەیەکی ڕێژەگەرانەی ئامازەکردن. لەنێو بیرکردنەوەدا بنکەیەکی یەکسان و ڕەها بۆ هەموو ئامازەکردنەکان ســـەرهەڵدەدات. ئەگەر من باســـی ڕۆڵی نێوان کردەوە و لەشـــم لەبەر ڕۆشـــنایی زانینمدا سەبارەت لەشـــی کەسێکی دیکە بکەم، ئەوا من دەتوانم بیـــر لـــە فرێدانی ئامێرێک بە ویســـتی خۆم بۆ مەبەســـت و کۆتاییەک بکەمەوە. کەوابـــوو، ئێمە جارێکـــی دیکە بۆ جیاکردنەوە کلاســـیکییەکەی نێوان دەروون و لەش دەگەڕێینـــەوە. دەروون، وەکو ئامێر لـــەش بەکاردەهێنێت. دانانی ئەمەش بۆ بیردۆزەی هەســـتەکان تەواو دەردەچێت. ئێمە دەزانین ئەم بیردۆزەیە لەســـەر زانینمان بۆ هەســـتەکانی کەسێکی دیکە دامەزراوە و منی گەیاندۆتە ئەو باوەڕەی هەســـتەکانی منیش لە هەســـتەکانی کەســـەکەی دیکە دەچێت. ئێمە گرفتەکانی ئەم بیردۆزەیەش دەزانین؛ من جیهان و هەســـتەکانی کەســـێکی دیکە بە ڕێگەی هەستەکانم دەناسم. هەستەکانیشـــم بە تەنیا هیچ زانیارییەکم نادەنێ. بیردۆزەی کارکردنیـــش، کە بونیادەکەی لە بونیادی بیردۆزەی هەســـتەکان دەچێت، هەمان گرفتی لەدوایە. لەڕاســـتیدا، ئەگەر من لە لەشـــی کەسێکی دیکەوە بکەومەگەر و بە ئامێری دابنێم ئەوا بۆ گەیشـــتن بە ئاکامێک بە کاری دەهێنم، کە من بە تەنیا ناتوانـــم بیگەمێ. من فەرمان بەســـەر کردەوەکانیدا دەدەم و بە کردەوەکانیشـــم کردەوەکانی ئەو دەوروژێنم. هەمانکات دەبێت بزانم ئامیر ناســـکە و بەکارهێنانی مەترســـی تێدایە. پەیوەندییەکەم لەگەڵیدا لە پەیوەندییەکی ئاڵۆزی نێوان کرێکار و مەکینەیەک دەچێت. کرێکارەکە مەکینەکە دەخاتە کار و خۆشـــی لێدەپارێزێت.

بۆ بەکارهێنانی ئامێری لەشـــی کەســـەکەی دیکە پێویستیم بە ئامیرێکی دیکەش هەیە. ئەو ئامێرە لەشی خۆمە چونکە بۆ ناسینی هەستی کەسێکی دیکە پێویستم بە هەســـتی خۆمە. کەوابوو، ئەگەر لەشـــم، وەکو لەشی کەســـێکی دیکە ببینم، دەبێت بە ئامێرێک لەنێو جهاندا و بە ناســـکی مامەڵەی لەگەڵدا دەکەم و دەبێت بە کلیلیش بۆ مامەڵەکردنم لەگەڵ لەشـــی کەسانی دیکەدا. بەڵام مامەڵەکردنەکەم تەکنیکییە. من بێ بڕانەوە بۆ مامەڵەکردنم لەگەڵ ئامێرێکدا پێویستم بە ئامێرێکی دیکە هەیە. ئەگەر من ئەندامەکانی هەســـتکردنم، وەکو ئەندامەکانی هەستکردنی کەسێکی دیکە دابنێم پێویستیم بە ئەندامی هەستکردن بۆ ناسینیان هەیە. ئەگەر لەشم، وەکو لەشی کەسێکی دیکە ئامێر بێت پێویستە ئامیرێکی دیکە هەبێت تاکو مامەڵەی لەگەڵدا بکات. ئەگەر ئەم پێویستییە بە بەردەوامییەکی نەبڕاوە دانەنێین دەگەینە پارادۆکسی مامەڵەکردن لەنێوان لەش و دەروونداـ بابزانین دەتوانن باسی سروشـــتی لەش-بۆ-ئێمە بکەن. بابەتەکان خۆیان لەنێـــو زەمینەیەکی ئاڵۆزی بە ئامێربوون بۆ ئێمە بەرجەستەدەکەن و هەریەکێک لەئەوان شوێنێکی داگیرکردوە. ئەو شوێنەش بە ئاماژەکردنەوە بەستراوە، "پەرداخەکە لەسەر مێزەکەیە." ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت لە جوڵانی مێزەکەدا ئاگامان لە پەرداخەکە بێت. پاکەتی تووتنەکە لەسەر پاڵتۆکەیە واتە بۆ ئەوەی تووتنەکە بهێنین دەبێت سێ یارد ببڕین و بەسەر چەند شتێکیشـــدا تێپەڕین، کە لەنێوان مێزەکـــە و پاڵتۆکەدا دانراون. لەمڕووەوە هەستکردن لە هەڵوێســـتی پراکتیکی لەنێو جیهاندا جیاناکرێتەوە. هەریەکێک لە ئامێرەکان ئاماژە بـــۆ ئەوانی دیکە دەکات ئاماژەکردنەکـــەش لەبیرکردنەوەیەکی ڕووتـــدا دەرناکەوێت. لـــە بیرکردنەوەی ڕووتدا چەکوش ئامـــاژە بۆ مێخ ناکات و لە تەنیشـــتی دادەنرێت. چەمکی (تەنیشت) واتاکانی دیارییناکات، ئەگەر پەیوەندی نێوان چەکوش و مێخ نەدۆزرێتەوە. ئەو شوێنە بنەڕەتییەی خۆی بۆ من دەردەخات شوێنێکی (هۆدۆلۆجییە)؛[٥٦] بە تووڵەڕێ و شەقامەکان پڕبۆتەوە و ئامێری شوێنە. لەمڕووەوە، لەگەڵ سەرهەڵدانی مندا جیهان ئاماژە بۆ کۆمەڵێک کردەوە دەکات و ئەم کردەوانەش بۆ کردەوەی دیکە و هتد.

ئەگـــەر لەم ڕوانگەیەوە کردەوەکان و هەســـتکردن لە یەکـــدی جیانەکرێنەوە کردەوە بە کاریگەرێتییەکی داهاتوو دەبینرێت و بابەتە هەستپێکراوەکە ڕەتدەکات. مادام هەســـتپێکراوەکە ئەو بابەتەیە مـــن لەبەردەمیدا ئامادە دەبم ئەوا دەبێت بە هاو-ئامدەبوونم و پەیوەندییەکی ڕاســـتەوخۆی بە بوونی منەوە هەیە. خۆشـــی بە جۆرێک نیشان دەدات، کە من ئێستا نەتوانم تێیبگەم. هەستپێکراو پڕە لە بەڵێن و

٥٦ هۆدۆلۆجی زاراوەیەکی یۆنانییە لە دوو بەش پیکهاتووە: (هۆدۆ) واتە ڕێگا و (لۆجی) زانست. هەردوو بەشەکە پێکەوە واتای زانستی ڕێگا یان ڕێگا ناسین دەبەخشێت.(وەرگێڕ)

هەرخەســـڵەتێکی، کە من هەستی پێدەکەم و هەریەکێک لە ئاماژەکردنە پڕواتاکان بە داهاتووەوە گرێم دەدات.

کەوابـــوو، مـــن لەبەردەم ئەو شـــتانەدا ئامـــادەم بەڵێنی گەیشـــتنم بەو دیو ئامادەبوونەکەم دەدەن، کە من هێشـــتا پێی نەگەیشتوم و بوونێکی ڕووتە لەوێدا. پیاڵەکە لەســـەر ژێرەکـــەی دانراوە، هەردووکیان لەوێدا و بـــۆ من ئامادەن، بەڵام لەوانەیە من نەیانبینم. ئەگەر بمەوێت ژێری پیاڵەکە ببینم دەبێت دەســـت بدەمە پیاڵەکە و بەرزیکەمەوە. ژێری پیاڵەکە لەدوای پرۆژەکانی منەوەیە. خۆدەرخستنی جیهان لەگەڵ سەرهەڵدانی مندا تەنیا هێڵکاری نەخشەی کردەوەکانم نیشاندەدات. هەســـتکردنەکەش بە سروشـــت ڕوو لە کردەوەکانم دەکات و بە هۆکاری پرۆژەی کردەوەکانمـــەوە دەناســـرێت. جیهانیش هەمیشـــە، وەکـــو کەلەبەرێکی داهاتوو دەبینرێـــت و ئێمەش ئەو داهاتووەین. پێویســـتە ئەوخاڵـــە بزانین، کە داهاتووی جیهـــان دەرەکییـــە. ئامێرەکان ئاماژە بـــۆ ئامێری دیکە یان ڕێگـــە لە دەرەوەی بیرکردنەوەدا بۆ بەکارهێنانیان دەکەن؛ مێخ ئاماژە بۆ داکوتان و چەکوش بۆ گرتن و پیاڵەش بۆ بەرزکردنەوە دەکەن. ئەم خەسڵەتانە ڕاستەوخۆ خۆیان دەردەخەن. بێگومان پەیوەندییان بە بوونی ئێمەوە هەیە، بەڵام بونیادی جیهانن و ئەگەرەکان و ئامادەنەبوون و ئامێرەکانن. دەبینین جیهان خۆی، وەکو پیکهاتەیەکی دەرەکی دەردەخـــات. ئاماژە بۆ لایەنێکی ناوەکی داهێنـــەر ناکات، بەڵکو ئاماژەکردنەکەی بەردەوام بونیادی ئاڵۆزی نەبڕاوەی ئامیرەکانە.

ئاماژەکردنی ئامێرەکانیش بۆ یەکدی لەگەڵ دۆزینەوەی ئەو ئامێرەی دەبێت بە کلیل بۆ هەموویان کۆتایی دێت.

ئەم بنکەیە بۆ ئاماژەکردنەکان پێویستە هەبێت، ئەگینا هەموو ئامێرەکان یەکشان ڕادەوەستن و جیهانیش بێ ناسینی پەیوەندییەکان دەبێت بە کۆی ئامادەکردنەکان. (کارتیج) بۆ ڕۆمییەکان (وێران)کراوە و بۆ دانیشتوانی شارەکەش (پاریزراو)ە.[٥٧] کارتیج بێ ئاماژەکردن بۆ بنکەکەی هیچە. لەگەڵ ئەمەشدا کلیلەکە بە من نەدراوە، وەکـــو کەڵێنێک دەردەکەوێت. ئەوەی من لـــە جیهانی دەردەوە لە کردەوەکانمدا دەیناسم جیهانی ئامێرەکانە بەسەریەکدا کەوتون. منیش لە کردەوەکەمدا مامەڵە لەگەڵیاندا دەکـــەم، ڕەتیاندەکەم و خۆم بە ئامێرێکی دیکـــە دەگەیەنم. مێخەکە ئاماژە بۆ چەکوش و چەکوشـــیش ئاماژە بۆ ئەو دەســـتە دەکات بەکاریدەهێنێت. ئەمەش لەو حاڵەتەدا ڕوودەدات، ئەگەر کەسێک مێخ و چەکوشەکە بەکاربهێنێت. دەســـتی کەسەکەش ئامێرە، کە ئاماژە بۆ گەلێک ئامێری دیکە دەکات (بۆ نموونە هەڕەشـــەکردن، بەڵێن یان موچەدان و هتد). یەکەم چەمک لە هەموو شـــوێنێکدا

---

٥٧ کارتیج شارێکی کۆنی باکوری ئەفریقیا نزیک تونس بووە، ڕۆمییەکان لە ساڵی 146 ی پێش زایینی وێرانیان کردووە. (وەرگێڕ)

هەیە، بەڵام تەنیا ئاماژەی بۆکراوە. من لە کاتی نوسیندا هەست بە دەستم ناکەم تەنیا پاندانەکەم دەبینم. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت من پاندانەکە بۆ پێکێنانی پیتەکان بەکاردەهێنم نەک دەستم. دەستم بۆ گرتنی پاندانەکەیە. بەو شێوەیەی پەیوەندیم بە پاندانەکەوەیە، پەیوەندیم بە دەستمەوە نییە؛ دەستم و هەموو ئاماژەکردنەکان دەوستێنێت. دەستم تەنیا بۆ بەکارهێنانی پاندانەکە داناوە. لەمحاڵەتەدا، دەستم چەمکێکی نەناسراو و بەکارنەهێنراوە و دوا ئامێرە لەنێو ئامێرەکانی، وەکو پەرتووک بۆ خوێندنەوە، وشەی سەرلاپەڕەکان کە بە پاندانەکە نوسراون. هەروەها لەنێو ئەم زنجیرەیەشدا پەرتووک ئاماژە بۆ دەست دەکات.

لە نوسیندا من تەماشای نوکی پاندانەکە دەکەم، کە هێڵ و پیتەکان دەخاتە سەر لاپەڕەکە و دەستم نابینم. دەستم لەنێو ئاڵۆزی ئامێرەکاندا وندەبێت، تاکو بوون و واتا بەو سیستەمە ببخشێت.

دەردەکەوێت لەبەردەم دوو جۆر پێویستی ناکۆکدا ڕاوەستاوین: مادام هەریەکێک لە ئامێرەکان لە ڕێگەی ئامێرێکی دیکەوە دەناسرێت و بەکاردێت، ئەوا جیهان ئاماژەکردنێکی نەبڕاوەیە لە ئامێرێکەوە بۆ ئامێرێکی دیکە. ئێمەش لە ڕێگەی بەئامێرکردنی بوونی خۆمانەوە دەچینە نێو جیهانەوە و ناتوانین کار لەسەر جیهان بکەین ئەگەر کارمان لەسەر نەکرێت. لەهەمانکاتدا واتای سیستەمە ئاڵۆزەکە لە کردوەکاندا ئاشکرادەبێت، بۆنموونە داکۆتانی مێخەکە و چاندنی تۆو. سیستەمەکەش ئاماژە بۆ بنکەکەی دەکات. بنکەش ئامێرێکە و لەنێو سیستەمەکەدا ئامێرەکانی دیکە ئاماژەی بۆ دەکەن و ئەو ئامێرەیە ناتوانین بەکاریبهێنین. ئێمە ئەو ئامێرە بەکارناهێنین چونکە خودی بوونی ئێمەیە. من خۆم لەگەڵیدا ڕاناهێنم و دەبێت بە خۆڕاهێنانم لەگەڵ ئامێرەکانی دیکەدا؛ ڕاهێنانێک، کە لەسەر بوونی خۆم ڕاوەستاوە.

لەبەر ئەم هۆیەشە لەگەڵ بەراوردکردنی لەشم و لەشی کەسانی دیکەدا دووجۆر تێگەیشتن سەرهەڵدەدەن: یەکەم، لەش ناسراوە و بابەتگەرانە پێناسەدەکردێت، بەڵام پوچەڵە چونکە بۆ ئەم تێگەیشتنە بیرۆکە هۆشەکییەکەی من، وەکو ئامێر دەبینێت لەسەر ئەو ئامێرانە ڕاوەستاوە بەکاریان دەهێنم. لێرەدا، ئەو ئامێرەی لە هەموویان زۆرتر بنەڕەتییە دەبێت بە بنکەیەکی ناسەرەکی و پەنا بۆ ئامێرەکانی دیکە دەبات تاکو ئاماژەی بۆ بکەن و بەکاری بهێنن. لەم ڕووەوە بەئامێربوونی جیهان لەناودەچێت و بۆ خودەرخستنەکەی پێویستی بەئاماژەکردن بۆ بنکەیەکی بنەڕەتی دەبێت؛ جیهانی کردەوەکان دەبێت بەو جیهانەی لای زانستی کلاسیکی کاری لەسەر دەکرێت؛ ئاگامەندی لە دەرەوەدا لە جیهان دەکۆلێتەوە و ناچێتە ناوی. دووەم، لەش بابەتێکی کۆنکریتی و پڕە و لە ڕێکخستنی بابەتەکان دەچێت. بۆ گەیشتن بە ڕێکخستنێکی نوێ بوون-بۆ-خۆ تێپەڕی دەکات. لەم بارەدا، لەش

بەبـــێ ئەوەی ببینرێت لە هەموو کردەیەکدا ئامادەیە. کردەوە چەکوش و مێخەکە یان بڕێک و گۆڕانی خێرایی دەردەخات نەک ئەو دەستەی چەکوشەکە دەگرێت یان ئەو پێیەی لەسەر بڕێکەکەیە. لەش دەژی بەڵام ناناسرێت. ئەمەش وەڵامدانەوەکەی مانێ دی بیران بۆ ســـایکۆلۆجی هیوم لە گوتەکەیدا (هەســـتکردنی هەوڵدان)، کە بەئەفسانەی دادەنا ڕووندەکاتەوە. ئێمە هەستکردنی هەوڵدانمان نییە و هەستیش بە ماسولکە و ئێسقان و پێست ناکەین. ئێمە هەست بە بەرەنگاریکردنی شتەکان دەکەین. لە کاتێکدا پەرداخەکە بەرەو لێوم بەرزدەکەمەوە هەست بە هەوڵدانەکەم ناکەم بەڵکـــو گرانی پەرداخەکەم بۆ دەردەکەوێت و لە بەشـــداری کردنیدا لەنێو سیســـتەمی ئامێرەکانم لەنێـــو جیهاندا بەرەنگاری دەکات. باکیلارد بە دروســـتی لەسەر کیشەی (لێکدانی لایەنە دژوەستاوەکان) ڕەخنە لە فینۆمینۆلۆجی دەگرێت و بە کورتبینی دادەنێت. ئەم ڕەخنەیە هزری بەرزێتی هایدیگەر و مەبەســـتدارێتی هوسرڵێش دەگرێتەوە. بەڵام گرنگە بزانین بە ئامێربوون بنەڕەتییە. لەسەر پەیوەندی بە ئامێرە بنەڕەتییە ئاڵۆزەکەوە بابەتەکان بەرەنگاری و دژایەتی خۆیان دەردەخەن. بورغووەکە خۆی دەردەخات بۆ جەڕەکە گەورەبێت و ناچێتە ناوی، بناخەکە بێهێزە و ئەو بابەتە ڕاناگرێت، کە لەســـەری دادەنێین، بەردەکە گرانە و ناتوانین بۆ سەر دیوارەکە بەرزیکەینەوە و هتد. بابەتەکانی دیکەش هەڕەشـــە لە ئامێربوونە ئاڵۆزە هەڵبەستراوەکە دەکەن. زریان و تەرزەکە زیان بە دورێنە و فیلۆکسیرا بە شەراب و ئاگرەکەش بە خانووەکە دەگەیەنێت. هێدی هەرەشـــەکردنەکە ڕوو لە بنکەکەش دەکات. هەموو بە ئامێربوونە ئاڵۆزەکان و ڕوخێنەرەکان ئامادە بۆ لەشم دەکەن.

لەشـــم لە هەموو شـــوێنێکدایە و بەردەوامیش لەنێو مەترســـیدایە. بۆمباکەی خانوەکـــە دەڕوخێنێت لەشیشـــم وێران دەکات چونکە خانوەکە ئامادە بۆ لەشـــم دەکات. لەبەرئەمەیە[دەڵێین] لەش هەمیشە ڕوو لەو ئامێرانە دەکات، کە دەیەوێت بەکاریان بهێنێت: ئەو لەســـەر دارەکەیە و لە ژوور زەمینەوە ڕاوەستاوە، لە پشت تەلیسکۆبەکەوەیە و ئەستێرەکانم نیشاندەدات؛ لەسەر کورسییەکە دانیشتوە و لە ماڵەوەیە، من [بە هۆکاری لەشمەوە] خۆم لەگەڵ ئەم ئامێرانەدا دەگونجێنم.

لە کۆتایی توێژینەوەکاماندا هەســـتکردن و کارکردن یەکدەگرن. ئێمە پەیڕەوی ئەو بۆچوونە ناکەین، گوایە لەپێشدا لەشمان پێدەدرێ و دوایی لە ڕێگەی لەشەوە مامەڵە لەگەڵ جیهاندا دەکەین. بەڵکو لەشـــمان بە ڕێگەی مامەڵەکردنمان لەگەڵ جیهان و هەبووەکاندا دۆزییەوە. لەش ئەو هەبووە نییە شتەکان بۆ ئێمە دەربخات. ئێمـــە بە هۆکاری بە ئامێربوونی شـــتەکانەوە، کە ئامادە بـــۆ لەش دەکەن لەش دەناسین. لەش پەردەیەک لەنێوان ئێمە و شتەکاندا نییە و تاکە کەسی و هەڵکەوتنی پەیوەندییەکانمان بە ئامێرەکانەوە دیاریدەکات. لەم بەستێنەوە ئێمە هەستەکان و ئەندامەکانی هەستکردنمان بە بوون-لەنێو-جیهاندا دانا. بەهەمانشێوەش کردەوەش

بەمجـــۆرە پێناس دەکەین. بەڵام، ئەگەر من لەنێو شـــتەکاندابم لەبەر ئەوەیە من جیهانم لەوێدا لەگەڵ بەرزێتییەکەمدا و گەشتەکەم بەرەو بوونی خۆم پەیداکردوە. ئەگەر منیش ئامیرێکی نێو جیهان بم لەبەر ئەوەیە من لە دانانی پرۆژەی بوونمدا ئامێرەکانی دیکەم هێناوەتەکایەوە. تەنیا لەنێو ئەو جیهانەدا، کە لەشی تێدایە بۆ ئەوەی بوونی جیهان بسەلمێنین دەبێت پەیوەندی پێویست هەبێت. لەڕوویەکەوە، لەش ڕاســـتەوخۆ منە. لەڕوویەکی دیکەشـــەوە، چڕی و پڕی جیهان من لە لەشم جیادەکاتەوە. کشانەوەی جیهان بەرەو فاکتۆرەکانی بوونم لەش لە من نزیکدەکاتەوە. ئەم کشانەوەیەش تێپەڕبوونێکی بەردەوامی بوونی منە.

لێـــرەدا دەتوانیـــن پێناســـەی لـــەش، وەکـــو سروشـــتـ-بۆ-ئێمە بکەیـــن. ڕوونکردنەوەکەشـــمان ئەوە دەردەخات، کە لەش تێپەڕبوونێکی بەردەوامە. لەش، وەکو بنکەی هەستکردن بۆ ئاماژەکردن ئەوەیە، کە من دەکەومە ئەودیوی چونکە من ڕاســـتەوخۆ لەبەردەم پەرداخەکە، مێزەکە یان ئەو درەختەی دەیبینم ئامادەم. هەستکردن دووری لەنێوان بابەتەکە و هەستکەرە لەناودەبات. لەهەمانکاتدا، لەبەر ئەوەی هەستکەرەکە لەشە دوورییەکەش دەمێنیتەوە. لەش، کە بنکەی ئامێرەکانە بەســـەریدا تێدەپەڕین؛ من دەتوانم بۆ گەیشن بە پێکهێنانی ئاڵۆزی دیکە تێپەڕی بکـــەم. لەگەڵ ئەمەشـــدا هەموو پێکهێنانێکی نوێ ئامـــاژە بۆ لەش وەکو بنکەی ئاماژەکردنـــەکان دەکات. کەوابـــوو، لەش، لەبەر ئـــەوەی تێپەدەکرێت ڕابردووە. بـــەڵام، ئامادەبوونێکی ڕاســـتەوخۆی هەستەکانی (بوون-بۆ-خۆ)شـــە و ئاماژە بۆ بنکـــەی ئاماژەکردنەکان دەکات، کە ڕووی لە پێکهێنانێکی نوێ کردوە. لە هەموو پرۆژەیەکی بوون-بۆ-خۆوە دەگاتە ئەو ئێستایەی، کە لێی ڕادەکات. لە یەک کاتدا خاڵی دەســـتپێکردن و دەرچوونیشە. خاڵی دەســـتپێکردن و دەرچوونیش منم و دەمەوێت ئەو بوونەی خۆم ڕەتبکەم، کە هەمە.

ئـــەم بۆچوونە بەردەوام ڕەتی دەکەین و لە دایکیش دەبێتەوە خاڵی دەرچوونە و ناتوانم لێوەی دەســـتپێنەکەم و (پێویســـتی) هەڵکەوتنی منە. لە دوو سەرەوە پێویستییە. لەسەرێکەوە ناسینەوەیەکی بەردەوامی بوون-بۆ-خۆیە لەلایەن بوون-لەنێو-خۆوە و ئەو فاکتۆرە ئۆنتۆلۆجییەیە، کە ڕایدەگەیەنێت بوون-بۆ-خۆ بوونێکە ناتوانێت ببێت بە بناخەی خۆی. بوونی لەش ئەو ڕاستییە دەگەیەنێت ئەو هەبووە بناخەی نەبوون نەک بوونی خۆیەتی؛ من بەو ڕادەیەی خۆمم[هەمانکات]لەشی خۆمم. بەو ڕادەیەی ئەوە نیم، کە هەم نابم بە لەشی خۆم. من بە هۆکاری لەناوچوونییەوە لێی ڕادەکەم. بەڵام هیچ بابەتێکی لێپێک ناهێنم چونکە ئەوەی بەردەوام ڕادەکات منم. لەش لە سەرێکی دیکەشەوە پێویســـتییە؛ ڕێگرێکە لەنێو جیهاندا لەبەردەم تێپەڕبوونەکەدا. لەم ڕووەوە هیچ جیاوازییەکی لەپیزکردنی شتەکانی نێو جیهان، بۆ ڕێگرتن نییە. ئێمە دەتوانین ئەم دوو پێویستییە پێکەوە گرێبدەین و یەکێتییەک لە

نێوانیاندا دروست بکەین: بوون-بۆ-خۆ جیهان تێپەڕەکات و بەو تێپەڕبوونە جیهان دەهێنێتە کایەوە. تێپەڕبوونی توێژینەوەی جیهان نییە، بەڵکو مامەڵەکردنە لەگەڵیدا تاکــو بتوانێت لێیدەرچیت. هەروەها گرنگە بۆچوونێکــی هەندەکی تێپەڕبوونەکە کاریگەر بێت. لێرەدا هەبوویەکی بڕاوە دەبێت بە بارودۆخێکی پێویست بۆ پرۆژەی ڕەسەنی بوون-بۆ-خۆ. بارودۆخێکی پێویست بۆ من، کە لەودیو ئەو جیهانەوەی من پێکم هێناوە ببم بەوەی نیم یان نەبم بەوەی هەم. ئەم بارودۆخە لە ناخی هەوڵدانە لە کۆتایی بەدەرەکەمدایە. ئەو شــتەی، کە منە و هێشتا پێی نەگەیشتوم، بێجگە لە شــێوازی نەبوونداً، ناناســرێت و ناگیرێت. لە هەموو شــوێنێکدا هەیە و خۆی تێپەڕدەکات و بۆ دامەزراندنی پرۆژەکانم دێتە پێشەوە. هەموو شتەکان ئامارەی بۆ دەکەن و بوونی بۆ من دەردەخەن بەبێ ئەوەی ئاوەڕیان لێبدەمەوە چونکە ئەوەی ئامارەی بۆ دەکات خودی بوونمە.

نابێت واتێبگەین ئامارەکەرەکە بنکەیەکی ڕووتکراوە و چەق وەستاوەی ئامێرەکاتە. بەپێچەوانەوە، دینامیکییەتی بنکەکە، گرنگ نییە لەسەر کردەوە دامەزرابێت یان نا، بەگوێرەی گۆڕانکارییەکان و ناسنامەکەشی پێناسەی بۆ دادەنرێت. ئەم ڕاستییەش بەپێچەوانەوە ناناســرێت چونکە ئەوەی جیهان پێکدەهێنێت و لەگۆشەنیگایەکەوە دەڕوانێتە ڕابردوو؛ بۆنموونە لە پرۆژەکانمدا بوون ڕەتدەکەم، منم. دەتوانم نکۆڵی لەوەبکەم، کە من ئەم یان ئەو شــتە نیم. لەم ڕووەوە لەش، بۆ نموونە ئەم شــتە دراوە نەناسراوە و بارودۆخێکی پێویستە بۆ کردەوەکانم.

ئەگەر خواســت و نیاز بۆ گەیشتن بە ئاکامێک بەس بوونایە و یاساکانیش بۆ بەکارهێنانی ئامێرەکان پێویست نەبوونایە ئەوا نەمدەتوانی جیاوازی نێوان ویست و ئارەزوو، خەون و کردەوە، ناڕاســت و ئەوەی لەنێــو داکەوتایە بدۆزمەوە. هیچ پرۆژەیەکم نەدەهاتە نێو جیهاتەوە چونکە بوونی لەنێو بیرکردنەوەدا بەس بوو. لە ئاکامیشــدا بوون-بۆ-خۆم لەگەڵ جیانەکردنەوەی داهاتوو و ڕابردوودا لەناودەچوو. فینۆمینۆلۆجــی کــردەوە دابەشــکردنی بەردەوامی کــردەوەکان دادەمەزرێنێت. هەمەکــی و بیرۆکە ڕووتکــراوەکان وەکو (کابرێتەرەکە نابێــت بگیرێ)، بیرۆکەی تەکنیکــی و کۆنکرێتی بۆ کابرێتەرەکە بە کاردێن لەنێو ئەو بەســتێنە ڕەهایەوە لەیەکــدی جیادەکاتەوە. بارودۆخی بیرۆکە تەکنیکییەکە بەو جۆرەی لە کردەوەکە جیانابێتەوە فاکتۆری بوونی بڕاوەی منە. ئێســتا، بۆ ئەوەی کێشــەکە بەتەواوی ڕوونبکەینەوە، من، کە خاوەنی ڕابردوومم، لەسەر ئەو لەناوچوونەی لە منداڵییەوە توشــم دەبێت، ڕابردوو ئامارە بۆ بوون-لەنێو-خۆ دەکات. کەوابوو، لەش فاکتۆری ڕابــردووە و ئامارە بۆ لەدایکبوون دەکات: ئەمەش ئــەو لەناوچوونەیە دەبێت بە هۆکار بۆ دەرچوونی من لە بوون-لەنێو-خۆوە، کە بوونی منە و منیش نامەوێ ئەو بم. لە دایکبوون، ڕابردوو، هەڵکەوت پێویستی بۆچوون و مەرجە فاکتۆرییەکان بۆ

کردەوەکانم لەنێـــو جیهاندا+وەکو لەش هەموویان بۆ منن. ئەمانە بە هیچ جۆرێک بارودۆخێکی هەڵکەوتووی دەروونم نین، بەڵکو بوینادێکی هەمیشەیی ئەگەرەکانی ئاگامەندیمن. ئاگامەندیشم ئاگاییە لە جیهان و پرۆژەیەکی بەرزە و ڕوو لە داهاتووم دەکات.

لەم بۆچوونەوە پێویستە دوو شت بناسینەوە؛ هەردووکیان پێکەوە هەڵکەوتن و لە واتا بەدەریشن؛[وەکو دەلێێن] من ئیفلیجم، کوڕی فەرمانبەرێکم یان کرێکارێکم، تەمەڵم، هەمانکات پێویســـتە شـــتێکی دیکەش بم؛ فەرەنسی، ئەڵمانی، ئینگلیز؛ پرۆلیتـــار، بورژوا، ئەرســـتۆکرات، هتـــد. یان زەبون و نەخـــۆش بم چونکە بەبێ شاردنەوەی جیهان ناتوانم لە جیهان بکۆڵمەوە. لەدایکبوونم مەرج بۆ ئەو بابەتانە دادەنێت خۆیان بۆ من دەردەخەن (وەکو بابەتی خۆشـــگوزەرانی پێویستییەکانی ژیان و ڕاســـتەقینە قەدەخەکراوە کۆمەڵایەتییەکان و سنوردارێتی شوێن)؛ ڕەگەزم بەوجۆرەی کەســـانی دیکـــە دەیبینن و چینەکەم بەگوێـــرەی ژیانی کۆمەڵایەتی؛ نەتەوەکەم و بونیادی دەروونیم؛ هەڵویســـتم، ڕابـــردووم؛ هەموویان پێکەوە، کە من دەمەوێت تێپەڕیان بکەم وەکو بارودۆخی پێویســـت بۆ بوونی جیهان دەبن بە یەکێتییەکی تێهەڵکێشراو بۆ بوونم لەنێو جیهاندا و هەروەها بۆ لەشم.

لێرەوە واتای پێناســـەکەمان بۆ لەش چاکتر ئاشـــکرا دەبێت: لەش فۆرمێکی پێویستی بوونی هەڵکەوتووی منە. هەڵکەوتنەکە لەوێدا دەردەکەوێت، کە تێدەگەین لـــەش بۆ ئێمەیە؛ ئێمە هەڵبژاردنین؛ بوون هەڵبژاردنە. تەنانەت ئیفلیجییەکەشـــم لەبـــەر ئەوەی دەمەوێ بژیم هەڵمبژاردووە و بـــە دانانی پرۆژەکانم تێپەڕی دەکەم یان دەیکەم بە ڕێگرێکی پێویســـت بۆ بوونم. من ئیفلیج نیم، ئەگەر خۆم ئیفلیجی هەڵنەبژێرم. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە ئەو ڕێگەیە دەگرمەبەر من تیایدا بە ئیفلیجی دەردەکەوم، (دەڵێم بەرگەیناگرم، شەرمەزارم، دەیشارمەوە، بە هەموو کەسێک دەڵێم و شانازی پێوە دەکەم یان بە هۆکاری سەرنەکەوتنەکەمی دادەنێم.) لەش پێویســـتییەکە بـــۆ هەڵبژاردن و دەبێت بە مەرجیش بۆ سەربەســـتییەکەم؛ سەربەستی بێ هەڵبژاردن نییە. دەبێت بە واتای چەمکی لەش بۆ من بگەین چونکە لەش ناناســـرێت و یەکێکیش لە بابەتەکانی نێو جیهان نییە، کە من دەیانناسم و بەکاریـــان دەهێنم. من بەبێ ئاگایی لە بوونی خۆم هیچ نیم، کەوابوو دەبێت لەش بخرێتـــە نێو ئاگاییەوە. لەلایەکەوە، لەش، وەکـــو ئامێرێک دەتوانم بیگرم و بەبێ ئەوەی بزانم چ جۆرە ئامێرێکە بیناسم.

ئەگـــەر خۆمان بـــەم ڕوانینەوە ببەســـتینەوە هیچ جیاوازییـــەک لەنێوان ئەو تەلیسکۆپەی زانایەک تەماشای ئەستێرەکانی پێدەکات لەگەڵ لەشمدا نادۆزینەوە. لەڕاســـتیدا، ئەگەر پێناسەی لەش، وەکو بۆچوونێکی هەڵکەوتوو بۆ جیهان بکەین دەبێـــت بزانین چەمکی بۆچوون دووجۆر پەیوەنـــدی دیاریدەکات: پەیوەندی بەو

بابەتانەوە هەیە لەش مامەڵەیان لەگەڵدا دەکات و پەیوەندیشـــی بەو هەبوەشەوە هەیە، کـــە خاوەنی لەش و بۆچوونەکەیە. کاتێک مامەڵە لەگەڵ لەش-وە-بۆچوون دەکەیـــن پەیوەندی دووەم ڕادیکاڵانە لە یەکەم جیادەبێتـــەوە. ئەم جیاوازییە لە بۆچوونەوە بەرانبەر جیهان ڕادیکاڵانە دەرناکەوێت (بۆنموونە تەماشاکردن، ڕوانگە یان دووربین)، کە ئامێرێ دەرەکین و لەش نین. گەشتیارێک لە هاوینەهەوارەکەیەوە تەماشـــای دەشـــت و دەر دەکات: ئەو هاوینەهەوار و دەشت و دەرە، درەختەکان و بنمیچی هاوینەهەوارەکەش، کە ئاســـمانی شـــاردۆتەوە دەبینێت. دووری نێوان هاوینەهەوارەکە و کەسەکە لە دووری نێوان چاوەکانی دیمەنی پان و بەرینی دەشت و دەرەکە کەمترە.

بۆچوون دەتوانێت لەش لەنێو خۆیدا ون بکات. چاویلکە یان دووربین دەبن بە شتێکی زیادکراو بۆ ئەندامەکانی هەستکردن. لەحاڵەتی بۆچوونی ڕەهاشدا جیاوازی نێوان بۆچوونەکە و کەســـەکە نامێنێت. کەسەکە ناتوانێت دووڕەهەڕێز ڕاوەستێت و بۆچوونێکی نوێ بەرانبەر ئەو بۆچوونە دروســـتبکات. ئەم فاکتۆرەشە دەبێت بە خەسڵەتی لەش. لەش ئەو ئامێرەیە، کە من ناتوانم وەکو ئامێرەکانی دیکە بەکاری بهێنم و ئەو بۆچوونەیە، کە بۆچوونێکی دیکەی لەسەر دروستنابێت. لەبەرئەمەیە لەســـەر گردەکەوە، کە بـــە ڕوانگەیەکی چاکی دادەنێم لەو کاتەدا تەماشـــای نێو دۆڵەکـــە دەکەم بۆچوونم دیاریدەکەم و ئەم بۆچوونەشـــم لەشـــمە. بەڵام ناتوانم تەماشای لەشم بەبێ ئاماژەکردن بۆ شتە بڕاوەکان بکەم. کەوابوو، لەش بە زانراوی و بەرزییەوە بۆ من نییە: ئاگامەندی ڕاستەوخۆ ئاگایی لە لەش نییە.

باشـــترە بڵێین ئاگامەندی بوونێکی (لەش)یی هەیە. لێرەوە پەیوەندی نێوان لەش-وەکو بۆچوون و شـــتەکان دەبێت بە دەرەکی و پەیوەندی نێوان ئاگامەندی و لەشـــیش بە پەیوەندییەکی بوونگەرانە. ئایا مەبەســـت لە پەیوەندی بونگەرانە چییە؟

یەکەم، ئاشکرایە ئاگامەندی دەتوانێت، وەکو ئاگامەندی لەش هەبێت. کەوابوو، لەشم بونیادێکی ئاگاییانەی ئاگامەندیمە. لەبەرئەوەی لەش بۆچوون یان گۆشەنیگایە، کە لەسەر ئەو بۆچوونە دانامەزرێت، ئەوا لەسەر ئاستی ئاگامەندییەک، کە خاوەنی تێڕامان نییە، ئاگامەندی لەش پەیدا نابێت. لەش سەربەخۆ-ئاگاییەکی لە تێڕامان بـــەدەرە. ئایا دەتوانین لەگەڵ هەموجۆرە ئاگاییەکی لە تێڕامان بەدەر دایبنێین؟ ئەمەش کارێکی مەحاڵە، چونکە ئاگایی لە تێڕامان بەدەر خۆ-ئاگاییە و پڕۆژەیەکە سەربەستانە ڕوو لە خۆی دەکات و بناخەی نەبوونی خۆیەتی.

ئاگامەندییـــەک ڕوو لە دەرەوە نەکات ئاگاییە لە لەش؛ ئەو بوونەیە بەزاڵبوون بەسەریدا و لەناوبردن خۆی دەکات بە ئاگامەندی. بوونێکە ئاگامەندی بەبێ ئەوەی پێویست بکات ئەو بێت خۆی بەو دەکات و هەمانکات بۆ ئەوەی خۆی بەوەبگەیەنێت،

که هێشـــتا نییەتی، تێپەڕی دەکات. بەکورتییەکـــەی، ئاگایی لە لەش لابەلایی و ئاوڕدانەوەیە. ئەو شـــتەیە پشتگوێ دەخرێت و بەبێ دەنگ تێپەڕ دەکرێت. لەگەڵ ئەمەشـــدا، لەش ئاگامەندییە؛ ئاگامەنـــدی بێجگە لە لەش چی دیکە نییە. ئەوەی لەودیـــو ئەوەوە هەیە هیچـــە و بێدەنگییە. ئاگامەندی لەش لـــە ئاگامەندی هێما دەچێت. هێماش لەسەر لەشەو یەکێکە لە بنەڕەتەکانی بونیادی لەش. ئاگایشی لە هێما هەیە، ئەگینا ئێمە ناتوانین لە واتاکەی تێبگەین. بەڵام هێما بۆ تێگەیشتن لە واتاکەی تێپەڕدەکرێت و لەپێناوی گەیشتن بە واتا پشت گوێ دەخرێت و بە تەنیا نابینرێت. تەماشا هەمیشە دەڕوانێتە شتێک، کە لەودیو هێماوەیە.

ئاگامەندی لەشـــیش لابەلا و ئاوەردانەوەیە لەوەی، کە ئاگامەندی پێکهێناوە. بەبی ئەوەی پێویســـت بـــکات ئەو ئاگامەندی بێت. ئەمـــەش ئاگامەندی دەکات بە ئاگاییەکـــی لە بیردۆزە بەدەری ئەو هەڵوێســـتەی کاریگەرە. ئاگامەندی لەش زۆرجار لەگەڵ کاریگەرێتییە بنەڕەتییەکەدا تێکەڵدەکرێت. گرنگە واتای کاریگەرێتی بزانین.

بۆ ئەم مەبەستە دەبێت زۆرتر لە جیاوازی بدوێین. کاریگەرێتی، وەکو تێڕامان کاریگەرێتییەکـــی پێکهاتوو بە ئێمە دەناســـێنێت و ئاگاییە لە جیهان. هەموو ڕق و کینەیەک ڕەق و کینەیە بەرانبەر شـــتێک؛ تووڕەیی هەســـتکردنە بە ئامادەبوونی شـــتێک ڕقمان لێیەتی، کە دادوەرانە نییە یـــان هەڵەیە؛ بەزەیی بەزەیی هاتنە بە کەســـێک و هتد. لەم نموونانەدا مەبەســـتە بەرزەکەمان ڕووی لەجیهان کردووە و هەســـتی پێدەکات. جۆرە ڕەتکردن و ڕەتدانەوەی ناوەکییان تێدایە. ئێمە خۆمان لەســـەر زەمینەی هەڵبژاردن و بەرزێتی دەدۆزینەوە. بەڵام، شیلەر سەلماندوویەتی، کە "مەبەســـت" لە خەسڵەتە کاریگەرە ڕەوانەکان جیادەبێتەوە. بۆنموونە، ئەگەر من توشـــی ژانەســـەر بم، ئەوا لەنێو خودی خۆمدا کاریگەرێتییەکی مەبەســـتدار، کـــە ڕوو لە ژانەکە دەکات دەدۆزمەوە و دەبێت بڕیار لەســـەر بەرگەگرتنی ژانەکە بدەم یان لەناویبەرم. لێرەدا مەبەســـتەکە کاریگەرێتییەکەیە؛ کردەوەیەکی ڕەوان و پڕۆژەیە. ئاگامەندییەکی ڕوانە لە شـــتێک. ئەمە ئاگایی نییە لە لەش، کە ئێمە دەمانەوێت باســـیبکەین. لەڕاستیدا، مەبەستەکە نابێت بە هەموو کاریگەرێتییەکە. کاریگەرێتی تێپەڕکردنە و تێپەڕکردنەکەش پێشبین دەکات. ئەمە بە ڕێگەی بوونی ئەو (ســـۆزە ڕووتکراوانەوە) دەســـەلمێنین، کە بۆڵدوین بە هەڵـــە ناویبردوون. بە بۆچوونی بۆڵدوین، ئێمە بەبێ ئەوەی هەستکردنێکی کۆنکرێتیمان هەبێت دەتوانین لەنێو خۆماندا جۆرە ســـۆزێک بدۆزینەوە. ئەگەر کەسێک باسی جۆرێک ئازارم بۆ بکات، کە ژیانی پیرۆی تاڵکردوە، من بیردەکەمەوە، کە پیرۆ چەند ئازاری چێشتوە. من نازانم ئەو چەند ئازاری چێشـــتوە و هەســـتیش بە ئازارەکەی ناکەم. ئەمجۆرە هەســـتکردنانە دەکەونە نێـــوان زانین و کاریگەرێتی ڕاســـتەوخۆوە و لای بۆڵدین

ڕووتکـــراوەن. بەڵام میکانیزمی ڕووتکردنەوەکە نادیارە. ئایا کێ ڕووتیاندەکاتەوە؟ ئەگەر پەیڕەوی پێناســـەکەی لاپۆرت بکەین دەبێت لە ڕووتکردنەوەدا بیر لە چەند بوونیادێکی دوور وەستاو بکەینەوە، کە بەبێ یەکدی ناتوانن هەبن. پێویستە سۆزە ڕووتکـــراوەکان بە چەمکە ڕووتکراوە ڕەوانەکان دابنێین یان بڵێین ئەم ڕووتکراوانە جۆرێکن لە شێوازەکانی ئاگامەندی.

ڕوانینمان بۆ ســـۆزە ڕووتکراوەکان دەریدەخات، کە مەبەست و پڕۆژەی ڕەوانی سۆزن. ئێمە ڕوو لە ئازار و شەرم دەکەین، خۆمان لێیان دەپارێزین و ئاگامەندی خۆی ڕەتدەکات، بەڵام بە چۆڵی. خەم لەوێدا هەیەو بابەتی و بەرزە بەبێ ئەوەی بوونێکی کۆنکرێتی هەبێت. باشـــترە چەمکی کاریگەرێتی ئەندێشـــاوی بۆ ئەمانە دابنێین. بێگومان نکۆڵی لە گرنگیان بۆ داهێنانی هونەری و توێژینەوەی ســـایکۆلۆجییانە ناکرێت. ئەوەی لە شەرمکردنی ڕاستەقینە، بۆنموونە، جیایاندەکاتەوە ژیانە. کەوابوو، خەسڵەتی کاریگەرێتی ڕەوان هەیە، کە پڕۆژەی کاریگەرێتی تێپەڕیدەکات. ئێمەش، وەکو شـــیلەر مامەڵەی لەگەڵدا ناکەین و بەجۆرێک (هیۆلی) نێو تەوژم و جوڵانی ئاگامەندی دانانێین. بۆ ئێمە ئەو ڕێگەیەیە ئاگامەندی تێدایە و هەڵکەوتەکانی تێدا دادەمەزرێت. ئەو ڕووکەشە ئاگامەندییە، کە ئاگامەندی بۆ گەیشتن بە ئەگەرەکانی تێپەڕیدەکات و دەبێت بە خۆدەرخستنی ڕاستەوخۆی ئاگامەندی بەبێ ئەوەی پەنا بۆ بیردۆزە بەرێت. دەشـــێ خەمێک ڕەوان بێت، بەڵام لەوانەیە مەزاجیش بێت یان کاریگەرێتی، ڕازیبوون و ڕازینەبوونێکی ڕەوان بێت.

بەگشـــتی ئەمە بە (هەســـتکردنی هاوبەش) ناوزەددەکرێـــت.[58] زۆرکەم ئەم هەســـتکردنە دەردەکەوێت. ئێمە لە ڕێگەی پڕۆژەکانمانەوە بەرەو جیهان تێپەڕی دەکەین. لەبەرئەمە دژوارە بە تەنیا و دابڕاوی لەســـەری بکۆڵینەوە. هێشتا چەند ئەزمونێکـــی تایبەت هەن بـــە ڕەوانی لێیان تێدەگەیـــن، بەتایبەتی ئازاری لەش. کەوابوو، بۆ ئەوەی چاو ببڕینە سەر بونیادی ئاگامەندی لەش دەبێت لەم ئەزموونە بکۆڵینەوە.

من چاوەکانم دێشـــێن، بەڵام پێویســـتە پەرتووکە فەلسەفییەکە ئەم ئێوارەیە بەتەواوی بخوێنمەوە. پڕۆژەی ئاگامەندیم پەرتووکەکە و ڕاستییەکانە لەودیو بوونی پەرتووکەکەوە. لەشـــم خۆی دەرناخات و بەڵکو خاڵی دەرچوون و بۆچوونی منە. وشەکان یەک لە دوای یەک دێن و دەڕۆن؛ دەیانخوێنمەوە، وشەکانی خوارەوەش، کەهێشتا نەم خوێندوونەتەوە سەر بە زەمینەیەکی ڕێژەیین یان لەنێو لاپەڕەکەدان، کـــە لەنێو زەمینەی پەرتووکەکەدان و پەرتووکەکـــەش لەنێو زەمینەیەکی ڕەهایە

---

۵۸ لێرەدا سارتەر چەمکی یۆنانی (کۆنیەیستیسس)ی بەکارهێناوە. ئەم چەمکە وشەیەکی لێکدراوە و لە دوو بەش پێکهاتووە: (کۆنیۆس)، واتە هاوبەش و (ئەیستیسس)،واتە هەستکردن. چەمکەکە هەستکردنی تێکڕایی یان هاوبەشی نێوان هەموو هەستەکانی لەش دەردەبڕێت. (وەرگێڕ)

بەناوی جیهانەوە. ئەوان لەنێو زەمینەکەیانەوە، کە جیاوازییەکەی دیار نییە، بانگم دەکەن و لەنێو هەموویەکی ناسکدا خۆیان کۆدەکەنەوە؛ خۆیان دەخەنە بەرچاوم. لەنێو ئەم هەموو ڕووداوانەدا لەشم بەشاراوەیی دەمێنێتەوە و جولّانی چاوەکانم دەبێت بەسەرنجی بینەر. ئەوەی بۆ من هەیە و خۆی دەردەخات وشە ڕیزکراوەکانە. ڕیزکردنی وشەکانیش لەنێو کاتێکی دەرەکییدا پەیوەندی بە کاتبوونی منەوە هەیە. جولّانی ڕستە وەستاوەکانیان لەنێو جولّانی ئاگامەندی منداید. جولّانی ئاگامەندیشم، کە میتافۆرێکە بۆ پێشکەوتن، جولّانی چاومە. دژوارە جولّانی چاوم لە پێشکەوتنی حالّەتی ئاگامەندیم جیابکەمەوە. بەلّام لە هەموو ساتێکدا، کە دەخوێنمەوە چاوەکانم دەیەشێن. گریمان بابەتەکانی نێو جیهان ئاماژە بۆ ئازارەکە دەکەن؛ بۆنموونە، پەرتووکەکەی دەیخوێنمەوە. دژواریشە وشەکان لەو زەمینەوە جیابکەینەوە، کە لەسەری پێکدێن. دەشێ لەبەر چاوم بلەرزن یان بیر لە واتاکانیان بکەمەوە، دووجار ڕستەیەک بخوێنمەوە یان بە سێ جاریش لە واتاکەی تێنەگەم. دەشێ ئەمانە لەگەلّ قولّبوونەوەم لە خوێندنەوەکەدا کەمبنەوە و منیش چاو ئێشەکەم لەبیربچێتەوە. بەلّام ئەمە مەبەستی ئێمە نییە. بەلّکو بەدوای ڕێگەیەکدا دەگەڕێیین ئاگامەندی ئازارەکەی تێدابێت. لەسەرەتاشەوە لەوانەیە کەسێک بپرسێت چۆن ئەو ئازارە دەبێت بە ئازاری چاو؟

ئایا ئاماژەکردن بۆ بابەتێکی بەرز ناکەین یان بۆ لەش ناکەین، کە لە نێو جیهانەدا هەیە؟ بێگومان ئازار زانیاری لەبارەی خۆیەوە دەگەیەنێت. مەحالّیشە ئازاری چاو، پەنجە یان سک تێکەلّ بکەین و جیاوازیەکانیان نەزانین. لەگەلّ ئەمەشدا ئازار مەبەستدار نییە. هیچ هێمایەکی شاراوە یان زانینێک لە چاوئێشەدا نییە. مادام ئاگامەندی هەیە ئەوا ئازارەکە خودی چاوە و لە ئازارەکانی دیکە بە بوونیدا جیادەکرێتەوە. چاوئێشەش پێویستی بە هەموو ئەو کارانە هەیە لەپێشتر باسمانکردن. بەلّام ئێستا پێویست ناکات باسیان بکەین. ئازار بیرکردنەوەیەکی تێڕامانانە نییە و ئاماژە بۆ لەش، وەکو بوونێک بۆ کەسانی دیکە ناکات. چاوەکان توشی ئازار بوون و ئێمەش بۆ ڕوونکردنەوەی ناوی چاوئێشەمان بۆداناوە. چاوئێشە بەبێ دەربڕین لە ئازارەکانی دیکە جیادەکرێتەوە و ئەمەش پەیوەندی بە بوونیەوە هەیە. ئەم ئازارە لە هیچ شوێنیکی جیهاندا لەگەلّ هەبووەکاندا نییە. نەکەوتۆتە لای چەپ و ڕاستی پەرتووکەکەوە، لەناوەڕاستەکەیدا نییە، کە لە ئاکامی خوێندنەوەکەم دەردەکەون و لەنێو لەشمدا، وەکو بابەت (ئەو بابەتەی کەسانی دیکە دەیبینن و دەستی لێدەدەن) نییە. لەنێو ئەو لەشەشدا نییە، کە بنکەی بۆچوونە. ناتوانین بلّێین ئازارەکە[لەدەرەوە]خۆی سەپاندوە. ئەمانە وێنەی ئەندێشاوین و لە واتا بەدەرن. کەوابوو، ئازار لەنێو شوێندا نییە. هەروەها ناکەوێتە نێو کاتی دەرەکیشەوە؛ بەلّکو خۆی دەکات بە شتێکی کاتی و لەم

خۆبەکاتیکردنەوە کاتی جیهانیش دەردەخات. ئایا ئازار چییە؟ بەئاسانی دەڵێین، بابەتێکی ڕوونی ئاگامەندییە و بوونیشی لەوێدا خۆ نوسانێتی بە جیهانەوە، کە لە خوێندنەوەکەمدا بەرجەستە دەبێت. ئازار لەودیو هەموو مەبەست و زانینێکەوەیە، چونکە خۆی دەهاوێتە نێو هەموو کارێکی مەبەستدار و زانینێکەوە. کارێکە، کە نابێت بە بناخە بۆ بوونی خۆی.

هێشتا لەسەر زەمینەی بوونی ڕەوانەوە ئازار، وەکو خۆبەستنەوەیەکی هەڵکەوتوو بەجیهانەوە دەتوانێت بێ بیرکردنەوە لەنێو ئاگامەندییدا هەبێت و تێپەڕیش بکرێت. ئاگایی لە ئازار ڕەتدانەوەیەکی ناوەکییە بەرانبەر جیهان. لەهەمانکاتدا لەنێو ئازار یان لەنێو خۆیدایە. ئازاری ڕەوان نییە، سەر بەو کاتیگۆرییانەیە پێناس ناکرێن و باسیان ناکرێت. بەڵام ئاگایی لە ئازار پرۆژەیە بەرەو ئاگایی دیکە، کە لە ئازار بەدەرە. ئەم ڕاکردنەی ئاگامەندی بابەتێکی دەروونی نییە و پرۆژەیەکە ئاگامەندی بێ بیرکردنەوە دەیگرێتەبەر. ئەمەش، وەکو دەرکەوتنی پەرتووکەکەیە، کە ئێستا بە پەلە دەخوێنرێتەوە و وشەکانی لەتەنیشت یەکدی ڕادەوەستن یان هەموو جیهان بە دوودڵی کونکراوە. ئەمە خەسڵەتێکی تایبەتمەندی هەبوویەکی لەشدارە، کە دەمانەوێت لێیڕابکەین. ئەمە ئەو ئاگامەندییە پێکدەهێنێت و ئاگامەندیش تێپەڕیدەکات.

گریمان، کەسێک دەڵێت، تۆ کاتێک گرانییەکە بە تەرازوو دەپێویت، کە ئازارەکە لەنێو یەکێک لە ئەندامەکانی لەشدا کاری خۆی دەکات. ئازاری چاو لە کاتی بینیندا دەدۆزیتەوە. کەچی من لە کاتی خوێندنەوەکەدا هەست بە ئازاری پەنجە بڕاوەکەشم دەکەم. ئەم ئازارە ناکەوێتە سەر خوێندنەوەکە. گرنگ نییە من چەند بەناو خوێندنەوەکەدا قوولّببمەوە، جیهان هەرگیز ون نابێت. خوێندنەوەکەم ئاماژە بۆ جیهان دەکات و بە زەمینەیەکی پێویستی دادەنێت. ئەم دڵنیابوونەش کەم ئاگاییم لە جیهان ناسەلمێنێت، بەڵکو جیهان بە زەمینە دادەنێت. ڕەنگەکان لەبەر چاون، نارۆن، جوڵانی شتەکانی دەوروبەرم و دەنگەکان دەمێننەوە. بەڵام بە جیاوازییەکانیانەوە دەکەونە بەستێنی پشت خوێندنەوەکەم. لەشم نابێت بەو بۆچوونە گشتگرەی جیهان ئاماژەی بۆ دەکات. لەهەمانکاتدا گشتگرییەکەی خۆی نادۆڕێنێت چونکە هەموو پێکهاتەکانی ئاگامەندیم لەودا کۆدەبنەوە. لەگەڵ خوێندنەوەکەدا بەو ڕادەیەی من هەم ڕوانینەکان تێپەڕدەکەم یان چاوەکانم دەبن بە شێوە و دەکەونە پشت بەستێنی هەموو لەشەوە. لەسەر ئەم زەمینە چاوەکانم ئەو ئەندامی بینینانە نین کەسانی دیکە دەیان بینن. بینینم بەشێکە لە بونیادی هەمووی ئاگامەندیم لە جیهان. ئاگامەندی ئاگاییە لە جیهان؛ جیهان و لەش بەردەوام بە شێوازی جیاواز خۆیان ئامادەی ئاگامەندیم دەکەن. ئاگاییم لە هەمووی جیهانیش زەمینەیە بۆ خۆدەرخستنی شتێکی هەندەکی و تاک، وەکو (ئەو). کاتێک دەخوێنمەوە، من ئەو لەشەم لەسەر کورسییەکە دانیشتوم و سێ یارد لە

پەنجەرەکەوە دوورم، ژوورەکەش پلەی گەرمای خۆی هەیە. من نابم بە شـــتێکی دیکە. تاکو هەموو لەشـــم لەناونەچێت ئازاری پەنجە بڕاوەکەم لەناوناچێت. بەڵام بەو شـــێوەیەی هەم ئازارەکە لەنێو زەمینەی بەســـتێنی هەموو لەشـــمەوە خۆی دەشارێتەوە. ئازارەکە ناڕوات، منیش لێی بێ ئاگانیم و لە منەوە دوور نیی. ئەگەر بمەوێـــت لاپەڕەی پەرتووکەکە بە پەنجە بگۆڕم ئازاری پەنجەم بەبێ ئەوەی پێیی بزانم جارێکی دیکە دەبێت بە هەڵکەوت و لەسەر زەمینەی هەڵکەوتەکانی دیکەی لەشم خۆی دەردەخاتەوە. بێجگەلەمە، ئەم بۆچوونە لەگەڵ ڕوانینی ئەزمونگەرییدا کۆکـــە، کـــە گوایە خوێندنەوەکە زۆرتر بە ئازاری پەنجە یان پشـــت ئێشـــە تێک دەچێت، نەک ئازاری چاو. ئازاری چاو ڕاســـتەوخۆ پەیوەندییان بە خوێندنەوەوە هەیە. وشـــەکان لە هەموو حاڵەتێکدا بەرەو ئازارەکەم دەبەن. ئازاری پەنجە یان پشت ئێشە ناسینەوەی جیهانە، وەکو زەمینە و ئاماژەکردنە بۆ بەشێکی تایبەتی بونیادەکەی لەش و لەوێشەوە بۆ جیهان.

گریمـــان مـــن خوێندنەوەکەم دەبڕم و بیر لە ئازارەکـــە دەکەمەوە. ئەمە ئەوە دەگەیەنێـــت من تێڕامانی ئاگامەندیم بۆ ئامادەبوونێکی ئاگامەندانەم دەگوێزمەوە. شێوازێکی تێڕامانی ئاگامەندیم لەسەر ئازارەکە ناسییەوە و بەرەو ڕووی بابەتێکی دیکەم دانـــا. دەبێت بۆچوونەکەی پێشـــومان لەســـەر تێڕامـــان بیربکەوێتەوە: تێگەیشتنێکی گشتگرانەیە بەبێ بۆچوون؛ زانینێکە دەیەوێت خۆی تێرکات و ببێت بە بابەتی و شتەزانراوەکەش لە دووڕەوە دانێت و بیری لێبکاتەوە. یەکەم جوڵانی تێرامان، کەوابوو، تێپەڕکردنی خەســـڵەتی ڕەوانی ئاگامەندییە لە نێو ئازارەکەدا و ڕووکردنە لـــە ئازارەکە تاکو بیکات بە بابەتی بیرکردنەوە. ئەگەر تێڕامان تەنیا هاریکارکەربێت ئەوا ئازارەکە دەبێت بە بابەتێکی دەروونی.

بابەتێکی دەروونی ناســـراو لە ڕێگەی ئازارەوە نەخۆشـــییە. ئەم بابەتە هەموو خەسڵەتەکانی ئازاری تێدایە، بەڵام بابەتێکی بەرز و ناچالاکە. ڕاستەقینەیەکە سەر بـــە کاتی جیهان و ئاگامەندی نییە و خاوەنـــی کاتی دەروونی خۆیەتی. کەوابوو، دەکرێت بە پێوەر و سنوور بۆ زۆرشتیش دادەنرێت. هەرچەندە لەنێو ئاگامەندییدا خۆی دەردەخات لەوێشەوە جیاوازە. لەگەڵ گۆڕانکارییەکانی ئاگامەندیدا بەردەوام دەمێنێتـــەوە. مانەوەکـــەی دەبێت بە تەڵخی و تەمەڵی نەخۆشـــییەکە. لەلایەکی دیکەوە؛ نەخۆشـــییەکە خاوەنـــی یەکێتی و ناوەوە و کتوپڕییـــە، کە ئاگامەندی هەیەتـــی، بـــەڵام پلـــەی خاوەنییەتییەکەی دەگۆڕێـــت و کەمترە. لەســـەرەتاوە نەخۆشییەکە یەکێتییەکی تەواوە، دابەشنابێت و بەردەوامی خۆی هەیە چونکە لە دەرەوەی ئاگامەندییە و خاوەنی ڕابردوو و داهاتوشە. بەردەوامییەکە پڕۆژەی کاتە بنەڕەتییەکەیە و بە شـــێوازی جیاواز ڕاڤەی بۆ دەکرێت و دەڵێین، نەخۆشـــییەکە "دەچێتەنێوە"، "توشدەبێت" و هتد. ئەمانە باسی خەسڵەتەکانی نەخۆشییەکە لە

بەردەواميیەکەیدا دەکەن. خەســـلەتێکن لە ئاهەنگی دڵنەوازی دەچن. ئەو ئازارە کورتەی کتوپڕ سەرهەڵدەدات و نامێنێت تێڕامان بە گۆڕانی ئاگامەندییەکی ئازاراوی و ئۆقرەگـــری دانانێت. ئەم ئازارە کورتانە، وەکو بێدەنگی لە ئاهەنگی دڵنەوازییدا بەشـــێکن لە نەخۆشـــییەکە. پێکەوە بوونیان ئاهەنگ و ڕەفتاری نەخۆشییەکەیە. وەکـــو کتوپڕییەکەی ناچالاک و جادوگەرانەیە؛ خۆی تەمەن درێژ دەکات و دەبێت بە خاوەنی کاتی خۆی. لەشێوازی جۆراوجۆردا دەردەکەوێت و خۆشی دەشارێتەوە. لەم ڕەفتارەدا لە بابەتەکانی نێو کات و شـــوێن ناچێت. ئەو کاتەی مێزەکە نابینم لەبەرئەوەیـــە، کە ڕووم لە شـــوێنێکی دیکەکردوە. بەڵام هۆکاری هەســـتنەکردن بە نەخۆشـــییەکە لاچوونی نەخۆشییەکەیە. لەڕاســـتیدا، لێرەدا جۆرە دیاردەیەک ســـەرهەڵدەدات و لـــەو فۆرمە دەچێت، کـــە دەروونناســـەکان ناویدەنێن (وەهمی سترۆبۆســـکۆپی). لاچوونی نەخۆشییەکە پاشگەز بوونەوەیە. نەخۆشییەکە جۆرە زیندەوەرێکە فۆرم، بەردەوامی و ڕەفتاری هەیە. نەخۆشەکەش جۆرێک نزیکبوونەوەی لەگەڵدا پەیدادەکات. وەکو دیاردەیەکی نوێ سەرهەڵدەدات. ئەو کاتەی نەخۆشەکە توشـــی دەبێت دەڵێت، ئەمـــە قەیرانی پاش نیوەڕۆمە. تێڕامان بەشـــداری ئەم قەیرانـــە ناکات، بەڵام بـــە درێژایی ڕۆژەکە ئەزمونەکان پێکـــەوە گرێدەدات. ئەم تێهەڵکێشـــکردنی ناسینەوانە خەســـڵەتی تایبەتی خۆی هەیە؛ نایەوێت بابەتێک پێکبهێنێت، کە بە ئامادەنەبوونی ئاگامەندیش بەردەوام بمێنێتەوە (بەو شێوەیەی ڕق و کینە لەودیو ئاگامەندییەوە خۆی حەشـــاردەدات). ئەو کاتەی نەخۆشییەکە دەڕوات بۆ هەمیشە لەناودەچێت. هیچ بەشێکی لە پاش خۆی جێناهێڵێت. ئەگەر جارێکی دیکە ســـەرهەڵبدات جوڵانەکەی ناچالاکانە و کتوپڕ دەردەکەوێت. هەست بە نیشـــانەکانی سەرهەڵدانەکەی دەکەین؛[دەڵێین] جارێکی دیکە توشی دەبم یان توشـــی بووم و دەزانم ئەو نەخۆشییەم گرتۆتەوە. ئازارەکان لەسەرەتای هەڵدانی نەخۆشییەکەوە ئەو شـــێوازە ناسراوانە نین ئاگامەندی بە وردی سەرنجیان بدات، بەڵکو بانگەوازن بۆ ســـەرهەڵدانی لەسەرخۆی نەخۆشـــییەکە. لەلایەکی دیکەوە، گرنگە ئەوە بزانین، کە من نەخۆشـــییەکە بە ئازارەکەوە دەبەســـتمەوە. ئەمەش نەخۆشییەکە ناکات بە هۆکاری ئازارەکان بەڵکو هەر یەکێک لەو ئازارانە بە نۆتێکی نێـــو ئاهەنگەکە دادەنێم. کتوپڕ دەبن بە هەموو ئاهەنگەکە و بەشـــێکی ئەویش. لەگەڵ ســـەرهەڵدانی هەر یەکێک لە ئەوان، من هەســـت بە هەموو نەخۆشـــییەکە دەکەم و لەهەمانکاتدا هەر ئازارەش لەودیو نەخۆشییەکەوەیە چونکە نەخۆشییەکە تێهەڵکێشراوی هەموو ئازارەکانە و لە ڕیگەی ئەوانیشەوە خۆی پێشدەخات. هێشتا نەخۆشی لە ئاهەنگ ناچێت. نەخۆشی ئەزمونێکە زیاناوی؛ دووری لەنێوان ئازار و ئاگامەندییەدا نییە، کە بیر لە ئازارەکە دەکاتەوە. نەخۆشـــی شتێکی بەرزە، بەڵام دوور نییە. وەکو تێهەڵکێشەیەکی گشتی لە دەرەوەی ئاگامەندیدایە و لە شوێنێکی

دیکەشدا لە بوونەوە نزیکە. هەروەها لەنێو ئاگامەندیشمدایە و بە هەموو دانەکانی گازی لێدەگرێت و خۆی دەخزێنێتە ناوی و هەموو نۆتەکانی بۆ دادەنێت. نۆتەکان و دانەکانی ئاگامەندی منن. ئایا لەم ئاستەوە چی بەسەر لەشدا دێت؟ ئێمە باسمانکرد، کە جۆرە دابڕانێک لەگەڵ یەکەم ساتی پڕۆژەی تێڕامانەوە دێتە پێش. بۆ ئاگامەندی لە تێڕامان بەدەر ئازاری لەش بوو؛ بۆ ئاگامەندی تێڕامانیش نەخۆشی و لەش دوو شتی جیاوازن. نەخۆشی فۆرمی خۆی هەیە و پەیدادەبێت و لەناودەچێت. لە تێڕاماندا ئێمە ڕوو لە بابەتەکە دەکەین، بۆنموونە پێش ئامادەبوونی کەسانی دیکە لەش، وەکو بابەتێکی بیرکردنەوە لەبەردەم ئاگامەندیدا ڕاناوەستێت. تێڕامانی ئاگامەندی ڕوو لە نەخۆشییەکەدەکات. مادام نەخۆشی فۆرمی تایبەتی خۆی هەیە، وەکو ئاهەنگەکە بوونێکی تاک و بەرزی هەیە، ئەوا بۆ بوون-بۆ-خۆ دەگەڕێتەوە. لە ڕێگەی ئازارەکانیشەوە خۆی دەردەخات و دەبێت بە بناخەی یەکێتی هەموو ئازارەکان. بەو ڕادەیەی من کەرەسە بە نەخۆشییەکە دەدەم نەخۆشییەکە سەر بە بوونی منە. من مانەوە و گەشەکردنی لەسەر جۆرێک ژینگەی سست و ناچالاک دەخەمەگەر و فاکتۆری ئازارەکانی بە پڕۆژە دادەنێم. ئەمەش سستی و ناچالاکی بوونی منە. نەخۆشییەکە لەسەر ئەم سیستی و ناچالاکییەم دەخوات و خۆی تێردەکات. جادوگەرانە هەموو هێز و تەوانای خۆی لەوێوە دێنێت و لە (ئەنتیۆس) دەچێت، کە بە خاک خۆی دەژیاند.[٥٩] لەشی من خۆی لە شێوازێکی دیکەی بووندا دەدۆزێتەوە و ئەمەش بە (لەشێکی دەروونی) دادەنێم. بەڵام بەتەواوی نازانین چییە چونکە ئەو تێڕامانەی دەیەوێت ئاگایی لە ئازار بێت نەبووە بە سەرچاوەی زانین. ئەو نەخۆشییەکە، وەکو بابەت دەناسێت و ئەو بابەتەش کارتێکەرە. لەسەرەتاوە کەسەکەی ئازاری هەیە ڕقی لە ئازار دەبێتەوە. هەندێکجار ناتوانێت بەرگەی بگرێت یان حەزیلێبکات و بەهای بۆ دابنێت. لەبەر ئەمە، نەخۆشی نەزانراوە و ئێمە تەنیا توشی دەبین. لەشیش لە نەخۆشییەکەدا بوونی بەرجەستەدەکات و بە هۆکاری ئاگامەندیشەوە ناخۆشی دەچێژێت. بۆ ئەوەی بونیادی زانین بۆ لەش پێکبهێنین بەو شێوەیەی تێڕامان هەیەتی، دەبێت لەش لەبەردەم کەسانی دیکەدا ڕاوەستێنین. ئێمە لێرەدا ئەم خاڵە ڕووننا‌کەینەوە، چونکە دەبێت بونیادی بوونی لەش-بۆ-ئەوان باس بکەین.

---

٥٩ ئەنتیۆس پاڵەوانێکی نێو ئەفسانەی یۆنانە. باوکی ناوی پۆسیدۆن و دایکیشی زەمین بووە. کەسێکی ئازا و زۆرانباز بووە. لەگەڵ هەرچ کەسێکدا زۆرانبازی کردبێت کوشتویەتی و سەرەکەی بۆ دروستکردنی پەرستگایەک بۆ باوکی هەڵگرتوە. لەبەرئەوەی دایکی زەمین بووە ئەم پاڵەوانە چەند لە خاکەوە نزیک بووبێت و لەسەر خاک بووبێت بەهێزتر بووە. بەهەڵگرتن و بەرزکردنەوەشی یان دابڕانی لە زەمینەوە لاوازبووە. (وەرگێڕ)

ئێستا، دەبینین ئەم لەشە دەروونییە، کە پرۆژەیەکی ئاگامەندییە لەسەر بوون-لەنێو-خۆ، سەرچاوەی هەموو دیاردە دەروونییەکانە و کینە و خۆشەویستی یان کردەوەکان کاریتێدەکەن. بەو ڕادەیەی لەشێکە بە ئاگا ئەوا دەبێت بە گرتنی بوون-لەنێو-خۆ لەلایەن ئاگامەندییەوە؛ بەو ڕادەیەی بە دەست نەخۆشییەوە یان ڕق و کینە و تێڕامانەوە دەناڵێنێت ئەوا پرۆژەیەکە لەسەر بوون لەنێو خۆ. لەگەڵ ئەمەشدا دەتوانێت ببێت بە نوێنەری هەر یەکێک لە دیاردە دەروونییەکان و ئەو هێزە جادوگەرەی پێکەوە دەیانبەستێتەوە. کەوابوو، پانتاییەکی ناوەوەیە، کە تیایدا لایەنی دەروونی بەردەوام دەمێنێتەوە. پانتاییەکەش لایەنی بەرز و نزم یان ڕاست و چەپی نییە؛ دابەش ناکرێت. ئەمەش خەسڵەتی ڕاستەقینەی لایەنی دەروونییە. مەبەستمان لەم خاڵەش ئەوە نییە، کە دەروون بە لەشەوە نوساوە، بەڵکو لەش جەوهەری ڕیکخراوە دەروونییەکەیە و مەرجیشە بۆ بەردەوامبوونی. ئەمەیە دەبێت بە بنەمای هەموو میتافۆرە میکانیکی و کیمیاوییەکان و ڕوونکردنەوەی ڕووداوە دەروونییەکان. دەمانەوێت لەمە تێبگەین، لەنێو ئەندێشەماندا وێنەکەی پێکبهێنین و لە ڕێگەیەوە ئەو هەستانە بهێنینەکایەوە، کە پەیدانەبوون. دواجاریش، ئەمەیە هانماندەدات و بەڕادەیەکیش بیردۆزە سایکۆلۆجییەکان، وەکو ئەودیو ئاگامەندی و بیرەوەری دەسەلمێنێت. ئێمە ئازارمان بە نموونە هێنایەوە ئەگینا نموونەی دیکەش هەن دەتوانین باسیان بکەین. پێویستە ئەوەش بزانین کاتێک ئازارمان نییە یان ڕازیبوون و ڕازینەبوونێکی دیاریکراو نادۆزینەوە بوون-بۆ-خۆ لە پرۆژەکردنی خۆی لەودیو هەڵکەوتە ڕەوانەکانەوە ناوەستێت و واز لە لەشیش ناهێنێت. چالاکییەکانی (کۆینس تێتیک)، کەوابوو، ڕەوانە و ڕوو لەدەر نیە و بێ ڕەنگە و ناسینەوەیەکی ڕووتی دەروونە. ئەم چێژوەرگرتنە بێ تامەی بوون-بۆ-خۆیە لە نوسراوێکی دیکەدا بە هێلنجدان ناوزەدمانکرد.[٦٠]

هێلنجدان لەشم لەبەردەم ئاگامەدیمدا بەرجەستەدەکات. هەندێکجار بۆ دەربازبوون لە هێلنجدان پەنا بۆ خۆشی یان ناخۆشی دەبەین. بەڵام ئەو کاتەی ئازار یان خۆشییەک سەرهەڵدەدات خۆی، وەکو فاکتۆر دەردەخات و لەسەر زەمینەی هێلنجدانەکەوە پەیدادەبێت.

ئێمە هێلنجدان بە میتافۆر دانانێین. بەپێچەوانەوە، لەسەر بناخەی ئەم هێلنجدانەیە هەموو هێلنجدانێکی کۆنکرێتی و ئەزمونی (وەکو هێلنجدان لە ڕێگەی خواردنی گۆشتی خراپ، خوێن و پیسایی و...هتد) دروستدەبن و ئێمە توشی ڕشانەوە دەکەن.

---

٦٠ سارتەر ئاماژە بۆ ڕۆمانەکەی بەناوی (نۆسیا)یان هێلنجدان دەکات. ئەم ڕۆمانە لە ساڵی (١٩٣٨) بڵاوکرایەوە، بە یەکێک لە ڕۆمانە فەلسەفییەکان دادەنرێت، سارتەر تیایدا باسی گۆڕانی بێهودەیی ژیان لە ڕیگەی پرۆژەی نوسینەوە دەکات. ڕۆکانتان، پاڵەوانی ڕۆمانەکە بە پرۆژەدانان واتا بە ژیان دەبەخشیت. (وەرگێڕ)

٢ — لەش-بۆ-کەسانی دی

ئێمە باسی بوونی لەشـــمان بۆ خۆمانکرد. لەسەر ئەم زەمینە ئۆنتۆلۆجییەوە لـــەش تەنیا ئەمەیە و بەدوای ئەندامی لەش و خانەکانیدا ناگەڕێین. ئەو بنکەیەیە هەمـــوو ئامێرە-بابەتەکانی جیهان ئاماژەی بۆ دەکەن یان ئەو بوونە هەڵگەوتوەیە بوون- بۆ-خۆ لەسەری ڕادەوەستێت. ئەم دوو شێوازەی بوون تەواوکەری یەکدیین. بەڵام لەش دەزانێت، وەکو بوون-بۆ-خۆ ڕەهەندی دیکەی هەیە؛ زەمینەی دیکەشی لەســـەری ڕادەوەستێت. ئەویش بوونێتی بۆ کەســـانی دی. پێویستە ئەم لایەنەی لـــەش لەم بۆچوونـــە ئۆنتۆلۆجییەوە ڕوونبکەینەوە و بزانین چۆن لەشـــی من بۆ کەســـانی دیکە و لەشی کەسانی دیکەش بۆ من دەردەکەوێت. لەپێشتر ئەوەشمان سەلماند، کە بونیادی بوونم-بۆ-کەسانی دیکە لە بونیادی بوونێ-کەسانێ-دیکە بۆ من دەچێت. بۆ کارئاســـانی، لە ڕوانگەی بوونی کەسانی دیکەوە بۆ من دەڕوانینە سروشتی لەشێ-کەسانی دیکە. لە بەشی پێشوی ئەم نوسراوەشدا ڕوونمانکردەوە، کە لەش ئەوە نییە لەپێشـــدا بوونی کەسێکی دیکە بۆ من دەردەخات. لەڕاستیدا، پەیوەندی بنەڕەتی نێوان من و کەسانی دیکە پەیوەندییەکی دەرەکی نێوان لەشمانە. بـــەڵام ئەگەر ڕەتدانەوەی ناوەکی لەگەڵـــدا نەبێت لە پەیوەندییەکە تێناگەین. من دەبێت بەوجۆرە هەســـت بە کەســـێکی دیکە بکەم، کە من بۆ ئەو دەبم بە بابەت. کەوابوو، دەرکەوتنی کەســـەکە لەسەرەتاوە بەرەنگاریکردن نییە، بەڵکو بەشێکی زنجیرەی پەیوەندییەکانمە لەگەڵیدا. بەتایبەتی لەوێدا، کە گوتمان کەسەکەش بۆ من دەبێت بە بابەت یان ئەگەر حەز بکەین دەڵێم، کەسەکە لەپێشدا سەرهەڵدەدات و ئینجا لەدواییدا لەشی دەناسم. لەشی کەسانی دیکە بونیادی دووەمە. لە دیاردەی بە بابەتکردنی کەســـێکی دیکەدا، کەسەکە، وەکو بابەتێکی بەرزێ-بەرزێتی خۆی دەردەخات. منیش بە دانانی پڕۆژەکانی بەرزێتییەکەی ئەو تێپەڕدەکەم و خۆم بە ئەگەرەکان دەگەیەنـــم. بەرزێتییەکەی لەنێو کایەکردنەکەدا دەردەهێنم؛ ئەو وەکو بابەت بەرزێتییە و لەنێو جیهاندا دەیناسم. لە بنەڕەتەوە، وەکو ڕیزکردنی ئامێرەکان لەنێو جیهانی مندا دەرەکەوێت و دەبێت بە بنکەی دووەمی ئاماژکردنەکان. دەزانم، کـــە ئەو بنکەیە من نییە. ئەم نیشـــانانە، کە من دەرناخـــەن، نابن بە پێکهاتەی شـــتەکان و خەســـڵەتی لابەلان. کەســـێکی دیکە، بەوجۆرەی بینیمان، نابێت بە چەمکی پێکهێنانی جیهان. نیشـــانەکان هەڵگەوت و خەســـڵەت و ڕووداوی خۆیان هەیـــە. بنکەی ئاماژەکردنەکەشـــیان بوونی بەرزی کەســـەکەی دیکەیە، کە بیری لێدەکرێتەوە یان تێپەڕدەکرێت. ڕیزکردنی دووەمی بابەتەکان کەســـەکەی دیکە بۆ مـــن، وەکو ڕێکخەری ڕیزکردنەکە دەردەخات. کەســـەکە بەو ئامێرە دادەنێت، کە

خۆشی ئامێر دروستدەکات. بەڵام من دەتوانم تێپەڕبکەم و لەنێو هەموو شتەکانی جیهاندا بۆ مەبەستی خۆم بەکاری بهێنم. کەوابوو، لەپێشدا، کەسێکی دیکە لەناو شـــتەکاندا وەکو ئامێر دەبینرێت. شتەکاندا منیش، وەکو ئامێر دەردەکەوم و ئەو لەشـــەم ئاماژەی بۆ دەکرێت. کەوابوو، لەشـــی کەسانی دیکەیە لابەلا ئاماژەی بۆ دەکرێت و لەنێو شتەکاندا دەردەکەوێت.

لەڕاســـتیدا بۆچوونم لەســـەر لەش ڕاناوەســـتێت چونکە بەکارهێنانی لەشم لە بەکارهێنانی ئامێرەکانی دیکە ناچێت. من هەوڵمدا لە ڕێگەی بیرکردنەوەوە لەشـــم لەنێو جیهاندا بە ئامێرێکی ڕەوان دابنێم. ئاکامی ئەم کارەش ڕووخانی جیهان بوو. لەلایەکی دیکەوە، لەبەر ئەوەی من کەســـانی دیکە نیم، لەشـــی کەسانی دیکە بۆ من دەبن بەو بنکەیەی بۆچوونی خۆمی لەســـەر دامەزرێنم و ئەو ئامێرەی لەگەڵ ئامێرەکانی دیکەدا بەکاری بهێنم. هەموو ئامێرەکان ئاماژە بۆ لەشی کەسێکی دیکە دەکەن. ئەویش ئاماژە بۆ بابەت گەلێکی دیکە دەکات. کەوابوو، لەنێو جیهانی منداخۆی ڕاگرتوە و ئاماژە بۆ لەشی منیش دەکات. لەشی کەسێکی دیکە ڕادیکالانەش لە لەشـــی منەوە جیاوازە. ئەو ئامێرەیە، کە نابێت بە من و هەمانکات بەکاریشی دەهێنم. لەشی کەسێکی دیکە کەسەکەیە و ئامیرێکی بەرزێتییە.

ئەم ئاکامانە بۆ ئەندامی هەســـتکردنی کەســـەکەش، وەکو تێهەڵکێشـــەیەکی دامەزرێنراو، دروســـتە. ئێمە ئەگەری ناســـینیمان لای ئەو لە ڕێگەی لەشـــییەوە نادۆزینەوە. ناســـینەکە لەسەر بە بابەتبوونی من بۆ کەسەکە دێتەکایەوە. ئەمەش پەیوەندییەکی بنەڕەتی منە لەگەڵ کەســـەکەدا. لەم پەیوەندییەدا جیهانی منیش بەرەو لای ئەو دەڕوات. بە ناســـینەوەی خۆشـــم جارێکی دیکە بەرزێتییەکەی ئەو تێپەڕدەکەم و ڕوو لە ئامانجەکانم دەکەم. ئەمەش لەسەر ئەو ڕاستییە دامەزراوە، کە من "لەوێدام" و ئەو زانینەی کەسەکە لەبارەی من و جیهانەوە هەیەتی دەبێت بە زانین، وەکو بابەت. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، زانینەکە دەبێت بە خەسلەتێکی کەســـەکەی دیکە. خەســـڵەتێک منیش دەتوانم [لە ڕێگەی ئەوەوە] بیناسم. ئەم زانینەش بە بەتاڵی دەمێنێتەوە چونکە من پرۆســـەی زانینەکەی ئەو نادۆزمەوە و پرۆســـەیەکی بەرزێتی ڕەوانە و دەبێت لەناوەوە بیناسیت و لەنێویدا بیت. ئەوەی مـــن دەیزانم ئەو زانینەیە لەوێدا یان بوونی زانینێکە لەوێدا. ئەم ڕێژەگەرایەتییەی ئەندامی هەســـتکردن، کە خۆی بۆ من دەســـەلمێنێت و ناتوانم بیری لێبکەمەوە، یەکەمجـــار ئەو کاتە هەســـتی پێدەکەم، کە کەســـەکە بۆ من دەبێـــت بەبابەت. هەســـتکردنەکە لە مەترســـی بەدەرە چونکە کەسەکە بەشـــێکە لە جیهانی من و ڕێژەگەرایەتییەکەی نابێتە هۆکاری ڕووخاندنی جیهانم. هەســـتکردنی کەســـەکەی دیکە وەکو زانین ناسراوە.

لێـــرەدا هەڵـــەی زانایانی ســـایکۆلۆجیمان بـــۆ ڕوونەدەبێتەوە، کە پێناســـی

هەستکردنەکانی من بە هەستکردنی کەسانی دیکەوە دەبەستنەوە و ڕێژەگەریش بۆ هەستکردن لەسەر بوونی بۆ کەسانی دیکە دادەمەزرێنن. دەبینین چۆن ئەم هەڵەیە دەبێت بە ڕاست لە کاتێکدا لەسەر نهۆمێکی دروست دایدەنێین و ڕاستەقینەی بوون و زانین دەستنیشان دەکەین. بابەتەکانی نێو جیهانی من لابەلا ئاماژە بۆ بنکەی ئاماژەکردنی بابەتەکان دەکات، کە بوونی کەسێکی دیکەیە. بەڵام ئەو بنکەیە بۆ من لە بۆچوونێکی-لە بۆچوون بەدەرەوە، کە بوونی منە یان لەشمە. بەکورتییەکەی دەتوانم بڵێم، هەرچەندە دروستیش نییە، من کەسەکەی دیکە بە ڕێگەی هەستەکانم دەناسم. بەوجۆرەی کەسێکی دیکە ئامێرە و من بەکاریدەهێنم کۆی ئەندامی هەستکردنەکانیشە، کە خۆی بۆ زانینی هەستەکی من بەرجەستە دەکات؛ ئەو فاکتۆرێکە لەبەردەم فاکتۆرێکی دیکەدا خۆی دەردەخات. لەسەر بنەمای بوون و زانین دەتوانین تووێژینەوە لەسەر ئەندامی هەستکردنی کەسانی دیکە بەو شێوەیەی هەستەکانی من دەیانناسێت بکەین. تووێژینەوەکە بۆ کارکردنی ئەندامانی هاستکردن گرنگە.

بەڵام زانینەکە بۆ من دەبێت بە بابەتێکی ڕەوان. لێرەدا بۆنموونە، کێشەی (بینینی پێچەوانەکراو) سەرهەڵدەدات. لەڕاستیدا، ئەندامی هەستکردنی کەسانی دیکە بە هیچ شێوەیەک نابێت بە ئامێری هەستکردن بۆ ئەوان؛ بەڵکو زانینە بۆ ئەوان؛ بەو ڕادەیەی زانینەکە لە شێوازی بابەتدا لەنێو جیهانی مندا هەیە، کارێکی زانینی ڕەوانە.

بێجگە لەمە، ئێمە لەشی کەسێکی دیکەمان لەسەر ئاماژەکردنێکی لابەلا لەنێو ئامێرەکانی نێو جیهاندا پێناسکرد. لەڕاستیدا ئەم پێناسەیە بوونی کەسانی دیکەمان لەوێدا و لەنێو گۆشت و ئێسک بۆ ناسەلمێنێت. بەدڵنیاییەوە، لەشی کەسانی دیکە لە هەموو ئاماژەکردنێکدا ئامادەیە چونکە ئەوان ئامێرەکان بەکاردەهێنن. ئەم ژوورەی من تیایدا دانیشتوم و چاوەڕێی خاوەنی ماڵەکەم لەشی خاوەنی ماڵەکەم بۆ دەردەخات. ئەو کورسییە شوێنی دانیشتنەکەیەتی و لە پەنجەرەکەشەوە ڕووناکی بۆ ناو ژوورەکە دێت و ئەو دەتوانێت کەلوپەلەکانی ببینێت. ئەمانە هەموویان ئاماژە بۆ بابەتێک دەکەن، کە کتوپڕ دێت و ناوەڕۆکێکی پڕ بە هەموویان دەبەخشێت. بەڵام هێشتا خاوەن ماڵەکە نەهاتووە، ئامادەنەبووە و لە شوێنێکی دیکەیە.

دەبینین ئامادەنەبوون دەبێت بە بونیادی بوون-لەوێ. ئامادەنەبوون ئامادەبوونە-لە شوێنێکی دیکە-لەنێو-جیهاندا؛ بە منیش دراوە. کاتێک نامەی ئامۆزاکەم لە ئەفریقاوە دەگاتە دەستم بوونی ئەو-لە شوێنێکی دیکەدا بە من دەدرێت. نامەکە ئاماژە بۆ ئامادەبوونەکەی دەکات. بوون-لە شوێنێکی دیکەدا بوونە لە شوێندا؛ ئامادەبوونەکەشی بە لەشە. هیچ ڕێگەیەکی دیکە نادۆزینەوە تاکو کاریگەرێتی

نامەی ژنێک بەســـەر خۆشەویستەکەیەوە باسبکەین. لەشی دڵدارەکە لە نامەکەدا ئامادەش نییە. مادام بوون-لە شوێنێکدا بوونە-لەوێ و لەنێو ڕێکخراوی ئامێرەکاندایە و حالەتێکـــی کۆنکرێتییە ئەوا فاکتۆر و هەڵکەوتیشـــە. چاوپێکەوتنەکەی دوێنێ لەگەڵ پیرۆدا تەنیا حاڵەتێک نییە هەڵکەوتنی بوونی هەردووکمان پێناســـبکات. ئامادەنەبوونەکەشی دەبێتە سەرچاوەی پێناسەکردنەکە. فاکتۆری ئامادەنەبوونەکە بە شـــاراوەیی لەنێو ئامێرەکاندایە؛ دەرکەوتنی ئەو کتوپڕ هیچ ناخاتە ســـەریان. کەوابوو، لەشی کەسانی دیکە فاکتۆرە، وەکو ئامێر و کۆی ئەندامی هەستکردنەکان لەبەردەم فاکتۆری بوونی مندا خۆی قوتدەکاتەوە. ئەو کاتەی کەسانی دیکە لەنێو جیهاندا پەیدا دەبن بە من دەدرێن. ئامادەبوون و ئامادەنەبوونیان هیچ لە کێشەکە ناگۆڕێت.

بڕوانە، ئێســـتا پیرۆ پەیدادەبێت و دێتەژوورەوە. دەرکەوتنەکەی هیچ گۆڕانێک لە بونیادی پەیوەندییەکەی نێوان دروســـت نـــاکات؛ ئامادەبوون و ئامادەنەبوونی هەڵکەوتـــن. بابەتەکان ئاماژە بۆ ئەو دەکەن؛ ئەو کاتەی پاڵ بەدەرگاکەوە دەنێت و دەیکاتەوە دەرگاکە ئاماژە بۆ ئەو دەکات، کورسییەکەی لەسەری دادەنیشێت و هەموو شتەکانی دیکە بەمجۆرە ئاماژەی بۆ دەکەن.

کاتێک پیرۆ لە ژوورەکەدا نەبوو ئەم بابەتانە بەهەمان شێوە ئاماژەیان بۆ بوونی ئەو دەکرد. بێگومان، من بۆ ئەو هەم و لەگەڵیدا دەدوێم. بەڵام دوێنێش ئەو کاتەی تەلەگرافەکەی بۆ ناردم و ئێستا لەسەر مێزەکەم دامناوە و باسی هاتنەکەی دەکات، مـــن هەبووم. ئەوەی تازەیە و ڕوودەدات دەرکەوتن و ئامادەبوونێتی لەنێو جیهاندا و من تەماشـــای دەکـــەم. ئەمە چ واتایەکی هەیە؟ پێش هەموشـــتێک فاکتۆری بوونی کەسێکی دیکە، کە هەڵکەوتنی بوونێتی ئێستا ئاشکرایە و نادیار نییە. ئەم فاکتۆرە بوونی کەســـێکی دیکەیە، وەکو بوون-بۆ-خـــۆ. ژیانێکی بەردەوامی ئەوە لەنێو هەســـتکردنی بە هێڵنجدان و ناسینی فاکتۆری بوونی خۆی. بەکورتییەکەی ئەمە (کۆنیەستیســـیا)ی ئەوە. دەرکەوتنی کەســـێکی دیکە ئاشـــکراکردنی تام و چێژێتی بۆ بوون.

بـــەڵام من هەســـت بە تام و چێژی ئەو ناکەم. هێڵنجـــدان بۆ ئەو زانین نییە؛ هەستکردنێکی پێش بیرکردنەوە و بیردۆزەیە سەبارەت شێوازی بوونی. تێۆەڕبوونی هەڵکەوتنەکەیە بەرەو ئەگەرەکانی بوون-بۆ-خۆ. هەڵکەوتنێکی بوونە، کە سەپێنراوە و ڕەتیش دەدرێتەوە.

ئـــەم هەڵکەوتنەیە من دەیناســـم و دەزانم، کە من ئەو نیـــم. لەگەڵ ڕووکردنم بـــەرەو ئەگەرەکانی بوونـــم تێپەڕیدەکەم. تێپەڕکردنەکەش بەرزێتی کەســـەکەی دیکە دیاریدەکات. بوون-بۆ-خۆی کەســـێکی دیکە بـــەردەوام خۆی لێدادەبڕێت و تێپەڕیـــدەکات. بەڵام، مادام من بەرزێتی کەســـەکە تێپەردەکەم، ئەوا هەڵکەوتنی

بوونی دەچەقێنم و ڕێگەی نادەمێ دژایەتی لەگەڵ فاکتۆری بوونیدا بکات و دەیکەم بە بەشیک لەو. کەوابوو، هیچ دیوارێک لەنێوان هەڵکەوتنی ڕەوانی بوونی کەسێکی دیکە، وەکو تامکردنی بوونی خۆی و ئاگامەندی منداڕاناوەستێت. بێگومان، من تامکردنەکە بە هەبوو دادەنێم.

لەبەر ئەوەی من لەدەرەوەی تامکردنەکەدام ئەوەندە دەزانم، کە لەنێو جیهاندا هەیە. لەشی کەسێکی دیکە بۆ من بوون-لەنێو-خۆی ئەوە؛ بوون-لەنێو-خۆیەکە لەگەڵ بوون-لەنێو-خۆیەکانی دیکەدا و منیش بۆ ئەوەی بە ئەگەرەکانم بگەم تێپەڕیدەکەم. لەشی کەسێکی دیکە، کەوابوو، بە دوو خەسڵەتەوە خۆی دەردەخات: لێرەیە و دەتوانێت لە شوێنی دیکەش بێت؛ بە ئامێربوونی لە بەستێنێکی دیکەشدا دادەمەزرێت.

دووری نێوان لەش و کورسییەکە دەشێ بگۆڕێت. لەشەکە بەم شێوەیەیە و دەشێ بەشێوەیەکی دیکەش دەرکەوێت. لە داکەوتدا، ئەم دوو خەسڵەتە یەک شتن. دووەمیان دەبێتە هۆکاری ئامادەبوونی یەکەم. لەشی کەسێکی دیکە فاکتۆرێکی ڕووتی ئامادەبوونی ئەوە لەنێو جیهانی منداڕ. بوونێکە لەوێدا و ئەو شتەیە. بوونی کەسێکی دیکە، وەکو کەسێک-بۆ-من ئەوە دەگەیەنێت، کە ئەو ئامێرێکە خاوەنی زانینە. ئەم خەسڵەتەش وابەستە بە بوونێکی بابەتییەوە. ئەمەش بە پێویستی بوونی کەسێکی دیکە دادەنێین، کە دەبێت بە هەڵکەوت بۆ من.

لەوساتەوە کەسێکی دیکە پەیدا دەبێت دەبێ بزانین، کە ئەو ئامێرێکە و خاوەنی ئەندامەکانی هەستکردنە. ئەمەش تەنیا لەوێدا خزمەتگوزارە تاکو ببێتە پێویستییەکی ڕووتکراوەی ئەو بۆ لەشی. لەشی ئەو بۆ من لەگەڵ ڕووبەڕوو بوونەوەم لەگەڵیدا دەبێت بە بابەتێک بۆ من. هەموو کەسێک ئەندامەکانی هەستکردنی هەیە، بەڵام پێویست ناکات ئەم ئەندامە هەستکردنانە بن یان دەموچاوێکی ناسراو یان ئەم دەموچاوە بێت. دەموچاو، ئەندامەکانی هەستکردن و ئامادەبوون شێوازی هەڵکەوتوی پێویستی بوونی ئەوە، کە سەر بە ڕەگەز، چینێکی کۆمەڵ یان ژینگەیەکن. تامکردنەکەی بوون بۆ ئەو دەبێت بە لەشی کەسەکە بۆ من. لەش هەڵکەوتنێکی ڕەوانی ئامادەبوونە. بەگشتی، لەنێو کاڵا و جلوبەرگدا پێچراوەتەوە، ماکیاج کراوە، قژی بڕاوە یان ڕیشی کورتکردۆتەوە و هتد. بەڵام پاش ماوەیەک، کەسەکە دەناسم چەند بارودۆخێک دێنە پێش و تیایاندا شاردنەوە و داپۆشینی لەش لەناودەچێت. منیش ئامادەبوونی خۆم لەبەردەم ئامادەبوونی هەڵکەوتووی ڕەوانی ئەودا دەبینم. لەمحاڵەتەدا، من دەتوانم بەشەکانی دیکەی لەش ببینم. ئەم بینینە تەنیا زانین نییە؛ ناسینی هەڵکەوتنێکی ڕەهایە و ناسینەکەش جۆرێکە لە هێڵنجدان.

لەشی کەسانی دیکە، کەوابوو، فاکتۆری بەرزێتییە و ئاماژە بۆ فاکتۆری

بوونـــی من دەکات. بەڵام لەشـــەکە بەجۆرێـــک نابینین، کە تەنیا ڕاوەســـتێت و پەیوەندییەکی دەرەکی لەگەڵ شتەکاندا هەبێت. ئەمجۆرە وەستانە بەسەر لەشێکی مردوودا دەچەســـپێت. لەشی زیندووی کەســـانی دیکە بنکەی ئاماژەکردنەکانە و تێهەڵکێشەی هەموویانە. لەبارودۆخەکان جیانابێتەوە. لەبەرئەم هۆیەشە پێویستە نەپرســـین چۆن لەشی کەسێکی دیکە لەپێشـــدا، وەکو لەش خۆی دەردەخات و دوایی بەبارودۆخەکانەوە گرێدەدریت. لەپێشـــدا لەش و دوایی کردەوە نییە. لەش هەڵکەوتنێکی دەرەکی کردەوەکانی کەسانی دیکەیە. جارێکی دیکە لە بەستێنێکی دیکەوە پێویســـتییەکی ئۆنتۆلۆجی دەدۆزینەوە. ئێمەش لەگەڵ باسەکەمان لەسەر بوونی لەشـــم بۆ من ڕوونمانکـــردەوە. هەڵکەوتنی بوون-بۆ-خـــۆ تەنیا لە ڕێگەی بەرزێتییەوە هەیە. ئەو تێگەیشـــتنەی بـــەردەوام ڕەتدەکرێت و پیایدا دەچینەوە. تێگەیشتنی بوون-بۆ-خۆیە لە بوون-لەنێو-خۆ لەسەر زەمینەی سەرەکی لەناوچوون. بەهەمانشێوە، لەشی کەسێکی دیکە ناخرێتە نێو بارودۆخێکەوە تاکو پێناسبکرێت. لەشەکە ئەوەیە، کە بارودۆخەکە دەهێنێتەکایەوە. هەروەها، لە ڕێگەی بەرزیتییەوە هەیە. هەرچەندە ئەو بەرزێتییە لە ســـەرەتاوە تێپەڕدەکرێت؛ لەهەمانکاتدا بابەتە. لەشـــی پیرۆ، یەکمجار، ئەو دەســـتە نییە پەرداخەکـــە هەڵدەگرێت؛ ئەم چەمکە هەوڵدەدا لاشـــەمان بە لەشـــێکی زیندوو بخاتە بەرچاو. لەشی ئەو تێکەڵاوییەکی دەست و پەرداخە. دەستیشی بنەڕەتی هەڵکەوتنی تێکەڵاوییەکەیە.

دوور لە پەیوەندی نێوان لەش و ئەو بابەتانەی توشی گرفتمان دەکەن هەرگیز لەش لە دەرەوەیاندا نادۆزینەوە. کەوابوو، لەشـــی کەســـانی دیکە واتابەخشـــن. واتاکەشـــی بێجگە لە جوڵانی بەرزێتی چی دیکە نییە. لەش ئەو پارچە گۆشتەیە لای مێزەکەوە دەبینرێت، لەســـەر کورسییەکە دانیشـــتوە یان لەسەر شۆستەکە پیاسەدەکات و هتد. لەش کۆی واتاکانی پەیوەندییەکانە لەگەڵ جیهاندا. هەروەها دەکرێت بە ئاماژەکردنیش بۆ هەوای هەناســـەدان، ئاو بۆ خواردنەوە و خۆراک بۆ خواردن پێناســـبکرێت. لەش بەبێ هێشـــتنەوەی پەیوەندییەکانی ناتوانێت خۆی دەربخات. وەکـــو کردەوە ژیان واتای بەرزێتی بەرزێتییە. لە سروشـــتدا جیاوازی لەنێوان کردەوە و ژیاندا نییە. ژیان کۆی واتاکانە، کە ڕوو لە بابەتەکان دەکات و لەلایەن جیهانەوە ئامادە نەکراوە.

ژیان شـــێوەی لەشی کەسەکەی دیکە نییە بەڵکو زەمینەیەکە منیش دەتوانم بیناســـم. لەشـــی ئەو، وەکو شێوەیەکی پڕ واتا لەنێو بەســـتێنی جیهانەوە خۆی دەردەخات و بەردەوام دەبێت بە زەمینەش بۆ بوونی کەسەکە.

لێرەدا پێویستە باســـی جیاوازییەکی گرنگیش بکەین: لەشی کەسەکەی دیکە خۆی بۆ (لەشی من) دەردەخات. ئەمەش ئەو خاڵە دەستنیشان دەکات، کە جۆرە فاکتۆرێک لـــە بۆچوونی مندا بەرانبەر ئەو هەیە. ئێمە تاکو (هەموو)ی لەشـــەکە

نەناسین لە واتای ژیانیشی تێناگەین. دەشی ئەو کاتەی تەماشای دەستی دەکەین، زەمینەکەش بەتەواوی خۆی دەربخات. ئاکامی ئەمەش لەو خاڵەدایە، کە لەشی کەسەکەی دیکە بۆ من هەموویەکی تێهەڵکێشراوە. ئەمەش ئەم واتایانە دەگەیەنێت.

١- من هەرگیز بەبێ ئەم (هەموو)ە لەشی کەسێکی دیکە ناناسم.

٢- هیچ ئەندامێکی لەش بەتەنیا و بەبی ئەو نابینم. ئەندامەکانی لەش ئاماژە بۆ (هەمووی) لەش و ژیانی ئەو دەکەن. لەم ڕووەوە، ڕوانینم بۆ لەشی کەسێکی دیکە ڕادیکاڵانە لەڕوانینم بۆ شتەکان جیاوازە.

١-کەسێکی دیکە لەنێو سنوری خۆیدا دەجوڵێت. جوڵانەکەشی ڕاستەوخۆ بەوچەمکانەوە گرێدراوە، کە من ئاماژەیان بۆ دەکەم. سنوردارێتی جوڵانەکانی پەیوەندییان بەکات و شوێنەوە هەیە. لەڕووی شوێنەوە دەڵێم پەرداخەکە لە پیرۆوە دوورە، ئەمەش جوڵانی ئەو [بەرەو پەرداخەکە] دیاریدەکات. سەرجەمی ڕیزکردنەکەش (مێز-پەرداخ-شوشە و هتد) لە هەستکردنی مندایە. تەماشای جوڵانی دەستەکە دەکەم و دەمەوێت لە واتاکەی تێبگەم. ئەگەر دەستی پیرۆ دیاربێت و پەرداخەکە دیارنەبێت جوڵانی پیرۆ بۆ من دەبێت بە بیرۆکەیەکی ڕووتی بارودۆخەکە و بێ مەبەست، کە بوونی پەرداخەکە لە من دەشارێتەوە. ئەمەش واتای نیشانەیە.

نیشانەی پیرۆ بۆ من ئاشکرابووە. منیش بە هۆکاری واتای نیشانەکەوە هەست بە ئامادەبوونی لەشی دەکەم. ئێمە هیچ لە سایکۆلۆجی هەستکردنی لەشی کەسانی دیکە تێناگەین، ئەگەر لەپێشدا ئەو ڕاستییە نەناسین، کە لەشی کەسانی دیکە بە جۆرێکی جیاوازتر لە تەنەکانی دیکە دەبینرێت. بۆ ناسینی هەمیشە لەدەرەوەدا ڕووی تێدەکەین، ئەویش لەنێو شوێن و کاتدایە و نیشانەی هەیە. ناسینی کەسێکی دیکە لەسەر بوونی ڕادەوەستێت.

٢- هیچ کاتێک دەستێکی جوڵاو بە لەشێکی نەجوڵاوەوە نابینین. من پیرۆ دەبینم دەستی بەرزدەکاتەوە. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت جوڵانی دەستەکە بەو ئاگامەندییەوە دەبەستمەوە، کە لێیدەکۆڵێتەوە. من جوڵانی دەستەکە، وەکو جوڵانێکی کاتی هەموو لەش دەبینم. جوڵانی هەموو لەشە جوڵان لە بەشێکدا دەهێنێتەکایەوە. بۆ سەلماندنی ئەم خاڵەش مامەڵە لەگەڵ هەستکردنی لەشی کەسانی دیکە دەکەین. ئەوکاتەی دەستێک بەبێ لەش دەبینین دەترسین؛ یان کتوپڕ دەستێک دەبینین، کە قۆڵی شاراوەتەوە و دەستەکە، وەکو جاڵجاڵۆکە دەجوڵێت. لەم نموونانەدا هەست بە لەناوچوونی لەش دەکەین. لەناوجوونەکەش ڕووداوێکی نائاساییە. سەرباری ئەمە، سەلماندنەکانی سایکۆلۆجی جیشتاڵتیش دەزانین. جێگەی سەرسوڕمانە ئەو کاتەی وێنەی دەستی پیرۆ بە گەورەیی

دەبینین (کامێـــر لە ڕەهەندێکی جیاوازەوە شـــتەکان دەبینێت و هەموو لەشـــەکە ناناســـێت). لە چاوەکانی ئێمەدا دەستەکە ئەوەندە گەورە نییە. لەبەر ئەمە، لەش لەنێو بارودۆخی ســـنوردارداً، وەکو هەموویەکی تێهەڵکێشراوی ژیان و کردەوەکان بەرجەستە دەبێت.

لـــەم بۆچوونانـــەوە، ڕووندەبێتەوە، کە لەشـــی پیرۆ لە بوونـــی پیرۆ-بۆ-من جیانابێتەوە. لەشی کەسانی دیکە بە واتا جۆراوجۆرەکانیەوە بوونە-بۆ-من: بوون-بەبابەت-بۆ کەســـانی دیکە یان بوون-بەلەش دوو شـــێوازی ئۆنتۆلۆجی بوون-بۆ-کەســـانی دیکەیە لـــە بوون-بۆ-خۆدا. ئەم بوونەش ئاماژە بۆ لایەنێکی شـــاراوەی دەروونی ناکات. لەولایەنـــەوە دەروونییە، کە بەرزێتی بەرزێتییە. هەڵبەتە لایەنی دەروونـــی نادیار یان دیاردەی دەروونی شـــاراوە هەیە. بـــەڵام ئەمەش ئەو واتایە نابەخشـــێت ئێمە ئاماژە بۆ شتێک لەودیو بوونی لەشەوە دەکەین. ئاماژەکردنەکە تەینا ڕوو لە جیهان و لەشـــەکە دەکات. بەتایبەتی بەرجەســـتەبوونی ســـۆزەکان یان دیاردە دەربڕاوەکان لایەنێکی شـــاراوە دیاریناکەن. ڕوگرژی، ســـورهەڵگەڕان، تەتەڵەکردن و لەرزەی دەســـت، سەرشـــۆڕکردنەوە، کە هەمـــوو پێکەوە دەبن بە هەڕەشە تورەبوون دەرنابڕن: خودی ئەمانە تووڕەبوونە. پێویستە چاکتر لەم خاڵە تێبگەین. مشتپێدادان بەتەنیا هیچ واتایەک نابەخشێت و ئێمەش بەتەنیا نایبینین. کەسێک دەبینین لە حاڵەتی مشتهاویشتندایە. ئەم کردەوە پڕواتایە، بە ڕابردووەوە و ئەگەرەکانەوە بەســـتراوە، لەنێو بەســـتێنی هەموویەکی تێهەڵکێشراوی (لەش لەحاڵەتـــدا) دەرکەوتوە و بووە بە تورەیـــی. ئاماژە بۆ کردەوەیەک لەنێو جیهاندا دەکات (دەیەوێت خۆی بە کەسێکدا بدات، ئازارێک دروست بکات ...هتد.)؛ ئەمەش واتایەکی نوێ بەلەش دەبەخشێت. ئەم بابەتە دەروونییە خۆی نیشانی هەستکردنی داوە و بەبێ لەش ناتوانێت هەبێت.

ئەگەر بیر لەم فاکتۆرە نەکرابێتەوە یان کەســـانێک ئەوانەی لەگەڵیدا هاوڕان، وەکو شـــوێنکەوتوانی فێرگەی ڕەفتارگەری، لە بانگەشـــەکانی خۆیان تێناگەن و جیهانیان بە بانگەشـــەکانیان پرکردوە، لەبەر ئەوەی هەموو کەســـێک واتێدەگات هەســـتکردنەکانمان وەکو یەکن. لەڕاستیدا هەســـتکردن ڕاستەوخۆ شوین و کاتی بابەت دەردەخات. بونیادی بنەڕەتیش ڕەتدانەوەی ناوەکییە و بابەتەکەشی بۆ من، وەکو خۆی نەک شێوازی ڕاستەقینەیەکی دوور نیشاندەدات. لێرەدا بونیادی نوێی هەستکردن وابەستە بە داکەوتەوە. لەش بابەتێکی دەروونییە.

بەڵام ئەگەر لەوباوەڕەشـــدابین بەرزێتی بەرزێتییە، ئەوا هەســـتکردن بە لەش لە ڕیزی هەســـتکردن بەبابەتەکان دانانرێت. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت هەستکردن بـــەردەوام خۆی پڕو تـــەواو دەکات، بەڵکو بونیادێکی جیـــاوازی هەیە. لێرەدا بۆ تێگەیشتن لە هەڵوێســـتێکی دەربڕاو پێویست ناکات پەنا بۆ نەریت یان هۆش لە

ڕێگەی لێچونەوە بەرین چونکە هەستکردن ئەو هەڵوێستە دەناسێت؛ واتاکەی بەشێکە لە ڕەنگی لاپەڕەکە یان بوونی کاغەزەکە. هەروەها پێویست ناکات بۆ ئەم تێگەیشتنە پەنا بۆ هەڵوێستی دیکە بەرین تاکو لە ڕەنگی کاگەزەکە یان ئەو فایلەی بەردەممان تێبگەین.

لەشی کەسانی دیکە، بەو جۆرەی ئەوان هەن، ڕاستەوخۆ بە ئێمە دراوە. ئەو شتەیە بەردەوام لە ڕێگەی واتایەکی تایبەتییەوە ڕوو لە مەبەست و کۆتاییەک دەکات. بۆنموونە، ئەو کەسەی پیاسەدەکات. لەسەرەتاوە پیاسەکردنەکەی لەنێو بەستێنی شوێن و کاتدا دەبینم (لە کۆڵان و سەرشەقام، بەردەم دوکان و ئۆتۆمۆبیلەکاندایە). لەم بەستێنەوە جۆرە بونیادێکی واتای پیاسەکردن سەرهەڵدەدات. من هەست بە پیاسەکردنەکە لەگەڵ گەڕانەوەم لە داهاتووەوە بەرەو ئێستا دەکەم. هەرچەندە داهاتوو، کە پرسیارکردن تیایدا خۆی بە کاتی جیهانییەوە دەبەستێتەوە و ئەو (ئێستا) ڕەوانەیە، کە هێشتا پەیدا نەبووە. خودی پیاسەکردنەکە، وەکو شتێکی نەناسراو یان لەناوچوو دەبێت بە ئێستا. بەڵام ئێستا خۆی بەرەو داهاتوو یان مەبەستێک لەداهاتوودا تێپەڕدەکات. لەودیو جوڵانی دەست و ئێستا نەناسراوەکەوە دمانەوێت ناوەڕۆکی جوڵانەکە بناسین. ئێمە هەرگیز ئەم ناوەڕۆکە ناناسین ئەگەر بە لەشەوە نەبێت. هەمانکات ڕابردووش ڕەتدەکات. من، کە باسی دەستێکی جوڵاو دەکەم ئەوا دەستەکە، وەکو جەوهەرێک لە چەقێکی وەستاوی نێو جوڵانەکەدایە. ئێمە لە بەشی دووەمی ئەم نوسراوەدا باسمانکرد، کە پشتگیری ئەم خاڵە ناکەین. دەستە وەستاوەکە نابێت بە شتێکی جوڵاو؛ جوڵان تێکچوونی بوونە. ئەوەش ڕاستە بڵێین جوڵانی دەروونی دوو لایەنی سنورداری هەیە: داهاتوو مەبەستەکان و ڕابردووش ئەو ئەندامە وەستاوانەی تێپەڕ دەکرێن و گۆڕانیان بەسەردا دێت لەناودەبەن. دەستە جوڵاوەکە ئاماژەکردنێکی بەردەوام و نەناسراوە بۆ هەبوویەکی ڕابردوو. ئەم هەبووە ڕابردووە (وەکو قۆڵ، قاچ، هەموولەش لەکاتی وەستاندا) نابینم. تەنیا لە ڕێگەی ئەو جوڵانەوە، کە تێپەڕی دەکات دەتوانم بیناسم. ئەم شتە نەناسراوەش فاکتۆرە، گۆشتێکی ڕووتە، ڕابردووی بەرزێتی بەرزێتییە و بەردەوام دەبێت بەڕابردوو.

ئەم بوون-لەنێو-خۆ ڕەوانە بەردەوام تێپەڕدەکرێت. ئەگەر نەتوانێ بەردەوامیش لە ڕیگەی بەرزێتییەوە خۆی دەربخات و خۆی بشارێتەوە، دەبێت بە لاشە. وەکو لاشە؛ بۆنموونە ڕابردوویەکی تەواوی ژیان، لەوڕووە، کە لەوە زۆرتر تێپەڕناکرێت لێی تێناگەین. لەلایەکی دیکەوە بەوجۆرەی ئێستا، وەکو بوون-لەنێو-خۆیەکی ڕەوان دەردەکەوێت لە پەیوەندییەکی دەرەکی لەگەڵ ئەوانی دیکەدا دەژی. لاشە لەوە زۆرتر لەنێو بارودۆخدا نییە. دەکەوێتە نێو بوونی خۆیەوە و لایەنەکانی خۆی دەپارێزێت. هەریەکێک لەو لایەنانەی بوونی پەیوەندییەکی دەرەکی بە شتەکانی

دیکەوە هەیە. ئەو توێژینەوەیەی پەیوەندییە دەرەکییەکە دەناسێت و مامەڵە لەگەڵ فاکتۆری لاشەدا دەکات زانستی لەشناسییە. پێکهاتە تێهەڵکێشراوەکەی کەسێکی زیندوو لە ڕوانگەی لاشـــەکەوە دەناسێت فســـیۆلۆجییە. وادەبینرێت فسیۆلۆجی لەبـــارەی ژیانـــەوە زانینمان نەداتێ چونکە ژیان بە شـــێوازێکی مردن دادەنێت و لاشەکە بەسەر ئەنداماکانیدا دابەشدەکات. لە پێکهاتە یەکگرتووەکەی (تێپەڕبوون بـــەرەو) تێناگات. تەنانەت توێژینەوە لەســـەر ژیانی تاکەکەســـێکیش یان ژیانی پرۆتۆپلازمەیـــەک، کۆرپەیەک یان هێلکە ژیان نادۆزێتەوە. ئەو ئەندامانە دەخرێنە بەر لێکۆڵینـــەوە زیندوون، بەڵام پێکهاتەیەکی یەکگرتـــووی ژیان نییە. کەوابوو، هەڵەیە لەش کەســـێکی دیکە، ئەو لەشەی خۆی بۆ ئێمە دەردەخات، بەبابەتێکی لەشناسی-فسیۆلۆجی دابنرێت. ئەمەش ئەوەندەی دانانی هەستەکانمان بە ئەندامی هەســـتکردنی کەســـانی کە هەڵەیە. لەشی کەســـانی دیکە فاکتۆری بەرزێتییە و لەدایکبوونێکـــی بەردەوامە و ئاماژە بـــۆ پەیوەندییەکی دەرەکی بوون-لەنێو-خۆی تێپەڕکراو دەکات.

ئەم بیرۆکانە (کەســـایەتیش) بە ئێمە دەناســـێنن. پێویســـتە ئەوەش بزانرێت کەســـایەتی تەنیا، وەکو بابەتێکی زانین بۆ کەسانی دیکە بوونێکی دووری هەیە. ئاگامەندیش کەسایەتی خۆی نابینێت، تاکو لەدەرەوەدا تەماشای نەکات. لەبەرئەش باسکردنێکی ڕووت و لەناوەوە کەساتەتییەکە نا ناسینێت. پاڵەوانی[چیرۆکەکانی] پرۆست ڕاستەوخۆ ناتوانێت زانینی لەبارەی کەسایەتییەکەوە هەبێت. ئەو لەپێشەوە ئـــاگای لەبوونی خۆیەتـــی و خۆی بە پێکهاتـــەی ڕەتدانەوەکان، کـــە لە هەموو مرۆڤێکدا هەیە دەبنێنێت. ڕەتدانەوەکانیش میکانیزمی ســـۆز و هەڵچونی دەروونی و یادەوەرییەکانە..هتد، کە هەموو تاکە کەســـێک خۆی تیایاندا دەدۆزێتەوە. ئەم ڕەتدانەوانە گشتین و سەر بە سروشتی دەروونن.

ئەگەر (بەوجۆرە ئیبراهیم لە پەرتووکەکەیدا هەوڵی تێگەیشتینی پرۆستی داوە) ئێمەش لە ناســـینی کەسایەتییەکەی پرۆستدا سەرکەوتووبین، (بۆنموونە لاوازی و کەمتەرخەمی و ڕێگە تایبەتییەکەی بۆ بەستنەوەی خۆشەویستی بە بیرکەوتنەوە ببەســـتینەوە) لەبەرئەوەیـــە ئەم شـــتە پێدراوانە ڕاڤەدەکەین و لـــە دەرەوەیاندا تەماشایان دەکەین؛ بەراودیان دەکەین و لە پەیوەندییە دەرەکییەکانیان دادەبڕین. بەو ڕادەیەی خوێنەر چاویلکەیەکی گشتی بۆ خۆێندەوەکە بەکاردەهێنێت خۆی بە پاڵەوانەکە دادەنێت و کەســـایەتی (مارسێل) نابینێت یان ئەو کەسایەتییە لەلای ئامادە نابێت.

کەســـایەتییەکە لەگەڵ دابڕانی من و نوسەرەکەدا سەرهەڵدەدات. لەوێدا، کە من موتمانە بە پەرتووکەکە بکەم و بە دەقێکی نوســـراوی دابنێم. کەساتەتییەکە، کەوابوو، لەســـەر زەمینەی بوون-بۆ-کەســـانی دیکە دێتە کایەوە. لەبەر ئەمەشە

ڕاڤەکردن و وانەگوتنەوە لەسەر (ڕاســـتەقینە سایکۆلۆجییەکانە)؛ ئەوانەی نوسەرە فەرەنسییەکان بە دەرەکی و سایکۆلۆجی- کۆمەڵایەتی دادەنێن، هەرگیز لە ئەزموونی ژیانی (خۆ)دا نادۆزرێنەوە.

ئەگـــەر لەبنەڕەتدا کەســـایەتی بوونێک بێت بۆ-کەســـانی دیکـــە ئەوا لە لەش جیاناکرێتەوە. گریمان، بۆنموونە، مەزاج هۆکارە بۆ شێوازی کەسایەتییەکە؛ مەزاجێکی تـــوڕە دەکەین بە ســـەرچاوەی هەڵچوون لەباری دەروونی کەســـایەتییەکدا؛ ئەمە لایەنێکی دەرەکی و ناوەکی کەسەکە دەردەخات. هەڵچونەکە لە دەرەوەدا ناسراوە. بەرزێتییەکەی منیش بەرزێتی ئەوی تێپەڕکردووە. لەمحاڵەتەدا هەڵچوون و مەزاجە توڕەکە لە یەکدی جیا ناکرێنەوە. لە هەردووکیاندا ســـورهەڵگەڕانی لەش دەبینین، بەڵام بەگوێرەی پرۆژەکەمان دەیخوێنینەوە. ئەگەر سوربوونەوەکەی لەش بە زەمینە دابنێین، ئەوا مامەڵە لەگەڵ مەزاجدا دەکەین. ئەمەش دەکەوێتەسەر دابڕانی هەموو ئەو پەیوەندییانەی لەحاڵەتەکەدا هەن. ئەگەر، وەکو لاشەش تەماشای بکەین، ئەوا دەتوانین توێژینەوەی پزیشکی و فسیۆلۆجی لەسەربکەین. بەپێچەوانەشەوە، ئەگەر بە حاڵەتێکی ئاسایی و جیهانی دابنێین، دەبێت بە خودی توڕەبوون یان بەڵێنێک بۆ توڕەبوون. ئەمەش دیاریکردنی پەیوەندییەکی بەردەوامە لەگەڵ شتێکی بە ئامێرکراو یان هێزەکیدا. تەنیا جیاوازییەکی پرنسیپاڵی لەنێوان مەزاج و کەسایەتییەکەدا هەیە و لە لەشیش جیانابێتەوە. ئەمەش زەمینە بۆ زانایانی دەمارناس خۆش دەکات تاکو لە ڕێگەی توێژینەوەیان لەسەر کەسایەتییەکە و لەش باسی (فسیۆگینۆمی) بکەن[٦١] لەم بوارەدا بەتایبەتی ئاماژە بۆ توێژینەوەکەی (کرێشـــمەر) لەســـەر کەسایەتی و بونیادی لەش دەکەین. کەســـایەتی کەســـێکی دیکە، لەڕاستیدا، ڕاستەوخۆ، وەکو تیهەڵکێشەیەکی دامەزراو بە تێڕوانین دراوە. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت ئێمە بتوانین ڕاستەوخۆ لێی بدوێین. دەرکەوتنی بونیادە جیاوازەکەی کاتی دەوێت. دەتوانین پەنا بۆ زانیاری گشـــتی (وەکو ئەو یاسا ئەزمونگەریانەی بە هۆکاری ئامارەوە دەستمان کەوتووە) بەرین و هەوڵبدەین ڕاڤەی بابەتە بینراوەکە بکەین. بەڵام هێشتا گرفتەکە لەوێدایە ئێمە پێشبینیکردن و کردەوەکە لەنێو تێڕوانینەکەماندا کۆبکەینەوە. ئەمەش هەندێ کەسی گەیاندۆتە ئەو باوەڕەی بڵێین (یەکەم بینین هەڵە ناکات.) ئەوکاتەی ڕووبەڕووی کەســـێک بۆ یەکەمجار دەبینەوە ئەو کەســـە ڕاستەوخۆ و بەبێ ئەوەی بتوانێت خۆی بشارێتەوە دەکەوێتە نێو تێڕامانی ئێمەوە. لێرەدا فێربوون دەبێت بە تێگەیشتن، پێشکەوتن و پێزانین.

ســـەرەڕای ئەمە، لەگەڵ ئەوەشدا کەســـێکی دیکە بەوجۆرە خۆی دەردەخات

---

٦١ فسیۆگینۆمی جۆرە زانستێکە لە ڕێگەی شێوەی ڕوخسار و قەوارەی ئەندامەکانی، وەکو ناوچەوان، لوت، لێو و چەناگە و هتد کەسایەتییەکە دەخوێنێتەوە. (وەرگێڕ)

دراوە، کــە هەیە. کەســایەتی و فاکتۆر جــودا نین و هەردووکیــان لە بنەڕەتی بوونی هەڵکەوتوی کەســەکەدایە. ئێمە کەســێکی دیکە بە سەربەست دادەنێین، لەپێشتر ئەوەشــمان سەلماند، کە سەربەستی خەســڵەتێکی بابەتانەی کەسانی دیکەیە و هێزێکی بێ ســنورە بۆ گۆڕانی بارودۆخەکان. ئەم هێزەش لە پێکهێنانی بوونی کەسانی دیکە و داهێنانی بارودۆخەکان بەگشتی جیانابێتەوە. دروستکردنی گۆڕانکاری لە بارودۆخەکاندا داهێنانیانە. سەربەســتی بابەتانەی کەســانی دیکە بەرزێتییەکی بەرزێتییە؛ سەربەســتییە، وەکو بابــەت. لەمڕووەوە، دەبێت بوونی کەسێکی دیکە بەو هەڵوێســتە دابنێین، کە بەردەوام بارودۆخەکانی بوونی خۆی دەگۆڕێت. لەبەرئەمەیە، لەشی هەمیشە دەکەوێتە ڕابردووەوە و کەسایەتییەکەشی تێپەڕکردوە. تەنانەت سوربوونەوەکەشــی، کە تورەبوونەکە دەردەخات بەردەوام تێپەڕدەکرێت. کەوابوو، کەســایەتی کەسێکی دیکە ئەو فاکتۆرەیە لەبەردەم مندا قوتدەبێتەوە، بەڵام تێپەڕدەکرێت. ئەوکاتەی کەسێک تورە دەبێت سوربوونەوەکەی خۆی تێپەڕکردوە چونکە دەیەوێت واتای بداتێ. تورەبوون لە ڕێگەی سەربەستییەوە- وەکو بابەت دەبێت بە ســەرهەڵدانی ســورهەڵگەڕانەکە. ئەمەش ئاماژەکردن بۆ لایەنی ناوەکی نییە، بەڵکو ئەوەی ئێمە تێپەڕی دەکەین تەنیا فاکتۆری کەســانی دیکە نییە و بەرزێتییەکەشــە؛ بوونیان نییە (بۆنموونە ڕابردوویان) بەڵکو ئێستا و داهاتووشیانە.

هەڵبەتە تورەبوونی کەسێکی دیکە بۆ من هەمیشە تورەبوونێکی سەربەستانەیە (من دەتوانم حوکمی بەسەردابدەم) بەڵام من تێپەڕیدەکەم؛ زۆرتر یان کەمتری دەکەم. منیش لەم تێپەڕکردنەدا دەیناســم. مادام لەش فاکتۆری بەرزێتی بەرزێتییە ئەوا هەمیشە ئاماژە بۆ شتێک لەودیو خۆیەوە دەکات. ڕاستەوخۆ لەنێو شوێندایە (لەنێو بارودۆخدایە) و لەنێو کاتدایە (بابەتێکی سەربەستە). لەشی کەسانی دیکە بابەتێکی جادوگەرانــەی تەواوە و لەشــێکە لە لەش زۆرترە چونکە کەســانی دیکە بۆ من ئەو فاکتۆرەیە ڕاســتەوخۆ لەبەردەممدایە و بەردەوامیش خۆی تێپەڕدەکات. بەڵام تێپەڕبوونەکە من بۆ لایەنی (خۆیەتی) نابات. هەروەها، ئەوەش ڕاستە لەش گرنگ نییــە ئەندامەکان، کەســایەتییەکە یان ئامێر بێت، بەبــێ دەوروبەر بۆ من خۆی دەرناخات. دەوروبەرەکەشــی کاردەکاتە ســەری. نابێت لەشــی کەسانی دیکە و بابەتگەری تێکەڵبکرێن. بابەتگەرێتی کەســانی دیکە بەرزێتی بەرزێتییە. لەشیش دەبێت بە فاکتۆری بەرزێتییەکە. هەمانکات، لەشــی کەسانی دیکە و بابەتگەرێتی بە هیچ جۆرێک جیاواز نین.

٣- ڕەهەندی سێیەمی ئۆنتۆلۆجییانەی لەش

من بە لەش هەم: ئەمە یەکەم ڕەهەندی بوونە. کەسانی دیکەش لەشم دەناسن و بەکاریدەهێنن: ئەمە دووەم ڕەهەندێتی. بەو ڕادەیەی بوونم بۆ کەسانی دیکەیە، کەسانی دیکە بۆ من ئەو (خۆ)یەن، کە من بۆیان دەبم بەبابەت. تەنانەت پرسیاریش لەسەر پەیوەندی بنەڕەتیم لەگەڵ کەسانی دیکەدا، وەکو بینیمان، سەرهەڵدەدات. کەوابوو، من بەو جۆرەی کەسانی دیکە دەیناسێت بەتایبەتی-هەم. من بۆ خۆم، وەکو لەش هەم، کە کەسانی دیکە دەیناسن. ئەمە ڕەهەندی سێیەمی لەشە. ئێمە لێرەدا لەسەرئەم ڕەهەندە دەدوێین و هەوڵدەدەین وەڵامی پرسیارەکە سەبارەت شێوازی لەش لە بووندا بدەینەوە. لەگەڵ تەماشاکردنی کەسێکدا من بوونی خۆم، وەکو بابەت لادەردەکەوێت؛ ئەمەش بەرزێتییەکەی من تێپەڕدەکات. من بە هەموو لێپرسینەوەیەکەوە دەبم بە بابەتی بوونێکی نەزانراو لەبەردەم کەسانی دیکەدا. بەڵام من ئەم (خۆ)یەم ناناسم و هیچ لەبارەی شێوازی بونیادەکەشییەوە نازانم. هەستدەکەم کەسانی دیکە فاکتۆری بوونمیان دۆزیوەتەوە. من بەرانبەر ئەو بوونەی لەوێدا بۆ کەسانی دیکەیە بەرپرسم. ئەو بوونە لەوێدا لەشە. کەوابوو، ڕووبەڕوو بوونەوەم لەگەڵە کەسانی دیکەدا فاکتۆری بوونم تەنیا بەرزێتییەکەم ناخاتە بەردەستی ئەوان. منیش لە فاکتۆری بوونم بە ئاگا دێمەوە و خۆم بەو بوونە لەنێوان شتەکانی جیهاندا دەبینم.

ڕووبەڕووبوونەوەکە دەمهەژێنێت چونکە لەشم لەدەرەوە، وەکو بوونێکی-لەنێو-خۆ بۆ کەسانی دیکە دەردەخات. لەشم بە زیندوویی نامێنێتەوە. ئەم تەنە زیندووە دەبێت بە فاکتۆرێکی ڕەها بۆ کەسانی دیکە و لەدەرەوەدا لەو ڕەهەندەدا، کە لە دەستی من دەردەچێت، دادەنرێت. لەشم بەردەوام دەبێت بەم لایەنە دەرەکییەی لایەنی ناوەوەم. مادام ئامادەبوونی هەمیشەیی کەسانی دیکە فاکتۆرێکی بنەڕەتییە، ئەوا بوون بەبابەت لەوێدا ڕەهەندێکی هەمیشەیی فاکتۆری منە.

لەشم لەوێدایە نەک لەبەرئەوەی بنکەیەکە بۆ ئامادەکردن، کە بوونی من دیاریدەکات، بەڵکو ئەو بنکەیەشە، کە بۆچوون و ئامادەکردنی بۆ دەکرێت و من ناتوانم خۆم بەخاوەنی بکەم. لەشم لە هەموو لایەکەوە لە دەستم ڕادەکات. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشیت، کە پێکهاتەکانی هەستەکان، کە بەتەنیا هەستیان پێناکرێت، لە شوێنێکی دیکە و کەسانی دیکە دەیناسن. ئەم ناسینەوەیە بنەمایەکی

ئۆنتۆلۆجی پێویستی نییە . مادام فاکتۆری بوونم هەڵکەوتێکی ڕووتە و ڕاستەوخۆش من دەیناسم بوونێ-کەسانی دیکە هەڵکەوتنی فاکتۆرەکەم زۆرتر دەکات و لەگەڵ ئەمەشدا فاکتۆرەکەم لە من هەڵدێ و ڕادەکات و دەبێت بە هەڵکەوتێکی نەبڕاوە . لەو کاتەوە من لەناوەوە هەست بە هەستەکانم دەکەم و هەستەکانم نابن بە بنکەی بۆچوونەکان ئامادەبوونی کەسانی دیکە دەبێت بە دێوەزمە . هەستەکانم بۆ ئەوان دەبێت بەو مێز و درەختەی من دەیانبینم . ئەوانە لەنێو جیهاندا و لە بەردەم کەسانی دیکەدان . پەیوەندییەکانی هەستکردنم، کە بەبێ ڕووخانی جیهانەکەم ناتوانم باسیان بکەم، بەردەوام جارێکی دیکە لە ڕێگەی کەسانی دیکەوە بۆ من ئامادە دەبن .

بەهەمانشێوە، لەشم ئەو ئامێرەیە، کە منم و ئامێرێکی دیکە ناتوانێت سودی لێوەرگرێت . بەوڕادەیەی کەسانی دیکە لە ڕووبەڕووبونەوەکەیاندا بوونێ-لەوێدا بەرەو ئەگەرەکانی خۆیان دەبەن، ئەو ئامێرە، کە منم بۆ من دەبێت بە ئامێر و لەنێو زنجیرەی نەبڕاوەی سەرهەڵدانی ئامێرەکاندا ژێر دەکەوێت . لەشم بەم نامۆییەوە دەبێت بە ئامێرێک لەنێو ئامێرەکاندا یان ئەو ئەندامە هەستەکییانەی ئەندامە هەستەکییەکانی دیکە دەیانناسن . ئەمەش نامۆبوون و ڕوخانی جیهانی منی تێدا ڕوودەدات و کەسانی دیکە خۆیان بە خاوەنی دەکەن . لەکاتێکدا، بۆنموونە، پزیشکەکە گوێ لە هەناسەدانم دەگرێت من گوێی دەبینم . من بۆ بابەتەکان بنکەی ئاماژەکردنەکانم . بینینی گوێکە جۆرە فۆرم و بونیادێک نیشاندەدات، کە من وەکو زەمینە بۆی دەبم بە لەش . بونیادەکە، لەگەڵ بوونی مندا سەر بە تەنێکی زیندووە . من دەتوانم پەیدابیکەم و لەناویشی بەرم . ئەمە یەکەم پەیوەندییە لەگەڵ ژیاندا . بەڵام لەودیو گوێکەوە پزیشکەکە دەبینم دەنگی لەشم دەبیستێت . بە لەشی هەست بە لەشی من دەکات . کتوپڕ، ئەو تەنە زیندووەم دەبێت بە شتێک لەدەوەی مندا و لەنێو کەلوپەلەکانی جیهاندا، کە من خاوەنی نیم . لەشم دەبێت بە شتێکی نامۆ و دامەزراو .

نامۆبوونەکەم لە چەند شێوازێکدا دەردەکەوێت، بۆنموونە لە شەرمکردندا؛ کاتێک سورهەڵدەگەڕێین و لە شەرما ئارەق دەردەدەین و هتد . ئەمانە دەربڕینێکی ناجۆرن بۆ شەرمکردنەکە . واتای تەواوی شەرمکردن لەوێدایە، کە کەسێک دەزانێت بەردەوام لەشی دەبینرێت . ئەم بەردەوامبوونە نائاساییە هەستکردنە بە نامۆیی لەش و پەیدانەکردنی ڕێگەچارە بۆی . دەبێتە هۆکاری سەرهەڵدانی حاڵەتی دەروونی، وەکو ئیریۆفۆبیا (حالەتی سوربوونەوە لەگەڵ ترسدا)؛ ئەمەش ئەو ترسە مێتافیزیکییەیە لە ئاکامی ئامادەبوونی لەشم بۆ کەسانی دیکە دێتە پێش . زۆرجار ئێمە دەڵێین، کەسێک لەبەر لەشی شەرمدەکات . لەڕاستیدا ئەم شێوازی دەربڕینە نادروستە . من شەرم لەشێوازی لەشم، کە هەمە ناکەم . بەڵکو لەشم بەو شێوەیەی

کەسانی دیکە دەیبنن توشی شەرمم دەکات. هێشتا ئەم دەربڕینەش کێشەی تێدایە. ئەوەی توشـــی شەرمم دەکات شـــتێکی کۆنکرێتی ئامادەبوونی نێو جیهانی منە. ئەو شـــتەش ڕێگە بە من نادات ئامێرەکان بەکاربهێنم. لەمحاڵەتەدا شەرمکردنەکە باشتر دادەمەزرێت چونکە ئامادە نەبوون من تەوقدەکات. هەرگیز بوونی لەشم بۆ کەسانی دیکە بە ڕێگر دانانێم و بەپێچەوانەوە، لەبەرئەوەیە، کە لەش، لەوێدا نییە، ناناســـرێت و تەوقدەکرێت. من دەمەوی بیگەمێ، داگیریبکەم و وەکو ئامێر سودی لێوەرگرم. بەڵام لەش لەبنەڕەتدا لەژێر دەستی مندا نییە. هەموو هەوڵدانەکانم بۆ گرتنی بێ ئاکامە چونکە لەشم بۆ کەسانی دیکەشە. کەوابوو، من بەردەوام تفەنگ بە تاریکییەوە دەنێم. لەبەرئەمەشـــە کەســـێکی شـــەرمن خۆزگەکەی بۆ نەبوونی لەشی یان لەشێکی نەبینراو نایەتەدی. ئەو نایەوێت لەشی خۆی بەو شێوەیەی ئەو دەیناسێت لەناوبەرێت، بەڵکو دژی ڕەهەندی نامۆبوونی لەشێتی.

ئەم تووێژینەوەیە جۆرە ڕاســـتەقینەیەک بەو شێوەیەی بە لەشـ بۆـ خۆمان داوە بە لەشـ بۆـ کەســـانی دیکەش دەدات. لەشـ بۆـ کەسانی دیکە هەمانکات لەشەـ بۆـ خۆمان، بەڵام نامۆکراوە. وادەردەکەوێت کەسانی دیکە ئەو کارەمان بۆ تەواوبکەن، کە بە ئێمە هەڵناسوڕێت؛ ئەویش بینینی بوونی خۆمانە بەو شێوەیەی هەین.

زمان بنەمای بونیادی لەشمانـ بۆـ کەســـانی دیکە بە ڕووتکراوەیی بەرجەســـتە دەکات (هەرچەندە لەش بە وشـــە باس ناکرێت). زۆرمان لێدەکات لەشمان بخەینە بەردەســـتی ئەوان. دەمانەوێت خۆمان لە چاوی کەسانی دیکەدا ببینین؛ ئەمەش واتە ئێمە بە ڕێگەی زمانەوە لە بوونی خۆمان تێدەگەین. لێرەدا سیستەمێکی وشە سەرهەڵدەدات، ئێمە بە هۆکاری ئەم سیستەمەوە خۆمان لەبەردەم کەسانی دیکەدا دادەمەزرێنین و دەناســـین. هەروەها دەتوانین لێکچونەکانی نێوان لەشی کەسانی دیکە و خۆمان دیاریبکەین. ئەگەر لەشـــم بۆ کەســـانی دیکە و لەشی ئەوانیش بۆ من بێت، کەســـانی دیکـــە دەبن بەو (خۆ)یە بە بابەتکـــراوە و دواییش بە بابەت. ئەگەر حوکم بەســـەر لەشـــی کەســـانی دیکەدا بدەم و بڵێم لە لەشی من دەچێت گرنگە کەسانی دیکە، وەکو بابەت خۆیان بۆ من دەربخەن. لێکچون و بەراوردکردن لە ســـەرەتادا لەشـــی کەســـانی دیکە، وەکو بابەت و بەبابەتبوونی لەشی منیش پێکناهێنێت. بەپێچەوانەوە، ئەم دوو حاڵەتی بابەتانە دەبێت لەپێشوەختدا هەبن، تاکو بەراوردبکرێن. کەوابوو، زمانە ســـەبارەت بونیادی لەشەوە بۆ کەسانی دیکە من فێردەکات. لەسەرو ئەمەوە، پێویستە بزانین زمان لەسەر زەمینەی بیرکردنەوە واتاکەی لەنێوان لەشم و ئاگامەندیمدا دەهێنێتەکایەوە. ئەگەر زەمینەکە تێڕامانانە نەبێت نامۆبوونی لەش لەبەردەم کەسانی دیکەدا و ڕەهەندی سێیەمی بوونی دەبێت بە ئەزموونێکی لە ناوەڕۆک بـــەدەر؛ دەبێت بە درێژبوونەوەی فاکتۆرێکی زیندوو. هیچ چەمک و زانینێکی ڕاســـتەوخۆ هەڵیناگرێت. حاڵەتی بەبابەتبوونی لەشـــم بۆ

کەسانی دیکە بابەت نییە بۆ من. هەروەها، وەکو بابەت نابێت بە پێکهاتەی لەشم. تەنیا ئەزمونێکی ڕاکردوی لەشـــی منە. بۆ ئەوەی زانینی کەسانی دیکە سەبارەت لەشـــی من و دەربڕینی لە ڕێگەی زمانەوە بونیادی لەشـــی خۆمـــم بداتێ گرنگە ئەو زانینە بەســـەر بابەتێکدا ســـاخبکرێتەوە و هەمانکات بابەتەکە بۆ من شتێک بێ، کە هەیە. کەوابوو، لەســـەر زەمینەی تێڕامانێکی ئاگامەندانە زانینی کەسانی دیکە دەکەوێتەگەر. ئەم زەمینەیـــەی بە چەمککردنەیە لەنێوان نیمچە-بابەتێک و تێڕامانی ئاگامەندانەدا دەتوانێت بابەتێکی دەروونی نیمچە-لەشـــی دروســـتبکات. تێڕامان، بەوجۆرەی بینیمان، فاکتۆر دەناسێتەوە و بەرەو شتێکی نا-ڕاستەقینەش تێپەڕیدەکات، کە ناوەڕۆکەکەی بابەتێکی هەســـتپێکراوی ڕووتە و کەســـانی دیکە دەیکەن بە لەشـــێکی ســـایکۆلۆجییانە. بە کورتییەکەی، ئێمە لەشـــی خۆمان بە تێڕامان دەکەین بـــە نیمچە-بابەتێک و دەڕوانینە بوونی خۆمان. بەڵام ئەو کاتەی ڕاســـتەوخۆ لەش دەبینین و دەیناســـین، ئێمە بە هۆکاری ناسینە ڕاستەوخۆکە و زانینی کەســـانی دیکەوە، (کە ئێمە ناتوانین بەبێ ئەوان ئەم زانینەمان هەبێت)، پێکی دەهێنین. بونیادی زانینی لەشـــە ســـایکۆلۆجییەکەمان، کەوابوو بەردەوام ئاماژە بۆ نامۆبوونێکی لە ناوەڕۆک بەدەردەکات.

بۆ ئـــەوەی لەنێو نامۆبوونە لە نـــاوەڕۆک بەدەرەکەدا نەژیـــن، ئێمە فاکتۆرە زیندووەکانمـــان تێپەڕ دەکەیـــن و ڕوو دەکەینە ئەم نیمچە-بابەتە، کە لەشـــێکی ســـایکۆلۆجییانەیە. لێرەدا دەگەڕێینەوە بۆنموونەی ئـــازاری لەش. زانیمان چۆن تێڕامان بە ئازاری لەش نەخۆشی پێکهێنا. بەڵام پێویست بوو لەنیوەی باسەکەماندا ڕاوەستین چونکە ڕێگەیەکمان نەبوو لەسەری بەردەوام بین. ئێستا دەتوانین لەسەر ئەم خاڵە زۆرتر بڕۆین. ئەو نەخۆشـــییەی گرتومە بوون-لەنێو-خۆیە؛ واتە، شتێکە بۆ کەسانی دیکەشە. من ئەمە دەزانم، لەو ڕەهەندی بوونەشەوە تەماشایدەکەم، کە لە من ڕادەکات و ڕوو لە کەسانی دیکە دەکات. من دەتوانم چەمکەکان بەکاربهێنم. ئەم چەمکانە لەکەســـانی دیکەوە بە من گەیشـــتون و من بەتەنیا ناتوانم پێکیان بهێنم و بۆ لەشـــم ســـودیان لێوەرگرم. من لە ڕێگەی چەمکـــە بەکارهێنراوەکانی کەســـانی دیکەوە لەشـــم دەناسم. تەنانەت لە تێڕامانیشـــمدا کەسانی دیکە دەور دەبینن. کاتێک تەماشای لەشـــم دەکەم، دەڵێیت من کەسانی دیکەم و تەماشای ئەو بابەتە دەکەم. من لە پەیوەندییەکەم بە ئەوانەوە دەڕوانمە لەشـــم. ئاشکرایە، ئەو کاتیگۆریانەی بۆ نەخۆشـــییەکەم دایاندەنێم ئەو بابەتە بە ڕووتی پێکدەهێنن؛ ئەمـــەش لەو ڕەهەندەدایە، کە لە دەســـتی من ڕادەکات. کەوابوو، بۆچی باســـی زانینی ڕاســـتەوخۆ بکەین؟ هۆکارەکـــەی دەگەڕێتەوە بۆ لەش، کە بووە بە چەقی ئـــەو نامۆبوونـــەی تێپەڕیدەکات. لەش نەخۆشـــییە ڕاکردووەکەیـــە لە من بەرەو هەندێک خەسڵەتی نوێ، کە من بۆ سنوردارکردنی دایاندەمەزرێنم. بۆنموونە، ئەو

نەخۆشییەی بۆ من دەروونییە دەبێت بە نەخۆشی لەنێو گەدەمدا. ئازاری نێو گەدە ئەزمونێکی زیندوی ئازاراوی گەدەیە.

پێش سەرهەڵدانی نامۆبوونەکە یان زانینەکە ئازارەکە نیشانەیەکی ناوەوە یان ناسینەوەی [نەخۆشییەکە] نییە. سوتانەوەی گەدە بۆ ئاگامەندی دەبێت بە ئازارێکی ڕووت. بەڵام نەخۆشییەکە لە ئازارەکان و نەخۆشییەکانی دیکەوە جیاوازە. لەم ئاستەدا، ئێمە لەبارەی گەدەوە هیچ دەرنابڕین و بیریشی لێناکەینەوە. زانینە هەستەکییەکەشمان سەبارەت نەخۆشییەکە، کە ناوی گەدەمان بۆ دانا، زانینە لەبارەی سروشتێکی دەرەکی گەدە. من دەزانم گەدە لە تورەکە دەچێت، چەند شلەیەک دەردەکات، ئەنزیمی تێدایە، ماسولکە چواردەوری داوە و هتد. هەروەها، دەزانم یان لە پزیشکم بیستوە، کە گەدە لەناوەوە بریندار دەبێت و وێنەی بریندارەبوونەکە لە بیرمدا جێگەی خۆی گرتوە. لەوانەیە سوربوونەوە و گەنین بێت؛ لەگەڵ دومەڵ و قنچکە و چڵکی برین بەراوردیدەکەم. من ئەم زانیارییەم لە ڕێگەی کەسانی دیکەوە دەستکەوتوە. لەوانەیە هەموویان نەخۆشییەکەم پێکبهێنن، کە لە من ڕادەکات. گەدە و بریندەکەی ناوی دەبن بە ڕەهەندی ڕاکردنەکە و نامۆبوونەکە لەو بابەتەی من هەمە.

لێرەدا، بەشێکی نوێی بوون دەردەکەوێت: ئێمە لە ئەزموونی ئازارەکەوە بە نەخۆشی گەیشتوین. لە نەخۆشییەکەشەوە بە دەرد دەگەین،[٦٢] ئەزمونی دەروونی دەرد لەو دەردەوە جیاوازە، کە پزیشکەکە باسیدەکات؛ دەرد حاڵەتە. ئێمە[لەم ئەزموونەدا] باسی بەکتریا و لەناوچوونی چەند خانەیەکی لەش ناکەین، بەڵکو لە تێکشکانێکی پیکهاتوو دەدوێین. ئەمشێوەیە لە بنەڕەتدا لە من ڕادەکات. هەندێکجاریش لە ڕێگەی ژانێکی کورت و تیژەوە خۆی بۆ کەسانی دیکە دەردەخات. زۆربەی کاتیش دووڕەڕێز بێ ئەوەی کەس بیگاتێ بە شاراوەیی دەمێنێتەوە. کەوابوو، کەسانی دیکە دەتوانن هەست بە بوونی بکەن و منیش لەبارەیەوە ئاگادار بکەن یان چارەسەری بکەن. تەنانەت ئەو کاتەی منیش لە ئەو بێئاگام کەسانی دیکە دەتوانن بیناسن. بوونی ئەو بوونێکە-بۆ-کەسانی دیکە. ئەو کاتەی ئازارم نییە، لەبارەیەوە دەدوێم، وەکو بابەتێک باسیدەکەم و لە بابەتێکی دەرەکی دووڕەڕێز دەکات، کە کەسانی دیکە دایاننابێت.

---

٦٢ سارتەر دوو چەمک بۆ (نەخۆشی) دادەنێت. بۆ جیاکردنەوەیان، کە لە زمانی فەرەنسی و ئینگلیزیدا ئاسانە و لە کوردیدا گرانە من چەمکی (دەرد)م بۆ دووەمیان داناوە. بەڵام هەردوو چەمکەکە یەک واتایان هەیە. ئازار دیاردەیەکی نەخۆشییەکەمە و هەموو ئازارەکان (نەخۆشی)یەکە پێک دەهێنن و دیاردەکانی دیکەی نەخۆشییەکە و ئازارەکانیشی پیکەوە دەبن بە (دەرد). دیاردەی نەخۆشی تەنیا ئازار نییە، بۆنموونە لاوازی و کەم خواردن و گۆڕانی گەرمایی لەشیشە. (وەرگێڕ)

کاتێک توشی نەخۆشی جگەر دەبم، شەراب ناخۆم تاکو ئازارم نەبێت.

بەڵام ئامانجی تەواوی من لەمکارەدا تەنیا قەدەغەکردنی ئازارەکە نییە. بەستراوە بە ئامانجەکانی دیکەشەوە، وەکو گوێگرتن لەو پزیشکەی نەخۆشییەکەمی دۆزییەوە و ئاگاداری کردم. کەوابوو، کەسێکی دیکەش لە ئاستی نەخۆشییەکەمدا بەرپرسە. هێشتا ئەو بابەتەی لە ڕێگەی کەسانی دیکەوە بە من دەگات، خەسڵەتێکی هەیە، کە لە کتوپڕییەکەی کەمدەکاتەوە و منیش لەسەر زەمینەی نەخۆشییەکەوە هەستی پێدەکەم. باسکردنی ئەم بابەتەش مەبەست نییە و نامانەوێت خەسڵەتەکانیشی دیاری بکەین یان ئاماژە بۆ سەرهەڵدانە کتوپڕییە جادوگەرانەکەی، دەستەڵاتە ڕوخێنەرەکەی و ئاشنابوونی لەگەڵ منداا، وەکو دەردێک توشی من بووە ناکەم. ئەوەندە دەڵێم، کە لەنەخۆشیدا لەش دەردەکەوێت: دەبێت بە زەمینە بۆ دەردەکە و زیانی پێدەگات. دەردەکەش دەستەڵاتی ڕوخێنەری خۆی بەسەر ئەودا دەسەپێنێت. گەدەی نەخۆشەکە توشی بڕین بووە. گەدە شتێکە لەوێدیە؛ من ڕاستەوخۆ هەستی پێدەکەم و بە هۆکاری ئازارەکەوە دەیناسم. من دەزانم ئەو خواردن هەرسدەکات و لە تورەکە دەچێت..هتد. نایبینم، بەڵام دەزانم ئازارەکەم لەوێدایە. هەروەها ئەو دیاردانەش، کە بە هەڵە ناوی (ئیندۆسکۆبی)یان لێدەنێین دەزانم. لەڕاستیدا، ئازارەکە هیچم سەبارەت گەدە پێناڵێت. ئەمەش بەپێچەوانەی بۆچوونەکەی (سۆلیەر)ەوەیە. بەڵام بە هۆکاری ئازارەکەوە ئەو زانینە دەستکەوتوەم دەیکات بە گەدەیەک-بۆ-کەسانی دیکە و بۆ منیش شێیکی ئامادەنەبووی کۆنکرێتییە. لەسەر ئەو بنەمایەی باسمانکرد، بابەتەکە شێیکی نامۆیە لە ئازارەکە. لەسەر بنەمای بوونی من، کە ئەو نیم، ناتوانم بەڕەو شتێکی دیکەش تێپەڕیبکەم. بەوشێوەیەی بوون-بۆ-کەسانی دیکە دەبێت بە دێوەزمەی فاکتۆرەکانم. بوون-بەبابەت-بۆ کەسانی دیکەش دەبێت بە دێوەزمەی ڕەهەندی لایەنی سایکۆلۆجی لەشم. بەهەمانشێوە هێڵنجدانێکی ڕووت تێپەڕدەکرێت و دەخرێتە ڕەهەندی نامۆبوونەوە. لەشم، کە بۆ کەسانی دیکەیە بۆ منیش بە فۆرمەکە و ئۆقرەگرتنەکەیەوە ئامادەدەکات. بە دەموچاوێکی قێزاوییەوە، گۆشتە سپییەکەم و دەربڕینەکەمەوە خۆی قوتدەکاتەوە. بەڵام دەبێت چەمکەکان ئاوەژو دابنێین. هێڵنجدان ئەوەیە و بێ بیرکردنەوە لێی هەبوو. زانینەکەشم بە کەسانی دیکەی دەگەیەنێت. کەسانی دیکە هێڵنجدانەکەم دەناسن و بە لەشمەوە دەیبینن.

لەگەڵ ئەم تێڕوانینانەدا، باسەکەمان لەسەر خۆدەرخستنەکانی لەشم بە ئاکام دەگات. ئەوەی باسنەکراوە شێوازی لادەری دەرخستنەکەیە. من دەستەکانم دەبینم، دەست لەپشتم دەدەم و بۆنی شیرینییەکەی لەشم دەکەم. لەمحاڵەتەدا، دەستەکانم بۆ من لەنێو بابەتەکانی دیکەدا دەبن بەبابەت و لەنێو دەوروبەرەکەدا

نابن به بنکەی ئاماژەکردن. لەگەڵ دەوروبەرەکەدا خۆیان کۆککردوە و ئاماژە بۆ لەشـــم، وەکو بنکەی ئاماژەکردن دەکەن. لەشـــم دەبێت بە بەشێک لە جیهان و دەستەکانیشـــم بە ئامێر. دەتوانم گوێزێک یان بادەمێک بە دەستی چەپ هەڵگرم و بیدەم بە دەســـتی ڕاســـت. دەستم دەبێت بە بەشـــێک لەو ئامێرانەی بەردەوام بەکاریان دەهێنم. هیچ شـــێوازێکی لادەر لەم خۆدەرخســـتنەی لەشمدا نییە، تاکو ئێمە نیگـــەران بکات. دەبێت بزانین ئەمجۆرە تێڕوانینەمان بۆ لەش، لەش دەکات بـــە فاکتۆرێکی ڕووت و هەڵکەوتنێکی ڕەها. ناتوانین لەســـەر بنەمای پێویســـتی لەلایەن بوون-بۆ-خۆوە، کە لەشی هەیە یان لە بونیادی فاکتۆری لەش-بۆ-کەسانی دیکەوە بەرجەســـتەی بکەین. کەسێک دەتوانێت لەشەکان، بەبێ تەماشاکردنی بۆ بوونی خۆی، بناسێت. ئەمە بەسەر مێروەکانیشدا دەسەپێت. هەرچەندە سیستەمی دەماریان جیاوازە و ئەندامی هەستکردنی جیاوازیان هەیە. ئەم سیستەم و ئەندامانە بۆ ناســـینی یەکدی بەکارناهێنن. کەوابوو، ئێمە مامەڵە لەگەڵ بونیادێکی تایبەتدا دەکەین، کە پێویســـتە بەبێ دەرهێنانی بە شێوەیەکی لۆجیکمەندانە، باسبکرێت. هەبوونی دەســـتەکان و هەســـتکردن بە لەشـــی یەکدی بە هۆکاری دەستلێدانەوە دوو فاکتۆرن لەســـەر یەک زەمینەی هەڵکەوتن ڕادەوەستن و دەکەونەبەر ڕۆشنایی مێتافیزیکـــەوە یان ئەنەتۆمییەوە. ئێمە بۆ توێژینەوەکەمان لەســـەر بوونی لەش وەریان ناگرین.

پێویستە ئەوەش بزانین، ئەم خۆدەرخستنەی لەش کردەوە و هەست-کردنەکانی لەش نیشاننادەن. تەنیا لەش لەحاڵەتی هەستانی بە کردەوەکە یان هەستکردنەکە دەخاتەڕوو. بەکورتییەکەی، ئێمە لە ســـەرەتای ئەم بەشەدا باسمانکرد، دەکرێت سیســـتەمی بینینێک بناســـین، کە چاوێک دەتوانێت لە ڕێگەیەوە کەسانی دیکە ببینێت. بەڵام چاوە بینەرەکە دەبێت بە شـــت نـــەک بوونێک بۆ ئاماژەکردنەکە. بەهەمانشێوەش، کاتێک دەســـتێکم بە دەستەکەی دیکەم دەگرم ئەوا دەستەکەم ئەوە نییە، کە (دەگرێ)، بەڵکو دەبێت بە بابەتێکی ناســـراو. سروشـــتی لەشمان لەوێدایە، کە لە ئێمە ڕادەکات و ئێمەش دەتوانین بۆچوونی کەسانی دیکەی لەسەر ببینین. لەسەروئەمەوە، پێویستە ئەو خاڵەمان لا ڕوون بێت، کە کاتێک ڕێکخستنی ئەندامەکانی هەستکردن یاریدەمان دەدەن لەشێک بەو شێوەیەی بۆ کەسانی دیکە دەردەکەوێت ببینین، ئەم دەرکەوتنی لەشە، وەکو ئامێر لە تەمەنی دوایی منداڵییدا ســـەرهەڵدەدات. بە هەرشێوەیەک بێت، درەنگترە لە ئاگاییەتی دروست لە لەش و جیهان، وەکو ئامێرە ئاڵۆزەکان؛ درەنگترە لە هەستکردن بە لەشی کەسانی دیکە. منداڵ زوو فێری شتگرتن دەبێت و بۆ لای خۆی ڕایدەکێشێت یان پاڵپێوەدەنێت. پێش هەڵگرتنی شتێک و تەماشاکردنی فێردەبێت بیگرێت. دەرکەوتوە منداڵی دوو مانگان دەستی خۆی، وەکو دەست نابینێت. ئەو تەماشای دەستی دەکات و سەری

بەلایـــدا دەجولێنێت و بەبێ ئەوەی بزانێت، کە دەتوانێت دەســـتی لە خۆی نزیک بکاتەوە. پاش زنجیرەیەک کردەوەی دەروونی و تێهەڵکێشـــکردنیان و ناســـینەوە منداڵ فێردەبێت پەیوەندی لەنێوان لەشی خۆی و لەشە بینراوەکەدا هەڵبەستێت. دووبارە پێویســـتە منداڵ لەڕێگەی لەشی کەسانی دیکەوە پرۆسەی فێربوونەکەی دەستپێبکات. کەوابوو، هەستکردن بە لەشم لەنێو کاتدا دەخرێتە پاش هەستکردن بە لەشی کەسانی دیکە.

لەگەڵ ڕەچاوکردنی شوێن و کاتی گونجاوی هەڵکەوتنەکەدا، خۆدەرخستنەکەی لەش گرفتمان بۆ پەیداناکات. لەش ئەو ئامێرەیە، کە منم؛ فاکتۆری بوونی منە لەنێو هەموو شتەکانی جیهاندا. منیش بەرەو جیهان ئەم فاکتۆرە تێپەڕدەکەم. هەڵبەتە ناتوانم ڕادیکاڵانە بۆچوونێکی جیهانگیریم لەســـەر فاکتۆرەکە هەبێت. لەمحاڵەتەدا دەبێـــت من لەش نەبم. بەڵام بۆچی جێگەی سەرســـوڕمان بێت ئەگەر بونیادێکی دیاریکراوی لەشم، بەبێ ئەوەی شوێنی خۆی، وەکو بنکەی ئاماژەکردن بۆ بابەتەکانی نێو جیهان بدۆڕێنێت، لە بۆچوونێکی ڕادیکاڵانەوە دەردەچێت؟ بە سروشت مەحاڵە چاوم خۆی ببینێت. بۆچی جێگەی سەرســـوڕمان بێت، کە دەســـتم بەرچاوەکانم دەکەوێت؟ سەرســـوڕمانەکەمان هۆکاری ئەوەیە، کە ڕێگەیەکی پێویســـتیمان بۆ بوون-بۆ-خۆ دۆزیوەتەوە تاکـــو بۆچوونێکی کۆنکرێتی بۆ جیهان هەبێت. ئەمەش پێویستی و هەڵکەوتنی بابەتێک لەنێو جیهان بە ئێمە دەناسێنێت.

بەشی سێیەم

پەیوەندییە کۆنکرێتییەکان لەگەڵ کەسانی دیکە

تاکو ئێرە باسی پەیوەندییەکی بنەڕەتیمان لەگەڵ کەسانی دیکەدا کردوە. ئەم پەیوەندییەش سێ ڕەهەندی بوونی لەشمانی بۆ دەرخستین. مادام پەیوەندی بنەڕەتی لەگەڵ کەسانی دیکەدا یەکەمجار، لە پەیوەندی نێوان لەشی من و لەشی ئەواندا سەرهەڵدەدات، ئەوا زانیم لەبارەی سروشتی لەشمەوە بۆ ناسینی پەیوەندییە تایبەتییەکانم لەگەڵ کەسانی دیکەدا پێویست بوو. پەیوەندییە تایبەتییەکان لە هەردوو سەرەوە لەسەر زەمینەی فاکتۆرێکی لەپێشتر ڕادەوەستن؛ واتە بوونی ئێمە وەکو لەشەکان لەنێو جیهاندا. ئەمەش ئەو واتەیە نابەخشێت، کە لەشم ئامێرە و بۆ پەیوەندییەکانم لەگەڵ کەسانی دیکەدا دەبێت بە هۆکار. بەڵکو لەش واتاکانیان پێدەبەخشێت و سنوردارییشیان دەکان. بە هۆکاری لەش لەنێو بارودۆخدا هەست بە بەرزێتییەکەی کەسانی دیکە و نامۆبوونی خۆشم بۆ بەرژەوەندی ئەوان دەکەم. پاش ئەوەی دەزانین لەش چییە کاتی ئەوە هاتوە لەم پەیوەندییە کۆنکرێتییانە بکۆڵینەوە. ئەمانەش خەسڵەتی سادە و ساکاری پەیوەندییە بنەڕەتییەکان نین. هەڵبەتە هەر یەکێک لەم پەیوەندییانە لەنێو خۆیدا پەیوەندی بنەڕەتی لەگەڵ کەسانی دیکەدا، وەکو بناخە هەڵدەگرێت، بەڵام بۆ بوونِ-بۆ-خۆ شێوازی نوێی بوونن. هەڵوێستی جیاوازی بوونِ-بۆ-خۆ لەنێو ئەو جیهانەدا دەردەخەن، کە کەسانی دیکەشی تێدان. کەوابوو، هەریەکێک لە پەیوەندییەکان دوولایەنییە: بۆ-خۆ-بۆ-کەسانی دیکە و لەنێو-خۆشیدایە. ئەگەر ئێمە بتوانین پەیوەندییە سەرەتاییەکانمان لەگەڵ کەسانی دیکە لەنێو جیهاندا ئاشکرا باسبکەین بە ئاکامی کارەکەمان دەگەین. لەسەرەتای ئەم نوسراوەشدا ئەو پرسیارەمان کرد، ئایا پەیوەندییەکانی بوونِ-بۆ-خۆ لەگەڵ بوونِ-لەنێو-خۆدا چین؟ لێرەدا، دەبینین کێشەکەمان ئاڵۆزترە. پەیوەندییەکی بوونِ-بۆ-خۆ لەگەڵ بوونِ-لەنێو-خۆدا هەیە، کە بە ئامادەبوونی کەسانی دیکەوە بەستراوە. کاتێک ئێمە ئەم فاکتۆرە کۆنکرێتییە ڕوونەدەکەینەوە، بە ئاکامەکانیش سەبارەت پەیوەندییە بنەڕەتییەکانی سێ شێوازی بوون و بیردۆزەیەکی مێتافیزیکی بۆ بوون بەگشتی دەگەین.

بوون-بۆ-خۆ، وەکو دەستەڵاتی لەناوبردنی بوون-لەنێو-خۆ بوونی خۆی بە (کاتی) دەبینێت و بەرەوپێش ڕەوتەدەکات. لەڕاستیدا، فاکتۆری بوونی خۆی (بۆنموونە، دەبێت شتێکی دراو، ڕابردوو یان لەش بێت) بەرەو بوون-لەنێو-خۆ تێپەڕدەکات. دەتوانین ئەمەش بە شێوەیەکی دیکە و سایکۆلۆجییانە، هەرچەندە واتاکەی تەواو نابەخشێت، دەربڕین؛ بڵێین، بوون-بۆ-خۆ لە دەست ئەم بوونە فاکتۆرییە ڕادەکات (بۆنموونە، بوونی ئەو لێرەدا بووە بە بوون-لەنێو-خۆ و بناخەی خۆی نییە). ڕاکردنەکەش ڕوو لە داهاتوویەکی مەحاڵ دەکات، کە بەردەوام بوون-بۆ-خۆ دەکات بە بوون-لەنێو-خۆی-بوون-بۆ-خۆ. کەوابوو، بوون-بۆ-خۆ هەڵاتن و بە دوکەوتنیشە؛ ئەو لە بوون-لەنێو-خۆ هەڵدێت و هەمانکات دوشی دەکەوێت. بوون-بۆ-خۆ دوکەوتنی-وەدوکەوتنە. بۆ ئەوەی مەترسی ڕاڤەکردنی سایکۆلۆجییانە کەم بکەینەوە، ئاماژە بۆ ئەو خاڵە دەکەین، کە بوون-بۆ-خۆ یەکەم، بۆ ئەوەی دووەمی هەبێت پەنا بۆ بوون نابات. هەروەها نابێت بەو هەبووەی دابنێین، کە وەکو پەردا‌خەکە خەسڵەتی تایبەتی هەیە. هەڵهاتنی وەدوکەوتنەکە نەخراوەتە سەر بوونی بوون-بۆ-خۆ. بوون-بۆ-خۆ خودی هەڵهاتنەکەیە و لە ڕەتدانەوەی بنەڕەتی جیانابێتەوە. مەبەست لە بوون-بۆ-خۆ، وەکو وەدوکەوتنی-وەدوکەوت ئەوەیە، کە ئەم بوونە ئەو شتە نییە، کە هەیە. ئەوەیە، کە نییە. ئەم دوو دەستەواژەیە یەک واتایان هەیە. بوون-بۆ-خۆ بوون-لەنێو-خۆ نییە و بە ئەویش نابێت. بەڵام پەیوەندی بە بوون-لەنێو-خۆوە هەیە. لە هەموو لایەکەوە بوون-لەنێو-خۆ گەمارۆیداوە و ناتوانێت ڕزگاری بێت، چونکە بوون-بۆ-خۆ هیچ و هیچیش لە بوون-لەنێو-خۆی جیادەکاتەوە. بوون-بۆ-خۆ بناخەی هەموو ڕەتدانەوەکان و پەیوەندییەکانە. بوون-بۆ-خۆ پەیوەندییە. سەرهەڵدانی کەسانی دیکە ناخی بوون-بۆ-خۆ دەپێکێت. ئەوان وەدوکەوتن و هەڵهاتنەکەی لەنێو بوون-بۆ-خۆدا دەچەقێنن. بوون-لەنێو-خۆ [وەکو باسمانکرد] لە هەموو لایەکەوە گەمارۆیداوە و ئەمیش ڕادیکاڵانە ڕەتیدەداتەوە و بەهاکانی خۆی دەسەپێنێت، کەچی هێشتا لەنێو فاکتۆرەکاندا ئیفلیج ڕادەوەستێت.

بەڵام، بەڵای کەمەوە دەتوانێت بە هۆکاری بە کاتبوونی بوونییەوە هەڵبێت. (هەموو)ی کەسایەتییەکەی مەحاڵە و بەردەوامیش خۆی بە شوێنیکی دیکە دەگەیەنێت. ئێستا، ئەم (هەمووە)یە کەسانی دیکە دەیانەوێت نیشانی ئەوی بدەن. ئەویش لەگەڵ ڕووکردنەکەی بەرەو شوێنیکی دیکە تێپەڕیدەکات. ئەم هەمووەیە بە هەمووکراوە. من، بۆ کەسانی دیکە، ئەوەم، کە هەم و سەربەستییەکەشم بووە بە خەسڵەتێکی بوونم. لەمڕووەوە، بوون-لەنێو-خۆ من دەگرێتەوە، لەنێو داهاتوودا ڕامدەگرێت و هەڵهاتنەکەشم دەبێت بە شتێکی بینراو یان دراو. من ئەم هەڵهاتنە ڕاگیراوە نیم، کە لەدەرەوەی بوونی مندا حوکمی بەسەردا دراوە. لایەنی

دەرەکی هەڵهاتنەکەم، بەو شـــێوەیەی من هەســـتیپێدەکەم نامۆبوونێکە، کە من ناتوانم بیناسم و تێپەڕیبکەم. لەگەڵ ئەمەشدا، لەبەرئەوەی لەنێو ئەزمونی منداید و ئەو بوون-لەنێو-خۆیەش دیاریدەکات، کە لێی هەڵدێم پێویستە ئاوەڕی لێبدەمەوە و هەڵوێستی بەرانبەر وەرگرم.

ئەمە بنەڕەتـــی پەیوەندییە کۆنکرێتییەکانمە لەگەڵ کەســـانی دیکەدا؛ ئەوان بەتەواوی بە هەڵوێستەکانی منەوە بەرانبەر ئەو بابەتەوە بەستراون، کە منە و بۆ ئەوانە.

مادام بوونی کەسانی دیکە بوونی من دەکات بەوەی نەتوانم هەمبێت و تەنانەت تێی بگەم، ئەم بوونە دەبێتە سەرچاوەی دووهاندەر: یەکەم، کەسێک تەماشای من دەکات و نهێنی بوونـــم دەدۆزێتەوە. ئەو دەزانێت من چیم. کەوابوو، واتای بوونم لەدەرەوەی منداید و لەنێو ئامادەنەبووندا گیریخواردووە. کەســـەکە دەستی بااڵی لەسەر من هەیە.

کەوابـــوو، بەو ڕادەیەی مـــن لەو بوون-لەنێو-خۆیە هەڵدێـــم، کە بوونی خۆمە و دامنەمەزرانـــدووە دەتوانم نکۆڵی بکەم. منیش دەتوانم ڕوو لە کەســـەکە بکەم و بیکـــەم بەبابـــەت. بەبابەتکردنی ئەو بەبابەتبوونی من لـــەلای ئەو لەناودەبات. لەلایەکی دیکەوە، مادام سەربەســـتی ئـــەو بناخەی بوون-لەنێو-خۆی منە دەتوانم سەربەســـتییەکەم بدۆزمەوە و منیش بەکاری بهێنم. ئەگەر من سەربەســـتییەکەم بدۆزمـــەوە دەتوانـــم ببم بە بناخەی بوونی خۆم. تێپەڕکردنی بەرزێتی کەســـێکی دیکە یان بەپێچەوانەوە تێهەڵکێشـــکردنی بەرزێتییەکە لەگەڵ بوونی خۆمدا، دوو هەڵوێستی ئەرێ بەرانبەر کەسەکە دیاریدەکات.

لێرەدا، پێویســـتە واتای تەواوی ئەم چەمکانە تێبگەین. ڕاست نییە بڵێین، من یەکەمجار هەم و لەدواییدا هەوڵدەدەم کەسەکە بکەم بەبابەت: سەرهەڵدانی بوونی من لەگەڵ ســـەرهەڵدانی بوونی کەســـانی دیکەدایە. من، لە ڕەگوڕیشەی بوونمدا، پڕۆژەی بەبابەتکردنی کەســـانی دیکەم هەڵگرتوە. مـــن بەڵگەم بۆ بوونی ئەوان. ئەم بەڵگەیەش هەڵوێســـتە بەرانبەر کەسانی دیکە. من ناتوانم لەبەردەم کەسانی دیکەدا ئامادەبم، ئەگەر ئامادەبوونەکەم لەبەردەم ئەواندا نەبێت. ئەمەش بونیادی بوون-بۆ-خۆ دەردەخات. هەرچەندە ئامادەبوونی کەسانی دیکە لەنێو جیهاندا ڕەها و بەڵگە نەویستە، هێشتا فاکتۆرێکی هەڵکەوتووە. فاکتۆرێکە مەحاڵە لە بونیادی ئۆنتۆلۆجی بوون-بۆ-خۆوە دەربێت.

ئـــەم دوو هەوڵدانەی، کە منن، دژانە بەرانبەر یەکدی ڕادەوەســـتن. هەریەکێک لـــە ئەوان مەرگی ئەوی دیکەیە. ســـەرنەکەوتنی یەکێکیـــان دەبێت بە هاندەر بۆ ســـەرهەڵدانی دووەمیـــان. کەوابوو، لە پەیوەندییەکەمدا لەگەڵ کەســـانی دیکەدا دیالێکتیـــک نییە. هەرچەندە نەمانی یەکێکیان ئـــەوی دیکە دەوڵەمەندتر دەکات،

بـــەڵام [جوڵانەکە] خولانەوەیە. لەبەرئەمە دەبێـــت هەریەکێک لە هەوڵدانەکان بە تەنیا بناسین.

لەگەڵ ئەمەشدا نابێت ئەو خاڵە ڕەچاونەکەین، کە لە ناخی هەریەکێک لەم دوو هەڵوێســـتەدا ئەوی دیکەش ئامادەیە. هیچ کامیان بەبێ ناکۆکی نییە. هەریەکێک لـــە ئەوان لەنێو ئەوی دیکەدایە و کۆتایی بە بوونی دەهێنێت. کەوابوو، لەنێو ئەم خولانەوەیە دەرناچین. نابێت لە تووێژینەوەکەماندا لەســـەر هەڵوێستی بنەڕەتیمان بەرانبەر کەسانی دیکە، ئەم خاڵانە فەرامۆش بکەین.

مادام ئەم هەڵوێستانە لەنێو خولانەوەکەدا پەیدادەبن و دەفەوتێن، دەگونجێت لە یەکێکیانەوە دەستپێبکەین. مادام دەبێت یەکێکیان بۆ دەستپێکردنەکە هەڵبژێرێن، لەو هەڵوێســـتەوە دەکەوینە ڕێ، کە بوون-بۆ-خۆ تیایدا سەربەستی کەسانی دیکە دەچوێنێ.

١- یەکەم هەڵوێست بەرانبەر کەسانی دیکە: خۆشەویستی، زمان و ماسۆچیزم

هەرشـــتێک لەبارەی منەوە لە پەیوەندییەکەمدا لەگەڵ کەسێکی دیکە بگوترێت لەبارەی ئەویشەوەیە. کاتێک خۆم لە دەستی کەسێکی دیکە ڕزگاردەکەم، ئەویش دەیەوێت خۆی لە من ڕزگاربکات؛ ئەو کاتەی دەمەوێت داگیریبکەم ئەویش دەیەوێت مـــن داگیربکات. هەردووکمان پێکەوە مامەڵە لەگەڵ بابەتێک لەنێو-خۆدا دەکەین؛ بـــەڵام مامەڵە کردنەکـــە لەهەردوو لاوەیە. ئەم ڕوونکردنەوەیەی بۆ هەڵوێســـت و ڕەفتاری کۆنکرێتی دەیکەین پێویستە بخرێتە بەر ڕۆشنایی بەرەنگاری. بەرەنگاری واتای بنەڕەتی بوون-بۆ-خۆیە.

ئەگەر لەو خاڵەوە دەســـتپێبکەین، کە گوتمان کەسانی دیکە لە تەماشاکردندا دەردەکەون، دەبێت بزانین بوونی خۆمان لە شێوازی خاوەنێتیدا دەکەین بە بوون-بۆ-کەسانی دیکە. ئەوان دەبن بە خاوەنی بوونی من؛ تەماشاکردنی کەسەکە لەشم بە ڕووتی دەبینێت. ئامادەیی پێدەدات، دەیکات بە پەیکەر و بەوەی، کە هەیە؛ بەو شێوەیە دەیبینێت، کە من هەرگیز ناتوانم ببینم. کەسەکە نهێنییەکی لایە و ئەو نهێنییە منم، کە بەو شێوەیە هەم. ئەو من دەکات بەوەی هەم و داگیرم دەکات.

ئەم خاوەنێتییەش ئاگاییە لەوەی، کە ئەو خاوەنی منە. من، لەحاڵەتی بوون-بەبابەتدا ئاگاییەکەی ئەو دەسەلمێنم. ئاگاییەکەی ئەو بوونی من ڕووتدەکاتەوە و لە منی دەدزێ. بوونێک 'لەوێدا' دەهێنێتەکایەوە، کە بوونی منە. من لەم بونیادە ئۆنتۆلۆجییە تێدەگەم: من لە ئاســـتی بوونمدا-بۆ-کەســـانی دیکە بەرپرسم، بەڵام بناخەی نیم. کەســـێکی دیکە بوونی من 'لێرەدا' بەو شێوەیەی هەیە دەدۆزێتەوە.

بـــەڵام ئەو هەرچەندە دۆزیوێتییەوە، لە بوونی مـــن بەرپرس نییە. کەوابوو، بەو ڕادەیەی من دەیزانم لە بوونم بەرپرســـم و من خۆم دەکەم بە خاوەنی ئەو بوونە. دەمەوێت بیدۆزمەوە یان دۆزینەوەکە بکەم بە پرۆژە. دەمەوێت دەســـت درێژکەم، وەکو خواردنی ئێوارەی (تەنتالۆس) بیگرم و بەلای خۆمدا ڕایکێشـــم.[٦٣] دەمەوێت سەربەستانە بیدۆزمەوە.

ئەگەر بوونم وەکو بابەت هەڵکەوتێکی تاڵ و داگیرکردنێکی تەواو بێت، هێشتا ئەم بوونەم ئاماژە بۆ دۆزینەوەی ئەو بوونەم دەکات، کە دەبێت بە بناخە بۆ خۆی. ئەمەش لەگەڵ وێچواندنی سەربەســـتی کەســـانی دیکەدا دێتە پێش. پرۆژەی خۆ دۆزینەوەکەم، کەوابوو، لەبنەڕەتەوە پرۆژەی توانەوەی کەســـانی دیکەیە. لەسەرو ئەمەشەوە، دەبێت بوونی کەسانی دیکە بپارێزرێت. ئەمەش دوو ئاکامی لەدوایە:

یەکەم، من بەردەوام بۆ جەختکردن لەســـەر بوونی کەسانی دیکە دەمێنمەوە و خۆم بە ئەوان دانانێم. مادەم کەســـانی دیکە بناخەی بوونی منن بەبێ لەناوبردنی بوونم-بۆ-کەسانی دیکە ئەوانیش گوم نابن. کەوابوو، ئەگەر دەست بدەمە پرۆژەی یەکگرتنم لەگەڵ کەسانی دیکەدا ئەوا دەبێت وێچواندنی خۆم لەنێو ئەواندا، وەکو کەســـانی دیکە بکەم بە ئەگەرێکی خۆم. لەڕاســـتیدا، کێشەکە بۆ من لەوێدایە من بوونم بەرجەســـتە بکەم و بۆچوونی کەســـێکی دیکەش بۆ خۆم بکەم بە ئەگەر. ئەمەش وەدەســـتهێنانی تەوانایەکی ڕووت و ڕەوانی زانین نییە. کاتیگۆری ڕووتی کەسانی دیکە نییە، کە من لە پرۆژەکەمدا بەکاریدەهێنم. ئەم کاتیگۆرییە ناناسرێت. لەسەر زەمینەی ئەزمونە کۆنکرێتییەکان لەگەڵ کەسانی دیکەدا، ئەوان ئەو لایەنە کۆنکرێتییەن دەبن بە داکەوتێکی ڕەها. منیش دەمەوێت بیخەمەسەر بوونی خۆم.

دووەم، ئەو کەســـەی دەمەوێت بیخەمە سەر بوونم، وەکو بابەت نییە. پرۆژەی گەڕانەوە بۆ بوونم لە بابەتەوە لەســـەر بەبابەتکردنی کەسانی دیکە ڕاناوەستێت. بەپێچەوانـــەوە، مـــن دەمەوێـــت ئەو-کەسەی-تەماشـــای-من دەکات بخەمە نێو وێچواندنەکـــە. ئەمـــەش ئاماژە بۆ بوونم بەو شـــێوەیەی تەماشـــایکراوە دەکات. بەکورتییەکەی، بۆ مەبەســـتی هێشتنەوەی سەربەستی کەسەکەی تەماشامدەکات بوونم بەوەدادەنێم، کە تەماشاکراوە. مادام بوون-بەبابەت تەنیا ڕێگەیەکی گونجاوە بۆ پەیوەندی نێوان من و کەسێکی دیکە ئەوا ئەم بوونەشە، وەکو بابەت وێچواندنی سەربەستی کەسەکەم لا دەگونجێنێت.

وەکو وەڵامدانەوەیەک بۆ ســـەرنەکەوتنم لە دەرچوونی ســـێیەمدا، بوون-بۆ-خۆ

---

٦٣ تەنتالۆس لە ئەفسانەی یۆناندا یەکێکە لەوانەی، وەکو (ئیکسێۆن، سیزیف، تیتیۆس) خواکان بۆ هەمیشە سزایان داون. گوایە تەنتالۆس لە خواکانەوە نزیک بووە و لەگەڵیاندا ئێواران خواردنی (خوایانە)ی خواردووە. پاش ئەوەی لەو خواردنە بەشێکی بۆ مرۆڤ دزیوە. خواکان دەریانکردووە و بۆ هەمیشە لە دۆزەخ دانراوە. (وەرگێڕ)

دەیەوێت خۆی بە سەربەســـتی کەسەکە و بناخەی بوونـ لەنێوـ خۆی دابنێت. بوون بە کەســـێکی دیکە، کە هەمیشـــە دەیەوێت ببێت بە کەســـێکی کۆنکریتیـ بەهای پەیوەندییەکەم لەگەڵ کەســـێکی دیکەدا. واتە، بوونێکـــی ڕەها، کە دەبێت وەکو خۆی و کەسانی دیکەش بێت، بووە بە دێوەزمەی بوونمـ بۆـ کەسانی دیکە. ئەمەش، وەکو بەڵگەی ئۆنتۆلۆجییە بۆ بوونی خوا. ئەم کێشـــە بیرۆکەییە بەبێ دەرچوونم بەرەو کەســـانی دیکە و پەیوەندیم لەگەڵیاندا نایەتە نێو داکەوتەوە. ئەم ڕاسییەش ڕەچاوناکرێت. ڕاستییەکە بەستراوە بە پەیوەندییەکانم بە کەسێکی دیکەوە. ئەمەش لە پەیوەندی نێوان لەشـــم و جیهان دەچێت. یەکگرتن لەگەڵ کەســـێکی دیکەدا، کەوابوو، نازانرێت. تەنانەت لەنێو بیردۆزەشـــدا نییە چونکە توانەوەی بوونـ بۆـ خۆ و کەســـێکی دیکە لەنێو یەک بەرزێتیدا دەبێتە هۆکاری لەناوبردنی خەسڵەتەکانی لایەنـــە بێگانەکە لەنێو کەســـەکەدا. ئەو مەرجەی لەیەکچوونی کەســـێکی دیکە و خۆمـــی پێڕادەگرم ئەوەیە، کە من لەگەڵ نکۆڵی کردنەکەم لەوەی من کەســـەکەم، دەمێنمەوە. لەکۆتاییدا، پڕۆژەکەم بۆ یەکگرتن دەبێت بەســـەرچاوەی بەرەنگاری. گرنگیشە، مادام بوونـ بۆـ کەسانی دیکە دوو ڕەتدانەوەی تێدایە، ڕەتدانەوەی ناوەکی بکەوێتەگەڕ و کەسەکە بە بەرزێتییەکەی خۆی بەرزێتییەکەی من ڕەتبکات. من بکات بە بوونێک بۆ ئەوان؛ لەسەر سەربەستی ئەوان کاربکات. ئەم بیرۆکەیەی پڕۆژەکەم لەبەردەم ئەواندا خۆشەویستی نییە. خۆشەویستی پڕۆژەیە؛ بۆنموونە دامەزراندنێکی ئۆرگانێکـــی پڕۆژەکانمە بەرەو ئەگەرەکانم. بەڵام خۆشەویســـتییەکی بیرۆکەییە. هاندەر و کۆتاییەکەی و بەهاکەشـــی بیرۆکەییە. خۆشەویستی، وەکو پەیوندییەکی سەرەتایی لەگەڵ کەسانی دیکەدا بۆ ناسینەوەی ئەم بەهایە دامەزراندنی پڕۆژەکانە. پڕۆژەکان ڕاستەوخۆ بەرانبەر سەربەستی کەسانی دیکە ڕامدەوەستێنن. لەم ڕووەوە خۆشەویستی دەبێت بە بەرەنگاری. ئێمە زانیمان، کە سەربەستی کەسانی دیکە بوو بە بناخەی بوونم. بەڵام مادام بوونم لەسەر سەربەستی کەسانی دیکە دادەمەزرێت ئەوا بێ ئاســـودەیی دەژیم؛ بوونم لەمەترسیدایە. سەربەستییەکە شێوەی بوونم لە قاڵب دەگرێت و دەمکات بەوەی هەم؛ بەهاکان بە سەرما دەسەپێنێت، لایان دەبات؛ منیش بەردەوام لەدەست ئەو بوونەی خۆم ڕادەکەم. ئەم سەربەستییە بێ دەربەستە، دوورەو لەنێو هەزار شـــێوازی بووندا ڕامدەگرێت. پڕۆژەی خۆ دۆزینەوەکەم لەوێدایە من ئەو سەربەســـتییە بگرم و بەرانبەر سەربەســـتییەکەی خـــۆم دابنێم. هاوکات ئەمـــە تەنیا ڕێگەیەکە من بتوانم بە هۆکاری ڕەتدانەوەیەکی ناوەکی سەربەســـتانە ئەو بوونەی خۆم ڕەتبدەمەوە، کە کەســـانی دیکە بەبابەتیان کردوە. ڕێگەیەکە بۆ دۆزینەوەی لێکچونەکانی نێوان من و کەســـانی دیکە لە داهاتوودا. ئەمەش چاکتر ڕوونددەبێتەوە ئەگەر سایکۆلۆجییانە لێی بکۆڵینەوە.

بۆچـــی دڵداریک دەیەوێت بەرانبەرەکەی خۆشـــیبوێت؟ ئەگەر خۆشەویســـتی

ئارەزوویەکی ڕووت بۆ داگیرکردنی لەش بێت، بە ئاسانی دەتوانێت خۆی تێربکات. پاڵەوانی پرۆســت، بۆنمووونە، خۆشەویســتەکەی لە ماڵەوە دادەنێت و هەرکاتێک یان ڕۆژێــک بیەوێت دەیبینێ و داگیریدەکات. ئەو بەتەواوی لە ڕووی ئابووریــیەوە پشــت بە[پاڵەوانەکە] دەبەستێت و لەملایەنەوە بێخەمە. بەپێچەوانەی ئەویشەوە، پاڵەوانەکە بەردەوام دوودڵە. لە ڕێگەی بیرکردنەوەوە ئەو کاتانەی بەرانبەر یەکدیش دانیشتون ئەلبێرتین دەتوانێت لە مارسێل رابکات. لەبەر ئەمەیە ئەو کاتە [مارسێل] دڵخۆشــە، کە [ئەلبێرتین] دەخەوێت و ئەمیش تەماشــای دەکات. ئەمە بەڵگەیە بۆ ئەوەی، کە دڵدار دەیەوێت بیرکردنەوەی خۆشەویستەکەشی داگیربکات. بۆچی ئەمەی دەوێت؟ چۆن دەتوانێت ئەم کارە بکات؟

چەمکی 'خاوەنێتی'، کە زۆرجار واتای خۆشەویستی پێڕوونەدەکەینەوە، لەڕاستیدا ســەرەکی نییە. بۆچی من بوونی کەسانی دیکە داگیربکەم، ئەگەر کەسانی دیکە نەیانەوێــت من ئــەم کارەبکەم؟ بەڵام ئەمە جۆرێک لە داگیرکردن نیشــاندەدات؛ ئێمە دەمانەوێت سەربەستی ئەوان داگیربکەین. ئەمەش ئارەزوومەندی دەستەڵات نییە. دیکتاتۆر قێز لە خۆشەویســتی دەکاتەوە و بە ترس ڕازییە. بۆ مەبەستێکی ڕامیاری دەیەوێت خۆشەویستی کەسانی ژێر دەستی مسۆگەر بکات. ئەگەر ڕێگەی ئابــووری زۆرتر بۆ داگیرکردنیــان بدۆزێتەوە بێوەســتان دەیگرێتەبەر. لەلایەکی دیکەوە، دڵدار نایەوێت خۆشەویستەکەی بە کۆیلە بکات . ئەو نایەوێت ماکینەیەک داگیربکات. کاتێکیش بمانەوێت شــەرمەزاری بکەین دەڵێن، کە خۆشەویستەکەی لەژێر کاریگەرێتییەکی ســایکۆلۆجیدا خۆشــیدەوێت و ناچارە. لێرەدا، دڵدارەکە هەستدەکات، کە بوونی و خۆشەویستییەکەشی نزمکراونەتەوە. ئەگەر (ترستین) و (ئیسۆدە) شێتانە یەکدییان لەبەر خۆشەویستی خۆشبوێت، ئەوەندە سەرنجڕاکێش نابن. بەکۆیلەکردنێکی تەواوی خۆشەویستەکە خۆشەویستی لەناودەبات. کۆتایی بە خۆشەویستییەکە دەهێنێت. ئەگەر خۆشەویستەکە ببێت بە مەکینە دڵدارەکە تەنیا دەمێنێتەوە. لەبەرئەم هۆکارە دڵدارەکە نایەوێت بەوجۆرەی شــتێک داگیردەکات دەست بەسەر خۆشەویستەکەیدا بگرێت؛ داگیرکردنەکە شێوازێکی جیاوازی هەیە. ئەو دەیەوێت سەربەستی، وەکو سەربەستی داگیربکات.

لەلایەکی دیکەوە، دڵدارەکە بە سەربەستییەکی بەرزتر و پەیوەندییە بەربڵاوەکان ڕازی نییە. کێ بە ســوێندخواردن بۆ وەفادارییەکــی ڕووت ڕازییە؟ کێ دڵی بەو وشــانە خۆش دەبێت، کە دەڵێت، "من سەربەستانە تۆم خۆشدەوێت و لە بەڵێنم پەشیمان نابمەوە." دڵدارەکە داوای بەڵێن دەکات و پێشی ناخۆشە. ئەو دەیەوێت سەربەســتانە خۆشــیبوێت، بەڵام لەگەڵ داواکارییەکەدا دەیەوێت سەربەستییەکە سەربەســت نەبێت. ئەو دەیەوێت سەربەستیی کەســەکە ببێت بە خۆشەویستی. ئەمەش تەنیا لەسەرەتادا ڕووناداتو و هەموساتێک سەرهەڵدات. هەروەها دەیەوێت

سەربەستییەکە، وەکو لەشێتییدا یان لەنێو خەوبینیندا خۆی بگرێت. خۆگرتنەکەش بڕیاردانێک بێت سەربەستانە و ناسەربەستانەش. لە خۆشەویستیدا سۆز فەرمانڕەوایی ناکات و داوای سەربەستییەکی دوور ناکات؛ بەڵکو ئەو سەربەستییەمان دەوێت، کە دەستمان دەیگاتێ و دەبێت بە بناخەش بۆ فەرمانڕەواییکردنی سۆز. دڵدارەکەش نایەوێت لە سەربەستییەکەدا ببێت بە هۆکاری ئەم گۆڕانکارییە، بەڵکو خاوەن شوێنێکی تایبەت.

لە خۆشەویستیدا دڵدار دەیەوێت بۆ خۆشەویستەکەی ببێت بە "هەموو جیهان". ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، کە ئەو واتا و هێماکان بۆ جیهان دادەنێت. دڵدارەکە (ئەو)ەیە، کە هەموو ئەوەکانی دیکەی تێدایە. ئەو ئەوەیە و ڕازیش بووە ببێت بە بابەت. هەمانکات دەیەوێت ئەو بابەتە بێت، کە کەسەکەی دیکە سەربەستییەکەی خۆی لەسەر دەدۆڕێنێت. بابەتێک، کە کەسەکەی دیکە پێی ڕازی بێت و فاکتۆری خۆی تێدا بدۆزێتەوە، لە هەموو شوێنێکدا حەزی لە سەربەستییەکەی ئەوە. لە هەڵبژاردنی کۆتاییەکدا دڵدارەکە حەزدەکات کۆتایی هەڵبژێرێت. ئەمە داواکارییەکەی دڵدار لە خۆشەویستەکەیەوە ڕوونددەکاتەوە. ئەو نایەوێت کار لەسەر سەربەستی خۆشەویستەکەی بکات، بەڵکو بوونێکی لەپێشتری بۆ سنوردارکردنی سەربەستییەکە هەبێت. ئەوەی دڵدارەکە داوایدەکات کەمکردنەوە و چەسپاندنی سەربەستییەکەیە بە دەستی خۆی. سنوردارێتی بونیادی سەربەستییەکە شتێکی دراوە. لەنێو ئەو بونیادەدا سەربەستییەکە ڕێگەی دەرچوون لە خۆی دەگرێت. دڵدارەکەش ڕێگەگرتنەکە دەبینێت و هەستی پێدەکات و ڕازیش دەبێت.

ئێستا، لە واتای داواکارییەکە تێدەگەین: فاکتۆرە سنوردارەکەی بۆ کەسانی دیکەیە و لە داواکارییەکەی منداً خۆشەویستییە لە کەسانی دیکە. بەو ڕادەیەی من ئەو بابەتەم کەسانی دیکە دەیهێننەکایەوە، ئەوا منیش سنوردارێتی بەرزێتی ئەوانم تێدایە. کەوابوو، سەرهەڵدانی کەسەکەی دیکە من دەکات بە ڕەها و تێنەپەڕاو؛ نەک وەکو بوون-بۆ-خۆیەکی ڕووخێنەر بەڵکو بوون-بۆ-کەسانی دیکە-لەنێو-جیهاندا. کاتێک داوای خۆشەویستی لە کەسانی دیکە دەکەین، توشی فاکتۆری بوونی خۆیان دەبن؛ زۆریان لێدەکرێت ئێمە بەردەوام بکەن بە مەرج بۆ سەربەستییەک، کە خۆی سنوردار دەکات. حەزێک، کە سەربەستی لەسەر فاکتۆر و فاکتۆریش بەسەر سەربەستییەوە دەچەسپێنێت. ئەگەر بەم کۆتاییە بگەین ئەوا بوونی من لەنێو بیرکردنەوەی کەسەکەی دیکەدا دەپارێزرێت. یەکەم، چونکە هاندەری شەرمکردنەکەم و بێ ئارامییەکەم لەوەدایە من هەست بە بوونم، وەکو بوون-بۆ-کەسانی دیکە دەکەم و ئەوان دەیگەنێ؛ حوکمی بەسەردا دەدەن و دەیکەن بە ئامێر. هۆکاری بێ ئارامییەکەم سەربەستییە بێ سنورەکەی ئەوانە، کە من دەکات بەوەی هەم. "خوا دەزانێت من بۆ ئەو چۆنم! خوا خۆی دەزانێت

چـــۆن بیر لە من دەکاتەوە.“ واتە، “خوا خۆی دەزانێت من بەچی بکات.“ من لەو بوونە دەترسم ڕۆژێک بەرەوڕووی ببمەوە، بوونێک، کە بۆ من بێگانەیە و هەمانکات بوونی منیشە.

بەڵام ئەگەر کەسێک منی خۆشبوێت ئەوا من دەبم بەو بوونەی تێپەڕناکرێم؛ واتە دەبـــم بە کۆتاییەکی ڕەها. لەمحاڵەتەدا من ناکرێم بە ئامێر. بوونم لە نێو جیهاندا دەبێت بە پەیوەندی بەرزێتی بە خۆمەوە چونکە ســـەربەخۆییەکەم پارێزراوە. من بۆ کەسەکە دەبم بە بابەتێکی بەرز و بنەکەی ئاماژەکردنەکان و هەموو ئامێرەکانی دیکە لەدەوریدا کۆدەبنەوە. هەمانکات، وەکو سنوردارێتییەکی ڕەهای سەربەستی، بۆنموونە، وەکو سەرچاوەیەکی ڕەهای بەهاکان، من بەرانبەر لەناوبردنی بەهاکاندا پارێزراوم. من دەبم بە بەهایەکی ڕەها. من خۆم بۆ کەسەکەی دیکەی ئامادەدەکەم و دەبم بە بەها. کەوابوو، لەگەڵ داواکردنی خۆشەویســـتی دەمەوێت خۆم بەودیو سیســـتەمی بەهاکان بگەیەنم، کە کەسێکی دیکە دایدەنێت. من دەبم بە مەرج بۆ هەموو بناخەیەکی دەرەکی بەهاکان. ئەم داواکارییە ناوەڕۆکی باســـکردنە لەنێوان دوو خۆشەویستدا. لە La Porte Etroite ئەو ژنەی دەیەوێت کەسێک خۆشیبوێت، خۆی بە خاوەن ڕەوشتێکی سادە دادەنێت. لەسەرو ئەمەوە دەیەوێت شتێکی زۆرتر ڕووبدات و خۆشەیســـتەکەی بۆ ئەو قوربانی بە ڕەوشتە کۆنەکانی بدات. دەیەوێت بزانێت، کە خۆشەویستەکەی بۆ ئەو خیانەت لە هاوڕێکانی دەکات، دزی بۆ دەکات یان کەسێکی بۆ دەکوژێت...هتد.

لەم بۆچوونەوە، پێویســـتە خۆم لە تەماشاکردنی خۆشەویستەکەم دەربازبکەم یان ببـــم بە بابەتێک لەنێو بونیادێکی جیاوازتردا. نامەوێت، وەکو شـــتێک لەنێو شـــتەکانی دیکەی نێو جیهان ببینرێم و جیهان لەسەر بوونی من خۆی دەربخات. مادام بەرجەستەبوونی سەربەستی جیهان پەیدا دەکات، پێویستە من ببم بە مەرج و ســـنوردارێتی بەرجەســـتەبوونەکە. من ببم بە سەرچاوە بۆ بوونی درەختەکان و ئاو، شـــار و دەشتەکان و بیاندەم بە کەسەکەی دیکە تاکو ئەویش لەنێو جیهاندا ڕێزیان بکات. ئەمەش لەوەدەچێت، کە ناوی خێزان لە کۆمەڵگای ژن سالارییدا بۆ ناوی دایکەکان دەگەڕایـــەوە و ئەوانیش بە منداڵەکانیان دەدا. لەلایەکەوە، ئەگەر بمەوێت کەســـێک منی خۆشـــبوێت، دەبم بەو بابەتەی بە هۆکاری ئەوەوە جیهان بۆ کەســـەکەی دیکە هەیە، لەلاکەی دیکەوە، من جیهانم. لە جێگەی ئەوەی (ئەو) شـــتە بم و لە جیهان دابڕێم، دەبم بەو بابەتە بناخەییەی جیهان لەســـەری خۆی لە شـــتەکانی دیکە جیادەکاتەوە. کەوابوو، من بەخۆمدا دەچمەوە؛ تەماشاکردنی کەســـەکەی دی من ســـنوردار و ئیفلیج ناکات. بوونم لەنێو چییەتییەکی نەگۆڕدا ناچەقێنێت. بە ناشرین نابینرێم، بچوک نیم، ترسنۆک نیم، چونکە ئەم خەسڵەتانە فاکتۆرن و بوونم سنوردار دەکەن. ئەگەرەکانم دەبن بە ئەگەری بەرز، مردو: بەڵام

من خاوەنی هەموویانم. من هەموو ئەگەرە مردووەکانم لەنێو جیهاندا؛ هەروەها ئەو بوونەش نیم کەسانی دیکە دەیبینن و تێیدەگەن.

لەو خۆشەویستییەدا، کە من دەمەوێت، دەبم بە هەموویەکی ڕەها و سەرچاوەی تێگەیشتن لەهەموو هەڵوێست و کردەوەیەک. کەسێک دەتوانێت گوتەیەکی ڕواقییەکان بگۆڕێت و بڵێت، "خۆشەویستەکە لە سێ ڕووەوە سەرکەوتن وەدەست ناهێنیت." بیرۆکەی "وەلی"یەک و پیاوێک، کە داوای خۆشەویستی دەکەن لەوێدا یەک دەگرنەوە، کە هەردووکیان دەیانەوێت ببن بەو بابەتە گشتگرەی ئیدراکێکی جیانی دەیگاتێ و هەڵوێست و کردەوەی دڵدارەکە یان 'وەلی' یەکەش لە نێو جیهاندا بە بەشێک لە بونیادی هەموو ڕاڤەکردنەکە دادەنێت. وەکو چۆن گۆڕانکاری داوای زانایی دەکات، سەربەستی کەسەکەی دیکەش دەبێت بگۆڕێ تاکو من بەو حاڵەتە بگەم، کە تیایدا کەسەکە منی خۆش دەوێت.

تاکو ئەم جێگەیە باسکردنەکەمان لە بۆچوونی هیگڵەوە لەسەر پەیوەندی نێوان کۆیلە و خاوەنکۆیلە نزیکە. پەیوەندی نێوان خاوەنکۆیلە و کۆیلەکە لە لای هیگڵ لە پەیوەندی نێوان دڵدار و خۆشەویستەکەی دەچێت. بەڵام لێکچونەکە لێرەوە زۆرتر ناڕوات چونکە بۆ هیگڵ خاوەنکۆیلەکە لابەلا داوای سەربەستی کۆیلەکە دەکات. دڵدارەکە، بەپێچەوانەوە، داوای هەموو سەربەستییەکی خۆشەویستەکەی دەکات. ئەگەر بمەوێت کەسێک منی خۆشبوێت ئەوا من سەربەستانە هەڵیدەبژێرم و دەمەوێت ببم بە خۆشەویست. هەموو دەزانین، لە زمانی خۆشەویستیدا بە خۆشەویستەکە دەڵێین ئەو کەسەی هەڵبژێردراوە. نابێت ئەم هەڵبژاردنە ڕێژەیی و هەڵکەوت بێت. دڵدارەکە دڵگران دەبێت و هەست بەکەمی دەکات ئەگەر بزانێت لەنێو چەند کەسێکدا ئەویان هەڵبژاردوە [بۆنموونە]دەڵێین، "ئەگەر من بۆ ئەم شارە و مااڵی فاڵانەکەس نەهاتمایە تۆ منت نەدەناسی و منت خۆشنەدەویست." ئەمە خۆشەویستەکە خەمباردەکات. خۆشویستییەکەی دەبێت بە شتێک لەنێو ئەوانی دیکەدا. ڕووداوەکە خۆی و فاکتۆری خۆشەویستەکەی سنوردارەکات. دەبێت بە خۆشەویستی لەنێو جیهاندا، بابەتێک، کە لەسەربوونی لەپێشتری جیهان ڕادەوەستێت. خۆشەویستییەکە بۆ ئەوان هەیە.

ئەوەی خۆشەویستەکە دەیەوێت و باسیدەکات لە چەمکی (چارەنوس)دا واتاکەی دەردەکەوێت. ئەو دەڵێت، "ئێمە بۆ یەکدی دروستکراوین." با واتای ئەمە ڕوونبکەینەوە. ئەو دەزانێت "ئێمە بۆ یەکدی دروستکراوین" ئاماژە بۆ هەڵبژاردن دەکات. دەشێ هەڵبژاردنی خوا بێت چونکە خوا خاوەنی هەڵبژاردنی ڕەهایە. بەڵام خوا نوێنەرایەتی سنوردارکردنێکی دووری داواکارییەکە دەکات. لەڕاستیدا، ئەوەی خۆشەویستەکە دەیەوێت ئەوەیە، کە دڵدارەکە بە هەڵبژاردنێکی تەواو یان ڕەهاوە ئەوی بوێت. ئەمەش واتە، بوونی خۆشەویستەکە لەنێو جیهاندا دەبێت بە بوونێکی حەزلێکراو.

سەرهەڵدانی خۆشەویستەکە پێویستە هەڵبژاردنێکی سەربەستی دڵدارەکەبێت. مادام کەسانی دیکە بوونیَ-منَ-وەکو بابەت دەردەخەن، ئەوا داوا لە خۆشەویستەکەم دەکەم سەربەستانە بوونی من، وەکو کۆتاییەکی ڕەها هەڵبژێرێت.

کەوابوو، بە فاکتۆربوونم پارێزراوە. من ئەو بوونە، لەودیو بیرکردنەوەیەوە نیم، کە ڕادەکەم. بەڵکو ئەوەیە، کە کەسێکی دیکە سەربەستانە بەرجەستەیدەکات. کۆتاییەکەی بە خودی خۆی بەخشیوە. منیش بوونی ئەوم بە فاکتۆری خۆم پێکاوە. ئەویش سەربەستانە بۆ منی دەگەڕێنێتەوە. ئەو بناخە و کۆتاییەتی. لەبەر ڕۆشنایی خۆشەویستیدا جیاوازتر لە واتای نامۆبوونم و فاکتۆرم تێدەگەم. فاکتۆرەکەم لەبەردەم کەسێکی دیکەدا دەبێت بە ماف. من هەم چونکە ناوم بۆ دانراوە. من هەم چونکە من خۆم ڕێگە دادەنێم. دەمارەکانی خۆشەویستی لەناودەستمدا سودبەخشانە هەن. چەند باشە چاو، برۆ، قژم هەیە و بێ ماندووبون بۆ ئەو حەز و ئارەزووە ماندوونەبووەی کەسەکەی دیکە پەرش و بڵاویان دەکەمەوە. پێش خۆشەویستییەکە لە ئاستی هەموویاندا نائاسایی بووین. ئێستا لەو سەربەستییە ڕەهایەوە هەست بە بچوکترین بەشیدەکەین، کە بوونمان هەمانکات سنورداری دەکات. ئەمە بناخەی خۆشییە، کە لە خۆشەویستییدا پەیدادەبێت. لەگەڵ ئەو خۆشییەدا هەست بە بوونی خۆمان دەکەین. بەهەمانشێوە، ئەگەر خۆشەویستەکەمان ئێمەی خۆشبوێت، ئامادەیە لەنێو سەربەستییەکەمان بتوێتەوە؛ چونکە ئەو بوونە حەزلێکراوەی ئێمە دەمانەوێت بەڵگەیەکی ئۆنتۆلۆجییە بۆ بوونَ-بۆَ-کەسانی دیکە. بوونی دەرەکیمان بوونی ئەوان دەسەلمێنێت. سەربەستی ئەوانیش ئێمە دەدۆزێتەوە. ئەگەر سەرکەوتوانە هەموو سیستەمەکە لەناوەوە هەڵگرین ئەوا دەبین بەبناخە بۆ بوونی خۆمان. ئەمە ئامانجی تەواوی دڵدارەکەیە؛بۆ ئەو خۆشەویستی پڕۆژەیە، بۆنموونە، پڕۆژەی خۆیەتی. پڕۆژەکەش دەبێتە هۆکاری سەرهەڵدانی بەرەنگاری. دڵدارەکە خۆشەویستەکەی، وەکو کەسێکی بەبابەتکراو لەنێو کەسانی دیکەدا دەبینێت. لەنێو بەستێنی جیهاندا دایدەنێت و دەیەوێت تێپەڕیبکات و بەکاریبهێنێت. خۆشەویستەکەی تەماشاکردنە. ئەو ناتوانێت بە بەرزێتییەکەی خۆی ئەو سنوردار بکات و سەربەستییەکەشی نایگرێت. خۆشەویستەکە ناتوانێت ویستی خۆشەویستی هەبێت. دڵدارەکەی دەبێت ئارەزووی بوروژێنێت. لە ئارەزوو وروژاندنا من لایەنی ناوەوەی خۆم بۆ کەسەکە دەرناخەم. لەسەروئەمەشەوە، بە تەماشاکردن کارەکەم دەکەم و لایەنی (خۆ)یی کەسەکە لەناودەبەم. ئەمەیە من دەمەوێت تیایدا بتوێمەوە.

ئارەزوو وروژاندن من دەکات بە حاڵەتێکی بابەتی لەبەردەم کەسانی دیکەدا؛ دەمخاتە بەر تەماشاکردنەکەی و ئەویش دەڕوانێتە من. من فرێدەداتە نێو مەترسی بینینەوە. منیش ئەو حاڵەتە ڕەتدەدەمەوە، کە بوون بەبابەتی من دەسەلمێنێت.

لەنێو ئەم حاڵەتەدایە بۆ ئەوەی خۆم بە بابەتێکی سەرنج ڕاکێش بکەم، جەنگەکە ڕووەدات. ئێمە لە بەشـــی دووەمی[ئەم نوسراوەدا] ئەم خاڵەمان ڕوونکردۆتەوە. ئارەزوو وروژاندن لە کەســـەکەی دیکەدا حاڵەتی ئاگایی دروســـتەدەکات، کە هیچ یان نەبوونـــە، چونکە ئەو ڕووبەڕووی بابەتێکی ئـــارەزوو وروژاندن دەبێتەوە. لە ئارەزوو وروژاندا من دەمەوێت بوونێکی پڕ بە خۆم بدەم و کەسەکەی بەرانبەریشم بەمشـــێوەیە بمناسێت. بۆ گەیشـــتن بەم ئامانجەش خۆم، وەکو بابەتێکی ڕەواتا دەردەخەم. کردەوەکانیشم ڕوو لە دوو شوێن دەکەن: لەلایەکەوە، ڕوو لەوە دەکەن، کە بە هەڵە بە خۆیەتی دانراوە، بەڵام لە قوڵایی بابەتێتی و بوونێکی شاراوەدایە؛ هەروەها مەبەســـتی کردەوەکانم بۆ خۆیان نییە، بەڵکو ڕوو لە شـــتێکی نەبڕاوە و دەســـتەیی ڕاستەقینە و ئەگەرەکان دەکەن. منیش بۆ پێکهێنانی لایەنی بابەتی و شاراوەی بوونم دەیانهێنمە کایەوە.

کەوابـــوو، من دەبم بە ڕێگە نیشـــاندەری بەرزێتییەک، کـــە من تێپەڕدەکات و ئامـــاژە بۆ لایەنی بڕاوەی ئەگەرە مردوەکانم دەکات، تاکو نەتوانرێت تێپەڕبکرێت. لەلایەکـــی دیکەوە، هەریەکێک لـــە کردەوەکانم ئاماژە بۆ پـــڕی جیهان دەکات و منیش بە بەشێکی جیهانەوە دەبەستێتەوە. هەمانکات، من جیهان دەخەمە بەردەم خۆشەویســـتەکەم و خۆم بە ناوەندێکی پێویست لەنێوان جیهان و ئەودا دادەنێم. بـــەردەوام کردەوەکانم بە (هێز)ەوە لەژوور جیهانـــەوە دەردەخەم (بۆنموونە پارە، شـــوێنم لەنێو کۆمەڵدا، ئەو کەسە بە دەســـتەڵاتانەی من دەیانناسم باسدەکەم.) لەحاڵەتـــی یەکەمدا، من خۆم بە قوواڵ و نەبڕاوە دەردەخەم و لەحاڵەتی دووەمدا، خۆم، وەکو جیهان بە[خۆشەویســـتەکەم] دەناسێنم. لە ڕێگەی ئەمانەوە خۆم بە بوونێکـــی تێپەڕنەکراو دادەنێم. بەڵام ئەمە بەس نییـــە چونکە تەنیا گەمارۆدانی کەسەکەیە. بەبێ ڕازیبوونێکی سەربەستانە لەو کەسەوە نابێت بە بەها. پێویستە من ئەو سەربەســـتییە بگرم، وای لێبکەم خۆی لە ئاســـتی بوونە پڕەکەی منداڵ بە هیچ دابنێت.

دەشـــێ هەندێک لەو باوەڕەدابن ئەم کردەوانە پێویستیان بە بەکارهێنانی زمان هەیـــە. ئێمە لەگەڵ ئەم ڕایەدا ناکۆک نین. بەڵام دەڵێین خودی کردەوەکان زمانن یان شـــێوازێکی بنەڕەتـــی زمانن. زمان دیاردەیەک نییە خرابێتە ســـەر بوون- بۆ- خـــۆ. لەبنەڕەتەوە بوونی ئەوە؛ ئەزمونی خۆیەتی خۆکان، وەکو بابەت بۆ یەکدی دەســـەلمینێت. لەنێو جیهانێکدا، کە تەنیا بابەتەکانی تێدا بن زمان دروست نابێت چونکە زمان پێویســـتی بە پەیوەندی نێوان (خۆ)کانە. پێویســـتیش ناکات زمان دروســـتبکرێت، چونکە زمان هەیە. من زمانم. هەموو کردەوەکانم و پڕۆژەکانم، کە ڕوو لە ئەگەرەکانم دەکەن، لە دەرەوەی منداڵ واتا بەخشن، کە لە من ڕادەکەن.

لەم لایەنەوەیە هایدیگەر بە دروستی بۆ کێشە دەچێت و دەڵێت؛ من ئەوەم، کە

دەڵێم.[٦٤] زمان سروشتییانە نییە و ئێمەش (وەکو خۆ) دامان نەهێناوە؛ بۆ لایەنی ڕەوانی بوونی-خۆ-لەدەرەوەی دازایندا ناگەڕێتەوە. بەشێکی بارودۆخی مرۆڤ پێکدەهێنێت. بەڵگەی بوون-بۆ-خۆیە بۆ سەلماندنی بوون-بۆ-کەسانی دیکە. بەکارهێنان و تێپەڕکردنی ئەم بەڵگەیەیە لە بۆچوونەکەمدا بەرەو ئەگەرەکانمدەستنیشان دەکات. زمان، کەوابوو لە ناسینەوەی بوونی-کەسانی دیکەوە دوور نییە. سەرهەڵدانی کەسانی دیکە و تەماشاکردنەکەیان، وەکو مەرجێک بۆ بوونم دەبێتە هۆکاری ئامادەبوونی زمان. پێویست ناکات ئەم زمانە سەرەتاییە ئارەزوو وروژاندن بێت؛ شێوازی دیکەشمان بۆ ئەمە هەیە. ئێمە باسی ئەوەشمانکرد، کە هەڵوێستی سەرەتایی دیکەش بۆ ناسینەوەی بوونی کەسانی دیکە هەیە. ئەم دوو هەڵوێستە لەنێو خولانەوەیەکی بازنەییدا شوێن یەکدی دەکەون. بەپێچەوانەشەوە، ئارەزوو وروژاندن پێویستی بە زمانێکی لەپێشتر نییە. واتە، زمان لەگەڵ ئارەزوو وروژانندا کتوپڕ وەکو شێوازێکی سەرەتایی دەربڕین خۆی بەرجەستە دەکات. بێگومان مەبەستمان لە زمانیش هەموو دیاردەکانی دەربڕینە نەک بە تەنیا پێکهێنانی وشە، کە لە قۆناخی دووەمدا پەیدا دەبێت و مێژوویی. بەتایبەتی، لە ئارەزوو وروژانندا زمان نایەوێت بناسرێ بەڵکو ئەزمونەکە پێکدەهێنێت.

یەکەمجار بۆ دۆزینەوەی زمانێکی سەرنجڕاکێش کوێرانە هەنگاودەنێم، چونکە فۆرمێکی ڕووتی بوونم، کە بووە بە بابەت بۆ کەسەکە و دەبێت بەهاندەری. تەنانەت نازانم هەڵوێست و جوڵانەکانم چ ئاکامێکیان لەدوایە. هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی سەربەستی [کەسەکەی بەرانبەرم] تێپەڕیان دەکات و ئەو سەربەستییەش واتایان پێدەبەخشێت. کەوابوو، 'واتا'ی دەربڕینەکەم لەژێر دەستی منداە نییە. من هەرگیز نازانم ئەوەی دەریدەبڕم ئەوەیە دەمەوێت یان نا یان هیچ واتایەکی هەیە. کەمی زانین لە دەربڕینەکەمدا بۆ کەسەکە زمانەکەم لەدەرەوەی بوونی مندا دەکات بە دیاردەیەکی ڕاکردووی ناتەواو. کاتێک شتێک دەردەبڕم واتای تەواوی نازانم؛ نازانم من چیم چونکە من و دەربڕینەکەم دەبین بەیەک. کەسەکەی دیکە بەردەوام لەوێدایە و واتا بە زمان دەدات. هەموو دەربڕینێک، جوڵانێک و وشەیەک لەلایەن منەوە ڕاستەقینەی بوونی کەسێکی دیکەی جیاواز دەسەلمێنێت. تەنیا گەمژە دەڵێت، "کەسێکی دیکە بیرۆکەکەی دزیوم". بیرۆکە بۆ ئەوەی ببێت بە بابەت پێویستی بە هاوکاری سەربەستییەکی نامۆبوون هەیە. لەبەرئەمەشە یەکەم لایەنی زمان-بەوڕادەیەی من لەگەڵ کەسێکی دیکە بەکاریدەهێنم-پیرۆزە. بابەتێکی پیرۆز شتێکە لەنێو جیهاندا و ئاماژە بۆ شتێکی بەرز لەودیو جیهانەوە دەکات. زمان سەربەستی کەسێکم بۆ بەرجەستە دەکات، کە بەبێ دەنگی گوێ لە من دەگرێت.

---

٦٤ ئەم گوتەیەی هایدیگەر لە نوسراوێکیدا بەناوی (هۆڵدەرلن و ناوەڕۆکی شیعر) دەرهێنراوە. (وەرگێڕ)

هەمانکات، من بۆ کەسەکە وەکو هەمیشە بابەتێکی پڕ واتام. هیچ ڕێگەیەک من لە حاڵەتی بەبابەت بوون بەرەو کەسەکە لەبەرزێتییەکەمەوە ناگەیەنێت.

هەڵوێستەکان، دەربڕینەکان و وشەکانم هەڵوێست و دەربڕین و وشەی دیکە نیشان ئەو دەدەن. زمان، بۆ ئەو، دەبێت بە خەسڵەتێکی سادەی بابەتێکی جادوگەرانە.

کردەوەیەکی دوورەپەرێزە و کەسەکە کاریگەرێتییەکەی دەزانێت. کەوابوو، وشە ئەو کاتەی بەکاریدەهێنم پیرۆزە و جادوگەرانەشە، کە کەسەکە دەیبیستێت. من ئەوەندەی لەشم بۆ کەسەکە دەبینم زمانەکەم ناناسم. من گوێم لە دەنگی خۆم نابێت و زەردەخەنەکەی سەرلێوێشم نابینم. کێشەی زمان و لەش لەیەکدی دەچن و باسکردنیشیان وەکو یەکە.

خولیابوون، بەهەرحاڵ، حاڵەتی خولیایی لە کەسێکی دیکەشدا دروستدەکات و بەتەنیاش نابێت بەسەرچاوەی خۆشەویستی. ئێمە خولیای گوتاربێژێک، ئەکتەرێک یان کەسێک بەسەر پەتێکدا دەڕوا دەبینین و سەرنجمان ڕادەکێشێت، بەڵام خۆشمان ناوێت. ئێمە بۆ ساتێکیش ڕوو لە شوێنێکی دیکە ناکەین، بەڵام ئەو لەسەر زەمین نییە و خولیابوونەکەمان ئەو نـاکات بە دوا بابەتێکی خولیابوون. بەپێچەوانەوە، خولیابوون بەرزێتییە. کەوابوو، کەی دڵدارێک دەبێت بە خۆشەویست؟ وەڵامی ئەم پرسیارە ئاسانە: کاتێک خۆشەویستەکە پڕۆژەی حەزلێکردن دەخاتەگەر ئەو بەتەنیا ناتوانێت بڕیار لەسەر پڕۆژەی خۆشەویستی بدات. ئەگەر خۆشەویستی پێویستی بە کەسێکی دیکە بێت (وەکو خۆیەک بڕوانێتە بابەت)، ئەوا نموونەی خۆشەویستییەکە لەوێدایە من ڕووبەڕووی کەسێکی دیکە ببمەوە، کە (خۆ)یە نەک بابەت. ئەگەر کەسەکەی بەرانبەرم، وەکو حاڵەتی بەبابەت بوونی بیەوێت ئارەزووی من بوروژێنێت، ئەو ئارەزووە بۆ بابەتێک دەبێت، کە داگیردەکرێت. هەڵبەتە ئارەزوو وروژاندن هانمدەدات ئەو، وەکو بابەت داگیربکەم، بەڵام حەز بۆ داگیرکردنی بابەتێک لەنێو جیهاندا خۆشەویستی نییە. کەوابوو، خۆشەویستی لای دڵدارەکە لەوێدا سەرهەڵدەدات، کە بیسەلمێنێت لە کەسە حەزلێکراوەکە جیایە، نامۆبووە و بەرەو ئەویش ڕادەکات. کەسە حەزلێکراوەکەش تەنیا لە پڕۆژەی حەزلێکردنەکەدا دەبێت بە خۆشەویست. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە ئەو نایەوێت بەسەر لەشی خۆشەویستەکەیدا تێپەڕێت، بەڵکو مەبەستی لایەنی (خۆ) یەتی ئەوە. لەڕاستیدا، تەنیا ڕێگەیەک بۆ هەستکردن بە وەدەستهێنانەکە پەیدا بێت لەوێدایە، کە ئەو بزانێت کەسەکە خۆشیدەوێت. لێرەدا ئەم ناکۆکی و بەرەنگاربیە نوێیە سەرهەڵدەدات؛ هەریەکێک لە دوو خۆشەویستەکە دەبێت بە دیل بۆ ئەوی دی چونکە هەریەکەیان دەیەوێت تەنیا ئەوی دیکە خۆشیبوێت. هەریەکەیان داوای خۆشەویستییەک دەکات، کە نابێت بە پڕۆژەی بوونێکی حەزلێکراو. ئەو دەیەوێت

کەســـەکەی بەرانبەری بێ داواکردنی خۆشەویســـتی ئەم بە سنورێکی دەرەکی بۆ سەربەســـتییەکەی و بەهایەکی بەرز دابنێت. خۆشەویســـتی، لەم ڕووەوە، داوای هیچ لە بەرانبەرەکەی ناکات؛ خۆ خەریکردنێکی ڕەوانە بەبێ گۆڕینەوە. هێشـــتا، ئەم خۆشەویســـتییە بێجگە لـــە داواکاری لەلایەن دڵدارەکـــەوە. چی دیکە نییە. خۆشەویســـتەکە بەتەواوی و جیـــاواز گیراوە. گیـــراوی داواکارییەکەیەتی چونکە خۆشەویســـتی داواکارییە بۆ حەزلێکردن. ئەو، سەربەســـتە لەوەدا، کە دەیەوێت لەش بێت و داوا کارییەکەشـــی ڕوو لە دەرەوە دەکات. سەربەســـتییەکە دەیەوێت بگاتە کەسەکەی دیکە، سەربەســـتییەکە دەبێت بە سەرچاوەی نامۆبوونی خۆی. سەربەســـتی دڵدارەکە، بەو ڕادەیەی دەیەوێت ببێت بـــە بابەتێکی حەزلێکراو بۆ کەســـێکی دیکە، ئـــەو کاتەی دەبێت بە لـــەش بۆ ئەو نامۆدەبێـــت. ئەو دەبێت بە بوونێک، کە بەرەو کەســـانی دیکە ڕادەکات. ڕەتدانەوەیەکی بەردەوامی بوونی خۆیەتی، وەکو خۆیەکی ڕووت چونکە لەم ڕەتدانەوەیەدا تەماشـــاکردنی کەسانی دیکە و بەبابەت بوونیشـــیان لەناو دەچن. خۆشەویســـتیش مەحاڵ دەبێت. لێرەدا دەردەکەوێت سەربەستی پێویستی بە کەسانی دیکە هەیە. کەسانی دیکەش، وەکو لایەنی خۆیەتی ڕەتناکرێن. مادام ئەوان کلیلی بوونی ئەویان پێیە ئەوا سەربەستی و ئامانج و کۆتایی بوون-بۆ-خۆ سنوردارەکەن. لەم حاڵەتەدا ڕووبەڕووی نموونەی پرۆژەی خۆشەویستی دەبینەوە: ئەویش سەربەستییەکەی نامۆکراوە. ئەوەی بیەوێت کەسێک خۆشیبوێت سەربەستییەکەی خۆی نامۆدەکات. سەربەستییەکەم لەبەردەم ئامادەبوونی کەسێکی دیکەدا، کە خۆیەتییەکی ڕووتە و من دەکات بە بابەت، نامۆ دەبێت. هەرگیز لەبەردەم کەسێکی بەبابەتکراو نامۆ نابێت. لەم حاڵەتەدا، نامۆبوونی کەسە حەزلێکراوەکە، کە حەزلێکەرەکە خەونی پێوە دەبینێت شتێکی ناکۆکە چونکە حەزلێکراوەکە تەنیا بوونی حەزلێکەرەکە بۆ ئەو مەبەستە دادەمەزرێنێت تاکو لەوێوە خۆی بە بابەتەکانی دیکەی نێو جیهان بگەیەنێت. کەوابوو، ئەم تێپەڕکردنە بابەتێک پێکدەهێنێت، کە هەموو بابەتەکان ڕەتدەکات. هەریەکێک لە دوو خۆشەویســـتەکە دەیەوێت لە هەســـتکردنەکەیدا ببێت بە بابەتی سەربەستییە نامۆکەی ئەوەی دی. ئەم هەســـتکردنە، کە خۆشەویستییەکی ڕاســـتەقینەیە، وێنەیەکی ناکۆکی بوون-بۆ-خۆیـــە. هەریەکێک لە ئەوان بەقەد داواکارییەکەی لە نامۆکردنی بەرانبەرەکەیدا خۆشی نامۆدەکات. هەریەکێک لە ئەوان دەیەوێت بەرانبەرەکەی حەزلێبکات بەبێ ئەوەی بزانێت، کە خۆشەویستی لە هەردوو لاوەیە. پەیوەندییەکانی خۆشەویستی سیسیەمێکی نادیاری ئاماژەکردنەو لە تێڕامانی تێڕامان لەنێو ئاگامەندییدا دەچێت. هەریەکێک لەلایەنەکان [لەم پەیوەندییەدا] بۆ ئەوەی کەســـەکەی دیکە بدۆزێتەوە دەبێـــت خۆی بکات بە بابـــەت. هۆکاری ئەمەش لەوەدایە، کـــە نەبوونێکی لەبن نەهاتوو ئاگامەندییەکانی لە یەکدی جیاکردۆتەوە. ئەم نەبوونییەش ڕەتدانەوەیەکی

ناوەکیی یەکێکیانە دژی بەرانبەرەکەی و ڕەتدانەوەیەکی فاکتۆریشە لەنێوان دوو ڕەتدانەوەی ناوەکییدا. خۆشەویستی هەوڵدانێکی ناکۆکە بۆ لەناوبردنی ڕەتدانەوە فاکتۆرییەکە و هێشتنەوەی ڕەتدانەوە ناوەکییەکە. من دەمەوێت کەسەکەی بەرانبەرم حەزملێبکات و هەموو هەوڵێک دەدەم ئەم پرۆژەیە بەئەنجام بگەیەنم؛ بەڵام ئەگەر کەسەکە منی خۆشبوێت ئەوا ڕادیکاڵانە بە خۆشەویستییەکەی من هەڵدەخەڵەتێنێ. داوا لەو دەکەم، وەکو خۆیەکی ڕووت من بکات بە بابەتێکی گرنگ و تایبەت بۆ خۆی. کاتێک حەزملێدەکات من، وەکو خۆ دەبینێت، کە لەنێو بوونی بەبابەتکراوی ئەودا نوقم بووم. ئەو خۆی بەرانبەر بوونی (خۆ) یەتی من دەدۆزێتەوە. گرفتی بوونمبۆکەسانی دیکە بێچارەیە. هەریەکێک لە دوو خۆشەویستەکە بۆ خۆیان، وەکو (خۆ) دەمێنێتەوە: هیچ شتێک نییە ئەم حاڵەتە بگۆڕێت؛ پێکهاتەکەیان لەناوبەرێت، تەنانەت بە فاکتۆریش دەکرێن. بەڵای کەمەوە هەریەکێک لە ئەوان توانیویەتی خۆی لە مەترسی سەربەستی بەرانبەرەکەی ڕزگار بکات، بەڵام چاوەڕوانی ئەمەی نەدەکرد. ئەو لەدەست ئەوە ڕاناکات کەسەکە ئەم دەکات بە بابەت و سنورداریدەکات. هۆکاری ڕاکردنەکەی ئەوەیە، کە کەسەکە ئەم، وەک (خۆ) دەبینێت و داوای لێدەکات بەمشێوەیەش بمێنیتەوە. لەسەرەتادا، هەریەکێک لە ئاگامەندییەکان خۆی لە زنجیرەکە ڕزگاردەکات و بەرانبەرەکەی دەکات بەبابەت. لە پڕدا، تەلیسمەکە دەشکێنێت؛ بەرانبەرەکەی دەبێت بە داردەستێک لەنێو داردەستەکانی دیکەدا. ڕاستەقینەی خۆشەویستی لەنێو کایەی ئاوێنەکاندا دەبێت بە وێنەیەکی ئەندێشاوی. دوایی، دوو خۆشەویستەکە لە ئەزمونەکەیاندا دەیانەوێت بوونی خۆیان بۆ یەکدی لە نێو سەربەستی یەکدیدا بپارێزن. ئەمەش داوادەکات، کەسەکەی دیکە لەو دیو جیهانەوە بە (خۆ) و سەرچاوەیەکی ڕەها دابنرێت، کە جیهان دەهێنێتەکایەوە. لێرەدا دەبێت کەسێیەم تەماشای ئەم دوو خۆشەویستە بکات تاکو بتوانن یەکدی، وەکو بابەت ببینن. ڕاستەوخۆ دەردەکەوێت کەسەکەی بەرانبەرم بەرزێتییەکی ڕەها نییە؛ بەڵکو بەرزێتییەکیبەرزێتییە و کەسێکی دیکە، بێجگە لە من دۆزیویەتییەوە. پەیوەندی خۆشەویستیم لەگەڵیدا دەبێت بە ئەگەرێکی مردوو نەک پەیوەندییەک لەنێوان بابەتێکی سنورداری بەرزێتییەکان و سەربەستییەکە. خۆشەویستییەکە دەبێت بە بابەتێک نامۆ و ڕوو لە کەسی سێیەم دەکات. لەبەر ئەمەیە دڵدارەکان حەزیان لە تەنیایی. دەرکەوتنی کەسی سێیەم، گرنگ نییە هەرکەسێک بێت، ڕووخاندنی خۆشەویستییەکەیانە. بەڵام تەنیایی فاکتۆری (بۆنموونە من تەنیا لەژوورەکەمدا دانیشتوم) تەنیایی بیردۆزەیی نییە. ئەگەر کەسیش من نەبینێت هێشتا بۆ هەموو کەسێکین و ئێمەش ئاگامان لە بوونی ئەوانە. لەم حاڵەتەدا، خۆشەویستی، کە شێوازی بوونە بۆ کەسانی دیکە تۆوی لەناوبردنی خۆی هەڵدەگرێت.

ئێمە، لێرەدا، پێناسەی ڕووخاندنی سێ لایەنی خۆشەویستیمان کرد: یەکەم، لە ناوەڕۆکدا [خۆشەویستی] فریودانە و ئاماژەکردنە بۆ شتێکی لە کۆتایی بەدەر، چونکە لە خۆشەویستیدا کەسەکە دەیەوێت حەزیلێبکرێت. کەوابوو، ئەمەش حەزە لەوەی، کە بەرانبەرەکەی حەزیلێبکات. تێگەیشتنێکی پێشئۆنتۆلۆجییانە لەم فریودانە لە خۆشەویستیدا هەیە، ئەویش تێرنەبوونێکی بەردەوامە لای دڵدارەکە. ئەم تێگەیشتنە لە ئاکامی هەستکردن بە کەمی لە ئاستی خۆشەویستییەکەدا نییە، بەڵکو لەوەدایە، کە ئەوەی دڵدارەکە دەیەوێت پێی نەگەیشتوە. چەند کەسەکە منی خۆشبوێت ئەوەندەش بوونی خۆم وندەکەم و فرێدەدرێمە بەردەم لێپرسینەوەکەم و بەجێ دەمێنم.

دووەمیش، بە ئاگاهاتنەوەی خۆشەویستەکەم هەرکاتێک بێت ڕوودەدات. ئەو دەتوانێت من بکات بە بابەت. ئەمەش نامسۆگەرییەکی بەردەوامە. سێیەم، خۆشەویستی ڕەهایە و کەسەکەی بەرانبەرم دەیکات بە شتێکی پەیوەندیدار یان ڕێژەیی. لەحاڵەتێکدا من و خۆشەویستەکەم هەمیشە لەنێو جیهاندا تەنیا بژین دەتوانین خۆشەویستی بە ڕەهایی بهێڵینەوە. ئەمەش بەردەوام دەبێتە هۆکاری سەرهەڵدانی شەرمەزاربوون یان شانازی لای دڵدارەکە. هەوڵدانەکەم بۆ توانەوەی بوونم لەنێو بابەتگەرێتییدا بێهودەیە. سۆز و عاتیفەم دەستکەوتیان تێدا نییە. کەسەکەی دیکە ئاماژەی بۆ خۆیەتی من کردووە، کە سەلماندنی دژوارە. ئەمەش دەبێتە هۆکاری خەم و پەژارە و هەوڵدان بۆ دروستکردنی یەک ناسنامە بۆ خۆم و کەسەکەی دیکە. پرۆژەی توانەوەی بوونم لە ئەودا بە لەناوبردنی خۆیەتییەکەم دەگرمەبەر تاکو خۆم لەناوبەرم. ئەم پرۆژەیە هەڵوێستێکی ماسۆچیزمە. مادام کەسەکە بناخەی بوونمەبۆکەسانی دیکە، ئەگەر بۆ بوونم پشت بەو ببەستم، ئەوا دەبم بە بوونێکیلەنێوخۆی بە سەربەستی دۆزراوە. لێرەدا خۆیەتییەکەی من لە ئاستی کردەوەی کەسەکەدا بۆ دۆزینەوەی بوونم بە ڕێگرێک دەبینرێت. ئەم خۆیەتییە ڕێگرەش پێویستە سەربەستانە ڕەتبدەمەوە؛ خۆم بکەم بەبابەت. من دەمەوێت تەنیا بابەت بم. پشت بە کەسەکەی دیکە دەبەستم. مادام ئەم بوونەی خۆشم شەرمەزارمدەکات، ئەوا حەز لە شەرمەزارییەکەشم دەکەم چونکە دەبێت بە ئاماژەکردن بۆ بەبابەت بوونم. مادام کەسەکە دەیەوێت ببم بەبابەتی حەز و ئارەزووی ئەوا منیش دەمەوێت حەزم لێبکرێت و بە شەرمەوە خۆم دەکەم بە بابەتی حەز و ئارەزووەکەی ئەو. لێرەدا نکۆڵی لە بەرزێتییەکەم دەکرێت. من نامەوێت سەربەستییەکەی ئەو بگرم، بەپێچەوانەوە، دەمەوێت سەربەستییەکەی ڕادیکاڵانە بەربڵاو بێت. چەند هەست بە داگیرکردنی خۆم لە گەیشتن بە ئامانجەکانی ئەو بکەم ئەوەندەش چێژ و خۆشی لە ناوبردنی بەرزێتییەکە وەردەگرم. دواجاریش، خۆم تەنیا، وەکو بابەت دەبینم؛ ڕادیکاڵانە، وەکو بوونلەنێوخۆ. ماسۆچیزم،

وەکو ســـادیزم، هەســـت بە تاوانکردنـــی لەدوایە. کاتێک خـــۆم بەبابەت دادەنێم بەرانبەر بوونم هەســـت بە تاوان دەکەم چونکە بـــە نامۆبوونێکی ڕەها ڕازیبووم. لە ئاســـتی کەسەکەی بەرانبەریشم هەســـت بەتاوان دەکەم چونکە دەبمە هۆکاری هەســـتکردن بە تاوان لەودا. ئەوی نکۆڵی لە سەربەستییەکەم دەکات. ماسۆچیزم ئەوەنییە کەسەکەی بەرانبەرم لەگەڵ بەبابەتبوونی خۆم سەرسام بکەم. ماسۆچیزم سەرچاوەی گێژبوونێک. گێژبوونێک، نەک لە ئاستی زەمین یان تاشەبەردێکدا، بەڵکو لە ئاستی خۆیەتی کەسانی دیکەدا.

بەڵام ماســـۆچیزم خۆ بەزێنە و سەرکەوتو نییە. بۆ ئەوەی خۆم لە ئاستی بە بابەتکردنی بوونمدا سەرســـام بکەم، دەبێت هەست بەو بوونە بکەم بۆ کەسەکەی دیکـــە بووە بە بابەت. ئەمەش مەحـــاڵ نییە. کەوابوو،، من دەتوانم لەبەردەم ئەو بوونەی خۆمدا سەرســـام نەبم. پێویست ناکات یان بێهودەیە ماسۆچییەک لەسەر ئەژنۆ دانیشێ و خۆی بخاتە حاڵەتێکی نا ئاساییەوە، تاکو وەکو ئامێرێکی مردوو بەکاربێت. ئەو بۆ کەسەکەی دیکە ناچالاکە! بۆ ئەو خۆی دەخاتە نێو ئەمحاڵەتەوە. بەڵام بوونی حوکمی بەسەردا دراوە بۆ خۆی بێت. لە بەرزێتییەکەی خۆیەوە دەبێت بـــە بوونێک بۆ بەرزێتی. چەند تامی بەبابەتبوونـــی خۆی بکات ئەوەندەش لەنێو ئاگامەندی خۆیدا نوقم دەبێت و دوودڵیش دەبێت. ئەو پیاوە ماســـۆچییەی پارە بـــە ژن دەدات تاکـــو بە قامچی لێیبدات ژنەکە، وەکو ئامێـــر بەکاردەهێنێت. لەم پەیوەندییـــەدا خۆی بە بەرزێتی دادەنێت. لە ئاکامدا، بۆ ماســـۆچی کەســـەکەی دیکـــە بابەتە و تێپەڕیدەکات تاکو بە بوونـــی خۆی، وەکو بابەت بگات. با بیر لە ئەشکەنجەی (ساشـــەر مۆش) بکەینەوە. بۆ ئەوەی قێز لە خۆی بکاتەوە، جنێوی پێبدرێت و شـــەرموزار بێت ئەو ژنەی بەکاردەهێنا، کە خۆشـــی دەویســـت. ئەو دەیویست بەو شێوەیەی ژنەکان خۆیان دەکەن بە بابەت و هەستیان بە بابەتکردنی خۆیان دەکرد بیان بینێت. بەمشێوەیە، لەهەموولایەکەوە ئەو بابەتەی ماسۆچییەک دەیەوێـــت ڕادەکات و ناگیرێ. هەروەها دەشـــێ ڕووبدات یان بە ڕاســـتی کاتێک ڕووەدات ئەو بۆ ســـەلماندنی بەبابەیبوونی خۆی بەبابەتبوونی کەســـەکەی دیکە دەدۆزێتەوە. لەمڕووەوە ماسۆچیزم خۆبەزێنە. جێگەی سەرسوڕمانیش نییە ئەگەر ماســـۆچیزم بە ئامێرێک و ئەو ئامێرەش بەســـەرنەکەوتو دابنێیـــن. بەڵام لێرەدا باســـی بونیادی سەرکەوتنەکە ناکەین بەڵکو ئەوەندە بەسە بڵێین، کە ماسۆچیزم هەوڵدانێکـــی بەردەوامە بۆ لەناوبردنی خۆیەتی خۆ بە هـــۆکاری توانەوەی لەنێو کەسێکی دیکەدا؛ بەڵام ئەمە هەوڵدانێکی سەرنەکەوتوە.

٢- هەڵوێستی دووەم لە ئاستی کەسانی دیکەدا:
گوێنەدان، ئارەزوو، ڕق و سادیزم

سەرنەکەوتنی هەڵوێستی یەکەم لە ئاستی کەسانی دیکەدا بەرەو هەڵوێستێکی دیکەمان پەلکێشـــدەکات. بەڵام هیـــچ کام لەم دوانە یەکەم نییـــە. هەردووکیان هەڵوێستی گرنگن بۆ بوون-بۆ کەسانی دیکە و بنەڕەتین. دەشێ ئەو کاتەی نەتوانم خۆم بکەم بە ئاگایی کەسەکەی دیکە و یەک ناسنامە بۆ هەردووکمان دروست بکەم بە مەبەســـتەوە ڕووی تێبکەم و تەماشای بکەم ڕووبدات. تەماشاکردنی تەماشای کەســـەکە دامەزراندنی سەربەســـتییەکەی خۆمە. دەمەوێت بە سەربەســـتییەوە بەرەنگاری سەربەستییەکەی ئەو بکەم. واتای بەرەنگاری بە سەرهەڵدانی ئەم دوو سەربەستییە بەرابنەر یەکدی بەرجەستە دەبێت. بەڵام ئەم هەوڵدان و مەبەستە توشی نائومێدی دەبن چونکە کاتێک بە سەربەســـتییەوە ڕووبەڕووی کەسەکە دەبمەوە، مـــن ئەو دەکەم بە بابەت. ئێمە لەم ســـەرنەکەوتنە دەکۆڵینەوە و دەمانەوێت لە خەسلەتەکانی تێبگەین. من تەماشای کەسەکە دەکەم، کە تەماشام دەکات، بەڵام تەماشای تەماشاکردن ناکرێت. تەماشاکردنەکەی ئەو بە تەماشاکردنی من وندەبێت و بێجگە لە چاوەکانی ئەو چی دیکە نابینم. لێرەدا، کەسەکە دەبێت بەو هەبووەی من خاوەنیم. ئەویش بڕوا بە سەربەستییەکەم دەکات. ئەمەش من دەگەیەنێتە ئەو باوەڕەی ئامانجەکەمم وەدەســـت کەوتبێت چونکە بووم بە خاوەنی ئەو هەبووەی کلیلی بەبابەتبوونی منی هەڵگرتوە و دەتوانێت بە هەزار ڕێگە سەربەســـتییەکەم بســـەلمێنێت. بەڵام، لەڕاستیدا هەموو بونیادەکە هەرەسی هێناوە. ئەو بوونەی من خاوەنیم کەسەکەیە، وەکو بابەت. ئەویش وێنەیەکی سادەی منی لە لا دروست بووە، کە ناتوانێت بمگرێت. ئەگەر کاریگەرێتییەکانی سەربەستییەکەم بناسێت و منیش بە هەزار ڕێگە کار لەسەر بوونی بکەم، ئەگەرەکانی بوونی بە هۆکاری ئەگەرەکانی بوونمـــەوە تێپەڕبکەم لەبەرئەوەیە، کە ئـــەو بابەتێکە لەنێو جیهاندا و لەدەرەوەی سەلماندنی سەربەستییەکەمدایە. نائومێدبوونەکەم زۆرتر سەقامگیر دەبێت ئەگەر هەوڵبدەم جارێکی دیکە سەربەستییەکەی ئەو لەنێو بابەتەکاندا بدۆزمەوە. بەڕێگەی داگیرکردنی لەشـــییەوە ئەو هەڵوێستانە دیاریبکەم سەربەستییەکەی ئەوی تێدان. هەموو ئەم هەوڵدانانە، کە هەموو کەسێک چاوەڕوانیانە سەرنەکەوتوون. ڕوودەدات "تەماشاکردنی تەماشـــاکە" ڕووبەڕووبوونەوەی بوون-بۆ-کەسانی دیکە بێت. واتە، لەگەڵ ئامادەبوونم لەنێو جیهاندا دەتوانم هەڵبژێرم تەماشای تەماشاکردنی کەسانی دیکە بکەم؛ خۆیەتی بوونم لەسەر خۆیەتی ڕووخاوی ئەوان دامەزرێنم. ئەم هەڵوێستە بە 'گوێنەدان' ناوزەد دەکەین. ئێمە مامەڵە لەگەڵ جۆرێک نابینا لە ئاستی کەسانی

دیکەدا دەکەین. بەڵام چەمکی 'نابینا' نابێ توشی ونبوونمان بکات. نابینابوون حاڵەت نییە؛ من لە ئاستی کەسانی دیکەدا نابینام. نابیناییەکەشم لەناوەوە تێگەیشتنمە لە بوونـ بۆـ ئەوان؛ لە بوونی ئەوان، وەکو تەماشاکردن. تێگەیشتنەکەش دەبێت بە هاندەر بۆ خۆشاردنەوەم. کەوابوو، توشی سۆڵپسیزمێکی فاکتۆری دەبم؛ کەسانی دیکە ئەو فۆرمانەن لەسەر شەقامەکە هاتوچۆ دەکەن، ئەو بابەتە جادوگەرانەن لە دوورەوە کاردەکەنە سەر من و کردەوەکانیشم. من بەترسەوە هەستیان پێدەکەم؛ بە جۆرێک هەڵسوکەوت دەکەم، کە بە تەنیا بژیم، وەکو چۆن فڵچە بەسەر دیوارەکەدا دەهێنم، فڵچە بەسەر ئەوانیشدا دەدەم. خۆم دوورەپەرێز ڕادەگرم. سەربەستییەکەیان، وەکو بابەت دەبێت بە ڕێژەیەکی نەگۆڕی دژوەستان بۆ من. تەنانەت بیر لە تەماشاکردنەکەشیان ناکەمەوە. بەدڵنیاییەوە، ئەوان شتێک لەبارەی منەوە دەزانن، بەڵام زانینەکەیان دەست لە بوونم نادات. ئەوان باسی بوونی خۆیان بەو جۆرەی هەن نەک بەو جۆرەی من هەم دەکەن. ئەم 'کەسانە' کارکردنن: بلیتفرۆشەکە تەنیا بلیت دەفرۆشێت؛ خزمەتکاری قاوەخانەکە خزمەتدەکات. بۆ من زانینی کلیل و ئەو چەمکە گرنگانەی کارکردنەکانیان دەناسێنێت سودبەخش دەبێت. کەوابوو، ئەمەیە سایکۆلۆجی ڕیالیستی سەدەی هەڤدەهەم لە فەرەنسا بە ئێمەی داوە: هەروەها نوسراوەکانی سەدەی هەژدەهەم، وەکو نوسراوەکەی بیرۆڵد دی ڤێرڤیل (چۆن سەرکەوتوو دەبێت)، (پەیوەندییە ترسناکەکانی) لاکلۆس، (نوسراوێک لەسەر چڵێسی) لەلایەن هێرۆڵت دی شێڵێش، هەموویان زانینێکی کردەکی سەبارەت کەسانی دیکە بە ئێمە دەدەن. لە نابیناییەکەدا، من بوونی کەسەکەی دیکە، وەکو خۆیەتییەکی ڕەها و بناخەی بوونـ بۆـ لەنێو خۆ و بوونـ بۆـ ئەوان و بەتایبەتی لەشـ بۆـ ئەوان پشتگوێ دەخەم.

دڵنیام لەوەی من، کە نازانم تەماشاکردنی کەسەکە ئەگەرەکان و لەشم چەقوەستاو دادەنێت. من لەنێو حاڵەتێکدام بەپێچەوانەی شەرم و ترسەوەیە. لەمحاڵەتەدا هەست بە بارسوکی دەکەم؛ شەرم لە خۆم ناکەم چونکە لەدەرەوە نیم و نامۆ نیم. ئەمحاڵەتی نابیناییە دەکرێت تاکو ئەو ڕادەیەی بڕوای خراپ ئارەزومەندێتی درێژخایەن بێت و چەند ساڵێک بخایەنێت یان هەموو ژیان بگرێتەوە. هەندێک کەس بەم نابیناییەوە دەمرن و بۆ ساتێک ڕۆشنایی بە چاویان نابینن و نازانن کەسانی دیکە چین.

تەنانەت، ئەگەر کەسێک لەمحاڵەتەشدا بتوێتەوە، ناجۆری ئەزمونەکە لەبیرناکات. ئەمیش، وەکو هەموو حاڵەتەکانی دیکەی بڕوای خراپ هانماندەدات خۆمان دەربازبکەین. نابینایی، کە پەیوەندی بە کەسانی دیکەوە هەیە، هەموو ئەزمونێکی زیندووی بە بابەتبوونی خۆم دەشارێتەوە. لەگەڵ ئەمەشدا، کەسەکەی دیکە بە سەربەستییەکەیەوە و بابەتێتی منیش بە نامۆبوونەکەیەوە لەوێدان و

هەســـتیان پێنەکراوە. بەڵام لە تێگەیشـــتنەکەم بۆ جیهان و بوونم لەنێو جیهاندا ئامادەبوون. بلیتفرۆشـــەکە، کە کردەوەیە، بەو کردەوەیەی خۆی بۆ من لەدەرەوە دەردەخات، ئەگەرچی لە کردەوەکەش تێنەگەین.

ئەمەش هەســـتکردنێکی بەردەوامە بە نەبوونی و نائاســـایی. هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتەو بۆ دوو فاقی پەیوەندییەکەم لەگەڵ کەسانی دیکەدا:

یەکەم، گرفتی خۆپاراســـتنم لەو مەترســـییەی لە ئاکامـــی بوونم-لەدەرەوە-لەبەردەم سەربەسستی کەسانی دیکەدا سەرهەڵدەدات. دووەم، گرفتی بەکارهێنانی کەسەکەی دیکە تاکو هەمووی ئەو بوونە کەمە پێکبێت، کە منە، دێتە پێش. من دەمەوێت بازنەکراوەکە دابخەم و ببم بە بناخەی بوونم. بەڵام لەناوچوونی کەسەکەی تەماشام دەکات من فرێدەداتەوە نێو خۆگەرایەتییەکی نەسەلمێنراو. بوونم دەکات بەو هەوڵدانە بەردەوامە بەرەوتێگەیشتن لە بوونێکی-لەنێو-خۆی-بۆ-خۆ. من بەبێ کەســـەکە بە تەواوی و ڕووتی لەم پێویستییە ترســـناکەی سەربەستی تێدەگەم. دەزانم، کە ناتوانم لە ئاســـتی خۆ دروســـتکردنەکەمدا نکۆڵی لە لێپرسینەوەکەم بکەم یان بیخەمە ئەستۆی کەسێکی دیکە هەرچەندە من ئەوەم هەڵنەبژاردبێت یان لەدایکیش نەبووبێتم. لەلایەکەوە، نابینا لە ئاستی کەسانی دیکەدا بە ڕادەیەک من لە مەترسیی سەربەستییەکەی ئەوان ڕزگاردەکات. بەڵام لەنێو خۆیدا و بەشاراوەیی ناســـینەوەی سەربەستییەکەی تیدایە. لەبەر ئەم هۆکارە، لەو کاتەوە من خۆم بە خۆیەکـــی تایبەت و ڕەها دادەنێم چونکە من بینراوم، هەســـتی پێناکەم و ناتوانم خۆشـــم لەو بینینە بپارێـــزم و دەمخاتە نێو بابەتگەرێتییەکـــی تۆندڕەوانەوە. من بەبـــێ ئەوەی بتوانم ڕوو لـــە خاوەنەکەم بکەم بووم بە خاوەنێتی کەســـەکە. بۆ سەلماندنی ڕاســـتەوخۆی تەماشاکردنی کەسەکە و بەرگریکردن لە خۆم، کەسەکە دەخەمە بەر تاقیکردنەوە و دەبێت بیکەم بە بابەت. ئەگەر کەســـەکە، ئەو کاتەی تەماشـــامدەکات، بیکەم بە بابەت بۆ خۆم، ئەوا من بەبێ ئەوەی بزانم کەوتومەتە مەترســـییەوە. نابیناییەکەم، کەوابوو، دوودڵییە چونکـــە لەگەڵ خۆیدا ئاگایی و هەســـتکردنی "سەرسوڕمان و تێنەگەیشتنی" تەماشـــاکردنی هەڵگرتووە. منیش لەنێو مەترســـی نامۆبوونم لەپشت خۆمەوە ڕادەوەستم. ئەم بارودۆخە نا ئاساییە بواریکی دیکە بۆ داگیرکردنی سەربەســـتی کەسەکەی دیکە نیشاندەدات. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە من واز لە کەسەکە، وەکو بابەت، ئەو کەسەی دەیەوێت بوونم بســـڕێتەوە بهێنم و بیکەم بە ئامێر تاکو سەربەستییەکەی بگرم. مادام من ڕوو لەو بابەتە دەکەم ناتوانم لە ئاســـتی بەرزێتییەکەیدا بەرپرســـی بکەم. مادام منیش لەو ئاســـتەدا، کە ئەو دەکەم بە بابەت، خۆمم، بیر لەو شتەش ناکەمەوە، کە حەزدەکەم دەستم بکەوێت.

کەوابـــوو، من لەنێـــو بارودۆخی هەڵچون و هەڵوێســـتێکی ناکۆکـــدا بەرانبەر

بابەتەکە دەڕێم: نەک تەنیا ناتوانم ئەوەی لەوم دەوێت وەدەستی بهێنم، لەسەرو ئەم کارەمەوە زانینە بەکردەوەکەشم لەبارەی ئەوەی حەزدەکەم دەستم کەوێت دەشاردرێتەوە. خۆم دەخەمە نێو گەڕانێکی بێچارە بەدوای سەربەستی کەسەکەی دیکەدا و لەنیوەی ڕێگە تێدەگەم گەڕانەکەم هیچ واتایەکی نییە. هەوڵدانەکانم بۆ پەیداکردنی واتاش ئەوەندە زۆرتر لە واتا دوورم دەخەنەوە و پەرێشانم دەکەن. ئەمەش لەوە دەچێت من هەوڵبدەم خەونێکم بیربکەوێتەوە و پەنا بۆ بیرکەوتنەوە بەرم. بەڵام ناوەڕۆکی خەونەکەم بەتەواوی لەبیردەچێت و بەهەڵە وێنەکانی دێنەوە بەرچاوم و ناوەڕۆکەکە وندەبێت.

هەوڵدانی بنەڕەتیم بۆ گرتنی سەربەستی خۆیەتی کەسێکی دیکە لە ڕێگەی بەبابەتکردنییەوە لە ئارەزووی سێکسیدا بەرجەستە دەبێت. هەڵبەتە جێگەی سەرسوڕمانە ببینین دیاردەیەک، کە بەگشتی بە "ڕەتدانەوەی سایکۆفزیۆلۆجی" دادەنرێت ئێمە بە هەڵوێستی بنەڕەتی لەگەڵ بوونمان-بۆ-کەسانی دیکە پێناسی دەکەین. بۆ زۆرینەی زانایانی دەروونناس ئارەزوو، وەکو فاکتۆرێکی ئاگامەندی، بە توندی پەیوەندی بە سروشتی ئەندامانی سێکسییەوە هەیە. لە ڕێگەی خوێندی ئەم ئەندامانەوە لە ئارەزووی سێکسیش تێدەگەین. بەڵام مادام بونیادەکانی لەش (شیردەر، منداڵبوون، هتد) جیاوازن، بونیادێکی تایبەتی سێکسیش (منداڵدان، بۆڕی هێلکە، هێلکەدان، هتد) هەڵکەوتێکی ڕەهان و سەربە ئۆنتۆلۆجی ئاگامەندی یان 'دازاین' نین، ئەوا بۆ ئارەزووی سیکسیش دروستن. ئارەزووی سێکس، وەکو ئەم ئەندامانە سایکۆلۆجی ئەزمونگەری لەسەر بناخەی بایۆلۆجی دەیانناسێت. ئەمەش لە چەمکی ویستی سروشتیدا، کە بۆ ئارەزووی دەروونی بەکاردێت دەردەکەوێت. ویستی سروشتی جۆرە پێکهاتەیەکی ژیانی ناوەوەیە، کە دووجۆر خەسڵەتی هەیە. لەبەر ئەم هۆیە فەیلەسوفە بوونگەرییەکان لەو باوەڕەدابوون پێویست نەکات خۆیان بە سێکسگەرایەتییەوە ماندوو بکەن. هایدیگەر، بەتایبەتی هیچ لەبارەی سێکسەوە لە شیکردنەوە بوونگەرایەتییەکەی بوونی دازایندا باسناکات. بێگومان، دەشێ بڵێین، کە 'مێینە' و 'نێرینە' لە بوونی مرۆڤدا هەڵکەتە و جیاوازی سێکسی پەیوەندی بە بوونەوە نییە چونکە ژن و پیاو هەردووکیان بەبێ جیاوازی لە بووندا هەن.

ئەم هۆکارانە سەلمێنەر نین. جیاوازی سێکسی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو لایەنە فاکتۆرەی ئێمە پەسەندی دەکەین. بەڵام ئایا بوون-بۆ-خۆ بە ڕێکەوت، لەبەر لەشی بوونێکی سیکسییە؟ ئایا دەتوانین بڵێین ژیانی سێکسی شتێکی زیادەیە و خراوەتەسەر بارودۆخی بە مرۆڤبوون؟ هەمانکات، لە سەرەتاوە دەردەکەوێت ئارەزوو لەگەڵ دژەکەیدا و هاندەرە سێکسییەکان بونیادی بنەڕەتی بوون-بۆ-خۆ بن. ئاشکرایە، ئەگەر حاڵەتی سێکسی مرۆڤ لە بنەمای سێکسی، وەکو لایەنێکی

فزیۆلۆجییەوە پەیدابووبێت ئەوا لە بوون-بۆ-کەسانی دیکە جیانابێتەوە. بەڵام ئایا مافمان نییە ئەو پرسیارە بکەین، کە گرفتەکە، وەکو گرفتی هەستکردن و ئەندامانی هەستکردنە یان نا؟ دەڵێن، مرۆڤ بوونەوەرێکی سێکسییە چونکە خاوەنی سێکسە. ئەگەر پێچەوانەی ئەمە ڕاست بێت، ئەگەر سێکس تەنیا ئامێرێک و بیرۆکەیەکی سێکسییەکەری بێت، ئایا مرۆڤ لەبەر ئەوەی لە بنەڕەتدا بوونەوەرێکی سێکسییە خاوەنی سێکسە، وەکو بوونێک لەنێو جیهاندا هەیەو پەیوەندی بە کەسانی دیکەوە هەبێت؟ سێکس لە منداڵییدا پێش گەشەکردنی ئەندامەکانی سێکس لەنێو لەشدا دەرکەوێت. پیاوە خەساوەکانیش ئارەزوویان دەمێنێتەوە. تەنانەت پیاوی پیریش حەزی [سێکسی] هەیە. بەکارهێنانی ئەندامەکانی سێکس بۆ چێژوەرگرتن ڕوویەکی ژیانی سێکسی مرۆڤە. "لەگەڵ ئەگەری تێربووندا" یەک شێوازی سێکسی هەیە. سێکسی گەشە پێدراویش نوێنەرایەتی ئەم ئەگەرە دەکات و دەیکات بە شتێکی کۆنکرێتی.

هێشتا شێوازی دیکەی سێکسیش هەیە، کە بە تێربوون ناگات. ئەگەر باس لەم شێوازانە بکرێت تێدەگەین، کە ژیانی سێکسی لەگەڵ لەدایکبوونی مرۆڤدا دەست پێدەکات و بە مردنی کۆتایی دێت. بێجگە لەمە، نە هەستانی ئەندامی نێرینەی پیاو یان ئەندامێکی لەش تەفسیری وروژاندنی ئارەزووی سێکسی دەکات، نە کشانی گلێنەی چاویش دەتوانێت وروژاندنی ترسمان بۆ ئاشکرا بکات. لە هەموو حاڵەتەکاندا لەش ڕۆڵێکی گرنگ دەبینێت. بۆ تێگەیشتنمان ئامازە بۆ بوون-لەنێو-جیهان و بوون-بۆ-کەسانی دیکە دەکات. من حەز لە کەسێک نەک مێرو یان گوێماسییەک دەکەم. هەروەها بەو جۆرەی هەیە و بەو جۆرەی منیش لە حاڵەتێکدا لەنێو جیهاندام حەزی لێدەکەم. ئەو بۆ من کەسێکی دیکە و منیش بۆ ئەو کەسێکی دیکەم.

گرفتی سەرەکی سێکسگەرایەتی بەم شێوەیە دەبینرێت: ئایا سێکس ڕووداوە و بەستراوە بە سروشتی ئەندامەکانی لەشەوە یان بونیادێکی پێویستی بوون-بۆ-خۆی بوون-بۆ-کەسانی-دیکەیە؟ بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە بۆ ئۆنتۆلۆجی دەگەڕێینەوە. ئۆنتۆلۆجیش لەگەڵ دۆزینەوەی واتای بوونی سێکسی بوون-بۆ-خۆ وەڵامەکەمان بۆ ئامادەدەکات. بە گوێرەی باسەکە لەسەر لەش بوونی سێکس واتە من، وەکو بوونەوەرێکی خاوەن سێکس بۆ کەسێکی دیکە و ئەویش بۆ من هەبێت. دەبێت ئەوەش بزانین، پێویست نییە تەنیا ئەو کەسە بۆ من یان من بۆ ئەو بم بەوجۆرەی پەیوەندییەکە لەنێوان دوو سێکسی جیاوازدا دەبینرێت. یەکەم، تێگەیشتنم لە بوونی کەسەکەی دیکە، بەو جۆرەی خاوەنی سێکسە، بە هۆکاری بینینی پەرش و بڵاوی پرچی، زبر دەستی، دەنگی و ماسولکە بەهێزەکانی لەشییەوە نییە. ئیمە لەوێدا مامەڵە لەگەڵ ئاکامێکدا دەکەین، کە ئامازە بۆ

حاڵەتێکی لەپێشـــتر دەکات. یەکەم تێگەیشـــتنی من بۆ کەسەکە دەکەوێتە سەر ئارەزووم. لە ڕێگەی ئارەزووەکەمەوە ئەو دەبێت بە کەســـێکی سێکسی. ئارەزوو کتوپڕ بە سێکســـی بوونی من و ئەو، لەشـــی من و لەشی ئەو بەرجەستەدەکات. کەوابوو، بۆ ئەوەی پێگە ئۆنتۆلۆجییەکە بۆ توێژینەوەکەمان لەسەر سێکس دیاری بکەین پێویستە لە ئارەزوو بکۆڵێنەوە. ئایا ئارەزوو چییە؟ هەروەها، لە سەرەتاوە بپرسین؛ ئارەزووی چی دەکەین؟

پێویســـتە بیرۆکەی ئارەزوو لە چێژوەرگرتن یان ئارەزوو لە کەمکردنەوەی ئازار جیابکەینەوە چونکـــە نازانین چۆن لەمحاڵەتەدا ئارەزوو خـــۆی بە بابەتەکەیەوە دەبەســـتێتەوە. هەموو ئەو بیردۆزانەی لەسەر زەمینەیەکی خۆگەرایەتی دامەزراون ناتوانـــن باس لـــەوە بکەن چۆن ئێمـــە بەتایبەتی حەز لـــە ئافرەتێک دەکەین و حەزەکەشـــمان تەنیا تێربوونێکی سێکسی نییە. لێرەدا باشترە بە هۆکاری بابەتە بەرزەکەیەوە پێناسەی ئارەزوو بکەین. لەگەڵ ئەمەشدا ناگونجێت بڵێین ئارەزوو بۆ داگیرکردنی بابەتێکی ئەستویی حەزلێکراوە ئەگەر مەبەست لە داگیرکردن جوتبوونی سێکســـی بێت. هەڵبەتە جوتبوونی سێکســـی ئارەزووەکەمـــان دادەمرکێنێتەوە، بەتایبەتـــی لەوحاڵەتەدا، کە ئارەزووەکە بە ئازارە و ماندووبوونی لەگەڵدایە. بەڵام لێـــرەدا ئارەزووەکە دەبێت بە بابەتەکە و دەبێت تێپەڕبکرێت. ئەمەش بە هۆکاری تێڕامانێکی ئاگامەندانەوە ڕوودەدات. خودی ئارەزوو تێڕامانی نییە و ناتوانێت خۆی بکات بە بابەتی بیرکردنەوە و تێپەڕبکات. تەنیا کەسێکی داوێن پیس خۆی، وەکو ئارەزوو دەبینێت؛ مامەڵە لەگەڵ بوونی خۆی، وەکو بابەت دەکات، دەیوروژێنێت و دایدەمرکێنێتەوە. پێویستە ئەوەش ببینین، کە ئارەزوو دەبێت بە ئارەزوولێکراو.

هەڵەکەش، لێرەدا، لەوەدایە ئێمە واتێگەیشـــتوین جوتبوونی سێکسی ئارەزوو خەفـــەدەکات. لەبەر ئەمە چێژمان بە تێربوونی ئـــارەزوو داناوە. هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتـــەوە بۆ چەند لایەنێکی دەرەکی (وەکـــو زاوزێ، پیرۆزی منداڵبوون، هێز و توانـــا لـــە تەواوبووندا و هەموو ئەو هێمایانەی بۆ ســـێکس دانـــراون و هتد). لەم ڕووەوە، پیاوە ســـادەکان تەواوبوون دەکەن بە تەنیا ئامانجی ئارەزووەکەیان. ئەمەش بووە بە بنەمای تێگەیشـــتن لە ئارەزوو، وەکو ویســـتێکی سروشتی، کە بناخە و کۆتاییەکەی بە ئەندامەکانی لەشـــی مرۆڤەوە گرێدراون. بۆنموونە، دەبێتە هـــۆکاری وروژاندن و تەواوبوون [لە جوتبووندا]. بـــەڵام خودی ئارەزوو جوتبوون نییە و داواشـــی ناکات. ئەمەش لە منداڵدا یان لەو کەسانەشـــدا دەردەکەوێت، کە نازانن چۆن سێکس بکەن. ئارەزوو، بەهەمانشێوە، ئارەزووکردنی کارێکی شەیدایی نییە؛ فرەجۆری کردەوە سێکسییەکانیش ئەمە دەسەلمێنن، کە لە کۆمەڵێکەوە بۆ کۆمەڵێکی دیکە دەگۆڕێن. بەگشتی، ئارەزوو ئارەزووی کردەوە نییە. کردەوە پاش ڕووداو دەکەوێت. لە دەرەوەدا دەخرێتە سەر ئارەزوو. لەگەڵ ئەمەشدا گرنگی کاتی

دەســـتگیرانی دەردەخات. تەکنیکی جیاواز بۆ شەیدابوون هەیە. هەر تەکنیکەش ئامێر و کۆتایی خۆی هەیە. مادام ئارەزوو خۆی خەفە ناکات و لە کردەوەکەشـــدا نابێت بە دوا ئامانج، ئەوا ئارەزوو دەبێت ڕوو لە بابەتێکی دەرەکی بکات. ئەمەش مەبەستدارێتی ئارەزووە، لەپێشتر لەسەر بۆچوونەکانی شیلەر و هوسرڵ ئاماژەمان بۆ کرد.

ئایا بابەتی ئارەزوو چییە؟ ئایا دەتوانین بڵێین ئارەزوو ئارەزووکردنە بۆ لەش؟ لەڕوویەکەوە نکۆڵی لەمە ناکرێت. بەڵام پێویســـتە بە هەڵە لە واتاکەی تێنەگەین. بەدڵنیاییەوە لەش: قۆناغێکی ڕووت یان دەرکەوتنی نیوەی مەمک یان ڕان توشـــی پەرێشانیمان دەکات. با لە سەرەتاوە ئەو خاڵەش لەبیرنەکەین، کە ئێمە قۆڵ یان لایەکی مەمکە ڕووتەکە بە ئامادەبوونی هەموو لەشـــی کەسەکەوە دەبەستینەوە. لەشـــەکە بەگشتی لەوانەیە دەرنەکەوێت، من تەنیا قۆڵەکە دەبینم، بەڵام لەشەکە لەوێدایە. بە هۆکاری ئامادەبوونی لەشەکەوە من دەتوانم قۆڵەکەش ببینم. لەشەکە، وەکو قۆڵەکە ئامادەیە. ئەمەش لە نەخشـــی ئەو مافورە دەچێت، کە لەوێدا هەیە و مێزەکـــە لە منی شـــاردۆتەوە. هەروەها ئارەزووەکەم هەڵـــە ناکات؛ ئەو ڕوو لە کۆی ئەندامانی لەش و توخمەکانی ناکات. فۆرمەکەی بەگشتی دەوێت، باشترواپە بڵێین ئەو فۆرمەی لەو هەڵوێســـتەدا دەوێت. حاڵەتێکـــی تایبەتی، کە لەدواییدا ڕوونی دەکەمەوە، دەبێتە هۆکاری وروژاندنی ئارەزوو. لەگەڵ ئەمحاڵەتە تایبەتییەدا چـــواردەور و جهانیش ئامادە دەبن. کەچی لێرەدا کتوپـــڕ لەگەڵ لایەنە دژەکەدا لەوبەرەوە لەســـەر زەمینەیەکی فزیۆلۆجی ڕادەوەســـتین؟ ئارەزوو لەنێو جیهاندا حەز لە لەشەکە لەنێو بەســـتێنی جیهانەوە و دەستە جوانەکەش لەنێو بەستێنی لەشەکەوە دەکات. ئەمەش لەو خاڵە دەچێت لە بەشەکەی پێشودا ڕوونمانکردەوە چۆن لەشـــی کەســـێکی دیکە بە هەڵوێســـتەوە لەنێو جیهاندا خۆی دەردەخات. ئەمە بۆ ئێمە جێگەی سەرســـوڕمان نییە چونکە ئارەزوو لەگەڵ دەرکەوتنی لەشی کەســـێکی دیکەدا بەرجەستە دەبێت. لەبەرئەم هۆیەشـــە ئێمە حەز لە لەشەکە، وەکـــو بابەتێکی ماتەری ناکەین؛ بابەتێکی ماتەری ڕووت بە هەڵوێســـتەوە ناژی. کەوابوو ئەو هەمووە ئۆرگانیکییەی کتوپڕ بۆ ئارەزوو ئامادە دەبێت لەوێدا دەبێت بـــە بابەتێکی حەزلێکراو، کە ئامادەبونەکـــەی بە تەنیا لایەنێکی زیندووی نەبێت، بەڵکـــو خاوەنی ئاگامەندیش بێت. لەبەر ئەمە بەرجەســـتەبوونی کەســـانی دیکە لەنێو هەڵوێســـتدا، کە ئارەزوو دەیدۆزێتەوە فۆرمێکـــی بنەڕەتییە. بێجگە لەمە، ئەو ئاگامەندییەی باسیدەکەین لایەنێکی بوونی بابەتە حەزلێکراوەکەیە؛ وێنەیەکی جوڵاوی بابەتەکەمان لەنێو جیهاندا دەداتێ، کە دەبێت بە بەشـــێک لەنێو جیهانی مندا. بێگومان، کەسێک دەتوانێت ئارەزووی ژنێکی خەوتو بکات. کەسەکە خەوتنی ژنەکە بە ئاگامەندییەکەیەوە دەبەستێتەوە و لەنێو ڕەهەندی حەزلێکردن لە لەشی

دەمێنیتەوە. واتا بۆ هەموو لەشی پەیدادەکات. لەشێکی زیندو، وەکو هەموویەکی ئۆرگانیکی لەنێو هەڵوێستدا ئاگامەندانەیە؛ ئەم بابەتەیە ئارەزوو دەیەوێت بیگاتێ. ئایا ئارەزوو چی لەم بابەتە دەوێت؟ ئێمە وەڵامی ئەم پرسیارەمان دەست ناکەوێت تاکو پرسیارێکی لەپێشتر وەڵام نەدەینەوە: ئایا ئەو کەسەی ئارەزوومەندە کێیە؟ وەڵامەکە ئاشکرایە. ئەو کەسە (من)م. ئارەزووش شێوازێکی خۆیەتی منە. هەروەها ئارەزوو ئاگاییە چونکە دەتوانێت خۆی بناسێت. لەسەرو ئەمەشەوە پێویست ناکات ئەم جۆرە ئاگاییە لەو ئاگاییەوە جیابکەینەوە، کە دەبێتە سەرچاوەی زانین. بوون-بۆ-خۆ ئەو کاتەی خۆی، وەکو ئارەزوو هەڵدەبژێرێت، بەپێچەوانەی (هۆکار)ی ڕواقییەکان، کە هۆکرد پەیدادەکات، ئەم ئارەزوو دروستناکات. بوون-بۆ-خۆ خۆی دەخاتە سەر زەمینەی شێوازێکی بوونی، کە لە شێوازەکانی دیکەوە، بۆنموونە شێوازێکی بوونی مێتافیزیکییەوە، جیاوازە. هەموو ئاگاییەک، بەو جۆرەی لەپێشتر بینیمان، پشتگیری پەیوەندییەکی خۆی لەگەڵ فاکتۆرێکدا دەکات. ئەم پەیوەندییەش بەگوێرەی شێوازی ئاگاییەکە دەگۆڕێت. فاکتۆری ئازار لە ئاگامەندییەدا لە کاتی ڕاکردنێکی بەردەوامدا دەردەکەوێت. ئەمەش بۆ فاکتۆری ئارەزوو دروست نییە. ئەو مرۆڤەی ئارەزوومەندە بوونی لەش لە شێوازێکی تایبەتدا نیشاندەدات. هەموومان لەو باوەڕەشداین، کە ئارەزوو (شەوق) نییە. ئارەزوو، بەگوێرەی پێناسەکەی گرفتە. چەمکی (گرفت) باشتر واتای ئارەزوومان پێدەدات. ئێمە ئاوێکی پەنگخواردوو لەگەڵ ئاوێکی ڕووندا دژوەستاو دادەنێین و بە ئاشکرا لە یەکدییان جیادەکەینەوە. ئاوە پەنگخواردووەکە هەر ئاوە؛ جوڵانی ئاوەکە و ئەم خەسڵەتە بنەڕەتییەی ڕاگرتوە؛ ڕوونییەکەی توشی گرفت بووە. ئێمە دەتوانین گرفتەکە بە هۆکاری وردیلە ڕەقەکانی سەر ئاوەکە ڕوونبکەینەوە، بەڵام ئەمە ڕوونکردنەوەیەکی زانستانەیە. تێگەیشتنی بنەڕەتی ئێمە لە ئاوە گیرخواردووەکە لە گۆڕانی ئامادەبوونی شتێکی نادیاردایە، کە وەکو فاکتۆرێکی بەرگریکەر خۆی ڕاگرتوە. گرفت و ئاست تەنگی ئاگامەندی ئارەزووش لە ئاوپەنگخواردووەکە دەچێت.

بۆ ئەوەی لەم لێکچونە باشتر تێبگەین، پێویستە ئارەزووی سێکسی لەگەڵ برسێتیدا بەراوردبکەین. برسێتی، وەکو ئارەزووی سێکسی، ئاماژە بۆ حاڵەتێکی لەش، کە لێرەدا بە کەمی خوێن و ئاوکردنی نێو دەم و گرژبوونەوەی گەدە و هتد دەکات. ئەم دیاردانە بۆ بوون-بۆ-خۆ- فاکتۆری ڕووتن و دەیەوێت لە دەستیان ڕابکات و ڕوو لە ئەگەرەکانی بکات؛ دەیەوێت تێر بێت بەو شێوەیەی لە بەشی دووەمی ئەم نوسراوەدا باسمانکرد. کەوابوو، برسێتی تێپەڕکردنی فاکتۆرەکانی لەشە. ئاگامەندیش بەبێ تێڕامان لەم فاکتۆرانە بە ئاگایە. لەش لێرەدا دەبێت بە ڕابردوو، هەروەها شتێکی تێپەڕکراو. لەئارەزوی سێکسیدا، بەدڵنیاییەوە،

بونیادێکـــی هاوبەش بۆ هەمـــوو تامەزۆکردنەکانـ حاڵەتەکانی لەش پەیدادەکەین. کەســـەکەی بەرانبەریشمان گۆڕانکارییەکانی ئەندامانی لەشمان (هەستانی ئەندامی نێرینە، ڕەقبوونی گۆی مەمک، ســـوڕانەوەی خوێن، بەرزبوونەوەی پلەی گەرمای لەش و هتد) دەبینێت. ئاگامەندییە ئارەزوومەندەکە ئەم فاکتۆرە دەهێنێتەکایەوە. بـــە هۆکاری ئەم فاکتۆرەوەیە ئێمەش دەڵێین، لەشـــەکە خـــۆی وەکو حەزلێکراو دەردەخات. بەڵام ئەم تێگەیشـــتنە ئارەزووی سێکســـی دوور دادەنێت. دەبێت بە ڕاکردنێکی ڕووت لە فاکتۆر و ڕووکردن بەرەو ئەگەرە جیاوازەکان. هەموو کەسێک دەزانێت، کە بۆشـــاییەکی گەورە لەنێوان ئارەزووی سێکسی و تامەزۆکردندا هەیە. هەموومان ئەو گوتەیەمان لە یادە، کە دەڵێت "وەکو چۆن زۆر تینوتە و پەرداخێک ئاوی ســـارد دەخۆیتەوە، ئەو کاتەش لەگـــەڵ ژنێکی جواندا جووت بە، کە حەزی لێدەکەیت." ئەم گوتەیەش بیرکردنەوە لەسەری ڕازی نابێت، چونکە ئێمە ئەو کاتەی ئارەزوومەندی ژنەکەین خۆمان لە دەرەوەی ئارەزووکردنەکەدا نابینین. ئارەزوو من توشی سازشـــکردن دەکات. من تەواوکەری ئارەزووەکەمم. با هەموو کەسێک بیر لە ئەزموونـــی خۆی بکاتەوە؛ ئەو تێدەگات چۆن ئارەزووی سێکســـی ئاگامەندی تەوقدەکات؛ فاکتۆر داگیریدەکات و ناتوانێت لە دەستی ڕابکات. دواجاریش بێدەنگ خۆی دەخاتە بەردەستی ئارەزووەکەی. لەحاڵەتەکانی دیکەدا، دەردەکەوێت فاکتۆر ئاگامەندی داگیردەکات و دەیئاوسێنێت.

بەوجۆرەی باسی ئارەزوومانکرد خەسڵەتەکەی دیاریدەکات. ئێمە گوتمان، کە ئارەزوو تۆ دەگرێت و ئیفلیجت دەکات. ئایا دەتوانرێت بەمجۆرە باســـی برســـێتی بکرێت؟ ئایا برســـێتی زۆر بۆ کەسێک دەهێنێت؟ لەڕاستیدا ئەمحاڵەتە لەوێدا واتا بەخشـــە، کە چەمکی بۆشایی هەبێت. بەپێچەوانەشەوە، تەنانەت ئارەزووکردنێکی کەمیش زۆر بۆ کەسەکە دەهێنێت. کەسێک ناتوانێت بەو جۆرەی لە برسێتییەکەی ڕادەگرێت و بیر لەشـــتێکی دیکە دەکاتەوە، ئارەزووەکەی دوور ڕابگرێت. ئارەزوو ڕازیکردنـــی ئارەزووە. کتوپڕ ئەو مرۆڤەی ئارەزوومەندە دبێت بە ئارامییەکی گران و ترسناک. چاوەکانی دەچەقن و بە نیوە داخراوی دەمێننەوە. جوڵانەکانی لەشی مۆری گرانی و شیرینییان پێوە دەلکێت؛ هەندێک لەم مرۆڤانە لەوەدەچێت خەوالوبن. کاتێک "دژی ئارەزووش ڕادەوەســـتیت"، بەرەنگاری ئەم حاڵەتە دەکەیت. ئەگەر کەسێک بەرگری بکات پێش لەناوچونی ئارەزووەکە وەکو برسێتی دوور دەکەوێتەوە و کەسەکە لەخەو ڕادەچڵەکێت. بە سەرێکی گران و خێرالێدانی دڵییەوە هەست بە شلبوونی خۆی دەکات. هەڵبەتە ئەم باسکردنە تەوا نییە: ئەو ڕێگایانە نیشاندەدەن ئێمە بە هۆیانەوە ڕاڤەی ئارەزوو دەکەین. بەهەرحاڵ، فاکتۆری ســـەرەکی ئارەزوو دەردەخـــەن: ئاگامەندی لە ئارەزووکردندا لـــە زەمینەیەکی دیکەدا فاکتۆری خۆی دەدۆزێتەوە. ئەو لە دەســـتی ڕانـــاکات و دەیەوێت خۆی بخاتە ژێر دەســـتەڵاتی

هەڵکەوتی خۆیەوە، بۆنموونە، لەو کاتەدا لەشی کەسێکی دیکە دەبینێت و حەزی لێدەکات. بەگوێرەی ئەم واتایە ئارەزوو تەنیا ئاشکراکردنی لەشی کەسێکی دیکە نییە، بەڵکو بەرجەستەکردنی لەشی منیشە. ئەمەش، لەوێدا، کە ئەم لەشە نەک ئامێرە و بنکەی بۆچوونە بەڵکو فاکتۆرێکی پووتە؛ فۆرمێکی هەڵکەوتوی هەڵکەوتنی پێویستی بوونی منە. هەست بە هەناسەدان و ماسولکەکانم دەکەم. نەک بۆ ئەوەی تێپەڕیان بکەم بەو جۆرەی لەسۆز و تامەزرۆکردندا ڕوودەدات. ئەوان ژیانی من و ڕاستییە نەجوڵاوەکانمن. لە ڕێگەی ئەوانەوە خۆم دەخەمە نێو مەترسییەکانی جیهانەوە. بوون-بۆ-خۆ ئەم هەڵکەوتە نییە. ئەو لە بوونیدا بەردەوامە و هەست بە لەشی خۆی دەکات یان ئەگەر بتەوێت، دەتوانین بڵێێن، ئەو سەرسوڕمانە شێوازی بوونی لەشێتی. ئاگامەندی بەبێ تێڕامان بەسەر لەشدا دەگوزەرێت،. حەزدەکات ببێت بە لەش و تەنیا لەش بێت. لە ئارەزوودا، لەش لە بری ئەوەی ببێت بە هەڵکەوتەی بوون-بۆ-خۆ دەیەوێت لە دەستی ڕابکات و خۆی بە ئەگەرەکان بگەیەنێت. ئارەزوو تەنیا ڕوو لە لەشی کەسێکی دیکە ناکات؛ ئەو یەکێتییەکی کردەوەیە پڕۆژەیەکی ئاوساوی لە تێڕمان بەدەرە لەنێو لەشدا. کەوابوو، بورانەوە دوا قوناخی ئارەزووی سێکسییە بۆ ڕازیکردنی لەش. لەم ڕووەوە دەتوانین ئارەزوو بە ئارەزووکردنی لەشێک بۆ لەشێکی دیکە دابنێین و دەبێت بە تامەزرۆکردنی لەشی کەسێکی دیکە. بوون-بۆ-خۆش بە سەرسوڕمانەوە لەبەردەم لەشی خۆیدا ڕادەگرێت. ئەو بوونە ئارەزوومەندە ئاگاییە، کە خۆی دەکات بە لەش.

گریمان ئارەزوو ئاگامەندییە و بۆ گەیشتن بە لەشی کەسەکەی دیکە خۆی دەکات بە لەش، ئایا واتای ئارەزوو چییە؟ بۆچی ئاگامەندی خۆی دەکات بە لەش؟ چی لە بابەتە حەزلێکراوەکە دەوێت؟ ئەگەر لەوەتێبگەین، کە ئارەزوو بۆ گەیشتن بە لەشی کەسێکی دیکە خۆی دەکات بە لەش وەڵامی ئەم پرسیارانەش ئاسان دەست دەکەون. ئەمەش ئەو واتایە نابەخشێت، کە من دەمەوێت شانی ئەو بگرم یان دەست لە لاقی بدەم و لەشم بە لەشییەوە بنوسێنم. گرنگە من ئەوانە بە ئامێرێکەوە گرێبدەم، کە لەشی ئەوە و ئاگامەندی تەوقدەکات. لە کاتێکدا دەست لە شانی دەدەم بە تەنیا شانی ئەو نادۆزمەوە لەشی خۆشم لەگەڵیدا بەرجەستە دەبێت، دەبێتە فاکتۆرێک و بوونم، وەکو گۆشت قوتدەکاتەوە. کەوابوو، ئارەزوو ئارەزووکردنە لە بوون بە خاوەنی لەشێک، کە من بە هۆیەوە لەشی خۆم، وەکو گۆشت دەبینم. بەڵام ئەو لەشەی من دەمەوێت ببم بەخاوەنی دەبێ گۆشت بێت. لە سەرەتادا لەشی کەسەکە بەم شێوەیە خۆی بۆ من دەرناخات؛ ئەو تێهەلکێشەی کردەوەکانە. وەکو گۆشت نایبینین. هەروەها، لەشەکە لەنێو هەڵوێستدایە. گۆشت، بەپێچەوانەوە، هەڵکەوتێکی پووتی ئامادەبوونە و خۆی بە مکیاج و جلوبەرگ و

هتد، لەســـەر و ئەمانەشـــەوە بە جولانەکەی خۆی شاردۆتەوە . ئارەزوو دەیەوێت جولانەکان و جلەکان لە لەش داماڵێت و ڕووتی کاتەوە؛ ئەمەش هەوڵدانێکە بۆ دانانی کەسەکە لەنێو گۆشتدا. لەم لایەنەوە، دەست لەملکردن دەبێت بە بە خاوەنبوونی لەشی کەسەکەی دیکە . ئەگەر دەست لەملکردنەکە تەنیا ڕووکەشی بێت پەیوەندی دروستناکات و ئارەزووەکەش تیرناکات: وەکو تەماشاکردن لە دەرەوە دەمێنێتەوە و منیش ناکات بە خاوەنی کەســـەکەی دیکە . ئێمـــە دەزانین واتای ئەو گوتەیە، "پێست بەر پێست دەکەوێت" چییە . دەست لەملکردنەکە تەنیا دەست بەر یەکدی کەوتنە . ئەو کاتەی تەنیا بە دەســـت لێدان دادەنرێت واتاکەشی وندەبێت. دەست لەملکردن دەست لێدانێکی ڕووت نییە . لەشی کەسەکەی دیکە، وەکو گۆشت لەگەڵ دەســـت لەملکردنەکەدا لەژێر پەنجەکانی منداڵ دایکدەبێت. دەست لەملکردنەکە دامەزراندنی ئەو نەریتانەیە، کە کەســـەکە دەخاتە نێو لاشەوە . دەشێ لەسەر ئەم خاڵە ڕەخنەمان لێبگرن و ئەو پرســـیارەش بکرێت، کە ئایا کەسەکە لەنێو لاشەدا نەبوو؟ وەڵامی ئەم پرسیارە بەوردی نەرێیە . مادام من کەسەکەم لەنێو هەڵوێستدا بینیوە لەشی ئەو، وەکو گۆشت بۆ من ئاشکرا نابێت. تەنانەت بۆ ئەویش بەو شێوەیە دەرنەدەکەوت چونکە ئەو بۆ ڕووکردن لە ئەگەرەکانی، لەشـــی خۆی تێپەردەکرد. دەستلەملکردنەکە ئەوی، وەکو گۆشت هێنایە بوونەوە . مەبەست لە گۆشت و پێست و خانەی لەش نییە . بەڵکو داماڵینی لەشە لە کردەوە و ئەگەرەکانی. پەردەلادانە لەســـەر تۆڕێکی نەبزێو لەودیو کردەوەکانەوە و مانـــەوەی بوونێکی ڕووتە لەوێدا. کاتێک دەســـتی کەســـەکە دەگرم و دەیگوشم هەســـت بە گۆشت و ئێسقانەکانی لەنێو دەســـتمدا دەکەم. بەهەمانشێوەش تەماشـــاکردنەکەم لەودیو بازدان و لاقی سەماکەرەکەوە چرچی ڕانیم بۆ دەردەخات. کەوابوو، دەستلەملکردنەکە و ئارەزوو یەک شـــتن. ئارەزوو لە دەســـتلەملکردنەکەدا، وەکو بیرۆکە بە زمان، دەردەبڕێت. دەســـتلەملکردن کەسەکە و من بۆ کەســـەکەش، وەکو گۆشت بەرجەستەدەکات. بەڵام بەرجەســـتەبوونەکە بەشێوەیەکی تایبەتییە . کەســـەکە دەکات بە نەبزێو و بەرزێتییەکی بەرزێتی ناچالاک. بەڵام مەبەســـت لە دەستملکردنەکە ئەمە نییە . لە دەســـتملکردندا لەشی من تێهەڵکێشەی کردەوەکان نییە؛ بووە بە گۆشت و بوونی کەسەکەش، وەکو گۆشت دەهێنێتەکایەوە . دەستلەملکردنە بەوجۆرە دانراوە تاکو لەشی کەســـەکە لەنێو چێژوەرگرتندا دروستبکات. لەشـــی هەردووکمان دەبن بە دوو شـــتی ناچالاک و بەر یەکدی دەکەون. لەبەر ئەمەشە، شەیدایی و دیاردەکانی زمانی خۆیان هەیە و پێویســـتە لەســـەری بکۆڵینەوە . لەوانەیە دەســـتی خۆم بە بابەتێکی بێ ژیان دابنێم کاتێک بەرزی دەکەمەوە و لەتەنیشت ژنەکەوە، کە خۆشم دەوێت دایدەنێم. پەنجەکانم بەسەر قۆڵییەوە لە کۆتایی دەستمدا دەبن بە نەبزێو. بەمجۆرە، ئاشـــکرابوونی گۆشتی لەشی کەســـەکە ئاشکرا بە بوونی گۆشی لەشی

منەوە بەســـتراوە. لە ئارەزووکردن و دەستلەملکردنیشـــدا، کە ئارەزووەکەی لێوە دەردەکەوێت، بۆ ئەوەی کەسەکە لەنێو لەشدا ببینم دەبێت لەشی خۆمم لا ئاشکرا بێـــت. بوونی خۆم لە پێناوی بوونی ئەودا دەکەم بە گۆشـــت و ئەویش بەوجۆرە خۆی بۆ من نیشاندەدات. ڕێگەی پێدەدەم بە هۆکاری لەشییەوە چێژ لە لەشی من وەرگرێت و لەشـــی خۆشی بناسێت. خاوەنێتی[کەسەکەی دیکە] لەم دوو لایەنەی چوونە نێو لەشەوەیە. ئارەزوو دەیەوێت ئاگامەندی بچێتە نێو لەشەوە تاکو لەشی کەسەکەی دیکە بەرجەستەبکات.

پێویســـتە هاندەری ئارەزوو بناســـین یان لە واتاکەی تێبگەین. هەرکەسێک لە توێژینەوەکان تێبگات ئەو خاڵەی بۆ دەردەکەوێت، کە بوون-بۆ-خۆ، بۆ ئەوەی هەبێت، شـــێوازی بوونی لەســـەر زەمینەی ڕەهای هەڵکەوتنی بونی-لەوێدا، هەڵدەبژێرێت. ئارەزووش بەو جۆرەی ئاگر ڕوو لە پارچەیەک ئاسن دەکات و گەرمی دەکات، ڕوو لە ئاگامەندی ناکات. ئاگامەندی بوونی خۆی، وەکو ئارەزوو هەڵدەبژێرێت. هەڵبەتە پێویســـتی بە هاندەریش بۆ ئەم مەبەســـتە هەیە؛ من لە خۆڕا و هەموو کاتێکیش ئارەزوومەند نیم. ئێمە لە بەشی یەکەمی ئەم پەرتووکەدا باسمانکرد چۆن ئاگامەندی ڕوو لە هاندەرەکانی ڕابـــردوو دەکات و گرانی و بەهاکانیان دیاریدەکات. کەوابوو، جیـــاوازی لەنێوان هەڵبژاردنی هاندەرێکی ئارەزوو لەگەڵ واتای شـــاڵاوکردنەکەیدا لەنێو هەر ســـێ ڕەهەندەکەی کاتدا نییە. ئارەزوو، وەکو هەمووڵایەنەکانی سۆز و ئەندێشە و هەڵوێســـتەکانی بوون-بۆ-خۆ خاوەنی واتایەکە، کە پێکی دەهێنێت و تێپەڕیشـــی دەکات. ئەم ڕوونکردنەوەیەش ئەگەر ڕووبەڕووی پرســـیاری دیکەمان نەکاتەوە بێ کەڵکە. لەبەر ئەمە پێویســـتە بپرسین، بۆچی ئاگامەندی لە شیوازی ئارەزوودا خۆی لەناودەبات؟ یەک دوو ســـەرنجی سەرەتایی یاریدەی تێگەیشتنمان لەم پرســـیارە دەدەن. پێویســـتە بزانین ئاگامەندی ئارەزووکەرەکە ئارەزوومەندی بابەتێک لەنێو جیهانێکی نەگۆڕدا ناکات. ئەمە بۆ ســـۆزیش دروستە. لە شوێنێکی دیکەشـــدا ئەو خاڵەمان باسکرد، کە ســـۆز خاوەنێتی بابەتەکەی لەنێو جیهانێکی نەگۆڕدا ناکات. مادام داوای پەیوەندی بە جیهانەوە دەکات، دەیەوێت ڕادیکاڵانەش بیگۆڕێت. بەهەمانشـــێوە، ئارەزووی سێکسی گۆڕانکارییەکی ڕادیکاڵە لە بوون-بۆ-خۆدایە. بوون-بۆ-خۆ لەم ئارەزووکردنەدا خۆی لەســـەر زەمینەیەکی دیکەی بوون ڕادەگرێت؛ بوونی لەشـــی بە شێوەیەکی جیاواز دەردەخات و خۆی لەنێو فاکتۆردا گیرخـــواردوو دەکات. هەروەها، جیهانیش بۆ بوون-بۆ-خۆ بە شـــێوەیەکی جیاواز دەردەکەوێـــت و دەبێت بە جیهانی ئارەزوو. ئەگەر لەشـــم ئەو ئامێرە نەبێت هیچ ئامێریکی دیکە سودی لێوەرگرێت، بۆنموونە تەنیا تێهەڵکێشەی کردەوەکانم بێت، وەکو گۆشـــت هەبێت ئەوا بەو بابەتەی دادەنێم، کە لەنێو جیهاندا دەیناسم. واتە، لەشم بە ناچاک و نەبزێو لە پەیوەندییەکەیدا بە بابەتەکانەوە دەبینم. بابەتەکانیش

خۆیـــان بۆ بۆچوونی ئەم بنکـــە نەبزێوە دەردەخەن. دەبن بە دامەزراوێکی بەرز و بوونی من لەنێو لەشدا دیاریدەکەن. هەموو پەیوەندییەک لەگەڵیاندا دەستلەملکردنە؛ هەستکردنەکەم نابێتە سەرچاوەی سودوەرگرتن لە بابەتەکان و تێپەڕکردنی ئێستا. هەســـتکردن بە بابەتێک، ئـــەو کاتەی من ئارەزوومەندم، دەســـتلەملکردنی من و بابەتەکەیە. کەوابوو، من گوێنادەمە فۆرم و شێوەی بە ئامێربوونی بابەتەکە و ئەو توخمانەی دروستیانکردوە. لە هەستکردنی ئارەزووەکەمدا لەش و گۆشتی بابەتەکان دەدۆزمەوە. کراســـەکە بە پێستمەوە نوساوە و دەجوڵێت و هەستی پێدەکەم. ئەو بابەتەی دووەم ڕاستەوخۆ هەستی پێدەکەم؛ گەرمی هەواکە، جوڵەی باکە، تیشکی ڕۆژ، هتد: لە شـــیوازێکدا بۆ من هەن، دووڕییەکەیان نەماوە و لە ڕێگەی لەشـــی خۆیانەوە لەشـــم دەردەخەن. لەبەر ئەمە، ئارەزوو تەنیـــا تەوقکردنی ئاگامەندی بـــە فاکتۆر نییە. لە پەیوەندییەکەیدا لەشـــم دەخاتە نێو تۆڕی جیهانەوە. جیهان دەبێت بە تۆڕ: ئاگامەندیش لەنێو لەشدا و لەشیش لەنێو جیهاندا گەمارۆ دەدرێت. ئەو شێوازی بوونەی لێرەدا دەمانەوێت، بوونە-لەنێوان-هەموو بابەتەکانی جیهاندا. بوون-بۆ-خۆ دەیەوێت لەم بوونە، وەکو دوا پرۆژەی لەنێو جیهاندا بناسێت. لەبەر ئەمەشـــە، زۆرجار، چێژی هەســـتەکی بە مردنەوە دەبەستڕێتەوە و بە گۆڕانکاری یان بوون-لەنێوان-جیهاندا دادەنرێت. لە ئەدەبدا جۆرە مردنێکی ســـاختە بەردەوام باســـدەکرێت. بەڵام، ئارەزوو پێش هەموو شـــتێکە و لە سەرەتاشەوە پەیوەندی بـــە جیهانەوە نییە. جیهـــان، وەکو زەمینە بۆ پەیوەندییەکە لەگەڵ کەســـەکەی دیکەدا دەبینرێت. ئامادەبوونی کەســـەکە جیهان، وەکـــو زەمینەیەک بۆ ئارەزوو دێنێتەکایەوە. وەکو کەلوپەل، لەگەڵ ئامادەنەبوونی کەسەکەی ئێمە مەبەستمانە یان هەموو ئەوانی دیکە خۆی بەرجەستەدەکات. ئێمە ڕوونمانکردەوە ئامادەنەبوون پەیوەندییەکی بوونگەرانە و کۆنکرێتی نێوان من و کەسانی دیکەیە. بێگومان، من دەتوانم، ئەو کاتەی تەنیاشم، لەشی خۆم ببینم، هەست بە گۆشتی بکەم، ئارەزووە خنکاوەکانم و جیهانش بە خنکاوی ببینم. بەڵام ئارەزووەی تەنیایی ئارەزووکردنە بۆ کەسێکی تایبەت یان بۆ کەسێکی دیارینەکراوە.

من ئارەزوودەکەم بوونم ببێت بە گۆشـــت بۆ گۆشتێکی دیکە. دەمەوێت جادو لە کەســـەکەی دیکە بکەم و خۆی بۆ من لە شوێنێکی تایبەتدا دەربخات. ئارەزوو ڕووداوێکی فزیۆلۆجـــی نییە، خواردنی لەش نییە. بەپێچەوانەوە، بۆ ئەوەی من و کەســـەکە بۆ یەکدی ببین بە گۆشت پێویستە ئاگامەندی خۆی بخاتە نێو فۆرمی ئارەزووکردنەوە. ئارەزوو شێوازێکی سەرەتایی پەیوندی نێوان من و وکەسانی دیکەیە؛ کەسانی دیکە لەنێو جیهانی ئارەزوودا دەکات بە لەشێکی حەزلێکراو. لێرەدا، ئێمە دەتوانین واتای ئارەزوو ئاشکرا بکەین. لە ئاستی تەماشاکردنی کەسانی دیکەدا من خۆم، وەکو تەماشا پێکدەهێنم. بۆ ئەوەی خۆم لە سەربەستییەکەی کەسانی دیکە

بپارێزم و ڕەتیبکەم، تەماشـــایدەکەم. سەربەستی و تەماشاکردنەکەی دەڕوخێنم. ئەویش من دەڕوخێنێت. لەمحاڵەتەدا پێویســـتە سەربەســـتییەکەی داگیربکەم و ببـــم بە خاوەنی یان بـــەلای کەمەوە زۆر لە سەربەســـتییەکەی ئەو بکەم بڕوا بە سەربەســـتییەکەی من بهێنێت. بەڵام ئەم سەربەستییە مردنە؛ لەنێو ئەو جیهانەدا نییە، کە من تیایدا دەژیم و کەسەکەی دیکەش لەنێویدا بووە بەبابەت. یەکێک لە خەســـڵەتەکانی کەسانی دیکە ئەوەیە جیهان ڕەتبکات. بەدڵنیاییەوە، من دەتوانم کەسەکە بگرم و بیدەم بە زەوییدا. ئەگەر لەو بەهێزتربم زۆری لێدەکەم ئەم یان ئەو کارەشـــم بۆ بکات یان بە دڵی من بدوێت. لەسەرو ئەمانەوە من دەمەوێت کەسێک داگیر بکەم بتوانێت ڕابکات و تەنیا چاکەتەکەی بە دەســـتمەوە جێبمێنێ. منیش ئەوەم دەبم بە خاوەنی چاکەتەکەی. هەرگیز ناتوانم بێجگە لە لەش لەنێو جیهاندا شتێکی دیکە داگیربکەم. هەڵبەتە هەموو کردەوە و ڕەفتارێکی ئەو لەشە پەیوەندی بە سەربەســـتییەوە هەیە، بەڵام کلیلی ڕاڤەکردنەکەم بۆ بەستێنی سەربەستییان وونکردوە. من تەنیا کار لەســـەر فاکتۆر دەکەم. هەروەها، ئاگاییەکەشم دەگۆڕێت. تێگەیشتنم لە بوونێکی تەماشاکراو، کە تەنیا ڕێگەیەکە بۆ سەلماندنی سەربەستی کەســـانی دیکە، لەناودەچێت. کەوابوو، من خۆم لەگەڵ پرۆژەیەکدا ماندووەکەم بەبێ ئەوەی واتاکەیم لەبیر بێت. من کەســـەکەم گرتووە و دەستی لێدەدەم، بەڵام نازانم چی لێبکەم. ئێستا، لەمحاڵەتەدا، خۆم دەکەم بە ئارەزوو. ئامانجی ئارەزوو سەرنج ڕاکێشانە. مادام من کەسەکە، وەکو فاکتۆرێکی بابەتی دەگرم، دۆزینەوەی سەربەســـتییەکەی لەنێو فاکتۆرەکەدا دەبێت بە کێشە. پێویستە گرتنەکە، وەکو گرتنی سەرتوێژی ماست بێت. بوون-بۆ-خۆی کەسەکە بێتە سەرەوە و منیش بتوانم بە گرتنی لەشی دەست لە سەربەستییەکەی بدەم. ئەمە واتای تەواوی خۆیەتییە. دروســـت من دەمەوێت لەشی کەســـەکەی دیکە داگیربکەم، بەڵام دەمەوێت لەشی لە ئاگامەندی ئەو جیانەبێتەوە. ئەمەش وێنەیەکی مەحاڵی ئارەزووە: داگیرکردنی کەسێکی دیکە، وەکو بەرزێتییەکی ڕووت و لەش کەمکردنەوەیەتی بۆ فاکتۆر چونکە ئەو لەنێو شتەکانی جیهاندا دادەنرێت و بەرزێتییەکەشی بەردەوام لەناودەچێت.

لەڕاســـتیدا، بەبـــێ گۆڕانکاری لە بوونـــی خۆمدا ناتوانم لـــە فاکتۆری بوونی کەسەکە تێبگەم. بەو ڕادەیەی من فاکتۆری بوونم ڕەتدەکەم و ڕوو لە ئەگەرەکانم دەکەم، هەڵدێم و من فاکتۆری بوونی کەســـەکە و شـــتەکانیش جێدەهێڵم. لەگەڵ سەرهەڵدانەکەی بوونمدا ئەوانیش دەبن بە ئامێر و دەردەکەون؛ بوونە سادەکەیان لەودیو تۆڕە ئاڵۆزەکەی بە ئامێربوونیان دادەپۆشرێت. هەڵگرتنی پاندانەکە ئاماژە بۆ دەرچوونم بەرەو ئەگەری نوســـین دەکات؛ هەمانکات تێپەڕکردنی پاندانەکەشە، وەکو هەبوویەکی سادە و خاوەنی لایەنی هێزەکی خۆی. من ئەم لایەنە هێزەکییەشی بـــەرەو هەبوویەکی داهاتوو، کە (ئەو وشـــانەیە خەریکە دەنوســـرێن) ڕەتدەکەم.

دواجاریش ئەگەرەکـــەم دەبێت بەو (پەرتووکەی خەریکە بنوســـرێت.) لەبەر ئەم هۆیەشـــە بوونی هەبووەکان لەژێر هەڵسوکەوتەکاندا شاراونەتەوە. ئەمە بۆ بوونی کەســـانی دیکەش دروستە. ئەگەر کەســـەکەی دیکە نۆکەر بێت یان کەسێک بێت خۆمی لێبشـــارمەوە، ئەو دەنگە بێت لە ژوورەکەی دیکەوە دێت و دەمەوێ تێیی بگەم (یان ئەو دەستە بێت دەمەوێت لەبیر خۆمی بەرمەوە چونکە نایەڵێت بخەوم)، تەنیـــا بەرزێتی ئەو نییە لە دەســـت مـــن ڕادەکات، بەڵکو (بوونێ-لەوێدا)، وەکو هەڵکەوت لەنێو شـــتەکانی جیهانیشدا خۆی لە من دەپارێزێت. من چۆن فاکتۆری بوونم ڕەتدەکەم و لەناوی دەبەم، لە مامەڵەکردنەکەمدا لەگەڵ کەســـەکە و دانانی بە نۆکەر یان فەرمانبەر فاکتۆرەکانی ئەویش تێپەڕدەکەم.

ئەگەر بمەوێت بۆ ئامادەبوونە ســـادەکەی بگەڕێمەوە و تامی بکەم، پێویســـتە بوونی خۆشـــم بخەمە ئاستی ئامادەبوونی ســـادەوە. لەگەڵ هەموو تێپەڕبوونێکی بوونم-لەوێدا بوونی کەســـەکەش-لەوێدا تێپەڕدەکەم. ئەگەر جیهان لە چواردەورم بێت و هەڵوێســـتی خۆمی تێدا دیاریبکەم، کەســـەکەی دیکەش، وەکو هەڵوێست دەبینم و دەبێت بە بنکەی ئاماژەکردنەکان.

بێگومان کەســـە حەزلێکراوەکەش دەبێ وەکو هەڵوێســـت بناسرێت: من حەزم لە ژنێکە لەنێو جیهاندایە، نزیک مێزەکە ڕاوەســـتاوە، بە ڕووتی لەســـەر جێگاکە ڕاکشـــاوە یان لە تەنیشتمەوە دانیشـــتوە. ئەگەر ئارەزوو لە هەڵوێستەوە ڕوو لەو بوونە بکات، کە لەنێو هەڵوێســـتدایە ئەوا بۆ لە ناوبردنی هەڵوێستەکە و ڕاگرتنی پەیوەندی کەسەکەیە بە جیهانەوە. جوڵانی ئارەزوو لە (ژینگەی) دەروبەرەوە بەرەو کەســـە حەزلێکراوەکە جوڵانێکی دابڕاوە و دەوروبەرەکـــەش لەناودەبات. ئەمەش لەوێدا ڕوودەدات، کە هەموو ئەو بابەتانەی ئاماژە بۆ کەسەکە دەکەن هەڵکەوتێکی نەگۆڕ بن و کەسەکەش بۆ من دەربخەن. ئەمجۆرە گەڕانەوەیەش بۆ بوونی کەسەکە گەڕانەوەیە بۆ بوونی من-لەوێدا. من بۆ لەناوبردنی ئەگەرەکانی جیهان و دامەزراندنی جیهانـــی ئارەزووەکانم ئەگەرەکانی خـــۆم لەناودەبەم؛ بوونیادی جیهان دەگۆڕم و واتاکەی دەڕوخێنم. مادام بوون-بۆ-خۆش هەڵبژردنە، دەبێت من پڕۆژە دابمەزرێنم و ڕوو لە ئەگەرە نوێکانم بکەم؛ لەشم، وەکو کاغەزەکە مەرەکەب هەڵدەمژێت، لەشم دەبێت بە بوون-لەوێدا. ئەم پڕۆژەیە، لەبەر ئەوەی پێویستی بە ئەزمونی ژیانە لە گرفت بەدەر نییە. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت من بۆ دۆزینەوەی بوونی کەسانی دیکە لەوێدا بە مەبەســـتەوە خۆم توشی گرفت بکەم. ئارەزوو ئەزموونی ژیانە پێویستی بە مەبەست بۆ ڕاڤەکردنی واتاکەی نییە.

کاتێـــک لەبەردەم فاکتۆری بوونی کەســـەکەدا ڕادەوســـتم و حەزدەکەم کردار و ڕەفتارەکانی بخەمەلاوە، دەســـتی لێبدەم و بیگرم، پێویســـتە لەنێو لەشـــدابم. لەگـــەڵ بینینی ئەو لەنێو لەشـــدا دەبێت خۆشـــم لەنێو لەشـــدا ببینم. تەنانەت

ئارەزوویەکی پوچەڵیش (کاتێک بە نەزانی لە تەماشاکردنێکدا ژنێک بە ڕووتی دێتە بەرچاومان) گرفتێکی پوچەڵــــی لەدوایە، چونکە ئارەزووم لە گرفت بەدەر نییە و بەبێ ڕووتکردنەوەی خۆم ناتوانم کەســـەکەی دیکە ڕووتبکەمەوە. کە لەشی خۆم بینی لەشی کەسەکەش دەبینم. بینینی خۆم لەنێو لەشدا تەنیا مەرجیش بۆ بنینی لەشـــی کەســـەکەی دیکە نییە. من دەمەوێت ئەویش خۆی لەنێو لەشیدا ببینێت. گرنگە ئەو بەرەو فاکتۆری بوونی خۆی ڕاکێشم و خۆی بە لەش یان گۆشت دابنێت. کەوابـــوو، دەبێ لە ئەگەرە بەردەوامەکانی ئـــەو بەرزێتییە دڵنیابم، کە لە هەموو حاڵەتێکدا و لە هەموو لایەکەوە دەتوانێت من ڕەتبکات.

بەرزێتییەکەش تەنیا ئەمەیە: لەنێو سنوری بابەتێتی خۆیدا دەمێنیتەوە، لەبەر ئەمە دەتوانم بیگرم، هەستی پێبکەم و داگیریبکەم. واتایەکی دیکەی بوونم لەنێو لەشدا یان گرفتەکە ئەوەیە، کە زمانێکی جادوگەرانەی هەیە. بۆ ئەوەی کەسەکەی دیکە سەرســـام بکەم، خۆم بە ڕووتی، وەکـــو لەش ڕادەگرم چونکە ئارەزووەکەی ئەویش پێویســـتی بەمجـــۆرە دەرکەوتنەی بوونی ئەوە. ئـــارەزوو بانگی ئارەزوو دەکات. لەشی من دەزانێت ڕێگەیەک بدۆزێتەوە و خۆی بە لەشی کەسەکەی دیکە بگەیەنێت. لەشـــم بە لەشییەوە دەنوســـێنم و داوای لێدەکەم لە واتاکەی تێبگات. ئەو کاتەی لە دەســـتلەملکردندا دەســـتم دەخەمە ســـەر قۆڵی کەسەکە دەمەوێت قۆڵی ئەو هەست بە گۆشتی دەستم بکات، ئەمەش لەوێدا ڕوودەدات ئەگەر دەستم لەســـەر قۆڵی دانێم و نەیجوڵێنم. تەزووی خۆشـــییە هەستپێکراوەکە ئاگامەندی، وەکو گۆشت بەرجەستە دەکات. ئەگەر دەستم بجوڵێنم یان لای بەرم ئەوا دەبێت بە لەش لەنێو کردەوەدا. بەهەمانشـــێوەش دەتوانم دەستم بە گۆشتی نەهێڵمەوە و لەناوی بەرم. بەســـەر لەشـــی ئەوەوە ڕەهەندێکی دیکـــەی بدەمێ و بیکەم بە دەستێکی زبر یان نەرم. لەمساتەدا تێکەڵبوونی ئارەزووەکان دەناسرێت: هەریەکێک لە ئاگامەندییەکان بە خۆدەرخستنی لەنێو لەشدا، لەشی بەرانبەرەکەشی دەبینێت، هەریەکێک لە گرفتەکان ئەوی دیکەش دەناســـێت و یەکـــدی دەوڵەمەند دەکەن. لەگەڵ دەســـتلەملکردنەکەدا هەســـت بە بوونی لەشـــی خۆم و لەشی کەسەکەش دەکەم. دەگەمە ئەو ئاگاییەی ئەو لەشـــەی لە ڕێگەی لەشمەوە هەستی پێدەکەم و بووم بە خاوەنی، لەشـــێکە کەسەکەش هەستی پێدەکات. بەڵام پێکەوەنوسانی هەردوو لەشەکە ئامانجی ڕاستەقینەی ئارەزووکردنە.

لەســـەرو ئەمەوە، ئارەزوو شکســـت دەهێنێت. وەکو بینیمان، جوتبوون، کە دەبێتە هۆکاری لەناوبردنی ئارەزوو ئامانجی بنەڕەتیی ئارەزوو نییە. بەدڵنیاییەوە، هەندێک بونیادی سێکسی ئێمە دەبنە زەمینە بۆ دەربڕینی ئارەزووەکان، بەتایبەتی لـــە دیاردەی ئەندامی نێرینە یان قیتکەی مێینەدا. ئەمەش بێجگە لە بەرجەســـتە بوونی پارچە گۆشـــتێک چی دیکە نییە. بەڵام ئێمـــە مامەڵە لەگەڵ دیاردەیەکی

بایۆلۆجیدا دەکەین، کە بە ئاگامەندییەوە لەنێو لەشدا بەستراوە. پێویستە بزانین، کە هیچ ئەندامێکی ماسوولکەداری سێکسی سێکسی نییە. ئەگەر سێکس ئەندامە سێکسییەکان بێت ژیان دەبێت بە دیاردەیەکی ڕووەکی. بەڵام هەڵکەوتن لەگەڵ بوونی سێکسەکاندا پەیدا دەبێتەوە. بیر لە چوونە نێو ئەندامی نێرینەی پیاو بۆ نێو لەشی ژن بکەوە. ئەمە بەڵگەی خواستی ڕادیکاڵانەی ئارەزووە بۆ بەرجەستە بوونی لەنێو لەشدا. (ئێمە لایەنی نەبزێوی ئەندامانی سێکس لە جوتبووندا دەبینین، هەموو لەش تەکان دەدات و کارەسێکسییەکە ئەنجام دەدات. دەست یارمەتی ئەندامی نێرینەی پیاو دەدات، بەڵام ئەندامی نێرینەکە ئامێرە و بۆچوونە ناوەوە بەکاردێت. بەهەمانشێوەش کردنەوەی ئەندامی مێینەی ژن لە خۆوە دەست ناکەوێت.) لەگەڵ ئەمەشدا جوتبوون هەڵکەوتێکی ژیانی سێکسیمانە. لەڕاستیدا بوونی ئاگامەندی لەنێو لەشدا ئاکامی خۆی لەدوایە، ئەویش جۆرێکە لەوەی ، کە ئاگامەندی ئاگامەندییە لە لەش و تێڕامانە لەسەر لەش.

چێژ، وەکو ئازار، ئاگامەندی دەوروژێنێ و دەیکات بە ئاوەڕدانەوە لەچێژ. بەڵام، چێژ مردنی ئارەزووە و توشی شکستی دەهێنێت. مردنی ئارەزووە، چونکە چێژ لەخۆیدا سنوور و کۆتاییە. ئەمەش تەنیا هەڵکەوتنێکە پەیوەندی بە ئەندامەکانی لەشەوە هەیە. هەندێکجار بەرجەستەبوونی لەش لەگەڵ ڕەقبوونی ئەندامی نێرینەوە دواجاریش ڕەقبوونەکە بەفڕێدان تەواو دەبێت. لەگەڵ ئەمەشدا، چێژ بواری ئارەزوو بەرجەستە دەکا، چونکە دەبێتە ڕێخۆشکەر بۆ سەرهەڵدانی تێڕامانی ئاگامەندی بۆ چێژ، کە ئامانجەکەی هەستکردن بە خۆشییە لە تێڕامانەکەدا. لەم ئاوەڕدانەوەیەدا لە بوونێ-بۆ-خۆ لەنێو لەشدا بوونی کەسەکەی دیکەی لەنێو لەشدا فەرامۆش دەکرێت.

لەمحاڵەتەدا ئێمە لەسەر زەمینەی هەڵکەوت ڕاناوەستین. ئاگامەندی بە بینینی خۆی لەنێو لەشدا کەسەکەی دیکەی لەبەرچاو نامێنێت. ئەوەندەش دەڕوانێتە خۆی، کە خۆی دەکات بە دوا ئامانجی ئەزمونەکەی. ئەمەش چێژوەرگرتن لە دەستەملکردنەکە دەگۆڕێت بۆ چێژوەرگرتن لەوەی دەستی لە ملکراوە. داواکارییەکە بوونێ-بۆ-خۆ دەگەیەنێتە خاڵی هێڵنجدان. دابڕانێکی کتوپڕ ڕوودەدات و ئارەزووش ئامانجەکەی خۆی وندەکات. هەندێکجار ئەم سەرنەکەوتنەی ئارەزوو دەبێتە هۆکاری سەرهەڵدانی ماسۆچیزم: ئاگامەندی خۆی، وەکو فاکتۆر دەبینێت و داوا دەکات، وەکو لەش بۆ کەسەکەی دیکە بناسرێت و تێپەڕیش بکرێت. بەمشێوەیە، کەسەکەی دیکە، وەکو بابەت نامێنیتەوە، دەبێت بە تەماشاکەر، ئاگامەندی منیش لەنێو لەشمدا و لەبەردەم تەماشاکردنی کەسەکەدا لەهۆش خۆی دەچێت.

لەگەڵ ئەمەشدا، ئارەزوو لەبەردەم بناخەی شکست هێنانی خۆیدا ڕادەوستێت. ئەوەندەش بەس نییە بڵێین گرفتەکە بوونی کەسەکەی دیکەش لەنێو لەشدا

دەگرێتەوە. ئارەزوو دەیەوێت ئەو ئاگامەندییەی لەنێو لەشەکەدایە بگرێت. کەوابوو، ئارەزوو بە سروشت نەک لە دەستلەملکردندا یان جوتبوون، بەردەوامە. ئامانجی دەستلەملکردنەکە پرکردنی لەشی کەسەکەیە بە ئاگایی و سەربەستییەکەیەوە. لەبەر ئەمە پێویستە ئەو لەشە بگیرێت و بچینە ناوی.

بەڵام ئەو کاتەی دەمەوێت لەشەکە بگرم، لە خۆمی نزیک بکەمەوە و گازی لێبگرم لەشم بە گۆشتی نامێنیتەوە و دەبێت بە تێهەڵکێشەی ئەو ئامێرانەی من پێکدەهێنن. کەسەکەش لەنێو لەشدا نابینرێت و دەبێتەوە بە ئامێرێک لەنێو جیهاندا. ئاگامانەی ئەویش، کە من ویستم بە ڕێگەی لەشم تامی بکەم لە ئاستی تەماشاکردنمدا وندەبێت. ئەو دەیەوێت بە وێنەی بابەتێک لەنێو خۆیدا. گرفت و پەڕێشانبوونی منیش لەناودەچێت. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت، کە ئارەزووم نامێنیت، بەڵکو ئارەزوو بابەتەکەی وندەکات و دەبێت بە بابەتێکی ڕووت. ئارەزووەکەش دەبێت بە ئارەزووکردن لە هەڵسوڕان و وەدەستهێنان. من لەسەر داگیرکردنی لەشی کەسەکەی دیکە سوردەبم. بەڵام سوربوونەکە من لەنێو لەشمدا ناهێڵێتەوە. من لەشم ڕەتدەکەم و ڕوو لە ئەگەرەکانم دەکەم (ئەگەرەکەشم ئەگەری وەدەستکەوتنە). لەشی کەسەکەی دیکەش لە تێپەڕکردنەکەدا لەگۆشتەوە دەبێت بە بابەتێکی ڕووت. لەمحاڵەتەدا دابڕانێک لە پرۆسەی بەرجەستەبوونەکە لەنێو لەشدا دێنێتە پێش، کە ئامانجی ئارەزووکردنەکە بوو. کەسەکەی دیکە لەنێو گرفتەکەدا دەمێنێتەوە، خۆی بە گۆشت دەبینێت. من لەم شێوازەی بوونی تێدەگەم. بەڵام ئەو گۆشتێکە، کە من لە ڕێگەی گۆشتی لەشمەوە نایدۆزمەوە. ئەو بووە بە بابەت نەک ئاگامەنییەکی نێو لەش. بەمجۆرە، من لەشم (تێهەڵکێشکردنی هەموولایەنەکانم لەنێو هەڵوێستدا) و ڕووبەڕووی لەش دەبمەوە. خۆم لەهەمانحاڵەتدا دەبینم، کە ویستم بە هۆکاری ئارەزووەوە لێی ڕابکەم: دەمەوێت کەسەکە، ئەو بابەتەی لەبەردەم منداید خۆی بە بەرز دابنێت و لە من هەڵبێت. لێرەدا من بە دوای ئەودا دەگەڕێم و دەمەوێت دەستم بکەوێت بەبێ ئەوەی بڵێم چیم دەوێت. لەنێو گرفتەکەی خۆمدا ئارەزووەکەم لە من ڕادەکات. من لەو کەسە دەچم خەوی لێکەوتوە، دەڕوات و لەخەو ڕادەچڵەکێت، خۆی لە قەراخی جێگەکەی دەبینێتەوە و نازانێت چی ڕوێداوە. ئەمحاڵەتەیە لەنێو بنەڕەتی سادیزمدا دادەنرێت.

سادیزم سۆزە، نەزۆکی و چەسپاندنە. چەسپاندنە چونکە حاڵەتی بوون-بۆ-خۆیە بەبێ ئەوەی بزانێت چی دەکات و بۆچی ئەوە دەکات یان ئامانجێکی هەبێت بەهایەکی بۆ کردەوەکەی دامەزراندوە. نەزۆکیشە چونکە دەردەکەوێت ئارەزوو لە گرفتەکەی ڕزگاری بووبێت. سادی لەشی خۆی وەکو تیهەڵکێشە و چەقی کردەوەکانی دەبینێتەوە. دەیەوێت بەردەوام لە فاکتۆری بوونی ڕابکات. لەبەردەم کەسەکەی بەرانبەری خۆی بە بەرزێتییەکی ڕووت دەبینێت. لە گرفتەکانی دەترسێت و لە

ئاســـتیاندا خۆی به شەرمەزار دادەنێت. لەوانەشە لەمحاڵەتەی خۆی تێنەگات. بە ساردییەوە جەخت لەسەر نەزۆکی و چەسپاندنەکەی دەکات و خۆشی بە کەسێکی ســـۆزدار دەردەخـــات. ئامانجی ئەو، وەکو ئامانجی ئـــارەزوو، تەنیا داگیرکردن و بەکارهێنانی کەســـەکەی دیکەی نیە، کە بووە بە بابەت. ئەو دەیەوێت کەســـەکە بەرزێتییەکی ڕووتی نێو لەش بێت. بەڵام لە سادیزمدا جەخت لەسەر بەئامێربوونی کەســـەکە دەکرێت. سادیزم لە سێکسدا لەوەدایە بوون-بۆ-خۆیەکی نێو لەش خۆی ڕەتدەکات تاکو بە بوونی کەســـەکەی دیکە لەنێو لەشـــیدا بگات و خۆی بکات بە خاوەنی. ســـادیزم نایەوێت خۆی لەنێو لەشدا ببینێت و لە فاکتۆرەکان ڕادەکات، هەمانکات دەیەوێت بە فاکتۆرەکانی کەسەکەی دیکە بگات. ئەو لەشی کەسەکە بە ڕێگەی لەشی خۆی نادۆزێتەوە. لەبەر ئەمە هیچ ڕێگەیەکی دیکەی لە مامەڵەکردندا لەگەڵ کەسەکە نییە بێجگە لەوەی کەسەکە بە ئامێر و بابەت دابنێت. ئەو دەیەوێت لەشـــی کەسەکە بکات بە ئامێر و کەســـەکەش بوونی خۆی لەنێو لەشدا ببینێت. سادیزم هەوڵدانێکی تووندوتیژە بۆ بەرجەستەبوونی کەسەکەی دیکە لەنێو لەشدا. ئەمەش بە (زەبر) خاوەنێتی و بەکارهێنانی کەســـەکە دەخاتەگەر. سادیزم، وەکو ئارەزوو، کەســـەکە لەو کردەوانە ڕووتدەکاتەوە، کە دایدەپۆشن. دەیەوێت لەشەکە دەربخات بەڵام لەشی خۆی دەشارێتەوە.

ئامانج و بابەتی سادیزمیش خۆیەتییەکی ڕاستەوخۆیە. هەروەها هاوپەیمانییەکە کوێرانەیە چونکە نەک تەنا چێژ لە داگیرکردنی لەشـــی کەســـەکە وەدەگرێت حەز لە شـــاردنەوەی لەشی خۆشـــی دەخات. داوای پەیوەندی دوولایەنی لە سێکسدا ناکات و حەز دەکات خۆی سەربەســـت بێت. لەبەر ئەمەشە مرۆڤێکی سادی لەش لەبەردەم ئاگامەندی کەسەکەی بەرامبەری بە شێوەیەکی جیاواز ئامادەدەکات. لەم ئامادەکردنە جیاوازەدا کەسەکە دەکات بە ئامێر؛ لەنێو ئازاردا دەیهێلێتەوە. لەنێو ئازاردا فاکتۆر ئاگامەندی داگیردەکات و تێڕامانی ئاگامەندی لە ئاستی ئاگامەندییەکی لە تێڕامان بەدەردا سەرسام ڕادەوەستێت. کەوابوو، ئازار ئامادەبوونە لەنێو لەشدا. ئەو ئازارەش بە هۆی بوون بە ئامێرەوە سەرهەڵدەدات. لەشی بوون-بۆ-خۆ لە کاتی ئەشکەنجەداندا بۆ ئازار دورستکرن دەبێت بە ئامێر. لەسەرەتاوە مرۆڤە ساددییەکە خۆی بـــەو باوەڕە (وەهیمە) دەگەیەنێت، کە دەتوانێت لە ڕێگەی بە ئامێرکردنەوە سەربەستی کەسەکەی دیکە داگیر بکات.

ئەوجۆرە ئامادەبوونەی لەنێو لەشدا سادیزم دەیەوێت بە دزێو ناوزەد دەکرێت. دزێوی جۆری بچوکە لە بوون-بۆ-ئەواندا، کە سەر بە جۆری بێ بەخشندەییە. بەڵام هەموو بێ بەخشـــندەییەک دزێوی نییە. لە بەخشندەییدا لەش، وەکو هەبوویەکی دەروونـــی نێو هەڵوێســـت دەردەکەوێت. لەســـەرو هەموویانـــەوە، بەرزێتییەکەی خۆی لەنێو کردەوەدا نیشـــاندەدات. هەموو جوڵەیەکی لە ئێستادا بە داهاتووەوە

دەبەســـترێتەوە. کردەوەی بەخشـــندە لەلایەکەوە کارەندازی ماکینەیەکی نایاب و لەلایەکـــی دیکەوە کارێکی تەواوی بێ پێشـــبینیکردنی دەروونـــە چونکە دەروون بابەتێکە بۆ کەسانی دیکە پێشبینی ناکرێت.

کەوابوو، هەموو کارێکی بەخشندە بە تەواوی دەناسرێت، چونکە بەسەردەچێت. ئامانجەکەشی ڕووناکی دەخاتە ســـەر هەموو بەشەکانی کارەکە. بەڵام بەشەکانی داهاتووی پێشـــبینی ناکرێن، هەرچەندە سەرهەڵدانیان پێویست بێت و تێپەڕیش بکرێن. ئەم وێنە جوڵاوەی نێوان سەربەستی و پێویستییە (وەکو خەسڵەتی بوونی بە بابەتکراوی ئەوان) بەخشندەیی پێکدەهێنێت. برگسۆن بە جوانی باسیکردووە. لە بەخشندەییدا لەش دەبێت بە ئامێری سەربەستی. کارێکی بەخشندەیی لەش بەو ئامێرە کارەندازە دادەنێت، کە سەربەستی لێوە بەرجەستە دەبێت؛ دەست دەبێت بـــە ئامێر بۆ گرتن و لەســـەرەتاوە خۆی وەکـــو بوونێک-لەپێناوی-گرتندا دەخاتە پێش. بەخشـــندەیی، کەوابوو، وێنەیەکی دەرەکی بوونمان بۆ دروســـتەدەکات، کە لەپێناوی شتێکدا دەبێت بە بناخەی بوونی خۆی. فاکتۆر، لەمحاڵەتەدا، بە کاڵای بەخشـــندەیی پێچراوەتەوە. لەش بە ڕووتی ماوەتەوە، بەڵام نابینرێت. گەورەترین بەرهەڵســـتیکردنی بەخشـــندەیی لەوێدایە، کە لەش بە ڕووتی دەربخات و هەموو پۆشاکێکی لەبەردامالێت و تەنیا خۆی بە دەورا بپێچێتەوە. لەشێکی بەخشندە ئەو لەشە ڕووتەیە بە کردەوە نادیارەکان داپۆشراوە و لەبەرچاوی بینەرانیش دانراوە.

بێبەخشـــندەیی، بەپێچەوانـــەوە، لەگەڵ لەناوچوونی یەکێـــک لە توخمەکانی بەخشندەییدا ســـەرهەڵدەدات. جوڵانێکە شێوازێکی میکانیکی وەردەگرێت. لێرەدا لەش بەشـــەکانی خۆی دادەمەزرێنێت، بەڵام دەبێت بـــە ئامێر؛ بەرزێتییەکەی و هەڵوێستی وندەبن.

هەروەها دەشێ کردەوەکانیش پچڕ پچڕ و توندوتیژ بن؛ لەمحاڵەتەدا هەڵوێست وەرگرتـــن دەڕوخێت؛ هەڵوێســـت دەمێنێـــت، بەڵام بۆشـــاییەک دەکەوێتە نێوان هەڵوێست و کەسەکانی دیکەوە. کەســـەکانی دیکەش بە سەربەستی دەمێننەوە. سەربەستییەکەشیان بی پێشـــبینیەکی ڕووت دەناسرێت. ئەمەش لە ئەتۆمەکانی ئەبیکۆر دەچێت، کە کورت و سەربەخۆن. کۆتایش وەکو خۆی دەبێت و بەردەوام کەسەکانی دیکە بە داهاتووەوە دەبەستینەوە.

ســـەرنەکەوتن لەخۆگونجانندا ئاکامی هەیە؛ ئەوێـــش ڕاڤەکردنی داهاتووە بە شـــێوەیەکی بەرفراوان یان تەسک. ڕاڤەکردنەکە تەنیا نزیکبوونەوەیە. لەبەر ئەمە سەلماندنی هەڵسوکەوت و بوونی کەسانی دیکە بە ناتەواوی دەناسرێت. لەکۆتاییدا، ناهەمـــواری نا ســـەلمێنرێت؛ هەموو فاکتۆرەکانیش دەشـــارێتەوە و لەبەرچاومان هەڵیدەگرێت.

ئەو کاتەی بمانەوێت ڕێگەچارەیەک بۆ هەڵوێستەکە بدۆزینەوە خۆمان لەبەردەم

هەڵکەوتێکی ناهەمـــواری نەگونجاو و کتوپڕدا دەبینیـــن؛ بوونی خۆمان بەرانبەر بوونێکی دیکە ڕادەگرین.

بێجگەلەمـــە، ئەگەر لـــەش تەنیا کردەوە بێت، فاکتۆریش نابێت بە گۆشـــت. ناشـــرینی ئەو کاتە دەردەکەوێت، کە لەش خۆی لـــە کردەوەکانی دادەبڕێت و بە گۆشـــتی و نەبزێوی خۆی دەخاتە ڕوو. تەماشـــاکردنی لەشێکی ڕووت لە پشتەوە ناشـــرینی نییە. بەڵام لەنجەولاری پاشەڵەکە ناشـــرینە چونکە تەنیا قاچەکان بۆ ئەو کەســـە دەجوڵێن. پاشەڵەکە لەو دۆشـــەکە دەچێت قاچەکان هەڵیانگرتبێت. هەڵوێستەکە نایسەلمێنێت؛ بەپێچەوانەوە، دەبێت بە ڕوخێنەری هەموو هەڵوێستێک و چالاک نییە. ئەو بۆ ئەوە دروستکراوە لەسەر قاچەکان خۆی ڕاگرێت. کتوپڕیش، وەکو هەڵوێستێکی بێ بەڵگە خۆی قوتدەکاتەوە و دەبێت بە هەڵکەوت. لەولاشەیە جیادەبێتەوە، کە ئێستا پیاسەدەکات؛ هەرچەندە لەنێو جلوبەرگدا پۆشراوە، بەڵام هێشـــتا ڕووتە، لە بەرزێتی و کردەوەکانی لەشـــەکەدا بەشداریناکات. جوڵانەکەی تەنیا پەیوەندی بە وەستان و هاوتەرازبوونی خۆیەوە هەیە.

ئـــەم ڕوونکردنەوەیـــە بۆ ئەو لەشـــەش دەبێت، کە وەکو پارچەیەک گۆشـــت دەبینرێت. ئەو لەشـــەی خـــاوە و لەرزۆکە یان شـــێوازەکەی بەتەواوی تێکچووە. ئەم لەشـــە بۆ ئەو کەسەی حەزیلێناکات پارچەیەک گۆشـــتی ناشرینە و ئارەزوو ناورووژێنێـــت. نەبوونی جۆرێک لە گونجاندن، کە هەڵوێســـتەکە لەناودەبات، لەژێر جلەکانەوە نەبزێوی پارچە گۆشـــتەکەم بۆ دەردەخات (ئەو کاتەی منیش ئارەزووم بۆی نییە): ناوی دەنێم ناشرینی.

ئێستا لە داواکاری مرۆڤێکی سادی تێدەگەین: بەخشندەیی سەربەستی کەسەکەی دیکە- وەکو بابەت دەردەخـــات، وەکو بیردۆزەی بیرکەوتنەوەی ئەفلاتونیش لەنێو جیهانی هەستەکییدا ئاماژە بۆ لایەنێکی بەرز لەودیوەوە دەکات، کە ئێمە بە تەواوی بیرمـــان ناکەوێتەوە. بەگۆڕانێکی بنەڕەتی لە بوونماندا پێیدەگەین؛ ئەویش دانانی بوونمانە- بۆ- کەسانی دیکە. بەخشـــندەیی بوونی کەسانی دیکە، وەکو پارچەیەک گۆشـــت دەردەخات و هەمانکات دەیشـــارێتەوە یان، دەتوانیـــن بڵێین بۆ ئەوەی گۆشتەکە داپۆشێت، دەریدەخات.

لە بەخشـــندەییدا، گۆشت کەسانی دیکەیە، کە ئێمە دەستمان نایگاتێ. مرۆڤە ســـادییەکە بۆ ئەوەی بوونی کەســـانی دیکە لە تێهەڵکێشـــەیەکی نوێدا ببینێت بەخشـــندەیی لەناودەبات. ئەو دەیەوێت گۆشتی کەسانی دیکە بە ڕووتی دابنێت. گۆشـــتە ڕووتەکەش بەخشـــندەیی دەفەوتێنێت و سەربەستی کەسەکانیش لەنێو فاکتۆردا دەتوێتەوە. ئەم توانەوەیە فەوتانێکی تەواو نییە چونکە بۆ مرۆڤی سادی لەشـــی کەســـانی دیکە بوونی سەربەستی ئەوانە. ناســـنامەی ئەوان- وەکو- بابەت لەناوچووە. تەنیا پەیوەندی نێوان گۆشـــت و سەربەســـتی گۆڕانی بەسەرداهاتوە.

لەبەخشـــندەییدا سەربەســـتی دەپارێزرێت و فاکتۆریش دادەپۆشرێت. بەڵام لەم تێهەڵکێشـــە نوێیەدا فاکتۆر خۆی بەرجەســـتەدەکات و سەربەستی دەشارێتەوە. مرۆڤە ســـادییەکە، کەوابوو، دەیەوێت بە زۆر گۆشتەکە دەربخات. ئەم کارەش بە رێگەی خۆیەوە، وەکو پارچەیەک گۆشـــت نـــاکات، بەڵکو خۆی بە لەش دادەنێت و دەیـــکات بـــە ئامێر. داوا لە کەســـەکە دەکات بە جۆرێک خـــۆی دەربخات یان بجوڵێت، کە ناشـــرین بێت. ئەو خۆی بە ئامێری دەهێڵێتەوە و زۆر لە لەشـــەکەی دیکە دەکات ببێت بە گۆشـــت. هەروەها ببێت بە ئامێرێک لەبەردەســـتی ئەمدا. مرۆڤی سادی لەشی کەســـەکە داگیردەکات و خۆی بە سەرشانیدا شۆڕدەکاتەوە. هەمانکات ئامانجی ئەم کارە لە بەکارهێنانەکەدایە: ئەو دەیەوێت لەشـــی کەسەکە بە ئامێری نەهێڵێتەوە و بیکات بە پارچەیەک گۆشت. مرۆڤی سادی ئەو کەسەیە، کە دەیەوێت کەسانی دیکە لەنێو لەشدا بن. ئامانجی ئەویش ئەوەیە کەسەکە ببێت بە گۆشت و بەئامێریش بمێنێتەوە.

نابێ لێردا توشـــی ئەو هەڵەیە ببین و پێویســـتە بزانین، کـــە ئەوەی مرۆڤی سادی دەیەوێت داگیریدەکات و خۆی بەسەریدا شۆڕدەکاتەوە سەربەستی کەسانی دیکەشە. سەربەســـتییەکە لەنێو گۆشـــتەکەدایە. سەربەســـتییەکە گۆشتەکەیە و بـــووە بە فاکتۆری بوونی کەســـانی دیکە. کەوابوو، ئەوەی مرۆڤە ســـادییەکە دەیەوێت، داگیریبکات سەربەســـتییە. مرۆڤی ســـادی دەیەوێت دڵنیابێت لەوەی کەسەکەی دیکە بووە بە گۆشت. ئەم دڵنیابوونە بە رێگەی ئازار و ئەشکەنجەدانی کەســـەکە دێتە پێش. بەڵام داگیرکردنەکە لەشـــەکە تێپەڕدەکات چونکە دەیەوێت بۆ داگیرکردنی سەربەســـتی کەســـەکە خۆی بکات بە خاوەنی لەشەکە. لەبەرئەم هۆیەشـــە مرۆڤی ســـادی دەیەوێت بـــە بەڵگەوە بەکۆیلەکردنی کەســـانی دیکە و داگیرکردنی سەربەستییەکەی لەنێو گۆشـــتەکەدا دەستکەوێت. ئەو ئەشکەنجەی کەســـەکە دەدات و هەڕەشـــەی لێدەکات تاکو بپارێتەوە و داوای لێبوردن بکات، ئەوەی هەیەتی بیدات بە مرۆڤە ســـادییەکە. هەندێک جار دەڵێین، ئەمە تینوێتییە بۆ دەســـەڵات. بەڵام ئەم بۆچوونە ڕوون نییە یان پوچەڵە. پێشـــەکی پێویســـتە بڵێین ئەمە ویستی داگیرکردنە. دەسەڵات بۆ سادی شتێکی لەپێشتر نییە چونکە ئەو بەرانبەر کەســـانی دیکە دەترسێت. لەڕاستیدا، ئەگەر مرۆڤی سادی دڵی بەوە خۆشبێت، کە کەسەکە لەژێر ئەشکەنجەدا نکۆڵی دەکات، ئەوا ئەم بۆچوونە لەبەر چەند هۆکارێک لەو واتایە دەچێت ئێمە بۆ خۆشەویستی لێکماندایەوە. باسمانکرد، کە خۆشەویستی داوای لەناوبردنی سەربەستی کەسەکەی دیکە ناکات، بەڵکو ئەو دەیەوێت سەربەســـتییەکە داگیربکات و خۆشەویستەکەی بە کۆیلە دانێت؛ ئەمەش کۆیلەکردنی سەربەستییە. بەهەمانشێوە، مرۆڤی سادی نایەوێت سەربەستی کەسە ئەشکەنجە دراوەکە خەفەبکات. بەڵکو دەیەوێت زۆر لەو سەربەستییە بکات لەگەڵ

لەشە ئەشـــکەنجەدراوەکەدا ببن بە یەک. لەبەر ئەمەیە مرۆڤە سادییەکە لە کاتی ئەشکەنجەدانەکەدا چێژ لەوە وەردەگرێت کەسەکە خۆی بە سوک و ڕسوا نیشانبدات. گرنگ نییە چ جۆرە زەبرێک دەخرێتە سەر کەسەکە، پەشیمان بوونەوە دەمێنێتەوە و گۆڕانی بەســـەردا نایەت؛ دەبێت بە وەڵامدانەوەیەکی هەڵوێستەکە، بەرهەمێکی کتوپڕ و ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتی بەرجەستەدەکات. گرنگ نییە کەسەکە تاکو چ ڕادەیەکیش بەرگریدەکات، زۆری پێدەچێت تاکو بپارێتەوە و داوای لێبوردن بکات؛ ئەو دەیتوانی دە تا یەک خولە یان یەک چرکە چاوەڕوان بێت. کاتەکە دیاریدەکات، کە ئەشکەنجەکە لەوە زۆرتر هەڵناگیرێت. بەڵگەش بۆ ئەمە شەرمەزاربوونەکەیەتی لەئاستی پەشیمانبوونەوەکەیدا. لەبەر ئەمە لە هەڵوێستەکەی بەرپرسە. لەلایەکی دیکەوە، مرۆڤە ســـادییەکە خۆی بە هۆکاری ئەم کارە دادەنێت. ئەگەر کەســـەکە بەرگریبکات و نەپارێتەوە کایەکە لەلای خۆشتر دەبێت و هەموو کاتێ خۆی لەنێو جهاندا دەبینێت؛ لەسەرخۆ کارەکەی دەکات و پەلە ناکات. ئامێرەکانی خۆی، وەکو تەکنیکییەکی لێزان بەکاردەهێنێت. یەک لەدوای یەک، وەکو ئەو کەسەی کۆمەڵێک کلیلـــی پێیە و هەوڵـــدەدات دەرگاکەیان پێبکاتەوە، ئامێرەکانـــی تاقیدەکاتەوە. خۆشی لە تاقیکردنەوەکە وەردەگرێت. ئەو تەنیا کەسێکە لەنێو هەموو خەسڵەتە هەمەکییەکانـــدا ئامرازەکان بۆ گەیشـــتن بە کۆتاییەکی لەخـــۆوە پەیدابوو، بەو شـــێوەیەی تەماشاکردنی کەسەکە لەگەڵ دۆزینەوەی کلیلەکەی دەرگاکە دەکاتەوە گەشـــدەبێتەوە، بەکاردەهێنێت. گەیشـــتن بەم کۆتاییەش لەگەڵ هاوکاریکردن و سەربەســـتی کەســـەکەدا ڕوودەدات. کەوابوو، تاکو دواســـات کۆتاییەکە دیارە و دیاریش نییە. بۆ مرۆڤە سادییەکە بابەتەکە ئاڵۆز و تەمومژاوییە و ناکۆکە چونکە ئاکامی بەکارهێنانی تەکنیکە دیاریکراوەکە و بەرجەســـتەبوونی سەربەســـتییەکی بێسنورە. دیمەنی بەردەم مرۆڤە سادییەکە سەربەستییەکە دژی پەیدابوونی گۆشت و هەمانکات بەرجەستەبوونێکی سەربەستانەیە لەنێو گۆشتدا. لە کاتی پەشیمانییدا مەبەستەکە وەدەست دەکەوێت: لەشـــەکە دەبێت بە پارچەیەک گۆشتی ناشرین. بەوشێوەیە خۆی دەردەخات، کە مرۆڤە ســـادییەکە بەسەریدا سەپاندوویەتی؛ بە گوریس بەستراوەتەوە، ناجوڵێت و بەو بابەتە خۆی دەرناخات، کە دەتوانێت خۆی بجوڵێنێت. لە پەشیمانیدا سەربەستی و لەش دەبن بە یەک. ئەم لەشە تێکشکاوە و گرانە نموونەی سەربەستییەکی تێکشکاوی و داگیرکراوە.

ئەم تێبینیانە کێشەی سادیزم بەتەواوی دەرناخەن. ئەوەندەمان مەبەست بوو بڵێین، وەکو تۆوی نێو ئارەزووە و سەرنەکەوتنی ئارەزووشە. لەڕاستیدا ئەو کاتەی لە ڕێگەی بەرجەســـتەبوونی خۆم لەنێو لەشدا لەشی کەسێکی دیکە داگیردەکەم، پەیوەندییەکان دەپچڕێنم. لەش ڕەتدەکەم و ڕوو لە ئەگەرەکان و سادیزم دەکەم.

سادیزم و ماسۆچیزم، کەوابوو، دوو زنجیرە بەردی کەناری دەریان، کە ئارەزوو

خۆیانی بۆ فرێدەدات؛ ئینجا ئەگەر من بتوانم گرفت و پەرێشـــانی خۆم ڕەتبکەم، کەســـەکەی دیکە وەکو گۆشـــت داگیربکـــەم یان لەنێو گرفتی خۆمدا مەســـت و ســـەرخۆش بم و تەنیا بیر لە گۆشتی لەشی خۆم بکەمەوە نەک کەسەکە. ئەویش بەو تەماشاکردنە دابنێم، کە من بە لەشی خۆم دەناسێنێت.

ئـــەم ناڕێکییە و هەژانـــە بەردەوامەی ئارەزووە لەنێوان ئـــەم دووانەدا هەموو پەیوەندییەکی ئاسایی سێکسی دەکات بە "سادی-ماسۆچییانە". لەسەرو ئەمەوە، ســـادیزم، وەکو بێ دەربەســـتی و ئارەزوو هۆکاری ســـەرنەکەوتنی لەنێو خۆیدا هەڵگرتوە. یەکەمجار، نایەکسانییەکی تەواو لەنێوان تێگەیشتن لە لەش و گۆشت و بەکارهێنانی، وەکو ئامێر دەدۆزینەوە. ئەگەر من گۆشـــت بکەم بە ئامێر، ئەوا ئەو ئامێـــرە ئاماژە بۆ ئامێرەکان و لایەنە هێزەکییەکانی دیکە دەکات؛ بەکورتییەکەی ئاماژە بۆ داهاتوو دەکات؛ لە لایەکەوە بەو هەڵوێســـتەم بوونی-لەوێدا دەسەلمێنم، کە لە دەوروبەری خۆمدا دروســـتیدەکەم. ئەمەش، وەکو مێخەکان و ئەو تابلۆیەی دەبێـــت مێخەکان بۆ هەڵواســـینی بەکاربێت، ئاماژە بۆ چەکـــوش دەکەن، وایە. ئەو "گۆشـــتە بە ئامێرکراوە" ئاڵۆزەی سادییەکە دروستیکردوە لەناودەچێت. ئەم لەناوچوونە، تاکو گۆشتێک بۆ دەرخستنی گۆشتێکی دیکە، وەکو ئامێر بەکاربێت شاراوە دەمێنێتەوە. بەڵام کاتێک کەسەکە لەنێو لەشدا دەبینرێت و منیش لەشەکە بە هەناســـەبڕکێوە لەبەردەممدا دەبینم نازانم چۆن بەکاری بهێنم. هیچ ئامانجێکی دیاریکراوم لا نییە، چونکە لەشەکە بووە بە هەڵکەوتێکی ڕەها؛ لەوێدایە و بۆ هیچ مەبەستێک دانەنراوە. منیش، وەکو گۆشت ناتوانم بیگرم. بەبێ دانانی، وەکو گۆشت ناخرێتە نێو سیستەمی ئامێرەکانەوە؛ بە گۆشتبوونی ئەو لە دەستم ڕادەکات. من تەنیا بە سەرسوڕمانەوە بیریلێدەکەمەوە یان خۆم لەنێو لەشمدا دەردەخەم و توشی گرفتی خۆدەرخستنی گۆشت بۆ گۆشتێکی دیکە دەبم. کەوابوو، سادیزم ئەو کاتەی دەیەوێت بە ئامانج بگات ئارەزوو دەخاتە لاوە. ســـادیزم ســـەرنەکەوتنی ئارەزووە و ئارەزووش ســـەرنەکەوتنی ســـادیزمە. ڕزگاربوونیش لەنێو ئەم سوڕانەوەیەدا بە ڕێگەی ئەو هەڵوێســـتەوە ڕوودەدات، کە بـــە "داگیرکردنی لەش" ناوزەدیدەکەین. لێرەدا تیهەڵکێشەیەکی نوێی سادیزم و ئارەزوو دروستدەبێت. گەورەبوونی سێکس بوونی کەسەکە لەنێو لەشدا بەرجەســـتەدەکات، فاکتۆری "تێخستن"و"تێخێنراو" هێمان بۆ داگیرکردن لە ســـادیزم و ماســـۆچیزمدا. بەڵام، ئەگەر چێژوەرگرتن لە سوڕانەوەکە دەربازمان بکات لەبەر ئەوەیە، کە ئارەزووەکە و سۆزی سادیزم بەبێ تێرکردنیان دەکوژێت.

هەمانکات، بەشێوەیەکی جیاوازیش سادیزم هاندەرێکی دیکە بۆ سەرنەکەوتنی خۆی دێنێتە پێش. مرۆڤی ســـادی دەیەوێت سەربەســـتییە بەرزەکەی کەســـەکە داگیربکات. بەڵام لە بنەڕەتەوە ئەم سەربەستییە ناگیرێت. چەند مرۆڤە سادییەکە

زۆر لە کەسەکە بکات و بیکات بە ئامێر بۆ خۆی، سەربەستییەکەش ئەوەندە زۆرتر لە دەســـتی ڕادەکات. ئەو تەنیا لە ڕێگەی گۆڕانی سەربەستییەکە بە کەلوپەلێکی دەرەکی، دەتوانێت ببێت بە خاوەنی و داگیریبکات. لێرەدا، سەربەستییەکە دەبێت لەنێو شتەکانی جیهاندا بێت و ڕوو لە ئەگەرە مردووەکانیشی بکات. مادام ئامانجی مرۆڤە ساددییەکە زیندوکردنەوەی بوون-بۆ-ئەوانە ئەوا لەسەر بنەمای پرینسیپاڵەکە بۆ سەربەستی، وەدەستی ناهێنێت چونکە ئەو کەسەی مرۆڤە ساددییەکە مامەڵەی لەگەڵـــدا دەکات لەنێو جیهاندایە و تەنیا وێنەی مرۆڤە ســـاددییەکەی ئەشـــکەنجە دەدات لەنێو بیرکردنەوەیدا چەســـپاوە. مرۆڤە ساددییەکە ئەو کاتە هەڵەکەی خۆی دەناســـێتەوە، کە نێچیرەکەی تەماشایدەکات و نامۆبوونێکی ڕەهای بوونی لەگەڵ سەربەستی ئەودا دەدۆزێتەوە. تێدەگات، کە تەنیا بوونی خۆی لەدەرەدا نەبینیوە، بەڵکو ئەو چالاکییەی بوونی ئەم بەرجەســـتە دەکات بەرزە و لەنێو "سادیزم"دا، وەکو ڕەفتار و خەســـڵەتی ئەگەرە مردووەکان دەبینێت. گۆڕانکارییەکەش بە هۆی بوونی کەســـەکەوە ســـەرهەڵدەدات، کە ئەم دەیەوێت داگیریبکات. کەوابوو، ئەو خاڵـــەی بۆ دەردەکەوێت، کـــە ناتوانێت تەنانەت زۆرکردن لە کەســـێکی دیکە و پارانەوەشـــی نابێتە هۆکاری داگیرکردنی سەربەستییەکەی. فۆکنەر بە جوانی لە بەرهەمەکەیدا (ڕووناکی لە مانگی گەلاوێژدا) باسی هێزی تەماشاکردنی نێچیرەکە دەکات. چەند "هاوولاتییەکی چاک" مرۆڤێکی پێســـت ڕەشـــیان گرتوە، کە ناوی کرسمسە و خەسانویانە و لە سەرەمەرگدایە:

"پیاوەکە لە سەر زەوییەکە کەوتبوو، نەیدەتوانی بجوڵێت.
کەوتبوو، چاوەکانیشی کرابوەوە. بۆ چەند ساتێک بە
هێمنی تەماشای کەسەکانی دەوروبەری دەکرد. ئینجا
دەموچاوی، لەشی هەمووی دەرکەوتن، کە تێکشکاون.
خوێنیش، وەکو موشەیەکی تەقیو لە لەشە زەرد
هەڵگەڕاوەکەیەوە دەهاتە دەرێ. لەوە دەچوو ئەو لەنێو
یادەوەرییەکانیاندا بۆ هەمیشە زیندوو بمێنێتەوە.
نەیاندەویست لە هەرچ دۆڵ و شیوێکی ئارام و تەوژمەکانی
تەمەنی پیریدا یان لە ئاوێنەی دەموچاوی منداڵەکان و
بیرکردنەوەیان لە کارەساتە کۆنەکان و هیوا نوێکاندا،
لەبەر چاویان ونبێت. دەبێت لەوێدا، سەرسوڕهێنەر،
بێدەنگ و چەقیو بمێنێتەوە. نابێت دیمەنەکە کاڵبێتەوە،
یان هەڕەشەکەر بێت. هەروەها، لە شاروچکەکەوە،
لە دیواری کۆڵانە دەرنەچووەکەوە هاواریک بەرزبووەوە
و خۆی گەیاندە دنیای بیستن."

تەماشاکردنی کەسەکەی دیکە لە جیهانی مرۆڤی سادییدا ئامانجەکە لەناوەبات. مرۆڤـــە ســـادییەکە تێدەگات، کە ئەو دەیویســـت سەربەســـتی داگیربکات و ئەم هەوڵدانەش بێ بـــەرە. ئێمە، لێرەدا، جارێکی دیکە لە بوونێکیـ تەماشـــاکەرەوە ئامـــاژە بۆ بوونێکیـ تەماشـــاکراو دەکەیـــن و نەمان توانیوە خۆمـــان لەنێو ئەم ســـوڕانەوەیە ڕزگار بکەین. لەم ڕووبەڕووبوونەوەیەدا گرفتی ســـێکس یان هەڵوێست بەرانبەر کەسانی دیکە چارەســـەرنەکراوە. ئێمە دەڵێین، کە هەڵوێستی سێکسی لەسەرەتاوە ڕەفتارێکە بەرانبەر کەسانی دیکە دەینوێنین. پەیوەندی بە هەڵکەوتنی بوونـ بۆـ کەســـانی دیکە و فاکتۆری بوونمانەوە هەیە. ناتوانین بڵێین لەسەرەتاوە فزیۆلۆجی و پێکهاتەیەکی ئەزمونگەرانەیە. هەرکاتێک "لەوێدا" لەش یان کەسێکی دیکـــە هەبێت ئێمـــە ڕەتدانەوەیەکـــی ئارەزوومەندانە لەلامان دروســـتدەبێت، کە خۆشەویســـتییە. بونیادی فزیۆلۆجیمان دەربڕینێکـــی هێمایی هەیە. لەبەر ئەمە، بوونـ بۆـ خۆ لەگەڵ ڕووبەڕووبوونە لەگەڵ کەسانی دیکەدا سێکسییە و بەو جۆرەش دێتە جیهانەوە.

ئێمە ناڵێین هەموو هەڵوێســـت و ڕەفتارێک بەرابنەر کەسانی دیکە سێکسییە. ئەگەر بە وردی ســـەرنجی ئەمـــەش بدەین، بۆ دوو هـــۆکار دەگەڕێتەوە: یەکەم، لەلایەکەوە بنەڕەتین و دووەمیش، هەموو هەڵسوکەوتە ئاڵۆزەکانی نێوان مرۆڤەکان دەوڵەمەندکردنی ئەم دوو هەڵوێستەیە (دواییش ڕقە، کە لە پاشاندا باسیدەکەین). بێگومان نموونەی هەڵســـوکەوتی کۆنکرێتی (هاوکاریکردن، ناکۆکی، دوژمنایەتی، ململانـــێ، بەڵێندان، گوێڕایەڵی و هتد) پێویســـتیان بـــە لێکۆڵینەوەی ورد هەیە چونکە لەسەر هەڵوێستی مێژوویی و پەیوەندی بوونـ بۆـ خۆ لەگەڵ کەسانی دیکەدا ڕادەوەســـتن. بەڵام لەنێو ئێســـکی هەموویاندا پەیوەندی سێکسی هەیە. ئەمەش لەسەر بوونی (لبیدۆ) دانەمەزراوە، بەڵکو لە هەموو ئەم هەڵوێستانەدا بوونـ بۆـ خۆ مامەڵە لەگەڵ کەسانی دیکەدا دەکات و دەیەوێت تێپەڕیبکات.

ئێمە لێرەدا نامانەوێت باســـی ئەوەبکەین لە بەزەیـــی، دڵگرتن، قێزکردنەوە، حەســـودی یان لە سوپاسگوزارییدا چەند خۆشەویستی و ئارەزوو هەن. هەرکەسە دەتوانێت بەگوێرەی ئەزمونی خۆی بیپێوێت. هەروەها ئەمەش ئەو واتایە نابەخشێت، کە ئەم هەڵوێستە جیاوازانە دەمامەی سەر سێکسن، بەڵکو سێکس خۆی لەناویاندا بەرجەستەدەکات. ئەم هەڵوێستانەش، وەکو ئێسکی داپۆشراو بە گۆشت شاراوەن یان بەشاراوەیی دەمێننەوە.

هەڵکەوتنی لەش و بنەمای پڕۆژەی بوونم، ئەو مێژووەی من دایدەهێنم هەڵوێستی سێکسی من دیاریدەکەن و لەنێو هەڵسوکەوت و ڕەفتارە ئاڵۆزەکانمدا هەڵیدەگرن. بۆنموونە، کەمجار کەســـێک ئارەزووی سێکســـی بۆ هاوسێکسەکەی خۆی هەیە. بەڵام ئەم ئارەزووە لە پشت قەدەخەکردنی ڕەوشتی و تابووە کۆمەڵایەتییەکانەوە

بە شـــاراوەیی دەمێنێتەوە. بەڵای کەمەوە دەبێت بەو گرفتە سێکســـییەی قێزی لێدەکرێتەوە. ئەم پرۆژە سێکســـییە لەودیو ئاگاییمانەوە خۆی ناشارێتەوە. هەموو پرۆژەیەکی بوون-بۆ-خۆ شێوازێکی ئاگاییە. ئەمەیە بیریارانی سایکۆلۆجی شیکاری بۆ ئەو تەختەڕەشـــەی دەگەڕێننەوە، کە مێژووی تاکە کەســـەکان پڕپیدەکاتەوە. ئەوەندەش دەڵێین، کە ســـێکس لە یەکەم ساتی سەرهەڵدانیدا لە بوون-بۆ-خۆدا و لەنێو ئەو جیهانەدا کەســـانی دیکەی تێدایە خەســـڵەتەکانی دیارە. ئەوەی دیار نییە و تاکە کەســـەکان دەبێت لە مێژووی ژیانیاندا ئاشکرای بکەن پەیوەندییەکی تایبەتە لەگەڵ کەســـێکی دیکەدا (بۆنموونە حەز و خۆشەویستی یان ماسۆچیزم و ساردیزمە)، کە لەو پەیوەندییە تایبەتییەدا سەرهەڵدەدات.

مادام هەڵوێســـتەکان لەنێو بازنەی پەیوەندییەکانی ئێمەدان لەگەڵ کەســـانی دیکەدا، ئەوا هەموو ڕەفتار و هەڵسوکەوتمان بەرانبەریان کۆدەکاتەوە. بەوجۆرەی خۆشەویستی شکست دەخوات و ئارەزووش لە ئاکامی ئەم شکستییەی خۆشەویستیدا ســـەرهەڵدەدات، تاکو خۆی لەناوبەرێت و ڕێگە بۆ خۆشەویستی خۆشبکات، ئەوا هەموو هەڵوێستەکان لە ئاستی کەسە بە بابەتکراوەکەدا لەنێو خۆیاندا بە شاراوەیی ئاماژە بۆ کەســـەکە-وەکو-خۆ دەکەن. ئـــەم ئاماژەکردنەش مەرگی ئەوانە. لەگەڵ مردنی هەڵوێستێکی دیاریکراودا بەرانبەر کەسە بە بابەتکراوەکە هەڵوێستێکی نوێ بۆ گرتنی کەسەکە-وەکو-خۆ دێتەکایەوە. ئەمەش هەمانکات بناخەکەی لەقدەکات و ڕێگەش بە لایەنە دژوەستاوەکەی دەدات خۆی بەرجەستەبکات. ئێمە بەردەوام و بە شێوەیەکی نەبڕاوە لە کەسە بە بابەتکراوەکەوە ئاماژە بۆ (خۆ)ی ئەو دەکەین و لە (خۆ)ی ئەویشەوە بۆ بە بابەتبوونی دەگەڕێینەوە.

ئەم جوڵانە بێ وەستانە و بە هەڵگەڕانەوەشی پەیوەندی نێوان ئێمە و کەسانی دیکە دیاریدەکات. لەهەموو حاڵەتێکـــدا تاک لەنێو یەکێک لە پەیوەندییەکاندایە. بـــە یەکێکیان ڕازییە و بەوی دییان نا ڕازییە. درێژخایەنی و مانەوە لەنێو جۆرێک پەیوەندییـــدا بۆ بڕوای خراپ یان بارودۆخیکی تایبەتی مێژووی ئێمە دەگەڕێتەوە. بەڵام هەرگیز لە خۆی ڕازی نییە: پەنجە بەڕەو لایەنە دژوەســـتاوەکە ڕادەکێشێت. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە ئێمە هەرگیز ناتوانین هەڵوێستێکی نەگۆڕمان هەبێت ئەگەر کەســـەکە لەیـــەک کاتدا خۆی وەکو خۆ و بابـــەت دەرنەخات؛ یان بابەتێکـــی بەرزی بەرزێتی و بەرزێتییەکی بەرز نەبێت؛ ئەمەش لەبنەڕەتدا کارێکی ماحاڵە. کەوابوو، ئێمە بەردەوام لەو بوونەوە تەماشـــا دەکات، دەبین بەو بوونەی تەماشایدەکرێت، گرنگیش نییە چۆن خۆمان بگونجێنین و چەندیش پەیوەندییەکەمان ڕاگرین. ئێمە دەمانەوێت شوێن کارێکی مەحاڵ بە ناسینەوەی سەربەستی کەسەکە و بوون بە بابەتی بوونیدا بگەڕێین.

حەزدەکـــەم گوتەیەکی ژان ڤـــاڵ بەکاربهێنم و بڵێم، ئێمە لـــە پەیوەندیماندا

لەگەڵ کەســـانی دیکەدا (هەندێک جار لەحاڵەتی سەرکردنی بەرزێتیدا، ئەو کاتەی کەســـەکە، وەکو بابەت دەناســـین و لەنێو جیهاندا ونیدەکەین)، هەندێک جاریش بـــەو بەرزێتییەی دادەنێین، کە بەرزێتییەکەی ئێمە پەتدەکات. بەڵام هیچ کام لەم دوو حاڵەتە بە تەنیا کاری خۆی بە ئاکام ناگەیەنێت. نابێت خۆمان بخەینە ســـەر زەمینەیەکی یەکســـانیش؛ ئەو زەمینەیەی، کە لەسەری ناسینەوە و بڕواکردن بە سەربەستی کەســـەکە و بڕواکردن بە سەربەستی ئێمەش پێکدەهێنێت. کەسێکی دیکـــە، لەبنەڕەتەوە، ناناســـرێت؛ کاتێک دەمەوێ بیناســـم ڕادەکات. ئەو کاتەی منیـــش لە دەســـتی ئەو ڕادەکەم دەمگرێـــت. تەنانەت ئەگـــەر بمەوێت پەیڕەوی بۆچوونە ئاکارییەکانی (کانت)یش بکەم، سەربەستی کەسانی دیکە بە کۆتاییەکی بێمەرج دابنێم، هێشـــتا ئەم سەربەســـتییە بە بەرزێتی دەمێنتـــەوە و دەبێت بە ئامانجێکی دوور بۆ من. لەلایەکی دیکەوە، دەتوانم بۆ بەرژەوەندی ئەوان کار بکەم و بوونی بە ئامێربوونی ئەوان بۆ سەربەســـتییەکە بەکاربهێنم. لەڕاستیدا پێویستە من کەســـێکی دیکە لە حاڵەتێکدا، وەکو ئامێر ببینم. لەمحاڵەتەدا دەســـتەڵاتم بۆ گۆڕانی پەیوەندییەکەش دەخەمەگەر و کەسەکەش بەحاڵەتەکەوە دەگۆڕم. لێرەدا، من خۆم لەبەردەم ئەو پارادۆکســـەدا دەدۆزمەوە، کە بووە بە ناوەڕۆکی بۆچوونی ڕامیاری لیبراڵەکان و (ڕۆسۆ)ش پێناسەی کردووە و دەڵێت: دەبێت زۆر لە کەسانی دیکە بکەم سەربەســـت بن. ئەگەر زۆرکردنەکە هەمـــوو جارێکیش بەکارنەیەت و نەبێـــت بە زەبر و توندوتیژیش حوکم بەســـەر پەیوەندییەکانـــی نێوان تاکەکاندا دەکات. ئەگەر دڵنەوایی کەســـێک بدەمەوە دڵنیایبکەم ئەوا دەمەوێت سەربەستی کەســـەکە لە ترس یان خەم دوورخەمەوە. بەڵام دڵنەوایی و دڵنیایی سیســـتەمی ئامێرەکانـــن و بەرەو کۆتاییەکمان دەبەن. بەجۆرێک دانراون تاکو کاربکەنە ســـەر کەســـەکە و لەنێو سیستەمەکەدا بیکەن بە ئامێر. لەسەرو ئەمەوە، دڵنەوایکەرەکە دەبێتـــە هۆکاری جیاکردنەوەی ئەو سەربەســـتییەی لەگەڵ بەکارهێنانی ژیرییدا و شـــوێن کەوتنی چاکـــەدا بەکاریدەهێنێـــت. هەروەها ئەو (ئەشـــکەنجەیەی) لە ئاکامـــی کارەکەیدا و ناچارییەکی دەروونیدا توشـــی دەبێـــت. کەوابوو، گرفتەکە لە جیاکردنەوەی سەربەســـتی و ئەشـــکەنجەکەدایە. لەبەر ئەوەی دڵنەوایکەرەکە دەتوانێت سەربەستییەکە جیاکاتەوە، هەمانکات ڕەتیدەکات و زەبریش بەرانبەری بەکاردەهێنێت. ئەوا ناتوانێت لەو زەمینەوە، کە لەســـەری ڕاوەستاوە ئەم ڕاستییە بناســـێت: کە ئەو سەربەســـتییەی خۆی دەکات بە ئەشـــکەنجەکە و دوایش بەو کردەوەیەی سەربەستییەکە لە ئەشکەنجەکە بپارێزێت، کارکردنە دژی سەربەستی. ڕێگەنادات ئاکار و لێبوردن باشـــتر ڕێز لە سەربەستی کەسەکەی دیکە بگرن. لەو ســـاتەوەی پەیدادەبم سنوری فاکتۆرەکان بەدەوری سەربەستی کەسەکەی دیکەدا دەکێشـــم. من ئەو ســـنورەم. هەریەکێکیش لە پڕۆژەکانم سنورەکەی دەوری ئەو

ڕەنگڕێـــژدەکات. خێرخوازی، لێبوردن پڕۆژەی بوونی منن، کە مامەڵەکردنی من و کەســـەکە لەگەڵ یەکدییدا دەسەلمێنن. لێبوردن فڕێدانێکی بەزۆری کەسەکەیە بۆ نێو جیهانی لێبوردن. لابردنی ئەگەرە سەربەســـتەکانی، وەکو ئازایەتی، بەرگری، بەردەوامبوون و خۆ-سەلماندنە، کە ئەو هەڵی بۆ دەڕەخسێت لە جیهانی لێنەبوردندا گەشـــەیان پێبدات. ئەم فاکتۆرە لەگەڵ گرفتی پەروەردەدا باشـــتر دەردەکەوێت: پەروەردەیەکی توندڕەوانە منداڵ بە ئامێر دەکات چونکە بەزۆر بەهاکانی بەسەردا دەســـەپێنێت، بەبێ ئەوەی منداڵ بیەوێت. پەروەردەی لیبراڵیش، بۆ بەکارهێنانی ڕێگەگەلێکی دیکە بنەما و بەها لەپێشترەکان بە ناوی منداڵەکەوە بۆ پەروەردەکردنی هەڵدەبژێرێت. فێرکردنی منداڵ بە ڕێگەی ڕازیکردن و نەرمی لە زۆرلێکردن کەمتر نییە. کەوابوو، ڕێزگرتن لە سەربەستی کەسانی دیکە وشەیەکی بێ واتایە: تەنانەت ئەگەر بمانەوێت ڕێز لە پڕۆژەی سەربەستیش بگرین، هەریەکێک لەو هەڵوێستانەی هەڵیدەبژێرین لادانە لە سەربەســـتییەکە. لێرەدا گوێنەدان بە کەسانی دیکەش بۆ کێشەکە چارەســـەر نییە. ئێمە لەنێو جیهاندا فڕێدراوینەتە بەردەم ئەوان. بوونی ئێمە ســـنوردارێتی سەربەستی ئەوانە، تەنانەت خۆکوشـــتنیش هیچ لە کێشەکە ناگۆڕێت. هەرچییەک بکەین پێویســـتە لەنێو جیهانـــدا بە ئاکامیان بگەیەنین، کە کەسانی دیکەشی تێدا دەژین و پەیوەندیمان لەگەڵیاندا هەیە.

لەم تاکە هەڵوێســـتەوە هەستکردن بە تاوان یان ئازاری ویژدانی پەیدا دەبێت. من لەئاســـتی کەســـانی دیکەدا ئازاری ویژدانیم هەیە. من لەنێو ئازاری ویژدانیدام چونکە لەژێر تەماشـــاکردنی کەسەکەوە نامۆ دەبم و خۆم بە ڕووتکراوەیی دەبینم، هەســـت دەکەم لە بەرزاییەوە کەوتومەتە خوارەوە. ئەمەش واتای دەستەواژەکەی نێو تەورات دەردەخات، کە دەڵێت، "ئەوان دەیانزانی ڕووت بوون." هەروەها، ئەو کاتەی تەماشـــای کەسەکە دەکەم توشی ئازاری ویژدانی دەبم چونکە لەگەڵ خۆ-سەلماندنەکەمدا ئەو دەکەم بەبابەت و ئامێر، ئەویش هەست بە نامۆبوون دەکات. کەوابـــوو، تاوانی یەکەم ســـەرهەڵدانی بوونی منە لەنێو جیهانـــدا، ئەو جیهانەی کەســـانی دیکەشی تێدایە. هەرچ جۆرە پەیوەندییەکیشم لەگەڵیاندا دروستبێت لە ئازاری ویژدانی دوورناکەوێتەوە.

بەڵام زەبوونی دەبێت بەهاوســـەری ئازاری ویژدانیم و هەرگیز ناتوانم خۆمی لێ ڕزگاربکەم. لەهەموو هەوڵدانەکانمدا بۆ ناسینەوەی سەربەستی کەسەکەی دیکە من دەبێت ئەو بەئامێربکەم و سەربەستییەکەشی بە بەرزێتی دابنێم. هەروەها، گرنگ نییە چ جۆرە هێز و زەبرێک بەکاردەهێنم، کەســـەکە هەرگیز خۆی لە بەبابەتبوون دەربازناکات. مـــن بێجگە لەوەی سەربەســـتییەکەی لەحاڵەتێکدا دەردەخەم چی دیکـــەم بۆ ناکرێت. ناتوانم زۆرتر یان کەمتری بکەم و بە ئارەزووی خۆم بەڕێوەی بـــەرم. کەوابوو، من لە بوونمدا بەرانبەر کەســـانی دیکە ئـــازاری ویژدانیم هەیە،

چونکـــه ســـەرهەڵدانی بوونم ڕەهەندێکی نوێ بە بوونی ئـــەوان دەدات؛ منیش لە ســـود وەگرتن یان گۆڕانی ئەو ڕەهەندەدا بێ دەستەڵاتم. بوون-بۆ-خۆ لە مێژووی بوونیدا بەم ئەزمونانەدا دەڕوات و بەزانینش سەبارەت هەوڵدانە نەزۆکەکانی پێشوی دەتوانێت دوای مردنی کەسانی دیکە بکەوێت. ئەم بڕیاردانە سەربەستانەیە بە ڕق ناوزەدیدەکەین. ڕقیش ئەم واتایە دەبەخشێت؛ بوون-بۆ-خۆ واز لە داواکارییەکەی بۆ یەککگرتن لەگەڵ کەســـانی دیکەدا دەهێنێت؛ بۆ ئەوەی بوون-لەنێو-خۆی بوونی بدۆزێتەوە کەســـانی دیکە بە ئامێر ناکات. ئەو دەیەوێت سەربەستییەکەی سنوری فاکتۆریی نەبێت و بوونی خۆی-وەکو بابەت-بۆ-کەسانی دیکە لەناوبەرێت. ڕەهەندی نامۆبوونی لەکۆڵبێتـــەوە. ئەمەش لەوەدەچێت پـــڕۆژەی بوونت لەنێو جیهانێکدا دامەزرانبێـــت کەســـی دیکەی تێدا نـــەژی. بوون-بۆ-خۆ، ئـــەو بوونەیە، کە ڕقی لەڕازیبوونێکە تەنیا بۆ خۆی بێت؛ ئەزمونەکانی لە بەکارنەهێنانی بوونی-بۆ-کەسانی دیکە ڕێنمایی دەکەن. دەیەوێت ببێت بە لەناوبەرێکی سەربەســـتی بوونی خۆی و بە ئاکامەکانی بوونی بگات. ئەو کەســـەی ڕقی لە پڕۆژەکانە نابێت بە بابەت؛ ڕق سەربەستییەکی ڕەهای بوون-بۆ-خۆ دەخاتە بەردەم کەسانی دیکە. لەبەر ئەمەشە ڕق لە نرخی بابەتەکەی کەمناکاتەوە چونکە ناکۆکییەکە دەخاتە سەر زەمینەیەکی ڕاســـت. ئەوەی من ڕقم لێیەتی ڕوخســـاری کەســـەکە نییە، بەڵکو هەڵەکەی یان کردەوەکەیەتی. ئەوەی ڕقم لێیەتی بوونییەتی بەگشتی، وەکو بەرزێتییەکی-بەرز. ئەمەش وا لە ڕق دەکات بڕوای بە سەربەستی کەسانی دیکە بهێنیت و بیناسێتەوە. بەڵام بڕواکردنەکە نەرێ و ڕووتکراوەیە؛ ڕق تەنیا کەسێک، وەکو-بابەت دەناسێت و ڕووی تێدەکات. ئەو دەیەوێت ئەم بابەتە لەناوبەرێت و بەرزێتییەکەی تێپەڕ بکات. بەرزێتییەکەش بە تەواوی ناناسرێت.

کەوابوو، بوون-بۆ-خۆ تێیناگات؛ هەروەها بەبێ گۆڕانیشـــی بۆ بابەت ئەم کارە ڕوونادات. من بەردەوام بەو هەڵوێستە دەیبینم لە بوونی کەسە بەبابەتکراوەکەدا لە من ڕادەکات و خۆی بەدەستەوە نادات. ئەمەش وا لە ئێمە دەکات ڕقمان لە دەربڕینە دەروونییەکان بێت نەک خودی دەروونەکە. ئەوەی من ڕقم لێیەتی هەمووی ئەو لایەنە دەروونییەیە، کە من بە بەرزێتی کەســـێکی دیکەوە دەبەستێتەوە. من لەڕقدا خۆم ناخەمە ئاستی بابەتێکی تایبەتییەوە. ئەمەش جیاوازی نێوان ڕق و قین دیاریدەکات. ڕقیش لە وەستانمدا لەئاستی شتێکی خراپدا سەرهەڵنادات. بەپێچەوانەوە، لەوانەیە لە چاوەڕوانی سوپاسکردندا و لەگەڵ بەزەییدا دروست بێت. ڕق لە ئاکامی کردەوەی کەسانی دیکە دێتە پێش، کە من دەکات بەبابەتی سەربەستییەکەی. ئەم کردەوەیە توشی شەرمەزاریم دەکات؛ بوونی من وەکو ئامێر دەخاتە بەردەستی سەربەستییەکەی کەسێکی دیکە. منیش بۆ هێشتنەوەی سەربەستییەکەم پێویستە بیروخێنم. ئەمەش نزیکی نێوان ڕق و سوپاسگوزاری نیشاندەدات؛ لە سوپاسگوزاریدا بەرانبەر بەزەیی

یان بەخشندەیی سەربەستی کەســـەکەی چاکەکەی لەگەڵداکردوین دەناسرێتەوە. ئەویش بەرانبەر کردەوەکەی و بەهاکانی بەرپرسە. من ڕێخۆشکەری بووم و بە هۆی منەوە کردەوەکەی هەڵسوڕاندوە.

لە ڕوانگـــەی ئەم بڕوانامەیـــەوە بوون-بۆ-خۆ پڕۆژەی خۆشەویســـتی یان ڕق دەخاتەگەر و ناتوانێت بیر لە بوونی کەســـانی دیکـــە نەکاتەوە. ئاکامی دووەمی بۆچوونەکانمان لەوێدایە، کە ڕق، ڕقە بەرانبەر کەســـانی دیکە لە یەک کەســـدا. ئەوەی من هاندەدات دوای مردنی کەسێک بکەوم بوونی گشتی کەسانی دیکەیە. ئەو کەسەی ڕقم لێیەتی نوێنەرایەتی هەموو کەسانی دیکە دەکات. پڕۆژەی تێپەڕبوونم بەسەر ئەودا تێپەڕبوونە بەسەر هەموو کەسانی دیکەدا. لە ڕقدا تێگەیشتن ڕەهەندی نامۆبوونم و بەکۆیلەبوونم لەئاستی کەسانی دیکەدا ڕوونەدەکاتەوە. تێپەڕکردنی ئەم بەکۆیلەبوونەیـــە دەبێت بە پڕۆژە. ئەمەیە ڕق دەکات بە هەســـتکردنێکی تاریک؛ هەســـتکردنێک، کە دەیەوێت کەســـێکی دیکە بەبێ ڕازیبوونـــی خەفە بکات. من ڕازی نیم کەســـێک ڕقی لە کەسێکی دیکە بێت؛ من دەمەوێت تێپەڕیبکەم چونکە هەرچەندە ڕقەکە ڕوو لە من ناکات، بەڵام پەیوەندی بە منەوە هەیە و بەرانبەر منیش بەکاردێت. لەڕاستیدا دەیەوێت من بڕوخێنێت، نەک لەبەر ئەوەی من خەفەدەکات، بەڵکو لە بنەڕەتدا داوای ڕازیبوونی من ناکات. ڕق دەیەوێت بەرانبەر ڕق ڕاوەستێت. ڕق بڕواکردنێکی نائاساییە بە سەربەستی کەسە ڕقاوییەکە.

ڕقیـــش خۆبەزێنە. پڕۆژەی ســـەرەتایی ڕق خەفەکردنی ئاگامەندی کەســـانی دیکەیە. ئەگەر لەم پڕۆژەیەدا ســـەرکەوتوش بێت، بۆنموونە، لەم ساتەدا بتوانێت کەســـەکە لەناوبەرێت ناتوانێت ڕێگەی سەرهەڵدانی بوونی کەسەکە لە بنەڕەتەوە بگرێت. ئەگەر سەرکەوتنی ڕق لە تێکشکانی کەسەکەدا بێت، ئەوا ئەمکارە بڕوانامە بە بووبی کەسکە دەدات. ڕاستەوخۆ بوونم-بۆ-کەسانی دیکە، لە خلیسکانمدا بەرەو ڕابردوو، دەبێـــت بە ڕەهەندێکی لە چارەبەدەری بوونم. من هەرگیز ناتوانم خۆمی لێ ڕزگار بکەم. دەشـــێ هەندێک بڵێن من لە ڕابردووم ڕادەکەم و خۆم بە ئێســـتا دەگەیەنم، لە داهاتووشـــدا خۆمی لێ دەربازدەکەم. بەڵام وا نییە. ئەوەی بووە بە بوون-بۆ-کەسانی دیکە، ئەگەر کەسانی دیکەش خەفەکرابن هێشتا بوونی لە هەموو ڕۆژەکـــەدا زەهراوی کراوە. ئەو ناتوانێت بوونی خۆی بەبێ ئەوان ببینێت و بوونە نامۆکراوەکەی بدۆزێتەوە. هەموو ئومێدێکی بۆ کارکردن لەســـەر نامۆبوونەکەشی دۆڕاندووە و بۆ بەرژەوەندی خۆی بەکاری ناهێنێت چونکە کەسەکەی ئەم دەیەوێت لەناوبەرێـــت کلیلی نامۆبوونەکەی هەڵگرتـــووە و لەگەڵ خۆیدا دەیباتە نێو گۆڕ. من بە مردنی کەسەکە دەبم بە شتێکی نەگۆڕ و بێچارە لەنێو ڕابردوومدا دەچەقم. لەئێستاشدا بەوجۆرە دەمێنمەوە، ئەگەر لە حوکمدان و بۆچوونەکانی ئەودا پڕۆژە و شێوازی ژیانم بهێڵمەوە.

مردنی کەســـەکە، وەکو مردنی خۆم، مـــن دەکات بە بابەتێکی لە چارەبەدەر. کەوابوو، ســـەرکەوتنی ڕق لەگەڵ ســـەرهەڵدانیدا ڕوخانی خۆشی پێیە. ڕق ئێمە لە ســـوڕانەوەی نێو بازنەکە ڕزگار ناکات. بەڵکو دوا هەوڵدانێکی بێهودەیە. پاش ئـــەم ڕوخانە ئەوەی بۆ بوون-بۆ-خـــۆ دەمێنێتەوە گەڕانەوەیەتی بۆ نێو بازنەکە و دیوگۆڕانێتی لەنێوان هەردوو هەڵوێستە بنەڕەتییەکاندا.

٣ . بوون-لەگەڵ و "ئێمە"

بێگومان کەســـێک دەریدەبڕێت باســـەکەمان ناتەواوە چونکە لـــەو ئەزمونە کۆنکرێتییانـــە دوایـــن، کە پەیوەندی نێوان ئێمە و کەســـانی دیکـــە بەڕەنگاری دەرناخات. هەروەها دروســـتە هەندێک جار چەمکی "ئێمە" بەکاردەهێنین. بوون و پێویستی ئەم شێوازە ڕێزمانییە ئامژە بۆ ئەزمونی بوون-لەگەڵدا دەکات. دەکرێت "ئێمە" بە بکەر دابنێین و لەم شێوازەدا (کۆ)یە بۆ "من". گومانیش لە پەیوەندی نێوان ڕێزمان و بیرۆکەدا ناکرێت. لەڕاســـتیدا، پێویســـتە بە پرســـیارکردنەکەدا بچینەوە و لە پەیوەندی نێوان زمان و بیرۆکە بکۆڵینەوە. لەگەڵ ئەمەشدا دروستە بکەری (ئێمە) بەبێ بەستنەوەی بە بیرۆکەی کۆی بکەرەکانەوە، کە خۆیان، وەکو (خۆ) دەناســـنەوە، دەرناکەوێت. ئەگەر ئـــەم کارەنەکرێت، ئەوا چەمکی (ئێمە) دەبێت بە هەڵگـــری کۆمەڵێک ئەزمونی نەبـــراوە. ئەزمونەکانیش پێش ئەزمونی منـــی بەبابەتکراو بۆ کەســـانی دیکە و ئەوانی بەبابەتکراویـــش بۆ من دەکەون و ناکۆک ڕادەوەســـتن. لەنێو (ئێمە)دا کەس بەبابەت نەکـــراوە. (ئێمە) هەموو ئەو خۆیانە دەگرێتەوە، کە خۆیەتی خۆیان پاراستوە. هێشتا ئەم پاراستن و بڕواکردنە بە یەکدی بابەتی ئاشـــکراکراوی توێژینەوە نییە؛ ئەوەی ئاشـــکرایە کارکردنێکی هاوبەش یان هەســـتکردنێکی هاوبەشـــە. (ئێمە) بەرگری دەکەین، (ئێمە) هێرش دەبەین، (ئێمە) ئازارە ویژدانییەکە تاوانبارەکەین، (ئێمە) دەڕوانینە ئێرە و ئەوێ. بڕواکردن بە خۆیەتی تاکەکان لەو بڕواکردنە دەچێت، کە ئاگامەندی بەرانبەر بوونی خۆی لە پێش تێڕامانداً هەیبوو. چاکترین نموونە بۆ (ئێمە) بینەرانی شانۆگەرییە، کە بیرکردنەوەیان بۆ تێگەیشـــتن لە دیمەنی ئەندێشاوی و داهاتووی ڕووداوەکان و پاڵەوانەکان و خیانەتکەرەکانەوە ماندووکردوە. ئەو بینەرەی نوێنەری ئاگایی بینەر دەکات خـــۆی بەو ئاگامەندییە هاو-بینەرەی بینـــەران دەرناخات. هەموو دەزانین چۆن بە بینینی کورســـییە چۆڵەکانی نیوەی هۆڵەکە شـــەرمەزاردەبین و تامەزرۆ بوونەکەشمان هۆڵەکە پڕدەکات. هەروەها، بوونمان، وەکو خۆ لەنێو ئەزموونەکاندا لە هەموو حاڵەتێکدا سەرهەڵدەدات.

من لەسەرشۆســـتەی بەردەم قاوەخانەکە ڕاوەستاوم؛ تەماشای کەسانی دیکە

دەکەم و دەزانم تەماشادەکرێم. لێرەدا، بەرانبەر ئەوان بەرەنگارانە دەوەستم (ئەوان بـــۆ من و من بۆ ئـــەوان بەبابەت کراوین). بەڵام، کتوپڕ چەند ڕووداوێک لەســـەر شەقامەکە دێنە پێش؛ بۆنموونە تەکسییەک و ئوتۆمۆبیلێکی جیپ بەیەکدا دەدەن. من دەبم بە تەماشاکەر، بوونی خۆم بەبێ تێڕامان دەبینم، کە لەگەڵ 'ئێمە'دا خۆی خەریککردوە. بەرەنگارییەکەی پێشـــو دیارنامێنێـــت و ئاگامەندییەکەی دەبێت بە بنەمای 'ئێمە' و هەموو کەسەکان دەگرێتەوە: 'ئێمە' دەروانینە ڕووداوەکە، 'ئێمە' بەشداریدەکەین. ئەم نادوژمنکارییەیە، کە ڕۆمانییەکان بە (یەکدابوون) ناوزەدیانکرد. لێرەدا، دەگەڕێینەوە بۆ چەمکی بوون-لەگەڵی هایدیگەر. ئایا ڕەخنەکەی پێشومان [لەسەر هایدیگەر] ڕەوابوو؟

ئەو خاڵەی لێرەدا دەمانەوێت باسیبکەین ئەوەیە، کە گومان لە ئەزمونی 'ئێمە' ناکەین. تەنیا ئەو لایەنە سنورداڕەمان ڕوونکردەوە، کە ئەزمونەکە نابێت بە بنەمای ئاگامەندی ئێمە بۆ کەســـانی دیکە. ئاشـــکرایە، نابێت بە بنەمای ئۆنتۆلۆجی بۆ ڕاستەقینەی بوونی مرۆڤ؛ ئێمە سەلماندمان، کە بوونی بوون-بۆ-خۆ لەنێو کەسانی دیکـــەدا لە بنەڕەتەوە مێتافیزیکی و فاکتۆرێکـــی هەڵکەوتوش بوو. بێجگە لەمە، 'ئێمە' خۆیەکی هاوبەشـــی ئاگامەندی نییە. ئەوشتە نوێیەش نییە، کە بەشەکانی تێپەڕیشیان بکات. 'ئێمە' لەنێو ئەزمونی تاکەکەسدایە؛ پێویستیش ناکات هەموو کەسانی نێو قاوەخانەکە ئاگایان لەم ئەزموونە بێت، تاکو من لە 'ئێمە' بەئاگابم. هەموومـــان دەزانین واتای ئەم دایەلۆگە لە ژیانـــی ڕۆژانەماندا چییە، کە دەڵێێن، "ئیمە ناڕازاین" یان "بەڵام، نا تۆ بە ناوی خۆتەوە بدوێ." ئەمە بوونی 'ئێمە' بە شـــێواوی دەردەخات. ئەگەر ئەمە دروســـت بێت، بۆ ئەوەی ئاگامەندی بگاتە ئەو حاڵەتەی 'ئێمە'ی تێدا بەرجەستە بێت، پێویستە خۆی بخاتە نێو کۆمەڵەوە و بە شـــێوەیەکی دیکە خۆی دەربخات؛ واتە، وەکو بەرزێتییەکی بەرز یان بەرزێتییەکی بەرزکراو. 'ئێمە' ئەزمونێکی تایبەت لە حاڵەتی تایبەتی و لەسەر بنەمای بوون-بۆ-ئەوان بەگشتی دەناسرێت. بوون-بۆ-کەسانی دیکە پێش بوون-لەگەڵ-کەسانی دیکە دەکەوێت و دەیهێنێتە کایەوە.

ئەو فەیلەســـوفەی لە واتای 'ئێمە' دەکۆڵێتەوە دەبێ وریا بێت و بزانێت باسی چیدەکات. تەنیا ئێمە-وەکو-خۆ نییە؛ بە هۆی ڕێزمانەوە فێردەبین، کە ئێمە-وەکو-تەواوکـــەر و ئێمە-وەکو-بابەتیش هەین.[٦٥] تاکو ئێرە هەرچییەکمان باســـکردوە

٦٥ واتای ئەم دوو جۆرەی 'ئێمە' لە ڕیزمانی کوردییدا دەرناکەوێت. 'ئیمە' بەگوێرەی دانانی لە ڕستەدا، بەپێچەوانەی زمانی ئینگلیزییەوە، ناگۆڕێت. بۆنموونە لەم دوو ڕستەیەدا: (ئێمە نانمان خوارد یان ئەوان نانیان بۆ ئێمە هێنا.) گۆرانی بەسەردا نایەت. لەهەردوو ڕستەکەدا 'ئێمە' نوسراوە، بەڵام دوو جێگە و دۆخی جیاوازیان لە ڕێزماندا هەیە. جیاوازییەکەیان بە نوسین لە زمانی ئینگلیزییدا ئاشکرا دەردەکەوێت. (وەرگێڕ)

ئاشـــکرای دەکات ‘ئێمە’ لە دەستەواژەی “ئێمە تەماشای ئەوان دەکەین” ناخرێتە ســـەر هەمان زەمینەی ئۆنتۆلۆجی ‘ئێمە’ کە لە دەســـتەواژەی “ئەوان تەماشای ئێمـــە دەکەن” دەردەبڕێت. ئەمەش پەیوەندی بە خۆگەرایەتییەکی ڕووتەوە نییە. لەو دەســـتەواژەیەدا، کە دەڵێین، “ئەوان تەماشای من دەکەن” بوونی خۆم، وەکو بابەت بۆ کەســـانی دیکە نیشـــاندەدەم. منی بەرزێتییەکی بەرزێتی نامۆدەکرێم. ئەگەر دەســـتەواژەکە “ئەوان تەماشای ئێمە دەکەن” ئەزمونێکی ڕاستەقینە بێت، ئەوا دەیســـەلمێنم، کە خۆم خســـتۆتە نێو کۆمەڵێکەوە و هەموو (من)ەکان تیایدا نامۆکراون. ‘ئێمە’ هەموو پێکەوە بووین بەبابەت. کەوابوو، دوو شـــێوازی ئەزمونی جیاوازی ‘ئێمە’ هەیە: ئەو دوو شـــێوازەش ئاماژە بۆ بوون-لەنێو-تەماشـــاکردن و بوونێکی تەماشـــاکراو دەکات، کە بنەڕەتـــی پەیوەندییەکانی بوون-بۆ-خۆ لەگەڵ کەسانی دیکەدا دیاریدەکات. ئێستاش لەم دوو شێوازەی ‘ئێمە’ دەکۆڵێنەوە.

ئەلف. ئێمەی بابەت

توێژینەوەکەمان بە ئەزمونی دووەم دەستپێدەکەین؛ واتاکەی ئاسانتر ڕوونەدەبێتەوە و یارمەتیمان دەدات لە بوونی کەســـانی دیکە تێبگەین. یەکەم، پێویستە بزانین، کە ئێمەی بابەت لەنێو جیهاندا ڕاگیردەکات. وەکو نامۆبوونێکی بەردەوام دەکەوێتە نێو ئەزمونی شـــەرمکردنەوە. ئەمەش لەو دیمەنەدا دەردەکەوێت، کە ژنێکی جوان دەچێت زیندانییەک لەســـەر بەلەمەکە دەبینێت و تەماشـــای کارکردن و ژیانی پڕ ئازاری دەکات. زیندانییەکەش خەریکە لە نێو شەرم و تورە بوونییدا بخنکێت. ئەمە شەرمکردن و نامۆبوونێکی گشتییە.

ئایـــا چۆن تاکێک لەنێو کۆمەڵێکی بە بابەتکراو هەســـت بە بابەتبوونی خۆی دەکات؟ بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە بۆ خەسڵەتی بنەڕەتیی بوونمان بۆ-کەسانی دیکە دەگەڕینینەوە.

لێرەوە تەماشـــای ئەو حاڵەتە دەکەین من بە تەنیا تیایدا ڕووبەڕووی کەسێک دەبمەوە. هەردووکمان دەڕوانینە یەکدی. من دەمەوێ بەرزێتییەکەی ئەو ڕەتبکەم یان هەســـت بە بەرزێتییەکەی خۆم دەکەم و هەموو ئەگەرەکانیشـــم بە مردوویی دەبینم. من و ئەو دەبین بە دووانە و لەنێو ئەم هەڵوێستەدا پەیوەندی دروستدەکەین. هەڵوێســـتەکەش بوونێکی ڕاســـتەقینەی بۆ من و ئەو هەیە. ڕووبەڕووبوونەوەکە و پەیوەندییەکەمان بە شێوەیەکی دیکە نابینرێت. بەڵام ئەو خاڵەمان باسنەکردووە، کە پەیوەندییەکەمان لەســـەر زەمینەیەکی نەبـــڕاوی پەیوەندییەکانی هەردووکمان لەگەڵ کەســـانی دیکەدا ڕاگیردەکرێت؛ ئـــەوەش ئاگامەندییەکانە، کە بە ڕواڵەت هەموو ئەگەرییان پێکهێناوە. لە ئاکامدا، پەیوەندییەکەم لەگەڵ ئەم کەســـەدا، کە

لەپێشتر هەســـتمپێکرد و بوو بە بناخە بۆ بوونم-بۆ-کەسانی دیکە یان پەیوەندی ئەو لەگەڵ منداد لە هەموو حاڵەتێک و لەژێر باری هەموو هاندەرێکدا لەنێو ئەزموندا دەبێت بە بابەت بۆ کەســـانی دیکە. ئەمەش لەگەڵ ئامادەبوونی کەسی سێیەمدا باشتر دەردەکەوێت. گریمان، بۆنموونە، کەسێک دەڕوانێتە من. لەمحاڵەتەدا بوونم بە نامۆیی دەبینم. کەسی سێیەمیش کتوپڕ دەردەکەوێت. ئەگەر ئەویش بڕوانێتە مـــن ئەوا هەردووکیان دەبن بە کۆمەڵ، وەکو 'ئـــەوان' (ئەوانی خۆ) لەڕێگەی بە نامۆبوونـــی منەوە. 'ئەوان' ڕوو لە 'کەســـێک' دەکـــەن، کە تاکێکە و بە (کەس) دانانرێت. ڕاستەقینەی تەماشاکردنەکەش ناگۆڕێت و بنەڕەتی نامۆبوونەکەشم پتەوتر ناکات. ئەگەر کەسی سێیەم تەماشای ئەو کەسە بکات، کە تەماشای من دەکات، کێشـــەکە ئاڵۆزتر دەبێت. من کەسی سێیەم ڕاســـتەوخۆ نابینم، بەڵکو لەڕێگەی کەسەکەوە دەیبینم، کە تەماشایکراوە. کەوابوو، بەرزێتی سێیەم بەرزێتییەکە ئەو بەرزێتییە ڕەتدەکات، کە بەرزێتی منی ڕەتکردوە و هەموو چەکێکی لێدەســـەنێت. لێرەدا زەمینەیەکی چەق وەســـتاو دەبینرێت، کـــە زوو لەناودەچێت و دەفەوتێت. ئەمەش وابەستە بە هەڵوێستی منەوە و بڕیاردانم لەگەڵ کەسی سێیەمدا ڕێکەوم و هەردووکمان بڕوانینە کەسەکەی بەبابەتکراوە.

لەم حاڵەتەدا من هەست بە 'ئێمە'، وەکو خۆ دەکەم، کە لە دواییدا باسیدەکەین. هەرەها دەتوانم تەماشای کەسی سێیەم بکەم و بەرزێتییەکەی ڕەتبکەم. ئەمەش، کەسی سێیەم بەبابەت دەکات و ئەگەرەکانی دەمرێنێت. بەڵام تەماشای کەسەکەش دەکات، کە دەڕوانێتە من. ئەمە ئەو هەڵوێســـتە دێنێتە پێش، کە تیایدا من دەبم بەبابەت بۆ کەســـی دووەم، ئەویش دەبێت بەبابەت بۆ کەســـی ســـێیەم و کەسی سێیەمیش بۆ من دەبێت بەبابەت. سەربەستیش لەسەر بناخەی یەکێک یان دووان لەم پەیوەندییانە بونیاد بۆ هەڵوێستەکە پێکدەهێنێت.

ڕوودەدات کەسی سێیەمیش بڕوانێتە ئەو کەسەی من تەماشای دەکەم. لێرەدا، من دەتوانم تەماشـــای هەردووکیان بکەم و تەماشـــاکردنەکەی کەسی سێیەمیش چەک بکەم. کەســـەکە و کەســـی ســـێیەم بۆ من دەبن بە (ئەوان)ی بەبابەتکراو. بەبێ ئەوەی کەســـی ســـێیەمیش ببینم دەتوانم لەڕێگەی کەسەکەوە، کە هەست دەکات تەماشادەکرێت، تەماشاکردنەی بگرم. ئەمەش ناسینەوەی بەرزێتی سێیەمە لەڕێگەی کەسەکەوە. ئەزمونی سێیەم نامۆ بوونێکی ڕادیکاڵی کەسەکە دەردەخات. کەسەکەش دەیەوێت لەنێو جیهانی منداد خۆی دەربازبکات؛ لەوە زۆرتر من ناتوانم داگیریبکەم؛ بووە بە بابەت بۆ کەســـێکی دیکـــە و بەرزێتییەکی دیکە. کەوابوو، خەسڵەتی خۆی، وەکو بابەت وناکات و تەنیا ئاڵۆزی و تەومژاوی دەبێت. نەک بە هۆی بەرزێتییەکەیەوە، بەڵکو لەڕێگەی بەرزێتی کەسی سێیەمەوە خۆی لە من ڕزگاردەکات. هەرشـــتێک لەبارەیەوە بزانم ئەو بـــەوی دی دەهێڵێتەوە. بۆ ئەوەی

جارێکی دیکە داگیرییکەم، دەبێت بڕوانمە کەسی سێیەم و بیکەم بەبابەت. ئەمەش، یەکەمجار، ڕووناداتی چونکە لەوانەیە کەسانی دیکەش هەبن تەماشای کەسی سێیەم بکەن. بەردەوام کەسانێک هەبن، کە من نایانبینم. ئەمە بناخەی ئەوان وەکو بابەت دەلەقێنێت و بوون بۆ خۆش بەردەوام هەوڵدەدات ئەوان بەبابەت بکات و داگیریان بکات. لەبەر ئەم هۆیەشە دڵدارەکان پەنا بۆ تەنیایی دەبەن.

ئاشکرایە، دەزانم لەوکاتەدا تەماشای کەسەکە دەکەم کەسی سێیەم تەماشای من دەکات. ئەمەش من نامۆدەکات و نامۆبوونی کەسەکەش دەبینم. ئەگەرەکانی من لە بەکارهێنانی کەسەکەدا، وەکو ئامێر و لەناوبردنی ئەگەرەکانی بوونی، بەرزێتییەکەی من، کە دەیەوێت بەرزێتی ئەو ڕەتبکات و بە ئاکامەکانی بگات دەبێتەوە بە بەرزێتییەکی بەرزکراو. کەسەکە نابێتەوە بە (خۆ)، بەڵام من ئەو ڕاستییەم بۆ دەردەکەوێت، کە ناتوانم ئەو بەبابەتی بهێڵمەوە. ئەو دەبێت بە شتێکی بێ لایەن؛ شتێک لەوێدایە و منیش ناتوانم هیچی لێبکەم. بۆنموونە، لەوحاڵەتە دەچێت، کە دەبینم کەسێک لێدان و ئەشکەنجە دەدرێ و ناتوانم یارمەتی بدەم.

دەرکەوتنی کەسی سێیەم من دەبڕێت. مرۆڤەکە ئەوە نییە لێدان دەخوات یان سوکایەتی پێکراوە؛ بەڵکو هەبوویەکی ڕووتە. لەوە زۆرتر بە چی دیکە نابێت. لەڕێگەی کەسی سێیەمەوە گۆڕانی بەسەردا دێت؛ من لەسەر زاری کەسی سێیەمەوە دەیبستم، کە ئەو نەیتوانیوە بەرگری لە خۆی بکات یان من پێی دەڵێم، (شەرم ناکەیت لە کەسێک دەدەیت، کە ناتوانێت بەرگری لە خۆی بکات؟) حاڵەتی بێ دەستەڵاتی کەسەکە بە ئامادەبوونی کەسی سێیەم دەسەلمێنرێت. نابێت بە بەشێک لە جیهانی من؛ بەڵکو بەشێک لەو جیهانەی من و کەسە بێ دەستەڵاتەکە بۆ کەسی سێیەم تیایدا دەژین.

ئەمەش ئێمە دەخاتە بەردەم ئەو کێشەیەی دەمانەوێت لەسەری بدوێین: من و کەسانی دیکە لەبەرەنگاریدا دەژین. کەسی سێیەمیش سەرهەڵدەدات و هەردووکمان لەنێو تەماشاکردنەکەیدا کۆدەکاتەوە. من نامۆبوون و بوون بەباتی بوونمی پێدەسەلمێنم. بۆ کەسێکی دیکە من دەبم بە بابەتێک لەنێو ئەو جیهانەدا، کە من خاوەنی نیم. بەڵام ئەو کەسەی تەماشام دەکرد یان تەماشای دەکردم هەمان گۆڕانکاری بەسەردا دێت. ئەویش بۆ کەسی سێیەم دەبێ بەبابەت لەنێو جیهاندا. دوو هەڵوێست لەپێش سەرهەڵدانی کەسی سێیەمدا هەبوون؛ یەکەمیان لەنێو دەستەڵاتی کەسەکەدا من بە ئامێر دانراوم، دووەمیش بەپێچەوانەوە ئەویش بۆ من بوو بە ئامێر. لەهەر یەکێک لەم هەڵوێستانەدا مردنی ئەگەرەکانی تێدایە. لەگەڵ سەرهەڵدانی کەسی سێیەمدا من هەست بە نامۆبوونی ئەگەرەکانم دەکەم. بەهەمان شێوەش، ئەگەرەکانی ئەویش دەمرن. هەڵوێستەکە لەناو ناچێت، بەڵکو

لەژێر دەستەڵات و لەنێو جیهانی هەردووکماندا دەردەچێت. دەبێت بە پێکهاتەیەکی دەرەکـــی لەنێو جیهانی کەســـی ســـێیەمدا. لەنێو جیهانی ســـێیەمدا دەبینرێت، حوکمی بەســـەردا دەدرێت، تێپەڕدەکرێـــت یان بەکاردەهێنرێت. بـــەڵام بونیادە دامەزرێنراوەکـــەی لە بوونی منەوە بۆ کەســـەکە یان لە ئـــەوەوە بۆ من نامێنێت. هەموو ئەگەرەکانمان لەگەڵ سەرهەڵدانی کەسی سێیەمدا لەناودەچن. من، کتوپڕ، بوونێکی دەرەکی هەڵوێســـتەکە لەنێو جیهاندا دەبینم. کە من و کەســـەکە یەک دەگرین و دژوەستاو ڕوو لە یەکدی ناکەین. من لەدەرەوە و لەگەڵ کەسەکەدا لەنێو دەڵاقەیەکی دەرەکی ڕادەوەســـتین و خۆشـــمان ناتوێنینەوە. دەڵاقەکە ئەو لایەنە هەموگەرییەیە، کە من و کەسەکە تیایدا جیاناکرێنەوە و لەگەڵیدا ڕێدەکەوم. بوونم لەوێدا بۆ کەســـی سێیەمە. بەمجۆرەش بیر لە بوونی کەسەکەی دیکە دەکەمەوە. من و کەســـەکە لـــەدەرەوەی بوونی خۆماندا مامەڵە لەگـــەڵ یەکدی دەکەین. من بیرۆکەی مامەڵەکردنەکەم هەڵگرتوە بەبێ ئەوەی لە واتاکەی تێبگەم؛ ناسینەوەی لێپرسینەوەکەم و لێپرسینەوەی کەسەکەشە هەردووکمان بە ئێمەی-بابەت دەکات. کەوابوو، ئێمەی-بابەت، هەرگیز خۆمان ناناســـین و ناخرێینە بەر ئەزمون. ئەوەی لەنێو ئەزموندا دەردەکەوێت هەڵوێستی هاوکاریکردنە لەگەڵ کەسەکەدا. بیرۆکەی لێپرسینەوەکەم لەنێو هەڵوێستەکەدا 'ئێمە'ی دەرخست.

مـــن دەتوانم، پێش ئامادەبوونی کەســـی ســـێیەم، بڵێم، (من دژی کەســـەکە دەجەنگم) کاتێک کەســـی ســـێیەم ئامادەدەبێـــت ئەگەرەکانی من و کەســـەکە لەناودەچن. زۆریشـــم لێدەکرێت بیســـەلمێنم (ئێمە جەنگ دژی یەکدی دەکەین.) لەڕاســـتیدا دەستەواژەی (من لەگەڵ ئەودا دەجەنگم و ئەویش لەگەڵ منداا) دەبێت بە شـــتێکی نادروست. ڕاســـتییەکەی لەوێدایە، کە من دژی ئەو دەجەنگم چونکە ئەو دژی من دەجەنگێت. پڕۆژەی بەرەنگاریبوونەوەکە لەنێو مێشکی هەردووکماندا گەرای داناوە. بۆ کەســـی ســـێیەمیش یەکیان گرتوە و لە پـــڕۆژەی ئەوانـ-وەکو بابەت، کە لە تەماشـــاکردنەکەیدا بەرجەستە بوو، سەرهەڵدەدات. من خۆم لەنێو تەماشـــاکردنی کەسی سێیەمدا بە بەشێکی دانەبڕاوی 'ئەوان' دەبینم. 'ئەوان'یش خاوەن خۆبوون و کراون بە (ئێمە).

تێڕامانـــی ئاگامەنـــدی تەوانـــای دۆزینەوەی (ئێمـــە)ی نییـــە. بوونـ-بۆ-خۆ لەمامەڵەکردنەکـــەدا دەردەچێت و خۆی دژی بەرانبەر کەســـانی دیکە ڕادەگرێت. پێویستە بزانین هەستکردن بە بەشێک لە ئێمەی بابەت نامۆبوونێکی ڕادیکاڵانەیە چونکە بوونـ-بۆ-خۆ لەم هەڵویستەدا خۆی نابینێت و بووە بە ئەوان. ئێمەی بابەت، لـــەم ڕووەوە، ئەزمونێکی کتوپڕی بارودۆخی مرۆڤانەیە و فاکتۆرێکی دەرەکییە لە مامەڵەکردن لەگەڵ کەسانی دیکەدا. هەرچەندە ئێمەی بابەت ڕووداوێکە هاوکاریکردن دەردەخات واتاکەی ئەو بارودۆخە تایبەتییە ڕەتدەکات، کە ئەزمونەکەی تێدا ڕوودەدات

و منیش هەوڵدەدەم، وەکو بابەت ببم بە بەشێک لە هەمووی مرۆڤایەتی[بەبێ کەسی سێیەم]. کەوابوو، ئەزمونەکە شەرمەزاری و بێ تەوانایییە: ئەو مرۆڤەی هەستدەکات لەگەڵ کەســـانی دیکەدا بووە بە (ئێمە) لەنێو تۆڕی بوونێکی ســـەیر و نەبڕاوەدا گیردەخوات. بەبێ کۆمەک نامۆدەبێت. هەندێک ئەزمون لەوانی دیکە زۆرتر (ئێمە) دەردەخەن. بەتایبەتی لە کارکردنێکی کۆمەڵایەتیدا: کاتێک چەند کەسێک پێکەوە کاردەکەن کەســـی سێیەم تەماشـــایان دەکات بەرهەمەکەیان دەبێت بە بەرهەمی کارکردنی (ئێمە). کارەکانی من دەبەسترێت بە کارەکانی کەسەکەی تەنیشتمەوە و ئەویش بەوەی کەســـێکی دیکەوە. ئەمـــەش بیرۆکەی (ئێمە) پێکدەهێنێت. هەر تاکەمان خۆی وەکو (ئێمە) لە ئاستی بەرهەمە دروستکراوەکەدا دەبینێت. بەرهەمە دروستکراوەکەش مۆری خۆی دەخاتە سەر ئێمە، وەکو ئامێرێک دەرماندەخات، کە بۆ مەبەستێکی دیاریکراو دانراوین.

ئەگەر بوونی (ئێمە) لە هەندێک ئەزموندا باشـــتر بەرجەســـتە بێت، پێویستە ئەو خاڵەشـــمان لەبیر بێت، کە هەموو هەڵوێستێکی مرۆڤانە، مادام مامەڵە لەگەڵ کەسانی دیکەدا دەکات، هەرکاتێک کەسی سێیەم ئامادەبێت، (ئێمە)ی تێدا دروست دەبێت. من لەپشت ئەو کەســـەوە پیاسەدەکەم و پشتی دەبینم، مامەڵەکردنیشم لەگەڵیدا کەمە. بەڵام کاتێک کەســـێکی دیکە تەماشـــای من و شـــەقامەکە و ئەو دەکات، من و ئەو دەبین بە (ئێمە)؛ ئێمە لەســـەر شەقامی بلۆمێت لە بەیانییەکی مانگی مایسدا پیاسەدەکەین. تەماشاکردنەکەی من و ئەو کۆدەکاتەوە و بە (ئێمە) مان دەکات.

بەپێچەوانەشەوە، بەوجۆرەی تەماشا بەرجەستەبوونێکی کۆنکرێتی ئەزمونی منە بۆ کەســـەکە، بەوجۆرەی بوونی خۆم بۆ کەسەکە دەبینم لەدەرەوەی تەماشاکردن دەبینم، ئەوا مەرجیش نییە تەماشاکردنێکی کۆنکرێتی لەناوەوەی ئێمەدا ببێت بە بناخە بۆ هەستکردن بە بوونمان، وەکو (ئێمە)یەکی پێکهاتوو. مادام هەموویەکی پێکەوە نەنوســـاوی ڕاســـتەقینەی مرۆڤانە هەیە، دەشـــێ هەندێک لە تاکەکانیش لـــە ئەزمونیاندا خۆیان بە (ئێمە) دابنێن. هەندێک لەم تاکانە بە خوێن و گۆشـــت ئامادەن و هەندێکیان ئامادەنین. کەوابوو، لە ئامادەبوون و ئامادەنەبوونی کەســـی سێیەمدا من خۆم بە خۆیەکی ڕووت دادەنێم و دەبم بە بەشێکی نەپچڕاو لە (ئێمە). ئەمەش شێوازێکی بوونی (ئێمە) دیاریدەکات، بەتایبەتی ئەو شێوازەی بە (ئاگایی چینایەتی) ناوزەدیدەکەین.

ئاشـــکرایە، ئاگایی چینایەتی شـــێوازێکی تایبەتی (ئێمە)یە و هەڵوێســـتێکی هاوبەشە. ئەوەندە گرنگ نییە چۆن ئەم هەڵوێستە پێناسەدەکەین؛ ئەوەی بۆ ئێمە مەبەســـتە چۆنیەتی (ئێمە)یە، کە دەمانەوێت باسیبکەین. ئەگەر کۆمەڵ لە ڕووی ئابووری و ڕامیارییەوە بەســـەر چینی چەوســـاوە و چەوســـێنەردا دابەشبووبێت،

هەڵوێستی چینی چەوسێنەر وێنەی چینی چەوساوە بە جۆرێک نیشاندەدات، کە بەردەوام لەنێو[تەماشای] کەسی سێیەمدا بێت و بە سەربەستییەکەی بەرزێتییەکەیان تێپەڕبکات. کارکردنی گران و خراپی شێوازی گوزەرانی یان بێبەرییوون نییە، کە چەوساوەکان لەنێو چینێکدا کۆدەکاتەوە. هاوکاریکردنە لە کاردا (کە لەدواییدا ڕوونیدەکەینەوە) و دەبێت بە کارکردنێکی هاوبەش، وەکو ئێمەی خۆ و سەلماندنی بەرزێتییەکە بۆ مەبەستێکی دیاریکراو. شێوازی گوزەران پەیوەندیدارە و بەگوێرەی بارودۆخەکانیش دەگۆڕێت. بێبەرییوونەکانیش، ئەگەر بەتەنیا تەماشایانبکەین، لە ئاکامی دابڕانی کەسەکاندا دروستدەبن، کە توشی ئازارخواردنی کردن، نەک بۆتە هۆکاری یەکگرتنیان و بەگشتیش سەرچاوەی ناکۆکییە. دواجاریش، بەراوردکردنی شێوازی ژیانی ناخۆشی چەوساوەکان و خۆشگوزەرانی چەوسێنەرەکان لەلایەن مرۆڤە چەوساوەکانەوە ئاگایی چینایەتی پێکناهێنێت؛ هەڵبەتە تاکەکان توشی حەسودی یان بەڕادەیەک خەمباردەکات؛ بەڵام بەهەستکردن بە لێپرسینەوە بە یەکدییەوە گرێیاننادات و یەکیان ناگرێت. بەهەڵەشدا دەچین ئەگەر بڵێین لەسەرەتاوە چینی چەوساوە تێدەگەن ئەم بارودۆخە چینی چەوسێنەر سەپاندوویەتی. بەپێچەوانەوە، دامەزراندنی بیردۆزەیەک لەسەر چەوساندنەوە کاتێکی درێژخایەنی پێویستە. هەروەها بیردۆزەکەش تەنیا بەهایەکی زەقی دەبێت. ڕاستییەکەی ئەوەیە، کە ئەندامی کۆمەڵە چەوساوەکە، وەکو تاکێک لەنێو کۆمەڵەکەی خۆیدا و لەگەڵ ئەندامەکانی دیکەدا لەنێو بەرەنگاریدایە (بۆنموونە لە خۆشەویستی و ڕق و دوژمنایەتیکردندایە.) بارودۆخی خۆی و ئەندامەکانیش وادەبینێت، کە تەماشادەکرین و ئاگامەندییەکیش بیریلێدەکاتەوە، کە لە دەست ئەم ڕادەکات. (خاوەن کۆیلە) و(دەرەبەگ)، (بورژوا) و(سەرمایەدار)، تەنیا وەکو کەسانی بەدەستەڵات دەرناکەون، بەڵکو لەسەرو ئەمەوە، کەسی سێیەمن؛ لەدەرەوەی کۆمەڵە چەوساوەکەن و کۆمەڵە چەوساوەکەش بۆ ئەوان هەن. کەوابوو، کۆمەڵە چەوساوەکە بۆ ئەوان و سەربەستییەکەی ئەوان هەیە. ئەوان بەتەماشاکردن دەیهێننەکایەوە. ئەوان بارودۆخی ناسنامەی من و چەوساوەکان دروستدەکەن.

من بۆ ئەوان لەنێو هەڵوێستدا هەم و لەگەڵ کەسانی دیکەدا ڕێزکراوم. ئەگەرە مردووەکانی من و ئەوانەی کەسانی دیکە هاوتەراز کراون. من بۆ ئەوان کرێکارم لەنێو تەماشاکردنەکەی ئەوانیشدا خۆم بە یەکێک لە ئەندامانی سەربەکەسانی دیکە دەبینم. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە لە تەماشاکردنەکەی ئەواندا ئەو (ئێمە) یە دەدۆزمەوە لەدەرەوەی بوونی منداە دەبێت بە (چین)و منیش بە بەشێک لە ئەو. لەم تێڕوانینەوە، کەسی سێیەم و ژیانی ناخۆشی ئێمە دەبێت بە خاوەنی بەها؛ سەربەخۆیی کەسی سێیەم لە پەیوەندییەکەی بە ئێمەوە دەردەخات. نامۆبوونی ئێمە بە زەقی دەخاتە بەردەممان. لەنێو ئەم ئازار و چەوسانەوەیەدا خۆم بەو بوونە

دەبینم- کە تەماشاکراوە- وەکو شتێکیش مامەڵە لەگەڵ شتەکانی دیکە دەکات. لەبەر ڕۆشـــنایی ئازارخواردنەکەمدا من لەنێو کەسەکاندا و بەرەنگاریم بەرانبەر جیهان و فاکتۆری بارودۆخی ژیانم کەســـی ســـێیەم هەست بە بوونم دەکات. گرنگ نییە چ جۆرە بەرەنگارییەک بەرانبەر جیهان بخەمەگەر، ئەگەر کەسی سێیەم ئامادە نەبێت خۆم ســـەرکەوتوو دەبینم. بەڵام لەگەڵ ئامادەبوونی کەســـی سێیەمدا هەست بە بوونی (خۆمان) وەکو شت دەکەم.

کەوابوو، چینی چەوســـاوە یەکێتییەکەی خۆی لەو زانینەوە وەردەگرێت، کە چینی چەوسێنەر لەبارەیەوە هەیەتی. دەرکەوتنیش لەنێو چەوساوەکاندا و ئاگایی چینایەتی شەرمکردنە بەرانبەر ئێمەی بە بابەتکراو. ئێمە لە بەشی داهاتوودا باسی ئاگایـــی چینایەتی دەکەین و ڕوونیدەکەینەوە چ واتایەکی بۆ تاکێکی چەوســـاوە هەیە.

ئەوەی بۆ ئێمە گرنگە لێرەدا باسمانکردوە ئەزموونی بە بابەتبوونی ئێمەیە، کە بوون- بۆ- کەسانی دیکە دەبێت بە پێشمەرجێکی ئاڵۆز بۆی. هەروەها، دەستەڵاتی لەناوبردنیش هەڵدەگرێت چونکە لەڕێگەی شەرمکردنەوە دەناسرێت. بناخەی (ئێمە) ش ئەو کاتەی تاکێک بۆ خودی خۆی دەگەڕێتەوە و سەقامگیری دەکات تەماشای کەسی ســـێیەم دەکات هەرەس دەهێنیت. ئەمەش یەکێکە لەو ڕێگایانەی کۆتایی بە (ئێمە) دەهێنا. بەڵام لە حاڵەتی ئاگایی چینایەتیدا بناخەی (ئێمە) بە گەڕانەوەی تاکە کەســـێک بۆ خودی خۆی ناڕوخێت. دەکەوێتە ســـەر پـــرۆژەی ڕزگاریکردنی هەمووی (ئێمە) و گۆڕان لە ئێمەی بابەتەوە بۆ ئێمەی خۆ.

لەبنەڕەتەوە ئێمە مامەڵەمان لەگەڵ پڕۆژە جۆراوجۆرەکان و گۆڕان لەو کەسەدا کردوە، کە تەماشادەکات و تەماشا دەکرێت؛ ئەمانە دوو ڕێگەن بۆ دیاریکردنی بوون- بۆ- کەسانی دیکە. چینی چەوساوە دەتوانین لە پەیوەندییان بە چینی چەوسێنەرەوە خۆیـــان بە (ئێمەی خۆ) دابنێن. ئەمەش ئەو کاتـــە ڕوودەدات، کە ئەوان بکەن بە بابەت. لێرەدا، ئەزمونی ئێمەی بابەت ئامازە بۆ ئێمەی خۆ دەکات. بەهەمانشیوەش، لە سایکۆلۆجی دەستەوتاقمێکی ئازاوەچیدا ئارەزووی شێتانە دەبینرێت، کە فۆرمێکی تایبەتی خۆشەویســـتییە. ئەو کەســـەی دەڵێت (ئێمە) لەنێو کۆمەڵەکەدا پڕۆژەی خۆشەویســـتی دەردەبڕێت، بەڵام داوا لە کەسی سێیەم دەکات کۆمەڵەکە بپارێزێ ئەمیش ئامادەیە قوربانی بە سەربەســـتییەکەی بدات خۆشەویستیەکەی دەبیت بە ماسۆچیزم. لەو هەڵوێستەدا ئاشکرا دەردەکەوێت، کە کۆمەڵەکە خۆی بە خزمەتکار دادەنێت و دەیەوێت، وەکو بابەت مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت. بەڵام کێشە لەگەڵ پڕۆژە جیاوازەکانی تاکەکانی نێو کۆمەڵەکەدا سەرهەڵدەدات. کۆمەڵەکە لە تەماشاکردنی ســـەرۆکەکەدا یـــان گوتەبێژەکە بووە بە کۆمەڵ؛ یەکێتییەکـــی دەرەکی هەیە، کە هەریەکێک لە تاکەکان لەنێو تەماشـــاکردنی کەسی سێیەمدا دەیدۆزنەوە. کەوابوو،

هەرتاکە دەیەوێت بوونی خۆی بسڕێتەوە و بە دەستی سەرۆکەکەوە ببێت بە ئامێر. ئەم ئامێرەش بوونی ئەو بۆ کەســـانی دیکە نییە؛ هەمووی کۆمەڵە بەبابەت کراوە دەرەکییەکەیە. قەوارەی گەورەی کۆمەڵەکە و ڕاســـتەقینە دەرەکییەکەی دەبن بە جێگەی سەرسوڕمان بۆ تاکەکان. هەریەکێک لە ئەوان دەیەوێت لەنێو کۆمەڵەکەدا و بە ڕێگەی تەماشاکردنی سەرۆکەکە بتوێتەوە.

لەم نموونانەدا دەردەکەوێت ئێمەی بابەت لەنێو ڕووداوێکی کۆنکرێتییدا هەمیشە خـــۆی لەنێو لایەنێکدا دەتوێنێتەوە و لایەنەکەی دیکـــەی هەموگیری مرۆڤایەتی لەبیـــردەکات. ئێمە لەبەردەم ئەواندا و تەماشـــاکردنەکەیان دەمانکات بە (ئێمە). ئەمـــەش ئاماژە بۆ ئەو خاڵە دەکات، کە پڕۆژەی ڕووتکراوە و نەناســـراوی بوون-بۆ-خۆ بەرانبەر هەموگیری خۆ و کەســـانی دیکە دەتوانێت دابنرێت. ئەم کارەش بەبێ بوونی کەســـی ســـێیەم ئەنجام نادرێت، کە لەنێو چاوی ئـــەودا مرۆڤایەتی دەکرێت بە بابەت. کەســـی سێیەمی نەناسراو بابەتی چەمکی سنورداری کەسانی دیکەیە. ئەو بۆ هەموو دەستەو تاقمەکان دەبێت بە کەسی سێیەم. ئەم چەمکەش لە چەمکی ئەو بوونە تەماشـــاکەرە دەچێت، کە کەس تەماشـــای ناکات. ئەمەش بیرۆکەی بوونی خوایە. ئەگەر خوا نەبێت ئەوا هەوڵدان بۆ ناسینەوەی مرۆڤایەتی بەردەوام و هەمیشـــە لە نـــوێ بوونەوە و ڕووخاندندایـــە. (ئێمە) مرۆڤانە-ئێمەی بابەت-بـــۆ هەریەکێک لە ئاگامەندی تاکەکان وێنەیەکی مەحاڵە. هەرچەندە هەموو خۆیـــان لەناویدا دەبینـــن. (ئێمە)ی مرۆڤانـــە، وەکو چەمکێکی لـــە واتا بەدەر دەمێنینەوە. هەرکاتێک بەکاری بهێنین (ئاماژە بۆ ئازار و ئەشکەنجەی مرۆڤایەتی، تاوانی مرۆڤایەتی یان گۆڕانکاریەکانی مێژوو بکەین) باســـی ئەزمونێکی سنورداری کۆنکرێتی لەبەردەم ئامادەبوونی کەســـی ســـێیەمی ڕەهـــادا دەکەین، کە خوایە. چەمکی سنورداری مرۆڤایەتی (وەکو هەموو ئێمە) و چەمکی سنورداری خوا ئاماژە بۆ یەکدی دەکەن و پەیوەندبەستن.

با. ئێمەی خۆ

جیهـــان ئێمە بە خۆی نێو کۆمەڵ نیشـــاندەدات، بەتایبەتـــی بوونمان لە نێو جیهانی بابەتە بەرهەمهێنراوەکاندا. ئەم بابەتانە مرۆڤەکان کاریان لەســـەر کردون و بۆ کەسانی دیکە بەبێ دیاریکردنیان یان بۆ (ئەوان) بەرهەم هێنراون. کرێکار بۆ کەسانێکی بەرزی نەناسراو کاردەکات. سەربەستییەکەی خۆی بەسەر بابەتەکەوە لەکارکردنەکـــەدا دەخاتەگەر. کرێکارەکە، گرنگ نییە چ تاکێک بێت، بوونی خۆی لەکارکردندا، وەکو ئامێر بۆ کەسانی دیکە دەبینێت. کارکردن، ئەگەر بۆ مەبەست

و ئامانجی خودی کرێکارەکە نەبێت، شێوازێکی نامۆبوونە.

بەرزێتییە نامۆکراوەکە بۆ کرێارە، کە (ئەوان)ە. هەرکاتێک من بەرهەمێک بەکاربهێنم، بەرزێتی خۆمی تیادا دەدۆزمەوە. جولّانێک دەردەخات، کە دەبێت من بیخەمەگەر یان پاڵی پێوەنێم. ئێمە لێرەدا مامەڵە لەگەڵ گریمانەدا دەکەین. گریمانەکەش کۆتاییەک بۆ من دیاریدەکات، کە لەنێو جیهاندایە: ئەگەر بمەوێت دابنیشم، سندوقەکە بکەمەوە و هتد. ئەم کۆتاییەش لە پێکهاتەی بەرهەمەکەدایە و بەرزێتییەک دیاریکردوە، بەڵام ئێستا، وەکو لایەنێکی هێزەکی سەر بە بوونی بابەتەکەیە. کەوابوو، دروستە بڵێین، کە بەرهەم بوونی من، وەکو (ئەوان) دەردەخات. بوونم بە شتێکی بەرز دەبینم، لە ئیستگەی (تراکادیرۆ) وە بۆ (سیڤرس-بابیلۆن) دەڕۆم. ئەوان لە (لامۆتە-پیکویت) دادەبەزن. دابەزینەکیان لەسەر نەخشەی ڕێگەوبانەکان پێشبینیکراوە. ئەگەر ڕێگاکەم لە (لامۆتە-پیکویت) بگۆڕم لەگەڵ (ئەوان) دەبێ دابەزم. هەموو کاتێک شەمەندەفەرەکە بەکاردەهێنم خۆم بە جیا دەبینم. کۆتاییەکانیش لەگەڵ تەواوبوونی کردەوەکانمدان. کۆتاییە کتوپڕەکانیشم لەگەڵ کۆتایی (ئەوان) دایە و خۆم بە یەکێک لە دراوسێکانم دادەنێم. لەمحاڵەتەدا، ڕاستەقینەی تاکەکەسی خۆمان وندەکەین چونکە پرۆژەکانی من دەبن بە پرۆژەکانی ئەوان. لەنێو ئیستگەی شەمەندەفەرەکەدا یەک پرۆژە سەرهەڵدەدات، کە لەپێشتر بوونی دیاریکراوە. هەرچەندە بوونی خۆم دەبینم، بەڵام لەوانی دیکەی جیاناکەمەوە. ئەگەر ئەم بەرزێتییە نەناسراوانە پرۆژەکان بخاتەگەر، هەرجۆرێک بن، ئامازە بۆ بەرزێتییەکانی دیکە بکات، ئەوا پرۆژەکانی خۆم لەنێو هەزار پرۆژەی وەکو یەکدا دەدۆزمەوە. من هەست بە بوونی بەرزێتییە ناجۆرەکان دەکەم و هەموویان ڕوو لە ئاکامێکیش دەکەن، کە منیش ڕووی تێدەکەم. من خۆم دەخەمە نێو شەپۆلێکی گەورەی مرۆڤانە، کە لەگەڵ دروستبوونی ئیستگەکەوە بە نێو ڕاڕەوەکەدا هاتوچۆدەکات. بەڵام پێویستە ئەم خاڵانەش ڕەچاو بکەین:

یەکەم، ئەم ئەزمونە سایکۆلۆجییانەیە و ئۆنتۆلۆجییانە نییە. یەکگرتنێکی ڕاستەقینەی بوونە-بۆ-خۆکان دروست ناکات. لە ئاکامی دوو جۆر تێگەیشتنی بابەتی لە بابەتە بەرزەکە، بەگشتی و لەو لەشانەوەی لە چواردەوری منن پەیدا دەبێت. بەتایبەتی لەو ئەزمونەدایە، کە من لەنێو کەسانی دیکەدا دادەنێت و لە مامەڵەکردنەکەم لەگەڵ ئەواندا بوونی خۆم، وەکو ئێمەی-خۆ دەبینم. ئەمەش لە جولّەی خۆپیشاندانی سەربازی یان پێکەوە کارکردنی کارمەندەکان دەچێت. دەبێت ئەوەش بزانین، کە هاوسەنگییەکە سەربەستانە لە منەوە دەردەچێت؛ پرۆژەیەکی بوونی بەرزی منە؛ داهاتوو بە ئێستاوە دەبەستێتەوە و ڕابردووش لەنێو چەندبارەبوونەوەی ڕووداوەکان دادەنێت. من ئەم کەسەم ڕیکخستنەکە دروستدەکات. لەهەمانکاتدا لەنێو ڕێکخستنە گشتییەکەی کارکردنەکە یان

خۆنیشاندانەکەی کۆمەڵەکەی چواردەورم دەتوێتەوە. واتاکەشی لە پەیوەندییەکەی بە ڕێکخستنە گشتییەکەوە ئاشکرا دەبێت. هێشتا پێچانەوەی ڕێکخستنە تایبەتییەکەی من لەنێو ڕێکخستنە گشتییەکەی ئەواندا لابەلایی دەمێنێتەوە. من ڕێکخستنی کۆمەڵەکە، وەکو ئامێر بەکارناهێنم؛ بیریشی لێناکەمەوە، بۆنموونە بیر لە سەماکەرەکانی سەرشانۆکە ناکەمەوە. بۆ گەیشتنیش بە ئەگەرەکانی خۆم تێپەڕی ناکەم. بەڵکو لەنێو بەرزێتی خۆمەوە دەخلیسکێمە نێو ئەو بەرزێتییەوە و دەمەوێت کارێکم بە ئەنجام بگەیەنم یان بە شوێنێک بگەم، کە لە کارو شوێنی ئەوانەوە جیا نییە. کەوابوو، ئەو ڕێکخستنەی لە منەوە دەردەچێت لابەلا لەگەڵ ڕێکخستنی کۆمەڵەکەمدا دەمێنێتەوە و لەم پەیوەندییەیدا لەدایکدەبێت. بەو ڕادەیەش ڕێکخستنی منە، کە دەبێت بە ڕێکخستنی ئەوان و ڕێکخستنی ئەوانیش بەوەی من. ئەمە یان ڕێکخستنی ئێمە دەبێت بە هاندەر بۆ هەستکردن بە بوونی ئێمەی خۆ. ئەمە لەوێدا ڕوودەدات، کە من خۆم لەنێو بوونە هاوبەشییەکەدا دانێم و ئامانجە تایبەتییەکانی خۆم وازلێبێنم و بیر لە کۆمەڵەکە بکەمەوە. کەوابوو، ئێمەی خۆ لە ئەزموونی تاکەکەسدا سایکۆلۆجییانە و ڕووداوێکی ناوەکییە لە ئاگامەندی کەسەکەدا. ئاماژە بۆ گۆڕانکاری لە بونیادی ناوەکی ئاگامەندییەکەدا دەکات و لە پەیوەندییەکی کۆنکرێتی و ئۆنتۆلۆجی نێوان بوون-بۆ-خۆ و کەسانی دیکەدا دەرناکەوێت. بوونی منیش لەگەڵ کەسانی دیکەدا بەرجەستەناکات. تەنیا پەیوەندی بە هەستی منەوە لەنێو کەسانی دیکەدا هەیە. هەڵبەتە ئەم ئەزمونە بە هێمایەک بۆ یەکێتییەکی مێتافیزیکی و ڕەهای هەموو لایەنە بەرزەکان دادەنرێت. وادەردەکەوێت بەسەر ناکۆکییەکاندا بە ڕێگەی هاو ئاڕاستە کردنیان زاڵبێت. لەمحاڵەتەدا نموونە بەرزەکەی ئێمەی خۆ دەبێت بەو مرۆڤایەتییەی ئاماژە بۆ ئێمە دەکات و دەبێت بەخاوەنی زەمین. بەڵام (ئێمە)یە لەنێو بەستێنی دەروونیی تاکە کەسدا دەمێنیتەوە و بەردەوامیش بە خولیای گەیشتن بە یەکگرتنی هەموو لایەنە بەرزەکان دەژی. لەڕاستیدا، ئەم تاکە خۆیە ناتوانێت لایەنی خۆیەتی ئەوانی دیکە بناسێت. ئەوان لەدەرەوەی ئەودا دەمێننەوە و ناتوانێت بیانگاتێ. بەڵام لەشی من بەرزێتییەکەی من دەخاتە بەردەست و بەبێ ئەوەی من لە خودی خۆمەوە دەرچم یان ئەوان لە خودی خۆیانەوە دەرچن، لەنێو ئەواندا دامدەنێت. لەنێو جیهاندا خۆم بە بەشێک لە (ئێمە) دادەنێم.

لەبەر ئەم هۆیە ئەزموونی من بۆ ئێمەی خۆ لە ئەزموونی کەسانی دیکە ناکات. ئەمەش زەمینەیەکی پتەوەی بۆ دانامەزرێنێت چونکە دەکەوێتە سەر ڕێکخستێکی تایبەتی لەنێو جیهاندا. بە نەمانی ڕیکخستنەکە ئەویش لەناودەچێت. لەڕاستیدا، دەستەیەک پێکهاتە لەنێو جیهاندا بۆ ئامادەکردنی بوونم وەکو لەش هەیە: لەپێش هەموویانەوە، هەموو ئامێرە پێکهاتووەکان، ئامێرەکانی خانو دروستکردن، ئاو،

گاز، بۆڕییەکان هەروەها باسی ئامێرەکانی هاتوچۆکردن و دوکان و بازاڕ ناکەین، کە لە دەوری منن. جامخانەی دوکانەکان و شوشەکان ئاماژە بۆ بوونی، وەکو بەرزێتییەکی ناجۆر دەکەن. لەسەرو ئەمانەوە پەیوەندی کارکردن و تەکنیکیم لەگەڵ کەسانی دیکەدا، بوونم، وەکو کەسێک بە خۆم دەناسێنن. بۆ سفرەچی چێشتخانەکە من کرپیارم و بۆ بلیت فرۆشەکە من گەشتکەرم. دواجاریش، دانیشتم لەسەر شۆستەی چایخانەکە من دەکات بە تەماشاکەرێک (تەماشاکردنێکی ڕووت، کە ڕوداوی سەرشەقامەکە، وەکو شتێکی دەرەکی بەرجەستەدەکات). تەماشاکەرە نەناسراوەکانیش ئاماژە بۆ ڕووداوی شانۆگەری سەرشەقامەکە، کە من ئامادەی بووم یان پێشانگا هونەرییەکەی بەردەمم دەکەن. بێگومان، کاتێک پێڵاوەکە لەپێدەکەم، سەری شوشەکە دەکەمەوە، سواری دەزگای هەڵگری نێو تەلارەکە دەبم یان لە تەماشاکردنی شانۆگەرییەکەدا پێدەکەنم خۆم دەکەم بە کەسێک. ناسینەوەی بەرزێتییەکەم، وەکو کەسێکی ناجۆر ناوەکییە، ڕووداوێکی هەڵکەوتوە و تەنیا پەیوەندی بە منەوە هەیە. هەندێک بارودۆخی دەرەکی من بە کەسانی دیکەوە گرێدەدات و دەمکات بە بەشێک لە (ئێمە). بەڵام لە هەموو بارودۆخێکدا من مامەڵە لەگەڵ لایەنی ناوەوە و دەرووبی خۆمدا دەکەم.

دووەم، هەستکردن بە بوونی ئێمەی خۆ سەرەکی نییە؛ هەڵوێستی بنەڕەتی بەرانبەر کەسانی دیکە پیکناهێنێت چونکە، بەپێچەوانەوە، بۆ بوونی پێویستی بە دوو جۆر ناسینەوەی لەپێشتری بوونی کەسانی دیکەیە. لەحاڵەتی یەکەمدا، بەرهەمەکان ئاماژە بۆ بەرهەمهێنەر و یاسای بەکارهێنانیان دەکەن، کە بەرهەمهێنەر داینـاوە. لەحاڵەتێکدا لەبەردەم بابەتێکی بەرهەمنەهێنراو ئامادەدەبم، فۆرمەکەی پێدەبەخشم و شێوازی بەکارهێنانی دیاریدەکەم (ئەگەر بەردێک، بۆنموونە، وەکو چەکوش بەکاربهێنم)؛ ئەوا ئاگاییەکی بەبێ تێڕامانم بۆ بوونی خۆم، وەکو کەس هەیە. ئەمەش ئاگاییە لە خودی خۆم و داهێنان و ئەو کۆتاییانەی دەمەوێت بیانگەمێ. یاساکانی بەکارهێنان و میتۆدی بەرهەمهێنانی بابەتە بەرهەمهێنراوەکان دۆگما و (تابوون) و بونیادە بنەڕەتییەکەیان من دەخاتە بەردەم کەسانی دیکە. کەسانی دیکەش من، وەکو بەرزێتییەکی ناجۆر دەبینن. بڕوانە هێمای سەرشەقامەکان یان ژووڕەکانی چاوەڕوانی لە سەریان نوسراوە (چوونەدەرەوە) یان (چوونەژووڕەوە)؛ یان ئەو پەنجەیەی ئاماژە بۆ خانوێک دەکات. لێرەدا ئێمە مامەڵە لەگەڵ گریمانەیەکی پێویست و فەرمانی دەکەین. ئەم فەرمانانە کەسانی دیکە دەردەخەن، کە ڕاستەوخۆ لەگەڵ منداد دەدوێت. ئەو هێمایانەی بۆ دانراون؛ نوێنەرایەتی پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆی نێوان من و ئەوان دەکەن و بۆ من دانراون. ئەگەر من ئامانجی کەسانی دیکە بم، ئەوا من دەبم بە بەرزێتییەکی ناجۆر. کەتێک لەژێر هێمای (چوونەدەرەوە)، کە لەنێو بازاڕەکە دەردەچم، ئەوا لە سەربەستییەکی

ڕەهای پرۆژەی بوونمەوە بەکارم نەهێناوە. من دامنەهێناوە و بوونێکی ئەستوییم نەکردووە بە بەرهەمێکی ڕووکەر لە ئەگەرەکانم. بابەت دەبێت بە مرۆڤانە و ئاماژە بۆ خاوەنێتی مرۆڤ دەکات. هێمای (چوونەدەرەوە) کردنەوەی ڕێگایە بۆ سەر شەقامەکە و لەگەڵ (چوونەژوورەوە) یەکسان دادەنرێت. هەروەها، لەگەڵ بەکارهێنانییدا خۆم ناخەمە ژێر دەستی بابەتەکە، بەڵکو خۆم لەگەڵ فەرمانێکی مرۆڤانەدا دەگونجێنم. چوونەدەرەوەکەم بوونی کەسانی دیکە دەسەلمێنێت و دایەلۆگ لەگەڵیاندا دروستدەکەم.

هایدیگەر ئەم خاڵانەی چاک ڕوونکردۆتەوە. بەڵام ئەو ئاکامەی باسنەکردووە، کە بوونی کەسانی دیکە بۆ سەرهەڵدانی بابەتێک، وەکو بەرهەمێکی دروستکراو پێویستە. ئەگەر تاکێک کەسانی دیکەی نەبینیبێت جیاوازی نێوان بەرهەم و بابەتێکی سروشتی نازانێت. چوونە دەرەوەش لە بازاڕەکە لەژێر هێماکەوە بەبێ ئەوەی هێماکە ببینین یان زمانەکە بزانین لەو بیریارە ڕواقییە شێتە دەچێت، کە بە نیوەڕۆ دەڵێت، (ئێستا ڕۆژە). ئەگەر بەرهەم ئاماژە بۆ کەسانی دیکە و بەرزێتی ناجۆری من بکات لەبەر ئەوەیە، کە من دەزانم کەسانی دیکە هەن. کەوابوو، هەستکردن بە ئێمەی خۆ دەگەڕێتەوە بۆ ئەزمونی بنەڕەتیمان بۆ بوونی کەسانی دیکە و دوای ئەم ئەزمونە دەکەوێت.

لەسەرو ئەمەوە، زانیمان، هەستکردن بە بوونی خۆم، وەکو بەرزێتییەکی ناجۆر یان نموونەی مرۆڤایەتی، هەستکردن نییە بە بەشێکی ئێمەی خۆ.

کەوابوو، پێویستە کەسانی دیکە لە چواردەورمان بن. هەروەها بینیمان، لەم ئەزمونەدا کەسانی دیکە، وەکو خۆ یان بابەت ناناسرێن. تەنانەت خۆیان لەبەردەم ئێمەشدا ئامادەنەکردوە. بێگومان،[ئەزمونەکەم] لەسەر فاکتۆری ئەوان لەنێو جیهان و هەستکردنی منیش بە کردەوەکانیان ڕادەوەستێت.

بەڵام فاکتۆر و کردەوەکانیان بە دانراوی نابینم. ئاگایی من لە لەشی ئەوان بەرانبەر لەشی خۆم لابەلاییە. تەنانەت نازانم، کە کردەوەکانی من کردەوەکانی ئەوان دەهێنێتەکایەوە یان بە پێچەوانەوەیە. وردبوونەوە لە کێشەکە دەریدەخات ئەزمونم بۆ ناسینی (ئێمە) کەسانی دیکە بەو جۆرەی دەبن بە بەشێک لە (ئێمە) لە بنەڕەتەوە سەرکەوتوو نییە، بەڵکو پێویستە شێوازێکی ئاگاییمان بۆ بوونی کەسانی دیکە لەپێشدا لەلا هەبێت تاکو ئەزمونەکە دروست بێت. بوون-لەگەڵ بەبێ ناسینەوەی چۆنیەتی کەسانی دیکە و ئەو ئاگاییەی دەڵێت، "من لەگەڵ..." مەحاڵە. ئەمە ڕاستە، بەڵام لەگەڵ کێم؟ ئەگەر ئەزمونەکە ئۆنتۆلۆجییانەش لەپێشتر بێت ناکرێت بزانین چۆن کەسێک ڕادیکاڵانە گۆڕانی بەسەردا دەهێنێت. لە ناسینی هەموو کۆمەڵەکەوە بەرەوناسینی تاکە کەسێک دەڕوات. ئەگەر کەسانی دیکە لە شوێنی دیکەدا ئامادە نەبن ئەزمونەکە لە تێکشکاندنەکەیدا دەبێتە ناسینی

بابەتە بەئامێرکراوە ڕووتەکانی نێو جیهان و بەرزێتییەکەشم گەمارۆیان دەدات.

ئەم ڕوونکردنەوانە وەڵامی پرسیارەکە سەبارەت (ئێمە) مسۆگەر ناکەن. تەنیا ئەو خاڵە نیشـــاندەدەن، کە ئەزمونی ئێمەی خۆ بەهایەکی مێتافیزیکی نییە؛ پشـــت بە فۆرمە جۆراوجۆرەکانی بوون-بۆ-کەسانی دیکە دەبەستێت و ئەزمونگەرانەیە. ئەمەش خەســـڵەتی گۆڕان بە ئەزمونەکە دەبەخشێت؛ سەرهەڵدەدات، لەناودەچێت و ئێمەش لەبەردەم کەسانی دیکەی بە بابەتکراو یان ئەواندا لەنێو ناکۆکییدا بەبێ چارە ڕادەگرێت. بێهودەش چاوەڕوانـــی ئاگاییەک دەکەین تاکو یەکێتییەکی ناوەکی پێبدات. ئەمەش ناسینەوەی ناکۆکییە لەنێوان لایەنە بەرزەکان لە شێوازی بوون-بۆ-کەسانی دیکەدا.

ئـــەم فاکتۆرە ئامـــاژە بۆ پارادۆکســـێکی زەق دەکات: مـــادام یەکێتی چینی چەوســـاوە بەســـتراوە بە ئەزمونی ئێمەی بابەتەوە لەبەردەم ئەواندا، کە کەســـی ســـێیەم یان چینی چەوساوەیە، کەسێک خۆی بەو باوەڕە دەگەیەنێت، کە چێنی چەوســـێنەر لە ڕووبەڕووبوونەوەکەیدا خۆی بە ئێمەی خـــۆ دادەنێت. هەرچەندە چینی چەوســـێنەر ئامێری زەبرکردن و تەندوتیژییەکەی بە دەســـتەوەیە، هێشتا، لەناوەوە ئەنارکیستانەیە. بورژوا تەنیا مرۆڤێکی خاوەن دەستەڵات و ئیمتیاز نییە. لەناوەوەش ئاگامەندییەکە، کە خۆی بە ئەندامی چین دانانێت. ئەو نایەوێت بەوجۆرە خۆی ببینێت، کە مامەڵە لەگەڵ ئێمەی بابەتدا دەکات و یەکێکە لە ئەندامانی نێو چینەکەی. ئەزمونی ئێمەی خۆ دەریدەخات ئاگاییەکە لە چەند ئەزمونێکی جیاواز و گـــۆڕاو بەبێ ئەوەی بناخەیەکی مێافیزیکـــی هەبێت پێکهاتوە. مرۆڤی بورژوازی نکۆڵی لە بوونی چین دەکات. بوونی پرۆلیتاریا بە دەستکردی ئاژاوەگێڕان دادەنێت، کە باس لە نادادوەری دەکەن و بەڕادەیەک دەکرێ چاک بکرێت. لەمەڕ پەیوەندی نێوان سەرمایە و کار دەدوێت. لەجێگەی هاریکاری چینایەتی داوای هاریکارییەکی گەورەتر دەکات، کە تیایدا کرێکار و خاوەن کارخانە یەک دەگرن و دەبن بە بوون-لەگەڵ و ناکۆکییەکانی نێوانیان خەفەدەکەن. لێرەدا، پرســـیارەکە سەبارەت بەو خاڵەیە مرۆڤە چەوسێنەرەکە چەوساوەکان دەبینێت و دەبن بە ئەوانی خۆ بۆ ئەم بەبێ ئەوەی خۆی لەنێو چینەکەی خۆیدا ببینێت. ئەم دوو ئەزمونە سەر بە یەکدی نین. یەکێکیان بەبێ ئەوی دیکەیان لەوانەیە کەسەکە لەبەردەم هەموو چەوساوەکان ڕاگرێت و وەکو ئەوانی خۆ هەســـت بە هەموویان بکات. هەمانکات، بە ئامێردایان بنێت. خۆی بەرانبەریان بکات بە ڕەتدانەوەیەکی ناوەکی دژی هەموویان؛ بۆنموونە دەبێت بە کەسی سێیەمی بێ لایەن. لەوکاتەدا چینی چەوساوە شۆڕش دەکات یان دەســـەڵات دەگرێتەدەست. چەوسێنەرەکان هەست بەبوونی خۆیان، وەکو بوونێک دەکەن، کە تەماشـــایاندەکرێت و دەڵێن (ئێمە). ئـــەم (ئێمەی بە بابەتکراوە) لە ئاکامی ترس و شەرمکردنەوە پەیدا دەبێت.

بەمجۆرە هاولایی لەنێوان سەلماندنی ئێمەی بابەت و ئەزمونی ئێمەی خۆدا نییە.

یەکەمیان ناسینی ڕەهەندێکی ڕاســـتەقینەی بوونە و ئاماژە بۆ سەلماندنی بوون-بۆ-کەسانی دیکە دەکات. دووەمیان ئەزمونێکی دەروونییە و مرۆڤێکی نێو مێژووی ســـەرقاڵی کارکردن لەنێو کۆمەڵدا و سیســـتەمی ئابووریپەکی دیاریکراو هەستی پێدەکات. هیچ شتێکی تایبەتی بەرجەستەناکات: ژیانێکی ڕووتی ناوەکییە.

ئەزمونی ناســـینەوەی (ئێمە) و (خۆمان) هەرچەندە ڕاســـتەقینەیە، ناتوانێت ئاکامەکانـــی توێژینەوەکەی پێشـــومان بگۆڕێت. ئێمەی بابەتیش ڕاســـتەوخۆ بە کەسی سێیەمەوە گرێدراوین، بۆنموونە، لەسەر بوونی من-بۆ-کەسانی دیکە و بوونم-لەدەرەوەدا-بۆ کەسانی دیکە ڕادەوەستێت. هەروەها، ئێمەی خۆ لەنێو ئەزمونێکی دەروونییدا پەیدا دەبین، کە بوونی کەسێکی دیکە بۆ ئێمە دەردەخات. دەرچوونی ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتی لەم دووڕیانە بێسودە: دەبێت کەسانی دیکە تێپەڕبکەین یان کەســـانی دیکە ئێمە تێپەڕبکەن. ناوەڕۆکـــی پەیوەندی نێوان ئاگامەندییەکان بوون-لەگەڵ نییە؛ بەڵکو ناکۆکییە. پاش ئەم ڕوونکردنەوە درێژەی پەیوەندییەکانی نێوان بوون-بۆ-خۆ و کەســـانی دیکە بەم دڵنیاییە گەیشتوین: بوون-بۆ-خۆ تەنیا ئـــەو بوونە نییە، کـــە بوون-لەنێو-خـــۆ لەناودەبات و ڕەتدانـــەوەی ناوەکی ئەم بوونەیە. ڕەتدانەوەکە و لەناوبردنەکە ئەو کاتە دەناســـرێتەوە، کە کەســـانی دیکە ســـەرهەڵدەدەن. کاتێک بوون-بۆ-خۆ بە تەنیا جیهان تێپەڕدەکات؛ شـــتەکان لە هیچەوە پەیدادەبن. سەرهەڵدانی کەسانی دیکە بوونی-لەنێو-خۆ-لەنێو-جیهاندا بۆ بوون-بۆ-خۆ دەچەسپێنن. ئەم بە بەردکردنەی بوون-لەنێو-خۆ بە هۆی تەماشاکردنی کەســـانی دیکەوە واتایەکی تەوا بە ئەفسانەی مێدوسا دەبەخشێت. [٦٦] کەوابوو، لە توێژینەوەکەماندا پێشـــکەوتنمان وەدەســـت هێناوە: ئێمە ویستمان پەیوەندی بنەڕەتی نێوان بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆ دیاریبکەین. تێگەیشتین بوون-بۆ-خۆ هێزی لەناوبردن و ڕەتدانەوەی بوون-لەنێو-خۆیە؛ لێرەدا ئەوەش دەسەلمێنین، کە لەگەڵ ناسینی کەسانی دیکەدا و بەبێ ناکۆکی بوونیش لە ناوەڕاستی-بوون-لەنێو-خۆدا هەیە. ئەم لایەنەی بوون-بۆ-خۆ دەرەوەی ئەم بوونە دەردەخات. بوون-بۆ-خۆ ئەو بوونەیە بە سروشت ناتوانێت خۆی لەگەڵ بوون-لەنێو-خۆیدا ڕێکبخات.

ئـــەم بۆچوونانە دەبن بە بناخەی بیردۆزەیەکی گشـــتی بۆ بوون، کە ئامانجی ئێمەیە. بەڵام گەیشتن بەم ئامانجە زووە. نەمانتوانیوە بە تەواوی باسی ئەوە بکەین چۆن بوون-بۆ-خۆ پڕۆژەی ئەگەرەکانی لەودیو بوون-لەنێو-خۆوە دەخاتەگەر. ئەم پڕۆژەیە بەردەوام گۆڕانکاری لە جیهاندا دێنێتە پێش. ئەگەر هایدیگەر بخوێنینەوە،

---

٦٦ مێدوسا لە ئەفسانەی یۆناندا یەکێکە لە سێ خوشکەکەی، کە ئەسینای خواوەند سزای دا و لەجێگەی پرچی ماری لەنێو سەریدا ڕواند. گوایە هەرکەسێک مێدوسا ببینێت یان تەماشای بکات دەبێت بە بەرد. (وەرگێڕ)

بۆنموونه، تێدەگەین چۆن ڕاڤەکردنە هێرمینۆتیکییەکەی نادروستە.

بە زمانی ئەو دەڵێین دازاین ئەو بوونەیە هەبووەکان بەرەو بوونیان تێپەڕدەکات. لێرەدا، بوون شێوازی بوونی هەبووەکانە. دروستە بوون-بۆ-خۆ ئەو بوونەیە هەبووەکان خۆیانی بۆ دەردەخەن. بەڵام هایدیگەر بەبێ دەنگ بەسەر ئەو فاکتۆرەدا بازدەدات، کە گوایە بوون-بۆ-خۆ تەنیا لە بوونیدا ئۆنتۆلۆجی هەبووەکان پێکناهێنێت، بەڵکو گۆڕانکارییە ئۆنتۆکییەکانیش دەهێنێتەکایەوە. ئەم بەردەوامییە لە کارکردندا و گۆڕانکاریکردن لە بوون-لەنێو-خۆدا لە بەستێنی ئۆنتیکی و ماتەرییەوە دەبێت بە خەسڵەتێکی بنەڕەتیی بوون-بۆ-خۆ دابنرێت. پێویستیشە ئەم ئەگەرە بناخەی خۆی لەنێو پەیوەندی بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆدا بدۆزێتەوە.

ئەم پەیوەندییەش هێشتا باسنەکراوە. واتای کارکردن چییە؟ بۆچی بوون-بۆ-خۆ کاردەکات؟ چۆن کاردەکات؟ گرنگە وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەینەوە. هەموو خاڵەکانی وەڵامدانەوەمان لە بەردەستدایە: لەناوبردن، فاکتۆر و لەش، بوون-بۆ-کەسانی دیکە و سروشتی تایبەتی بوون-لەنێو-خۆ. پێویستە جارێکی دیکە پرسیار لەبارەیانەوە بکەین.

کەرتی چوارەم

هەبوون، کردن و بوون

هەبوون، کردن و بوون کاتیگۆری ســـەرەکی ڕســـتەقینەی مرۆڤایەتین. لەبەر ڕۆشنایی ئەماندا هەموو چالاکییەکانی مرۆڤ دەناسرێن. زانین، بۆنموونە، شێوازێکی هەبوونـــە. ئەم کاتیگۆرییانەش لەیەکدی نەپچـــراون و پەیوەندییان بە یەکدییەوە هەیە. چەند نوســـەرێکیش جەختیان لەســـەر پەیوەندییەکەیان کردوە. دێنس دی ڕۆگیمۆنت ڕۆشنایی خستۆتە ســـەر پەیوەندییەکە و لە نوسراوەکەیدا لەسەر دۆن ژوان دەڵێـــت، "ئەو نەیدەتوانی هەیبێت." هەروەها، هەمان پەیوەندیش لەو بکەرە ڕەوشـــتییەدا دەردەکەوێت، کە بۆ خۆی کارێک دەکات یان بەکارێک هەڵدەستێت تاکو بوونی هەبێت.

بەهەرحاڵ، مادام لایەنە دژوەستاوەکەی بەرانبەر بیردۆزەی جەوهەر لە فەلسەفەی نوێـــدا براوەیە، زۆرینەی بیریارەکان هەوڵیانداوە لەســـەر زەمینەی چالاکییەکانی مرۆڤ، بەو جۆرەی زانایانی فیزیا پێش ئەوان کردوویانە، لەجێگەی جەوهەر جوڵان دابنێن. بۆ کاتێکی درێژخایەن ئامانجی ڕەوشـــت دیاریکردنی شـــێوازی بوون بوو بۆ مرۆڤ. ئەم ئامانجە واتای بە ڕەوشـــتی ڕواقییەکان و ســـپینۆزا بەخشی. بەڵام ئەگەر بوونی مرۆڤ زنجیرەی چالاکییەکانی بێت، ئەوا ئامانجی ڕەوشـــت گەیاندنی بوونی مرۆڤ بە پلەیەکی بەرزی ئۆنتۆلۆجی نییە. لەم ڕووەوە، سیستەمی ڕەوشتی (کانـــت) دەبێت بە گەورەترین، کە کـــردەوە لەجێگەی بوون بە بەهایەکی بەرزی چلاکی دادەنێت. پاڵەوانەکانی (لائیســـپۆر) لەسەر ئاستی کردەوەکانیانن. (مارلۆ) ش ناکۆکی نێوان ئیســـپانییە دیموکراتخوازە کۆنەکان، ئەوانەی دەیانەوێت هەبن و کۆمۆنیســـتەکان، کە ڕەوشتیان بە زنجیرەیەک لێپرسینەوە دانا و هەریەکێک لە لێپرســـینەوەکان پەیوەندی بە کردەوەوە هەیە نیشاندەدات، ئایا کێ ڕاستدەکات؟ ئایا بەهای بەرزی ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتی لە بووندایە یان لە کردەوەدا؟ چ ڕێگە چارەیـــەک هەڵبژێرین؟ چـــی دەبێت بە هەبوون؟ پێویســـتە ئۆنتۆلۆجی زانینمان ســـەبارەت ئەم کێشەیە بداتێ. هەروەها ئەمەش کاری ئۆنتۆلۆجییە چونکە بوون بۆخۆ ئەو بوونەیە کردەوەکانی پێناســـی دەکەن. کەوابوو، بەبێ نەخشەدانانێکی فراوان بۆ توێژینەوە لەســـەر چالاکییەکان بەگشـــتی و پەیوەندییە بنەڕەتییەکانی نێوان کردن، بوون و هەبوون کۆتایی بە باسەکەمان ناهێنین.

بەشی یەکەم

بوون و کردن: سەربەستی

یەکەم، سەربەستی: یەکەم مەرجی چالاکی

جێگەی سەرسوڕمانە فەیلەسوفەکان بەردەوام مشتومڕیان لەسەر کێشەی ناچارەکی و سەربەستی ویست کردوە. نموونەیان بۆ یەکێک لەم لایەنەی بۆچوونەکان بەبێ ئاماژەکردن بۆ بونیادی چالاکی هێناوەتەوە. چەمکی چالاکی، لەڕاستیدا، چەند چەمکێکی دیکە لەنێو خۆیدا هەڵدەگرێت، کە لێرەدا پێویستە ڕیزیان بکەین: کارکردن واتای گۆڕان لەشێوازی جیهاندا دەگرێتەوە؛ بەکارهێنانی وەسیلەیە بۆ گەیشتن بە کۆتایی؛ بەرهەمهێنانی ڕێکخستنی ئامێرێکی ئالۆزە، کە بە هۆیەوە گۆڕانکارییەکە کاریگەر دەبێت و ئامانجەکان پەیدادەکات.

بەڵام، بۆ ئێمە، ئەمە گرنگ نییە. پێویستە بزانین چالاکی، لە پێش هەموو شتێکدا، مەبەستدارە. ئەو جگەرەکێشە بێ دەربەستەی ئاگری جگەرەکەی بوە هۆکاری تەقینەوەکە چالاک نییە. لەلایەکی دیکەوە، کرێکارێک، کە پڕە لە وزەی بزێو، هەروەها پەیڕەوی فەرمانەکانیش دەکات، ئەو کاتەی تەقینەوەکە دەکات، کەسێکی چالاکە. ئەو دەزانێت چی دەکات یان بە ئاگاوە مەبەستی پڕۆژەکەی دیاریدەکات. ئەمەش، بێگومان، ئەوە ناگەیەنێت، کە هەموو کەسێک دەبێت ئاکامی کردەوەکانی بزانێت. کاتێک کۆنستەنتاین بوو بە ئیمراتۆری بێزەنتاین نەیدەزانی مەڵبەندێکی کەلتوری و زمانی یۆنان دادەمەزرێنێت، کە پیاوانی کەنیسەی پێ ڕووگرژ دەبێت و ئیمراتۆرییەتی ڕۆماش لاواز دەکات. بەڵام بەو کارەش هەستا. بەرابەرکردنی مەبەست و ئاکام بۆ ئێمە زەمینە بۆ باسەکەمان لەسەر (کردن) خۆشدەکات. ئەگەر ئەمکارە دروست بێت ئەو ڕاستییە دادەمەزرێنین، کە (خواست) دەبێت بە مەرجێکی پێویست بۆ کردن؛ واتە، نەبوونییەکی دەرەکی یان ڕەتدانەوەیەک سەرهەڵدەدات. مەبەست لە دروستکردنی لایەنێکی نایار بۆ ڕۆم لای کۆنستەنتاین بە هۆکار نەبوونێک یان کەمییەکی دەرەکییەوە دێتە پێش: ڕۆم لایەنی نایاری نییە. بۆ ئەمە دەبێت شارێکی بێ بڕوا دژی مەسیحایەتی هەبێت، تاکو دژی ڕۆم ڕاوەستێت، کە نییە. دامەزراندنی شاری کۆنستەنتیپۆڵ کردنە ئەگەر چەمکی شارێکی نوێ پێش دروستکردنی شارەکە بکەوێت. بەڵام چەمکەکە نوێنەرایەتی

تەواوی شـــارەکە ناکات، بەڵکو زانینە لەبارەی خەسڵەتە سەرەکییەکانییەوە، کە دەمانەوێت و هێشتا پەیدا نەبووە.

ئەمە ئەو واتایە دەبەخشـــێت، کە لە یەکەم ســـاتی کارکردنەکەوە ئاگامەندی توانیویەتی خۆی لە جیهان و بوون دووربخاتەوە تاکو بە نەبوون بگات. بەوجۆرەی بوونی ئاگامەنـــدی دەبینرێت بەردەوام لە بوونەوە ئاماژە بۆ بوون دەکات و لەنێو بونیشـــدا هیچ هاندەرێک بۆ گەیشـــتن بە نەبوون نادۆزێتەوە. ئیمپراتۆریەتی ڕۆم و ڕژێمە ســـەقامگیرەکەی لە پایتەختەکەیدا کارەکان هەڵدەسوڕێنێت و دەبینرێت. ئایـــا کەس دەڵێت باجەکان خراپ کۆدەکرێنەوە؟ ســـنورەکانی ڕۆم لە پەلاماردان نەپارێزراون؟ شـــوێنی جوگرافی ئەو بۆ ئیمپراتۆریەتێکی گەورەی سەر بە دەریای ناوەڕاست چاک نییە؟ باربەرییەکان دەتوانن هێرش بکەنە سەری و گەندەڵییەکەشی زیان لە بڵاوبوونەوەی ئایینی مەســـیحایەتی دەدات؟ چۆن نکۆڵی لەوەدەکرێت، کە ئەم بۆچوونانە نەرێن؛ ئاماژە بۆ شـــتێکی نەبوو نەک ئەوەی هەیە دەکەن. ئەگەر بڵێین لەســـەدا شەستی باجەکان کۆکراوەتەوە بۆ شـــتێکی چاک بەکاردێت، ئەوا شتێکە هەیە. بەڵام، ئەو کاتەی دەڵێین خراپ کۆکراونەتەوە ئەوا ئاماژە بۆ شتێک دەکەین، کە نییە.

ئەگەر بڵێین گەندەڵی ڕۆم ڕێگرە بۆ بڵاوبوونەوەی ئایینی مەسیحایەتی ئەوا باس لەوەناکەین، کە هەیە؛ بۆنموونە، بانگەشەی پیاوە ئاینییەکان سەبارەت دینەکەیان. بەڵکو ئاماژە بۆ تیشکدانەوەیەک دەکەین، کە ناتەواوە و نهێنی نەبوونی هەڵگرتوە. ئەم حاڵەتە سنورداڕە دەرناکەوێت ئەگەر تەنیا بیر لەو شتانە بکەینەوە، کە هەن. جوانترین کچ لە جیهاندا ئەوەی هەیەتی نیشانی دەدات و لانەوازترین کەسیش یان حاڵەت بە تەنیا دەریدەخات، کە بەبێ نەبوونییەکی نموونەییە.

بەو ڕادەیەی مرۆڤ لەنێو هەڵوێســـتی مێژوویدا دەژی، ناتوانێت لە ڕووخان و کەمییەکانی ڕێکخراوە ڕامیاری و دیاردە ئابووریییەکان تێبگات: ئەمەش بۆ ئەو خاڵە پوچەڵـــە ناگەڕێتەوە، کە گوایە مرۆڤ لەگەڵیـــدا ڕاهاتوە. بەڵکو لەبەر ئەوەیە لە پڕی بوونەوە دەیەوێت تەماشـــایبکات و تەنانەت بیر لەوە ناکاتەوە، کە دەتوانێت بەجۆریکـــی دیکەش لە بووندا بێت. ئەمە لەســـەر بناخەی ئەوە نییە کێشـــەکە هەڵگێڕینـــەوە و دژوارییەکەی یان ئازارچێشـــتنەکەی دەربخەین، کە هەردووکیان دەبن بە هەندەر بۆ ناسینی حاڵەتێکی جیاوازتر و چاکتر بۆ هەمووان. لەمحاڵەتەدا ڕووناکی دەکەوێتە ســـەر کێشـــەکە و بـــەو باوەڕە دەگەین، کـــە بارێکی گرانمان هەڵگرتوە. ئەگەر موچەی کرێکار لە ســـاڵی ١٨٣٠دا کـــەم بکرایەتەوە، دەیتوانی شۆڕش بکات چونکە تێدەگەیشت شێوازی گوزەرانی ئێستای چاکترە لەو شێوازەی پاش کەمکردنەوەی موچەکەی بەسەریا دەسەپێنرێت.

لێـــرەدا، بیـــر لە ئازاری ژیانی، وەکو بارێکی گـــران ناکاتەوە و خۆی لەگەڵیدا

دەگونجێنێـــت. ئەوەندە لەبارەی ژیانییەوە فێرنەبووە و ئاگایی نییە تاکو ئازارەکە لەناوبەرێت. لەئاکامدا، هیچ کارێک بۆ گۆڕانەکە ناکات. کرێکارەکانی کرۆکس-ڕۆسۆ پاش خۆپیشاندانەکەیان و سەرکەوتن چوونە ماڵەوە و نەیانزانی چۆن سەرکەوتنەکە بەکاربهێنن. ســـەربازەکانیش بە ئاسانی بەسەریاندا زاڵبوون. ئەم بەدبەختییە بۆ ئەوان 'خوو' نەبوو، بەڵکو 'سروشـــتی'بوو؛ بارودۆخی ژیانی کرێکاری پیکدەهێنا؛ دانەبڕاوە، لەبەر ڕووناکی نابینرێت و دواجاریش کرێکارەکە کردوویەتی بە بەشێک لـــە بوونی خۆی. ئەو، بەبـــێ ئەوەی لە ئازارەکە تێبگات و بەهای بە بەردا بکات، لەنێو ئازاردا دەژی. بوون و ئازارچێشـــتن، بۆ ئەو، دەبن بەیەک شـــت. ئازارەکەی کارتێکردنی ئاگامەندییەکەیەتی بەبێ تێڕامان، بەڵام بیری لێناکاتەوە. لەبەر ئەمە، ئازارەکـــەی نابێت بە هاندەر بـــۆ کردەوە. بەپێچەوانەوە، پاش بڕیاردان لەســـەر گۆڕانی بارودۆخی ژیانی حاڵەتەکە، وەکو بارێکی گران دەناسێت. دەبێت خۆی لە حاڵەتەکـــە دوورە پەرێز ڕابگرێت و دووجـــۆر لەناوبردن بەکاربهێنێت: لەلایەکەوە، دەبێـــت حاڵەتی نەبوونێکی ڕووت بخاتە بەردەم؛ لەلاکـــەی دیکەوە، حاڵەتەکەی تیایدا دەژی بەرانبەر حاڵەتە نەبووەکە بەرانبەر یەکدی دابنێت. ئەو دەبێت بزانێت بەختەوەری چییە، بە چینەکەیەوە ببیەســـتێتەوە و لەگەڵ حاڵەتی ئێستای خۆی بەراوردی بکات. لەو نەبوونییەوە بەو باوەڕەبگات، کە بڵێت، "من بەختەوەر نیم." لێرەدا دوو ئاکامی گرنگ وەدەست دەهێنین.

یەکـــەم، هیچ حاڵەتێکی فاکتۆری گرنگ (بونیـــادی ڕامیاری و ئابووری کۆمەڵ یـــان دەروونی و هتـــد.) نییە بەتەنیا ببێت بە هاندەر بۆ کردەوە. کردەوە پڕۆژەی بوون-بۆ-خۆیـــە و ڕوو لەوە دەکات، کە نییە. ئـــەوەی هەیە ناتوانێت ئەوەی نییە سنوردار بکات.

دووەم، هیچ حاڵەتێکی فاکتۆری ڕەتدانەوە و کەمی ئاگامەندی سنوردار ناکات و پێناسەشی بۆ دانانێت چونکە گوتەکەی سپینۆزا، کە دەڵێت "هەموو سەلماندنێک ڕەتدانەوەیە." ڕاستە. هەموو کردەوەیەک حاڵەتە کەمییەکە دەدۆزێتەوە. هەمانکات، لـــە پێش هەموو شـــتێکدا، پێکهاتەی ئەو حاڵەتـــەی بیریلێدەکاتەوە دەخاتە نێو سیســـتەمێکی جیـــاوازەوە. حاڵەتێکی فاکتـــۆری لەبەردەمماندایـــە، گرنگ نییە ڕازیبـــوون و ناڕازیبوونمان بۆ هێزی ڕەتدانەوەی بوون-بۆ-خۆ بگەڕێتەوە، ئەو هێزە دوورە پەرێـــزی ئێمە لە جیهانەوە ســـنورداری ناکات. چەند ئەم بوونە ئاگامەندی بخاتەگەر، چەند لەنێو ئازاردا بێت، هەمیشـــە لە بووندایـــە. ئەوەی لەناودەبرێت و تێپەڕدەکرێت شـــێوازێکی دانراوی بوونی-نێـــو ئازاری-کرێکارەکەیە و دەبێت بە پڕۆژەی بیرکردنەوەکە. کرێکارەکە بە دەرچوونی لەنێو جیهاندا لە واتای ئازارەکەی دەگات و ئازارەکەش دەبێت بە هاندەر بۆ ســـەرهەڵدانی کردەوە شۆڕشگێڕانەکەی. ئەم نموونەیەشە بۆ داپچڕانی بەردەوامی ئاگامەندی لە ڕابردووی خۆی تاکو، وەکو

شـــتێکی نەبوو بیری لێبکاتەوە، واتای بداتێ و بەوەی دابنێت، کە نییەتی. لەژێر هیـــچ بارودۆخێکدا ڕابردوو بەتەنیا کردەوە ناهێنێتە کایەوە. هیگڵ باش لەم خاڵە تێگەیشتوە و دەڵێت، "هۆش نەرێیە." بەڵام ئەو کاتەی ویستی بیردۆزەکەی لەسەر سەربەســـتی و کردن دامەزراند بیری ئەم خاڵەی نەبوو. لەڕاستیدا، هەرکاتێک ئەم خەســـڵەتە نەرێیە بـــە ئاگامەندی بەرانبەر جیهان و خۆی بدرێت و شـــێوازەکانی لەناوبردن ببن بە بەشـــێک لە کۆتایی و ئامانجی کردنەکە، پێویستە تێبگەین، کە سەربەستی بکەرەکە دەبێت بە مەرجێکی بنەڕەتی بۆ کردن.

لەســـەرەتاوە کەموکورتـــی گفتوگۆکانی نێـــوان شـــوێنکەوتوانی ناچارەکی و سەربەســـتی دەبینین. شوێنکەوتوانی سەربەستی بەدوای ئە حاڵەتانەدا دەگەڕێن، کە بڕیاردانەکان لەسەریان هۆکارێکی لەپێشتریان نییە. شوێنکەوتوانی ناچارەکیش لەوباوەڕەدان کردەوە بەبێ هۆکار نییە، بۆنموونە (بەرزکردنەوەی دەســـتی ڕاست لەبری دەستی چەپ و هتد) ئاماژە بۆ هۆکارەکان و هاندەرەکان دەکەن، کە واتای پێدەبەخشن. بێگومان، مادام هەموو کردەوەیەک مەبەستدارە، بۆ چوونەکە ناجۆر نییە. پێویســـتە هەموو کردەوەیەک کۆتاییەکی لەدوا بێت، ئەم کۆتاییەش ئاماژە بۆ هۆکار دەکات. ئەمەش یەکێتییە لەنێوان ســـێ ڕەهەندەکانی کاتدا؛ کۆتایی یان داهاتووی کات دەبێت بە هۆکار یان هاندەر؛ ئاماژەش بۆ ڕابردوو دەکات و ئێستاشم دەبێت بە کاتی سەرهەڵدانی کردەوەکەم. باسکردن لە کردەوە بەبێ هۆکار باسکردنە لە کردەوەیەکی بێ مەبەســـت. لەم ڕووەوە، هەوڵدانی شوێنکەوتوانی سەربەستی بێهودەیە. شـــوێنکەوتوانی ناچارەکیش ســـەنگی تەرازوەکەیان بـــە تووێژینەوە و جەختکردن تەنیا لەسەر هۆکار و هاندەر دەوەستێنن. پرسیارەکە لەژوور بونیادی ئاڵۆزی "هۆکار-مەبەســـت-کردن و کۆتایی"ەوەیە؛ پێویســـتە بپرسین چۆن هۆکار پێکدێت؟

ئێســـتا زانیمان ئەگەر کردەوە بێ هۆکار نەبێـــت لەوەدەچێت دیاردەش بەبێ هۆکار نەدۆزینەوە. بۆ ئەوەی هۆکار هەبێت پێویستە بخرێتە بەر ڕۆشنایی ئەزمون. بێگومـــان ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت، کە دەبێت بیرۆکەی هۆکارەکەمان لا دروســـت بێت، بەڵکو دەبێت بوون-بۆ-خۆ بتوانێت بەهاکانی خۆی لەسەر دامەزرێنێت، وەکو هۆکار یان هاندەر ببینێت. ئەم پێکهاتەیەی هۆکار ئاماژە بۆ بوونێکی ڕاستەقینە و ئەرێ ناکات؛ بۆنموونە هۆکارێکی لەپێشتر. ئەگینا سروشتی کردنەکە بەوجۆرەی مامەڵە لەگەڵ نە-بووندا بە مەبەستەوە دەکات، لەناودەچێت. هەموو هاندەرێک بە ئامانج و کۆتاییەکەی دەناسرێت، کە نە-بوونە. لەبەرئەمە ڕەتدانەوەیە. ئەگەر من بە موچەیەکی کەم لە ترســـا ڕازی بم، ئەوا ترس دەبێت بە هاندەر. بەڵام ترس لە مردن بە برسێتی لەدەرەوەی خۆیدا و لەو کۆتاییە نموونەییەدا هەیەتی واتابەخشە؛ ئەویش بەردەوامی ژیانە من لەحاڵەتی مەترسیدا دەیناسمەوە. ئەم ترسە پەیوەندی

بە بەهای ژیانەوە هەیە، کە من بەشـــاراوەیی بەسەر ژیاندا دەیسەپێنم. کەوابوو، هاندەر پێکەوە دانانی ئەو شـــتانەیە، کە نین و لە داهاتوودان. بەوجۆرەی داهاتوو بەرەو ئێســـتا و ڕابردوو دەگەڕێتەوە، تاکو واتاکەیان ڕوونبکاتەوە، پێکەوە دانانی پڕۆژەکانیشـــم دەگەڕێننـــەوە و بونیادی هاندەرەکە، وەکو هانـــدەر دادەمەزرێنن. لەبەر ئەوەی مـــن بە لەناوبردنی بوونم لەدەســـت بوون-لەنێو-خۆ ڕادەکەم و ڕوو لە ئەگەرەکانم دەکەم، ئەوا لەســـەر بوون-لەنێو-خۆ بەهاکە دەبێت بە هۆکار یان هانـــدەر. واتای هۆکار و هاندەرەکان بەســـتراوە بە پێکەوەدانانی نەبووەکان. ئەم پێکەوەدانانـــەش بوونی منە، وەکو بەرزێتی؛ بوونی منە بەو شـــێوەیەی دەمەوێت لەدەرەوەی بوونی خۆمدا خۆم بم.

ئەگەر ئەو خاڵەمان لەبیربێت، کە گوتمان ناسینەوەی ئەگەری شۆڕش بەهای، وەکـــو هاندەر بە ژیانی پر ئازاری کریکارەکە بەخشـــی. بەو ئاکامەش دەگەین بە هەڵهاتن لەو حاڵەتە بەرەو ئەگـــەری گۆڕانکاری حاڵەتەکە لەنێو بونیادی ئاڵۆزی هۆکار و هاندەرەکان دەچەســـپێنن. بـــەو ڕەتدانەوەیەی ئێمە لە پەیوەندییمان بە حاڵەتەکەوە دابڕاو دەکات ئەو ڕەهەندە کاتییانەی هەیە لە پڕۆژەکەماندا گۆڕانکاری بەســـەر حاڵەتەکەدا دەهێنین. لەم ڕووەوە، مەحاڵە کردەوە بەبێ هاندەر هەبێت. ئەمەش ئەو واتایە نابەخشـــێت، کە هاندەر هـــۆکارە بۆ کردن. هاندەر تەواوکەری کردنە. بەهەمانشێوەش، پرۆژەی بڕیاردان بەرەو گۆڕان بەشێکە لەکردن. هاندەر، کردن و کۆتایی پێکەوە لە ســـەرهەڵدانی کردەوەیەکدا یەک دەگرن. هەریەکیک لە بونیادی ئەم سێ لایەنە بە دوو لایەنەکەی دیکەوە بەستراوە و لەو پەیوەندییەدا واتا دەبەخشێت. بەڵام بوونیادە گشتییەکەی هەرسێکیان پێکەوە بۆ یەک لا ناگەڕێتەوە. سەرهەڵدانی کردنیش، وەکو ڕەتدانەوەی بوون-لەنێو-خۆ لەنێو کاتدا سەربەستییە. کردن کۆتایی و هاندەرەکان دیاریدەکات. کردنیش دەربڕینی سەربەســـتییە. ئیمە لەئاستی ئەم ڕوونکردنەوەیەدا ناوەستین. ئەگەر مەرجی بنەڕەتیکردن سەربەستی بێت، پێویستە لەسەر سەربەستی بدوێین. بەڵام لەسەرەتاوە توشی گرفتی گەورە دەبین. باســـکردنی بابەتێک پەیوەندی بە دەستنیشانکردنی بونیادی ناوەڕۆکێکی تایبەتی بابەتەکەوە هەیە. بەڵام سەربەستی لە ناوەڕۆک بەدەرە؛ نابێت بە بابەتی لێکۆڵینەوەی لۆجیکانەش. ئێمە، بەو جۆرەی هایدیگەر سەبارەت دازاینەوە دەڵێت، "بوونی پێش جەوهەری دەکەوێت" باسی سەربەستی دەکەین. خودی سەربەستی کردنە؛ ئێمەش لەگەڵ پێکەوەدانانی هۆکار و هاندەرەکاندا دەستماندەکەوێت.

بـــەڵام لەبەر ئەوەی ئەم کردنە خاوەنـــی ناوەڕۆکە لە پێکهاتە دەچێت. ئەگەر بمانەوێت بە هێزێکی پێکهاتوو بگەین، پێویستە ئومێدمان بۆ دۆزینەوەی ناوەڕۆکی نەبێت. دۆزینەوەی ناوەڕۆک دەکەوێتە سەر پێکهاتوویەکی دیکە و ئەمەش کۆتایی نایەت. چۆن بتوانین پێناسەی هەبوویەک بکەین، کە بەردەوام خۆی پێکدەهێنێت

و خۆی لەنێو یەک پێناسەدا ڕاناگرێت؟ بەکارهێنانی چەمکی 'سەربەستی' ترسناکە ئەگەر ئەم چەمکە، وەکو چەمکەکانی دیکە تاماشابکەین، ئایا سەربەستی بێ ناوە و لەپێناسەبەدەرە؟

پێشتر، لە پێناسەکردنمان بۆ نەبوون و بوونی دیاردە توشی کۆمەڵێ گرفتبووین، بەڵام گرفتەکان کۆڵیان پێنەداین. هۆی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ جۆرێک لە باسکردن، کە بە ناوەڕۆکەوە نەبەستراوە و پەیوندی بە تایبەتمەندێتی هەبووەکەوە هەیە. بەدڵنیاییەوە، من باسی ئەو سەربەستییە باوەی نێوان من و کەسانی دیکە ناکەم؛ لەبەر ئەمەشە پەنا بۆ ناوەڕۆکی نابەم. بەپێچەوانەوە، سەربەستییەکە دەبێت بە بناخەی هەموو ناوەڕۆکێک چونکە مرۆڤ بە ڕێگەی تێپەڕکردنی جیهان و گەیشتن بە ئەگەرەکانی ناوەڕۆکەکان بەرجەستەدەکات. بەڵام پرسیارەکەی ئێمە سەبارەت بە سەربەستییە. کاتێک باسی ئاگامەندیم کرد ئەو سروشتە هاوبەشییەی نێوان تاکەکانم دەستنیشانکردن. تەنیا لەسەر ئاگاماندی خۆم دوام، کە سەربەستییەکە لەودیو ناوەڕۆکەوەیە یان چەندجارێک باسمانکردووە و گوتمان بۆ هەرشتێک بتەوێ ببیت دەبێ هەبووبیت. هەروەها، ئەم ئاگامەندییە بوونی ئەزمونێکی تایبەتی کۆجیتۆیە. هوسرڵ و دێکارت، بەو جۆرەی گەستۆن بێرگەر ڕوونیکردۆتەوە، لەو باوەڕەدان کۆجیتۆ ڕاستی ناوەڕۆک دەردەخات. لەلای دێکارت پەیوەندی نێوان دوو سروشتی سادە باسکراوە؛ لای هوسرڵیش بونیادی ئایدیایی ئاگامەندی دامەزراوە. بەڵام ئەگەر بوونی ئاگامەندی پێش ناوەڕۆکی بکەوێت ئەوا دێکارت و هوسرڵ توشی هەڵەکردن دەبن. ئەوەی ئێمە لە کۆجیتۆی داوا دەکەین دۆزینەوەی پێویستییەکی فاکتۆرییە. هەروەها داوای سەربەستییەکەمانی، وەکو سەربەستی لەسەر پێویستییە فاکتۆرییەکە لێدەکەین؛ یان هەبوویەکی هەڵگەوتوو، کە من بتوانم بە ئەزمون بیناسم. بێگومان من ئەو بوونەم بە کردەوەکانم فێری سەربەستییەکەم دەبم. من بۆ سەربەستی ئاگاییم چونکە بێجگە لەو بوونەی بۆ ئاگامەندی هەیە چی دیکە لەنێو ئاگامەندیدا نییە. کەوابوو، من بەردەوام پرسیار سەبارەت سەربەستی لە بوونمدا دەکەم؛ سەربەستی خەسڵەتێکی پێدراو یان سروشتی نییە؛ بەڵکو بوونی منە و لە بوونی منداید. پرسیارکردنە، پەیوەندی بە بوونی منەوە هەیە و پێویستە لە واتای سەربەستی تێبگەم. ئەم تێگەیشتنەیە دەمانەوێت ڕوونی بکەینەوە.

لە هەوڵدانەکەماندا بۆ گەیشتن بە ناخی سەربەستی، ئەو خاڵانەی لەسەر (خۆ) ئاماژەمان بۆ کردن یارمەتیدەرن. لە بەشی یەکەمی ئەم نوسراوەدا باسمانکرد، کە ئەگەر ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی ڕەتدانەوە بهێنێتە نێو جیهانەوە، ئەوا پێویستە ئەم بوونە هەست بە پچڕان لەگەڵ جیهان و بوونی خۆشیدا بکات. هەروەها، بەو باوەڕەش گەیشتین، کە ئەگەری بەردەوامی پچڕاندنەکە و سەربەستی لە یەکدی دەچن. هەروەها، ئەوەشمان ڕوونکردەوە، ئەگەر بەردەوامیەکەی بوونم لەشێوازی

"بوونێکیـ هەبوو" جۆرێک لە بوونی مرۆڤ دیاریدەکات. لە شیکردنەوەکەماندا، کە بۆ بڕوای خراپیشمانکرد، بەو باوەڕەدەگەین ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی نەبوون بێت بۆ خۆی. بۆ ئەوەی بوونـ بۆـ خۆ هەبێت، دەبێت ئەو بوونـ لەنێوـ خۆیە ڕەتبداتەوە، کە خۆیەتی. لەنێو ئەم بارودۆخەدا سەربەستی بێجگە لەم ڕەتدانەوەیە چی دیکە نییە. بە ڕێگەی ڕەتدانەوە بوونـ بۆـ خۆ لەو بوونەی خۆی ڕادەکات، کە ناوەڕۆکی دەداتێ و دەبێت بە شـــتێکی دیکە. لەم ڕووەوە، بوونـ بۆـ خۆ لەودیو ئەو خەسڵەتانەوەیە پێیدراون. کاتێک دەڵێین بوونـ بۆـ خۆ پێویســـتە ببێـــت بەوەی هەیە، هەمانکات مەبەســـتمان ئەوەیە و ئەوەش نییە، کە ئێستا هەیە. کێشەی پێشخستنی بوون و دواخســـتنی ناوەڕۆک یان هەڵگەڕانەوەی بەو جۆرەی هیگڵ دەڵێت، "بوون ئەوەیە هەیە." یەک واتا دەبەخشـــێت؛ جەخت لەســـەر سەربەستی مرۆڤ دەکات. لەسەر ئەو ڕاستییەی من ئاگام لەو هۆکارانەیە کردەوەکانم دەخەنەگەر، هۆکارەکان دەبن بـــە بابەتی بەرز بۆ ئاگاییـــم و لەدەرەوەی بوونی منـــدان. گرتنیان مەحاڵە و لە دەستیان ڕادەکەم. من مەحکوم کراوم و بەردەوامیش دەمەوێت لەودیو ناوەڕۆکمەوە بـــم؛ بوونم لەودیو هـــۆکار و هاندەرەکانی کردنەکەم بێـــت. **من مەحکوم کراوم سەربەســـت بم.** سەربەستییەکەشم بێجگە لە خۆی هیچ شتێک سنورداری ناکات یان ئێمە سەربەست نین بۆ ئەوەی سەربەست نەبین.

هاندەر، بەوجۆرەی، وەکو فاکتۆرێکی دەروونی دەبینرێت، بۆنموونە ڕاستەقینەیەکی پر و دراو، لە بۆچوونی ناچارەکییەوە لە بڕیاردان و کردن جیانابێتەوە. ئەم دووانەش بە فاکتۆری دەروونی دادەنرێن. بوون —لەنێوـ خۆ خاوەنی ئەم لایەنانەیە. هاندەر، وەکو چۆن هۆکار کاریگەرێتی بەسەر هۆکردەوە هەیە، کردنەکە دەجوڵێنێت. هەموو شتێک پڕ و دەرەکییە. ڕەتدانەوەی سەربەستییەکەش هەوڵدانە بۆ دانانی بوون بە بوونـ لەنێوـ خۆ؛ جیاوازیان لەنێواندا نییە. دەکرێت پێناسی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی بەو شـــێوەیە بکەین، کە ئەو بوونەیە سەربەســـتییەکەی بەردەوام لە مەترسیدایە چونکە نایەوێت بیناسێت. لە بۆچوونی دەروونناسیدا ئەم هەڵوێستەمان هەوڵدانە بۆ بەشتکردنی هۆکار و هاندەرەکان و بوونێکی بەردەوامیان دەدەینێ.

لە خۆمانی دەشارینەوە چۆن سروشـــت و سەنگینییەکەیان لە هەموساتێکدا بۆ ئەو واتایانە دەگەڕێنەوە من پێیان دەبەخشـــم. هەرچەندە لەنێو ئێستاشدان بە نەگۆر لەنێو ڕابردوودا دایاندەنێم. باوەڕ بە خۆم دەهێنم، کە هۆکار ئەوەیە هەبوو؛ لە ئاگایی ڕابردوومەوە بە ئێستا دەگات و لەنێو ئاگامەندیمدا دەچەسپێت.

ئەمەش لە ســـەپاندنی ناوەڕۆک بەســـەر بوونـ بۆـ خۆ دەچێت. بەهەمانشێوە، هەندێک کەس کۆتایی بە بەرزێتی دادەنێن. هەرچەندە ئەمکارە هەڵە نییە، بەڵام لە جێگەی بینینی ئەو ڕاستییەی بەرزێتییەکە بە بەرزێتی منەوە بەستراوە، ئەوان بەو باوەڕە دەگەن، کە من لە بەرجەستەبوونم لەنێو جیهاندا ڕووبەڕوویان دەبمەوە. لە

خواوه یان له سروشتەوە، لە سەرشتی (خۆ)مەوە یان لە کۆمەڵەوە بەرەو من دێن. کۆتاییەکان[لەمحاڵەتەدا] دروستکراون و پێش ویستی مرۆڤ دەکەون. کردەوەکانی من، پێش ناسینیان، وەکو هۆکارەکان، پێناسدەکەن.

هـــۆکار، کردن و کۆتایی بەردەوامین. هەوڵدانە ســـەرنەکەوتوەکان دەیانەوێت سەربەســـتی بخەنە ژێـــر باری بوونەوە (لەگەڵ ســـەرهەڵدانی دوودڵی لەئاســـتی سەربەســـتیدا دەڕوخێن) و دەریدەخەن، کە سەربەســـتی لە بنەڕەتەوە هاودەمی نەبوونە و لە بوونی مرۆڤدایە. ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی سەربەستە چونکە ناتەواوە و بەردەوام لە خۆی دوورەدەکەوێتەوە. نەبوون بوونی ئەو لەوەی هەیە و پێی دەگات جیادەکاتەوە. دواجاریش، سەربەستە چونکە بوونی ئێستای لە شێوازی (تێڕامانی- تێڕامان)دا نەبوونە. مرۆڤ سەربەســـتە چونکە خۆی لەبەردەم خۆشیدا ئامادەیە. بوونێکی هەبوو ناتوانێت سەربەست بێت. سەربەستی نەبوونێکی دروستکراوی نێو بوونی مرۆڤە. زەبر لە ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتـــی دەکات لە باتی ئەوەی (هەبێت) خۆی دروستبکات. بەمجۆرە، بۆ ئەوەی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی هەبێت، پێویستە خۆی هەڵبژێرێت؛ هیچ شـــتێک لەدەرەوە و ناوەوەی ئەودا دانەنراوە تاکو تەوانای وەرگرتنـــی هەبێت. بەبێ یارمەتی، هەرجۆریک بێت، لەبەردەم پێویســـتی گرانی دروســـتکردنی خۆیدا جێماوە. **کەوابوو، سەربەستی بوون نییە؛ بەڵکو بوونی مرۆڤە، بۆنموونە، نەبوونی بوونییەتی.** ئەگەر بوونی مرۆڤ پڕ بێت بێســـودە هەوڵبدەین لە بوونیدا بەدوای ئەو ســـاتانە یان دەڤەرە دەروونییانەدا بگەڕێین، کە تییادا سەربەستە. ئێمە بەدوای شوێنی بەتاڵی لێوانێکی پردا ناگەڕێین. هەروەها، مرۆڤ جارێک کۆیلە و جارێکی دیکە سەربەســـت نییە. ئـــەو بەتەواوی بەردەوام سەربەستە یان سەربەست نییە.

ئـــەم تێبینیانە، ئەگـــەر بزانین چۆن بەکاردێن، ئێمە بـــەرەو دۆزینەوەی نوێ دەبەن. یارمەتیمان دەدەن ڕۆشـــنایی بخەینە سەر پەیوەندی نێوان سەربەستی و ئەوەی بە 'ویســـت' ناوزەدی دەکەین. زۆرجار، کردەوەی سەربەست و خۆبەخشانە بە یەک شـــت دادەنرێن تاکو بۆچوونی شـــوێنکەوتوانی ناچارەکی سەبارەت سۆز ســـنوردار بکرێت. بەکورتیەکەی، ئەمە بۆچوونی دێکارت بوو. ویســـتی دێکارتی سەربەستە، بەڵام سۆزەکانی دەروونیش هەن. هەوڵدانەکەی دێکارت[بۆ تێگەیستن] لەم ســـۆزانە لە ڕوویەکی دەروونناســـییەوەیە. شیکردنەوەکەی پرۆست، بۆنموونە لەسەر (غیرە) لایەنی میکانیزمی سۆزەکانمان بۆ ڕوونەدەکاتەوە. بۆ ئەم مەبەستە گرنگە مرۆڤ بەوجۆرە ببینین، کە کتوپڕ سەربەستە و ناچاریشە. لێرەدا، کێشەکەش بۆ پەیوەندی نێوان سەربەستییە بێسنورەکە و پرۆسە ناچارەکییە دەروونییەکەی لە ژیاندا دەگەڕێتەوە: چۆن ئەو دەبێت بە خاوەنی ســـۆزەکانی و بۆ سودی خۆی بەکاریان دەهێنێت؟

زانایی پێشـــینان، ئەو زاناییەی ڕواقییەکان هەیـــان بوو، فێرمان دەکات چۆن مامەڵە لەگەڵ سۆزەکاندا بکەین و بیانخەینە ژێر دەستەڵاتمانەوە؛ فێرمان دەکات، بـــەو جۆرەی مرۆڤ بایەخ بە سروشـــت دەدات تاکو بۆ بەرژەوەندی خۆی بەکاری بهێنێت، ســـودیش لە سۆزەکان وەرگرێت. ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتی دەردەکەوێت هێزێکی سەربەست بێت لە هەموولاوە پرۆسە پێکهاتووە ناچارەکییەکان گەمارۆیان دابێت. کەسێک دەتوانێت کردەوە سەربەستەکان و پرۆسە ناچارەکییەکان، ئەوانەی ویســـتی سەربەست دەستەڵاتی بەســـەریاندا هەیە و ئەوانەی لە ویستی مرۆڤیش ڕادەکەن، جیا بکاتەوە.

ئاشـــکرایە لەســـەر ئەم بۆچوونە ڕێک ناکەوین. بەڵام پێویســـتە هۆکارەکانی ڕینەکەوتنەکە بزانین. یەکێک لە هۆکارەکان دیارە و پێویست ناکات خۆمانی پێوە ماندووبکەیـــن؛ ئەویش ئەوەیە، کە دوو لایەنییەکـــی تووندوتیژ لەنێو یەکێتییەکی دەروونییـــدا نابینرێت. چۆن یەک بوون هەمانـــکات زنجیرەیەک فاکتۆری پێکەوە گرێدرا و هەڵدەگرێت، کە لە دەرەوەدا جیاوازبن، ئەو بوونەش خۆی سنور بۆ خۆی دیاریبـــکات و خۆی دەربخات؟ چۆن [ئەم بوونـــە] کاردەکات؟ ئایا کارکردنەکەی لەسەر بابەتەکەیە (فاکتۆرە دەروونییە ئامادەبووەکە)؟ چۆن دەتوانێت بوون-لەنێو-خۆیەک بگۆڕێت، کە هەیە و لەوەش زۆرتر بەچی دیکە نابێت؟ ئایا بەگوێرەی یاسای پرۆسەکە کاردەکات؟ ئەمە لەگەڵ خۆیدا ناکۆکە. ئایا لەسەر ئاکامەکانی پرۆسەکە کاردەکات؟ بەڵام کارکردن لەسەر فاکتۆرە دەروونییەکان لە پێناوی گۆڕانکارییەکاندا و کارکردن لەســـەر ئاکامەکانی پرۆســـەکە وەکو یەکن. لە ئاستی هەر یەکێکیاندا توشـــی هەمان مەحاڵ دەبین، کە لەپێشتر باسمانکرد. هەروەها، ئەم سەرهەڵدانە لەخۆڕایە چ ئامێرێکی بەدەســـتەوەیە؟ ئەگەر دەست شـــتێک بگرێت لەبەرئەوەیە توانای گرتنی هەیە. ســـەرهەڵدانی لەخۆڕا، کە بە پێناســـە لەودیو گەیشتنەوەیە توانای گەیشـــتنی نییە؛ تەنیا خودی خۆی بەرجەســـتەدەکات. ئەگەر ئامێرێکیش بەدەستەوە بێت ئەوا دەبێت ئامێرەکە بەشتێک لەنێوان ویستی سەربەست و سۆزە ناچارەکاندا دابنرێت، کە دەبێت بە ڕێگر. لەبەر چەند هۆکارێک ســـۆزەکان ناتوانن دەســـتەڵاتی خۆیان بەسەر ویستدا بســـەپێنن. بێگومان، مەحاڵیشە پرۆسەیەکی ناچار کاربکاتە سەر ســـەرهەڵدانێکی لەخۆڕا. کەوابوو، تێهەڵکێشکردنی ئەم دوو بوونە جیاوازە مەحاڵە؛ لەیەکدی ناچن؛ هەریەکێک لە ئەوان بە جیا و بێ پەیوەندی بەوی دیکەوە دەمێنێتەوە. تەنیا پەیوەندییەکی نێوانیان هەبێت بۆ ئەو ڕەتدانەوە ناوەکییە دەگەڕێتەوە، کە ڕوو لە هەردووکیان دەکات. بەڵام سەرهەڵدانە لەخۆڕاکە بە نکۆڵیکردنی دانانی بوونی بە ســـۆزەکان دەتوانێت هەبێت. لێرەدا، دامەزراندنی ســـۆزەکان بۆ ســـەرهەڵدانە لەخۆڕاکە دەبێت بە بەرزێتییەکـــی ڕووت، دەرەکی و ئەوەی، کە هێشتا نییە. ڕەتدانەوە ناوەکییەکە، کەوابوو، بۆ بە کاریگەرێتییەکەی

هەوڵی توانەوەی ویســت لەنێو جیهاندا دەدات، چونکە ســەرهەڵدانێکی لەخۆڕای سەربەســت ویســت و ئاگامەندییە. ئەم ڕوونکردنەوەیە دووجۆر چارەڕێگەمان بۆ دیاریدەکات: مرۆڤ بەتەواوی ناچارە (ئەمەش ناپەســەندە چونکە ئاگامەندییەکی ناچار، بۆنموونە، کە هاندەرێکی دەرەکی هەیە، خۆی دەبێت بە شــتێکی دەرەکی ڕووت نەک ئاگامەندی) یان مرۆڤ بەتەواوی سەربەستە.

هێشتا ئەم تێبینییانە مەبەستی سەرەکی ئێمە نین و ئاکامێکی نەڕێییان لەدوایە. توێژینەوە لەسەر ویست، بەپێچەوانەوە، تێگەیشتنمان لە سەربەستی بەرەوپێشەوە دەبات. لەبەر ئەمەشە ئەو فاکتۆرەی دێتە بەردەممان دەریدەخات ویست سەربەخۆ بێــت و ئێمەش ناتوانین بە فاکتۆرێکی دەروونی یــان بوون-لەنیو-خۆی دابنیین. ســەر بە کاتیگۆری زانایانــی دەرونیش نییە، کە بــە "حاڵەتەکانی ئاگامەندی" ناوزەدیدەکەن. لێرەدا، بەوجۆرەی لە هەموو شــوێنێکی دیکەشدا هەمانە، دەڵێین حاڵەتی ئاگامەندی بتێکی ڕووتی سایکۆلۆجی پۆزەتیڤە. ئەگەر ویست سەربەستی بێت ئەوا پێویستە ڕەتدانەوە و هێزی لەناوبردنیش بێت. بەڵام نازانین بۆچی ویست دەبێت ســەربەخۆ بێت. لەڕاســتیدا دژوارە ئەو، کە لە بەرانەی نێو لەناوبردن، کە لەنێو تۆڕی پڕ و ئەســتوری سۆزەکاندا ســەرهەڵدەدات بناسرێت. ئەگەر ویست لەناوبردن بێت ئەوا فاکتۆرە دەروونییە دامەزراوەکان دەبێت لەناوبردن بن. ئایا لە کوێوە ئەو بیرۆکەیەمان بۆ هاتوە، کە گوایە 'فاکتۆر'ی سۆز یان ئارەزوویەکی ڕووت و سادە لەناوبردن نییە؟ ئایا سۆز پرۆژە نییە؟ ئایا حاڵەتێکی قبوڵنەکراو دروست نــاکات؟ ئایا بە زۆر پەیوەندی بە حاڵەتەکەوە نابڕێ و بە خۆ-دوورخســتنەوە و گەیشــتن بە کۆتایی، کە نەبوونە، لەناوی نابات؟ ئایا سۆز خاوەنی ئەو کۆتاییانە نییە، کە لە یەکەم ساتەوە لەبەردەم خۆیدا بە نەبوون دایدەنێت؟ ئەگەر لەناوبردن بوونی سەربەســتی بێت، چۆن ســەربەخۆیی ســۆزەکان ڕەتدەکەینەوە تاکو بە ویستی ببەخشــین؟ ئەمە هەموو شتێک نییە: ویست، کە شتێکی تایبەت نییە و بەرجەســتەبوونێکی سەروەرانەی سەربەستی نییە، وەکو هەموو ڕووداوێکی بوون-بۆ-خۆ پێویستی بە بناخەی لەپێشتری سەربەستییە بنەڕەتییەکە بۆ بوونی خۆی هەیە. ویســت بڕیاردانێکی تێڕامانانەیە و پەیوەندی بە کۆتاییە دیاریکراوەکانەوە هەیە. بەڵام خۆی کۆتاییەکان دروســتناکات. دەتوانین لــە پەیوەندییەکەیدا بەو کۆتاییانەوە دەبێت بە شێوازێکی بوون.

سۆز هەمان پەیوەندی بە کۆتاییەکانەوە هەیە. بۆنموونە، ئەو کاتەی هەڕەشەم لێدەکەن، لە ترســی مــردن بە هەموو خێرایی ڕادەکەم. ئەم فاکتۆرەی ســۆز بە شــاراوەیی بەهای ژیان دەسەپێنێت. کەسێکی دیکەش، دەزانێت ئەگەر لە شوێنی خۆیدا بمێنێتەوە و ســەنگەرەکە جێ نەهێڵێت ژیانی لە مەترســیدا دەبێت، بەڵام سەنگەرەکە چۆڵ ناکات. ئەم ئامانجە، کە ئاشکرا دیارە و ئێمەش تێیدەگەین وەکو

ڕەتدانەوەی پڕ سۆزە و میتۆدی گەیشتنەکەش بە ئاسانی دەناسرێت. جیاوازییە بۆ هەڵبژاردنی ڕێگاکان و [وەسیلەکان] ڕادەی تێڕامانەکە، نەک کۆتاییەکە دەگەڕێتەوە. هێشتا کەسە ڕاکردووەکە بە کەسێکی سۆزدار دادەنرێت و بەرگریکەرەکەش بە خۆبەخش ناوزەد دەکەین.

جیاوازی، لەم بۆچوونەوە، پەیوەندی بە هەڵوێستی ناوەوە و کۆتاییە بەرزەکەوە هەیە. بۆ ئەوەی خۆمان لە هەڵەکەی پێشوو بپارێزین، کۆتاییە بەرزەکانیش بە شتێکی پێش-مرۆڤانە و سنورێکی لەپێشتر بۆ بەرزێتییەکەمان دانەنێین، دەبێت بە پڕۆژەکانی سەربەستی نێو کات بناسرێن. ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی لەدەرەوەی بوونی خۆی یان لەنێو سروشتی ناوەوەیدا کۆتاییەکانی بۆ دانانرێت. ئەو کۆتاییەکان هەڵدەبژێرێت. بەم هەڵبژاردنەش بوونێکی بەرزیان پێدەبەخشێت. لەم ڕووەوە، لەو تێگەیشتنەوە، کە بوونی دازاین پێش ناوەڕۆکی دەکەوێت، ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی لەگەڵ بەرجەستە بوونەکەیدا بە کۆتاییەکانی پیناسەی خۆی دەکات. کەوابوو، کۆتاییەکانم خەسڵەتەکانی بوونم دیاریدەکەن، کە سەربەستییە و منیش خاوەنی سەربەستییەکەم. بەرجەستە بوونەکەش بوونە؛ پەیوەندی بە ناوەڕۆکەوە یان خەسڵەتێکی بوونەوە، کە مامەڵە لەگەڵ بیردا دەکات نییە.

مادام سەربەستی و بوونی من یەک شتن، ئەوەی من دەمەوێ بە ویست یان هەوڵدانە سۆزدارەکانم بیگەمێ بناخەی کۆتاییەکانە. کەوابوو، ویستەکان، وەکو سۆزەکان هەڵوێستی ناوەکین، کە بە هۆیانەوە بەو ئاکامانە دەگەین سەربەستی بنەڕەتی دایاندەنێت. مەبەست لە سەربەستی بنەڕەتیش سەربەستییەک نییە پێش کردەوە سەربەخۆکان یان سۆزەکان پەیدا بووبێت، بەڵکو بناخەیەکی لەگەڵ کردەوە سەربەخۆکان و سۆزەکاندا هاوکاتییە و هەریەکێکیش لەم سیانە لە شێوازی تایبەتی خۆیدا بەرجەستە دەبێت. ئێمە سەربەستی بە ناکۆک لەگەڵ ویست و سۆز دانانێتین بەوجۆرەی برگسۆن دوو (خۆ)ی بەرانبەر یەکدی دیاریکردوە. بوون-بۆ-خۆ خۆیەکی هەموگیرییە و لایەنێکی دیکەی نییە. ئەگەر مەبەستمان لە بوونی بونیادێکی بەرزی دەروونی نەبێت. بێجگە لە بوونی ویست و سۆزەکانمان بۆ لەناوبردنی فاکتۆرەکان سەربەستی چی دیکە نییە؛ ئەمەش ئەو بوونە دیاریدەکات، کە لەبوونیدا شێوازی هەبوونی هەیە. دوایی بۆ ئەم خاڵە دەگەڕێینەوە و باسیدەکەین. بەڵام با ئەوەمان لەبیربێت، کە کۆتاییەکانی بوون-بۆ-خۆ لە دانانی پرۆژە بەرزەکانیدا ڕووەو ئەگەرەکانی، ویست سنوردارەکەن. ئەگەر ئەمە ڕوونەدات، چۆن لە واتای نیاز یان مەبەست تێبگەین، کە لە پەیوەندی بە کۆتاییەکانەوە وەسیلە و ئامێرەکان هەڵدەسەنگێنێت؟

ئەگەر کۆتاییەکان لەپێشتر دانرابن، ئەوەی بۆ من دەمێنێتەوە دیاریکردنی ڕێگاکانە بۆ گەیشتن بە کۆتاییەکان؛ یان هەڵوێست وەرگرتنە. ئایا من بە ویست

یان بەســـۆزەوە دەبێت کارەکـــەم بکەم؟ بێجگە لە خۆم کـــێ بڕیارم بۆ دەدات؟ ئەگەر لـــەو باوەڕەدابین، کە بارودۆخ بڕیارەکـــە دەدات (بۆنموونە، کاتێک ڕوو لە مەترسییەک دەکەم بە کارێک هەڵدەستم و ئەگەر ترسەکەش گەورەتر بوو دەکەومە نێو ســـۆزەوە)، ئێمە سەربەســـتی خەفە دەکەین. لەڕاستیدا بێهودەیە بانگەشەی سەربەخۆیی ویست بکەین و هەمانکات لەو باوەڕەشدابین بارودۆخەکان سنورداری دەکەن. چۆن ویستێکی نەبوو دەتوانێت کتوپڕ زنجیری سۆزەکان بشکێنێت و خۆی لە پێشـــیاندا ڕاگرێت؟ لەم حاڵەتەدا ویست، وەکو هێزێک دەبینرێت، جارێک خۆی بۆ ئاگامەندی دەردەخات و جارێکی دیکەش بە شاراوەیی دەمێنێتەوە و لە هەردوو حاڵەتەکەشدا خاوەنی خەسڵەتی نەگۆڕ و بوون-لەنێو-خۆیە. ئێمە بەم خاڵە ڕازی نین. بۆچوونە باوەکان ژیانی ئاکاری بە زۆرانباری لەنێوان ویســـت، وەکو شـــت و ناوەڕۆکەکانی ســـۆز لێکدەدەنەوە. لێرەدا جۆرە سایکۆلۆجییەکی ماینکیزم هەیە، کە بەتەواوی پشتگیری ناکەین.

لەڕاســـتیدا خودی ویســـتکردن بەس نییە؛ بەڵکو پێویستە ویستی ویستکردن هەبێت. بۆنموونە، لە هەڵوێســـتێکدا بە سۆزەوە ڕادەوەستم. لە شوێنێکی دیکەدا ڕوونمانکردەوە، کە سۆز زریانێکی سایکۆلۆجییانە نییە؛ وەڵامدانەوەی هەڵوێستە؛ واتا و شێوەکەشـــی بابەتی ئاگامەندییە، کە دەیەوێت بە کۆتاییەکی دیاریکراو لە ڕێگەیەکی دیاریکراوەوە بگات. لە ترسدا، لە هۆشچوون و نوێژکردن بە خەفەکردنی ئاگامەندی ترسەکە دەشارێتەوە. مەبەست دەرچوونی ئاگامەندییە لە مامەڵەکردن لەگەڵ جیهانێکی قەدەغەکراودا، کـــە خۆی پەیدایکردوە. بە ڕەفتاری جادوگەرانە ئارەزووەکانمان ڕەزامەندەدەکەین. بەپێچەوانەی ئەمەشـــەوە، کردەوە سەربەخۆ و هۆشەکییەکان زانستانە دەڕوانن حاڵەتەکە. ڕەفتارە جادوگەرانەکە ڕەتدەدەنەوە؛ دەســـتەیەک ئامێری ئاڵۆز بۆ چارەســـەرکردنی گرفتەکە بەکاردەهێنن. جیهانێکی تەکنیکی ئاشکرا دەکەن، کە تیایدا هەریەکێک لە دەستە ئامێرە ئاڵۆزەکان ئاماژە بۆ دەســـتەیەکی ئاڵۆزتر دەکات و هتد. چی هانی مـــن دەدات یەکێک لەم دووانە هەڵبژێرم؟ بە تەنیا جیهان نییە، بوونی جیهان چاوەڕوانە تاکو بدۆزرێتەوە. کەوابوو، پێویســـتە بوون-بۆ-خۆ لە دانانی پرۆژەیدا ئەو بوونە هەڵبژێرێت بە هۆیەوە جیهان وەکو جادوگەرانە یان هۆشـــەکی خۆی دەردەخات. پێویســـتە بوون-بۆ-خۆ، وەکو پرۆژەیەکی سەربەست بوونی خۆی جادوگەرانە یان هۆشەکی بەرجەستەبکات. مادام بوون-بۆ-خۆ خۆی هەڵدەبژێرێت، ئەوا لە ئاستی هەردوو لایەنەکەدا بەرپرسە. لەم ڕووەوە، بوون-بۆ-خۆ دەبێت بە بناخەیەکی سەربەستی ویست و سۆزەکانی. ترسەکە سەربەســـتە و سەربەستییەکەم بەرجەســـتەدەکات. من هەموو سەربەستییەکەمم بـــە تـــرس داوە و خۆم، وەکو ترســـنۆک هەڵبژاردوە. لە بارودۆخێکی دیکەشـــدا ئازا و نەترســـم. هیچ دیاردەیەکی دەروونی لە پەیوەندییەکەیدا بە سەربەستیمەوە

تایبەتمەند نییە. هەموو شێوازەکانی بوونم بە یەکسانی سەربەستی من بەرجەستە دەکەن. هەموویان شێوازی بوونی نەبوونییەکەی منن.

ئەم خاڵە لەنێو باسەکەمان لەسەر "هۆکارەکان و هەندەرەکان" بۆ کردن چاکتر دەردەکەوێت. ئێمە لەپێشتر بەمجۆرە باسمانکرد؛ ئێستاش دەگەڕێمەوە سەری و زۆرتر ڕوونیدەکەمەوە. ئایا ئێمە نەمانگوت، کە سۆز هاندەری کردنە یان سۆز دەبێت بەهاندەری کردەوە سۆزدارەکان؟ ئایا وایست، وەکو بڕیاردان خۆی دەرناخات، کە بە مەبەستەوە ڕوو لە هۆکارەکان و هاندەرەکان دەکات؟ ئایا هاندەر چییە؟

بەگشتی مەبەست لە هۆکار خستنەبەرچاوی لایەنەکانە، کە کردنەکە دەچەسپێنن. ئەگەر دەوڵەت بڕیار لەسەر گۆڕینەوەی (بۆندەکان) بدات پێویستە هۆکارەکانی بۆ دیاریبکات، دەشێ بۆ کەمکردنەوەی قەزری دەوڵەت و پڕکردنی زەخیرە بێت. بەهەمانشێوە، لە ڕێگەی هۆکانەوە مێژوونوسان لەسەر کردەوەی پاشا و وەزیران دەنوسن؛ هۆکاری بۆ هەڵگیرسانی جەنگ پەیدادەکەن: دوژمن بوحرانی نێو خۆی هەیە، کاتی ئەوە هاتووە کۆتایی بە گرفتە ئابووریەکان بهێنرێت.

ئەگەر کلۆڤیس ببێت بە بڕواکەرێکی کاسۆلیکی، ئەوەندەی پاشای باربەریش ئارین، لەبەرئەوەیە، کە کلۆڤیس لایەنی چاک و مەزنی ژیانی کەشیشی دەبینێت، کە لە (گاوڵ) دەستەڵاتی هەیە. لێرەدا دەردەکەوێت هۆکار ناسینەوەی بارودۆخەکە بێت. بە کاسۆلیککردنی کلۆڤیس بۆ باری ڕامیاری و ئایینی دەوڵەتی گاوڵ گەڕایەوە؛ دەستەڵاتی کەشیشی، خاوەنێتی زەوی و کۆمەڵەکە بوو. گۆڕینەوەی بۆندەکانیش قەرزاریی دەوڵەت بوو. ناسینەوەی بارودۆخەکان پێش کۆتاییەکە دەکەوێت و پرۆژەکەش سنوردارێدەکات. بۆ ئەوەی دەستەڵاتی کەشیش بناسرێتەوە و ببێت بە هۆکار بۆ بەکاسۆلیککردنی کلۆڤیس، پێویستە کڵۆڤیس داگیرکردنی گاوڵ بکات بە کۆتایی. ئەگەر کڵۆڤیس کۆتایی جیاوازتر دەستنیشان بکات، ئەوا لەنێو بارودۆخی کەنیسەدا هۆی دیکە بۆ بوون بە ئاری دەدۆزێتەوە و بەێ بڕوا دەمێنێتەوە. لەوانەیە لەگەڵ ناسینی کەنیسەدا هیچ هۆیەک بۆ کردەوەکەی نەبێت. بارودۆخی بوون بە کەشیش لەلای ئاشکرا نابێت.

هاندەر، بەپێچەوانەوە، بە فاکتۆرێکی ناوەکی دادەنرێت. لە ئارەزووەکان و هەڵچون و سۆزەکان پێکهاتوە، کە هاندەرن بۆ کارەکەم. مێژوونوس کاتێک هاندەر لە باسەکەیدا بەکاردەهێنێت، کە هۆکارەکان بۆ سەرهەڵدانی بارودۆخێک نادۆزێتەوە. فێردیناند لۆت، بۆنموونە، پاش ئەوەی هۆکارەکانی بۆ بەمەسیحیکردنی (کونستەنتاین) بە ناڕاست و ناتەواو دانا، دەنوسێت: "پاش ئەوەی ئاشکرا بوو، کە کونستەنتاین هەموو شتێک دەدۆڕێنێت و هیچ نابات‌ەوە ئەگەر ببێت بە مەسیحی، یەک ئاکام خۆی دەسەپێنیت ئەویش پەنابردنە بەر هاندەرێکی کتوپڕ یان پیرۆزە، ئەگەر تۆ پێت باش بێت." لێرەدا، لۆت باسەکەی لەسەر هۆکارەکان دانامەزرێنێت و کردەوەکە

به هاندەرەوە دەبەستێتەوە. پێویستە بە نێو بارودۆخی دەروونیدا یان بارودۆخی مێشکی بکەرەکەی ناو مێژوودا بۆ باسەکە بگەڕێین. ئەمەش ڕوونداوەکە بە شتێکی هەڵکەوتوو دەردەخات چونکە کەسێکی دیکە بە سۆز و ئارەزووی جیاوازەوە هەیە تاکو ئەم کارە نەکات و بەکارێکی دیکە بکات.

بەپێچەوانەی مێژوونوسەوە، دەروونناس بەدوای هاندەردا دەگەڕێت. لەوباوەڕەدایە هاندەر لەنێو ئاگامەندی کەسەکەدا هەیە و بۆ کردنەکە دەور دەبینێت. کارکردنێکی هۆشەکی نموونەیی، کەوابوو پێویستی بە هاندەرەکان نییە و ناسینەوەی بارودۆخەکە کاریتێدەکات. کارکردنێکی لە هۆش بەدەر و سۆزدار بەپێچەوانەی ئەمەوەیە.

ئەوەی دەمێنێتەوە باسیبکەین پەیوەندی نێوان هۆکارەکان و هاندەرەکانە لە ژیانی ڕۆژانەماندا، کە پێکەوە هەن. بۆنموونە، من دەتوانم بچمە نێو پارتی سۆشیالیستەوە چونکە لەو باوەڕەدام ئەم پارتە بۆ دادوەری خزمەتی کۆمەڵگا کاردەکات یان لە داهاتودا دەبێت بە هێزێکی مێژوویی: ئەمانە هۆن. هەمانکات، من هاندەریشم هەیە: هەستم بەرانبەر چینە چەوساوەکانە، (گید) گوتەنی، شەمکردن لەوەی لەنێو سەنگەرە چاکەکەدام، هەستکردن بە کەمی، سەرسامکردنی کەسوکارم و هتد. ئەو دەستەواژەیە چ واتایەک دەبەخشێت، کە دەڵێم من لەبەر ئەم هۆکار و هاندەرانە چوومەتە نێو پارتی سۆشیالیستەوە؟ دیارە، ئێمە مامەڵە لەگەڵ دوو جۆر واتادا دەکەین. ئایا چۆن بەراوردیان بکەین؟ چۆن ڕۆڵی هەریەکێک لە ئەوان لەسەر بڕیاردانەکەمان بناسین؟ ئەم کێشانە چارەسەر نەکراوە و کەم کەس توانیویانە ببینن. لەژێر ناوێکی دیکەدا لە ناکۆکی نێوان ویست و سۆزەکان دەچێت . ئەگەر بیردۆزە کلاسیکەکە لە ناسینی هاریکاری نێوان هۆکارەکان و هاندەرەکان، هەروەها کاریگەرێتییان بەسەر بارودۆخێکی دیاریکراوەوە سەرکەوتوو نەبێت، کە بڕیارەکە دەهێننەکایەوە ئەوا مەحالە بتوانێت ناکۆکییەکانی نێوانیان باسبکات. کەوابوو، دەبێت لە سەرەتاوە دەستپێبکەین.

بەدڵنیاییەوە، هۆکار دەردەکییە؛ حاڵەتی ئەو شتانەیە هاوبوونن، کە خۆیان بۆ ئاگامەندی دەردەخەن. گەندەڵی کەسە ئەرستۆکراتی و سادەکانی ڕۆم لە سەردەمی کونستەنتاین یان لایەنگرتنی کەنیسە لەو پاشایانەی لە سەردەمی کلۆڤیسدا بۆ سەرکەوتن بەسەر ئارییەکاندا، دەرەکییە. لەگەڵ ئەمەشدا، ئەم حاڵەتە تەنیا بۆ بوون-بۆ-خۆ بەرجەستە دەبێت. بوون-بۆ-خۆش ئەو بوونەیە لەبەر ئەم جیهانیش هەیە. باشتریشە بڵێین، بۆ ئەو بوون-بۆ-خۆیە بەرجەستەدەبێت، کە خۆی لەم و لەو شێوازە تایبەتیەدا دادەنێت یان بۆ ئەو بوون-بۆ-خۆیەی تاکە کەسایەتی خۆی دامەزراندوە. پێویستە بوون-بۆ-خۆ لەم و لەو شێوازەدا خۆی وەکو پڕۆژە دەربخات تاکو بەئامێربوونی ئامێرەکانی بۆ دەرکەوێت. چەقۆ دەرەکییە، لە دەسک و گوێزان پێکهاتوە. دەتوانم هەڵیگرم و بۆ بڕین بەکاریبهێنم. بەڵام چەقۆ

شـــێکه به کەمییەوە . من دەتوانم چەقۆکه هەڵگرم و دەسکەکەی بۆ مێخ داکوتان بەکاربهێنم. ئەمەش هێشـــتا دەرەکییە . کاتێک کلۆڤیش هەست به یارمەتییەکەی کەنیســـە دەکات، لای گرنگ نییە چ کەشیشێک ئامادەیکردووە یان بڕیاری لەسەر دۆســـتایەتی نێوان کەنیسە و پاشـــایەتی داوە . ئەو فاکتۆرە دەرەکییانەی هەموو بوون-بۆ-خۆیەک دەتوانێت بیدۆزێتەوە و دایمەزرێنێت دەســـتەڵاتی کەنیسەیە، کە لە دەســـتەڵاتی دانیشـــتوانی گاوڵ گەورەترە و مەترســـی کەنیسەشە لە گومڕایی ئارییـــەکان. بۆ دامەزراندنی ئەم فاکتۆرانەش بە هۆکار لە باســـەکەدا پێویســـتە لە پێکهاتەکەیان دووربخەینەوە و ئینجا لەناویانبەرین. پێویســـتە بۆ گەیشـــتن بە لایەنێکی هێزەکی دیاریکراو تێپەڕیانبکەین: لایەنی هێزەکی و دەرەکی کەنیسە بۆ کلۆڤیس ئەوەیە، کە کەنیســـە پشتگیری ئەو پاشـــایە دەکات بووە بە مەسیحی. ئەم لایەنە هێزەکییەش ئەو کاتە دەردەکەوێت، کە بارودۆخەکە تێپەڕبکرێت و ڕوو لەوەبکرێت هێشـــتا پەیدا نەبووە . بەکورتییەکەی، دەبێت ڕوو لە نەبوون بکرێت. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشـــێت، کە جیهان وەڵامی کەسێک دەداتەوە پرسیار لە بارەیەوە دەکات. ئەو کەسەی پرسیاریش دەکات مەبەستی گەیشتنی بە کۆتاییەکی دیاریکراو هەیە .

کەوابوو، هۆکار، بێجگە لەوەی (کردن) سنوردار دەکات، لەنێو پڕۆژەی کردندا دەردەکەوێت. لەنێو پڕۆژەی دەســـتەڵات ســـەپاندن بەســـەر (گاوڵ)دا لە ناوچەی ســـەر بە کەنیســـەی ڕۆژئاوایی هۆکارەکە بۆ کلۆڤیس خۆی دەردەخات تاکو ببێت بە مەســـیحی. بەواتایەکی دیکە، ئەو ئاگامەندییەی هۆکارەکە لەنێو پێکهاتەکەدا دەدۆزێتەوە بونیادی خۆی هەیە؛ کۆتاییەکی بۆ خۆی دیاریکردوە و بڕیاری لەسەر پڕۆژەکانی دەدات. ئەم ڕەفتارە لە دامەزراندنی پڕۆژە و ئەگەرەکاندا کاریگەرێتییە . ئەم ڕێکخســـتنە ناوەکییەی ئاگامەندی، کە لە شێوازی خۆ-ئاگاییەکی لە تێڕامان بـــەدەر بە خۆی داوە پەیوەندی بە دۆزینەوەی هـــۆکارەکان لەنێو جیهاندا هەیە . ئێستا، ئەگەر کەسێک بڕوانێتە بابەتێک پێویستە بونیادی ناوەکی خۆی ڕێکبخات تاکـــو لە ڕێگەیەوە بتوانێت لە نێو جیهاندا هۆکارەکان بدۆزێتەوە چونکە کردن لە بەستێنی مێژوویی چەمکەکەوە فاکتۆرێکی ناهۆشەکییە . بێگومان، ئێمە دەتوانین بە هۆشـــەکی لە ســـودی بە مەســـیحیبوونی کلۆڤیس تێبگەین. بەڵام هەمانشت بۆ تێگەیشـــتن لە داگیرکردنی گاوڵ بەکارنایەت. شـــتێت نییـــە حاڵەتی خۆیمان بۆ باســـبکات. ئایا دەتوانین لەســـەر تەماعی کلۆڤیس واتاکەی ڕاڤەبکەین؟ ئەی تەمـــاع، ئەگەر مەبەســـتی داگیرکردنەکە نەبێت، چییە؟ چـــۆن تەماعی کلۆڤیس و پـــڕۆژەی داگیرکردنی گاوڵ لەیەکدی جیادەکرێنەوە؟ کەوابوو، بێســـودە ئەگەر بنەڕەتی پڕۆژەی داگیرکردنەکە، وەکو ئارەزوویەکی پەیدابوو لە ڕێگەی هاندەرێکی لەپێشـــتر‌ەوە، کە تەماعە تێبگەین. ئەوەش دروســـتە، کە تەماع هاندەرە چونکە

ناوەکییە. بەڵام لەوێدا، کە لە پڕۆژەی داگیرکردنەکە جیا نابێتەوە، ئێمە دەڵێین، یەکەم پڕۆژەی نێو ئەگەرەکان لەبەر ڕۆشـــنایی دۆزینەوەی هۆکەرەکەی کلۆقیس بـــۆ بوون بە مەســـیحی، بەتەواوی دەبێت بە هاندەر. پاش ئـــەم ڕوونکردنەوەیە، ئێمە پەیوەندییەکانی نێوان ســـێ چەمک ڕوونددەکەینەوە: هۆکارەکان، هاندەرەکان و کۆتاییـــەکان. هەروەها مامەڵە لەگەڵ حاڵەتێکی دیاریکراوی بوون-لەنێو-جیهاندا دەکەین: بەوجۆرەی ســـەرهەڵدانی بوون-بۆ-خۆ جیهان پەیدادەکات، لێرەدا بوون-بۆ-خۆ تاکو پڕۆژە بەرەو کۆتایی بێت، بونیادێکی دەرەکی بۆ جیهان دامەزرێنێت، ئەوا هۆکار لەبەر ڕۆشـــنایی کۆتاییدا دەناسین. بوون-بۆ-خۆ، کەوابوو، ئاگاییە لەم هۆکارە. بەڵام ئەم تێڕمانەی ئاگامەندی بەرابنەر هۆکار لە بنەڕەتدا بیردۆزەییانە و پڕۆژەیەک بەرەو کۆتایی نییە. لەم حاڵەتەدا، دەبێت بە هاندەر؛ ڕاســـتەوخۆ بەبێ پڕۆژە لەنێو ئاگامەندییدایە و کەم یان زۆر هەرکاتێک ئاگامەندی هۆکارەکان لەنێو جیهاندا ڕێکبخات، خۆی بە کۆتاییەوە دەبەستێتەوە.

بەوجـــۆرەی ئاگامەنـــدی تێڕامانانە و ئاگامەندی لە تێڕامان بەدەر لە ئاســـتی بابەتێکدا پەیوەندییەکـــی ئۆنتۆلۆجییان هەیە، هۆکار و هاندەریش پەیوەندیدارن. بەوجۆەی ئاگایی لە بابەتێک ئاگاییشـــە لە خۆ، هاندەریش ناســـینەوەی هۆکارە ئەگەر ناسینەوەکە خۆ-ئاگایی بێت. بەڵام، ئاشکراشە، کە هۆکار، هاندەر و کۆتایی سێ چەمکی پێکەوە گرێدراون و ســـەر بە تەوژمی سەربەستانەی ئاگامەندییەکی زینـــدوون، کە بوونی خۆی بەرەو ئەگەرەکانی بە پڕۆژە دادەنێت و بە ئەگەرەکانی پێناسدەکرێت.

چـــۆن هاندەر بـــۆ دەروونناس دەبێت بـــە ناوەڕۆکێکی کاریگـــەری فاکتۆری ئاگامەنـــدی لە کاتێکدا ئەم ناوەڕۆکـــە فاکتۆرێکی دیکەی ئاگامەندی یان بڕیاردان ســـنووردارەکات؟ ئەمە لەبەر ئەوەیە، کە هانـــدەر، بێجگە لە ئاگامەندییەکی لە تێڕامان بەدەر چی دیکە نییە، بەهەمان ئاگامەندییەوە دەخلیسکێتە نێو ڕابڕدووەوە. هەرکاتێک ئاگامەندی بوو بە ڕابردوو، منیش دەبم بەوەی لە شـــێوازی ئەوبوونەدا هەم، کە هەبووم. کاتێک بۆ ئاگامەندی دوێنێم دەگەڕێمەوە، مەبەست و واتاکەی، وەکو شـــتێکی ناوەکی دەردەکەون. بەوجۆرەی بینیمـــان، ناگۆڕێن و لە دەرەوەدا وەکو شـــتێک دانراون چونکـــە ڕابردوو بوونە-لەنێو-خـــۆدا. هاندەر دەبێت بەوەی ئاگامەندی پێوەیە و بۆ منیش دەبێت بە "زانینی هەستەکی"؛ لەپێشتر بینیمان.

لە "زانینی کردەکیدا" ڕابردوو دەبێت بە دێوەزمەی ڕانەبردوو. هەروەها، دەشێ من ئاوەڕ بۆ دواوە بدەمەوە، جارێکی دیکە بیهێنمە سەرەوە و بۆ زانینەکەی ئەمڕۆ سودی لێوەرگرم. لێرەدا دەبێت بە بابەتی ئاگامەندی؛ لەم ئاگامەندییەدا من بە ئاگام. دەردەکەوێت بە شێوەی بیرەوەرییەکانم، بەرزن و ڕاستەوخۆش من خاوەنیانم. لە ژیانی ڕۆژانەماندا، ئێمە ئەو هاندەرانە گەمارۆیان داوین، کە بە کاریان ناهێنین. ئێمە

تەنیا بڕیار لەسەر کردنی ئەم یان ئەو پڕۆژەیە نادەین. دەبێت ئەو کارانەش بکەین دوێنێ بڕیارمان لەســـەردان یان ئەو پڕۆژانەی ئێستا بەدەستمانەوەیە تەواوبکەین. بەگشـــتی، ئاگامەندی هەموو کاتێک مامەڵە لەگەڵ زانینێکی کردەکی هاندەرەکان و تەنانەت تێڕامانی بیردۆزەییانەی هۆکارەکان دەکات. ئاشکراشـــە ناســـینەوەی هانـــدەر ئاماژە بۆ هۆکار دەکات. بەڵام هانـــدەر ناوەکی و هۆکار دەرەکییە؛ وەکو دووانە دەبینرێن بەبێ ئەوەی جیاوازییەکـــی ئۆنتۆلۆجی لەنێوانیاندا دیاریبکرێت. ئێمە بینیمان، ڕابردوومان لەنێو جیهاندا ونبوو. لەبەر ئەمەشە لە ئاستێکدا ڕیزیان دەکەین و بەو جۆرەی باســـی هاندەر و هۆکارەکانی کردنێک دەکەین، وا نیشـــانی دەدەین ناکۆکن یان هەردووکیان لە بڕیاردانێکدا ڕێژەیەکی دیاریکراویان هەیە.

لەگەڵ ئەمەشـــدا، ئەگەر هاندەر بەرز بێت، هەبوویەکی لەچارەبەدەر بێت، کە بوونی ئێمەیە لە شـــێوازی (هەبوو)دا، ئەگەر وەکـــو ڕابردوومان نەبوون لە ئێمەی جیاکردبێتەوە، ئەوا ئەو کاتە دەتوانێت کاریگەر بێت، کە جارێکی دیکە بدۆزرێتەوە. لەنێـــو خۆیدا و بە تەنیا هیـــچ هێزێکی نییە. کەوابوو، لەگەڵ ســـەرهەڵدانی خۆ خەریکردنی ئاگامەندییدا بەها بۆ هاندەرەکان و هۆکارە لە پێشـــترەکان دادەنرێت. چۆنییەتی ئەوان بە ئاگامەندییەوە نەبەستراوە، بەڵام ئاگامەندی دەبێ ڕایانبگرێت و لەنێـــو ڕابردوودا بیانهێڵێتەوە. من حەزم لەو یان ئەو شـــتە بوو؛ ئەوەی لێرەدا ماوەتەوە هەرچەندە ناوەڕۆکم پێکدەهێنێت شـــتێکی لە چارەبەدەرە. ناوەڕۆکیشم ئەو چییەتییەیە، کە منم. بەڵام واتاکەی لەلای من، کە بەو ئارەزووەوە، ترسەوە، بارودۆخـــە دەرەکییـــەی نێو جیهانـــەوە و پڕۆژەکانی ئەمڕۆم بـــەرەو داهاتووەوە بەستراوە، پێویستە خۆم بریاری لەسەر بدەم. من ئەوان بە کردەوەی پڕۆژەدانانم ڕووەو کۆتاییەکانم سنووردار دەکەم.

دۆزینەوەی هاندەرەکانی پێشو، ڕەتدانەوەیان یان تێگەیشتنێکی جیاواز بۆیان لەو پڕۆژانە جیانابێتەوە، کە ڕوو لە کۆتایی نوێ دەکەن و لەبەر ڕۆشناییاندا بوونی خۆم وەکو ناســـینی هۆکار لەنێو جیهاندا دەناســـم. هاندەر و هۆکارەکانی ڕابردوو و ڕانەبردوو لەگەڵ کۆتاییە نوێکاندا لەنێو یەکێتییەکدا، کە سەربەســـتییە لەو دیو هەموویانەوە، دادەنرێن.

لەئاکامدا، مەبەســـتێکی خۆبەخشـــانە خۆ هەڵخەڵەتاندنە. چۆن بتوانم پێش هەموو مەبەســـتێک و لە ڕێگـــەی هەڵبژاردنەکەی خۆمەوە هـــۆکار و هاندەرەکان هەڵسەنگێنم؟ خۆ هەڵخەڵەتاندنەکە لەوێدا ڕوودەدات، کە ئێمە هۆکار و هاندەرەکان بۆ هەموو ئەو شـــتە بەرزانە دادەنێین، کە لەسەر دەســـتمان ڕامانگرتوون، وەکو پێوان و کەچی پێوانەکەشی خەسڵەتێکی هەمیشەیی ئەوانە. لەلایەکی دیکەشەوە بـــە ناوەڕۆکی ئاگامەندی دایاندەنێین، کە ئەمەش لە خۆیدا ناکۆکە. لەڕاســـتیدا، هۆکار و هاندەرەکان لەوێدا دەپێورێن و گرانن ئەگەر لە پڕۆژەی مندا بن، بۆنموونە

بەرهەمێکی سەربەســـت و ڕوو لە کۆتایی بـــن و کردەوەکەش زانراو بێت. کاتێک کارێک بە مەبەســـتەوە دەکـــەم "پارچەکان دەکەونە خـــوارێ".[٦٧] ئەگەر بگەمە ئاستی کارکردنێک بەئەنقەست لەبەر ئەوەیە، کە بۆ ناسینی هاندەرەکانم بەشێکە لە پڕۆژە بنەڕەتییەکەم. لەڕێگەی ئەم کارەوە (نەک لەنێو فۆرمەکانی دیکەی، وەکو ســـۆز بۆنموونە، یان کردن، کە ڕێکخستنی هۆکارەکان و کۆتاییەکان بەو جۆرەی زمـــان ئاگاداری بیرۆکەکانم دەکات، پێکدەهێنێت.) کەوابوو، هەڵبژاردن لە کارێکی پڕ و مەبەســـتدا هەیە و پرۆژەیەکیشـــە خۆمی تێدا دەناســـم. هەڵبژاردن لە کارە مەبەستدارەکەشـــدا هۆکار-هاندەرە و کۆتایی لەنێو خۆیدا سەربەســـتانە و کتوپڕ کۆدەکاتەوە. کاتێکیش ویســـت خۆی فەرز دەکات بڕیاردان دروستدەبێت و بێجگە لە بەهای بانگەشەکردنیش چی دیکە بەخۆوە ناگرێت.

کاری سەربەســـت و بە زۆر ســـەپێنراو لەیەکدییەوە جیـــاوازن. لە دووەمیاندا ئاگامەنـــدی دەڕوانێتە هۆکارەکانی پڕۆژەکە. هەروەها، هاندەرەکەشـــی نابێت بە بابەت بۆ خۆی و ئاگامەندی تیایدا دەبێت بە خۆ-ئاگاییەکی ســـادەی بێ تێڕامان. بونیادی کاری سەبەســـت پێویســـتی بـــە تێڕامانیئاگامەندی هەیـــە. هۆکار، کە ئاگامەندی بە نێوانێکی تێڕامانەکەی دەبینێت، جیایە. ئێمە گوتە بە ناوبانگەکەی هوســـرڵ بۆ ئەمە بەکاردەهێنێن و دەڵێن، تێڕامانی سەربەست و سادە لە بونیادی تێڕامانەکەیـــدا هـــۆکار بە هەڵواســـراوی دادەنێت و دەیخاتە نێـــو دوو کەوانەوە. کەوابوو، دەتوانێت مەبەســـتەکە بناســـێت چونکە بەڕەتدانەوە تێڕامانی ئاگامەند لە ئاگامەندی تێڕامان-لەســـەر یان هاندەر جیادەبێتەوە. هۆکەشی دەگەڕێتەوە بۆ دانانـــی هۆکار لەنێو دووکەوانەدا. بەهەرحاڵ، دەزانین، هەرچەندە تێڕامان میانەی نێـــوان بوون-بۆ-خۆ لەگـــەڵ خۆیدا فراوانتر دەکات، بەڵام هێشـــتا ئەمە بۆ خۆی بە ئامانج نـــاکات. ئامانجی تێڕامان دۆزینەوەی بابەتـــی تێڕامانەکە و پێکهێنانی هەموو "لەنێوخۆ-بۆ-خۆ" نەناسراوەکەدایە، کە بوون-بۆ-خۆ لەگەڵ سەرهەڵدانیدا بەهای بۆ دادەمەزرێنێت. ئەگەر ویست لە ناوەڕۆکدا تێڕامانانە بێت، ئامانجەکەشی بڕیاردان لەسەر دەستنیشانکردنی کۆتاییە ناسراوەکە نابێت. مەبەستی ویست زیاتر پەیوەنـــدی دەبێت بەو میتۆدەوە بۆ گەیشـــتن بە کۆتاییەکە دەیخەینەگەر. بوون-بۆ-خۆ لە شێوازی بوونە سەربەســـتەکەیدا دەیەوێت بە بڕیاردان و لەنێو (کردن) ەکەدا خۆی بدۆزێتەوە. ئامانجی ویست ئەوەیە ببێت بە "لەنێو-خۆیەکی بۆ-خۆ" و پڕۆژەیەک ڕووەو کۆتایی.

---

٦٧ ئەمە ناوی سیناریۆیەکە سارتەر لە ساڵی ١٩٤٧دا بڵاویکردۆتەوە. هەر لەو ساڵەشدا (ژان دیلانۆ) ی دەرهێنەری سینەمایی کردوویەتی بە فلیم و لە فێستیڤاڵی سینەمایی کان نیشان دراوە. ناوی سیناریۆکە لە گوتەیەکی فەرەنسییەوە وەرگیراوە، کەواتای (گرەوەکە کراوە)دەبەخشێت. (وەرگێڕ)

ئەمەش، ئاشکرایە، کە ئامانجی تێڕامانە و واتای ڕازیبوونە، کە بەو دەستەواژەیەوە، "ئەوەم کرد، کە خۆم حەزم لێبوو" گرێداروە. ئاشکراشە دوولایەنی تێڕامان لەسەر پرۆژە ڕادەوەستێت. پرۆژەیەک، کە لەبەر ئەوەی زاراوەیەکی دیکەمان لەبەردەستدا نەبوو بەشی سێیەمی کەرتی دووەمی ئەم نوسراوە بە هاندەر ناوزەدمانکرد. ئێستا، پاش پێناسەکردنی هۆکار و هاندەر ئەم پرۆژەیەی خاوەنی تێڕامانە بە 'مەبەست' دادەنێین. بەو ڕادەیەی ویستە حاڵەتێکی تێڕامانە ئەوا پێویستی بە مەبەست بۆ بنەڕەتی هەیە.

باسکردنی خۆیەکی هەندەکی لە ناسینەوەی پرۆژەیەکدا و لە شێوازی تێڕامانێکی سەربەستدا بۆ دەروونناس بەس نییە؛ پێویستە دەروونناس مەبەستی ئەو خۆیە لە پرۆژەکەدا و لەشێوازی ویستدا بۆ ئێمە ڕوونبکاتەوە. بێجگە لەمە، دەبێت لە شێوازی ئاگامەندیش تێبگەین، گرنگ نییە چ ناسینێکی لەگەڵ گەیشتن بە کۆتاییەکە وەدەست هێنابێت. کەوابوو، سەربەستییەکەمان لە ویست گەورەترە. ئەمەش لەوێدا دەردەکەوێت، کە ئێمە خۆمان لە دەروونناسەکان زۆرتر بە دروست دادەنێین و دەپرسین؛ بۆچی؟ ئەوان تەنیا باسی ئاگامەندی لەشێوازی ویستدا دەکەن.

لێکۆڵینەوەیەکی کورت وەڵامی پرسیارەکەمان سەبارەت ویست بۆ ئامادە ناکات؛ بەپێچەوانەوە، باشترە فینۆمینۆلۆجییانە بڕوانینە ویست. بەڵام ئەمە ئامانجی ئێمە نییە. تەنیا ئەوەندە باسدەکەین، کە ویست بەرجەستەبوونێکی تایبەتمەندی سەربەستی نییە و ڕووداوێکی دەروونییە. بونیادی خۆی هەیە، کە لەسەر زەمینەی ڕووداوە دەروونییەکانی دیکە دامەزراوە و سەربەستییە ئۆنتۆلۆجییەکە پشتگیری دەکات.

سەربەستیش، وەکو هەموویەکی شینەکراوە خۆی دەردەخات؛ هۆکارەکان، هاندەرەکان و کۆتاییەکان هەروەها شێوازی ناسینییان لەنێو یەکێتییەکدا و یەکێتییەکەش لەنێو ڕووگای سەربەستیدا ڕێکخراون. دەبێت لەم بەستێنەشەوە لێیی تێبگەین. ئایا ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، کە سەربەستی، وەکو ئەتۆمەکانی ئەبیکۆر، لە زنجیرەیەک هەژانی نائاسایی پێکهاتوە؟ ئایا سەربەستیم دەتوانێت حەز لە هەمووشتێک و هەرشتێک بیەوێت بکات؟ ئایا ئەو ساتەی حەز لە شتێک دەکەم پێویست دەکات لە باسکردنیدا ڕووبەڕووی لایەنی ناهۆشەکی و هەڵبژاردنە هەڵکەوتوەکەی سەربەستی ببمەوە؟ بەو ڕادەیەی ناسینەوەی سەربەستی چەند ئاکامێکی ترسناکی لە دوایە، کە لەگەڵ ئەزموندا ناکۆک ڕادەوەستن، بیریارەکان وازیان لە بڕواکردن بە سەربەستی هێناوە. تەنانەت کەسێک دەتوانێت بڵێت ناچارەکی، بە مەرجێک لەگەڵ چارەنوس تێکەڵنەکرێت، زۆرتر لە بیردۆزەی ویستی سەربەست پەیوندی بە بوونی مرۆڤەوە هەیە. ناچارەکی هۆکردەوەکان دیاریدەکات.

ئەگەر تەنیا دەروونیش بێت و بەدوای بارودۆخی گەردووندا نەگەڕێت، دەریدەخات، کــە خۆمــان دەبین بە هــۆکاری کردەوەکانمان. ئێمە ئەوەین، کــە کاردەکات و کارەکانیش بەشداری لە دروستبوونی ئێمەدا دەکەن.

با بەوردی ســەرنجی ئاکامەکانی شــیکردنەوەکەمان بدەین. باســمانکرد، کە سەربەستی لەگەڵ بوون-بۆ-خۆدایە؛ ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی بەو ڕادەیەی نەبوونە بۆ خۆی بوونێکی سەربەستی هەیە. پێویستە نەبوون بێت و چەند ڕەهەندێکیشی هەبێت: یەکەم، لەگەڵ بەکاتکردنی بونیادا، بۆنموونە، بە دوور وەســتان لە بوونی خۆیەوە، کە ڕێگەنادات ڕابردوو بوونی سنوردار بکات و حوکم بەسەر کردەوەکانیدا بدات. دووەم، ڕاوەســتانێکی ئاگامەندانە لە ئاستی بوونی خۆی و شتەکاندا نەک ئامادەبوون بە تەنیا لەبەردەم خۆیدا، کە ئەوە بگەیەنێت ئاگامەندی هیچ شــتێک لەنێو ئاگامەندییدا نییە و هیچ شــتێکی دەرەکیش نابێت بە هاندەری. دواجاریش، بەرزێتییە؛ پرۆژەیەکە، کە کۆتاییەکەی واتای پێدەبەخشێت.

ئێمە باسی هیچ شــتێک لەخۆڕا ناکەین. بوونێکی، وەکو ئاگامەندی لە هەموو شتەکانەوە جیاوازە چونکە هەمووشتەکان پەیوەندییان لەگەڵیدا هەیە و بۆ ئەون. ئەو بوونەی بڕیار لەســەر ڕابردووی دەدات و بە نەرێتی دادەنێت، لە بەر ڕۆشنایی داهاتوودا دەیبینێت و ڕێگە نادات ئێســتای داگیربــکات. ئەو بوونەی هەبووەکان دەناسێت بە جیاواز دایاندەنێت (بە هۆی ئەو کۆتاییەوە دەیانناسێت، کە هێشتا نییە و لەوسەری جیهانەوە دەیکات بە پرۆژە)، بە بوونێکی سەربەست ناوزەدیدەکەین. سەربەستییەکەی من لە هەستان و دانیشتندا، لە هاتنەژوورەوە دەرچوون یان ڕاکردن و وەســتان لەبەردەم مەترســییەکدا نییە ئەگەر واتای سەربەستی بەبێ یاسایی، سوپاسگوزاری یان هەڵکەوتێکی تێنەگەیشتراو دابنرێت. بەدڵنیاییەوە، هەریەکێک لــە کردەوەکانم، تەنانەت ئــەوەی لەنێو هەموویاندا بێبایەخە، سەربەســتانەیە. ئەمــەش ئــەوە ناگەیەنێت، کە گرنگ نییــە کردەوەکانم چی بن یــان نادیارن. دەشــێ کەســێک ڕەخنەمان لێبگرێت و ئەو پرســیارە بکات، چۆن کردەوەیەکم بارودۆخێکی نێو جیهانی نەبێت و لەبەر ڕۆشنایی ڕابردوومدا نەبینرێت، هەرشتێک بێت سوپاسگوزاری نییە؟ با لە نزیکەوە بڕوانینە ئەم کێشەیە.

بۆچوونە گشــتییەکە جەخت لەسەر ئەو خاڵە ناکات، کە سەربەستی لەوەدایە خۆت هەڵبژێری. هەڵبژاردن، ئەگەر شتێک بێت لەخۆی جیاوازتر، سەربەستییە. من لەگەڵ هاوڕێکانمدا دەچین بۆ سەر چیا. پاش چەند کاتژمێرێک ڕۆیشتن ماندوو دەبیــن و دواجاریش پامان دێشــێت. یەکەمجار، گوێی نادەمــێ و دەڕۆم. بەڵام، کتوپڕ کۆڵدەدەم و لە کەنار ڕێگاکە خۆم بە زەویدا دەدەم و درێژ دەبم. یەکێک لە هاوڕێکانم ڕەخنەم لێدەگرێت و مەبەستی ڕەخنە گرتنەکەشی ئەوە دەردەخات، کە من لە چوونە ســەر چیا سەربەست بووم، دەمتوانی بەرگری لە ماندوو بوونەکەش

بکەم و زۆرتر برۆم. دەمتوانی، وەکو هاوڕێکانم نەوەستم و لەسەر چیاکە دانیشم و پشوبدەم. منیش لەوەڵامدا دەڵێم، ماندووبووم. کێ ڕاست دەکات؟ ئایا گفتوگۆکەمان لە پێگەیەکی نادروستەوە نەخراوەتە گەر؟ دروستە من دەمتوانی کارێکی دیکە بکەم، بەڵام ئەمە کێشە نییە. باشترە بەم شێوازەدا دەرییرپین: ئایا دەمتوانی بەبێ گۆڕانکاری لە پرۆژەکەدا، کە بوونی منە بە کارێکی دیکە هەستم؟ ئایا بەرگریکردنم بۆ ماندووبوونەکە لە ڕێگەی گۆڕانی ڕادیکاڵانەی بوونم-لەنێو-جیهاندا، کە ئەگەرە ڕوودەدات؟ بە واتایەکی دیکە؛ من دەمتوانی هەڵوێستێکی دیکەم هەبێت، بەڵام چەند لەسەر من دەکەوت؟

بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارانە پەنا بۆ بیردۆزە دەبەین. ئاڵۆزی ڕاستەقینەی کۆنکرێتی ڕووندەکەینەوە و باسی ئەوەش دەکەین ئەم ڕاستەقینەیە بەبێ ناکۆکی بەرانبەر ئاکامەکانی بیردۆزەکەمان چۆن دەوڵەمەند دەکات.

با لەپێشەوە ئاماژە بۆ ئەو خاڵە بکەین، کە ماندووبوون بە خۆی کارناکاتە سەر بڕیاردانم. سەبارەت ئازاری لەشیش بینیمان ماندووبوون دەبێت بە ڕێگەیەکی بوونی لەشم. لەسەرەتاوە، بابەتێکی تێڕامان نییە و بەڵکو فاکتۆری ئاگامەندییمە. ئەگەر، لەگەشتەکەمدا جیهانی دەوروبەرم بناسم؛ ئەوا[جیهان] دەبێت بە بابەتی ئاگامەندیم. لێرەدا من بە بەرزێتییەوە ڕوو لەو ئەگەرانە دەکەم، کە من خاوەنیانم؛ بۆنموونە ئەگەری گەیشتن لە ئێوارەدا بەو شوێنەی دامناوە. هێشتا دەشت و دەرەکە، هەڵگەڕانی پێکانم بە بەرزاییەکاندا دەبنە هۆی سەرهەڵدان و شاردنەوەی تێڕوانین و ڕێگری نوێ. من، لێرەدا، ئاگامەندییەکی تێڕامانانەم بۆ لەشم نییە، کە حوکم بەسەر پەیوەندی نێوان من و جیهاندا دەدات. مامەڵە کردنەکەشم لەگەڵ جیهاندا بە ماندووبوون دادەنێت. لە ڕوویەکی دەرەکی و لەم پەیوەندییەدا ڕێگاکان خۆیان بە بێ کۆتایی و لێژی، هەروەها خۆرەکەش گەرمتر دەردەخەن. بەڵام، هێشتا بیر لە ماندووبوونەکەم ناکەمەوە؛ بە بابەتێکی نادروستی بیرکردنەوەی دادەنێم.

کاتێکیش دێت بیری لێبکەمەوە و بیدۆزمەوە دەبێت ڕاڤەی ئەم بیرلێکردنەوەیە بکەین. بەهەرحاڵ، وەکو خۆی دایدەنێین. بە هیچ جۆرێک تێگەیشتنێکی تێڕامانانە لە ماندووبوون نییە. بەو جۆرەی باسی ئازاریشمان کرد، من بە دەست ماندووبوونەوە دەناڵم. واتە، تێڕامانی ئاگامەندی، ڕوویکردۆتە ماندووبوونەکەم تاکو تیایدا بژی و بەهای بداتێ. منیش پەیوەندی پراکتیکی لەگەڵدا دەبەستم. لەم بەستێنەوە ماندووبووم. منیش بۆم دەردەکەوێت بەرگەی بگرم یان نا. ماندووبوون لەخۆیدا هیچ نییە. تێڕامانی بوون-بۆ-خۆ بڕیار لەسەر بەرگەگرتنەکە و ئازارچێشتنەکەی دەدات.

لێرەدا پرسیارێکی گرنگ سەرهەڵدەدات: تەندروستی من و هاوڕێکانم چاکە. هەموومان جۆرێک وەرزش دەکەین، هەرچەندە دژوارە ڕووداوە دەروونییەکان

بەراورد بکرێن. بەڵام، پاش بینیی لەشـــیان، بە ئاســـانی بەو ئاکامە دەگەم، کە ئەوانیش، وەکو من مانـــدوون. ئایا چۆن ئەزموونی ماندووبوونی ئەوان جیاوازە؟ لەوانەیە هەندێک بڵێن من شلەشاریم و ئەوان بەهێزن. هەرچەندە ئەم هەڵسەنگاندنە پراکتیکییـــە و دەبێت لە دەرچوونێکی دیکەدا بەرەو دەشـــت ئاوەڕی لێبدرێتەوە. هێشـــتا جێگـــەی ڕەزامەندی ئێمە نییـــە. زانیمان، کە تەمـــاع لەوەدایە پڕۆژەی داگیرکردنی تەخت یان پایەداریت هەبێت؛ ئەوەی پڕۆژەکە هاندەدات شتێکی دراو نییە؛ خودی داگیرکردنەکەیە. شلەشـــارێتیش فاکتۆرێکـــی دراو نییە و ناوێکە بۆ شێوازی ماندووبوونەکەی من دانراوە. ئەگەر بمەوێت بارودۆخی ماندووبوونە بەرگە نەگیراوەکەم بناسم ئەوا نابێت بە فاکتۆرێکی دراوی دابنێم، کە خۆی دەخاتە بەردەم هەڵبژاردن. پێویستە هەڵبژاردنەکە تاقیبکەمەوە و لەو بەستێنە گەورەیە تێبگەم، کە ئەوی تێدا بەرجەســـتە دەبێت. ئەگەر [ســـەبارەت ماندووبوون] لە هاوڕێیەکم بپرســـم، هەڵبەتە لە وەڵامدا دەڵێت، ئەویش ماندووە. بەڵام ئەو بەوجۆرەی خۆی تەسلیمی بڕوای خراپ دەکات مامەڵەش لەگەڵ ماندووبوونەکەیدا دەکات. بە ئامێرێک بـــۆ دۆزینەوەی جیهانی دەرەوروبەری دایدەنێت. دەیەوێت خۆی لەگەڵ ســـەختی ڕێـــگا بەردەڵانییەکەدا بگونجێنێت و لێژی چیاکە بدۆزێتەوە. گەرمایی خۆرەکە لە پشـــتملی و زرنگانەوەی نێو گوێچکەی پەیوەندییە ڕاســـتەوخۆکەی لەگەڵ خۆیدا بـــۆ دەردەخات. لە کۆتاییدا هەوڵدەدات ماندووبوونەکە ڕەتبکات. ماندووبوونەکەی دەبێت بە سۆز بۆ هەڵگەڕان بە چیاکەدا و سەرکەوتن بەسەر خودی ماندوونەکەدا. ئێمە لە بەشـــی داهاتووی [ئەم نوسراوەدا] واتای هەیەتی ڕووندەکەینەوە و باسی ئەوەش دەکەین چۆن کردن دەبێت بە متیۆدی هەبوون.

کەوابوو، ماندووبوونی هاوڕێکەم لەنێو پڕۆژەیەکی فراوانتری بڕواکردن بە سروشت و سۆز تاکو بەتەواوی سەرهەڵدات، دەڕی. هەمانکات هەڵوێستێکی شارەزایانە بوو بۆ داگیرکردنی. لەنێو ئەم پڕۆژەیەدا واتای ماندووبوون بۆ ئەو دەردەکەوێت. بەڵام ئەم پڕۆژەیە و واتاکەشـــی هێشتا سەربەخۆ و بەس نین. پەیوەندی هاوڕێکەم بە لەشـــییەوە، هەروەها بە شـــتەکانی دیکەوە پێش ئەوان دەکەوێت. ئاسانە ببینین چەند شێوازی بوونی لەش هەیە. بێگومان هەندێک بوونیادی بنەڕەتی بوونی لەش بۆ بوون-بۆ-خۆ نەگۆڕن و ڕاستەقینەی مرۆڤ پێکدەهێنن. ئێمە لە بەشێکی دیکەدا باســـی ئەو بۆچوونە نادروستە سەبارەت پەیوەندی بە شـــوێنەوە و دامەزراندنی ڕاستی هەمەکی دەکەین. ئێستا پەیوەندییەکان بە هەزاران ڕووداوی واتابەخشەوە بۆنموونە، ڕێگەیەکی تایبەتی هەڵهاتن لە ئاستی فاکتۆردا، هەڵهاتنێک، کە خۆ لە فاکتۆر دادەبڕێت دەبینین؛ بە کورتییەکەی بە بڕواو و خۆشەویستی دەیدۆزینەوە.

پڕۆژەی دۆزینەوەکەش هەڵبژاردنی بوون-بۆ-خۆیە بۆ خودی خۆی لە ئاســـتی کێشـــەی بووندا. پڕۆژەیەکی ڕوخێنەرە و ڕوو لە بوون-لەنێو-خۆ دەکات. ئەمەش

به هەزار شـــێوە لە هەڵوێستی وازهێناندا دەریدەبڕین. کاتێک واز لە ماندووبوون، گەرمایی، برســـێتی و تونێتی دەهێنرێت، کەسەکە لەسەر کورسییەکە یان جێگاکە درێژ دەبێت و دەیەوێت پشـــو بدات، یان مەســـت بێت، وەکو حاڵەتی ماسۆشـــی پێویستی بە کەسانی دیکە نییە. ئەمەش بەئاشکرا ئەو کاتە دەیبینین، کە کەسەکە بە ئامادەبوونی کەســـێکی دیکە بێزاردەبێت. ســـەرەتای پرۆژەکەیان دۆزینەوەی لەشیانە؛ کە هەوڵدانێکە بۆ چارەســـەرکردنی گرفتی ڕەهایەتی (بوون-لەنێو-خۆی بوون-بۆ-خۆ).

ئەم شـــێوازە ســـەرەتاییە لەنێو چوارچێوەی فاکتۆرگەریدا سنوردار دەکرێت؛ پرۆژەی (بە لەش دانانی خۆ) وازهێنان لە هەزاران حاڵەتی بچوکی نەوسنی و هەزاران ئارەزووی بچوک و لاوازیە. لە ڕۆمانی (پۆلیس)ی جۆیسدا، بلوم [پاڵەوانەکە] حەزی سروشـــتیی خۆی بە هەڵمژینی ئەو بۆنە تێـــردەکات، کە لە ژێرییەوە دەردەچێت. هەروەها، دەگونجێت (ئەمە بەسەر هاورێکەشـــمدا دەچەسپێت) لەڕێگەی لەشەوە بوون-بۆ-خۆ هەمـــووی ئەو لایەنە بێ-ئاگامەندییە بدۆزێتەوە، کە ئەو جیهانەیە لە کەڵەکەکردنی شتەکان پێکهاتووە. لەمحاڵەتەدا ئارەزووە تێهەڵکێشراوەکەی بوون-لەنێو-خـــۆ و بوون-بۆ-خۆ بە ڕواڵەت دەبێت بە یەکێتـــی نێوانیان، کە لە دواییدا دەدۆزرێتەوە.

لێرەدا، لەش ئامێری تێهەڵکێشکردنەکەیە؛ خۆی لەنێو ماندووبووندا وندەکات، بۆنموونـــە، دەیەوێت بوون-لەنێو-خۆ بە پڕی ســـەرهەڵدات. مادام بوون-بۆ-خۆ بە لەش هەیە، سۆزی لەشی دەبێت بە پرۆژە بۆ دامەزراندنی بوونی بوون-لەنێو-خۆ. پێکهێنانی ئەم هەڵوێســـتە، کە هەڵوێستی یەکێک لە هاورێکانم بوو، بە شاراوەیی لەڕێگەی سازشـــکردنەوە دەریدەبڕیـــن و دەڵێین ئەو دەیەوێت بەســـەر چیاکەدا هەڵگەڕێ و دارستانەکە ببڕێت چونکە شتێکن هەن. ئەو دەیەوێت بەم کارە واتایان بداتێ. کەوابوو، ئەو کەسەیە، کە ئەم شتانە بەو شێوەیەی هەن دەدۆزێتەوە.

ئێمە لە بەشـــی داهاتوودا باسی ئەم پەیوەندییەی نێوان بوون-بۆ-خۆ و جیهان دەکەین چونکە هێشـــتا خاڵە پێویســـتەکانمان وەدەست نەهێناوە. بەهەرحاڵ، لە ڕوونکردنەوەکەمانەوە ئاشکرا دەردەکەوێت، کە بەوجۆرەی هاورێکەم ئازاردەچێژێت، ماندووبوونەکەی-بەوشـــێوەیەی ئێمە تێیدەگەین- داوای شـــیکردنەوەیەکی گەڕاوە بەرەو دواوەمان بۆ ســـەرەتای پرۆژەکە لێدەکات. ئایا پرۆژەکەی ســـەربەخۆیە؟ بەدڵنیاییەوە، دەتوانین بە ئاســـانی ئەمخاڵەش بســـەلمێنین. لەڕاســـتیدا، لەگەڵ گەڕانەوەمـــان بۆ دواوە ئەو پەیوەندییە دەبینیـــن، کە بوون-بۆ-خۆ لەگەڵ فاکتۆر و جیهاندا هەڵیدەبژێرێت. پەیوەندییەکـــەش بێجگە لە بوونی بوون-بۆ-خۆ لەنێو-جیهاندا چی دیکە نییە، بە مەرجێک بوون-لەنێو-جیهاندا هەڵبژاردن بێت و بوون-بۆ-خۆ نەبوونی بوونی خۆی بێت. ئێمە ڕاڤەی ئەمەش ناکەین چونکە ڕاڤەکردنەکە،

وەکو سەلماندنەکەی ئیکلیدس، کە پێویستی بەو ڕاستییە هەبوو لە سەلماندنەکەدا پێیبگات، دەبێت لەنێو-جیهاندا بێت.

ئەگەر هەمان میتۆد بۆ ڕاڤەکردنی ماندووبوونەکەم بخەمەگەر پێویستە لەسەرەتاوە گومان لە لەشم بکەم، بۆنموونە، ئارەزوومەندی ئەوە بم پەیوەندییم پێوەی نەبێت و بیری لێنەکەمەوە. ئەمەش شێوازێکی گونجاوە، کە من بە لەشمەوە دەبەستێت. لێکچونێک لەنێوان ئەم گومانکردنە و بێبڕواییەدا لە ئاستی بوون-لەنێو-خۆدا پەیدادەکرێت. پرۆژەی سەرەتایی بۆ دۆزینەوەی بوون-لەنێو-خۆ، کە من لە نێوەندی کەسانی دیکەوە ڕەتی دەدەمەوە و بە پرۆژەکانی دیکەوە دەمبەستێتەوە، کە لەپێشتر ئاماژەمان بۆکردن. کەوابوو، ماندووبوونەکەم لەبری ئەوەی بەشێوازی جۆراوجۆر هەستی پێبکرێت، دەگیرێت. دەبێت بەو دیاردەیەی من دەمەوێت خۆمی لێ ڕزگاربکەم. هۆی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ سەرهەڵدانی ماندووبوونەکە لەنێو لەشم و هەڵکەوتنم لەنێو جیهاندا، کە تیایدا کەسانی دیکە دەمبینن. مادام ئەم بوونە هەڵبژاردنە منیش بۆ پرۆژە سەرەتاییەکەم یان بوونم-لەنێو-جیهاندا گەڕاومەتەوە.

ئێمە نامانەوێت ئەوەش بشارینەوە، کە ئەم میتۆدی شیکردنەوەیە چەند پەسەندەدەکەین. هۆکارەکەش هەمووشتێک لەنێو بوارەکەدا بە وەستاوی ڕادەگرێت. کێشەکە، بێگومان، لەوێدایە، کە واتا بۆ کردنەکە دانانرێت و هەروەها گەیشتنە بە واتای پرتر تاکو بە دوا واتا دەگەین. ئەم ڕەوتە ژوورکێشییە دیالێکتیکییە زۆر کەس بەکاریدەهێنێت؛ کەسێک لە زانینی خۆیدا یان کەسانی دیکەشدا بۆ ڕاڤەکردن سودی لێوەردەگرێت. ئەمەش (جیهانبینی)یە و ئێمە دەیناسین. بەڵام کەس بەشێوەیەکی سیستەماتیکی نەیخستۆتەگەر. تەنیا فێرگەیەک، وەکو ئێمە بۆچوونەکەی لەسەر ئەم دیاردە بنەڕەتییە دامەزراندبێت فێرگەی فرۆیدییە. بۆ ئێمە و فرۆید کردن خۆی سنوردار ناکات و ئاماژە بۆ بونیادیدەکات. سایکۆلۆجی شیکاری دەیەوێت ئەو بونیادە بدۆزێتەوە. فرۆید، وەکو ئێمە، دەپرسێت: لەژێر باری چ حاڵەتێکدا ئەم کەسە ئەو کارەی کردووە؟ دەیەوێت، وەکو ئێمە، کردەوەکە بە ساتەکانی پێشترەوە ببەستێتەوە، بۆنموونە، دەیەوێت ڕەهەندی ناچارەکی دەروونی ئاشکرابکات. کردن، بۆ ئەو، هێمایە و ئاماژە بۆ ئارەزوو دەکات، کە لەبەر ڕۆشنایی (لبیدۆ)ی خۆکەوە ڕاڤە دەکرێت. فرۆید، بەهەرحاڵ، هەوڵی دامەزراندنی ناچارەکییەکی ستونی داوە. لەبەر ئەم بۆچوونەشی، ڕاڤەکردنەکەی ئاماژە بۆ ڕابردووی خۆی دەکات.

بۆ فرۆید چالاکی لەسەر بناخەی کردن لە شێوازی هاندەری دەروونییدا دادەمەزرێت. بەڵام چالاکی لە بنەڕەتدا و لە هەموماندا تەختەیەکی ڕەشی هیچ لەسەر نوسراوە. بۆ فرۆید، بارودۆخە دەروونییەکان و مێژووی خۆ بڕیار لەسەر هاندەرەکە بۆ بابەتێک دەدات. حاڵەتی خێزانی منداڵەکەیە گرێی ئۆدیبی تێدا

دروستدەکات؛ ئەگینا لە کۆمەڵگایەکی دیکەدا، کە خێزان شێوازێکی دیکەی هەیە (بۆنموونە لەنێو کۆمەڵگای ســـەرەتایی دوورگەکانی کوراڵ لە ئۆقیانوسی ئارام)، ئەم جۆرە گرێیە دروست نابێت، هەروەها بارودۆخە دەرەکییەکان بڕیاردەدەن ئەو تاکە لە تەمەنی هەرزەکارییدا واز لە گرێکە بهێنێت یان ژیانی سێکسی داگیربکات. لە ئاکامدا، لەم ناوەندەی مێژووەوە بیرۆکەی ناچارەکی ســـتونی فرۆید لە ئاسۆی ناچارەکییدا دەخولێتەوە.

ســـایکۆلۆجی شـــیکاری ڕەهەندی داهاتووی نییە و بە ڕابردووەوە بەستراوە. مرۆڤ، تیایدا، ڕەهەندێکی کاتی وندەکات.

بۆ ڕاڤەکردنی بوونی بەردەوام بۆ لە ئێستادا بەرەو دواوە دەگەڕێتەوە. بونیادە بنەڕەتییەکانی خۆ، کە کردەوەکانی ئاماژەی بۆ دەکەن، تەنیا بۆ گەواهێکی دەرەکی یان ئەوەی لەســـەری دەکۆڵێتەوە گرنگـــە و واتاکەی دەردەکەوێت. هیچ واتایەکی پێش تێگەیشتنی ئۆنتۆلۆجییانە سەرهەڵنادات. لەجێگەی هەموشتێک کردەوەکانی دەبن بە ئاکامی ئەو ڕووداوانەی نێو ڕابردوو، کە تاک دەســـتی پێیاننــاگات. ئێمە میتۆدی سایکۆلۆجی شیکاری تەنیا، وەکو هاندەرێک بۆ مەبەستی توێژینەوەکەمان ســـودی لێوەردەگرین. پێویســـتە هەوڵبدەین واتاکانی کردەوەیەک جیابکەینەوە؛ لەو پرۆســـەیەوە دەســـتپێبکەین، کە هەموو کردەوەیـــەک، ئەگەر گرنگیش نەبن، هۆکردێکی ســـادەی حاڵەتێکی دەروونی لەپێشتر نەبێت. لەسەر هێڵێکی باریک و ڕاســـتی ناچارەکییدا بەڕێ نەکەوێت. بەڵکو بونیادی دووەمی ســـەر بە بونیادێکی بەرفراوانی گەورەترە و دواجاریش سەربەو هەموویە، کە بوونی منە. ئەگەر ئەمە نادروســـت بێت، ئەوا دەبێت بوونم، وەکو تەوژمێکی ئاسۆیی دیاردەیەک دابنێم، کـــە هەریەکێک لـــە ڕووداوەکان تیایدا بە حاڵەتێکی دەرەکییەوە بەســـتراوە یان جەوهەرێک پشتیوانی دەکات. هەردوو ئەم چەمکانە سەرمان لێدەشێوێنن و بوون- بۆ-خۆ بە بوون-لەنێو-خۆ دادەنین.

ئەگەر شـــوێن میتۆدی ســـایکۆلۆجی شـــیکاری بکەوین، کە ئەمە بەدرێژی لە بەشی داهاتوودا باســـدەکەین، پێویستە وەری چەرخێنین. ئێمە هەموو کردەوەیە بـــە دیاردەیەکی زانـــراو دادەنێین. بەپێچەوانەی فرۆیدیشـــەوە، بـــە ڕێکەوتێکی ناچارەکییەوە گرێی نادەین. لەجێگەی تێگەیشـــتنی لەسەر زەمینەی ڕابردوو ئەو ڕووداوە لەنێو داهاتووەوە بۆ ئێستا دەهێنین. هەست بە ماندووبوونم نەبەستراوە بە سەختی و لێژی بەرزاییەکەی پیایدا هەڵدەگەڕێم یان نەخەوتنی دوێنێ شەوم؛ ئەم فاکتۆرانە بەشداری لەسەرهەڵدانی ماندووبوونەکەمدا دەکەن، بەڵام نەک بەوجۆرەی من ماندووم. هەروەها، بۆچوونی شـــاگردەکانی ئەدلەریش ڕەتدەدەینەوە، کە باس لە گرێی هەســـتکردن بە کەمی دەکەن و ئەم گرێیە بە شتێکی لەپێشتر دادەنێن. هەڵبەتە هەندێک لایەنی دەروونی لە ســـەرهەڵدانی ماندووبوونەکەدا پەیوەندییان

بەم گرێیەوە هەیە و نکۆڵییان لێناکەین. بەڵام گرێی هەستکردن بە کەمی پڕۆژەی بوون-بۆ-خۆیە لەنێو جیهاندا و لەگەڵ ئامادەبوونی کەسانی دیکەدا. بەمشێوەیە، هەمیشە بەرزێتییە و شێوازێکی هەڵبژاردنی بوونی خۆمە. ئەم هەستکردن بە کەمییەی زۆرانی لەگەڵدا دەگرم و هەمانکات هەستیپێدەکەم، من هەڵمبژاردووە. ناسینەوەی سەرنەکەوتنی هەڵوێستی خۆمە. هەستکردن و خۆ تەسلیمکردن بە ماندوبوون، بۆنموونە، ڕەتکردنی ڕێگاکەیە، وەکو "ڕێگایەک بڕینی سەخت بێت." دژوارە بەبێ دیاریکردنی ئەگەرەکانی داهاتوو هەست بەکەمی بکەین. تەنانەت مەحاڵە بەبێ داهاتوو لە واتای دەستەواژەکانی، وەکو"من ناشرینم" و "من گەمژەم" تێبگەین، کە پێشبینیکردنن. ئێمە، لێرەدا، مامەڵە لەگەڵ ناشرینییەکی ڕووتی دامەزراودا ناکەین، بەڵکو پەیوەندی بە تێگەیشتنی بەو لایەنە نەیارەوە هەیە، کە ژنان یان کۆمەڵ بەرانبەر پڕۆژەکانم دەریدەبڕن. ئەمەش لەڕێگەی دۆزینەوەی پڕۆژەکانمەوە دەناسرێت. کەوابوو، گرێی هەستکردن بە کەمی پڕۆژەیەکی سەربەست و جیهانی بوونی کەمیی منە لەبەردەم کەسانی دیکەدا. ئەو ڕێگەیەیە من خۆمی تێدا بۆ کەسانی دیکە دەردەخەم. پێویستە لە ڕەتدانەوەکانم بۆ گرێکە و سەرنەکەوتنی هەڵوێستەکەشم سەربەستانە، وەکو هەڵبژاردنی بوونی خۆم لەنێو جیهاندا تێبگەم.

بۆ سایکۆلۆجی شیکاری هەموو ڕەتدانەوەیەکی مرۆڤانە تێگەیشتنی لەپێشتری هەیە. ئێمەش ئەم تێگەیشتنەیان بۆ ڕاستەدەکەینەوە. هەموو پڕۆژەیەک، وەکو پڕۆژە دەبێت بناسرێت و ڕوو لە ئەگەرێک بکات. مادام ناوەڕۆکی هەیە ڕاستەوخۆ تێدەگەین، کە پڕۆژەیە. من کیسەی خەوەکە لە کەناری ڕێگاکە ڕادەخەم، تاکو پشوبدەم. ئەمەش ئەگەر و کۆتایی پڕۆژەیەکمان بۆ دیاریدەکات، کە من ئامانجمە. دوای ئەمە، تێدەگەم ئەگەرەکە ئاماژە بۆ چەند ئەگەرێکی دیکەش دەکات، تاکو هەموویان دەبن بەو بوونەی، کە منە. تێگەیشتنەکە دوو کاریتێکردنی جیاوازی هەیە: لەڕیگەی وەرچەرخانی سایکۆلۆجی شیکاریدا لە کردەوەکەوە بەرەوژوور بۆ دوائەگەر سەرکەوین؛ بە تێهەڵکێشکردنێکی بەرەوپێشەوەچوونیش لە دوائەگەرەکەوە بەرەو خوار بۆ کردەوەکە دەڕۆین و هەمووی فۆرمەکە دەناسین.

ئەم فۆرمەی ناوی دوائەگەرمان بۆ دانا بەتەنیا یەکێک لە ئەگەرەکان نییە، کە هایدیگەر بە ئەگەری مردن دایدەنێت یان ئەو ئەگەرە نییە "هەست بەبوون لەنێو جیهاندا نەکرێت." هەریەکێک لە ئەگەرەکان لەنێو ئەگەرە کەڵەکەکراوەکاندایە. گرنگە دوائەگەر بە یەکێتییەکی تێهەڵکێشراوی هەموو ئەگەرە پەیدابووەکان دابنرێت. هەریەکێک لەئەوان خزێنراوەتە نێو ئەم یەکێتییەوە و چاوەڕوانی بارودۆخێک دەکات تاکو دەری بهێنێت. بێگومان لە بەشی دووەمی[ئەم نوسراوەدا] ڕوونمانکردەوە، کە هەستکردن بە هەربابەتێک لەنێو بەستێنی جیهاندا ڕوودەدات.

مەبەست لەم خاڵەش ئەوەیە، کە ئەوەی دەروونناسەکان بە هەستکردنی دادەنێن تەنیا ئـــەو بابەتانە ناگرێتەوە، کە دەبینرێن یان دەناســـرێن، بەڵکو ئەوانەن لەو ڕوانگەیەوە تەماشایان دەکرێت و ئاماژە بۆ هەموو بوونی لەنێو-خۆ دەکەن. ڕاست نییە بڵێین من پلەبەپلە هەســـت بە مێزەکەی نێو ژوورەکە دەکەم. دوایی بۆ نێو ڕاڕەوەکە دەڕۆم، دەچمە سەر پلیکانەکان و بۆ سەر شەقامەکە دەڕۆم تاکو هەموو جیهانـــم بۆ دەرکەوێت. بەپێچەوانەوە، من هەســـت بە هیچ شـــتێک ناکەم ئەگەر لەپێش هەستکردنەکەمدا لەنێو جیهاندا نەبم.

تاکو شـــتەکان هەبن و مرۆڤیش بـــەردەوام مامەڵەیان لەگەڵدا بکات، ئەوا لەو هەمووە پێکەوەبەســـتراوەوە خۆی بـــە بونیادێکی هەندەکییـــەوە گرێدەدات، کە پەیوەنییەکـــە لەگەڵ هەمووەکەدا دروســـتدەکات. بەڵام، لەلایەکی دیکەوە، بوونی جیهان لەبەر ســـەرهەڵدانی ئێمەیە لەنێو جیهاندا و لەنێو ئەو هەمووەدا. ئێمە لەو بەشـــەدا، کە باســـی بەرزێتیمانکرد ڕوونمانکردەوە، کە بوون-لەنێو-خۆ ناتوانێت یەکێتی بوونی دامەزرێنێت. سەرهەڵدانەکەشـــمان ســـۆزێکە، کـــە بۆ پەیداکردنی جیهان دەبێتە هـــۆکاری لەناوچوونی خۆمان. یەکەم دیاردەی بوون لەنێو جیهاندا پەیوەندییـــە لەنێوان هەموویەکی پێکهاتـــووی بوون-لەنێو-خۆ یان جیهان لەگەڵ هەموویەکی لەناوچووی بوونی من؛ بوونی خۆم، وەکو هەموو لەنێو هەمووی جیهاندا هەڵدەبژێرم. بەوشـــێوەیەی لە جیهانەوە بەرەو (ئەو) شتە دەڕۆم بەهەمانشێوەش لە هەمووە هەڵوەشاوەکەی بوونمەوە دەچمە سەر یەکێک لە ئەگەرەکانم چونکە لە بەستێنی جیهانەوە و پڕۆژەیەکی دیاریکراومەوە دەتوانم (ئەو) شتە بناسم. هەروەها، لە بەستێنی دوا هەموویەکی پێکهاتووی ئەگەرەکانم دەتوانم لە پڕۆژە دانانەکانمدا خۆم بگەیەنمە ئەو دیو (ئەو) شتە. دوائەگەری بوونم، وەکو پێکهاتەیەکی بنەڕەتی هەمـــوو ئەگەرەکانی دیکەم و هەمووی جیهانیشـــە، کە لەگـــەڵ بوونی مندا پەیدا دەبێت. دوو چەمکی پێکەوە بەستراون. من لە بەستێنی جیهانەوە هەست بە بوونی چەکوشەکە دەکەم؛ بەڵام بەپێچەوانەی ئەمەشەوە، بەکارهێنانی چەکۆشەکە لەنێو زەمینەی هەمووە پێکهاتووەکەی بوونی منداید.

کەوابوو، کردەوەی بنەڕەتی سەربەستی دۆزراوەتەوە؛ ئەمەش واتا بە کردنێکی هەندەکی دەبەخشـــێت، کە من پێی هەڵدەستم و بەردەوامبوونی کردنەکانیش لە بوونـــی من جیانابێتـــەوە؛ هەڵبژاردنی منە لەنێو جیهاندا و هـــاوکات دۆزینەوەی جیهانە. ئەمەش لەو کەندەڵانە مەترسیدارەی ئەودیو ئاگامەندی ڕزگارمان دەکات، کە زانایانی سایکۆلۆجی شیکاری بۆیدەچن. ئەگەر ئەوەی لەنێو ئاگامەندییدا هەیە تەنیا ئاگامەندیبوون بێـــت، هەندێک ناڕەزایی دەردەبڕن و دەڵێن، ئەو هەڵبژاردنە بنەڕەتییە پێویستە ئاگامەندانە بێت. دەپرسن، ئایا ئەمە لە ماندووبوونیشدا هەیە، لە کاتێکـــدا تۆ ئاگاداری هەموو لایەنەکانی ئـــەم فاکتۆرەیت؟ ئێمەش لە وەڵامدا

دەڵێین، بەتەواوی ئاگامان لێیانە. ئەوەی ئاگامەندی سنوردارەکات بونیادی خۆیەتی بەگشتی و ئەو هەڵبژاردنەیە بڕیاری لەسەردەدەین.

لە حاڵەتی دووەمدا، جەخت لەسەر ئەو خاڵە دەکەین، کە پرسیارەکە سەربەهەڵبژاردنێکی پڕ مەبەست نییە. هۆکاری ئەمەش بۆ کەمی و شاراوەیی ئاگامەندی ناگەڕێتەوە، بەڵکو ئەو بناخەی هەموو مەبەستەکانە. مەبەستیش لەبەر ڕۆشنایی هەڵبژاردن پێویستە ڕاڤە بکرێت. پێویستە دژی ئەو بۆچوونە ڕاوەستین، کە سەربەستی لە بەردەم هۆکارەکان و هاندەرەکان دادەنێت و لەوێووە بڕیارەکەوە دەدرێت. کێشەکە بەتەواوی دژی ئەمە ڕادەوەستێت. کاتێک هۆکارەکان و هاندەرەکان دادەنرێن کۆتاییەکەش دەبینرێت و هەڵبژاردنیش شوێنی دەکەوێت. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت هەڵبژاردنەکە لەودیو ئاگامەندییەوەیە، بەڵکو لەگەڵ ئاگامەندییدا یەک شتن. ئەم ئاگاییە، وەکو دەزانین، تێڕامانانە نییە؛ بوونی ئێمەیە و لە ئێمەوە دوور نییە. مادام بوونی ئێمە هەڵبژاردنە بنەڕەتییەکەیە، ئاگایی لە هەڵبژاردنەکە خۆ-ئاگاییە، کە ئێمەین. پێویستە مرۆڤ لە هەڵبژاردندا بەئاگابێت و بۆ ئەوەی بەئاگاش بێت، پێویستە هەڵبژێرێت. ئاگامەندی و هەڵبژاردن یەک شتن. هەندێک لە دەروونناسەکان ئەم ڕاستییەیان ناسیوە. بەڵام لەبەر ئەوەی بۆ تێگەیشتن لە هەڵبژاردن بۆ ئۆنتۆلۆجی نەگەڕاونەتەوە ئەوا هەڵبژاردنەکەیان بە کارێکی ئاگامەندی داناوە.

دەکرێت ئەم ڕەخنەیە ئاڕاستەی برگسۆن بکرێت. ئەگەر بسەلمێنرێت، کە ئاگامەندی لە ناوچوونە ئەو ئاکامە دێتە پێش، کە خۆ-ئاگایی و خۆ-هەڵبژاردن دەبن بەیەک. ئەمەش کێشەیەکی دژوارەو بیریارانی ئاکاری، وەکو گید، لە پێناسەکەیان بۆ هەستکردنێکی ڕەوان توشی بووە. گید دەپرسێت، چ جیاوازییەک لەنێوان هەستکردن بە ویست و هەستکردن بە کردەوە هەیە؟ لەڕاستیدا هیچ جیاوازییەکیان نییە. "ویستی بۆ خۆشەویستی" و خۆشەویستیکردن یەک شتن چونکە خۆشەویستیکردن هەڵبژاردنی بوونی خۆشەویستکەرە و لەگەڵ ئاگایی لە خۆشەویستیدایە. ئەگەر ویست سەربەست بێت، ئەوا هەڵبژاردنە.

ئێمە لەو بەشەدا لەسەر کات بە باشی ڕوونمانکردەوە، کە پێویستە درێژە بە کۆجیتۆکەی دێکارت بدرێت. لەڕاستیدا، خۆ-ئاگایی ئاگایی لە ساتێک نییە؛ سات لە بۆچوونێکی ئاگامەندییدایە. ئەگەر ئەویش بێت ئەو کاتەی ئاگامەندی ساتەکە دەناسێت لە هیچی دیکە بە ئاگا نابێت. ئاگامەندی من ئاگامەندی تاکە کەسێکە مامەڵە لەگەڵ ئەم یان ئەو پرۆژەیەدا دەکات. چاوەڕوانی ئەم یان ئەو سەرکەوتنەیە، لە ئەم یان ئەو ئاکامە دەترسێت و بە پێکهێنانی چاوڕوانییەکانی هەموو وێنەکە دەهێنێتە بەرچاوی. بێگومان، کاتێک دەنوسم هەست بە بوونی خۆم دەکەم، بەڵام هەستکردنەکە بە جوڵانی دەستمەوە، کە لەسەر کاغەزەکە دەنوسێت نەبەستراوە.

من پێش جولّانی دەستم دەکەوم و کۆتایی و واتای پەرتووکەکەم دەناسم و چالاکییە فەلسەفییەکانی ژیانم دەبینم. لەنێو چوارچێوەی ئەم پرۆژەیەدایە (لەنێو چوارچێوەی ئـــەو بوونەی هەمە) چەند پرۆژەیەکی دیکە ڕووەو ئەگـــەرە دیاریکراوەکان، وەکو دانانی ئەم یان ئەو بیرۆکەیە و وەســـتان لە نوسین دێنەکایەوە. لەگەڵ ئەمەشدا، هەڵەیە لەو باوەڕەدابین ئاگامەندییەکی شیکاری و جیاکەرەوە بەرانبەر هەڵبژاردنی جیهانی ڕادەوەستێت. دوا پرۆژە و یەکەم پرۆژەم لایەنەکانی چارەسەرکردنی بوون دیاریدەکەن. چارەســـەرکردنەکەش شتێک نییە لەپێشدا بناسرێت و دوایی بخرێتە گەر؛ ئێمە خودی چارەسەرکردنەکەین. ئێمە لەگەڵ مامەڵەکردنمان [بە جیهانەوە] دەیهێنیـــە بوونەوە. لەبـــەر ئەمە لەڕێگەی ژیانمانەوە دەیناســـین. کەوابوو، ئێمە بەردەوام لەگەڵ خۆماندایین؛ بەردەوام ئامادەین و ناتوانین ئاگامەندییەکی شیکاری و جیاکەرەوەمان لە ئاســـتی بوونی خۆماندا هەبێـــت. هەروەها، ئەم ئاگامەندییە بیردۆزەییانە نییە.

لەلایەکـــی دیکـــەوە، جیهان بەوجۆرەی خـــۆی دەردەخات ئامـــاژە بۆ بوونی ئێمـــە بەو شـــێوەیە دەکات، کە ئێمەش خۆمان دەناســـین. لەڕاســـتیدا ئەمەش جێگەی سەرســـوڕمانە. ئێمە جیهان هەڵنابژێرین لەبەر ئەوەی بەســـتێنی بوون- لەنێو-خۆیـــە، بەڵکو لەڕێگەی هەڵبژاردنی خۆمانەوە واتاکەی دەناســـین. بە هۆی ڕەتدانەوەی ناوەکییەوە، جیاکردنـــەوەی بوونمان لە بوونی جیهانەوە، جیهان بەو جۆرە نیشـــاندەدەین، کە هەیە. ڕەتدانەوەی ناوەکیش تەنیا لەنێو بەپرۆژەکردنی ئەگەرەکاندا دێتەکایەوە. ئەو ڕێگەیەیە من تیایدا باوەڕ بە خۆم دەکەم و خۆم دەدەم بە لەشم، کە لەشم و جیهانی لەژیان بەدەریش بە بەهاکانیانەوە بەرجەستە دەکات. من لێـــرەدا ئاگاییەکی تەواوم لە بوونی خۆم و دانانـــی پرۆژەکەمە. لەمحاڵەتەدا ئاگامەندی تێڕامانانەیە. ئەوەی دەیناســـم دەبێت بە وێنەیەکی بەرزی ئەو منەی، کە هەم. بەها، ڕۆڵی ئامێریی، دووری و نزیکی شـــتەکان وێنەکەی من دەکێشـــن، کـــە هەڵبژاردنی منە. جلوبەرگەکەم (جلی ســـەرکار، قات یان کراســـێکی درێژ)، بایەخی پێبدرێـــت یان نا، کەلوپەلی نێو ژوورەکەم، ئـــەو کۆڵانەی تیایدا دەژیم، شـــارەکەم، پەرتووکەکانی چواردەورم، ئەو شـــتانەی بۆ خۆشی بەکاریاندەهێنم، هەمـــوو ئەوانەی من هەمە، (دواجاریش ئەو جیهانەی بـــەردەوام بیریلێدەکەمەوە) سەبارەت هەڵبژاردنەکەم یان بوونم ئاگادارم دەکەن. ئەمە بونیادی ئاگامەندییەکی تێڕامانانەیـــە و دەتوانم بۆ هەســـتکردنی ناوەکی بۆ بوونـــی خۆمی بگەڕێنمەوە. ئامـــاژەش بەو بابەتانە دەدات من دروســـتیاندەکەم یـــان بەکاریاندەهێنم و بەبێ ئەوەی بزانم چۆن زۆرتر پەیکەرەکەی بوونم دادەتاشـــم. کەوابوو، ئێمە ئاگاییەکی تەواومان لە هەڵبژاردنەکەمان هەیە، کە بوونی خۆمانە. ئەگەر کەســـێکیش لەسەر ئەم خاڵانە لەگەڵماندا هاوڕا نەبوو، پێویســـتە ئاگاداری ئەوە بین، کە ئاگامان لە

هەڵبژاردنەکەمان نییــە. بەڵام لە هەڵبژاردنی خۆماندا، ئێمە دەڵێین، ئەم ئاگاییە دوودڵی و لێپرسینەوەشی لەگەڵدایە. دوودڵی، وازهێنان و لێپرسینەوە خەسڵەتی ئاگامەندی پێکدەهێنن چونکە ئاگامەندی سەربەستە.

لەپێشتر ئەو پرسیارەمان کرد: من ئەو کاتەی ماندووبووم، بێگومان دەمتوانی هەڵوێســتیکی جیــاوازم هەبێت، بەڵام چەند لە ســەرمدەکەوت؟ ئێســتا، ئێمە دەتوانین وەڵامی پرســیارەکە بدەینەوە. شــیکردنەوەکەمان دەریدەخات، کە ئەم کارە سوپاســگوزارانە نییە. بەدڵنیاییەوە، لەســەر باســکردنی هاندەر و هۆکار، وەکو ناوەڕۆکی حاڵەتێکی لەپێشــتری ئاگامەندی ڕاناوەســتێت، بەڵکو دەبێت بە پڕۆژەیەکی بنەڕەتی دابنرێت. لێرەدا، ئەوەش ئاشــکرا دەبێت، کە هەڵوێستەکەش بەبــێ گۆڕان لە هەڵبژاردنی بوونی خۆمدا ناگۆڕێت. دەرخســتنی ماندووبوونەکەم بە کەوتن لە کەناری ڕێگاکە دەربڕینی ئازارچێشــتنی لەشمە و لەنێو بەستێنێکی جیهاندا دادەنرێت، کە لایەنە ســەختەکان (ئەو لایەنانــەی لەوە زۆرتر بەرگرییان ناکەم) ســەرهەڵدەدەن؛ یان مادام هاندەرەکە ئاگامەندییەکی لە تێڕامان بەدەرە و پڕۆژەیەکە بەرەو کۆتاییەکی ڕەها، ئەوا ناســینی جیهانە (وەکو گەرمە، لە شارەوە دوورە، هەوڵدان تیایدا بێســودە و هتد)، کە دەبێت بە هۆکار بۆ وەســتانی من. ئەگەری وەستان، لە ڕووی بیردۆزەییەوە واتا دەبەخشێت لە کاتێکدا لەنێو سیستەمی ئەگەرەکانــدا، کە بوونی منــن، دابنرێت. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت من پێویســتە ڕاوەستم بەڵکو دەتوانم بڕۆم و بوونم-لەنێو-جیهاندا بە شێوەیەکی دیکە دەربخەم؛ گۆڕان بەسەر پڕۆژەکەمدا بهێنم. بەهەرحاڵ، ئەم گۆڕانکارییە دەگونجێت.

ئــەو دوودڵییەی، لەگەڵ ئەم ئەگــەرەدا، سەربەســتییەکەمان بۆ ئاگامەندی بەرجەستەدەکات گەواهی لەســەر گۆڕانکاری لە پڕۆژە سەرەتاییەکەماندا دەدات. لــە دوودڵییدا تەنیا ئەوە فێر نابین چۆن ئەو ئەگەرانــەی بە پڕۆژەیان دادەنێین سەربەستییەکەمان لەناویان دەبات. لەسەرو ئەمەوە، هەڵبژاردنەکەمان دەناسین، بۆنموونــە لە بوونی خۆمــان بەئاگا دەبیــن، کە پاکانەی بــۆ ناکرێت. ئەمەش ڕێگە نادات ئێمە پەنا بۆ ڕاســتەقینەیەکی لەپێشــتر بۆ هەڵبژاردنەکەمان بەرین. پاکانەنەکردن تەنیا ناســینەوەیەکی ناوەکی هەڵکەوتــی بوونمان نییە، بەڵکو بە ناوەکیکردنی هەڵکەوتە دۆزراوەکەیە لەســەر بوونی ئێمە. دەبینین هەڵبژاردن لە هەڵکەوتــی بوون-لەنێو-خۆوە دەردەچێت، کە ئەو بوونە لەناودەبات و بۆ ســەر نهۆمی ناچارەکییەکی سوپاســگوزاری بوون-بۆ-خۆی دەگوێزێتەوە. کەوابوو، ئێمە بــەردەوام مامەڵــە لەگەڵ هەڵبژاردن دەکەین و لەو ڕاســتییەش بــە ئاگاین، کە بەردەوام هەڵبژاردنەکان دەگۆڕین چونکە لەسەر بوونی خۆمان داهاتوو دەکەین بە پڕۆژە. بەڵام، سەربەستییەکەی بوونمان بەردەوام لەگەڵ خۆناسینمان لە داهاتوودا دەخوڕێــت بەبێ ئەوەی داهاتووەکــە بگیرێت. لەناوبردنی هەڵبــژاردن بەردەوام

هەڕەشـــەمان لێدەکات و داوامان لێدەکات خۆمان هەڵبژێرین. ئەمەش، لەئاکامدا، ئێمە دەکات بە شتێکی جیاواز لەوەی، کە هەین. لەبەر ئەوەی هەڵبژاردن ڕەهایە، شتێکی ناسکیشـــە. لەگەڵ دامەزراندی سەربەستییەکەمان لەڕێگەی هەڵبژاردنەوە ئـــەو ئەگەرە بەردەوامەش دەردەخەین، کە هەڵبژاردنەکە دەبێت بەوەی (لێرەدا) و (ئێســـتا) دروست بووە! لە پێناوی ئەوەی لەودیوەوە دەمەوێت بیگەمێ چۆتە نێو ڕابردووەوە.

بێجگە لەمە، با ئەوەش تێبگەین، کە هەڵبژاردن هیچ هاندەرێکمان بۆ پەیداناکات تاکو ڕوو لە هەڵبژاردنێکی دیکە بکەین و ئەو بە ڕابردوو دانبێێن. لەڕاستیدا، ئەم هەڵبژاردنە بنەڕەتییەیە هەموو هۆکارەکان و هاندەرەکان بۆ کارکردن دادەهێنێت؛ جیهـــان بەگوێرەی واتـــاکان، ئامێرە ئاڵـــۆزەکان و پێکەوەبوونـــی جیاوازییەکان ئامادەدەکات.

ئەوگۆڕانە ڕەهایەی لە یەکەم ڕۆژی لەدایکبوونمانەوە تاکو مردن هەرەشـــەمان لێـــدەکات بە نەزانـــراوی و بێ پێشـــبینیکردنی دەمێنێتەوە. ئەگەر هەڵوێســـتی دیکەش بەرانبەریان وەرگرین، هێشـــتا لە دەرەوەدا، وەکو هەڵوێســـتی کەســـانی دیکە دەیانناســـین. ئەگەر بمانەوێت هەڵوێستی خۆمانیان نیشانبدەین، خەسڵەتی خۆیان، وەکو بەرزێتییەکێ-بەرزێتی نادۆڕێنین. تێگەیشـــتن لێیان هەڵبژاردنیانە. ئێمە دوایی بۆ سەر ئەم خاڵە دەگەڕێینەوە. هەڵبژاردنی بنەڕەتی لە نموونەیەکەوە بۆ نموونەیەکی دیکە خۆی دروســـت ناکات. ئەمحاڵەتە بـــۆ چەمکی نموونەکانی ئاگامەندیمان دەگەڕێنێتەوە، کە هوسرڵ نەیتوانی خۆی لێ ڕزگاربکات.

مادام، بەپێچەوانەوە، ئاگامەندی خۆی بە بوونێکی کاتی دەبینێت، پێویســـتە هەڵبژاردنی بنەڕەتی لەنێو کاتدا بدۆزینەوە و بەو بوونەی دابنێین لەگەڵ هەرســـێ ڕەهەندەکـــەی کاتدا یەکیان گرتووە. کاتێک خۆمان هەڵدەبژێرین بوونی خۆمان لە ناودەبەین؛ لە داهێنانی داهاتوودا یان ناسینمدا واتاکەی بە ڕابردوو دەدەین. بەوجۆرەی دێکارت باســـیدەکات ڕاست نییە بڵێین نەبوون ســـاتەکان لە یەک جیادەکاتەوە، ئەگینا هەڵبژاردنەکەم لە ساتی (ت)دا کار ناکاتە سەر هەڵبژاردنەکەم لەو ساتەدا. هەڵبژاردن کارتێکردنە لەســـەر پەیداکردن و مامەڵەکـــردن لەگەڵ بەردەوامبوونی حاڵەتـــە کۆنکرێتییە بڕاوەکان، کە من لە ئەگەرە بنەڕەتییەکان جیادەکاتەوە. لەم ڕووەوە، سەربەستی، هەڵبژاردن، لە ناوبردن و کاتیبوون یەک شتن.

هێشتا ســـات داهێنانێکی پوچەڵی فەیلەسوفەکان نییە. بەدڵنیاییەوە، کاتێک مامەڵە لەگەڵ کێشـــەیەکدا دەکەم ساتێکی خۆیی نادۆزمەوە. ئێستا، بۆنموونە من دەنوســـم و دەمەوێت بیرۆکەکانم ڕێکبخەم، سات بۆ من نییە؛ تەنیا بەردەوامی لە بەدوکەوتنی خۆمدا بەرەو کۆتاییەک، کە پێناسەم دەکات، دەبینم. سات، هەمانکات، هەڕەشـــەمان لێدەکات؛ واتە هەڵبژاردنە سەربەســـتەکەمان دەکات بەو شـــتە و

دەتوانین بە هۆی ساتەوە داپچرانێک لەنێو یەکێتی ڕەهەندەکانی کاتدا دروست بکەین. ئایا سات چییە؟ لەنێو پڕۆسەی بەکاتبووندا سات لە پڕۆژەی کۆنکرێتی جیانابێتەوە. ئێمە ئەم خاڵەشمان باسکردووە. هەروەها، چەمکی سەرەتایی و کۆتایی پڕۆسەکەش نییە چونکە ئەم دوو چەمکە لە پڕۆسەکە دانابڕێن. کەوابوو، هیچ چەمکێک خەسڵەتی ساتی نییە. چەمکی سەرەتایی لە سەرەتادایە و پڕۆسەکە لەوێوە دەکەوێتەگەر. لەگەڵ ئەمەشدا، نەبوونێک سنووردارایدەکات، کە پێش ئەو دەکەوێت. چەمکی کۆتاییش دوای پڕۆسەکە دێت و لەناویدەبات. ئەویش لە دوای خۆیەوە نەبوونێکی هەیە و کۆتاییەکەی سنوردارەکات. ئەگەر سات هەبێت پێویستە دوو نەبوون سنورداری بکات. مەحاڵە لەمەش تێبگەین ئەگەر سات بە سەرەتا لەنێو پڕۆسەی بەکاتبوون دابنرێت. بەڵام لەگەڵ پەرەپێدانی پڕۆسەکەدا و لەگەڵ لەناوبردنی و سەرهەڵدانی پڕۆسەیەکی دیکەدا ساتەکان دەهێننە بوونەوە. لێرەدا، سات دەبێت بە سەرەتا و کۆتاییش. بەکورتییەکەی، ئەگەر کۆتایی پڕۆژەیەک بێت و ببێت بە سەرەتا بۆ پڕۆژەیەکی دیکە، ڕاستەقینەیەکی ئاڵۆزی کاتی دێتەکایەوە، کە نەبوونێکی لەپێشتر سنورداری دەکات و ئەمەش دەیکات بە سەرەتا. هەروەها نەبوونێکی لەپاشتریش سنورداری دەکات و دەیکات بە کۆتایی. ئەم بونیادە کاتییەش لەوێدا دەبێت بە کۆنکرێتی، کە سەرەتاکەی، وەکو کۆتایی درابێت و ببێت بە ڕابردوو. ئەو سەرەتایەی کۆتایی پڕۆژەیەکی لەپێشترە دەبێت بە سات. کەوابوو، سات ئەو کاتە هەیە، کە ئێمە لەنێو یەکێتی کردەوەیەکدا سەرەتا و کۆتایی خۆمانین.

ئەوەی گۆڕانکارییە ڕادیکاڵییەکەی پڕۆژە بنەڕەتییەکەمان دروستیکردووە ئەمەیە. بە هەڵبژاردنی سەربەستانەی گۆڕانکارییەکە پڕۆژەکە، کە بوونی خۆمان دەخەینە نێو کاتەوە، خۆمان لە داهاتوودا بەو بوونە دەناسین، کە هەڵمانبژاردووە. ئێستای ڕووت دەبێت بە سەرەتای کاتە نوێکە و دەڕوانێتە داهاتوو. ئەم ئێستایە بە هۆی داهاتووەوە دەبێت بە سەرەتا. کەوابوو، بوونی هەڵبژاردن بەشێکە لە هەمووی سەرەتایەکی نوێ. لەگەڵ ئەمەشدا ناکرێت هەڵبژاردن هیچ پەیوەندییەکی بە ڕابردووەوە نەبێت و ئەو ڕابردووە سنوردارینەکات. هەڵبژاردن هەمانکات بڕیاردانە بۆ ناسینی ئەو ڕابردووەی ئاڵۆگۆڕکراوە. ئەوەی لە بێبڕاواییەوە ڕوو لە بڕوا دەکات بڕواکەرێکی سادە نییە. کەسێکە بێبڕوایی ڕەتداوەتەوە و ڕابردووی خۆی، وەکو بێبڕوا کردووە بە بەشێک لە پڕۆژەکەی. هەڵبژاردنە نوێکە دەبێت بە سەرەتا بۆ کۆتاییەک و کۆتاییش بۆ سەرەتایەکی دیکە؛ دوو ڕەتدانەوە سنورداری دەکات و دابڕانێکیش لە یەکێتی ڕەهەندەکانی بوونی دەردەخات. بەهەرحاڵ، خودی سات بە تەنیا هیچ نییە. ڕوو لە هەرچ شوێنێک بکەین بەردەوامی لەنێو کاتدا دەبینین. هەر یەکێک لە هەڵبژاردنەکان لایەنی شەڕنکەوتنەکە پێناسەکات و خۆی دەکات

به دیاردەیەکی نێوی کات. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت بەرجەستەبوونە سەرەتاییەکە پێکدەهێنێت یان شتێک هەیە بە ئاکام گەیشتوە و منیش دەتوانم سودی لێوەرگرم. بەپێچەوانەوە، بەردەوام شوێن لەناوچوونەکە دەکەوین و دواجاریش دۆزینەوەیەکی بەردەوامی سەربەستانەی پرۆژەکان دەبێت بە کارێکی پێویست. دۆزینەوەکە لە ساتێکەوە بۆ ساتێکی دیکە ڕووندادات، کە سەربەستانە هەڵبژاردنەکانم دیاریدەکەم. بەڵکو لەبەر ئەوەیە، کە سات نییە. دۆزینەوەکە بە ئاستەم بە پرۆسەکەوە نوساوە و دەردەکەوێت واتایەکی ساتی نەبێت. بەڵام، مادام سەربەستانەیە و بەردەوامیش سەربەستییەکە دەیدۆزێتەوە، ئەوا سەربەستییەکەم هەڵبژاردن سنوردارەکات. دێوەزمەی سات پەلامارى دەدات، تاکو من لە هەڵبژاردندا بەردەوام بم. بەڕابردووکردنی پرۆسەکە لەگەڵ بەردەوامبوونی ئۆنتۆلۆجییانەی ئێستادا هاوشان دەڕوات. پرۆسە بەڕابردووکراوەکە لەنێو ئێستا لەناوچووەکەدا دەمێنێتەوە و دەبێت بە زانینی کردەکی؛ واتە، ئەو واتایەی ژیاوە چۆتە ناوەوە بەبێ ئەوەی بۆ ئاگامەندی، کە خۆی بۆ کۆتایی دەکات بە پرۆژە، بووبێت بەبابەت. ئەمەش لەبەر ئەوەیە، کە من سەربەستم و ئەگەری ئەوەشم هەیە ڕابردووم بکەم بە بابەت. هەرچەندە ئاگامەندیم لەپێشەوە لە ئاستی ڕابردوومدا تێڕامانانە نییە، خۆی، وەکو ڕەتدانەوەی ناوەکی ئێستاکان ڕادەگرێت. بە هۆی ناسینی کۆتاییەکان، کە وەکو ئێستا و هەڵبژاردنی نوێ دەناسرێن، واتاکان دەدۆزێتەوە. ڕابرووی خۆی، وەکو بابەت دەبینێت و دەتوانێت بیری لێبکاتەوە و هەڵیسەنگێنێت. بەبابەتکردنی ڕابردوو، وەکو هەڵبژاردنێکی نوێیە، کە ڕوو لە کۆتاییەکی دیکە دەکات. سات، وەکو لەناوبردن و داپچڕان دەهێنێتە نێو کاتەوە.

ئاسانترە خوێنەر لە ئاگامەندی ئەم شیکردنەوەیە تێبگات ئەگەر لەگەڵ بیردۆزەیەکی دیکە لە سەربەستی بەراوردیان بکەین. بۆنموونە، بیردۆزەکەی لایبنیز. بۆ لایبنیز و ئێمەش، دەگونجا ئادەم دەستی لە سێوەکە نەدایە. بەڵام بۆ لایبنیز و ئێمە، ئەم ڕەفتارە بە چەند ڕێگەیەک لێکدەدرێتەوە و دوواجاریش دەڵێین، کە دەگونجا ئادەم سێوەکەی نەبردایە. ئەمەش لەوە دەچێت، کە ئەگەری ئادەمێکی دیکە هەیە. هەڵکەوتنی ئادەم، کەوابوو سەربەستییەکەیەتی. هەڵکەوتن ئەو واتایە دەبەخشێت، کە ژمارەیەکی لەبن نەهاتووی ئادەمە ئەگەرەکان چواردەوری ئادەمی ڕاستەقینەیان داوە. هەریەکێک لە ئەوان لە بەراوردکردنیدا لەگەڵ ئادەمە ڕاستەقینەکە، گۆڕان لە خەسڵەتەکانیدا و دواییش لە جەوهەریدا دیاریدەکات. بۆ لایبنیز، کەوابوو، سەربەستی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی لە ڕیزکردنی سێ وشەدایە: مرۆڤ سەربەستە (1) چونکە هۆشەکییانە بڕیار لەسەر کارکردنی دەدات؛ (2) ئەوەی کارەکە دەکات لە کارکردنەکە تێدەگات؛ (3) هەڵکەوتە و بەوشێوەیە هەیە، کە دەگونجێت کەسانی دیکە، کە کاری جیاوازتر دەکەن پەیوەندییان بەم هەڵوێستەوە

هەبێت. مادام پەیوەندی پێویست لەنێوان ئەگەرەکاندا هەیە، هەڵوێستێکی دیکەی ئادەمیش بۆ ئادەمێکی دیکە دەبێت بە ئەگەر. بوونی ئادەمێکی دیکە ئاماژەش بۆ بوونی جیهانێکی دیکە دەکات. ئێمە لەگەڵ لایبنیز لەسەر ئەو خاڵە هاوڕاین، کە ئاماژە بۆ کەسایەتی ئادەم و هەڵوێستێکی جیاوازیش بۆ کەسایەتییەکی جیاوازی ئادەم دەکات. بەڵام کاتێک لایبنیز جەوهەری ئادەم بەسەرچاوەی هەڵوێستەکەی دادەنێت سەربەستی ڕەتدەداتەوە و ڕوو لە پێویستی دەکات. لێرەدا، هەڵوێستی ئادەم وا دەردەکەوێت سەر بە جەوهەری ئادەم بێت و هەڵکەوتنەکەش، کە دەبێتە دامەزرێنەری هەڵوێستەکە لەنێو جەوهەرەکەدا بێت. جەوهەری ئادەمیش خودی ئادەم هەڵینەبژاردووە و خوا ئافەریدی کردوە. دروستە هەڵوێستی ئادەم لەجەوهەرییەوە دەرچووە و پشت بە بوونی ئادەم دەبەستێت، بەڵام ئەمە مەرج بۆ سەربەستی دادەنێت.

جەوهەری ئادەم شتێکی دراوە؛ ئادەم هەڵینەبژاردوە. ئەو هەڵینەبژاردوە ئادەم بێت. لەبەرئەمە لێپرسراو نییە. ئەوەندەش گرنگ نییە، کەسێک لەوباوەڕەدابێت، کە ئادەم کەمێک بەڕپرس بێت.

بۆ ئێمە، بەپێچەوانەوە، ئادەم بە جەوهەر پێناس ناکرێت. **جەوهەری ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی پاش بوون دەکەوێت.** هەڵبژاردن بەرەو کۆتاییەکان پێناسی ئادەم دەکەن. هەڵکەوتنی ئادەم شێوازی دەربڕینی هەڵبژاردنی بڕاوەی خۆ دروستکردنی ئادەمە. هێشتا، ئەوەی ئادەمی بە کەس کردووە و دەیناسێت داهاتووە نەک ڕابردوو: لەگەڵ گەیشتن بە کۆتایی پرۆژەکانی خۆی دەناسێت. ئەمەش هەموو تام، حەز و ڕقەکانی دەگرێتەوە. لێرەدا، خۆمان لەو ڕەخنەیە دەپارێزین، کە ئاڕاستەی لایبنیزمان کردو گوتمان، "بەدڵنیاییەوە، ئادەم سێوەکە هەڵدەبژێرێت، بەڵام خۆی هەڵنابژێریت." بۆ ئێمە، بێگومان سەربەستی دەخرێتە سەر ئاستی هەڵبژاردنی ئادەم بۆ بوونی خۆی. ئەمەش سنوردارکردنی جەوهەرە لەلایەن بوونەوە. بێجگە لەمە، لەگەڵ لایبنیزدا ئەوەش دەناسین، کە هەڵوێستێکی دیکەی ئادەم دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی ئادەم و جیهانێکی جیاوازتر. بەڵام مەبەست لە جیهانی جیاواز ڕیزکردنێکی دیاریکراوی ئەگەرەکان، ئەو ئەگەرانەی ئادەمەکەی دیکە لەوێدا دەیاندۆزێتەوە، نییە. بەڵکو دیاریکردنی شێوازێکی دیکەی بوونی ئادەمە لەنێو جیهاندا.

دواجاریش، بۆ لایبنیز، مادام هەڵوێستی ئادەمەکەی دیکە لەنێوجیهانێکی جیاوازتردا دەردەکەوێت، وەکو ئەگەر و ناسینەوەی هەڵکەوتنی ئادەمێکی ڕاستەقینە، لەگەڵ ئەوانی دیکەدا بۆ هەمیشە هەیە. دیسانەوە، لەسەر ئەم خاڵەش جەوهەر پێش بوون دەکەوێت. بۆ ئێمە، بەپێچەوانەوە، ئەگەر ڕەوانە؛ شێوەی وەرنەگرتوە و سەر بە بوونێکی دیکەیە. لەوەوپێش وەکو ئەگەری پرۆژەیەکی نوێی ئادەم بەرەو

ئەگەرە نوێکانی نەبووە. ئەگەر لای لایبنیز هەمیشەیی و ڕووتکراوبن بۆ ئێمە تەنیا لە دامەزراندنیدا دەبێت بە ئەگەر؛ واتە لەگەڵ بانگەشەکردنی ئادەمدا، کە ئەو بوونەیە. دەبینین بۆ لایبنیز ڕاڤەکردنی سایکۆلۆجی لە ڕابردووەوە بەرەو ڕانەبردوو دەکەوێتەگەر. هەمووشتیک بە وەستاو لەنێو لۆجیکێکی هەمیشەییدا دادەنرێت. تەنیا هەڵکەوتێک پەیدابکرێت لە یاسادایە؛ ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە تێگەیشتنی خوا پێشمەرجە بۆ ئادەم. بۆ ئێمە، ڕیزکردنی ڕاڤەکردنەکە بەگوێرەی کاتە؛ لێکدانی لۆجیکانە و لە هۆکارەوە بۆ هۆکرد نییە. ڕاڤەکردنێکە لە ڕوانگەی داهاتووەوە.

دەبێت جەخت لەسەر ئەو خاڵە بکەین، کە شیکردنەوەکەی پێشومان بیردۆزەییانەیە بەگوێرەی بیردۆزە، دەشێ ئادەم هەڵویستێکی دیکەی هەبێت و لەنێو سنوری گشتگری کۆتاییەکانیدا، کە ئادەم بۆ دروستکردنی خودی خۆی هەڵیاندەبژێرێت، ببینرێت. ئێمە بەمجۆرە باسمانکرد و دەردەکەوێت لەگەڵ شوێنکەوتوانی لایبنیز هاوڕابین و بۆچوونەکەمان بە شێوەیەکی زۆر سادە دەربڕین. هۆی ئەمەش لەوەدایە، کە ڕاڤەکردن پەیوەندی بە ڕیزکردنی ڕووداوەکان لەنێو کاتدا نەک لۆجیکەوە هەیە. تێگەیشتن لە کۆتایی کردەوەیەک، کە بوون-بۆ-خۆ سەربەستانە وەریدەگرێت لەسەر هۆش ڕاناوەستێت. ڕیزکردنی ئەگەرەکانیش لەسەرەوە بۆ خوارەوە پەیوەندی بەو ئەگەرانەوە نییە بە دیدەکشن پێیاندەگەین. لەپێش هەمووشتێکدا، پەیوەندی نێوان ئەو ئەگەرانەی دەردەچن (گوێ نەدان بە ماندوبوون یان تەسلیم بوونی) و لەگەڵ ئەگەرە بنەڕەتییەکە دیدەکشنانە نییە. پەیوەندییە لە نێوان بەشەکان و هەمووی بونیادەکە. لە هەمووی پرۆژەکانەوە لە بونیادێکی هەندەکیش تێدەگەین. بەڵام، فێرگەی گیشتاڵتش نیشانماندەدات، کە هەمووی فۆرمێک بونیادە بچوکترەکان لەنێو خۆیدا هەڵدەگرێت. من دەتوانم چەند هێڵێکی دیکە بخەمە سەر وێنەکە یان کەمیان بکەمەوە و خەسڵەتەکەی بگۆڕم. هێڵی دیکەش هەن، کە زیادکردن و کەمکردنی دەبێتە هۆی گۆڕانێکی بنەڕەتی لە شێوەکەدا و سەرهەڵدانی شێوەیەکی دیکە. ئەمەش بۆ پەیوەندی نێوان ئەگەرە یەکەم و دووەمەکان دروستە. واتای ئەگەرە دووەمەکانیش بۆ هەمووی بوونی من دەگەڕێتەوە. بەڵام ئەگەرەکانی دیکە بەبێ ئەوەی گۆڕان لە هەمووی واتاکە دروست ببێت جێگەی ئەمانە دەگرنەوە.

بەکورتییەکەی، تێگەیشتن ڕاڤەکردنی پەیوەندییە فاکتۆرییەکانە نەک تێگەیشتن لە پێویستی. دەبێت ڕاڤەکردنی سایکۆلۆجییانە بۆ کردەوەکانمان بگەڕێنینەوە بۆ چەمکی 'ناگرنگی' ڕواقییەکان. بۆ ماندوو حەسانەوەم، گرنگ نییە لە کەنار ڕێگاکە دانیشم یان سەد هەنگاوی دیکە زۆرتر بڕۆم تاکو لەو کوخەدا پشوبدەم، کە لە دوورەوە دەیبینم. تێگەیشتن لە ئالۆزی و فۆرمە جیهانییەکەی، وەکو ئەگەرێک

هەڵمبـــژاردوە بەس نییە. لێرەدا کارێک نادۆزمەوە هاندەرو هۆکاری نەبێت، بەڵکو مەبەستێکی کتوپڕی هاندەر و هۆکارەکان بڕیاردانەکە دەوڵەمەند دەکات.

بەهەمانشێوەش هەر (ئەمە) دەبێت لەنێو جیهانەوە و لە ڕوانگەی فاکتۆری بوونی منەوە ســـەرهەڵدات. جیهان و فاکتۆری بوونیشم ڕێگەنادەن تێبگەین بۆچی ئێستا دەست بۆ لێوانی ئاوخواردنەوەکە نەک شوشەمەرەکەبەکە دەبەم. سەربەستییەکەمان لە پەیوەندییەکەدا لەگەڵ ناگرنگییەکاندا هەموو و سنورداریش نییە. هەڵبژاردنی یەکێکیـــان و وازهێنانیـــش لێی بـــۆ هەڵبژاردنی دانەیەکی دیکەیـــان نابێتە هۆی سەرهەڵدانی سات و پچڕان لەبەردەوامییەکەدا؛ هەڵبژاردنە سەربەستەکان پێکەوەن و تەنانـــەت ئەگەر ناکۆکیش بن یەکدی تـــەواو دەکەن و لەنێو یەکێتی پرۆژەکەدا دەمێننەوە. ئەوان هەرچییەک بن بە هۆی پرۆژە بنەڕەتییەکەوە ڕاڤەدەکرێن؛ پرۆژە بنەڕەتییەکە دەوڵەمەندەکەن و دەیکەن بە پرۆژەیەکی کۆنکرێتی. لەگەڵ خۆیاندا هاندەرەکـــە دەهێنن، کە ئاگاییە لە هۆکارەکە یان تێگەیشـــتنە لە حاڵەتەکە، کە بەمجۆرە و ئەوجۆرەیە.

خاڵێکـــی دیکەی پەیوەندی نێون ئەگەرە یەکەمـــەکان و دووەمەکان ئەوەیە، کە هیچ 'بیرکەرێکی-ئامادە' و لەپێشـــتر نییە تاکو پەیوەندییەکەی بۆ بگەڕێتەوە و سنورداریشـــی بـــکات. بوون-بۆ-خۆ ئەگـــەرە دووەمـــەکان هەڵدەبژێرێت و بە یەکەمەکانەوە گرێیاندەدات. بوون-بۆ-خۆ بە سەربەستییەکەی نەک تەنیا کۆتاییە یەکـــەم و دووەمەکان نادۆزێتەوە؛ سیســـتەمی ڕاڤەکردنیش بۆ پەیوەندییەکەیان دادەهێنێت. لە هەموو حاڵەتێکدا خودی کەسەکە دەبێت پێوەری بۆ دابمەزرێنێت. دواجاریـــش، بوون-بۆ-خۆ دەتوانێت سەربەســـتانە ئەو بڕیارانـــە بدات و لەگەڵ کۆتاییە بنەڕەتەکاندا ناکۆک ڕابوەســـتن. ئەم بڕیارانەش لەبەر ئەوەی تێڕامانانەن سەربەستانە دروست دەبن. لەو هەڵەیەوە سەرهەڵدەدەن، کە بە بڕوایەکی چاکەوە یـــان خراپـــەوە دژی کۆتاییەکان کراوە. هەڵەکەش لەوێـــدا ڕووەدات ئەگەر ئەو هاندەرانەی بوونیم پێکدەهێنن، لەسەر بابەتێک لەنێو تێڕامانی مندا دۆزراونەتەوە، ئاگامەنـــدی لەتێڕامان بـــەدەر، کە پرۆژەدانانێکی کتوپـــڕە و ڕوو لە ئەگەرەکان دەکات، فێـــڵ لە خۆی نەکات. هەڵوێســـتی تێڕامانانە هەزار ئەگەری هەڵەکردنی تێدایە. مەبەست ئەوە نییە، کە لە هاندەرێکی ڕووت، بۆنمووونە ئەو ئاگامەندییەی بیـــری لێدەکرێتەوە و بووە بە بابەتێکی لەپێشـــتر، تێـــدەگات. بەڵکو ئامانجی پێکهێنانـــی بابەتە دەروونییەکانی ئەوبەری ئاگامەندییە، کە بابەتێکی گونجاوە و ئێمەش لە بەشی دووەم و سێیەمی[ئەم نوسراوەدا] باسمانکردووەو تەنانەت دەبن بە بابەتی ساختەش. کەوابوو، دەکرێت من هەڵەکان بە تێڕامانەوە بەسەر خۆمدا بسەپێنم، سەربەستانە پرۆژەیەک بکەم، کە لەگەڵ پرۆژە بنەڕەتییەکەمدا ناکۆکە و دەیگۆڕێت.

ئەگـــەر لە پرۆژە بنەڕەتییەکەمدا بوونی خۆم لەنێو کەســـانی دیکەدا بە کەمی ببینم (گرێی هەستکردن بەکەمیم هەبێت)، زمان تەتەڵەکردنیش بخرێتە سەر پرۆژە بنەڕەتییەکە، ئـــەوا بۆ هۆکارە کۆمەڵایەتییەکان و تێنەگەیشـــتنم لە هەڵبژاردنی بوونـــی خۆم، وەکو کەمی، بڕیار دەدەم زمانم چاک بکەم. لەوانەیە لەم کارەشـــدا ســـەرکەوتووبم، بەڵام هەســـتکردن بەکەمی هەر دەمێنێتەوە. لەڕاستیدا، ئاکامی بڕیاردانەکەم بە میتۆدێکی تەکنیکی دەســـتدەکەوێت و ئەمەش بە خۆ-چاککردنی سەربەســـتانە ناوزەدیدەکەین. لێرەدا ئاکامەکە شوێنی هەستکردن بە کەمییەکەم دەگوێزێتەوە و لەجێگەی ئەو یەکێکی دیکە پەیدادەبێت. ئەم ناتەواوییەی کارێکی سەربەســـتانە دەبێتە مایەی سەرســـوڕمانمان و هەوڵدەدەین ئەم نموونەیە باشتر ڕوونبکەینەوە.

لەپێش هەموشتێکدا، پێویســـتە ببینین، کە هەڵبژاردنی هەموو کۆتاییەکان، هەرچەندە سەربەستانەیە، هێشـــتا پێویست ناکات یان هەندێکجار لەخۆیدا نییە. نابێت پێویســـتی هەڵبژاردن و ویستی هێز تێکەڵبکەین. دەگونجێت لە هەڵبژاردندا هەست بە ناخۆشی بکرێت؛ لەوانەیە خۆدەربازکردن یان بڕوای خراپ بێت. تەنانەت دەتوانین هەڵنەبژاردنی خۆمان هەڵبژێریـــن. لەم حاڵەتانەدا کۆتاییەکان دەکەونە ئەودیو فاکتۆرەکانەوە و لێپرسینەوەکەش بۆ بوونی ئێمە دەگەڕێتەوە. ئێمە هەرچ جۆرە بوونێکمان هەبێت خۆمان هەڵمانبژاردووە. ئێمە گەورەیی و بچوکی، سەربەرزی و سەرشـــۆڕی بۆ خۆمان هەڵدەبژێرین. ئەگەر سەرشـــۆڕی هەڵبژێرین هەست بە سەرشـــۆڕی بوونمان و کەمی دەکەین. ئێمە، لێرەدا، مامەڵە لەگەڵ شتەدراوەکان و لەمەش زۆرتر لەگەڵ واتادا ناکەین. بەڵام ئەو کەســـەی خۆی سەرشۆڕ دادەنێت ڕوو لەو کۆتاییانە دەکات پێکیان دەهێنێت و دەیەوێت بیانگاتێ: سەرشـــۆڕبوونە هەڵبژێردراوەکە، بۆنمونە، وەکو ماسۆشیزم دەبێت بەو ئامێرە داهێنراوەی بوون-بۆ-خۆییمان دەگۆڕێت؛ پڕۆژەیەکە لەپێناوی کەسانی دیکەدا لەدەست دوودڵییەکەی سەربەستی ڕزگارمان دەکات؛ پڕۆژەیە بوون-بۆ-خۆمان دەکات بە بوون-بۆ-کەسانی دیکە. لەنێو هەموویاندا، هەســـتکردن بە کەمی لەوێدا ســـەرهەڵدەدات، کە بوونی ئێمە بە-تێگەیشتنێکی سەربەستانەوە بووە بە بوون-بۆ-کەسانی دیکە.

بووني-بۆ-کەســـانی دیکە ڕۆڵی هۆکار دەبینێت، بەڵام پێویستە هاندەرەکەش بدۆزرێتـــەوە، کە بێجگە لە پرۆژەیەکی سەربەســـتانە چی دیکـــە نییە. کەوابوو، هەستکردن بە کەمی ئامێرێکە هەڵمانبژاردوە تاکو خۆمان لەئاستی شتدا دابنێین؛ خۆمان لەدەرەوە دەخەینە نێو شـــتەکانی جیهانەوە. ئاشکراشە، بەو سروشتەدا، وەکو شەرم، تورەبوون و ناخۆشی، دەناسرێت، کە بۆی هەڵدەبژێرین. هەڵبژاردنی کەمی ئەوەش ناگەیەنێت بە کەمییەکە دڵخۆش و ڕازی بێت. بەڵکو هەســـتکردن بە کەمی دەبێت خەم و یاخیبوون دروســـتبکات. هەندێکجار، خۆم لەسەر کارێک

دەهێڵمەوە، کە کەمییەکەمی تێدا دەبینم و لە هەندێ کاری دیکەشدا خۆم دەخەمە ڕیزی هەموو کەســـەکانی دیکە. ئەمەش هەوڵدانێکی بێبـــەرە من هەڵمبژاردووە. بێبەرە چونکە من دەمەوێت دواکەس بم یان لەنێو ئەواندا ون ببم. دەشێ هۆکەشی ئەوەبێت من گوێنەدان و شەرمم بۆ گەیشتن بە بوون هەڵبژاردوە.

ئاشـــکرایە، من دەتوانـــم لەنێو کردەوەکانمدا بە کەمی خـــۆم دەربخەم ئەگەر هەستبکەم گەورەییش هەیە. ئەو هونەرمەندەی هەست بە کەمی تەوانای هونەری خۆی دەکات دەیەوێت هونەرمەندێکی گەرە بێت؛ ئەگینا ئەو هەست بە کەمی ناکات و خەمیشی بۆ ناخوات. ئەگەر هونەرمەندێک بیەوێت مامناوەندیش بێت دوای کەمی ناکەوێت؛ بەڵکو ئەمە نموونەی هەڵبژاردنی شتێکی بڕاوەیە. هەڵبژاردنی هەستکردن بە کەمی ناسینەوەی بۆشاییەکە لەنێوان ئەو کۆتاییەیە کەسەکە دەیەوێت بیگاتێ و ئەو کۆتاییەی دەســـتی کەوتوە. ئـــەو هونەرمەندەی دوای گەورەیی دەکەوێت و هەســـتکردن بە کەمی هەڵدەبژێرێت بۆشاییەکە دەپارێزێت؛ وەکو پینەڵۆپ ئەوەی بە شـــەو دروســـتیدەکات بە ڕۆژ دەیڕوخێنێت. ویستی دەبێت بە بڕوای خراپ؛ لە ناســـینەوەی کۆتاییەکانی هەڵبژاردنەکەی ڕەتدەکات، کە ئاگامەندی کتوپڕ بڕیاری لەسەرداوە. بابەتی دەروونی ساختە پێکدەهێنێت، دەیکات بە هاندەر و خۆی بەو هاندەرەوە دەبەســـتێتەوە (بۆنموونە خۆشەویستی بۆ سەرکەتن یان خۆشەویستی بۆ جوانی، هتد). لێرەدا ویســـتەکە بە هیچ جۆرێک دژی هەڵبژاردنە بنەڕەتییەکە ڕاناوەســـتێت؛ بەڵکو لە کۆتاییدا، لەســـەر بڕوای خراپ و لە ڕوانگەی هەڵبژاردنی بنەڕەتی هەستکردن بە کەمییەوە لێیتێدەگات.

لە ئاگامەندی تێڕامانانەدا ویســـت بابەتە دەروونییە ساختەکان، وەکو هاندەر پێکدەهێنێـــت، بەڵام لەلایەکی دیکەوە لەنێو تەوانایـــی خۆ-ئاگاییەکی لە تێڕامان بەدەر، لـــە بڕوای خراپدا ئاگاییە لە بوون و دواجاریـــش ئەو پڕۆژە بنەڕەتییەی بوون-بۆ-خۆ شوێنی کەوتوە. لەم ڕووەوە، جیاکردنەوەی ئاگامەندییە ویستدارەکە و کتوپڕییەکە لەســـەر فاکتۆر دەســـتناکەوێت. ئەم دووڵایەنـــی و جیاکردنەوەیە پێویســـتی بە سەربەستی بنەڕەتی هەیە؛ لەنێو یەکێتی پڕۆژەکانماندا دەناسرێت، کـــە هەڵبژاردنی بوونمانە بە کەمی. جیابوونەوەکـــەش ئەوە دەردەخات، کە ئێمە خۆبەخشانە و بە مەبەستەوە لە بڕوای خراپدا لەڕێگەی ئەو کاردانەوانەی ئێمە بە کەمی نیشان نادات، کەمییەکەی خۆمان دەشارینەوە.

شـــیکردنەوەکەمان دوو نهـــۆم، کە ئەدلەریش بۆ گرێی هەســـتکردن بە کەمی داینـــاون، دەگرێتـــە خـــۆی: ئێمە، وەکـــو ئەدلەر، هەســـتکردن بـــە کەمییەکە دەناســـین، گرانی و ناتەبایی لە گەشـــەکردنی کردەوەکانیشـــدا دەبینین و هەموو ئەو دەســـتەواژانەی بۆ شاردنەوەی کەمییەکە بەکاریاندەهێنین دەزانین. بەڵام ئەم جیاوازیانەش دەدۆزینەوە: یەکەم، ئێمە ڕێگە نادەین ناسینەوە بنەڕەتییەکە بەبێ

ئـــاگا دابنرێت؛ جیاوازییەکـــە ناخەینە نێوان ئاگایی و ئەودیـــو ئاگاییەوە، بەڵکو لەسەر جیاوازی ئاگامەندییەکی لەتێڕامان بەدەر و ئەو ئاگامەندییەی تێڕامانی هەیە دادەمەزرێنین. دووەم، دەردەکەوێت، بۆ ئێمە، چەمکی بڕوای خراپ، کە لە کەرتی یەکەمی[ئەم نوســـراوەدا] باسمانکرد، لەجێگەی سانســـۆر، خەفەکردن و ئەودیو ئاگایی، کە ئەدلەر بەکاریاندەهێنێت، شـــتی جیاوازتر دابنێت. ســـێیەم، یەکێتی ئاگامەنـــدی، کە خـــۆی بۆ کۆجیتۆ دەردەخات، دژواریەک بـــۆ ئێمە پەیدادەکات تاکو نەتوانین جیاوازی لەنێوان دوو نهۆمەکەدا دروســـتبکەین. مەگەر یەکێتییەکە جارێکی دیکە ببێت بە تێهەڵکێشـــەیەکی مەبەستدار و لە نهۆمێکەوە بۆ ئەوی دی بڕوات و یەکیان بخات. ئێمەش هەست بە بوونی شتێکی قوڵتر، گرێی هەستکردن بە کەمی دەکەین و ئەم ناسینەوەیەش دەکەین بە هەڵبژاردن. لەم گواستنەوەیەدا، ویست تەنیا کەمییەکە ناشارێتەوە، مەبەستێکی قوڵتر شوێنی دەکەوێت و لاوازی سەلماندنەکان هەڵدەبژێرێت تاکو شەرمەزارییەکە چاکتر نیشاندات و سەرنەکەوتنەکە بەرجەستەبکات. ئەو کەسەی هەست بە کەمی دەکات چەوسێنەری بوونی خۆیەتی. ئەو شـــەرم و ئازاری هەڵبژاردوە، بەڵام ئەمەش ئەو واتایە نابەخشێت، کە هەست بە خۆشی ناکات.

ئەگـــەر ئـــەم ئەگەرە نوێیانـــەی نێو بڕوای خـــراپ و لە نێو ســـنوری پرۆژە ســـەرەتاییەکەماندا ویست هەڵیانبژێرێت، پێویســـتە تاکو ڕادەیەک دژانە بەرانبەر پـــرۆژە ســـەرەتاییەکە دابنرێن. بەو ڕادەیە بن، کە ئێمە حەز بکەین هەســـتکردن بە کەمییەکە لە خۆمان بشـــارینەوە تاکو دروســـتی بکەین. بـــۆ ئەمەش دەبێت هەوڵدانێکـــی سیســـتەمی و تێڕامانانە بۆ شـــاردنەوەی دیاردەکانـــی بدەین. ئەم هەوڵدانەش لەنێو حاڵەتی دەروونی ئەو نەخۆشـــانەدا دەکرێت، کە دێن بۆ بینینی پزیشـــکە دەروونناســـەکان. ئێمە لەلایەکەوە دەمانەوێت دەسکەوتێکمان هەبێت و لەلایەکی دیکەوە دەســـتکەوتەکە ڕەتدەدەینەوە. نەخۆشەکە خۆبەخشانە بۆ لای پزیشـــکەکە دەڕوات، تاکو لەدەســـت ئەو نەخۆشـــییە ڕزگاری بێت، کە ناتوانێت لە خۆی بشـــارێتەوە. بەم هەوڵدانەشـــی خۆی بەرەو چاککردنەوە دەبات. بەڵام، لەلایەکی دیکەوە، لەبەر ئەوەیە، کە ئەو هەوڵێکی زۆری بۆ چاکردنەوەی خۆی داوە و نەخۆشییەکەی چارەسەرنەکردووە. چارەسەرکردنی پزیشکەکە بە بڕواو ویستێکی خراپەوە وەردەگرێت. هەرچەندە خۆبەخشانە ڕوو لە پرۆژەکە دەکات هەوڵدانەکەی، وەکـــو ئامانجەکەی، ســـەرناکەوێت. ئەمەش لەو نەخۆشـــانە دەچێت، کە ژانێت لەسەریانی کۆڵیوەتەوە و خۆیان توشی نەخۆشیی کردووە و هەوڵی چاکبوونەوەش دەدەن. ئێمە لێرەدا ئاکامەکە دەبینین چۆنە؛ نەخۆشـــەکە باسی ئەوە ناکات، کە خۆی توشکردوە. بە درۆوە خۆی دەتڵێنێتەوە و دان بە تاوانەکانیدا ناهێنێت.

لێرەدا، بێسودە باسی زۆرانبازی نێوان ویست و نەخۆشییەکە بکەین. هەوڵدانەکان

لەنێـــو ڕەهەندەکانی یەکێتی بڕوای خراپدا و لەو بوونەدا ڕووەدەن، کە ئەوە نییە هەیە و ئەوەشە، کە نییە . بەهەمانشێوە، کاتێک پزیشکە دەروونییەکە تێگەیشتنی بۆ پرۆژەی نەخۆشەکە نزیک دەبێتەوە، نەخۆشەکە واز لە چارەسەرکردنەکە دەهێنێت یان درۆ دەکات. بێسودیشـــە ئەم بەرگریکردنە بـــە ڕەتدانەوە یان دووداڵییەکی لە ئاگابەدەر دابنێین.

چۆن پێشکەوتنی تۆژینەوە ســـایکۆلۆجییەکان بەودیو ئاگامەندی بگەیەنین، ئەگەر ئەو بوونە ئاگامەند نەبێت؟ ئەگەر نەخۆشـــەکەش لەکایەکەیدا تاکو کۆتایی بەردەوام بێت، پێویســـتە بەڕادەیەک چارەسەری نەخۆشییەکەی کرابێت. دەبێت نیشانەی نەخۆشـــییەکانی، کە هانیدا پزیشکەکە ببینێت، لەناوچووبن. کەوابوو، شەڕێکی بچوکتری هەڵبژاردووە: ئەو وای دەزانی نەخۆشییەکەی دەرمانی نییە بۆیە بۆڵای پزیشـــکەکە هات. ئەو زۆری لە خۆی کرد پڕۆژەکەی خۆی لەبەر ڕۆشناییدا نەبینێـــت و لەناوییەڕێت. سەربەســـتانە بیکات بە پڕۆژەیەکـــی دیکە. ئەو زۆری لێکـــراوە خۆی بەتەواوی چاکبکاتەوە. بەمجۆرەش، من، کە چارەســـەری ترس و تەتەڵەی زمانم دەکەم دەشێ لە بڕوای خراپدا بم. لەگەڵ ئەوەشدا، ئەو ڕاستییەش دەمێنێتـــەوە، کە من زۆرم لێکراوە کاریگەرێتییەکەیان بناســـم. لەمحاڵەتەدا ترس و تەتەڵەکردنی زمانم وندەبن؛ ئەمەش شەڕێکی بچوکترە. دڵنییاییەکی ساختەش جێگەیان دەگرێت. چارەســـەرکردنی نەخۆشـــی هیســـتیریاش بە لێدانی شەپۆلی کارەبایی هەمانشێوە وەردەگرێت. ئێمە دەزانین ئەم چارەسەرکردنە گرژبوونەوەی پێی نەخۆشـــەکە لەناودەبات، بەڵام وەکو دەبینیـــن، گرژبوونەوەکە دوایی لەنێو دەســـتدا ســـەرهەڵدەدات. هۆی ئەمەش ئەوەیە، کە پێویستە هەمووی هیستیریا چارەســـەربکرێت چونکە پڕۆژەیەکی هەمووگیری بوون-بۆ-خۆیە. چارەسەرکردنی لایەنێکـــی تەنیا دیـــاردەکان ئاڵۆگـــۆڕ پێـــدەکات. چارەســـەرکردنی ترس یان تەتەڵەکردنی زمانم دەبێت لە هەڵبژاردنی پڕۆژەیەکدا بێت ڕێگە بە ســـەرهەڵدانی گرفتی دیکە بۆنموونە، هەســـتکردن بەگەمژەیی و ناتەبایی لەدڵنیابووندا، نەدات. مادام بڕیاردانەکـــەم هاندەرەکەی لەنێو هەڵبژاردنە سەربەســـت و بنەڕەتییەکەی کۆتاییەکانمدا دەدۆزێتەوە، لەوانەیە بە ڕووکەشـــانەش بەریان بکەوێت. وێستیش تەنیـــا لەنێو ڕووگەی پڕۆژە بنەڕەتییەکەمـــدا کاریگەرێتی خۆی دەنوێنێت؛ منیش دەتوانم لەڕێگەی گۆڕانکارییەکی ڕادیکاڵانە لە پڕۆژەکەمدا خۆم لە گرێی هەستکردن بە کەمی ڕزگاربکەم.

ئەمـــەش نابێت بە هۆکار و هاندەرەکانی لەنێو پڕۆژەیەکی لەپێشـــتردا یان لە ئەزمونی شـــەرمکردن و خەمەکەمدا ببینێتەوە چونکە دووەمیان بۆ ناســـینەوەی پڕۆژەی هەستکردن بە کەمی دانراوە. چەند لەنێو گرێکەدا بمێنمەوە ڕێگەی دەرچوون سەختتردەبێت. ئەگەر خەو بە دەرچوونیشەوە ببینم، خەوەکە ڕزگارم ناکات و بەڵکو

زۆرتر قێز لە حاڵەتەکەم دەکەمەوە. لەنێو ئەو حاڵەتەدا ڕاڤەدەکرێت، کە من خۆمی بە کەم تێدا دەبینم. لەگەڵ ئەمەشدا، لە هەموو ساتەکاندا هەڵبژاردنە سەرەتاییەکەم بە هەڵکەوت و بێبەڵگە دادەنێم؛ کەوابوو، هەموو ساتێک من وەکو شتێکی دەرەکی لێیتێدەگـــەم و دەمەوێت تێپەڕیبکەم، بیخەمە ســـەر ڕابردووم و خۆڕزگارکردنێکی کتوپڕانە بهێنمەکایەوە. دوودڵی و ترســـەکەم جـــادووم لێدەکەن (ڕادیکاڵانە دەبن بەشـــتێکی دیکە)؛ ســـەرهەڵدانی وەرگێڕانەکەش دەبێتە هۆکاری گۆڕان لە پڕۆژە بنەڕەتییەکەمدا. ئەم وەرگێڕانە، کە فەیلەســـوفەکان باسیان نەکردووە، سەرنجی ڕۆماننوســـەکانی ڕاکێشاوە. دەتوانین بیر لەو ســـاتە بکەینەوە پاڵەوانەکەی گید بەناوی فیلۆکتیتس ڕق و کینەکەی تێدا بەرجەستە دەکات و دەیکات بە پڕۆژەیەکی بنەڕەتی و هۆکار بۆ بوونی خۆی و بوونیش بەگشتی. بیر لەو ساتەش دەکەینەوە، کە ڕاســـکۆ لینکۆف بڕیاردەدات خۆی بە دەســـتەوە بدات. لەم ساتە گرنگەدا، کە پڕۆژە لە پێشتر‌ەکان فرێدەداتە نێو ڕابردووەوە و پڕۆژەی نوێ دادەهێنرێت، شەرم، دوودڵی، خۆشی و هیوا تیایدا کۆدەبنەوە و واز لە شتێک دەهێنن و شتێکی دیکە دەگرین. وێنەیەکی ڕوونی سەربەســـتییەکەمان بۆ دەکێشن. بەڵام، هێشتا ئەمانە هەموو پڕۆژەکان نین و چەند پڕۆژەیەکن لەنێو هەموویاندا.

بەمجۆرە پارادۆکسی لە کارکەوتنی بڕیاردانە سەربەستەکانمان کەمتر دەردەکەوێت. وەکو ئەوە وایە بڵێین، بە هۆی ویستەوە خۆمان بەتەواوی دروستدەکەین. بەڵام ئەو ویستەی ئێمە دروستدەکات لەنێو ئەو پڕۆژە بنەڕەتییەدا واتا بە خۆی دەبەخشێت، کە من ڕەتی دەدەمەوە. دواجاریش، کاری دروســـتکردنەکە لە بانگەشەکردنەکەی جیاوازتر دەردەچێت. نەخشـــەی بونیادەکەی دەکات، بەڵام هەرگز ناتوانێت پڕۆژە بنەڕەتییەکە بگۆڕێت.

پـــاش ئەم باســـکردنە بەدرێـــژی دەردەکەوێت بـــە ڕادەیەک لە تێگەیشـــتنە ئۆنتۆلۆجییەکەی سەربەستی تێگەیشتبین. ئێمەش ئەم تێگەیشتنە لەچەند خاڵێکدا کۆدەکەینەوە.

یەکەم، لەگەڵ ســـەرنجدانمان بۆ ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی تێدەگەین، کە بوون بۆ ئەو کردنە. دەروونناســـەکانی سەدەی نۆزدەهەم، ئەوانەی ئاماژەیان بۆ جوڵانی هاندەرەکان، مەبەست و هەستکردن دەکرد، دروست بۆ کێشەکە چوون. بەڵام جوڵان کردنە. هیچ شـــتێک، وەکو مەزاج، خەسڵەت، سۆز، یاساکانی هۆش زکماکی نین. ڕوانینێکی ئەزمونگەرانە بوونی مرۆڤ بە یەکێتییەکی ڕێکخراوی هەڵســـوکەوتەکە دەردەخات. کەسێکی چڵێس، ترسنۆک یان بێزارکراو بە کردەوە خۆی بەو شێوەیە دەگونجێنێت. لێرەدا، دەروونناســـە ڕەفتارگەرییەکان باشـــتر بۆ کێشەکە چوون و مرۆڤ بۆ ڕەفتار و هەڵوێســـتەکانی دەگەڕێننەوە. هەروەها، بەو جۆرەی فێرگەی گیشـــتاڵت باسیدەکات و کارەکانی ژانێت دەری دەخەن، دەبێت بەدوای هەڵوێستە

سۆزدارەکاندا بگەڕێین و هەست بە ڕەفتارەکان بکەین چونکە هەستکردن لەدەرەوەی ڕەفتار و جیهاندا ڕووندات. تەنانەت، گوێنەدانی زانستخوازەکانیش، کە هایدیگەر باسیدەکات، بەرانبەر بابەتەکە هەڵوێستی گوێ پێنەدانە و لە ئاکامدا ئەمەش دەبێتەوە بە یەکێک لە هەڵوێستەکان. ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی لەپێشدا پەیدانابێت و دوایی بەکارەکانی هەستێت. بوون بۆ ئەو کردنە و نەکردنیش نەبوونە.

دووەم، ئەگەر ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی کردن بێت، ئەوا سوربوونی لەسەر کارکردن خودی کردنە. ئەگەر ئەم بۆچوونە ڕەتبدەینەوە و سوربوونی مرۆڤ لەسەر کارکردن بۆ حاڵەتێکی لەپێشتر لەنێو جیهاندا بگەڕێنینەوە، وەکو ئەوە وایە ئەوەی دەستدەکەوێت لە سەرەتای زنجیرەکەوە دابنرێت. کەوابوو، کردەوەکان، بۆ ئەوەی جێگە بۆ زنجیرەیەک جوڵان دروستبکەن، لەناودەچن. چەمکی کارکردنیش لەگەڵ بۆچوونەکەی ژانێت و دەروونناسە ڕەفتارگەرییەکان دەفەوتێت. بوونی کارکردن سەربەخۆییە.

سێیەم، لەسەرو ئەمەوە، ئەگەر کردن جوڵانێکی ڕووت نەبێت، پێویستە لەسەر مەبەست پیناسبکرێت. گرنگ نییە چۆن مەبەستەکە بناسرێت، هێشتا ئەو شتەی دراوە ڕەتدەکات و دەیەوێت بە ئاکام بگات. ئەوەی دراوە شتێکی ئامادەیە و ناتوانێت خۆی جێبهێڵێت. شتێکە هەیە و پڕە. هیچ هۆیەک بەو دیاردەیە نادات، کە واتاکەی بەو کۆتاییەوە بەستراوە پێیدەگەین و هێشتا پەیدانەبووە. کاتێک دەروونناسەکان، بۆنموونە، ئارەزوو بە حاڵەتێکی فاکتۆری دادەنێن، ئەوە نازانن، کە هەموو خەسڵەتەکانی بوون لە ئارەزوو دادەماڵن. بۆ جیاکردنەوەی ئارەزووی سێکسی لە ئارەزوو بۆ خەوتن دەبێت تەماشای کۆتاییەکانیان بکەین. کۆتاییش نییە. پێویستە دەروونناسەکان سەبارەت بونیادی ئۆنتۆلۆجی ئەو دیاردەیەی خۆی دەردەخات و لەسەر شتێک ڕادەوەستێت، کە نییە بپرسن. مەبەست بونیادی بنەڕەتی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتییە لەسەر شتێکی دراوەوە باسناکرێت. ئەگەر کەسێک بیەوێت لە ڕاڤەکردنەکەیدا مەبەست بە کۆتاییەکانەوە بناسێت پێویستە ئاگای لەوەبێت، کە کۆتایی بە دراو دانەنێت. دەکرێت کۆتایی بە دراوێک پێش ئاکامەکە دابنرێت. لێرەدا کۆتایی لەناخی نەبووندا دەبێت بە هۆکاری ڕاڤەکردنی ئارەزوویەک یان کردنێک بەگوێرەی کۆتاییەکەی و بۆ ئەو مەبەستە دەگەڕێتەوە، کە لە بونیادی کۆتاییەکە لەدەرەوەدا دامەزراوە. مەبەست لەڕێگەی هەڵبژاردنی کۆتاییەوە خۆی دروستدەکات و دەناسرێت.

چوارەم، مادام مەبەست هەڵبژاردنی کۆتاییە و جیهان لە هەڵوێستماندا خۆی دەردەخات، ئەوا هەڵبژاردنێکی پڕمەبەستی کۆتاییە دەبێتە هۆکاری دەرخستنی جیهان. جیهانیش، وەکو ئەمشتە و ئەوشتە بەگوێرەی کۆتاییە هەڵبژێردراوەکان دەردەکەوێت. کۆتایی، کە ڕۆشنایی دەخاتە سەر جیهان، ئەوحاڵەتە پەیدانەبووەی

جیهانه دەمانەوێت دەستمان بکەوێت. ئەمەش ئاگامەندییەکی تێڕامانانەیە لەئاستی کۆتاییدا. کاتێکیش ڕووەدات، کە ئاگامەندی سەبارەت ئەگەرەکەی خۆی تێڕامانانە نەبێت. کە برسیمە کۆتایی ئامانجەکەم ژەمی خواردنی چاکە. بەڵام ئەم ژەمە چاکە لەودیو تەپوتۆزی ڕیگاکە بووە بە پڕۆژەیەک واتای ڕێگاکە بەرجەستەدەکات (ڕێگاکە مـــن دەگەیەنێتە ئوتێلێک، کە مێزی خواردنی تێـــدا ڕازاوەتەوە و خواردنی خۆش لێنراوە و چاوەڕوانیم دەکرێت)، بە پەیوەندییەکەشی لەگەڵ پڕۆژەی ئەگەری بوونمدا، کـــە لە تێڕامان بەدەرە لە ئەگـــەری خواردنەکە تێدەگەین. لەگەڵ ئەم دووڵایەنەدا کە لەیەکدی جیانابنەوە 'مەبەست' ڕۆشنایی دەخاتە سەر جیهان و بە کۆتاییەکی پەیدانەبووی دادەنێت. کۆتایی من حاڵەتێکی دەرەکی نێو جیهانە و ئەگەری منیش بونیادێکی دیاریکراوی خۆیەتییە. یەکێکیان لە تێڕاماندا دەردەکەوێت و دووەمیان دەکەوێتە ئەودیو تێڕامانەوە.

پێنجەم، ئەگەر شـــتە دراوەکە پێناسی مەبەســـتەکە نەکات، ئەوا مەبەستەکە و شـــتە دراوەکـــە لە یەکدی دادەبڕێـــن. لەگەڵ ڕوونەدانی ئەمحاڵەتەدا 'ئێســـتا' پڕدەبێـــت لە زنجیرەیەک ڕووداوی بێداهاتوو. هەروەها، دابڕانەکە بۆ ناســـینەوەی شـــتە دراوەکە پێویســـتە. لەڕاســـتیدا، دراوەکە نابێت بە هۆکار بۆ کردن ئەگەر نەناســـرێت. ناسینەکەشـــی ئەو کاتە ڕووەدات، کە خۆمانی لێ دووربخەینەوە و لەبەر ڕۆشـــنایی شـــتێکی دیکەدا ببینین. ئەوشـــتەش کۆتاییەکەیـــە. کەوابوو، مەبەست لە سەرهەڵدانێکی یەکگرتوودا کۆتاییەکە دیاریدەکات، خۆی هەڵدەبژێرێت و شـــتە دراوەکە لە کۆتاییەکەدا دەناســـێت. لەنێو ئەم بارودۆخەدا شتە دراوەکە بەو کۆتاییە دادەنرێت، کە هێشـــتا پەیدا نەبووە. لەبەر ڕۆشـــنایی ئەم نەبوونەدا بوون–لەنێو–خۆ دەردەکەوێت. دوو جۆر لەناوبردنی شـــتەدراوەکە تیایدا ڕووەدات؛ لەلایەکەوە لەڕێگەی دابڕانەکەوە هەموو کارتێکردنەکانی خۆی بەسەر مەبەستەکەوە دەدۆڕێنێت؛ لەلاکەی دیکەشـــەوە، ڕوو لە لەناوچوونێکی دیکە دەکات. نەبوونەکە دەبێتـــە هۆکاری گەڕانەوەی کارتێکردنەکە. مادام ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتیکردنە، لە ناوەڕۆکدا دەبێت بەو بوونەی لە شـــتە دراوەکە دادەبڕێت. ئەو بوونەیە لەگەڵ دابڕان و ڕۆشنایی خستنە سەر ئەو شتەی هێشتا پەیدانەبووە شتە دراوەکە لەوێدا دەهێنێتە کایەوە.

شەشەم، پێویستی شـــتە دراوەکە لە بەستێنی ڕووگەی لەناوچوونەکەوە پەیدا دەبێـــت و لـــە ڕەتدانەوەی ناوەکیـــش دەچێت، کە ئێمە لە کەرتـــی دووەمی[ئەم نوسراوەدا] باسمانکرد. بێسودیشە بیر لە ئاگامەندی بەبێ شتێکی دراو بکەینەوە. لەمحاڵەتـــەدا ئاگامەندی دەبێت بە ئاگایی لە خۆی، وەکو ئاگایی لە هیچ، ئەمەش نەبوونی ڕەهایە. بوونی ئاگامەندیش بە شـــتە دراوەکەوە ئەو واتایە نابەخشـــێت، کە شـــتە دراوەکە ئاگامەندی مەرجداردەکات. ئاگامەندی ڕەتدانەوەیەکی ســـادە

و ڕەوانی شـــتە دراوەکەیە. بوونیشـــی مامەڵەنەکردنە لەگەڵ هەندێک شتی دراو، هەروەها مامەڵەکردنە لەگەڵ ئەو شتە پەیدا نەبوانەی لە کۆتاییدان. ڕەتدانەوەی ناوەکیش ڕاســـتەقینەی ئەو بوونەیە بەردەوام لە پەیوەندییەکەی لەگەڵ خۆیدا لە خـــۆی دوورەدەکەوێتەوە. ئەگەر ئەم بوونە خۆی ڕەتنەداتەوە دەبێت بەوەی هەیە، بۆنموونە شتێکی سادەی دراو. لەبەر ئەمە پەیوەندی بە شتی دراوەوە نییە چونکە شـــتی دراو ئەوەیە، کە بە سروشت هەیە. ئەمەش هەموو ئەگەرەکانی دەرکەوتنی جیهـــان دەهاوێتە دەرەوە. بۆئەوەی نەبیت بە شـــتێکی دراو، بوون-بۆ-خۆ دەبێت بـــەردەوام لە خۆی دووربکەوێتەوە؛ بەردەوام بوونی خۆی بکات بەوەی، کە نییە. ئەم خەسڵەتەش بوون-بۆ-خۆ وادەردەخات، کە یارمەتی نەدرێت و کۆڵەکەیەکیش بۆ ڕاگرتنی هەبوونی نادۆزێتەوە. لە ســـەرێکی دیکەوە، بوون-بۆ-خۆ سەربەستە و جیهان پەیدادەکات. ئەو بوونەیە دەیەوێ لەبەر ڕۆشنایی ئەوەی هەیە ببێت بەوەی لە داهاتوودا دەیگاتێ.

سەربەستی بوون-بۆ-خۆیە. مادام سەربەستیش شتێکی دراو یان خەسڵەت نییە، تەنیا لـــە هەڵبژاردنی خۆیدایە. سەربەســـتی بوون-بۆ-خـــۆ مامەڵەکردنە؛ سەربەســـتی نادیار و بێ هەڵبژاردن نییە. ئێمە بەبێ هەڵبژاردن لە بوونی خۆمان تێناگەین. بەڵام سەربەستی ئەو فاکتۆرەیە، کە هەڵبژاردن بەبێ مەرج دادەنێت.

حەوتـــەم، هەڵبژاردنێـــک بەبـــێ بناخـــە و دیاریکردنی هۆکارەکانـــی بێ واتا دەردەکەوێت. هۆی ئەمەش بۆ ئەو خاڵە دەگەڕێتەوە، کە سەربەستی بوونی خۆی هەڵدەبژێرێت، بەڵام نابێت بە بناخە بۆ بوونی خۆی. ئێمە دوایی لەم بەشـــەدا بۆ پەیوەندی نێوان سەربەســـتی و فاکتۆر باسیدەکەین. ئێستا ئەوەندە دەڵێین، کە ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی دەتوانێت خۆی هەڵبژێرێت و ناتوانێت خۆی هەڵنەبژێرێت. تەنانەت ناتوانێت نەبێت؛ لەڕاســـتیدا، خۆ کوشتن هەڵبژاردنە و سەلماندنی بوونە. لەم ڕێگەیەوە، کە دەبێت بە شـــتێکی دراو، ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتی بەشداری لە هەڵکەوتـــی هەمەکی بووندا دەکات، کە ئێمە بە بێهودەیـــی ناوزەدیدەکەین. ئەم هەڵبژاردنـــە لەبەر ئەوە بێهودە نییە، کە بـــێ هۆکارەیە، بەڵکو لەبەر ئەوەیە، کە ئەگـــەری خۆ-هەڵنەبژاردنی نییە. هەموو هەڵبژاردنێک لەســـەر بوونێک دامەزراوە چونکـــە هەڵبژاردن هەیە. بەڵام ئـــەم هەڵبژاردنە لێرەدا، وەکـــو ئەو دیاردەیەی ســـەرهەڵدەدات و پەیوەندی بە هیچ شـــتێکەوە نییە، بێهـــودە نییە. لەو ڕووەوە بێهودە دەبێت، کە بە هۆی هەڵبژاردنەوە هەموو بناخە و هۆکارەکان دێنە بوونەوە و واتایان پێدەبەخشرێت. بێهودەیە چونکە بوونێکە لەودیو هۆکارەکانەوە. کەوابوو، سەربەستی بەوجۆرەی ڕۆشنایی دەخاتە سەر بوونی کۆتاییەکە هەڵکەوتێکی سادە و ڕووت نییە. هەڵهاتنێکی بەردەوامە لەدەست هەڵکەوتن؛ بە ناوەکیکردن، لەناوبردن و بەخۆکردنی هەڵکەوتەکەیە، کە دەبێت بە هەڵبژاردن.

هەشـــتەم، پرۆژە سەربەســـتانەکە بنەڕەتییە چونکە بوونی منە. نابێ تەماع و ســـۆزمان خۆش بوێ و گرێی هەستکردن بەکەمیش بە پرۆژەی بنەڕەتی دابنرێت. بەڵکو پێویســـتە لە پرۆژە بنەڕەتییەکانەوە لەوان تێبگەین و بیاناسین. میتۆدێکی فینۆمینۆلۆجی دیاریکراو بۆ دەرخســـتنی پرۆژە ســـەرەتاییەکە دەبێ بدۆزینەوە. ئێمە ئەم میتۆدەش ناودەنێین ســـایکۆلۆجی شـــیکاری بونگەرایەتی و لە بەشـــی داهاتوودا باســـیدەکەین. ئێستا، ئێمە دەڵێین پرۆژە بنەڕەتییەکە، کە بوونی منە، پەیوەندی بەمشـــتە و ئەوشـــتەوە نییە، بەڵکو هەمووی بوونمـــە لەنێو جیهاندا. مـــادام جیهانیش لەبەر ڕۆشـــنایی کۆتاییەکە دەردەکەوێت ئـــەوا پرۆژەکە لەگەڵ ڕووکردنی بـــەرەو کۆتاییەکە جۆرە پەیوەندییەک بە جیهانـــەوە دیاریدەکات، کە بوون-بۆ-خۆ دەیەوێت هەیبێت. پرۆژەکە ســـاتیش نییە چونکە دەشێ لەنێو کاتدا نەبێـــت. هەروەهـــا بەوجۆرەش لە کات بەدەریش نییـــە تاکو دوایی کات بۆ خۆی دابنێ. بیرۆکەی "هەڵبژاردنی خەســـڵەتێکی ئاگامەندانەی" کانت ڕەتدەدەینەوە. بونیادی هەڵبژاردن لەوەدایە، کە هەڵبژاردن لەنێو جیهاندا بێت. ئەو هەڵبژاردنەی هیچـــە و دژی هیچە هەڵبژاردنی هیچە و وەکو هەڵبژاردنیش ڕەتدەدرێتەوە. تەنیا هەڵبژاردنـــی دیاردەیی هەیە بە مەرجێک ئێمەش لە دیاردە، وەکو ڕەها تێبگەین. بـــەڵام لەگەڵ ســـەرهەڵدانیدا هەڵبژاردن دەبێت بە کاتی چونکە دەیەوێت ئێســـتا بـــە داهاتوو ڕوشـــنبکات. ئێمە، لێرەدا، لەبەر ئەوەی مامەڵـــە لەگەڵ هەڵبژاردندا دەکەین ئەوا هەموو هەڵبژاردنێکمان ئاماژە بۆ هەڵبژاردنی دیکەش دەکات. ئەگەری هەڵبژاردنەکانی دیکە نە سەریانهەڵداوە و نەئاشکران. ئەمەش واتای بێهودەیی بە هەڵبژاردن و بوونم دەبەخشێت. کەوابوو، سەربەستییەکەم دەبێت بە سەرەخۆرەی سەربەستییەکەم. مادام من سەربەستم، هەموو ئەگەرەکانی خۆم دەکەم بە پرۆژە. هەمانکات، من خۆم، وەکو کەسێکی سەربەست دەردەخەم و دەتوانم بەردەوام ئەم پرۆژەیەم ڕەتدەنەوە و بیکەم بە ڕابردوو.

کاتێک بوون-بۆ-خۆ دەیەوێت بیر لە خۆی بکاتەوە ئەو شـــتەی هەیە لەڕێگەی پرۆژەی نەبوونەوە دەناسێت، لە بوونی خۆی ڕادەکات. ئەوەی هەیە بەجۆرێکی دیکە دەردەخات. خۆنەســـەلماندنەکەی بەسە تاکو سات بەرجەستەبکات؛ کە بە نەمانی پرۆژەی پێشو پرۆژەی نوێ دروســـتدەکات. سەرهەڵدانی پرۆژەی نوێ لەناوبردنی پرۆژەی پێشـــوە. لەبەرئەمە بوون-بۆ-خۆ لەبوونی نوێـــی خۆی دڵنیانییە. لەگەڵ ڕەتدانـــەوەی ئەو پرۆژەیـــەی کەوتۆتە نێو ڕابردووەوە دەبێت بـــەو پرۆژەیەی، کە 'هەبوو'، واتە، پرۆژەکانی نێو ڕابردوو دەبن بە هەڵوێستی بوون-بۆ-خۆ. هیچ یاسایەکی بوون ژمارەیەکی لەپێســـتر بۆ پرۆژەکانی بوونم دانانێت. ئەم بوونەی بوون-بۆ-خۆ جەوهەری مەرجدار دەکات. بەڵام پێویستە پرس بە مێژووی هەموو مرۆڤێک بکەین تاکو لەبارەی ئەو بوون-بۆ-خۆیەوە بیرۆکەیەکی لێوەرگرین. پرۆژە هەندەکییەکانمان

لەنێو جیهاندا ڕوو لە داهاتوویـــەک دەکەن و هەموویان لەنێو پڕۆژەیەکی جیهانیدا یەکیـــان گرتووە، کە بوونـــی ئێمەیە. بەڵام ئێمە هەمووی هەڵبـــژاردن و کردنین، ئەوا پڕۆژە جیهانییەکە پڕۆژە هەندەکییەکان ســـنوردار ناکات. هەریەکێک لە ئەوان هەڵبژاردنە؛ جۆرێک لە هەڵکەوت و داهاتووەکەی نەناسراوە. لەگەڵ ئەمەشدا لەنێو بەســـتێنی هەموو پەیوەندییەکانی منەوە لە بوونم لەنێو جیهاندا دەناســـرێن. لەم تیبینیانەوە بیردەکەینەوە باســـی سەربەستی بوون-بۆ-خۆمان لە بنەڕەتی بوونیدا کردبێت. هەروەها، بینیمان ئەم سەربەستییە داوای شتێکی دراوەکات، نەک وەکو ســـنورداری بەڵکو چەند مەبەســـتێکی دیکە. یەکەم، سەربەستی ڕەتدانەوەی شتە دراوەکەیە (خاڵـــی پێنجەم)؛ بەڕادەیەک ڕەتدانەوەی ناوەکی و ئاگامەندانەیە (خاڵی شەشـــەم)و ئاگامەندییەکەش ئاگامەندییە لە شتێک. بێجگە لەمە سەربەستی واتە سەربەستی هەڵبژاردن نەک سەربەستی هەڵنەبژاردن.

هەڵنەبژاردنیش، لەڕاستیدا، هەڵبژاردنی هەڵنەبژاردنە. ئاکامی ئەمەش ئەوەیە، هەڵبـــژاردن بناخەی بوونێکـــی هەڵبژێردراوە نەک خودی هەڵبـــژاردن. هەروەها، بێهودەیی سەربەستییە (کە لە خاڵی حەوتەمدا) ڕوونکرایەوە. لەپێشدا ئاماژەمان بۆ شتێکی دراو کرد، کە بێجگە لە فاکتۆری بوون-بۆ-خۆ چی دیکە نییە. دواجاریش، پـــڕۆژە جیهانییەکەی، جیهان ڕۆشـــندەکاتەوە. بە هۆی ئەم و ئەو هەڵوێســـتەوە دەکرێت دیاریبکرێت و بخرێتە سەر هەڵکەوتی جیهان.

هەموو ئەم خاڵانە بەرەو گرفتێکی گرانمان دەبەن: ئەویش پەیوەندی سەربەستییە بە فاکتۆرەوە. هەروەها، توشـــی ڕەخنەشـــمان دەکەن. ئایا من، کە کورتە باڵام دەتوانـــم هەڵیبژێرم باڵابـــەرز بم؟ ئەگەر قۆڵێکم هەبێـــت دووان هەڵبژێرم؟ هتد. ئەمەنە سنورداریتین، کە فاکتۆری حاڵەتەکەم بەسەر سەربەستی هەڵبژاردنەکەمدا دەیســـەپێنێت. کەوابوو، باشـــترە لە لایەنەکانی دیکەی سەربەستی بکۆڵینەوە و باسی پەیوەندییەکەی بە فاکتۆرەوە بکەین.

٢. سەربەستی و فاکتۆر: هەڵوێست

ئەو بەڵگە باوەی دژی سەربەستی دادەنرێت گرنگی باسەکەمان بیردەخاتەوە. دەردەکەوێت بەبی گۆڕانی هەڵوێســـتمان نەتوانین خۆمان بگۆڕین. من لە وازهێنان لە چینەکەم، نەتەوەکەم و خێزانەکەم یان لە دامەزراندنی دەستەڵات و چارەنوسی خۆمدا سەربەست نیم. من بە کرێکاری، وەکو فەرەنسییەک و بە نەخۆشی سفلسەوە یان سیلەوە لەدایکبووم. مێژووی ژیان، بەهەرجۆرێک بێت، مێژووی سەرنەکەوتنە. هەروەها، بۆ پەیڕەویکردنی سروشـــت پێویستە ملکەچ بیت؛ ئەمەش دامەزراندنی کارەکانمە لەنێو تۆڕی ناچارەکییدا. لەوەدەچێت مرۆڤ لەجێگەی خۆدروســـتکردن

ئاووهەوا، زەمین، ڕەگەز یان چین و زمان دروستیبکەن. ئەو بەشێکە لە میرات، بارودۆخی منداڵی، ڕەوشت و ڕووداوە گەورە و بچوکەکانی ژیانی.

ئەم بەڵگەیە گرفتێکی گەورەی بۆ شۆڕبکەوتوانی سەربەستی دروستنەکردووە. دێکارت، لەپێش هەموو بیریارەکانەوە (ویستی)بە نەبڕاوە داناوە و لەو باوەڕەشدایە پێویستە "خۆمان بدۆزینەوە نەک چاوەڕوانی چارەنوس بین." لێرەدا، دەبێت چەند جیاوازییەک دەستنیشان بکرێن. شۆڕبکەوتوانی ناچارەکی باس لە چەند فاکتۆرێک دەکەن، کە پێویست ناکات ئێمە ئاوەڕیان لێبدەینەوە. بەتایبەتی پێکەوەبوونی لایەنە دژەکان لەنێو شتەکاندا دژی سەربەستی بە بەڵگە دانانرێت چونکە ئێمە پەیدایاندەکەین. لوتکەی چیاکە، کە خۆی بە بەرز و سەخت بۆ پێداهەڵگەڕان دەردەخات، بۆ تەماشاکردنی دەشت و دۆڵەکە شوێنێکی خۆشە. لوتکەکە بە تەنیا و بەبێ ئەم پەیوەندییانە شتێکی بێ لایەنە: چاوەڕوانە کۆتاییەک ڕۆشنایی بخاتە سەر و بدۆزرێتەوە و خۆی، وەکو کۆسپ یان شوێنێکی خۆش دەربخات. هەروەها، خۆی لەنێو بەستێنی ئامێرە-ئاڵۆزەکان، کە لەپێشتر باسمانکرد، بەرجەستەدەکات. بەبێ تەکنیکی هەڵگەڕان بەسەر شاخدا و ئەو شتانەی پێویستیمان پێیانە لوتکەکە بۆ هەڵگەڕان نە ئاسان و نە سەختە؛ پرسیارکردنەکەش لەبارەیەوە پەیوەندی بە شاخ هەڵگەران نابێت. شتە سەختەکان (کە هایدیگەر بە 'هەبووە سەختەکان' ناوزەدیان دەکات، لەسەرەتاوە سەربەستی کارکردنەکانمان بەربەستدەکەن، بەڵام سەربەستییەکەمان ئەو بەستێن و تەکنیکانە یان کۆتاییانە پێکدەهێنن، کە پەیوەندییان بە دەرخستنی بەربەستەکەوە هەیە. ئەگەر لوتکەکە "زۆر سەخت بۆ هەڵگەڕانیش" دەرکەوێت، ئێمەش کۆڵ لە هەڵگەڕانەکە بدەین لوتکەکە بەمجۆرە خۆی نیشاندەدات چونکە لەبنەڕەتەوە ئێمە بەو شتەمان دانا، کە دەتوانین پیایدا هەڵگەڕێین. کەواتە، سەربەستییەکەمان ئەو ڕێگرانە پێکدەهێنێت، کە توشمان دەبن.

هەڵبەتە، پاش ئەم تێبینیانە، ئەوەی ناوی نەهێنراوە و بیری لێنەکراوەتەوە لە بوون-لەنێو-خۆدایە، کە لەو فاکتۆرە بەرپرسە سەربەستییەکەمان ڕۆشنایی دەخاتەسەر. ئەم پاشماوەیە نابێت بە بەربەستی سەربەستی: لەڕاستیدا چەند پاشماوەکە سەخت بێت سەربەستییەکەش زۆرتر دەبێت بە سەربەستی. بێگومان، هەموو کەسێک لەگەڵ ئێمە لەسەر ئەو خاڵە هاوڕایە، کە کەسێکی سەربەست ئەوەیە بڕیار لەسەر پڕۆژەکانی بدات. بۆ ئەوەی بە کردەوە پڕۆژەکان دابمەزرێن و بڕیاردان لەسەر کۆتایی پڕۆژەیەکی سادە دەبێت لە ناسینەوەی لەپێشتری کۆتاییەکە جیابکرێتەوە. ئەگەر ناسین بۆ بڕیاردان بەس بێت، ئەوا بە جۆرێک دەکەومە نێو جیهانەوە، کە خەون و ڕاستەقینەی تێدا جیانەکرێنەوە. من حوکم بەسەردراوە گۆڕانکارییەکانی جیهان لەگەڵ گۆڕانکارییەکانی ئاگامەندیمدا

ببینـــم؛ من ناتوانم له پەیوەندییەکەمـــدا لەگەڵ چەمکەکەم "لەنێو کەوانەدانان" و دواخســـتنی حوکمدانەکەم بکەم، کە ڕاســـتەقینە لە چیرۆک جیادەکاتەوە. ئەگەر بابەتێک کتوپڕ لەگەڵ هەســـتپێکردنەکەدا ســـەرهەڵدات ئەوا ناتوانین هەڵیبژێرن یـــان ئەو بابەتە بێت ئێمە دەمانەوێت. کاتێک جیاوازی لەنێوان حەزێکی ســـادە، نوێنەرایەتییدا من هەڵیدەبژێرم و هەڵبژاردن دامەزرا، سەربەستیش وندەبێت. ئەو کاتە سەربەستین، کە دوا چەمکێک ئێمە بە خۆمان دەناسێنێت دەبێت بە کۆتایی و ئەوەی هێشتا نییە. لە ئاکامدا، دەشێ کۆتاییەکە بەرزێتی بێت بەتایبەتی ئەگەر هەبوویەکی ڕاســـتەقینە بێت و ئێمەش لە خۆی جیابکاتەوە. لەگەڵ ڕەتدانەوەی ناوەکیدا بوون-بۆ-خۆ ڕۆشـــنایی دەخاتە ســـەر بوونی شتەکان و پەیوەندییان بە یەکدییەوە. لێرەدا، سوڕانەوەی بازنەیی نادۆزینەوە چونکە سەرهەڵدانی بوون-بۆ-خۆ ڕاســـتەوخۆ کاریگەرێتی خۆی دەنوێنێت. ئەگەر ئەمەش دروســـت بێت، ئەوا بەرجەستەبوونی شتەکان لە سەربەستی جیانابێتەوە. بە هۆی ئەوانەوە سەربەستی خـــۆی لەکۆتاییەکە جیادەکاتەوە و یەکدەگرێتەوە، کە[بوون-بۆ-خۆ]دەکات بەوەی هەیە. بەرگریکردن لەلایەن هەبوویەکەوە مەترســـی بۆ سەربەستی دروستناکات و یارمەتیدەدات خۆی وەکو سەربەســـتی بەرجەستەبکات. سەربەستی بوون-بۆ-خۆ بە بەرگریکردن لەلایەن جیهانەوە هەیە. لەدەرەوەی ئەم پەیوەندییەدا چەمکەکانی سەربەستی، ناچارەکی و پێویستی واتایان وندەکەن.

لەســـەرو ئەمەوە پێویســـتە ئاماژە بۆ ئەو خاڵەش بکەین، کە سەربەستی ئەو واتایە نابەخشـــێت "هەموو خواستێکت بەدەســـت بهێنێت"، بەڵکو ئەوەیە (لەنێو واتا بەرفراوانەکەی هەڵبژاردندا) "کەســـێک خواســـتەکانی خۆی دیاریبکات." بە واتایەکی دیکە، ســـەرکەوتن بۆ سەربەستی گرنگ نییە. بەڵگەی کەسە سادەکان دژی فەیلەســـوفەکان لە تێنەگەیشـــتنەوە پەیدادەبێت: چەمکـــی ئەزمونگەرانە و باوی سەربەســـتی، کە بارودۆخی مێژوویی، ڕامیاری و ئاکاری هێناویانەتە کایەوە، "تەوانایی بۆ گەیشـــتن بە کۆتایی." چەمکی فەلســـەفی و تەکنیکی سەربەستی، ئەو چەمکەی ئێمە دەمانەێت بەکاریبهێنین ســـەربەخۆیی هەڵبژاردنە. بەهەرحاڵ، پێویســـتە، ئەوەش بزانین کە هەڵبژاردن و کردن یەک شـــتن و بۆ ئەوەی خەون و خواست لەیەکدی جیابکرێنەوە دەبێت پێش بڕیاردان لەسەری هەڵبژاردن بناسرێت. ناگونجێت بڵێین زیندانییەکە هەمیشـــە لە چوونەدەرەوەی لە زیندان سەربەستە. ئەمە بێهودەیە یان بڵێن لە حەزکردنەکەی بۆ بەربوون سەربەستە، کە ڕاستییەکی سادەیە. ئەو لەهەوڵدانیدا بۆ ڕاکردن لە زیندان (یان بەربوون) سەربەستە؛ لەهەرچ حاڵەتێکدا بێت، دەتوانێت ڕاکردن بکات بە پرۆژە و بەهاکەشی لەڕێگای کارکردن بۆ ڕاکردنەکە دیاریبکات.

لەبەرئـــەوەی هەڵبـــژاردن و کردن لـــە یەکدی جیاناکەینەوە، باســـەکەمان بۆ سەربەســـتی زۆرمان لێدەکات واز لە جیاوازی نێوان مەبەست و کردنیش بهینین. وەکو چۆن بیرۆکەکان لەو زمانە جیانابنەوە، کە دەریاندەبڕێت مەبەستیش لە کردن جیانابێتەوە؛ گوتەکانمان بیرۆکەکانمان دەردەخەن و کردەوەکانیشمان مەبەستەکان بەرجەستەدەکەن. یارمەتی مەبەستەکانمان دەدەن تاکو مامەڵە لەگەڵ بابەتەکاندا بکەن.

دێکارت، پاش تێگەیشـــتن لە ڕواقییەکان، ئەم جیاوازییەی نێوان سەربەستی هەڵبژاردن و سەربەســـتی بۆ وەدەستهێنان باســـکردوە. هەروەها، کۆتاییش بەو بەڵگانە دەهێنێت، کە لەســـەر جیاوازی نێوان "ویســـت" و "توانایی" ڕادەوەستن و تاکو ئەمڕۆش نەیارانی سەربەســـتی بەکاریاندەهێنن. لەگەڵ ئەمەشدا، دروستە سەربەســـتی لەلایەن بابەتە ڕەتدراوەکەیەوە بەرەنگاری دەکرێت. بۆ دەرخســـتنی ئەوەی بزانین، کە لایەنە دژوەســـتاوەکان و خەســـڵەتی بابەتەکە لە سەربەستی جیانابنەوە، دەبێـــت بەڵگەیەک دابمەزرێنین دوو ڕێگا ببڕێـــت؛ یارمەتیمان بدات بیســـەلمێنین سەربەســـتی لە ئاستی بابەتە دراوەکەیدا بە ســـاختە دەرناچێت و لەلایەکی دیکەشەوە بارودۆخێکی ئۆنتۆلۆجی بۆ سەربەستی دەربخات. ئایا نابێت لەگەڵ هەندێک فەیلەســـوفی سەردەمدا بڵێین، سەربەســـتی بەبێ ڕێگرتن نییە؟ وەکو چۆن ئەوەمان باســـکرد، کە سەربەســـتی بەتەنیا ناتوانێت ڕێگەگرتنەکە بۆ خۆی دروستبکات، مەحاڵیشـــە بڵێین بوون-لەنێو-خۆ ئۆنتۆلۆجییانە لە بوون-بۆ-خۆ لەپێشـــترە. لەبەرئەمە بۆ خاڵەکانی پێشـــومان دەگەڕێینەوە و مامەڵە لەگەڵ پرســـیارەکەمان ســـەبارەت فاکتۆر دەکەیـــن. ئێمە ئەو خاڵەمان ســـەلماند، کە بوون-بۆ-خۆ سەربەســـتە. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێـــت بوون-بۆ-خۆ بناخەی بوونی خۆیەتی. ئەگەر سەربەستی لەوەدابێت ئەو بوونە بناخەی خۆیەتی، ئەوا پێویستە سەربەستی بڕیار لەسەر بوونی خۆی بدات. ئەم پێویستییەش بە دووجۆر واتاکەی لێکدەدرێتەوە. یەکەم، پێویستە سەربەستی بڕیار لەسەر بوونی-سەربەستی خۆی بـــدات. ئەمەش تەنیا لە هەڵبژاردنی کۆتاییدا نییە، بەڵکو دەبێت بوونی خۆشـــی هەڵبژێرێـــت. ئەمە ئـــەوە دەگەیەنێت، کە ئەگەر بوونی سەربەســـت و بوونی نا-سەربەست پێکەوە و بەیەکسانی لەبەردەم هەڵبژاردنە سەربەستەکەدا قوتدەبنەوە. مادام سەربەســـتییە لەپێشترەکە بۆ هەڵبژاردنی سەربەستی پێویستە ئەوا توشی پرۆسەیەکی نەبڕاوە دەبین. لەڕاستیدا، ئێمە ئەو سەربەستییەین، کە هەڵدەبژێرێت، بەڵام هەڵینابژێرین سەربەســـت نین. حوکم بەســـەر ئێمەدا دراوە سەربەست بین، وەکو لەپێشتر باسمانکرد، فرێدراوینەتە نێو سەربەستییەوە یان هایدیگەر گوتەنی، (بەجێماوین). بەجێمانەکەش بێجگە لە سەربەستی هیچ بناخەیەکی دیکەی نییە. ئەگەر سەربەستی ڕاکردن لە بابەتە دراوەکە و فاکتۆر بێت، ئەوا فاکتۆری ڕاکردن

لە فاکتۆر دێتەکایەوە. ئەمەش فاکتۆری سەربەستییە. مادام سەربەستی نابێت بە بناخە بۆ بوونی خۆی، ئێمە دەتوانین بە جۆرێکی دیکەش لەم خاڵە تێبگەین، کە بەهەمان ئاکاممان دەگەیەنێت. ئەگەر سەربەستی بڕیار لەسەر بوونی خۆی بدات تەنیا بوونی نا-سەربەستانەی من نابێت بەشتێکی پێویست بەڵکو نەبوونی ڕەهای منیش دەبێت بە گونجاو. ئێمە بینیمان چۆن لە پڕۆژەی سەرەتایی سەربەستیدا کۆتایی بۆ هۆکارەکان دەگەڕێتەوە تاکو پێکیان بهێنێت؛ بەڵام ئەگەر سەربەستی بناخەی خۆی بێت، ئەوا کۆتاییەکە دەبێت بۆ خۆی بگەڕێتەوە و هۆکەش بهێنێتە بوونەوە. بابزانین ئاکامی ئەمە چییە: بوون-بۆ-خۆ لە نەبوونەوە بۆ گەیشتن بە کۆتایی ڕێدەگرێت. ئەم شێوازی بوونە بەگوێرەی کۆتاییەکەی دەگونجێت نەک بەگوێرەی ماف یان فاکتۆر. هەروەها، دروستە لەنێو یەکێک لەو هەزار ڕێگایانەی بوون-بۆ-خۆ ڕوویانتێدەکات، ئەم بوونە خۆی بە کەسانی دیکە، وەکو بوونێکی خاوەن ماف بناسێنێت. ئێمە لەنێو بەستێنێکی بەرفراوانی پڕۆژەیەکماندا، کە بوونمان لە هەڵسوکەوتەدا دیاریدەکات لەسەر مافەکانمان سوردەبین. ئەمەش هۆکارە بۆ خۆدانانی مرۆڤ بە هەڵسوکەوتەکانی و خۆی لەبەردەم "دادوەری نێو دادگا" و "فەرمانبەری دارایی‌دا" دەبینێت. بوونی هەریەکێک لەم هەڵسوکەتانە لەسەر کۆتاییەکەیان ڕاوەستاوە. بە خۆدانانی یەکێک لەوان دەکەوێتە سەر خۆپاراستنیش لە هەڵکەوت. بەڵام سەرکەوتن، وەدەستهێنان لە ڕاکردن و هەڵکەوت دەگەڕێتەوە بۆ دامەزراندنی بوونی هەڵکەوتەکە. سەربەستی بە کۆتاییەکەی خۆی سنوردارناکات. بێگومان بە هەڵبژاردنەوە هەیە، کە کۆتاییەکە دروستەدەکات، بەڵام خاوەنی ئەو ڕاستییەش نییە، کە گوایە سەربەستییەک هەیە کۆتاییەکە دەناسێت. ئەو سەربەستییەی بوونی خۆی پێکدەهێنێت واتای سەربەستی وندەکات. سەربەستی دەستەڵاتێکی سادە و بێسنور نییە. ئەگەر وا بوایە دەبوو بە هیچ یان بوون-لەنێو-خۆ؛ بە تێهەڵکێشکردنی شێواوی نەبوون و بوون-لەنێو-خۆ کەسێک سەربەستی بە هێزێکی ڕووتی پێش هەڵبژاردن دادەنێت. سەربەستی لەگەڵ سەرهەڵدانی کردەوە خۆی سنوردارەدەکات. وەکو بینیمان، کردنیش پێویستی بە لەناوبردنی بابەتەکەی هەیە. مرۆڤ کار لەسەر شتێک یان بەرانبەر شتێک دەکات. کەوابوو، سەربەستی کەمی بوونە لە پەیوەندییەکەیدا لەگەڵ شتە دراوەکە؛ بوون بە پڕی سەرهەڵنادات. ئەگەر ئەم کەلەبەرە بێت لە بووندا، ئەم نەبوونەی بوون، کە باسمانکرد، پێویستی بە هەموو بوونە تاکو لەوێوە، وەکو کەلەبەر خۆی دەربخات. بوونی خۆی لە نەبوونەوە دیاریناکات چونکە هەموو بەرهەمێک لەبەر ڕۆشنایی نەبووندا تەنیا بوون-لەنێو-خۆیە.

ئێمە لە کەرتی یەکەمی ئەم نوسراوەدا سەلماندمان، کە نەبوون تەنیا لەنێو بووندا سەرهەڵدەدات. ئێستا دەمانەوێت لە پەیوەندی نێوان بونیادەکانیان

تێبگەین. لەبەر ئەوەی سەربەستی ڕاکردنە لە بوون و خۆ لەگەڵ بووندا ڕێکناخات، لەنێو پرۆژەی (پشکنین)دا دروستدەبێت؛ ئەگەر کەسێک لەنێو ئامانجێکدا زیندانی نەکرابێت لێی ڕاناکات. پرۆژەی (خۆ) لە قەراخ بووندا ناتوانێت ببێت بە لەناوبەری بوونەکە. سەربەستی ڕاکردنە لە مامەڵەکردن لەگەڵ بووندا؛ لە ناوبردنی ئەو بوونەیە، کە هەیە. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت، کە دەبێ لەپێشدا ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی هەبێت و دوایی سەربەستییەکەی بدۆزرێتەوە. لەپێش و دوایی دوو چەمکن خودی سەربەستی دایهێناون. سەربەستی دووجۆر لەناوبردنە، لەناوبردنی ئەو بوونەی، کە هەیە و لەناوبردنی ئەو بوونەی لەنێو بوونە هەبووەکەدایە. ئاشکرایە، سەربەستی بوون-لەنێو-خۆ نییە. بەڵام لەبەر ڕۆشنایی کەمییەکە و ئەو کۆتاییەی هەڵیبژاردوە بوونێک هەیە، کە دەبێت بەبوونی ئەو. سەربەستی لەپشت بوونی خۆیەتی یان لەودیو ئەو بوونەیە، کە هەڵینەبژاردوە؛ مادام ئاوەڕ لە خۆی دەداتەوە، سەربەستی دەبێت بەسەرچاوە بۆ سەرهەڵدانی پەیوەندییەکەی بە بوونەوە؛ یان بوونی لەنێو جیهاندا. سەربەستیش ئەوە نییە کەسێک سەربەست بێت سەربەست نەبێت یان بوونی نەبێت. هۆی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو ڕاستەقینەیەی، کە ئەو ناتوانێت نەبێت یان نەبێت بەهەڵکەوت. هەڵکەوت و فاکتۆر یەک شتن؛ بوونێک هەیە، کە سەربەستییە و لە شێوازی نەبوون (لەناوبردن)دایە. بوونی فاکتۆری سەربەستی یان بوون لەنێو جیهاندا یەک شتن و لەیەکدی دەچن. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە لە بنەڕەتەوە سەربەستی پەیوەندییە لەگەڵ شتە دراوەکەدا.

ئایا ئەم پەیوەندییە چییە؟ ئایا ئەوە دەگەیەنێت، کە شتەدراوەکە (بوون-لەنێو-خۆ) سەربەستی سنوردارەکات؟ با لە نزیکەوە تەماشای ئەم کێشەیە بکەین. شتەدراوەکە نابێتە هۆکار بۆ سەربەستی (چونکە تەنیا شتی دراو دروستدەکات)، هەروەها بەڵگەش بۆ سەربەستی نییە (چونکە سەربەستی بەڵگە دادەنێت). مادام ئێمەش لە ئاستی هەڵکەوتێکی ڕەواندایین، ئەوا نابێت بە مەرجێکی پێویست بۆ سەربەستی. ئەو زەمینەش نییە، کە بەبێ ئەو سەربەستی نەتوانێت خۆی بخاتەگەر چونکە ئەگەر وابێت سەربەستی دەبێت بە فۆرمەکەی ئەریستۆ و شتیکی لەپێشتر ئامادەکراو یان (پنیۆما)ی ڕواقییەکان و بەدوای ئەستویەکدا دەگەڕێت کاری لەسەربکات. شتەدراوەکە ناکەوێتە نێو پێکهاتەی سەربەستییەوە چونکە سەربەستی ناوەکییە و ڕەتدانەوەی ناوەکی شتەدراوەکەیە. سەربەستی بە هەڵبژاردنی خۆی دەبێت بە هەڵکەوتێکی ڕەوان و شتەدراوەکە ڕەتدەداتەوە. شتەدراوەکە پانتایی بوونە و سەربەستی بە کەمییەکەیەوە ڕەنگی دەکات، بەڕەتدانەوەکەشی ڕووناکی دەخاتە سەر و ئەو کۆتاییەی تێدا دەبینێت، کە هێشتا پەیدا نەبووە. مادام سەربەستی هەیە شتە دراوەکەش دەبێت بە سەربەستی. سەربەستیش ناتوانێت بە هیچ جۆرێک خۆی لە بوون بشارێتەوە. پێویستە خوێنەر تێبگات، کە شتە

دراوەکە ئەوەیە بوونـ بۆـ خۆ ڕەتی دەداتەوە ببێت بە ئەو. لەش، وەکو تێڕوانینێک بـــۆ جیهان، ئەو ڕابـــردووەی بووە بە جەوهەری بوونـ بۆـ خۆ ســـەر بە یەک جۆر ڕاستەقینەن. سەربەستی لەگەڵ خۆ دوورخستنەوەکەیدا سیستەمی پەیوەندییەکان دادەمەزرێنێت. ئەمەش لەســـەر تەماشاکردنی کۆتاییەکەیە لەنێوان هەموو بوونەـ لەنێوـ خۆکانـــدا (پانتایی بوون لەنێـــو جیهاندا) و ئەو بوونەی ســـەرهەڵدەدات، ڕوودەدات.

لەگـــەڵ پرۆژەدانان و ڕووەو کۆتایی سەربەســـتی خـــۆی دەکات بە بوونێکی هەندەکـــی و هەبوو لەنێو جیهاندا. سەربەســـتی بوونی خۆی هەڵنابژێرێت؛ بەڵکو بـــە هەڵبژاردنی کۆتاییەکەی ئەو هەبووەش لەم یان لەو شـــێوازەدا پەیدادەکات. هەڵکەوتنـــی سەربەســـتی و جیهان لەبەر ڕۆســـنایی کۆتاییـــە هەڵبژێردراوەکەدا دەردەکەوێـــت؛ لەنێو یەک ڕەتدانەوەدا دادەمەزرێت. سەربەســـتیش ناتوانێت ئەو هەبووە بناسێتەوە چونکە بۆ ئەو کارە دەبێت خۆی لەدەرەوە هەڵبژاردنەکان ڕاگرێت. ئەمەش سەربەســـتی لەناودەبات. ئێمە هەڵوێست بۆ هەڵکەوتی سەربەستی لەنێو پانتایی بووندا بەکاردەهێنین، ئەگەر شتەدراوەکەی لەبەر ڕۆشنایی هەڵبژاردنەکەدا سەربەستی سنوردار نەکات. کەوابوو، شتەدراوەکە خۆی وەکو بوونـ لەنێوـ خۆیەکی دڕندە نیشاننادات. هەمیشەش وەکو هۆکار دەناسرێت و کۆتاییەکە دەریدەخات.

هەڵوێســـت و هاندەر یەک شـــتن. بوونـ بۆـ خۆ خۆی لەنێو مامەڵەکردن لەگەڵ بووندا و هەڕەشـــەکردن لەلایـــەن بوونەوە دەدۆزێتەوە. حاڵەتی شـــتەکان، وەکو هۆکار بۆ ڕەتدانەوە، بەرگریکـــردن و پەلاماردان دەبینێت. بەڵام دەتوانێت ئەوانە بدۆزێتەوە ئەگەر سەربەســـتانە ڕوو لە کۆتاییەکە بکات، هەست بە هەڕەشەکردن و خۆشـــگوزەرانی دەوروبەری بکات. ئەم تێبینیانە دەریدەخەن، هەڵوێســـت، کە دەستکردی هەڵکەوتنی بوونـ لەنێوـ خۆ و سەربەستییە، دیاردەیەکی تەمومژاوییە و مەحاڵە بوونـ بۆـ خۆ تیایدا بەشـــداریکردنی سەربەســـتی و هەبووەکە لەیەکدی جیابکاتەوە. بەوجۆرەی سەربەســـتی ڕاکردنە لە هەڵکەوت، کە بۆ ئەوەی ڕابکات دەبـــێ هەبێت، هەڵوێســـتیش هاوئاهەنگییەکـــی سەربەســـتانە و دیاریکردنێکی سەربەســـتانەی هەبووە دڕندەکەیە، کە ڕێگە بە دیاریکردنەکە بە هیچ شـــێوەیەک نادات. من لەژێر لوتکەی چیایەکدام، کە ناپێورێت. تاشە بەردەکە، وەکو پرۆژەی دووەم لەنێو پرۆژەی پێوانەکەدا دەبینرێت. واتاکەشـــی بە پرۆژە سەرەتاییەکەی بوونمـــەوە لەنێو جیهاندا بەســـتراوە. کەوابوو، بەردەکە لەنێـــو زەمینەی جیهاندا هەڵبژاردنە سەربەســـتە سەرەتاییەکەم دەیتاشێ. بەڵام، لەلایەکی دیکەوە، ئەوەی سەربەستییەکەم دەستی نایگاتێ پێوانی بەردەکەیە. ئەمەش پەیوەندی بە بوونی سەختی بەردەکەوە هەیە. لەگەڵ ئەوەشدا، بەردەکە بەرگریکردنی خۆی بۆ پێوانەکە دەردەخات ئەگەر بۆ پێوان سەربەســـتی بیخاتە نێو هەڵوێستەوە. بۆ گەشتیارێک

بێـــرەدا گـــوزەردەکات و دەیەوێت جوانی دەشـــت و دەر ببینێت، لوتکەی چیاکە خۆی وەکو شـــتێک بپێوێت یان نا دەرناخات؛ وەکو شـــتێکی جوان یان ناشـــرین دەبینرێت. مەحاڵە بزانین، لە هەموو حاڵەتێکی تایبەتدا، چی لە سەربەستی و لە هەبووە دڕندەکەوە ڕوو لە بوون-بۆ-خۆ دەکات. شتەدراوەکە تەنیا لەبەر ڕۆشنایی پڕۆژەی سەربەستیدا دەبینرێت. پڕۆژەی سەربەستیش شتە دراوەکە، بەو جۆرەی هەیـــە دەردەخات (بەرگریدەکات یان تەســـلیم دەبێت). پێویســـتە ئەوەش بزانین بەرگریکردنی شـــتەدراوەکە خەســـڵەتێکی بوون-بۆ-خۆ نییە ڕاستەوخۆ بناسرێت. سەربەستی ڕۆشنایی دەخاتەســـەر. جیهان بەرانبەر سەربەستی بەرەنگاریدەکات. مرۆڤ لە سەربەســـتییەکەیدا توشی بەرەنگاری دەبێتەوە. هەروەها، ئەوەی بۆ من دەبێت بە ڕێگر لەوانەیە بۆ کەســـێکی دیکە ڕێگر نەبێـــت. ڕێگرتنێکی ڕەها نییە و تەنیا لەنێو پێکەوەبوونی لایەنە نەیارە سەربەســـتەکان سەرهەڵدەدات. پێکەوە بوونەکەش بەهای کۆتایی سەربەســـتییەکە دیاریدەکات. تاشـــەبەردەکە ناتوانێت ببێت بە ڕێگر ئەگەر من ســـوربم لەسەر هەڵگەڕان بە لوتکەی چیاکەدا. لەلایەکی دیکەشـــەوە، ئەگەر من ئارەزووەکەم بۆ هەڵگەڕان مەرجداربکەم لوتکەکە نابێت بە هاندەر بۆ گەیشتن بە کۆتاییەکەم.

کەوابوو، پێکەوەبوونم لەگەڵ جیهاندا، وەکو دوولایەنی نەیار، پەیوەندی وەستانم لەئاستی کۆتاییەکانمدا، کە خۆم دایدەمەزرێنم دەردەخات. پەیوەندییەکەش ئاسان نییە. پەیوەندییەکە سەربەســـتی ڕۆشنایی دەخاتەسەر و لەنێو شتە دراوەکەدایە، لە لێواری تاشـــەبەردەکە و سەربەستییەکەی مندایە؛ لەنێوان فاکتۆرێکی ڕووت و هەڵکەوتێکدایە، کە نییە. لەوانەیە هەڵگەڕان بەســـەر تاشەبەردەکەدا بۆ کەسێکی وەرزشکار ئاسان و کەسێکی دیکە سەخت بێت، کە لەشی ڕانەهاتووە. لەشەکەش لێـــرەدا وا خـــۆی دەردەخات پەیوەنـــدی بە وەرزش و ڕاهێنانەوە سەربەســـتانە هەبێت. من لەبەر ئەوەی لەوێدا وەستاوم و خۆم کردوە بەوەی هەم تاشەبەردەکە، وەکو نەیار دەردەکەوێت. بۆ پارێزەرێک لەنێو شـــار دەڕی و ڕۆبی پارێزەری لەنێو دادگا لەبەردایـــە، هەڵگەڕانی بەردەکە نە ســـەختە و نە ئاســـان؛ لەنێو هەمووی 'جیهـــان'دا تواوەتەوە. لەلایەکەوە، من لەشـــم بە لاواز هەڵدەبژێرم و لەئاســـتی ســـەختییەکاندا (هەڵگەڕان بەســـەر چیادا، ســـواری پاســـکیل یان وەرزشکردن) ڕایدەگرم. ئەگەر بەشداری لەوەرزشدا نەکەم. لەنێوشار بژیم، تەنیا بازرگانی بکەم یان بنوسم، ئەوا لەشم بۆ کارە[سەختەکان] ناگونجێت.

کەوابوو، با بڕوانینە پارادۆکســـی سەربەســـتی: سەربەستی لەنێو هەڵوێستدا هەیە، هەڵوێســـتیش لەنێو سەربەســـتیدایە. لە هەموو شـــوێنێکدا، ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی ڕووبەڕووی بەرەنگاری و ڕێگرەکان دەبێتەوە، کە خۆی دروستینەکردون و واتاکەشیان لە هەڵبژاردنە سەربەستەکەیدا دەردەکەوێت. بۆ ئەوەی لە واتاکانیان

تێبگەین چەند نموونەیەک دەهێنێنەوە. ئەوەی بە فاکتۆری سەربەستی ناوزەدمانکرد شـــتێکی دراو بوو، کە هەیە و پرۆژەکە ڕۆشـــنایی دەخاتە سەر. هەرچەندە لەبەر ڕۆشـــنایی یەکێتی پرۆژەیەکدا دەردەکەوێت، شتەدراوەکە بە چەند شێوازێک خۆی بەرجەستەدەکات. ئەو شـــوێن، لەش، ڕابردوو، بارودۆخی منە و کەسانی دیکەش حوکمی بەســـەردا دەدەن. دواجاریش، دەبێت بە پەیوەندییە بنەڕەتییەکەم لەگەڵ کەسانی دیکەدا. ئێمە بە نموونەوە ئەم بونیادانەی هەڵوێست باسدەکەین. باشترە ئەو خاڵەشـــمان لەبیرنەچێت، کە هیچ لەم بونیادانـــە لەوانی دیکە جیانابێتەوە و بەتەنیا نییە.

ئەلف. شوێنی من

ئەو شـــوێنەی منی تێدایە، بەگوێرەی (ئەوان)ی نێو جیهان، پێناســـدەکرێت. بێگومـــان، ئـــەو خاڵەیە منـــی تێـــدا "دەژیـــم" (ولاتەکەمە بە خۆرەتـــاوەوە، ئاوهەواو، ســـامانەکەی، دەریا، ڕوبار و چیاکانی). هەروەها، ڕێکخســـتنی بابەتە ئامادەبووەکانیشـــە (وەکو مێزەکە، پەنجەرەی پشت مێزەکە، کەنتۆری لای چەپی مێزەکە، کورســـییەکەی لای ڕاست و لەودیو پەنجەرەکەشەوە شەقام و دەریاکە.) ئەمانە هەموویان دەبن بە بەشـــی ڕێکخستنەکە. ناگونجێت من لە شوێنێکدا نەبم، ئەگینـــا پەیوەندییەکەم بە جیهانەوە دەبێت بەحاڵەتـــی لێکۆڵینەوە و جیهانیش بەوجۆرەی باسمانکرد بۆ من نابێت. بێجگە لەمە، هەرچەندە سەربەستانە دەتوانم شـــوێنەکەم هەڵبژێرم (من خۆم "هاتم" بۆ ئێرە)، هێشـــتا بوونم لەم شوێنەدا بەو ڕێگە و بابەتانەوە بەستراوە من شوێنیان کەوتوم.

شوێنەکەم ئاماژە بۆ شـــوێنێکی پێشو دەکات، ئەویش بۆ شوێنێکی پێشوتر و هتد، تا دەگاتە هەڵکەوتێکی ڕووتی شوێنەکەم؛ ئەوەش ئەو شوێنەیە، کە ئاماژە بۆ شوێنێکی دیکە ناکات و بەشێکە لە ئەزمونەکەم: ئەو شوێنەیە لەگەڵ لەدایکبوونمدا بە من دراوە. بێسودە ئەم شوێنەش لەسەر ئەو شوێنەی دایکم لە کاتی لەدایکبوونی مندا لەسەری وەستاوە، باسبکەم. زنجیرەکە پچڕاوە و ئەو شوێنانەی دایک و باوکم سەربەستانە هەڵیانبژاردووە بۆ شوێنەکانی من دەستنادەن. ئەگەر کەسێک یەکێک لەو شوێنانە بە شوێنی بنەڕەتی من دابنێت، بۆنموونە بڵێت، "من لە بۆردیۆ لەدایکبووم چونکە باوکم بۆکارکردن ڕەوانەی ئەوێ کراوە." یان "من لە تورس لەدایکبووم چونکە باپیرم مولکی لەوێ هەبووە، دایکیشـــم ســـکی بە من هەبووە، کە هەواڵی مردنی باوکمی بیست چوو لەوێ لەگەڵ باپیرمدا ژیا." ئەمانە دەریدەخەن چۆن لەدایکبوون و شوێنی لەدایکبوونم دەبن بە هەڵکەوت. کەوابوو، لە دایکبوون، وەکو خەسڵەتگەلێکی دیکە، بوون لە شوێندایە یان بەگوێرەی باسەکەمان، شوێن وەرگرتنە.

دەردەکەوێت لێرەدا سەربەستییەکی سنوردارمان هەیە. کاتێک بیریلێدەکەینەوە پرسیاکردنەکە ئاڵۆز دەردەکەوێت. شوێنکەوتوانی ویستی سەربەست لەو باوەڕەدان لەگەڵ ئامادەبوونم لەو شوێنەی ئێستا تیایدام دەتوانم شوێنی دیکەش هەڵبژێرم. نەیارەکانی سەربەستیش جەخت لەسەر ئەو خاڵە دەکەن، کە خەسڵەتی نەبڕاوەی شوێن ڕێگەی هەڵبژاردنەکەی من دەگرێت و شوێنەکەشم دەبەستێت بە بارودۆخی (وەکو شێوازی تەندروستیم و ئاووهەوا و هتد)یەوە. لەنێوان ئەم دوو بەرەیەدا بڕیاردان مەحاڵە چونکە مشتومڕەکەیان نەخراوەتە سەر زەمینەیەکی دروست.

ئەگەر بمانەوێ پرسیارەکە بکەین، پێویستە لەم بەربەرەکانەیەوە بکەوینەڕێ: ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی لە بنەڕەتەوە لەنێو شتەکاندا شوێن وەردەگرێت؛ ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی ئەوەیە، کە لەڕێگەی ئەوەوە شتەکانیش دەکەونە نێو شوێنەوە. بەبێ ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی شوێن نییە، لەگەڵ ئەمەشدا، ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی بەبێ ئەوەی هیچ گوتەیەکی لەسەر هەبێت لەنێو شتەکاندا شوێنی پێدەدرێت. لەڕاستیدا شتێکی شاراوە لێرەدا نییە، بەڵام باسکردنەکە دەبێت لەم بەربەرەکانەیەوە دەستپێبکات؛ ئەمەش پەیوەندییەکی تەواوی نێوان سەربەستی و فاکتۆر نیشاندەدات.

ئێمە بینیمان، کە شوێنی ئەندازیاری، بۆنموونە ئاڵوگۆرکردنێکی ڕووتی پەیوەندییەکانی نێو شوێنەبوونێکی ڕووتە. درێژبوونەوەیەکی ڕەها، وەکو ئەوەی شوێنەکەی من پێناسیدەکات و لەناوەڕاستدایە و دوورییەکەنی لێوە دەپێوین، شوێنێکی کۆنکرێتییە. لەو شوێنە ڕەهایەوە دەستپێدەکات، کە منی تێدایە. هیچ بنکەیەکی دیکە بە ڕەها بۆ ئاماژەکردنەکان دانانرێت، ئەگەر خاوەنی ڕێژەگەرییەکی جیهانی نەبێت.

ئەگەر درێژبوونەوە لەنێو سنوری تێگەیشتنی بوونم، وەکو سەربەست یان نا-سەربەست هەبێت، درێژبوونەوەیەک بۆ من ناچارەیی بێت یان جیاواز لەبەرئەوەیە، کە من بەبێ هەڵبژاردن بێ پێویستیش وەکو فاکتۆرێکی ڕەهای بوونم-لەوێ، لەنێو شوێندام. من لێرەم و لەوێ نیم. ئەمە فاکتۆرێکی ڕەهایە و لە بنەڕەتی درێژبوونەوکەدایە. هەروەها، لە بنەڕەتی پەیوەندییەکەشم بە شتەکانەوەیە. فاکتۆری هەڵکەوتنێکی ڕووت لە واتا بەدەرە.

لەلایەکی دیکەوە، ئەو شوێنەی منی تێدام، پەیوەندییە. هەڵبەتە هاوەنگە، بەڵام پەیوەندییەکە هەموو جارێک وەکو خۆیەتی. ئەگەر بوون لە شوێندا من سنوردارێبکات ئەوا من ناتوانم هەمانکات لە شوێنێکی دیکەدا بم و پەیوەندییەکە دیارییبکەم؛ تەنانەت ناتوانم لە پەیوەندییەکەم بە شتەکانەوە تێبگەم. تەنیا هاندەرە دەروونییەکانم دەبینم، کە بابەتە نەناسراوەکانی دەوروبەرم دەیانوروژێنن. بەهەمانشێوەش، ڕاستەقینەی درێژبوونەوە ڕەهاکە وندەبێت و منیش لەو شتانە

دادەبڕێم، کە لە شـــوێن دەچن. لەســـەرو ئەمەوە، من نە سەربەستم و نە ناچار. مـــن بوونێکـــی ڕووتم بەبێ تەوق و بەبـــێ بیانویەکیش تاکو نکۆڵـــی لە تەوق و ڕێگرتن بکەم. ئەوەی بە درێژبوونەوە دادەنرێت و شـــوێنی من پێناسدەکات دێتە جیهانەوە. بەهەمانشـــێوەش ڕۆشنایی دەخاتە سەربوونی من. پێویست ناکات من لە شـــوێندا، بۆنموونە لەوێدا بم. پێویســـتە من بتوانم لێرەدا نەبم تاکو نزیک ئەو بابەتەی دە پێ لە منەوە دوورە و لەو شـــوێنەی لەســـەری ڕادەوەســـتم، لێی بم. هاودەنگی پەیوەندییەکە، کە شـــوێنی من پێناسە دەکات دەبێت بە پەیوەندی ئەو شتەی، کە منە و ئەو شتەی من نیم. ئەم پەیوەندییەش بۆ دامەزراندنی پێویستی بەخۆدەرخستنە. بۆ ئەم کارانەش دەبێت من لەنێو حاڵەتێکدا بم:

(١) پێویستە من بتوانم لەو بوونەی خۆم ڕابکەم، کە ئێستا هەمە، لەناوییەرم و هەمانـــکات بە پەیوەندی دابنێم. ئەم پەیوەندییەش ڕاســـتەوخۆ دەدرێت. لەنێو بیرکردنەوەیەکی ســـادە لە بابەتەکان سەرهەڵنادات (ئەگەر بمانەوێت شوێن لەنێو بیرکردنەوەیەکی ڕووتدا بدۆزینەوە، ئـــەو ڕەخنەیەمان لێدەگرن، کە بابەتەکان بە ڕەهەندە ڕەهاکانەوە نەک دووری و نزیکی ڕەهاوە دەدۆزینەوە).

پەیوەندییەکە لەنێو بیرکردنەوە لە کردەوەکانمان ڕاستەوخۆ بەدەست دێت ("ئەو بـــەرەو ئێمە دێت"، "با خۆمانی لێبشـــارینەوە"، "من بەدوایـــدا ڕادەکەم" و هتد) بیرکردنـــەوەن لە بوونی من لەوێدا. پێویســـتە بوونی منیـــش لەوێدا لە ڕوانگەی ڕەهەندەکانی دیکەوە پێناســـبکرێت. من لەوێدام و کەســـێک بەرەو من ڕادەکات. کەســـێک کاتژمێرێکی دیکەی دەوێت تا بە لوتکەی چیاکە بگات. کاتێک دەڕوانمە لوتکەکـــە، بۆنموونە، ئێمە مامەڵە لەگەڵ ڕاکردنێک لە منەوە و لەگەڵ لێشـــاوی لوتکەکە بەرەو بوونم-لەوێ دەکەین تاکو خۆم لەنێو هەڵویستێکدا دابنێم. پێویستە من ئەوەبم، کە هەم تاکو لە دەســـتی ڕابکەم. بۆ ئەوەی شـــوێن پێناسەم بکات، پێویســـتە یەکەمجار لە بوونم ڕابکەم و خۆم لە ناوەڕاستی جیهاندا دابنێم. بوونم لەوێ ڕەتکردنەکە ســـنوردارناکات، کە شتەکان دادەمەزرێنێت چونکە بوونم لەوێ شتێکی دراوی ڕووتە و ناتوانێت پڕۆژە دابنێت.

(٢) پێویستە لە ڕێگەی ڕەتدانەوەی ناوەکییەوە بتوانم لە 'ئەوانە' ڕابکەم، کە لەنێو ئەو جیهانەدان. ئەوان من نین و منیش لەوێوە ئەو بوونەی هەمە دەیناسم. دۆزینەوە و ڕاکردن لێیان لە ئاکامی ڕەتدانەوەکەوە پەیدادەبێت. لێرەدا، دیسانەوە دەڵێم، کە ڕەتدانەوەی ناوەکی لەئاستی بابەتەکەدا پەیوەندییەکی کتوپڕی هەیە. ناکرێ بڵێین بابەتەکە تێگەیشتنمان دەوروژێنێت؛ بەپێچەوانەوە، بۆ ئەوەی شتێک هەبێت پێویســـتە دووری خۆی لە منەوە دەربخات و منیش بە ڕەتدانەوەی ناوەکی لـــە ئەو ڕابکەم. لەناوبردن، ڕەتدانەوەی ناوەکی و گەڕانەوە بۆ بوونی خۆم ســـێ کارکردنی پێکەوە بەستراون. ساتەکانی بەرزێتییە بنەڕەتییەکەن، کە بە لەناوبردنی

مـــن ڕوو لە کۆتایی دەکات و منیش لە داهاتوودا بوونی خۆم دەناســـم. کەوابوو، سەربەستییەکەم بڕیار لەسەر شوێنم دەدات و دانانم لەوێدا پێناسیدەکات. هۆکاری سنوردارێتی من بەو بوونەوەیە، کە لەوێدایە و بوونی منە بۆ بونیادی ئۆنتۆلۆجیم. وەکو ئەوە نییە، کە هەیە و ئەوەیە، کە نییە دەگەڕێتەوە.

دیاریکردنی شوێن، کە بەرزێتی پێشـــیدەکەوێت بە پەیوەندی لەگەڵ کۆتاییدا ڕوودەدات. لەبـــەر ڕۆشـــنایی کۆتاییدا جێگاکـــەم واتا دەبەخشـــێت چونکە من بەبێ کۆتایی ناتوانم لەوێدا بم. شـــوێنەکەم دەبێت بـــە مەنفا یان بەپێچەوانەوە، سروشـــت و ئەو ناوچەیـــەی مۆریاک بە (کیۆرینچی) ناوزەدیـــدەکات و لەگەڵ ئەو شـــوێنەدا بەراودیدەکات، کە هەموو کاتێک گایە بریندارکراوەکە لە یاریگاکەدا بۆی دەگەڕێتـــەوە. لەگـــەڵ پەیوەندییەکەمدا بە پڕۆژەی کردنەوە، جیهان بەگشـــتی و بوونم لەنێو جیهاندا، جێگاکەم دەبێت بە یاریدەدەر یان ڕێگر. بوون لەنێو شوێندا واتە دووری و نزیکی. واتاکەش بەستراوە بەو بوونەوە، کە هێشتا پەیدا نەبووە و کەسێک دەیەوێت بیگاتێ. گەیشتن و نەگەیشتن بە کۆتاییەکە شوێن پێناسدەکات. کەوابوو، لەبەر ڕۆشـــنایی ئەو نەبوونە و داهاتوودا حاڵەتەکەم دەناسرێت. "بوونم لەوێدا" هانگاونانە بۆ گەیشتن بە قۆرییە چاکە، دەست درێژکەم و پاندانەکە بکەمە نێو شوشـــەی مرەکەبەکە، پشـــت لە پەنجەرەکە بکەم و پەرتووکەکە بخوێنمەوە، ســـواری پاسکیلەکەم ببم؛ لەدەست ماندووبوون و گەرمای نیوەڕۆ بۆ دوو کاتژمێر خۆم ڕزگار بکەم و پیرۆی هاورێم ببینم یان ئەگەر بمەوێت (ئانی) ببینم؛ بەشـــەو سواری شەمەندەفەرەکە ببم. "بوون لەوێدا" بۆ کۆلۆنێڵ بیست ڕۆژ دوورییەکەی لە فەرەنساوە دیاریدەکات؛ یان باشترە بڵێین، ئەگەر ئەو فەرماندەر بێت و چاوەڕوانە دەوڵەت خەرجی گەشتەکەی بدات، ئەوا شەش مانگ و حەوت ڕۆژی لە بۆردیا یان ئێتەپلسەوە پێدەچێت. "بوون لەوێدا" بۆ سەربازێک سەدو دە یان سەدو بیست ڕۆژ لە دەرچوونی لە سەربازییەوە دوورە. پڕۆژەکانی داهاتوو لە هەموو شوێنێکدا هەن؛ ئەو داهاتووەیە من بە پاندانە تەڕەکە و مەرەکەب دەینوسم، بوونی من لەنێو شوێندا دیاریدەکات، شپرزەم دەکات یان بێ ئۆقرە و بە نۆستەڵجاوە ڕامدەگرێت. لەلایەکی دیکەوە، ئەگەر لە دەست چەند کەسێک ڕابکەم و خۆم لە ڕای گشتی بدزمەوە، ئەوا شـــوێنەکەم ئەو کاتە پێناسەیدەکات، کە کەسەکان لە دوور و دەرەوەی گوندەکە، بە گەیشـــتنیان، منی تێدا دەدۆزنەوە. لەمحاڵەتەدا، دوورەپەرێزییەکەم شـــوێنی [خۆشـــاردنەوە] بە ئارەزووکراو دەردەخات. لێرەدا بوون لەنێو شـــوێندا دەبێت بە پەناگە. هەڵبژاردنی ئەم کۆتاییەم دەکەوێتە نێو پەیوەندییەکانی شـــوێنەوە (بەرز و نزم، چەپ و ڕاســـت...هتد) تاکو واتای بوونگەرانەیان بدەمێ. ئەگەر لە بناری چیاکەدا بژیم ئەوا چیاکە هەموو لایەنێک دادەپۆشـــێت؛ ئەگەر لەسەر لوتکەکەشی ڕاوەستم پڕۆژەی خۆ-بەگەورەدانانم دەیدۆزێتەوە و من لەوێوە خۆم بە گەورەتر لە

کەسانی دیکە دادەنێم. هەروەها ڕووبارەکە دووری دەریا لەبەر ڕۆشنایی پڕۆژەکەمدا دیاریدەکات. ئێمە دوایی بە درێژی، کە باسی بابەتی میتۆد و سایکۆلۆجی شیکاری دەروونناسی دەکەین، لەسەر ئەم خاڵە دەدوێین. پەیوەندی نێوان بابەتەکان لە دەرەوەدا واتا و هێماکان وەرناگرێت چونکە ئێمە دروستیدەکەین. ئەو شارەی بیست میل لە گوندەکەمەوە دوورە و ڕێگەی ئۆتۆمبیلی هەیە لە لوتکەی ئەو چیایە نزیکترە، کە تەنیا چوار میل لێرەوە دوورە و دووهەزارو هەشت سەد مەتر بەرزە. هایدیگەر باسیکردووە چۆن نیگەرانی ڕۆژانە جێگای ئامێرەکان دیاریدەکات و ئەو جێگایەش پەیوەندی بە شوێنی ئەندازیارییەوە نییە: ئەو دەڵێت، چاویلکەکەم لەسەرچاوم لەو بابەتەوە لە من دوورترە، کە لە چاویلکەکەوە دەیبینم.

کەوابوو، پێویستە بڵێین، فاکتۆری شوین بۆ من، لەڕێگەی هەڵبژاردنی سەربەستانەی کۆتاییەکەم سەرهەڵدەدات. سەربەستی لە دۆزینەوەی فاکتۆر جیانابێتەوە. من لە لایەنەکانی پڕۆژەکەی داهاتوومەوە لە واتای فاکتۆر تێدەگەم. لەبەر ڕۆشنای داهاتووە هەڵبژێردراوەکەدا فاکتۆر بە خەسڵەتەکانییەوە خۆی نیشانی من دەدات، منیش بۆم دەردەکەوێت فاکتۆرەکە گرنگە یان نا گرنگ و لاوازە یان لە واتا بەدەرە. خەوبینینم بە ژیانی نیۆرکەوە ژیانی من لە مۆنت دی مارسۆن ناخۆش و ئازاراوی دەکات.

فاکتۆریش تەنیا ڕاستەقینەیەکە سەربەستی دەیدۆزێتەوە و لەگەڵ بینینی کۆتاییەکەدا لەناویدەبات. تەنیا شتێکە کۆتایی واتاکەی تەواودەکات. ئەگەر کۆتایی ڕۆشنایی بخاتەسەر هەڵوێستە لەبەر ئەوەیە، کە کۆتایی کراوە بە پێکهاتەی گۆڕانی پڕۆژەی هەڵوێستەکە. شوێنەکەم بە هۆی گۆڕانکاری لە پڕۆژە دانانەکەمدا دەردەکەوێت. گۆڕان ئاماژە بۆ شتێکی گۆڕاو دەکات، کە شوێنەکەی منە. سەربەستی، کەوابوو، ناسینەوەی فاکتۆری منە. بێهودەیە هەوڵی پێناسەکردن و باسکردنی نرخی ئەم فاکتۆرە پێش کاریگەرێتی سەربەستی بەسەریەوە بدەین. شوێنم، پێش سەربەستییەکەم نییە. هەروەها، پرسیارکردنیش لەبارەیەوە نادروستە چونکە مامەڵە لەگەڵ 'پێشتر'دا دەکات، کە بێ واتایە. سەربەستی لەگەڵ بەکاتیکردنی خۆیدا 'پێشتر' و 'پاشتر' دەهێنیتەکایەوە. لەگەڵ ئەمەشدا، ئەو خاڵەش، وەکو خۆی دەمێنێتەوە، کە بەبێ نرخی فاکتۆر سەربەستی خۆی بە سەربەستی دانانێت. ئەو فاکتۆری سەربەستییەکەی منە. تەنیا بە کردەوە، ئەو کردەوەیەی سەربەستی فاکتۆرەکەی تێدا دەردەخات و بە شوێنی دادەنێت، شوێن، وەکو ڕێگری ئارەزووەکانم دەردەکەوێت. ئەگینا چۆن دەبێت بە ڕێگر؟ ڕێگری چی؟ زۆرلێکردن بۆ چی؟ چیرۆکێک هەیە سەبارەت ئەو کۆچەرەی پاش سەرنەکەوتنی پارتە ڕامیاریییەکەی لە فەرەنسا کۆچ بۆ ئەرجەنتین دەکات: کاتێک ئاگادارکرا، کە ئەرجەنتین "زۆر دوورە"، لە وەڵامدا پرسی، "لە چییەوە دوورە؟"

دروستە، ئەرجەنتین بۆ ئەوانەی لە فەرەنسا دەژین دووەم، بەڵام بۆ شۆڕشگێڕێکی جیهانی ئەرجەنتین، وەکو هەموو وڵاتێکی دیکە لە ناوەڕاستی جیهاندایە. ئەگەر سنورەکانی فەرەنسامان کردبێت بە پڕۆژەیەکی ڕەهای شوێن بۆ خۆمان، چەند ڕووداوێکی تراجیدیش زۆرمان لێبکەن ڕوو لە هەندەران بکەین، ئەوا لەم پڕۆژەیەدا ئەرجەنتین بۆ ئێمە وەکو هەندەران زۆر دووەم و خۆمان بە ئاوارە دادەنێین.

کەوابوو، ئەو ڕێگرەی توشی بووین سەربەستییەکەمان دروستیدەکات. سەربەستییە لەگەڵ دانانی کۆتاییەکەدا و هەڵبژاردنی، وەکو شتێک دەست بکەوێت یان دەست نەکەوێت بەرگریکردن و سەختییەکە دەهێنێتە پێش. دووبارە، سەربەستییە پەیوەندی نێوان بابەتەکان، وەکو ئامێرەکان دادەمەزرێنێت و بڕیار لەسەر تەکنیکی دووری و پێوانیان دەدات و خۆی سنوردارەدکات. لەبەر ئەوەی سەربەستیش هەڵبژاردنە بەسنورداری دەمێنێتەوە. هەموو هەڵبژاردنێک، وەکو بینیمان، پێویستی بە لەناوبردن و دەستنیشانکردن هەیە؛ هەموو هەڵبژاردنێک هەڵبژاردنی شتێکی بڕاوەیە. سەربەستی لەوێدا بە ڕاستی سەربەستییە، کە فاکتۆر بۆ سنوردارێتی خۆی پێکبهێنێت. دروست نییە بڵێین، من لە چوونم بۆ نیۆرک سەربەست نیم چونکە لە مۆنت دی مارسان فەرمانبەرێکی بچوکم. بەڵکو، بەپێچەوانەوە، لە پەیوەندی پڕۆژەدانانەکەمدا بۆ گەشتەکەم بەرەو نیۆرک من خۆم لەنێو مۆنت دی مارسان دادەنێم. شوێنم لەنێو جیهاندا، پەیوەندیم بە مۆنت دی مارسان، نیۆرک و چینەوە جیاواز دەبێت، ئەگەر بۆنموونە، من جوتیارێکی دەوڵەمەندی مۆنت دی مارسان بم. لەپێش هەموو شتێکدا، مۆنت دی مارسان لەنێو جیهاندا دەردەکەوێت، کە پەیوەندییەکی بنەڕەتی بە نیۆرک، مالّبۆرن و شەنگەهایەوە هەیە؛ دووەم، لەنێو زەمینەیەکی ناجۆری جیهاندا سەرهەڵدەدات. من بڕیاریش لەسەر گرنگی گەشتەکە بۆ نیۆرک دەدەم. لەوانەیە لەسەر ناڕەزاییم لە مۆنت دی مارسان ڕاوەستێت؛ لێرەدا جەختەکە لەسەر مۆنت دی مارسان دەکرێت.

من بەڵگە بۆ لەناوبردنی شوێنەکەم دەهێنمەوە و دەمەوێت پەیوەندییەکەم، لەگەڵ ئەو شارەی تیایدا دەژیم، ببڕم. دەشێ ببێت بە پڕۆژە و بەتەواوی خۆمی پێوە ماندووبکەم. لەحاڵەتی یەکەمدا، شوێنەکەم بەڕێگرێکی بەسەردا سەرنەکەوتوو دادەنێم و ناڕاستەوخۆش پێناسیدەکەم. لەحاڵەتی دووەمدا، ڕێگرەکە نامێنێت؛ خۆم بە شوێنەکەوە نابەستمەوە. دەمەوێت لێی دەرچم و بگەمە نیۆرک. لەهەموو حاڵەتێکدا خۆم لەنێو جیهاندا دەبینم و مامەڵە لەگەڵ هەڵکەوتی شوێندا دەکەم. ئەم مامەڵە کردنەشە، کە سەربەستییەکەی منە و واتا بە هەڵکەوتی شوێن دەبەخشێت. بەدڵنیاییەوە، لەگەڵ لەدایکبوونمدا شوێنێک دەگرم. بەڵام من بەرپرسی شوێن وەرگرتنەکەم. لێرەدا پەیوەندییەکی نەپچڕاوی نێوان سەربەستی و فاکتۆر لەنێو هەڵوێستدا دەبینین. بەبێ فاکتۆر سەربەستی نییە. سەربەستی هێزی لەناوبردن و هەڵبژاردنە. بەبێ سەربەستیش فاکتۆر نادۆزرێتەوە و واتاش نابەخشێت.

با . ڕابردووی من

ئێمە خاوەنی ڕابردووین. ئەوەشـــمان سەلماند، کە ڕابردوو، وەکو دیاردەیەکی لەپێشـــتر بۆ دۆزینەوەی دیاردەکانی دوای خۆی، کردەوەکانمان ســـنوردارناکات؛ ئەوەشمان باسکرد، کە ڕابردوو لە پێکهێنانی ئێستا و نەخشەدانانی داهاتوودا بێ دەستەڵاتە . لەگەڵ ئەمەشدا، ئەو سەربەستییەی ڕوو لە داهاتوو دەکات، ناتوانێت بە ئارەزووی خۆی ڕابردوو دابنێت. ئەو ناتوانێت بەبێ ڕابردووش خۆی دروستبکات. ئەو دەبێت ببێت بە ڕابردووی خۆی و ڕابردووش نەگۆڕە . لەسەرەتاوە، دەردەکەوێت سەربەســـتی نەتوانێت ڕابردووی خۆی بگۆڕێت؛ دەســـتمان بـــە ڕابردوو ناگات و ڕابردووش لە دوورەوە بووە بە دێوەزمەی بوونمان. ئەگەر ڕابردوو کارنەکاتە ســـەر کردەوەکانمان بڕیاردانەکانمان پەیوەندییان بە ڕابردوومانەوە دەبێت. ئەگەر من لە کۆلێجی دەریایی بخوێنم و ببم بە فەرمانبەرێکی دەریاوان لە هەموو حاڵەتێکدا بڕیار دەدەم مامەڵە لەگەڵ شـــتەکاندا بکەم؛ لەسەر پردی پاپۆڕەکە دەوەستم و دەزانم من دووەم فەرمانبەری نێو پاپۆڕەکەم. لەپڕ دژی ئەم فاکتۆرە ڕادەوەستم و بڕیاری خۆکوشـــتن دەدەم. ئەم بڕیاردانە ڕادیکاڵە پەیوەندی بە ڕابردوومەوە هەیە . ئەگەر بیەوێت ڕابردووم لەناوبەرێت لەبەر ئەوەیە، کە ڕابردووم هەیە . بڕیاردانەکەشم لەوێدا ســـەرکەوتوو دەردەچێت، کە لە ئاستی ڕابردوومدا نەڕێ بێت. ئەمەش ناسینەوەی ڕابردووە .

هەموو کردەوەیەک من لە ڕابردووم داپچڕێت، دەبێت وەکو ڕابردوویەکی دیاریکراو بناسرێت؛ واتە، ئەو کردەوەیە لەنێو ڕابردوویەکی دیارەوە سەریهەڵداوە و دەیەوێت لەناویبەرێت. دەڵێین، کردەوەکانمان دوای ئێمە دەکەون. ڕابردوو ئێستایە و لەنێو ئێستادا دەتوێتەوە؛ قاتە جلەکە شـــەش مانگ لەمەوبەر هەڵمبژارد، ئەو خانوەی تیایدا دەژیم دروستکراوە، پەرتووکەکەی زستانی پێشو دەستمدایە، هاوسەرەکەم و بەڵێنەکانـــی پێمدا و منداڵەکانم؛ هەموو ئەوانەی منن، ئەوانەن من هەمە . زیادە ڕۆیـــی لە گرنگی ڕابـــردوود ناکرێت چونکە بۆ من "نـــاوەڕۆک لە بوونداید" . بەڵام لێرەدا توشـــی ئەو پارادۆکســـە دەبینەوە، کە لەپێشتریش ئاماژەمان بۆ کرد؛ من بەبـــێ ڕابردوو لە بوونم تێناگـــەم. ناتوانم بیر لە بوونم بکەمەوە، چونکە بیر لەوە دەکەمەوە، کە هەیە و منیش لەنێو ڕابردووداm؛ لەلایەکی دیکەوە، من ئەو بوونەم ڕابردوو دەهێنمە نێو بوونم و جیهانەوە .

با لە نزیکەوە ســـەرنجێکی پارادۆکسەکە بدەین. مادام سەربەستی هەڵبژاردنە، ئەوا گۆڕانە . ئەو کۆتاییە پێناسەیدەکات، کە پڕۆژەکە دایدەنێت؛ واتە ئەو داهاتووەی پەیدادەبێت. لەبەر ئەوەی داهاتووش هێشتا پەیدانەبووە لە پەیوەندییەکەیدا بەوەی ئێســـتا هەیە دەناسرێت. مەحاڵە ئەوەی هەیە ڕۆشـــنایی بخاتە سەر ئەوەی نییە

چونکه ئەوەی هەیە کەمییە و بەوجۆرەش دەناسرێت. کۆتایی ڕۆشنایی دەخاتە سەر ئەوەی هەیە. بەڵام گەڕان بەدوای کۆتاییدا و پەیداکردنی ناسینی ئەوەی هەیە پێویستی بە بوونێکە لەودیو هەیەکەوە بێت و خۆی لێدابڕێت. واتای ئەوەی هەیە، کەوابوو، لە ڕەتکردنی بەرەو داهاتوو دەدۆزێتەوە. هەروەها، ئەوەی هەیە دەبێت بە ڕابردوو.

لێرەدا، دەبینین چۆن ڕابردوو "وەکو ئەوەی دەبێ بگۆڕێت" لە هەڵبژاردنی داهاتووەوە جیانابێتەوە و چۆن ڕەتکردنێکی سەربەستانەش بەبێ ئەو ڕابردووە نابێت. ڕابردوو تەنیا لەگەڵ هەڵبژاردنی داهاتوودا دەبێت بە ڕابردوو. خەسڵەتی نەگۆڕی ڕابردوو لەگەڵ هەڵبژاردنی داهاتوومدا سەرهەڵدەدات؛ ئەگەر ڕابردوو بەمشێوەیە بناسرێت ئەوا ڕابردوو ئەوەیە، کە لە شوێندا جێی دەهێڵین و دەکەوێتە ئەودیو گۆڕانەوە. بۆ ئەوەی داهاتوو بناسرێت پێویستە ڕابردوو نەگۆڕ بێت. دەشێ من نەبم؛ بەڵام ئەگەر هەبم بەبێ ڕابردوو نابم. ئەمەش ئەو شێوازەیە پێویستی هەڵکەوتنەکەم دەیسەلمێنێت. لەلایەکی دیکەوە، وەکو بینیمان، دوو خەسڵەتی بوونگەرانە بۆ بوون–بۆ–خۆ دەبن بە بنەڕەتی:

(١) هیچ شتێک لەنێو ئاگامەندییدا نییە، کە ئاگایی لە بوون نەبێت.

(٢) لە بوونی مندا، پرسیار لە بوونم دەکرێت. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت هیچ شتێک لە بوونمدا بەبێ هەڵبژاردن پەیدانەبووە.

بێگومان، بینیمان ئەو ڕابردووەی تەنیا ڕابردووبوو لەنێو هاوئاهەنگی بووندا دەڕوخێ و پەیوەندی بە ئێستاوە نامێنێت. بۆ ئەوەی ڕابردوومان هەبێت پێویستە بە هۆی پڕۆژەکانی نێو داهاتوومانەوە لەنێو بووندا بیهێڵینەوە؛ ئێمە هەست بە ڕابردوومان ناکەین، بەڵام هەڵکەوتنی بوونمان زۆرمان بۆ دەهێنێت ڕابردوومان هەڵبژێرین. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە "دەبێ ببێت بە ڕابردووی خۆت." ئەم پێویستییە لە ڕوانگەی کاتەوە دەبینرێت و لە بونیادی بنەڕەتی سەربەستیش جیانابێتەوە، کە لەناوبردنی ئەو بوونە هەبووەیە و جەخت لەسەر ئەو شتە دەکات، کە هەیە.

لە کاتێکدا دەڵێین سەربەستی هەڵبژاردنی کۆتاییە و بە داهاتووەوە بەستراوە، بەپێچەوانەشەوە، ڕابردوو بە پەیوەندییەکەی لەگەڵ کۆتاییە هەڵبژێردراوەکەوە هەیە. ڕابردوو خەسڵەتێکی ئاڵۆگۆڕ نەکراوی هەیە (بۆنموونە، من لە تەمەنی پێنج ساڵیدا توشی کۆکەڕەشە بووم)، هەروەها خەسڵەتی جۆراو جۆریش هەیە (واتای ئەو فاکتۆرەی پەیوەندی بە هەموو بوونمەوە هەیە). بەڵام، مادام، لەلایەکی دیکەوە واتای فاکتۆری ڕابردوو خۆی دەسەپێنێت (لەدەرەوەی پڕۆژە دیاریکراوەکەی واتاکە دادەنێت، من بیرم ناکەوێتەوە بە مندااڵی توشی کۆکەڕەشە بووم)، مەحاڵە بتوانم بوونە نەگۆڕەکە لە واتا جۆراوجۆرەکانی جیابکەمەوە. ئەگەر بڵێم "من لە تەمەنی چوارساڵیدا کۆکەڕەشەم هەبوو" هەزار پڕۆژە دەستنیشان دەکات،

بەتایبەتی دانانی ڕۆژ ژمێرێک بۆ بوونم (دانانی سیستەمێک بۆ ژیانی کۆمەڵایەتیم) و بڕواکردنی بە کەسی سێیەم، کە باسی منداڵیم دەکات. ئایا ئەو فاکتۆرە لەخۆیدا بەبێ گەواهیدانی کەسانی دیکە، ساڵەکە و زمانە تەکنیکییەکەی بۆ نەخۆشییەکە دانراوە (دامەزراندنی واتاکەی لەسەر پڕۆژەکانی من) چی دیکەیە؟ کەوابوو، ئەو بوونە، کە پێویستە و نەگۆڕە، وەکو کۆتاییەکی ئایدیاڵی بەبێ ئەوەی دەستمان بیگاتێ ڕادەوەستێت. واتاکەشی لەنێو سیستەمی یادەوەریدایە. بێگومان بابەتی ڕەوانی یادەوەری هەیە و (برگسۆن)یش باسیدەکات؛ بەڵام کاتێک خۆی دەردەخات هەمیشە لەنێو پڕۆژەدایە.

واتای ڕابردووم بە پڕۆژەکانی ئێستامەوە بەستراوە. مەبەستمان ئەوەش نییە، کە دەتوانم واتای جیاواز بە کردەوەکانی پێشوم ببەخشم. بەتەواوی کێشەکە بەپێچەوانەوەیە، ئەو پڕۆژە بنەڕەتییەی منە بڕیار لەسەر ڕابردووی من و کەسانی دیکەش دەدات. من بەتەنیا بڕیار لەسەر هەڵگرەکانی ڕابردوو دەدەم. مشتومڕیان لەسەرناکەم و هەڵیاننناسەنگینم؛ بەڵکو پڕۆژەی بوونم بەرەو کۆتایی دیاریماندەکات. من ڕابردوو لەنێو خۆمدا دەپارێزم و بەکردەوەش واتاکەی دادەمەزرێنم. کێ بڕیاردەدات ئەو گرفتەی لە تەمەنی پانزەساڵیدا توشم بوو پەیوەندی بە هەرزەکارییەوە هەبوو یان یەکەم هێمای وەرگێڕانی داهاتووم بوو؟ بەگوێرەی تەمەنی بیست یان سی ساڵیم من بڕیارەکە دەدەم. پڕۆژەی وەرگێڕانەکەم بەیەکجار گرفتەکانی هەرزەکارێتی دەسەلمێنێت و بەهای پێشوەختی بۆ دادەنێت، کە من زۆر بەلامەوە گرنگ نەبووە. کێ بڕیاردەدات ئەو کاتەی پاش دزیکردنەکە لە زیندان بەسەرم برد سودبەخش یان زیانبەخش بوو؟ من، بەگوێرەی وازهێنانم لە دزیکردن یان دزیکردنی زۆرتر، بڕیاری لەسەر دەدەم. کێ بڕیار لەسەر بەهای فێربوونی گەشتەکە، ڕاستگۆیی لە خۆشەویستیدا و مەبەستی پاکی ڕابردوو و هتد دەدات؟ هەمیشە من، بەگوێرەی کۆتاییەکان، کە ڕۆشنایی دەخەنە سەر ڕابردوو بڕیاریان لەسەر دەدەم. ڕابردووم زۆرم لێدەکات، پەلەم لێدەکات و دەستەڵات فەرزەکات، بەڵام واتاکەی بەکۆتایی پڕۆژەکانمەوە بەستراوە. هەڵبەتە مامەڵەکردنەکەم گرانی دەخاتە سەرشانم. هاوسەربوونەکەی پێشوم و خانوەکەی پار کڕیم و کەلوپەلم تێکرد، ئەگەرەکانم سنوردارەکەن و حوکم بەسەر هەڵوێستمدا دەدەن؛ بەڵام پڕۆژەکانم بەجۆرێکن، کە من خۆم جارێکی دیکە بڕیار لەسەر هاوسەربوونی دەدەمەوە. ئەمەش لەبەرئەوەیە من "بڕوانامەی هاوسەربوونەکە بە ڕابردوو، تێپەڕیو یان مردوو دانانێم". هەروەها، بەپێچەوانەوە، پڕۆژەکانم لەگەڵ مامەڵەکردنەکە و بڕیاردانەکەدا ڕاستگۆن و دەمەوێت ژیانێکی باشم وەکو هاوسەر یان باوک هەبێت. ئەم پڕۆژانە ڕۆشنایی دەخەنە سەر هاوسەربوونەکەی پێشوم و بەهای بۆ دادەنێن. کەوابوو، سەرهەڵدانی ڕابردوو لە داهاتووەوەیە.

گریمـــان، وەکو پاڵەوانی شـــڵوبێرگەر پرۆژەکەم ڕادیکاڵانـــە دەگۆڕم. واز لەو بەختەوەرییە دەهێنم و کاروبارەکانی پێشوم بە گرنگ دانانێم. بوونی ئەوان نامێنێ و وەکو بوونی بورج و ئاســـەوارەکانی سەدەکانی ناوەڕاستی لێدێت. کەس نکۆڵی لە بوونیان ناکات، بەڵام واتاکەیان تەنیا لەوەدایە، کە ســـەر بە شارستانییەتێکی پێشـــو یان سیســـتەمێکی ڕامیـــاری و ئابووریـــن ئەمڕۆ نەماوەتـــەوە و مردووە. ڕابردوو، لەبنەڕەتەوە، وەکو سەرهەڵدانی بوونم، پرۆژەیە. بەو ڕادەیەی پرۆژەشە، چاوەڕوانکردنە؛ واتاکەی لە داهاتووەوە دێت، کە نەخشـــەکە دەکێشـــێت. کاتێک ڕابـــردوو دەکەوێتە نێو ڕابردووەوە بەها ڕەهاکەی دەکەوێتە ســـەر ســـەلماندن و نەسەلماندنی چاوەڕوانکردنەکان، کە هەبوون. ئەمەش دەکەوێتە سەر سەربەستی ڕاســـتەقینەی من تاکو واتای چاوەڕوانکردنەکان ببەخشـــێت و خۆی لەئاستیاندا بەرپرس دابنێت. لەم حاڵەتەدا، ئەو بەشـــەی پـــاش دەکەوێت، ڕووتدەکرێتەوەو دەبێت بە شتێکی چاوەڕوانکراوی وازلێهێنراو. بەبی هێز دەمێنیتەوە. هۆی ئەمەش لەوەدایـــە، کە هێزی ڕابردوو لە داهاتووەوە دێت؛ چەند لەنێو ڕابردوومدا بژیم و بە گرنگی دابنێم، گرنگییەکەی دەکەوێتە سەر پرۆژە دانانم لە داهاتوودا.

سیســـتەمی پرۆژەدانانی داهاتووم سیستەمی ڕابردووم ســـنوردارەکات. ئەم سیســـتەمەش ڕیزکردن بەگوێرەی کات نییە. هەمیشـــە بۆ یەکەمجار ئەو ڕابردووە هەیە، کە تیایدا دەژین: بەڵێنی خۆشەویستی، کاروبارەکانم و ئەو وێنەیەی بوونم، کە من بە ڕاستگۆ دەردەخات. کەوابوو، ڕابردوویەکی شاراوە هەیە من ناڕاستەوخۆ هێشـــتومەتەوە و حەزیشـــی لێناکەم: ئـــەم جلوبەرگـــەی لەبەرمدایە لە کاتێکی دیاریکراودا کڕیومە تاکو شوێن مۆدێل بکەوم، ئێستا حەزی لێناکەم؛ ئەو ڕابردووەی جلەکەم تێدا هەڵبژارد مردووە. بەڵام، لە پرۆژە ئابوورییەکەمدا بەردەوام ئەم جلە لەبەردەکەم و جلێکی دیکە ناکڕم. ئەمەش دەیکات بە ڕابردوویەکی زیندوو هەروەها مردوو. ئەمەش لەو دەستگا کۆمەڵایەتییانە دەچێت، کە لە ڕابردوودا بۆ کۆتاییەکی دیاریکـــراو دامەزران و ئەمڕۆ ماونەتـــەوە و ڕوویان لە کۆتاییەکی جیاواز، تەنانەت ناکۆکیش لەگەڵ کۆتاییەکانی پێشودا کردوە. ڕابردووی زیندوو، نیوەمردوو، درێژە پێدراو، شاراوەکان و ناجۆرەکان: دامەزراندنی ئەم بەشانەی ڕابردوو لەنێو یەکێتی پرۆژەکەمدا ڕووەدەن.

ســـەبارەت بە بەهاش بڕیاردانەکە، سیســـتەمەکە و سەربەســـتی ڕابردوومان، بەگشـــتی، هەڵبژاردنێکی مێژوویی. مەبەستمان لە بەمێژووبوونی کۆمەڵگاکانیش لەوێـــدا نییە، کە خاوەنی ڕابردوون، بەڵکو لەیادکردنەوەی ڕابردووەکەدایە. کاتێک ڕژێمی ســـەرمایەداری ئەمەریکا بڕیار لەسەر بەشداریکردنی جەنگ لەگەڵ ئەوروپا لە ســـاڵی ١٩١٤–١٩١٨ دەدات، بڕیاردانەکە لەبەر سودوەرگرتنە نەک مێژووییانە. بەڵام لەبەر ڕۆشنایی ســـودوەرگرتنەکە پەیوەندییەکەی پێشوی لەگەڵ فەرەنسادا

جارێکی دیکە دەدۆزێتەوە، دەیەوێت قەرزەکەی بداتەوە و خزمەتی فەرەنسا بکات. لێـــرەدا دەبێت بە مێژوویی. لەو دەستەواژەیەشـــەوە، کە دەڵێت: "لافەیات، ئیمە لێرەین!" خۆی دەکات بە مێژوویی. ئەو ڕاســـتییە نالێـــت، کە بەرژەوەندییەکەی هانیداوە لەگەڵ ئەڵمانیا بێت و پێویســـتی بە یادەوەرییەکانیشی بۆ ئەم مەبەستە نابێـــت. پڕوپاگەندەش بۆ پەیوەندی خوێن یـــان خزمایەتی، کە ئەڵمانییەکان لە ســـەدەی نۆزدەهەمدا دروستیانکرد دەبێت ڕەچاویشبکرێت. بۆ ڕاکێشانی جەماوەر ئەمە پێویستە و جەماوەریش داوای پڕۆژەیەکی ڕامیاری بۆ سەلماندنی ڕابردووەکە دەکات. هەروەها، ئاشکرایە ڕابردووش دروستکراوە. ڕابردووی هاوبەشی ئەمەریکا و فەرەنسا دامەزرێنراوە، کە لەلایەکەوە ئاماژە بۆ بەرژەوەندییەکی ئابووری گەورەی ئەمەریکییەکان دەکات، لەلاکەی دیکەشـــەوە، پەیوەندی نێوان دوو سیســـتەمی دیموکراسی سەرمایەدارییە. بەهەمانشێوەش، لە ساڵی ١٩٣٨ ئێمە بینیمان چۆن نەوەی نوێ ڕۆشـــناییان خستە سەر ســـاڵەکانی (١٩١٨– ١٩٣) و بە کاتی نێوان جەنگەکان ناوزەدیانکرد. کتوپڕ ئەو کاتەی نێوان (١٩١٨– ١٩٣٨) بوو بە پێکهاتەیەکی تێپەڕکراوی دیاریکراو، لەکاتێکدا ئەوانـــەی تیایدا ژیان بە پڕۆژەکانیانەوە ڕوویان لە داهاتوو کرد و بەردەوامیش لە ئێســـتایاندا بە ڕابردووشـــییانەوە بەسترابوون. پڕۆژە ڕاســـتەقینەکە، کەوابوو، بڕیار لەسەر بەردەوامبوونی ڕابردوویەکی دیاریکراو بە ئێســـتاوە یان دابڕانی دەدات. لەبەرئەمە، پێویســـتە میژووی مرۆڤایەتی پێش ڕووداوێکـــی دیاریکراو تەواوبکرێت، بۆنموونە، گرتنی باســـیل دەشـــێ واتەیەکی تەواو ببەخشـــێت. کەس نکۆڵی لەوە ناکات، کە باســـیل لە ساڵی١٧٨٩دا گیرا: ئەمـــە فاکتۆرێکی نەگۆرە. بەڵام ئایا لەم ڕووداوەدا شۆڕشـــێک بەبێ ئاکامەکانی دەبینین، هێرشـــێکی جەماوەر بۆ ســـەر قەڵاکە، کە کەنیســـە نایەوێت بیکات بە ڕابـــردووی خۆی، کە بـــوو بە کارێکی مەزن؟ ئایا دەکرێت بەســـەرهەڵدانی هێزی جەماوەری دابنێین، کە خۆی ســـەلماند و پەلاماری ڤێرسای "لە کۆتایی ڕۆژەکانی ئۆکتۆبەردا"دا؟ ئەو کەسەی ئەمڕۆ پرسیارەکان دەکات ئەو خاڵەی لەبیردەچێت، کە میژوونوس مێژوونییە. بە نوسینی مێژووی خودی خۆی لەبەر ڕۆشنایی پڕۆژەکانی و کۆمەڵگاکەیدا دەبێت بە مێژوویی. لەبەرئەمە واتای ڕابردووی کۆمەڵایەتی بەردەوام بە هەڵواســـراوی دەمێنێتەوە. ئێستا، وەکو کۆمەڵگا، تاکیش ڕابردووی یادکراوەی هەڵواســـراوی هەیە. ئەم پرســـیارکردنە بەردەوامەش بوو ســـەبارەت ڕابردوو زانا و نوســـەرە تراجیدییەکانی یۆنان لەو پەندەدا دەریانبڕی و لەشـــانۆگەرییەکانیاندا دایاننا، کە دەڵێت: "کەس لەبەردەم مردندا بە بەختەوەر دانانرێت." بەمێژووکردنی بەردەوامی بوون–بۆ–خۆ سەلماندنی بەردەوامی سەربەستییەکەیەتی.

کاتێک توانیمان ئەم فاکتۆرە بسەلمێنین، ڕابردووی بوون–بۆ–خۆش بە هەڵواسراوی و تەمومژاوی، ناتەواو نابێت بە مێژوویەکی لەپێشـــتر. وەکو هەڵبژاردنی بوون–بۆ–

خۆ خودی ئەم بوونە دەیناسێ و پێناسیدەکات. بەهەمانشێوە، کەشتییەکەی تیتیۆس یان ستونی تراجان، هەرچ واتایەکی مێژوویان لەشوێنێکی دیکەدا هەبێت، بۆ ڕۆمانییەکان یان گەشتیارەکان، ڕاستەقینەیەکی تاک و تەنیان. لەبەر ڕۆشنایی ئەو پرۆژەیەی ڕووناکییان دەخاتەسەر ڕابردوو دەردەکەوێت. خەسڵەتی هەڵواسراوی ڕابردوو ڕووداوێکی نائاسای نییە؛ تەنیا بەگوێرەی دروستکردنی ڕابردوو هەروەها بوون-لەنێو-خۆ لایەنی پرۆژەدانانی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی دەردەبڕێت. لەبەرئەوەی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتیش پرۆژەدانانێکی سەربەستانە و سەربەستیی چاوەڕواننەکراویش دەیخوات و دەیکات بە ڕابردوو. ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی فەرمانی بەسەردادراوە، کە خۆی بە ڕابردوو بکات و بۆ هەمیشەش لە داهاتوودا چاوەڕوانی سەلماندنی ڕابردووی بێت. ئەمەش ڕابردوو دەکات بە شتێکی هەڵواسراوی هەمیشەیی چونکە ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی چاوەڕوانیدەکرد و چاوەڕوانیش دەبێت. چاوەڕوانی و هەڵواسین لە سەلماندنا شوێن یەکدی دەکەون و سەربەستیش دەبێت بە پێکهاتەیان. ئەو کاتەی دەڵێین، ڕابردووی بوون-بۆ-خۆ هەڵواسراوە، مەبەست ئەوەیە، کە ئێستای چاوەڕوانییە. داهاتووشی پرۆژەیەکی سەربەستە یان بەبێ ئەوەی هەبێت ئەو هیچ نییە و هەمووی ئەم نا-هەمووانەیە. بەڵام ئەمە شاراوەیی لەو ڕابردووەمدا ئێستا دەیبینم نییە، بەڵکو ئەو واتایە دەبەخشێت، کە ناسینەوەی ڕابردووەکە پرسیارم لا دروستدەکات. بەو جۆرەی ئێستام چاوەڕوانییە ئەو ڕابردووەی پەیوەندی بە چاوەڕوانییەکەوە هەیە بەشداری تێدادەکات. هەرچەند واتای ڕابردوو، وەکو شتێکی تاک دەرکەوتوە، لەسەر چاوەڕوانییەکە و چاوەڕوانییەکەش لەسەر نەبوونێکی ڕەها ڕادەوەستێت؛ کە ئەو پرۆژە سەربەستەیە هێشتا پەیدا نەبووە. ڕابردووم، کەوابوو، کۆنکرێتییە و چاوەڕاوانی مۆرکردنە. ئەمەش واتایەکە (کافکا) لە دادگاکەیدا ڕوشنایی دەخاتەسەر. ئەو خەسڵەتەیە، کە ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی بەردەوام لەبەردەم دادگادا ڕادەگرێت. سەربەستی ئەوەیە بەردەوام سەربەستییەکەت بخەیتە بەردەم دادگا. ئاکامی ئەم کارەش ئەوەیە، کە ڕابردووەکەم لەنێو بەستێنی هەڵژادنی سەربەستەوە بەشێکی گرنگ و جیانەکراوەی پرۆژەکەمە. دەتوانین بەنموونە ئەمخاڵە ڕوونبکەینەوە. ڕابردووی سەربازێکی خانەنشین قارەمانێتی سەبازەکەیە پاشگەڕانەوەی لە ڕوسیا. ئەم ڕابردووەش پرۆژەیەکی سەربەستی داهاتووی سەربازەکە بووە. ئەو بە ڕەتدانەوەی بەشداریکردنی لەنێو لەشکری لویسی هەژدەهەم و حەزی ئەو لە خانەنشینی نەک سەربازێکی چالاکی ناپۆلیۆن، ڕابردووەکەی هەڵبژاردووە. سەربازێکی دیکە، کە پەیوەندی بە دەوڵەتەوە هەیە هەمان ڕابردوو هەڵنابژێرێت. ئەگەر سەربازێکی خانەنشینکراو بە هەژاری بژی و حەز بکات ئیمپراتۆر بۆ سەر دەستەڵات بگەڕێتەوە، لەبەرئەوەیە، کە ئەو قارەمانی گەڕانەوەکەبوو لە ڕوسیا. لێرە پێویستە لەم خاڵەش

تێبگەین: ڕابردوو لەســـەر هیچ پێکهاتەیەکی دۆزینەوەدا کارناکات و ســـنورداری ناکات. کاتێک ڕابردوو "سەربازەکەی سەردەمی ئیمپراتۆر" هەڵدەبژێرێت، بوونـ بۆـ خۆ لە ڕابردووەکەی تێدەگات. تەنانەت جیاوازی لەنێوان هەڵبژاردنی ئەم ڕابردووە لەلایەن سەربازەکەوە و تێگەیشتنی لە ڕابردووەکە بە ڕەفتار نییە. بوونـ بۆـ خۆ بۆ بەگەورەکردنی ڕاســـتەقینەی نێو خۆیەتی ڕابردووی ئەو ڕابردووە بۆ کەسانی دیکە دەکات بە ڕاســـتەقینەیەکی دەرەکی. مامەڵەکردنی کەســـانی دیکە لەگەڵیدا وا لە سەربازەکە دەکات خۆی بەو کەسە دابنێت، کە خاوەنی ڕابردووە بەنرخەکەیە. ئەو ڕابردووەشی بۆیە هەڵبژاردووە تاکو لە ناخۆشی و سەرنەکەوتنی ئێستا بیپارێزێت. ئەو خۆی، وەکو کەســـێکی سازشـــنەکەر دەرناخات و مافـــی وەرگرتنی موچەی خانەنشـــینیش دەدۆڕێنێت؛ ئەمەش لەبەرئەوەیە، کە ئەو خاوەنی ڕابردوویەکی بێ نرخ نییە.

ئێمە لەبەر ڕۆشـــنایی کۆتاییەکی دیاریکراودا ڕابردوومان هەڵدەبژێرین. لەوێوە ڕابردووش خۆی بە سەرماندا دەسەپێنێت. ئەمەش لەبەر ئەوە نییە، کە ڕابردوو بوونی خۆی هەیە و لە ئێمەوە جیاوازە. بەڵکو لەبەر ئەوەیە، کە: (١) بەرجەســـتەبوونی ئەو داهاتووەیە، کە بوونی ئێمەیە؛ (٢) لەنێو جیهاندا بۆ ئێمە و کەســـانی دیکە خۆی دەردەخات، تەنیا نییە و دەکەوێتە نێو ڕابردووی جیهانییەوە. خۆی دەکات بە پێوەر بۆ ئەوانی دی. بەوجۆرەی ئەندازیارێک لە کێشانی وێنەیەکی ئەندازیاریدا، بە حەزی خۆی، سەربەســـتە و ناتوانێت وێنەیەک بکێشـــێت هیچ پەیوەندییەکی بە نموونە ئەندازیارییەکانەوە نەبێت، هەڵبژاردنی سەربەســـتانەی ئێمەش، لەگەڵ سەرهەڵدانی پێوەرێک بۆ هەڵسەنگاندنی ڕابردوومان، دەبێت بە هۆکاری پەیدابوونی کۆمەڵێک پەیوەندی نەبراوەی ڕابردوو بە جیهان و کەســـانی دیکەوە. نەبڕانەوەی پەیوەندییەکان نەبڕانەوەی ئەو هەڵوێســـتانەیە ئێمە دەبێـــت وەریانگرین چونکە هەڵسەنگاندنەکەی ڕابردوومان لە داهاتوودا ڕوودەدات. وەرگرتنی هەڵوێستەکانیش لە چوارچێوەی پرۆژە بنەڕەتییەکەماندا خۆی دەســـەپێنێت. ســـوربوون لەســـەر دامەزراندنی ئەم پرۆژەیە سوربوونە لەسەر ڕابردوو؛ ئەمەش لە ناسینەوەی هەزاران هەڵوێســـت و ڕەفتاردایە. لۆجیکانەش، داواکاری ڕابردوو گریمانەیەکی مەرجدارە: "ئەگـــەر تـــۆ حەزبکەیت ئەو یان ئـــەم ڕابردووەت هەبێت، ئـــەوا دەبێت ئەم یان ئەو کارەبکەیت." مادام چەمکی یەکەم کۆنکرێتی و هەڵبژاردنێکی کاتیگۆریانەیە، مەرجدارییەکەش دەبێت بە مەرجدارییەکی کاتیگۆریانە. مادام هێزی خۆسەپاندنی ڕابردووم لە سەربەستی، لە تێڕامانی هەڵبژاردن و هێزی هەڵبژاردنەکەوە پەیدابووە، دژوارە بە شـــتێکی لەپێشـــتر دابنرێت. هەڵبژاردنە سەربەســـتەکەی من بە تەنیا ناوەڕۆک و ڕێکخســـتنی ناوەڕۆکەکە دیاریناکات؛ پەیوەستبوونی ڕانەبردووشمە بە داکەوتەوە. ئەگەر لەنێو پرۆژە بنەڕەتییەکەمدا، ئەو پرۆژەیەی هێشتا پەیدانەبووە،

یەکێک لە پڕۆژە بچوکەکانی پێشبکەوێت، بۆنموونە، بەهەرجۆرێک بێت خۆی لە دۆێنێ پێشتر دەربخات، یان کاتژمێرێک زووتر بێتەپێش، ئەم پڕۆژە پێشکەوتووە لە پەیوەندییەکەیدا بە ڕابردوومەوە مامەڵە لەگەڵ زنجیرەیەک ڕووداوی دیکە دەکات. ڕابردووەکەم، کە ئێستا لە لوتکەی پێشکەوتنەکەوە تەماشایدەکەم، کەمێک قێزی لێدەکەمەوە و بابەتێکی نەبزێوی پێوەر و حوکمدانە ڕەوشتییەکەمە. "من چەند گەمژە بووم!" یان "من چەند شەڕانی بووم!"، ئەمانە دەڵێم چونکە خۆم لێیان جیادەکەمەوە. من، ئێستا، لەنێویاندا ناژیم و نامەوێت لەناویشیاندا بم. ئەمەش هۆی ئەوە نییە، کە ئەوانە نەماون، بەڵکو ئەوان ئەو خۆیەن، کە من نین. من ئەو کەسە[گەمژەیە] نیم. ڕۆڵی سەرهەڵدانەکەش بۆ ئەوەیە من بتوانم خۆمی لێ جیابکەمەوە و بتوانم خۆم هەڵسەنگێنم. ئەمجۆرە بوونبۆخۆیە بەبێ هاوکاری لەگەڵ خۆیدا بوونی خۆی هەڵدەبژێرێت. ڕابردووی خۆی لەناونابات بەڵکو ڕابردوو دەردەخات تاکو خۆی لێ جیابکاتەوە و جەخت لەسەر سەربەستییەکەی بەتەواوی بکات (ئەوەی ڕابردووە جۆرێکە لە مامەڵەکردن لەگەڵ ڕابردوودا و هەروەها جۆرێک لە نەریت.) لەلایەکی دیکەوە، بوونبۆخۆ هەیە، کە لە پڕۆژەکەیدا کات ڕەتدەداتەوە و هاوکارییەکی کەمی لەگەڵ ڕابردوودا هەیە. لە دۆزینەوەی زەمینەیەکی پتەودا، ڕابردوو هەڵدەبژێرێت و شتەکانی دیکەش بە ڕاکردن لە نەریت دادەنێت. ئەو لەسەرەتاوە هەڵیانبژاردووە ڕانەکات؛ ڕەتدانەوەیانی داوە. ڕابردوو بۆ ئەو ڕۆڵی ڕاستگۆیی دەنوێنیت.

جۆری یەکەمی کەسەکان بەقێزەوە دان بە هەڵەکەیدا دەنێت، بەڵام بۆ کەسی دووەم ئەمە مەحاڵە و بەبێ گۆڕانی پڕۆژە بنەڕەتییەکە ناکرێت. ئەم جۆرە کەسە، کەوابوو، توشی بڕاوی خراپ لەنێو جیهاندا دەبێت. خۆدۆزینەوەکانیشی لەپێناوی مانەوەی لەنێو بڕوای خراپدا دەبن بە پێکهاتەی پڕۆژە بنەڕەتییەکەی. ڕابردوو، وەکو شوێن، لەنێو هەڵوێستدا، کاتێک بوونبۆخۆ داهاتوو هەڵدەبژێرێت، پێکدێت. بەهاش بەسەر فاکتۆری ڕابردوویدا دەسەپێنێت و دەیکات بە هاندەر بۆ کردەوەکانی.

جیم. ژینگەی من

ژینگە ئەو شوێنە نییە من داگیریدەکەم، کە لەپێشتر باسمانکرد. ژینگە لە ئامێرەکانی دەوروبەرم پێکهاتووە، کە ناتەبایی و سودمەندێتیشیان دەگرێتەوە. بێگومان، لە داگیرکردنی شوێنەکەمدا، من زەمینە بۆ بەرجەستەکردنی ژینگەکەم خۆشدەکەم و بە گۆڕانی شوێنەکەشم ژینگەکەم دەگۆڕم. بەڵام، لەلایەکی دیکەوە، کەسانی دیکەش، بەبێ من، دەتوانن ژینگە بگۆڕن. برگسۆن لە (یادەوەری و ماتەر)دا ڕوونیکردۆتەوە، کە گۆڕانکارییەکی کەم لە شوێنەکەمدا دەبێتە هۆکاری

گۆڕانـــی تەواو لە ژینگەدا. بەڵام بۆ باســـکردنی گۆڕانی تەواو لە شـــۆێندا دەبێت بڕوانینـــە گۆڕانی تەواوی ژینگە. گۆڕانی گشـــتی ژینگـــە نابینرێت، بەڵام نکۆڵی لەو ڕاســـتییەش ناکرێت، کردەوەکانـــم بەردەوام لەگەڵ ســـەرهەڵدان و ونبوونی بابەتەکاندا، کە من دەســـتمتیایاندا نییە، دەبینرێن. بەگشتی پێکەوەبوونی لایەنە نەیارەکان و ســـودمەندێتی ئامێرەکان بەتەواوی پشت بە شوێنی منەوە نابەستن. من کاتێک پەیدادەبم، کە فرێدەدرێمە نێو ئەو شتانەوە لەمنەوە جیاوازن. ئەوانیش لـــە دەورەبەری منداً هێزی خۆیـــان بۆ من یان دژی مـــن زیاددەکەن. بۆنموونە، دەمەوێت زوو بە پاسکیل بگەمە شارۆچکەکەی دیکە. ئەم پڕۆژەیە مامەڵە لەگەڵ کۆتاییە تایبەتییەکانی منداً دەکات و پەیوەندی بە شوێنی من و دووری شوێنەکەم لەو شـــارۆچکەیەوە هەیە. هەروەها مامەڵە لەگەڵ هەوڵدانە سەربەستەکەشـــم بۆ گەیشتن بەو کۆتاییە دەکات.

بـــەڵام تایەی پاســـکیلەکەم پەنجەردەبێت، خۆرەکە گەرمـــە، باکە بەرەوڕووم هەڵـــدەکات و هتـــد. هەموو ئەم دیاردانەی بیرم لێنەدەکردنـــەوە دەبن بە ژینگە. هەڵبەتـــە لەنێو پـــڕۆژە ســـەرەکییەکەمدا پەیدادەبن؛ لە پڕۆژەکـــەی منداً باکە بەهێز یان ســـوک دەردەکەوێت و خۆرەکەش گەرم دەبێت. تێهەڵکێشـــکردنی ئەم ڕووداوە بەردەوامانەیە ئەو یەکێتییە دروســـتەدەکەن، کە ئاڵمانەکان بە (ئۆم وێڵت) ناوزەدیدەکەن. (ئۆم وێڵت)یش تەنیا لەنێو سنوری پڕۆژەی سەربەستدا، بۆنموونە، هەڵبژاردنی کۆتاییەکان، کە بوونی منن، پەیدا دەبێت.

ئەگـــەر لێرەدا بوەســـتین باســـەکەمان ســـادە دەردەکەوێت. ئەگەر ڕاســـت بێـــت هەریەکێک لە بابەتەکانی دەوروبەرم لەنێو هەڵوێســـتدا بناســـرێت و کۆی بابەتەکانیش هەڵوێســـت پێکنەهێنن؛ ئەگەر ڕاست بێت هەریەکێک لە ئامێرەکان لەنێو بەســـتێنی هەڵوێســـتەوە لەنێو جیهاندا سەرهەڵدات، هێشتا ئەو ڕاستییەش وننابێت، کە دەرکەوتنی کتوپڕی ئامێرێکی دیکە بەشداری لە گۆڕانێکی ڕادیکاڵانەی هەڵوێســـتەکەدا دەکات. کاتێک تایەی پاسکیلەکە کتوپڕ پەنجەر دەبێت دووریم لە شـــارۆچکەکەوە گۆڕانی بەسەردا دێت؛ دوورییەکە بەپێ نەک بە سوڕانەوەی تایەی پاســـکیلەکە دەپێورێت. ئەو ڕاستییەشم بۆ دەردەکەوێت، کە کەسەکەی دەمەوێت لەوێ ببینم، تاکو من دەگەمە ئەوێ سواری شەمەندەفەرەکە دەبێت و دەڕوا. ئەم دڵنیاییە کاردەکاتە ســـەر چەند بڕیاردانێکی دیکەش (گەڕانەوەم بۆ شوێنەکەی خـــۆم یان ناردنی تەلەگرامێک و هتد.) دەگونجێت دڵنیا نەبم لەوەی بتوانم لەگەڵ ئەو کەســـەدا پەیمانەکە دروســـتبکەم و دەبێ کەسێکی دیکە بدۆزمەوە یان واز لە پلانەکـــە بەتەواوی بهێنم. ئایا پڕۆژەکەم بە ســـەرنەکەوتوو دابنێم؟ لەمحاڵەتەدا، دەڵێم، نەمتوانی پیرۆ لە کاتی خۆیدا ئاگادار بکەم و تێبگەیەنم. ئایا ناســـینەوەی ئەم بێدەستەڵاتییە نییە، کە سەربەســـتییەکەم سنوردار دەکات؟ بێگومان نابێت

سەربەستی هەڵبژاردنەکەم لەگەڵ ئەو سەربەستییەی دەستمدەکەوێت تێکەڵبکرێت. بەڵام، هەڵبژاردنەکەشم نییە، کە لێرەدا کایەدەکات چونکە نەیاربوونی ژینگە لەزۆر حاڵەتدا گۆڕانکاری لە پڕۆژەکانمدا دروستدەکات.

پێش ڕەخنەگرتن لە پرسیارە سەرەکییەکە، باشترە پرسیارەکە دیاریبکەین، ئەگەر گۆڕانکارییەکانی نێو ژینگە گۆڕان بەسەر پڕۆژەکانمدا بهێنێنن، ئەوا دەبێت لە دوو ئاستدا دایانبنێین. یەکەم، خودی گۆڕانکارییەکان بەتەنیا ناتوانن کاربکەنە سەر پڕۆژە بنەڕەتییە وازلێهێنراوەکەم، کە بەپێچەوانەوە، دەبێت بە پێوەر بۆیان. لەبەر ڕۆشنایی پڕۆژەی بنەڕەتی دیکەدا دەبن بە هۆکار بۆ وازلێهێنان لەم یان لە ئەو پڕۆژەیە؛ ئەگینا نابن بە هۆکار دانانرێن چونکە ئاگامەندییەکی-هاندەر هۆکار دەناسێت، کە هەڵبژاردنێکی سەربەستی کۆتاییە. ئەگەر هەورەکان بە ئاسمانەوە ڕێگەی پڕۆژەی چونەدەرەوەم بگرن لەبەر ئەوەیە، کە لە پڕۆژە سەربەستەکەمدا ناسراون و پەیوەندیان بە بەهای چوونەدەرەوەوە هەیە؛ هەنگاوبەهەنگاویش پەیوەندی بە من و سروشتەوە و ئەو جێگەیەی پەیوەندییەکەی لەسەرە هەیە. دووەم، لەژێر هیچ بارودۆخێکدا ئەو بابەتەی سەریهەڵداوە یان ونبووە، نابێت بەهاندەری وازهێنانم لەپڕۆژەکە. دەبێت بابەتەکە، وەکو شتێکی کەم لەنێو هەڵوێستە سەرەکییەکەدا بناسرێت؛ پێویستە دەرکەوتن و خۆشاردنەوەکەی لەناوببرێت و من خۆمی لێ دوورببەمەوە. دواجاریش، لەبەردەم بابەتەکەدا خۆم حوکم بەسەر خۆمدا دەدەم. ئێمە ڕوونمانکردەوە، کە گازە سورە گەرمەکەی ئەشکەنجەدانیش لە سەربەستیمان دانابڕێت. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت، کە هەمیشە گرفتەکان چارەسەردەکرێن، بەڵکو مەحاڵی بەردەوامبوون لە ڕەهەندێکدا دەبێت سەربەستانە پێکبێت. مەحاڵبوونەکە لەڕێگەی وازهێنانی سەربەستانەی ئێمەوە دەکەوێتە سەر شتەکان. مانەوەی جۆرە ڕەفتارێک هانی مەحاڵبوونەکە بۆ وازهێنانەکەمان نادات.

کاتێک ئەم ڕاستییە دامەزرا، دەبێت بزانین، ئامادەبوونی شتێکی دراو، دوور لەوەی ڕێگربێت بۆ سەربەستییەکەمان، سەربەستییەکەمان داوای دەکات. سەربەستییەکەش سەربەستییەکی دیاریکراوە، کە بوونی منە. ئایا من بێجگە لە ڕەتدانەوەی ناوەکی بوون-لەنێو-خۆ چی دیکەم؟ بەبێ ئەو بوون-لەنێو-خۆیەی ڕەتی دەدەمەوە لەنێو نەبووندا وندەبم. لە پێشەکی[ئەم نوسراوەشدا] ئاماژەمان بۆ ئەو خاڵە کرد، کە ئاگامەندی بوونی بوون-لەنێو-خۆ بۆ "بەڵگەی ئۆنتۆلۆجی" بەکاردەهێنێت. ئەگەر ئاگامەندی ئاگای لە شتێک هەبێت، ئەوا پێویستە ئەو شتە ڕاستەقینە بێت؛ واتە بوونێکی سەر بە ئاگامەندی نەبێت. ئێستا دەبینین ئەم بەڵگەیە بەرفراوانترە: ئەگەر من بتوانم بە کارێک هەستم، ئەوا پێویستە لەسەر ئەو هەبووانە کارەکەم بکەم، کە بوونێکی سەربەخۆیان هەیە و لە بوونی من و کارەکەمەوە جیاوازن. کارەکە بوونی ئەو شتە سەربەخۆیە بۆ من ئاشکرادەکات،

بەڵام مەرجداری ناکات. سەربەستی ئەوەیە تۆ سەربەستانە بتوانیت شتەکان بگۆڕیت. سەربەستی، کەوابوو، بوونی گۆڕانە لە ژینگەدا: لابردنی ڕێگرەکان و بەکارهێنانی ئامێرەکانە. بێگومان، سەربەستیش ئەو شتانە بە ڕێگر دەبینێت، بەڵام لە هەڵبژاردنی سەربەستانەدا واتاکەیان لێکدەداتەوە. پێویستە شتەکان لەوێدا بن و دڕندانە خۆیان دەرخەن بۆ ئەوەی سەربەستی هەبێت. سەربەستی ئەوەیە لە کارکردندا و لەنێو جیهاندا سەربەست بیت. ئەگەر ئەمە ڕاست بێت، سەربەستی ئەوەیە بتوانیت بگۆڕیت و لە پڕۆژەکەتدا بوونی سەربەخۆی هەبووەکە بناسیتەوە. ڕەتدانەوەی ناوەکی بوونی سەربەخۆی بوون-لەنێو-خۆ دەردەخات. ئەم سەربەخۆییەیە خەسڵەتی بوون بە شت بە بوون-لەنێو-خۆ دەبەخشێت. لە ئاکامدا، ئەوەی سەربەستی لەگەڵ سەرهەڵدانییدا دایدەنێت دەریدەخات، کە مامەڵە لەگەڵ شتێک بێجگە لە خۆی دەکات. کردن، بەتەواوی گۆڕانی ئەو شتەیە، کە تەنیا پێویستی بە خۆی بۆ بوونی هەیە؛ کارکردن لەسەر ئەو شتە دەکرێت، کە بایەخ بەکار نادات و بەبێ کارکردن هەیە. بەبێ ئەمە کارکاردن لە واتا بەدەرە و سەربەستیش لەناودەچێت. بەگشتی پڕۆژەی سەربەستی هەڵبژاردنە، کە ناسینەوە و بڕواکردنە بە جۆرێک بەرەنگاری لە شوێنێکدا. سەربەستی دەیەوێت بەسەر بەڕەنگاریکردنی جیهاندا سەرکەوێت.

مادام شتە دەرەکییەکان سەربەخۆن هەموو پڕۆژەیەک لە دامەزراندنی خۆیدا توشی چاوەڕوان لێنەکراوەکان بە ڕادەیەک دەبێت. کاتێک دەمەوێ بۆ بینینی پیرۆ بۆ گوندەکەی نزیکمان بڕۆم، لە ڕێگادا پەنچەربوونەکە و هەڵهاتنی بایەکی توند و هەزارەها ڕووداوی زانراو و نەزانراوی دیکە بەرەو ڕووم دەبنەوە. هەموویان واتای پڕۆژەکەم پێکدەهێنن. پەنچەربوونە چاوەڕوانەکراوەکە پڕۆژەکەم دەشێوێنێت. بەبێ هەڵبژاردنی من دێتە نێو جیهانەوە. بێگومان، من هەمیشە چاوەڕوانی ڕووداوە چاوەڕوانەکراوەکانم. ئەگەر شتێک ببێت بە ڕێگرم، کە هەرگیز بڕوام نەدەکرد ڕووبدات، وەکو لافاو یان هەرەسهێنانی لایەکی چیاکە، ئەم ڕووداوە چاوەڕوانەکراوانە بە ڕادەیەک لەپێشتر دەبینران. وەکو چۆن ڕۆمانییەکان جێگەیەکی تایبەتیان بۆ خواوەندە نەناسراوەکان دادەنا، منیش لەنێو پڕۆژەکەمدا پەراوێزێک بۆ ڕووداووە چاوەڕوانەکراوەکان دروستدەکەم. ئەمەش پەیوەندی بە سروشتی پڕۆژەکەوە نەک تۆندی باکە یان ئەو دووربینییەی ئەزمون دەستیدەکەوێت، هەیە.

ئەم تێبینیانەیە ڕۆشنایی نوێ دەخەنە سەر هەڵبژاردنی سەربەست: هەموو پڕۆژەیەکی سەربەستی کراوەیە و داخراو نییە. هەرچەندە هەموو پڕۆژەیەک دەبێت بە شتێکی تاک، بەڵام لەنێو خۆیدا ئەگەرەکانی گۆڕانکاری هەڵدەگرێت. پڕۆژە لە بونیادەکەیدا سەربەخۆیی لەنێو جیهاندا بۆ شتەکان دادەمەزرێنێت. ئەم پێشبینییەی پێشبین نەکراوەکان لەنێو پڕۆژەدا، کە بوونی منە، یارمەتیمان دەدات

لە ڕووداو یان کارەساتەکان تێبگەین و لە ئاستیاندا سەرسام ڕانەوەستین. هیچ شتێک لەنێو جیهاندا شیاوی سەرسوڕمان نییە. هیچ شتێک بەبێ بڕیاردانی خۆمان لەسەر سەرسوڕمان سەرمان ناسوڕمێنێت.

بابەتی سەرەکی سەرسوڕمان بوونی ئەم یان ئەو شتە لەنێو جیهاندا نییە، بەڵکو لەبەر ئەوەیە، کە جیهان بەگشتی هەیە؛ من فڕێدراومەتە نێو هەبووەکانەوە، کە بۆ من ناجۆرن. هۆی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ هەڵبژاردنی کۆتای. من پەیوەندییەکانم لەگەڵ هەبووەکاندا هەڵدەبژێرم و هەبووەکانیش پەیوەندییان بە یەکدییەوە هەیە. من هەڵیدەبژێرم، کە بچنە نێو پێکهاتەیەکی ناسراوی بوونی منەوە. کەوابوو، نەیاری هەبووەکان دەبێت بە گەواهێک لەپێشتر و سەربەستییەکەم، وەکو مەرجێک هێڵەکانی دیاریدەکات.

هەرکاتێک پرسیار سەبارەت هەڵوێست بکرێت پێویستە لەسەر ئەو خاڵەش سوربین، کە حاڵەتە باسکراوەکانی شتەکان لایەنی ئەوديویشی هەیە. لێرەدا، ئەگەر سەربەستی پێشوەخت نەیاری شتەکان بەگشتی بناسێت ئەوا ئەمە هەمانکات بوونی دەرەکی و ناجۆری بوون-لەنێو-خۆ دەسەلمێنێت. هەڵبەتە، نەیاری لە سەربەستییەوە ڕوو لە شتەکان دەکات. ئەمەش لەوێدا ڕوودەدات، کە سەربەستی ڕۆشنایی بخاتە سەر فاکتۆری بوونی خۆی، وەکو بوون-لەنێو-شتەکاندا و بوون-لەنێو-خۆی ناجۆرەکان. سەربەستی خۆی بەلایەنی جیاواز لە شتەکانەوە دەردەخات (واتایان پێدەبەخشێت و دەیانکات بە شت). بەڵام لەگەڵ ناسینی شتە دراوەکەدا واتاکەش خۆی دەسەپێنێت؛ سەربەستی دوورکەوتنەوەی خۆی لە بوونە-لەنێو-خۆ ناجۆرەکان دەبێ ببینێت، تاکو تێپەڕیانبکات. بەپێچەوانەشەوە، هەڵکەوتە دراوەکە پشتگیری لە واتا دانانەکانی دیکەشدا دەکات. دوورکەوتنەوە لەنێو شتە ناجۆرەکاندا بۆ بوون-بۆ-خۆ دەگرێتە خۆی. ئەمە بونیادی سەرەتایی هەڵوێستە و لێرەدا ئاشکرا دەبینرێت.

لەگەڵ ئەو سەرسوڕمانەی لەئاستی شتەکەدا توشمان دەبێت و ڕووکردنەکەی لەکۆتاییدا، سەربەستی بوونی شتە دراوەکە، وەکو ئەو شتە لێرەدا، بەرجەستەدەکات (لەپێشتر لێرە، لەوێ، ئەم یان ئەو شتە نەبوو). شتە دراوەکەش فۆرم وەرناگرێت، بەڵکو هەبوویەکی ڕووتە و ناسراوە بۆ ئەوەی تێپەڕبکرێت. هەمانکات، سەربەستی ڕەتکردنی شتە دراوەکەیە و خۆی، وەکو ڕەتکردنی شتە دراوەکە هەڵدەبژێرێت. سەربەستی هەموو ڕەتکردنێکی شتی دراو نییە. لەگەڵ ناسینی هەبووە ڕووتەکە و واتا پێبەخشینی، سەربەستی بوونی خۆی هەڵدەبژێرێت. گۆڕانی شتە دراوەکە کۆتاییەتی و شتە دراوەکەش لەبەر ڕۆشنایی کۆتاییە هەڵبژێردراوەکەدا دەبینرێت. کەوابوو، سەرهەڵدانی سەربەستی ڕۆشنکردنەوەی کۆتاییە لەودیو شتە دراوەکەوە و دەرخستنی شتە دراوەکەیە لەبەر ڕۆشنایی کۆتاییەکەدا: ئەم دوو

بونیـــاده لەیەکدی جیانابنەوە و پێکەوە هەن. لەدواییدا ڕووندەکەینەوە، کە بەها هەمەکییەکانی کۆتاییە هەڵبژێردراوەکان تەنیا لە شـــیکردنەوەدا دادەبڕێن؛ هەموو هەڵبژاردنێک هەڵبژاردنی گۆڕانێکی دیاریکراوە بەسەر شتە دراوە دیاریکراوەکەوە. هەموو هەڵوێستێکیش دیاریکراوە. نایاری شتەکان و تەوانایی بەگشتی لەکۆتاییە هەڵبژاێردراوەکاندا دەبینرێن. بەڵام کۆتایی تەنیا بۆ بوون–بۆ–خۆ هەیە، کە بوونی خۆی بە فرێدراوی لەنێو شتە ناجۆرەکاندا دەدۆزێتەوە. بەم خۆ دۆزینەوەیە هیچی نوێ بێجگە لە واتادانان ناخاتەسەر هەڵکەوتنەکە. ئەو لە فرێدانەکەی بەرپرسە و بە هەڵوێستی دادەنێت.

لەبەشی چوارەمی کەرتی دووی[ئەم نوسراوەدا] بینیمان، کە بوون–بۆ–خۆ لەگەڵ سەرهەڵدانیدا بوون–لەنێو–خۆش دەهێنێتە نێو جیهانەوە؛ بەشێوەیەکی گشتی، بە هۆی نەبوونەوە شـــتەکان یان بوون–لەنێو–خۆ 'لەوێدا' هـــەن. هەروەها بینیمان، خودی ڕاســـتەقینە لەوێدا، لەگەڵ خەسڵەتەکانیدا بەبێ شێواندن یان پێوەنوسان هەن. ئێمە، لەگەڵ ســـەرهەڵدانەکەماندا و بەڕەتدانەوەکان: وەکو جیهان، شوێن، کات و لایەنـــە هێزەکییـــەکان، لێی جیادەبنەوە. ئێمـــە، بەتایبەتی، بینیمان، کە هەرچەندە شـــتەکان (لێوانەکە، شوشەی مەرەکەبەکە، ئەم مێزە و هتد) دەورەیان داوین و خودی ئامادەبوونەکانیان ناناســـرێت، ئەگەر ئێمە کارێک یان هەڵوێستێک لە داهاتـــوودا بەرانبەریان دیارینەکەین. ئێمە ئێســـتا دەتوانین لە واتای حاڵەتی شتەکان تێبگەین: ئێمە، هیچ شتێک، بێجگە لە سەربەستییەکەمان لە شتەکانمان جیاناکاتەوە؛ سەربەستییەکەمان لەڕاستی بوونی ناجۆر و چاوەڕواننەکراوی شتەکان بەرپرســـە. ئەو ڕاستییە دەناسێت، کە نەیارە و ئێمەش لەوەوە جیاوازین: چونکە لەسەر زەمینەی ڕەتدانەوە دەردەکەوێت و دەبینرێت. کەوابوو، پڕۆژەی سەربەستیم هیچ بۆ شـــتەکان زیادناکات: تەنیا بوونیان لەوێدا دەچەســـپێنێت. بوونیان لەنێو ئەزموونـــدا بەرجەســـتەدەکات و لەنێو جیهان و کاتـــدا دەریاندەخات. دواجاریش، سەربەســـتییەکەمان بوونی شـــتەکان دوور لە دەســـتەڵاتی ئێمە و سەربەخۆ بەو نەبوونەی، کە بوونی منە نیشـــاندەدات و لە منەوە جیایاندەکاتەوە. لەبەر ئەوەی سەربەستی حوکمی بەســـەردا دراوە سەربەستی بێت ناتوانێت خۆی هەڵبژێرێت. لەگەڵ ناســـینی شـــتە هەڵکەوتوەکان و تێپەڕکردنیان هەڵبژاردن و ڕێکخســـتنی شـــتەکان لەنێو هەڵوێســـتدا پەیدادەکرێن؛ هەڵکەوتنی سەربەستی و بوون–لەنێو–خۆیە لەنێو هەڵوێستدا لەڕێگەی ڕووداوە نەیار و چاوەڕواننەکراوەکانەوە دەردەبڕێن. کەوابوو، من سەربەســـتییەکی ڕەهام هەیە و لە ئاستی هەڵوێستەکەشمدا خاوەنی لێپرسینەوەیەکی ڕەهام. بەڵام من بەبێ هەڵوێست هەرگیز سەربەست نابم.

دال. هاوڕێکانم

ژیـــان لەنێو جیهانێکدا هاوڕێکانی تێدابێت تەنیا توشـــی ڕووبەڕوو بوونەوەمان لەگەڵ کەســـانی دیکە لە هەموو شـــەقامێکدا ناکات؛ من خۆشم لەنێو جیهانێکدا دەدۆزمـــەوە، کە مامەڵـــە لەگەڵ بابەتە ئاڵۆزەکاندا دەکـــەم و واتاکەیان پڕۆژەی سەربەستییەکەم دروستیانناکات. ئەمەش، هەروەها، ئەوە دەگەیەنێت واتاکە دراوە و ئەو واتایەش ڕووبەڕووی واتاکەی من دەبێتەوە، کە هێشتا بە من نەدراوە. کاتێک پرســـیار ســـەبارەت فاکتۆرە بنەڕەتی و هەڵکەوتوەکەش دەکەین، کە بوونی ئێمە لەنێو جیهانێکدا لەگەڵ کەسانی دیکە لەنێو هەڵوێستماندا دیاریدەکات، کێشەکە سێ لایەنی ڕاستەقینە دەخاتە پێش، کە هەڵوێستێکی کۆنکرێتی من پێکدەهێنن: ئامێرە واتاپێبەخشـــراوەکان (وەکو، ئیستگەکە، هێما دانراوەکانی هێڵی شەمەندەفەرەکە، بەرهەمێکـــی هونەری و تێبینی بۆ هاتووچۆکردن)، ئەو واتایەی بوونی من هەیەتی و دەیدۆزمەوە (وەکو، نەتەوەکەم، ڕەگەزەکەم و چۆنیەتی لەشـــولارم)، هەروەها، کەسانی دیکە، وەکو بنکەی ئاماژەکردن بۆ ئەم واتایانە.

هەمووشـــتێک ئاســـان دەبوو ئەگەر ســـەر بە جیهانێک بوومایە واتاکان لەبەر ڕۆشـــنایی کۆتاییەکانی مندا دروســـتبکرانایە. لەمحاڵەتەدا وازم لە ئامێرەکان لە چوارچێوەی هەڵبژاردنی بوونی خۆمدا دەهێنا؛ ئەم هەڵبژاردنە چیاکە دەکات بە ڕێگر و ســـەخت بۆ هەڵگەڕان یان ئەو شوێنەی دیمەنێکی جوانی لێوە دەبینم؛ کێشەکە لە واتای چیاکـــەدا نەدەبوو بەوجۆرەی خۆی دروســـتیدەکات چونکە من[لەوێدا] دەبم بەو ڕاســـتەقینەیەی واتای پێدەبەخشـــێت. گرفتەکە ئاسانیش دەبوو ئەگەر مـــن مۆنادێکی بێ دەرگا و پەنجەرە بوومایە. لەڕێگەیەکەوە بمزانیایە، کە مۆنادی دیکەش هەیە و واتای نوێ بەو شتانە دەبەخشن، کە من دەیانبینم. لەمحاڵەتەدا، کە فەیلەسوفەکانیش توێژینەوەکەیان لەسەر دامەزراندوە، واتاکانی دیکە بە ئەگەر دادەنێم. دواجاریش فرەلایەنی واتاکان بە فرەلایەنی ئاگامەندییەکانەوە دەبەستینەوەو بۆ منیش دانانی واتای نوێ ئاسان دەبوو. بەڵام بینیمان، چەمکی مۆناد خۆ-ویستی لەنێودا شـــاراوەتەوە و فرەلایەنی واتاکان، کە من بە ڕاستییەوە دەیانبەستمەوە و فرەلایەنی واتای سیســـتەمەکان، کە هەریەکەیان ئاماژە بۆ ئاگامەندییەک دەکات و ئـــەو ئاگامەندییەش من نیم، تێکەڵدەکات. بێجگە لەمە، لە ئاســـتی ئەزمونێکی کۆنکرێتییدا باســـکردنە مۆنادییەکە ناجۆرە. لەڕاســـتیدا، شتێک لە جیهانی مندا هەیە، کە لە فرەلایەنی واتاکانەوە جیاوازە؛ واتای دەرەکی هەن، کە من دروســـتم نەکردوون. من، ئەو بوونەی واتا بە شتەکان دەبەخشێت، خۆم لەنێو جیهانێکی پڕ واتادا دەدۆزمەوە بەبێ ئەوەی من درستم کردبن.

دەشی کەسێ بزانێت بۆنمونە واتاگەلێکی لە ژمارەبەدەر بەبێ هەڵبژاردنم لەو

شـــارەدا هەیە، کە منی تیدا دەژیم: ســـەقامەکان، خانوەکان، دوکانەکان و پاس، هێمای سەرشـــەقامەکان، مۆســـیقای نێو ڕادیۆکە و هتد هەن. لە تەنیاییدا بوونی ڕووت دەدۆزمـــەوە؛ بۆنموونە، ئەم بەردە دەبینم؛ واتە ئەو هەبووە لەوێدایە و هیچ لەدەرەوەیدا نییە. لەگەڵ ئەمەشدا، واتای پێدەبەخشم، وەکو "پیایدا سەردەکەوم" و "لێـــی دوور دەکەومـــەوە"، "بیری لێدەکەمەوە" و هتـــد. کاتێک دەچمە ئەودیوی شـــەقامەکەوە و کۆشکێک دەبینم ئەو کۆشـــکە هەبوویەکی ڕووت نییە من لەنێو جیهاندا بەرجەستەیبکەم. من نابم بە هۆکاری سەرهەڵدانی 'ئەو'؛ بەڵکو واتاکەی، کە بۆ مـــن دەردەکەوێت ســـەربەخۆیە. من دەیدەۆزمەوە، دەزانم کۆشـــکەکە بۆ جێنشینیبوونە، فەرمانگەی کارخانەی گازە یان زیندانە و هتد. لێرەدا، ئەم واتایە هەڵکەوتە و ســـەر بە هەڵبژاردنی من نییە؛ وەکو ڕاستەقینەیەکی بوون-لەنێو-خۆ بەهەمان ناجۆرییەوە خۆی ئامادەکردوە.

بەهەمانشێوەش، پێکەوەبوونی لایەنە نەیارەکان لەنێو شتەکاندا پێش ئەزمونەکەم خۆی دەرخستوە. هێماکە بۆ من دانراوە و لەسەری نوسراوە؛ "خێرایی کەمکەرەوە"، "لەسەرخۆ پێچبکەوە،""قوتابخانەیە خێرا مەڕۆ"، "شوێنی مەترسییە"، "پاش سەد مەتر پردێکی باریک هەیە" و هتد. ئەم واتایانە بەســـەر شتەکانەوە ڕاستەوخۆش پەیوەندییان بە منەوە هەیە. من لە شوێنی پەڕینەوە دەچمە ئەوبەری شەقامەکە. بـــۆ کڕینی ئەوەی دەمەوێت دەبـــێ بچمە ئەو دوکانە. دواجاریـــش، ئەم ئامێرە، بۆنموونە پاندانەکە ئەم یان ئەو فۆڕمەی پێ پردەکەمەوە.

ئایا هەموو ئەم شـــتانە سەربەســـتییەکەم ســـنوردار ناکەن؟ ئەگەر شـــوێن نەخشەی کەســـەکە نەکەوم ڕێگاکەم وندەکەم و دەکەومە سەر شەقامێکی دیکە، شـــەمەندەفەرەکەش جێم دەهێڵێت و هتد. ئەم هێمایانە، وەکو "چوونەژوورەوە" و "چوونەدەرەوە" پێویســـتن. واتای ئەم هێمایانە لەسەر دەرگاکان نوسراوە. منیش پەیڕەویان دەکەم. ئەوان لایەنـــە نەیارەکان زۆرتر دەکەن. ئەگەر منیش ملکەچی ئەم سیســـتەمە بم، ئەوا دەبێت هەمووکاتێک پشتی پێببەستم. دەشێ سودەکانی بۆ من بوەستن؛ لە کاتی جەنگدا یان کاتێک من لەنێو پڕۆژەکەمدا گیردەخۆم، لە پێویستییەکانم بێبەری دەبم تاکو بە کۆتاییەکانم بگەم. بەتایبەتی، ئێمە تەماشای هێمـــا، ئاگادارییەکان و قەدەغەکراوەکانمان کرد، کـــە بەو جۆرەی ڕوو لە هەموو کەســـێک دەکەن ڕوو لە منیش دەکەن. منیش لە پەیڕەویکردنیان دەچمە ڕیزەوەو خۆم تەســـلیمی ئامانجی مرۆڤایەتی دەکەم، کە هەموو کەســـێکە. کەوابوو، مادام من ئەو کۆتاییـــەم، کە هەڵمبژاردووە و ئامێرەکانیش بۆ ناســـینەوەی کۆتاییەکە هەرچییـــەک بن، ئەوا گۆڕانم بەســـەر بوونمدا هێناوە. هەمانـــکات، مادام جیهان لەنێـــو تەکنیکە بەکارهێنراوەکانی منەوە خۆی دەردەخات، ئەوا جیهانیش گۆڕانی بەسەردا دێت. ئەو جیهانەی لەنێو بەکارهێنانی پاسکیلەکەی منەوە، ئوتومۆبیلێک و

شەمەندفەر دەناسرێت ڕوخساری لەسەر ئەو ئامێرانە نیشاندەدات، کە من بەکاریان دەهێنم؛ کەوابوو، جیهان ڕوخساری خۆی بۆ هەموو کەسێک دەردەخات. ئاشکراشە، کەسێک دەڵێت، سەربەستییەکەم لە هەموو لایەک لە من ڕادەکات؛ هەڵوێستێک وەکو بەستێنی واتاکان بۆ جیهان، لە چواردەوری سەربەستی هەڵبژاردنەکە و لە خۆ بوونەکەمەوە نییە؛ بەڵکو حاڵەتێک هەیە، کە بەسەرمندا سەپێنراوە. ئەم گرفتەیە ئێمە دەمانەوێ لێی بکۆڵینەوە.

بێگومان بوونم لەنێو جیهانێکدا، کەسانی دیکەشی تێدا بژی بەهای فاکتۆری خۆی هەیە. ئاماژەش بۆ فاکتۆری بنەڕەتی ئامادەبوونی کەسانی دیکە لەنێو جیهاندا دەکات. ئەمەش ئەو فاکتۆرەیە، بینیمان، لە بونیادی ئۆنتۆلۆجی بوون-بۆ-خۆوە دەرناچێت. هەرچەندە ڕەگی فاکتۆری بوونمان قوڵتر دادەکوتێت، هێشتا لە فاکتۆری بوونی ئێمەوە، مادام دووەمیان هەڵکەوتنی بوون-بۆ-خۆ بە پێویست دادەنێت، هەڵناقوڵێت. باشترە بڵێین: بوون-بۆ-خۆ لەنێو فاکتۆردا هەیە؛ بوونی ئەو لەگەڵ ڕاستەقینەیەکی سەر بە یاسا نابێت بە یەک و تەنانەت لەگەڵ هەڵبژاردنی سەربەستیشدا یەک شت نین. لەنێو فاکتۆرەکاندا یەکێکیان، وەکو بوون-لەنێو-جیهاندا+لەگەڵ-کەسانی دیکەدا، نە لە شتێکی دیکەوە دەدرێت نە دەسەلمێنرێت. ئەم فاکتۆرە پێویستی بە سەربەستی من بۆ دۆزینەوەی هەبێت یان نەبێت لە دواییدا باسیدەکەین.

فاکتۆر لەم ئاستەدا لەگەڵ دەرکەوتنی مندا دەردەبڕێت، کە بە هۆی تەکنیکە بە کۆمەڵ و لەپێشتر پێکهاتووەکانەوە بۆ دۆزینەوەی جیهانێک، کە واتاکەی لەدەرەوەی بوونی منداید، خۆی دەسەپێنێت. تەکنیکەکان من بۆ شتە کۆمەڵەکان دەگەڕێننەوە: وەکو ڕەگەزی مرۆڤایەتی، نەتەوە، کۆمەڵە پیشەییەکان و خێزان.

پێویستە زۆرتر لەسەر ئەم فاکتۆرە بدوێین: لەدەرەوەی بوونمدا بۆ-کەسانی دیکە، کە لەدواییدا باسیدەکەین، تەنیا ڕێگەیەکی ئەرێ بۆ دانانی فاکتۆرەکەم بەکارهێنانی تەکنیکە دروستکراوەکانە، کە لە ئەوانەوە پەیدادەبێت. پێناسەکردنی بوونم، وەکو ئەندامێکی سەر بە ڕەگەزی مرۆڤایەتی پەیوەندی بە بەکارهێنانی تەکنیکە سەرەتایی و گشتییەکانەوە هەیە: بۆنموونە، بزانیت چۆن دەڕۆیت، شت بکڕیت، چۆن حوکم بەسەر بابەتەکاندا بدەیت، زمان بەکاربهێنیت، بزانیت چۆن ڕاستی لە ناڕاستی جیابکەیتەوە و هتد. بەڵام ئەم تەکنیکانە لەلای ئێمە ڕووتکراوەو لە فۆرمێکی هەمەکییدا نین: گوتن دەنگەکان و واتای وشەکان بەگشتی ناگرێتەوە؛ ئەوەیە، کە بزانیت چۆن بە زمانێک بدوێیت و لە ڕێگەیەوە خۆت بە یەکێک لە ئەندامانی مرۆڤایەتی لەسەر ئاستی ئەو نەتەوەیە دابنێیت. هەروەها، گوتن ئەو زانینە ڕووتکراوەیە نییە سەبارەت زمانەکە هەتبێت، کە فەرهەنگە ئەکادیمییەکان پێناسیدەکەن و ڕێزمانەکەی ڕوونەدەکەنەوە؛ بەڵکو ئەوەیە کەسێک بتوانێت لەودیو

گۆڕانکارییەکانەوە و دیاردەی ناوچەگەری پیشـــەیی و خێزانەوە بەکاری بهێنیت و بتوانێت بڵێت، ڕاستەقینەی بوونم، وەکو ئەندامێکی سەر بە کۆمەڵگای مرۆڤایەتی بە نەتەوەکەمان، ڕاســـتەقینەی ســـەر بە نەتەوەش لە خێزان، ناوچە و پیشەیە. ڕاســـتەقینەی گوتنیش زمانە و زمانیش دیالێکت، شـــێوەزمانی بـــازاڕی و زاراوە تایبەتییە بەکارهاتووەکانە. بەپێچەوانەشـــەوە، ڕاســـتی دیالێکت زمانە و ڕاستی زمانیـــش گوتنە. تەکنیکی کۆنکرێتی، کە پەیوەندی خۆمانی بە خێزان و ناوچەوە پێ دیاریدەکەین، ئاماژەی بوونمان بۆ بونیادێکی گشـــتیتر، کە واتاو ناوەڕۆکەکان پێکدەهێنێت، دەکات؛ ئەوانیش ئاماژە بۆ لایەنی گشتیتر دەکەن، تاکو بەگشتیترین و سادەترین ناوەڕۆک دەگەین، کە لە جیهاندا هەموو تاکێک هەیەتی.

بوون بە فەرەنسی، بۆنموونە، ئەو ڕاستییەیە، کە ساڤۆیاردی بیت. بەڵام مەرج نییە هەموو کەسێکی ساڤۆیاردی لەناوچەی ساڤۆیدا بژی؛ هەزار خەسڵەتی دیکەشی هەیە، وەکو بە زستان خلیسکان لەسەر بەفر بکات و بۆ گواستنەوە بەکارییهێنێت. هەروەها، پەیڕەوی میتۆدی فەرەنســـی بۆ خلیســـکان نەک میتۆدی ئارڵبێرگ یان نەرویجـــی بکات. بەڵام مادام چیا بەفراوییەکان و لوتکە ســـپییەکانی بە تەکنیک هەســـتیان پێدەکرێت ئەوا واتای خلیسکانی ســـەربەفری فەرەنسی دەدۆزینەوە. بەگوێرەی ئـــەو میتۆدەکەی کەســـەکە وەریدەگرێت. میتـــۆدی نەرویجی، کە بۆ بەرزایی تەخت یان میتۆدی فەرەنسی بۆ بەرزایی لێژ باشترە، ئەوا خۆدەرخستنی بەرزاییەکە بە تەختی یان لێژی دەکەوێتەســـەر پێداهەڵگەڕانەکە بۆ ئەو کەســـەی سواری پاسکیلەکە بووە و دانانی پاسکیلەکەش لەسەر گێڕی بۆش یان خوارەوە. کەوابوو، فەرەنســـییەک "گێڕ"ی فەرەنســـی بۆ هاتنەخوارەوەی بەســـەر بەرزاییە بەفرینییەکـــەدا هەڵدەبژێرێت. ئەم گێڕەش جۆرێک لە بەرزایی بۆ ئەو دەردەخات. ئەو واتایە دەبەخشـــێت، کە چیا ئەڵپییەکانی سویســـرا یـــان باڤاریا، تێڵەمارک یان یورا هەمیشـــە واتایەک، چەند ســـەختییەک، ئامێرەئاڵـــۆزەکان یان کۆمەڵی ڕووداوی نەیاری ئاڵۆزی فەرەنسی بۆ ئامادەدەکەن. بەهەمانشێوەش، ئاسانە ئەوە نیشانبدەین، کە زۆربەی هەوڵدانەکان بۆ پێناسەکردنی چینی کرێکار لە وەرگرتنی پێوەرێـــک بۆ بەرهەمهێنان، بەرهەمخۆری یان جۆرێک دیدی جیهانگەرانە لە گرێی هەستکردن بەکەمی دێتەکایەوە؛ لە هەموو حاڵەتێکدا کۆمەڵێ تەکنیک بۆ باسکردن و تێگەیشتین لە جیهان لەودیو ئەو شتەی بە "پرۆلیتاریای ڕۆاڵەتی" ناوزەدیدەکەین، لەگەڵ دژوەستانە تووندوتیژەکەیدا، جەماوەرەکەی، لایەنی خۆدەرخستنەکانی و ئەو کۆتاییانەی ڕۆشنایی دەخرێنە سەر بەشداریدەکەن.

ئێســـتا، ئاشـــکرایە بوونم بە یەکێک لە ئەندامی چینێک یـــان نەتەوەیەک لە فاکتـــۆری منـــەوە، وەکو بونیادێکـــی ئۆنتۆلۆجی دەرنەچـــووە. فاکتۆری بوونم، بۆنموونە، لەدایکبوون و شـــوێنی لەدایکبوونم پەیوەندییان بە تێگەیشـــتنمەوە بۆ

جیهان و بوونی خۆم به ڕێگەی تەکنیکی دیاریکراوەوە هەیە. ئەم تەکنیکانەی من هەڵمنەبژاردوون واتا بە جیهان دەدەن. دەریدەخەن من نەتوانم بڕیار لەسەر کۆتاییم بدەم. گرنگیشـــە من جیهان لەچ شـــێوازێکدا دەناسم، ئاسان و دژوەستانی چینی پرۆلیتاریای جیهانی یان لەنێو پەیوەندییە بورژوازییەکاندا بێت. من فرێنەدراومەتە نێو بوونێکی ڕووتەوە، بەڵکو لەنێو جیهانی کرێکار، فەرەنسایی، جیهانی لۆرین یان خواروو، کە بەبێ من واتای خۆیان هەیە، دانراوم.

باسەرنجێکی وردتر بدەین. لەپێشتر باسمانکرد، کە نەتەوەکەم سەر بە ڕاستی ئەندامبوونی منە لە ناوچە، خێزان یان گروپێکی پیشـــەییدا. ئایا پێویستە لێرەدا بوەستین؟ ئەگەر زمان ڕاستی دیالێکت بێت، ئایا دیالێکت دەبێت بە ڕاستەقینەیەکی کۆنکرێتی؟ ئایا زاراوە تایبەتییە پیشەییەکانی 'ئەوان' بەکاریدەهێنن یان دیالێکتی ئەلساتی یاساکان دیاریدەکات؟ ئایا ئەمە دیاردەی سەرەتاییە، کە بناخەکەی لەسەر فاکتۆری ڕووت و هەڵکەوتنی بنەڕەتی دادەمەزرێت؟ دەشێ توێژینەوەی زمانەوانی لێرەدا توشـــی هەڵەکردن بێت؛ ئامار ڕۆشـــنایی دەخاتە سەر دەنگە نەگۆڕەکان، فۆنەتیک یان گۆڕانکارییە سێمەنتیکەکانی زمانە دراوەکە؛ ڕێگەمان دەدەن فۆمینە و مۆرفۆمینەی زمانە دراوەکە پێشـــبخەین، کە وشە بە دیاردەیەکی تاکەکەس بە واتا و مێژووەکەیەوە دەردەخات.

تاکەکان کاریگەرێتی کەمیان بەســـەر گەشـــەکردنی زمانـــەوە هەیە. فاکتۆرە کۆمەڵایەتییەکان، وەکو داگیرکردن، ڕێگاوبان و پەیوەندییە بازرگانییەکان هۆکاری بنەڕەتین بۆ گۆڕانی زمان. ئەمەش لەبەر ئەوەیە، کە پرســـیار لە ئاستێکی ڕاستی شـــتە کۆنکریتییەکـــەدا دانەنراوە. ئێمـــەش تەنیا ئەوە دەبینین، کـــە بە دواییدا دەگەڕێین. بیریارە سایکۆلۆجییەکان لێکیانداوەتەوە، کە وشە توخمێکی کۆنکریتی گوتن نییە. تەنانەت وشەی دیالێکتیش یان خێزان بە خەسڵەتی تایبەتی خۆیەوە نابێت بەو توخمە؛ بونیادی ســـەرەتایی گوتن ڕســـتەیە. لەنێو ڕستەدا وشە ڕۆڵ دەبینێت؛ لەدەرەوەی ڕاســـتەدا وشـــە تەنیا ڕۆڵی پێشنیاری هەیە. لەنێو گوتاردا خەسڵەتی (هۆلۆفرەســـتیک)ی دەردەکەوێت. ئەمەش واتای وشە سنوردار ناکات، بەڵکو دەیکات بە بەشێکی دانەبڕاوی بەستێنەکە، وەکو فۆرمی دووەم لەنیو فۆرمە سەرەکییەکەدا. بەبێ ڕیکخستنە ئاڵۆز و چالاکەکە، کە خۆی تێدا بەرجەستەدەکات وشە لەدەرەوەدا بوونێکی ڕاستەقینەی نییە. پێش بەکارهێنانی بۆ ئەو مەبەستەی دانراوە لەنێو ئاگامەندی یان ئەودیو ئاگامەندی بوونی نییە: ڕستە لە وشەکان پێک نایەت. هێشـــتا بەمەش ڕازی نابین. پۆلهان لە (فلورس دی تاربس)دا نیشانیداوە، کە تەواوی ڕســـتەکان، "شوێنە هاوبەشەکان"، لەپێش بەکارهێنانیان دروستنابن. ئەگەر لەدەرەوەدا خوێنەر تەماشـــایان بکات تەنیا شوێنە هاوبەشەکانن، کە تیایدا پەرەگرافەکان ڕێکدەخرێن.

بـــەڵام بەگوێرەی ڕوانینی نوســـەرەکە خەســـڵەتە ناســـراوەکانیان دەگۆڕێت. ئەگەر ئەمە ڕاســـت بێت، ئەوا وشەکان، ڕستەسازی و ڕستە ئامادەکراوەکان پێش بەکارهێنانیان پەیدا نابن. مادام یەکێتی دەربڕین ڕســـتەیەکی واتاداراە ئەوا ڕستە دەبێـــت بەکردارێکی پێکهێنراو، کە ئـــەو بەرزێتییەی ڕەتیدەکات و ڕوو لە کۆتایی دەکات، دەیناســـێت. تێگەیشتن لە وشە لەبەر ڕۆشـــنایی ڕستەدا تێگەیشتنە لە شتێکی دراو لەنێو هەڵوێستدا و هەڵوێستیش لەبەر ڕۆشنایی کۆتاییەکاندا.

بۆ تێگەیشـــتن لە ڕســـتەیەکی گوتراوی بەرانبەرەکەم، لەڕاســـتیدا، دەبێت لە ڕێگاکانـــی جوڵانی بەرزێتییەکەی ئەو تێبگەم. دەبێـــت منیش لەگەڵ ئەودا خۆم لەبەردەم ئەگەر و کۆتاییەکاندا دابنێم. زمانی گوتراو هەمیشـــە لەنێو هەڵوێستەوە ڕاڤەدەکرێت. ئاماژەکردن بۆ ئاووهەوا، شـــوێن و کات، ژینگە، شـــوێنی شـــارێک، ناوچەیەک یان وڵاتێک پێش وشـــەکە دەکرێـــت. خوێندنەوەی ڕۆژنامەکان و باری تەندروستی پیرۆ و پەریشانییەکەی، ئەم بەیانییە، کە بینیم و سڵاوی لێکردم، بۆ من بەسن تێبگەم، کە شتەکان بە چاکی بەڕێوە ناڕۆن. تەندروستی ئەو نییە، کە خراپە، مادام دەموچاوی ئاڵ دیارە، کارەکە و خانوەکەشـــی نییە؛ بەڵکو حاڵەتی شار یان وڵاتەکەمانە. من ئەوەم دەزانی. لە پرسیارکردنەکەشمدا، "شتەکان چۆن بەڕێوە دەچن؟" من ڕاڤەی وەڵامدانەوەکەی دەکەم؛ من خۆم بۆ ئاســـۆی چوارلایی گواســـتەوە و ئامادەشـــم لەوێوە بـــۆ لای پیرۆ بگەڕێمەوە تاکو لـــە ئەو تێبگەم. گوێگرتن لە گفتوگۆ "گوتنە لەگەڵ"، نەک لەبەر ئەوەی بۆ ڕاڤەکردن لاسایی یەکدی دەکەینەوە، بەڵکو لە بنەڕەتەوە خۆمان بەرەو ئەگەرەکان دەکەین بە پڕۆژە و دەبێت لە جیهانیش تێبگەین. ئەگەر ڕســـتە پێش وشە بکەوێت، ئەوا ئاماژە بۆ گوتەبێژ، وەکو بناخەیەکی کۆنکریتی گوتەکەی دەکەین. لەوە دەچێت وشە 'ژیان'ی هەبێت ئەگەر کەســـێک لە ڕســـتەکاندا و لە کاتە جیاوازەکاندا بەکاریبهێنیت. ئەم ژیانە وەرگیـــراوە لە ژیانی ئەو بابەتە دەچێت لە فلیمی فەنتازییدا دەیبینین؛ بۆنموونە، ئەو چەقۆیەی لەخۆیەوە هەرمێکە قاشـــدەکات. خرانە پـــاڵ یەکترە کتوپڕیەکان کاریتێدەکات؛ هونەرێکی سینەماتۆگرافییە؛ لەنێو کاتێکی جیهاندا پێکهاتوە. ئەگەر لە کاتی پڕۆژەی ســـینماتیک یان فلیمی مۆرفۆلۆجیدا وشـــەکان بژین، ئەوا کۆی ڕستەکە دروستناکەن؛ وەکو ئەو ڕێگایانەی حاجیەکان یان کاروانچییەکان شوێنیان دەکەون ئەوانیش دەبن بە ئاســـەواری تێپەڕبوونی ڕســـتەکان. ڕســـتە پڕۆژەیەکە لەبەر ڕۆشنایی ڕەدانەوەی شتە دراوەکە (ئەو شتەی کەسێک دەیەوێت دیاریبکات) کۆتاییەکە دیاریدەکرێت. ئەگەر شتە دراوەکە، وەکو وشە ڕستەکە دیاری نەکات، یان بەپێچەوانەوە ڕستە بۆ ڕۆشنکردنەوەی شتەدراوەکە پێویست بێت و وشەش لەبەردەم تێگەیشتندا ڕاگرێت، ئەوا ڕســـتە دەبێت بە ساتێکی هەڵبژاردنە سەربەستەکەم و کەســـەکەی لەگەڵمدایە تێیدەگات. ئەگەر زمان ڕاستەقینەی گوتن بێت، دیالێکت

و زاراوە تایبەتییەکان ڕاستەقینەی زمان بن، ئەوا ڕاستەقینەی دیالێکت کارێکی سەربەستی واتا دانانە، کە من هەڵیدەبژێرم. ئەم کارە سەربەستەش وشەڕیزکردن نییە. بەدڵنیاییەوە، ئەگەر وشە ڕیزکردنێکی ڕووت یان تەنیا شوێنکەوتنی یاساکانی ڕێزمان بوایە ئەوا سنوردارێتی فاکتۆر بەسەر سەربەستی گوتە بێژەکەدا دەسەپێنرا؛ سنوردارێتییەکە بەستراوە بە فۆنەتیک و سروشتی پێکهاتووی وشەکانەوە، زاراوە بەکارهێنراوەکان و زاراوە تایبەتییەکانی گوتەبێژەکەوە ئەوەشمان ڕوونکردەوە، کە ئەم حاڵەتەش دروست نییە. لەم دواییەدا سەلمێنراوە، کە وشەکان جۆرە سیستەمێکی ژیان و یاسای دینامیکیەتی گوتنیان هەیە. ژیانێکی نا-کەسی لۆگۆسە یان بەکورتییەکەی، گوتن سروشتە و بەڕادەیەکیش مرۆڤ دەبێت ملکەچی بکات تاکو بتوانێت بەکاری بهێنێت. هەندێک جار مرۆڤ گوتن بە مردوو "بۆنموونە، گوتراوە" دادەنێت و ژیانێکی نا-کەسی و هیزی دەداتێ. جۆرە پەیوەندی و جیابوونەوەیەکی بۆ دادەمەزرێنێت، کە لە سەربەستی کەسێتی بوون-بۆ-خۆی گوتەبێژەوە سەریانهەڵداوە. خەڵکی گوتن دەکەن بە زمان، کە بۆ خۆی دەدوێت. ئەمەش هەڵەیە و نابێ ڕووبدات. ئەگەر مرۆڤ لەنێو ئەو تەکنیکانەوە بەرجەستە بێت، کە خۆیان کاردەکەن، زمانێک خۆی بدوێت، زانستێک خۆی دابمەزرێنێت، شارێک بەگوێرەی یاساکانی خۆی، خۆی دروستبکات؛ ئەگەر واتاکان چەسپاوبن و بەرزێتی مرۆڤیش بناسینەوە، ئەوا ڕۆڵی مرۆڤ وەکو ڕۆڵی ئەو کەشتییەوانەی لێدێت بەگوێرەی خێرایی با و شەپۆلەکان کەشتییەکە دەخاتەگەر. بەڵام هەموو تەکنیکێک بۆ گەیشتنی بەو کۆتاییانەی مرۆڤ دەیخوازێت پێویستی بە تەکنیکی دیکە هەیە؛ بۆنموونە، بۆ بەڕێوەبردنی کەشتییەکە دەبێ بدوێت. ئەمەش بە تەکنیکی تەکنیکمان دەگەیەنێت-کە خۆی بەڕێوەدەبات و لەم حاڵەتەدا بۆ هەمیشە خاوەن تەکنیکەکە وندەکەین. لەلایەکی دیکەوە، بە گوتن وشە بهێنینەکایەوە ئێمە پەیوەندییە پێویستەکانی نێوان تەکنیکەکان لەنێو ڕستەدا ناشارینەوە. باشترە پێویستییەکە دامەزرێنین. بۆ دامەزراندنیشی یان بۆ ئاشکراکردنی پەیوەندی نێوان وشەکان لەگەڵ یەکدیدا، دەبێت لەنێو ئەو تێهەڵکێشەیەدا یەکبگرن، کە لەوانەوە پەیدا نابێت. بەشاردنەوەی تێهەڵکێشراوەکەی بە "گوتن" ناوزەددەکرێت، یەکگرتنەکە هەڵدەوەشێتەوە؛ هەریەکێک لە وشەکان بۆ شوێنی تەنیای خۆی دەگەڕێتەوە و واتاکانی وندەکات. کەوابوو، لەنێو پڕۆژە سەربەستەکەی ڕستەوە یاساکانی گوتن دادەمەزرێن؛ بە گوتن ڕێزمان دروستدەکەم. سەربەستی تەنیا بناخەیەکی گونجاوی یاساکانی زمانە.

بێجگە لەمە، بۆ کێ یاساکانی زمان هەن؟ پۆڵهان وەڵامی ئەم پرسیارەی داوەتەوەو دەڵێت: بۆ گوتەبێژەکە نین، بەڵکو بۆ بیسەرن. گوتەبێژەکە واتاکان هەڵدەبژێرێت و وشەکان ڕیزدەکات. تەنیا پەیوەندییک لەنێواندا ببینێت خۆی

دروستیکردون. له ئاکامدا، ئەگەر دوو یان زۆرتر وشە بدۆزینەوە، کە نەک پەیوەندی بەڵکو زۆرتر لەنێوانیاندا پێناسەدەکرێت ئەمەش واتای زۆریان بە ڕیزکراوی یان دژی یەکدی پێدەبەخشـــێت، ئەگەر "بەشی شەیتان"ی تێدا بێت، ئەوا ئەمە لەژێر دوو جۆر بارودۆخدا ڕوودەدات: (١) دەبێت وشە ڕیزکراو و ئامادەکراوەکان پێکهاتەیەکی واتاداریان هەبێت؛ (٢) تێهەڵکێشکردنەکە لەدەرەوەدا ببینرێت، بۆنموونە، کەسێکی دیکە ببینێت و شـــفرەیەکی واتا بەخشـــی پێکهاتەکەش بێت. لـــەم حاڵەتەدا، هەریەکێک لە وشـــەکان واتایەکی چوارگۆشـــەیی پێدەبەخشـــرێت و بە وشەیەکی دیکەوە دەبەستڕێتەوە. پێکهاتەکەش چەند واتایەک پەیدادەکات. تێگەیشتن لە واتا ڕاستەکە (بۆنموونە، ئەوەی گوتەبێژەکە بە ویستی خۆی دەریدەبڕێت) واتای جیاوازتر بە دەستەوەدەدات، بەڵام نایانشارێتەوە. گوتن، کە پڕۆژەیەکی سەربەستانەی منە یاســـای جیاوازی بۆ کەسانی دیکە هەیە. یاساکانیش بۆ خۆیان لەنێو تیهەڵکێشە بنەڕەتییەکەدا کاردەکەن. دەتوانین جیاوازییەکی ئاشکرا لەنێوان ڕوودواو "ڕستە" و ڕوودواوی سروشتیدا دیاریبکەین. فاکتۆری سروشتی لەگەڵ یاسا بەرجەستەبووەکەدا تەبایە و یاســـایەکی دەرەکی بەرهەمهێنانە. ڕستە، وەکو ڕوودواو یاسای سیستەمی خۆی هەڵدەگرێت و لەنێو پڕۆژە سەربەســـتەکەدا بۆ دانانی یاسا (بۆنموونە یاسای ڕێزمانی) پەیوەندی نێوان وشەکان دروستدەکات. لەڕاستیدا، لە ئاستی بیسەردا هیچ یاســـایەکی گوتن نییە. گوتە پڕۆژەیەکی سەربەستی واتادانانە، هەڵبژاردنی بوون- بۆ- خۆ دیاریدەکات و بۆ ڕاڤەکردن لەنێو هەڵوێستێکی جیهانگەرییدا ئامادەیدەکات. ئەوەی سەرەکییە هەڵوێستەکەیە، کە من تیایدا لە واتای ڕستەکە تێدەگەم؛ خودی واتاکەش شـــتێکی دراو نییە، بەڵکو کۆتاییەکی هەڵبژێردراوە، کە سەربەســـتانە واتاکانی دیکە تێپەردەکات. ڕاستەقینەیەکە زماننناسەکان ڕووبەڕووی دەبنەوە.

لەم ڕاستەقینەیەوە، شیکردنەوەیەکی بەرەودوا ڕۆشنایی دەخاتە سەر بونیادی سادەتر و گشگرتر، کە لە نەخشەدانانی یاسا دەچێت. بەڵام نەخشەدانانەکە، وەکو کارکردنی یاســـاکانی دیالێکت، لەنێو خۆیاندا ڕووتکراوەن. پێش حوکمدان بەسەر پێکهێنانی ڕســـتە و تێپەڕین بەسەریاندا لەنێو ڕستە و بە هۆی ئەوەوە هەیە. لەم ڕووەوە، ڕاســـتە سەربەستانە یاسا بۆ خۆی دادەنێت. ئێمەش، لێرەدا، خەسڵەتی بنەڕەتی هەموو هەڵوێستێک دەدۆزینەوە؛ لەگەڵ تێپەڕکردنی شتە دراوەکەدا (وەکو یاســـاکانی زمان) پڕۆژەی سەربەستی ڕســـتە دەبێت بە هۆکاری سەرهەڵدانی ئەو شتە دراوە (یاساکانی سیســـتەمی وشە و دیالیکتیکی دەنگەکانی). بەڵام پڕۆژەی سەربەستی ڕستە ئەو نەخشەدانانەیە، کە بیر لە شتە دراوەکە دەکاتەوە؛ بەتەنیا بیرکردنەوە نییە، بەڵکو دەیەوێت بگات بەو کۆتاییەی لەودیو شتە پەیدابووەکانەوە هێشتا پەیدا نەبووە و لەڕێگەی ئەوانەوە واتاکە دروستدەکات.

کەوابوو، ڕستە سیستەمی وشەکانە و وشەکانیش تەنیا لەو سیستەمەدا دەبن بە

وشـــه . ئەمەش بۆچوونی زمانەوان و دەروونناسەکانیشە و شەرمەزاریيەکەشیان بۆ ئێمە دەبێت بە درژە بەڵگە؛ ئەوان لەو باوەڕەدابوون بۆ پێکهێنانی گوتن خولەیەکی بازنەییان دۆزیوەتەوە و گوایە بۆ گوتن دەبێت کەسەکە بیرۆکەکانی خۆی بناسێت. ئایا چۆن بیرۆکەکان، وەکو ڕاستەقینەیەک و ئاشکرا بە هۆی چەمکە نەگۆڕەکانەوە بـــە گوتن دەناســـرێت؟ کەوابوو، گوتـــن ئاماژە بۆ بیرۆکـــە و بیرۆکەش بۆ گوتن دەکات. لێـــرەدا تێدەگەین، کە خولەیەکـــی بازنەیی لە ئارادا نییە، کە زمانەوان و دەروونناســـەکان بیانەوێت لێی ڕابکەن؛ بەڵکو ئەوەی هەیە خەسڵەتی هەڵوێستە بەگشـــتی. ئەمەش بێجگە لە بەستنەوەی ئێســـتا بە ڕابردوو هەروەها داهاتووەوە چی دیکە نییە، کە سنوردارکردنێکی سەربەستانەی شتە هەبووەکەیە بەو شتەوەی هێشـــتا پەیدانەبووە و ئەو شـــتەی پەیداش نەبووە بە شتە هەبووەکەوە. کاتێک بتوانن ئەم فاکتۆرە دابمەزرێنین ئەوا نەخشەکێشانە ڕووتکراوەکەش ئاشکرا دەبێت و دەبێت بە یاســـا و بنەمای ڕســـتە: نەخشەکێشانی دیالێکتیـ زمانی نەتەوەیی و دواجاریش زمان بەگشتی. نەخشەکێشانەکان پێش ڕستە کۆنکرێتییەکان سەربەخۆ ڕاناوەستن. سەربەستییە ئەوان بەرجەستەدەکات.

بێگومـــان، دەبێـــت لەو خاڵەش تێبگەیـــن، کە گوتـــن نموونەیەکی تەکنیکی کۆمەڵایەتی و جیهانییە. ئەمەش بۆ هەموو تەکنیکەکانی دیکە دروســـتە. تەور و چەکوشلێدان ئەو ئامێرانە بەرجەســـتەدەکەن. دەگونجێت تەکنیکی خلیسکاندنی سەر بەفر بەگشـــتی بەڕێگەی میتۆدی فەرەنسییەوە بەرجەستە ببێت. بەڵام ئەم تەکنیکەی مرۆڤ بە تەنیا و ڕووتکراوی هیچ نییە؛ بوونێکی هێزەکی هەیە؛ بە هۆی یاریزانەکەوە بەرجەستەدەبێت و ئێمەش دەتوانین پەیوەندییەکەی بە پێشبڕکێکەوە دیاریبکەیـــن. بەبێ ڕەگەزی مرۆڤ و بوونی مرۆڤ، بەدڵنیاییەوە، ڕاســـتی نییە. ئەوەی دەمێنێتەوە هەڵبژاردنی ناماقوڵ و هەڵکەوتی تاکە کەسە، کە هیچ یاسایەکی بۆ دانانرێت. ئەگەر ڕاســـتییەک هەلبژاردنەکانی تاکە کەســـێک پێکەوە گرێبدات، ئەوا تەنیا ڕەگەزی مرۆڤ دەتوانێت ئەو ڕاســـتییە بۆ ئێمە ســـاخبکاتەوە. ئەگەر ڕەگەزیش ڕاســـتی تاکە کەس بێت، بەبێ ناکۆکی نابێت بە شتێکی دراو لە بوونی تاکەکەسەکەدا. بەو جۆرەی یاساکانی گوتن لەنێو پرۆژە سەربەست و کۆنکرێتییەکەی ڕستەدا بەرجەستەدەبن و دەمێننەوە ڕەگەزی مرۆڤیش (وەکو دەستەیەک تەکنیک بۆ پێناســـەکردنی چالاکی تاکەکان) پێش پەیدابوونی تاکەکەســـەکە، کە یاساکە بەرجەســـتەدەکات، دەستەیەک پەیوەندی ڕووتکراوەن لەنێو هەڵبژاردنی تاکەکەدا دەمێننـــەوە. بوونـ بۆـ خۆ بـــۆ هەڵبژاردنی بوونی خۆی ئەو سیســـتەمە ناوەکییە دادەمەزرێنێت و ڕەتیشـــیدەداتەوە، ئەو سیســـتەمەش لەنێو خۆیدا نەتەوەیی یان مرۆڤانەیـــە. کەســـێک لەوانەیە بڵێت، زۆرباشـــە. بەڵام تۆ خۆت لە پرســـیارەکە دزیوەتەوە. بوونـ بۆـ خۆ تەکنیک و سیستەمە زمانەوانییەکانی دروستنەکردووە؛ لە

کەســـانی دیکەوە وەریگرتوون. من ئەو یاسایەی بەکاریدەهێنم لە کەسانی دیکەوە وەریاندەگرم چونکە ئەوان هێناویانەتەکایەوە. لەم ڕووەوە گوتنەکەم دەکەوێتە ژێر دەستەلاتی گوتنی کەسانی دیکەوە و دواجاریش ژێردەستەلاتی گوتنی نەتەوەیی.

پێویســـتە نکۆڵی لەم فاکتۆرە نەکرێت. بـــۆ ئەمەش گرفتەکەمان لەوەدا نییە، کە نیشـــانیبدەن بوون-بۆ-خۆ بنەمایەکی سەربەستی بوونی خۆیەتی؛ بوون-بۆ-خۆ سەربەستە، بەڵام لەنێو بارودۆخدایە. پەیوەندی نێوان بارودۆخ و سەربەستییەکەیە ئێمە دەمانەوێت بۆ تێگەیشـــتنمان لە هەڵوێســـت واتاکەی ڕوونبکەینەوە. ئەوەی دامانمەزراندووە، لەڕاســـتیدا، بەشـــێکی ڕاســـتەقینەکەیە. ئەو خاڵەمان باسکرد، کـــە ئـــەو واتایانەی بوون-بۆ-خۆ دروســـتیانناکات نابن بـــە ڕێگرێکی دەرەکی بۆ سەربەســـتییەکەی. بوون-بۆ-خۆ لەگەڵ هەڵبژاردنی خۆیدا، وەکو کەس خەسڵەتە کۆمەڵایەتییـــەکان لەنێو بوونی خۆیدا دەپارێزێت. ئەو خەســـڵەتانەش کەســـەکە دەکەن بە پیاو یان ژن؛ هەروەها پەیوەندییە پێویستەکانی نێو بوون بە پیاو لەسەر بناخەی هەڵبژاردنی سەربەستدا سەرهەڵدەدەن؛ هەریەکێک لە بوون-بۆ-خۆکان لە بوونی خۆیدا بەرانبەر ڕەگەزی مرۆڤایەتی بەرپرســـە. بۆ ئێمەش گرنگە نکۆڵی لەو فاکتـــۆرە نەکەین، کە بوون-بۆ-خۆ دەتوانێت لەودیـــو دیارکراوەکانەوە، کە بوونی ئـــەو نابن بە بنەڕەتیان خـــۆی هەڵبژێرێت. هەریەکێک لە بوون-بۆ-خۆکان لەگەڵ هەڵبژاردنـــی خۆی لەودیو ڕەگەز و نەتـــەوەوە دەبێت بە بوون-بۆ-خۆ. ئەمەش لە هەڵبژاردنی گوتن لەودیو مۆرفیم و وشە سازییەوە دەچێت. "لەودیو" سەربەخۆیی بوون-بۆ-خۆ لەو بونیادەوە مسۆگەردەکات، کە دەیەوێت تێپەڕیبکات؛ ڕاستییەکەش لەوەدایە، بوون-بۆ-خۆ "لەودیـــو" ئەو بونیادەوە خۆی پێکدەهێنێت. ئایا ئەمە چ واتایەک دەبەخشێت؟ واتە بوون-بۆ-خۆ لەنێو ئەو جیهانەدا سەرهەڵدەدات، کە بۆ بوون-بۆ-خۆکانـــی دیکەش جیهانە و شـــتێکی دراوە. وەکو بینیمان، لەم ڕووەوە، واتـــای جیهان بۆ بوون-بۆ-خـــۆ نامۆیە. هەریەکێک لە تاکـــەکان خۆی لەبەردەم دەســـتەیەک واتادا دەبینێت، کە خۆی دروستی نەکردون. لەنێو جیهانێکدا دەژی، کە دراوە و لەو درزە دەچێت لەپێشـــتر کەسێکی دیکە بینیبێتی، دۆزیبێتییەوە و واتای بۆ داناببێت. ئێمە، لێرەدا، مامەڵە لەگەڵ ســـنوردارێتی سەربەستیدا ناکەین: بەڵکو دەبێت لەنێو ئەم جیهانەدا بوون-بۆ-خۆ سەربەستییەکەی بدۆزێتەوە؛ لەنێو ئەم بارودۆخانـــەدا خۆی هەڵبژێرێت. لەلایەکی دیکـــەوە، بوون-بۆ-خۆ؛ بۆنموونە پیاوێک لەگەڵ پەیدابوونیدا بەدەســـت کەســـانی دیکەوە ئازار ناخوات؛ ئەو زۆری لێدەکرێت بوونی کەســـانی دیکە هەڵبژێرێت. ئەو لە هەڵبژاردندا کەســـانی دیکە، وەکو خۆ و بابەت دەناســـێت. بەو ڕادەیەی کەســـی دیکە بۆ ئەو تەماشـــاکردنە پرسیار لەبارەی تەکنیک یان واتا بێگانەکانەوە ناکرێت؛ بوون-بۆ-خۆ خۆی، وەکو بابەت لەنێو جیهانی تەماشـــاکردنی کەســـەکەدا دەبینێت. کاتێکیش بوون-بۆ-خۆ

لەگەڵ ڕەتکردنی کەســـەکە بەرەو کۆتاییەکانی خۆی ئەو دەکات بە بەرزێتییەکێ بەرزکراو، واتا بە ڕەتکردنە سەربەستەکەی دەبەخشێت. کە کەسەکە، وەکو بابەت دەبێت بە ئاماژەکردن بۆ کۆتاییەکان. بوونێ بۆێ خۆش سەربەستانە خۆی فرێدەداتە نێو ئەو جیهانەوە، کە هەڵســـوکەوتەکان، وەکو بابـــەت کۆتاییەکان دیاریدەکەن. کەوابوو، ئامادەبوونی کەسی دیکە، وەکو بەرزێتێ بەرزی ئاڵۆزی ئامێرەکان ڕووەو کۆتاییەکان دەردەخات. مادام ئامێر بڕیار لەسەر کۆتایی و کۆتاییش لەسەر ئامێر لەگەڵ سەرهەڵدانیدا دەدات، لەئاستی کەسەکەی دیکەدا، وەکو بابەت بوونێ بۆێ خۆ دەبێـــت بە هۆکاری پەیداکردنی کۆتاییەکان لەنێـــو جیهاندا؛ ئەو لەنێو جیهانێکدا پەیدادەبێـــت، کە خەڵکی دەبن بـــە کۆتاییەکان. ئەگەر تەکنیـــک و کۆتاییەکان بە تەماشـــاکردنی بوونێ بۆێ خۆ ســـەرهەڵدەن، پێویســـتە ئەوە بناسینەوە، کە بە بۆچوونێکی سەربەستانە بۆ حاڵەتی بوونێ بۆێ خۆ لەگەڵ ڕووبەڕووبوونەوەی بەرانبەر کەسانی دیکە دەبن بە تەکنیک. کەسێکی دیکە بە تەنیا پرۆژەکان لەبەردەم بوونێ بۆێ خـــۆدا بە تەکنیک ناکات. لەبەر ئەمە، بۆ کەســـێکی دیکە، بەو ڕادەیەی خۆی ڕەتـــدەکات و ڕووەو ئەگەرەکانی دەڕوات، ئەوەی دەیـــکات تەکنیک نییە، بەڵکو کردنە و کۆتاییەکەش پێناســـیدەکات. ئەو پینەچییـــەی بنێکی نوێ بۆ پێڵاوێک دادەنێت خـــۆی وا نابینێت، کە "لەنێو پرۆســـەی بەکارهێنانی تەکنیکدایە"؛ ئەو تەنیا کارەکە دەکات و دەست دەداتە پارچە چەرمەکە، چەکوشەکە و هتد. کاتێک بوونێ بۆێ خـــۆ حاڵەتەکەی خۆی لەبەردەم کەســـێکی دیکە دەبینێت تەکنیکەکان، وەکو ڕەفتاری کەسێکی دیکە یان بەرزێتییەکێ بەرزکراو دەهێنێتە نێو جیهانەوە. تەنیا لەو ساتەدا بورژوا، کرێکار، فەرەنسی و ئەڵمانی یان بەکورتییەکەی، مرۆڤ لەنێو جیهاندا دەردەکەوێت.

کەوابـــوو، بوونێ بۆێ خۆیە ڕەفتاری کەســـانی دیکە لەنێـــو جیهاندا بۆ تەکنیک دەگۆڕێت. بوونێ بۆێ خۆ ناتوانێت ئەو جیهانە بێنێتە کایەوە، کە ئەم یان ئەو تەکنیکە تیایدا ســـەرهەڵدەدات (ئەو ناتوانێت لەنێو جیهانی ســـەرمایەداری، سیستەمێکی ئابووری و سروشـــتی یان شارستانییەتێکی مشـــەخۆردا، خۆی پەیداکات)، بەڵکو دەبێت بە هۆکاری ئەوەی کەســـێکی دیکە پێی دەژی و لـــەدەرەوەدا پرۆژەیەکی سەربەستە و دەبێت بە تەکنیک؛ بوونێ بۆێ خۆش ئەمکارە لەوێدا بە ئاکام دەگەیەنێت، کە خۆی لەدەرەوەی کەســـێکی دیکـــەدا دابنێت. کەوابوو، لەگـــەڵ هەڵبژاردن و بـــە مێژووکردنی خۆیـــدا بوونێ بۆێ خۆ جیهان دەخاتە نێو مێـــژووەوە و تەکنیکی ڕۆژئاوایی بۆ دادەنێت. تەکنیکەکانیش، وەکو بابەت دەردەکەون و بوونێ بۆێ خۆش تەکنیکـــە بەجێکان هەڵدەبژێرێت (بۆنموونە، لەنێو ئەو جیهانەدا دەردەکەوێت، کە پیرۆ و پۆڵ پێکەوە دەدوێن یان کاتێک ســـواری پاســـکیلەکە بووە، ئوتومبیلەکە دەهـــاژۆێ لەلای ڕاســـتەوە دەڕوا و هتد.) لەگەڵ بەبابەتکردنـــی ئەم کردەوانە و

واتا پێبەخشـــینیان، بوون-بۆ-خۆ بەرانبەر فاکتۆری بوونی ئەو جیهانەی دەبێ لە ڕاستەوە ئوتومبیل بهاژوێ یان بە فەرەنسی بدوێی، بەرپرسی دەبێت. ئەو یاسای ناوەوەی کردەوەکانی کەسانی دیکە دادەمەزرێنێت، کە لە ئاکامی مامەڵەکردنێکی سەربەستانە لەگەڵ پرۆژەکاندا پەیدادەبن و دەبن بە یاسای دەرەکی، وەکو بابەت. هەروەها، یاساکان بەسەر هەموو ئەو کردەوانەدا دەسەپێنرێن، کە لەیەکدی دەچن و هەموو کەســـێکیش پەیڕەویان دەکات. ئەم بەمێژووکردنە، کە لەژێر کاریگەرێتی هەڵبژاردنی سەربەســـتی بوون-بۆ-خۆ پەیدابووە، سەربەســـتی سنوردار ناکات؛ بەڵکو بەپێچەوانـــەوە، لەنێو ئەم جیهانەدا، نەک جیهانێکی دیکەدا سەربەســـتی دەکەوێتەگەر؛ بوون-بۆ-خۆ لە پەیوەندییەکەیدا لەگەڵ ئەم جیهانەدا خۆی دەخاتە نێو پرسیارکردنەوە. سەربەستی ئەوە نییە جیهانێکی مێژوویی هەڵبژێریت و تیایدا بژیت، بەڵکو هەڵبژاردنی بوونی خۆتە لەنێو جیهاندا ئینجا گرنگ نییە ئەو جیهانە چۆن بێت.

لـــەم ڕووەوە، بێهودەیـــە تەکنیکەکان بە ڕێگر لە ئاســـتی ئەگەرەکانی مرۆڤدا دابنرێن. بێگومان دێنس ســـکۆتس ئاگای لە بوونـــی ئۆتۆمۆبیل و فرۆکە نەبوو؛ بـــەڵام ئەو لە بۆچوونی ئێمـــەوە بە نەزان دەبینرێت چونکـــە ئێمە ئەو دەخەینە نێـــو جیهانێکەوە، کە ئوتومۆبیل و فرۆکەی تێدایە. بۆ ئەو، وەکو کەســـێک هیچ پەیوەندییەکی بەم بابەت و تەکنیکانەوە نییە، ئێمە ئامارژەیان بۆ دەکەین. جۆرێک لە نەبوونی ڕەها و نەناســـراو هەیە. ئەو نەبوونە بوون-بۆ-خۆیەک سنوردارناکات، کـــە بوونی خۆی هەڵدەبژێرێت؛ چۆن بیری لێبکەینەوە نابێت بە کەمی. بوون-بۆ-خۆیەک لە سەردەمی دێنس سکۆتس خۆی بکات بە بوونێکی مێژوویی لەنێو پڕی بوونـــدا خۆی لە ناودەبات. ناکرێت بڵێین، ئەلبیگانییەکان گولەتۆپیان نەبوو تاکو بەرگری لە سیمۆن دی مۆنت فۆرت بکەن چونکە ساگنیۆر دی تەرەنکەڤاڵ و کۆمت دی تۆلۆس لە جیهانێکدا بوونی خۆیان هەڵبژارد، کە گولە تۆپی تێدا نەبوو: لەنێو ئەو جیهانەدا بیریان لە ڕامیاری دەکردەوە و نەخشەیان بۆ جەنگ دادەنا. پشتیوانی کاتاریییان کرد و بوون بەوەی خۆیان هەڵیانبژارد. بەتەواوی وەکو پەنزەر-دیڤنسیۆن یان (ئار.ئەی.ئێف) لەنێو جیهانی خۆیاندا بوون.

ئەوەی بۆ تەکنیکە ماتەریەکان دادەنرێت بۆ تەکنیکەکانی دیکەش دروســـتە. ژیانی میرێکی بچوک لە لانۆدۆک لە سەردەمی ڕایمۆندی شەشەم ئەگەر بخرێتە نێو جیهانـــی دەرەبەگایەتی ئەو کاتەی میرەکە هەبووە و خۆی ئەو ژیانەی هەڵبژاردوە حوکمی بەســـەردا نادرێت. جیهانی دەرەبەگایەتی ســـەردەمی ڕایمۆندی شەشەم ئەگەرەکانی هەڵبژاردن بێســـنور دەکات؛ ئێمـــە لەوە زۆرتر نابین بە خاوەنی. ئەو پرسیارەی، وەکو خەونێکی یۆتۆپیا، هەندێک جار دەکرێت لەواتا بەدەرە: دێکارت چۆن بیریدەکردەوە ئەگەر فیزیای نوێی بزانیایە؟ ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت دێکارت

خۆرسکێکی لەپێشتری هەبێت و زانستیش لە سەردەمەکەیدا ئەو خۆرسکە سنوردار بکات. ئێمەش بتوانین بۆ سەردەمەکەمانی بگوێزینەوە و بەرانبەر زانین زیاتر هەڵبچێت. ئێمە لە بیری دەکەین، کە دێکارت ئەوەیە خۆی هەڵیبژاردوە. هەڵبژاردنێکی ڕەهای بوونی خۆیەتی لەنێو ئەو جیهانەدا، کە زانین و تەکنیکی جۆراوجۆری تێدایە و هەڵبژاردنەکەی وەدەستیان دەهێنێت و لەناونیشاندەبات. دێکارت سەرهەڵدانێکی ڕەهایە لەنێو کاتێکی مێژوویی ڕەهادا و لە سەردەمێکی دیکەدا بیری لێناکرێتەوە. ئەو بە دروستکردنی خۆی مێژووشی دروستکردوە. ئەو، نەک کەسێکی دیکە، بڕیاری لەسەر زانینی ماتماتیکی بە دامەزراندنی پرنسیپاڵەکانی ئەندازیاری شیکاری، پێش خۆی داوە. ئەمەش لێرەدا، دۆزینەوەیەکی سەربەستانەیە و ئەو داهاتووەش دیاریدەکات، کە ڕۆشنایی دەخاتەسەر ڕانەبردوو؛ دەستنیشانکردنی تەکنیکی تەواوە لەبەر ڕۆشنایی داهاتوودا، کە یارمەتیمان دەدات حاڵەتی بوونی تەکنیک هەڵسەنگێنین.

کاتێک بوون-بۆ-خۆ بەرانبەر کەسێکی دیکە خۆی وەکو بابەت دادەنێت، بەهەمانشێوە تەکنیکەکانیش بەرجەستەدەکات. کەوابوو، دەتوانێت خاوەنێتییان بکات یان بیانکات بە ناوەکی. بەڵام، کتوپڕ ئەم ئاکامانە قوتدەبنەوە: (١) لەگەڵ بەکارهێنانی تەکنیکێدا، بوون-بۆ-خۆ تەکنیکەکە ڕەتدەکات و ڕووەو کۆتاییەکەی دەڕوات؛ ئەو بەردەوام لەودیو تەکنیکە بەکارهێنراوەکەیەتی. (٢) ئەو تەکنیکەی لە بوونی کەسانی دیکەدا+وەکو-بابەت ڕەفتارێکی ڕووت و واتادار بوو ئێستا، لەبەر ئەوەی بووە بە ناوەکی خەسڵەتی بوون بە تەکنیک ونەدەکات. لەنێو هەڵوێستی ڕەتدانەوەکە ڕووەو کۆتایی دەتوێتەوە؛ تەنیا سەربەستی دەیدۆزێتەوە و هەڵیدەگرێت بەوجۆرەی دیالێکت یان گوتن لەنێو پڕۆژەی سەربەستی ڕستەداناندا هەڵدەگیرێت. دەرەبەگایەتی، وەکو تەکنیکی پەیوەندی نێوان تاکە کەسەکان نییە؛ شتێکی ڕووتکراوەیە و هەزار تاکە کەس لە هەڵوێستی یەک مرۆڤدا، کە پەیوەندی بە دەرەبەگێکەوە هەیە، دەیهێڵنەوە و ڕەتیشیدەکەن. مەبەستمان لەمەش گەیشتن بە نۆمینەڵیزمێکی مێژوویی نییە. ئێمە نااێین دەرەبەگایەتی سەرجەمی پەیوەندییەکانی نێوان جوتیار و خاوەن زەوییە. بەپێچەوانەوە، بونیادێکی ڕووتکراوەی ئەم پەیوەندییانەیە؛ هەموو پڕۆژەیەکی تاکەکان لەمکاتەدا ڕوو لە ساتێکی کۆنکرێتی ئەم ڕووتکراوە دەکات. لەبەر ئەمە پێویست ناکات بە ژمارەدنی ئەزمونەکان واتای گشتی تەکنیکی دەرەبەگایەتی دیاریبکەین. ئەم تەکنیکە لەنێو ڕەفتاری تاکە کەسەکاندا پێویستە هەبێت و لە هەموو حاڵەتێکیشدا دەتوانین ڕۆشنایی بخەینەسەر. بەڵام، تەنیا لەوێدا دەبێ تێپەڕبکرێت. بەهەمانشێوە، بوون-بۆ-خۆ نابێت بە کەس، بۆنموونە ئەو کۆتاییە هەڵبژێرێت، کە بوونی خۆیەتی، ئەگەر ئەو ژن، پیاو ئەندامی کۆمەڵێک چینێک یان خێزانێک نەبێت. بەڵام ئەمانە

بونیـــادی ڕووتکـــراوەن و بوون-بۆ-خۆ بە پرۆژەکانی دەیانهێڵێتەوە و ڕەتیشـــیان دەکات. ئەو خۆی دەکات بە فەرەنســـی، کەســـێکی ســـەر بە دەڤەری باشـــور و کرێکارێـــک تاکو خۆی لە ئاســـۆی ئەم دیاریکردنانەدا بدۆزێتـــەوە. ئەو جیهانەی خۆی بـــۆ بوون-بۆ-خۆ دەردەخات لەنێو بەســـتێنی بەکارهێنانی تەکنیکەکەدایە. وەکو جیهان-بۆ-فەرەنســـییەک، جیهان-بۆ-کرێکار و هتد، بە هەموو خەسڵەتاکانی دیکەیەوە دێتە پێش. بەڵام خەسڵەتەکان سەربەخۆ نین. ئەو جیهانەی دەبێت بە جیهان بۆ کەسێکی فەرەنسی یان کرێکار لەپێشدا ئەو جیهانە بووە، کە بوون-بۆ-خۆ بە کۆتاییەکانی ڕۆشنایی خستۆتە سەر و جیهانی خۆی بووە.

لەگەڵ ئەمەشدا، بوونی کەسێکی دیکە سنورێکی فاکتۆری بۆ سەربەستییەکەم دادەنێت. جۆرە دیاریکردنێک بە سەرهەڵدانی ئەو دێتەکایەوە، کە من هەڵیاننابژێرم. من دەبم بە جولەکە یان ئاری، جوان یان ناشرین، کەسێک قۆڵێکی هەبێت و هتد. ئەمانە منن لەبەردەم کەســـەکەدا بەبێ هیوا بۆ تێگەیشـــتن لەو واتا دەرەکییەی بـــۆ من دانراوە و لەمەش گرنگتر هیوای گۆڕانیانم نییە. گوتن بە تەنیا بوونی من دەگەیەنێت؛ ئەمەش لەوێدا دروســـتدەبێت، ئەگەر ببێت بە بابەتی مەبەستێکی بێ ناوەڕۆک؛ هەموو مەبەســـتێک بۆ هەمیشـــە دەبێت بە نکۆڵیکردن لە بوونم. ئەگەر لای کەســـەکە ڕەگەز یان لەشـــوڵارم تەنیا وێنەیەکی من بێت یان بوونم لەســـەر بۆچوونی کەسەکە بەرانبەر من ڕاوەستابێت ئەوا زوو کاری لەگەڵدا دەکەین؛ بەڵام بینیمـــان، ئێمە مامەڵە لەگەڵ خەســـڵەتی دەرەکیـــدا دەکەین، کە بوونی من بۆ کەســـانی دیکە پێناسەدەکات. کاتێک سەربەســـتییەک بێجگە لە سەربەستییەکەی خۆم ســـەرهەڵدەدات و ڕووبەڕووم دەبێتەوە من دەکەومـــە نێو ڕەهەندێکی نوێی بوونەوە. ئەمجارە پرســـیارکردن ســـەبارەت ســـەپاندنی واتاکان بەسەر هەبووە ڕووتەکاندا یان ســـەبارەت بە لێپرسینەوەم لە ئاستی ئەو واتایانەدا نییە کەسانی دیکە دایاننـاون. من بونی خۆم بەو شێوەیە دەبینم، کە واتای بەسەردا سەپێنراوە و هیچ تەوانابیەکیشـــم نییە خۆم بە لێپرســـراو لە ئاســـتیدا دابنێم. لەم ڕەهەندە نوێیەی بوونمدا لایەنێکم، وەکو شتێکی دراو سەرهڵدەدات؛ بە لای کەمەوە بۆ من وا دەردەکەوێـــت چونکە من تاڵی ئەو بوونە دەچێژم، کە لەپێشـــتر نەبوو. من لە پەیوەندییەکانمدا لەگەڵ کەسانی دیکە و هەڵسوکەوتیان لەگەڵ منداا ئەو ڕەهەندەی بوونم دەناسم. لەنێو هەزاران شـــتی قەدەغەکراو یان بەرهەڵستیدا کاتێک بەریان دەکەوم و دژیان ڕادەوەســـتم ڕووبەڕوویان دەبمەوە. بۆنموونە، دەڵێن تۆ منداڵیت نابێ ئەم یان ئەو شتەت هەبێت. لەبەر ئەوەی جولەکەم لەنێو زۆر کۆمەڵدا جێگەم نابێتەوە و هتد. من لە ناوەوەی خودی خۆمدا ناتوانم هەست بە بوونی خۆم، وەکو جولەکە، منداڵ یان ئاری بکەم. لێرەدا، دژایەتی من بەرانبەریان دروســـتدەبێت و دەڵێم، کە ڕەگەز، ئەندێشەییە و تەنیا تاکەکان ڕاستەقینەن و هەن. کتوپڕ، توشی

نامۆییەکی تەواو لە بوونمدا، وەکو تاکە کەس دەبم: من دەبم بەو شتەی خۆم هەڵم نەبژاردوە. ئایا ئاکامی ئەم هەڵوێستە چییە؟

پێویستە تێبگەین، کە سەربەستییەکەمان توشی سنوردارییەکی ڕاستەقینە بووە، ئەویش ئەو شێوازی بوونە بەسەرا سەپێنراوەیە، کە سەربەستییەکەمان نەبووە بە بناخەی. گرنگە بزانین، سنوردارییەکە لە کردەوەی کەسانی دیکەوە دەرناچێت. لە بەشی پێشوی [ئەم نوسراوەدا] بینیمان، چۆن ئەشکەنجەدان ناتوانێت سەربەستییەکەمان زەوتبکات؛ تەنانەت سەربەستانە خۆمان بەدەستەوە دەدەین. بەگشتی، ڕووبەڕوو بوونەوەی قەدەغەکردنێک لەسەر ڕێگاکەم ("جولەکە بۆی نییە بێتە ئێرە" یان" ئەمە چێشتخانەی جولەکەکانە و بۆ ئارییەکان نییە"و هتد) ئاماژە بۆ حاڵەتەکە دەکەن باسمانکرد (بۆنموونە تەکنیک بەکۆمەڵەکان). واتای قەدەغەکردنەکە لەسەر هەڵبژاردنی سەربەستدا ڕادەوەستێت. بەگوێرەی لێپرسینەوەی سەربەستانەی هەڵبژاردنەکەم، دەتوانم قەدەغە شکێن بم، گوێی نەدەمێ یان بەپێچەوانەوە گوێڕایەڵ بم و بەهای بۆدابنێم. بێگومان قەدەغەکردنەکە هەڵوێستی خۆی، وەکو شتێک لە ویستێکی بێگانەوە دەرچوو، وننناکات؛ هەڵبەتە لە بونیادە دیاریکراوەکەشدا من بەبابەت دادەنێت. لەبەر ئەمە بەرزێتییەک لەژوور بەرزێتی منەوە دەردەخات. هێشتا ئەو ڕاستییەش دەمێنێتەوە، کە لەنێو جیهانی مندا بەرجەستە نەبووە. لە هەڵبژاردنەکەمدا دەستەڵاتی سەرکوتکەرانەی وندەکات. لەگەڵ ئەگەرەکانمدا، کە ئایا من ژیانم لە مردن لا شیرینترە یان نا لە هەندێ حاڵەتدا دەگەمە ئەو باوەڕەی مردن لە ژیان باشتربێت و هتد. سنوری ڕاستەقینەی سەربەستییەکەم لەوێدایە، کە کەسەکە من، وەکو بابەت دەناسێت. هەڵوێستیشم بۆ ئەو خەسڵەتی خۆی وندەکات و دەبێت بە شێوازێکی دەرەکی و بوونی منی لەسەر دادەمەزرێت. ئەم پرۆسەی نامۆبوونی هەڵوێستە دەبێت بە سنورێکی دیاریکراو و بەردەوامی هەڵوێستەکەم و لەوەش دەچێت بوونی-بۆ-خۆی من لەنێو بوون-بۆ-کەسانی دیکەدا دابنرێت. ئەم دوو سنوردارکردنەیە دەبن بە دیوار بە دەوری سەربەستییەکەمدا.

بەکورتییەکەی، فاکتۆری بوونی کەسانی دیکە من دەخاتە نێو هەڵوێستەوە، کە دەرەوەی هەیە و منیش تیایدا نامۆدەبم. بێجگە لە کارکردن لەسەری ناتوانم لەناوببەرم. ئەم سنوردارێتییەی سەربەستییەکەم، وەکو باسمانکرد، بوونی کەسانی دیکە دەیسەپێنێت؛ واتە بەرزێتی من بەرانبەر بەرزێتی ئەوان ڕادەوەستێت. لێرەدا ڕاستییەکی گرنگ دەناسین: ئێمە لەپێشتر بینیمان، کە خۆمان لەنێو ڕووگەی بوون-بۆ-خۆ دادەنێین و خودی سەربەستییەکەمە سەربەستیم سنوردارەکات؛ ئێستا دەبینین، کاتێک بیر لە بوونی کەسانی دیکە دەکەمەوە، سەربەستییەکەم لەم ئاستە نوێیەدا لەلایەن سەربەستی کەسانی دیکەشەوە سنوردارەکرێت.

کەوابوو، لە هەموو ئاستێکدا ئەوەی سەربەستی سنوردارەکات سەربەستییە. ئەمەش گوتەکەی (سپینۆزا)مان بیردەخاتەوە، کە دەڵێت، بیرۆکە دەتوانێت بیرۆکە سنوردارببکات. سنوردارێتی سەربەستی، وەکو بڕانەوەیەکی ناوەکی، لەوێدا سەرهەڵدەدات، کە سەربەستی ناتوانێت سەربەست نەبێت و حوکمی بەسەردا دەدرێت سەربەست بێت؛ سنوردارێتییە دەرەکییەکەش لەوەدایە، کە سەربەستی بۆ سەربەستی کەسانی دیکەیە. سەربەستی کەسانی دیکەش ئەو لەبەر ڕۆشنایی کۆتاییەکانی خۆیدا دەناسێت. پاش دامەزراندنی ئەمە، پێویستە سەرنجی ئەو خاڵەش بدەین، کە نامۆبوونی هەڵوێستەکە نوێنەرایەتی گۆڕانکارییەکانی ناوەوە و پێشکەشکردنی شتە دراوەکە، وەکو بەرەنگاریکردنێکی ڕووت لەنێو هەڵوێستەکەی من تیایدا دەژیم، ناکات. بەتەواوی بەپێچەوانەوەیە، نامۆبوونەکە گۆڕانکاری ناوەکی و گۆڕانی لایەنێکی هەڵوێستەکە ناگرێتەوە؛ لەنێو ڕەوتی کاتیشدا ڕوونادات؛ من هەرگیز لەنێو هەڵوێستەکەدا ڕووبەڕووی نابمەوە و خۆی بۆ درککردنەکەم ئامادەناکات. بەڵکو لە من ڕادەکات؛ ئەو دەبێت بە ڕواڵەتی دەرەکی هەڵوێستەکە، کە بوونێتی بۆ کەسانی دیکە لە دەرەوەدا. کەوابوو دەبێت مامەڵە لەگەڵ خەسڵەتە بنەڕەتییەکانی هەموو هەڵوێستێک بەگشتی بکەین؛ ئەمەش کارناکاتە سەر ناوەڕۆکی. ئەو بوونەی لەنێو هەڵوێستەکەدایە دەیدۆزێتەوە و وەریدەگرێت. لەم ڕووەوە، هەڵبژاردنە سەربەستەکەمان دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی هەڵوێست، شێوازی دەربڕینی هەڵبژاردنەکە و خەسڵەتی بنەڕەتی هەڵوێستەکەش، کە نامۆبوونە؛ واتە کەسەکە لەنێو هەڵوێستەکەدا دەبێت بە شێوازێکی لەنێو-خۆ بۆ کەسانی دیکە. ئێمە ناتوانین خۆمان لەم نامۆبوونە ڕزگاربکەین چونکە بیرکردنەوە لە بوون لەنێو شێوازێکی لە هەڵوێست بەدەر بێهودەیە. ئەم خەسڵەتە لە ئاکامی بەرەنگاریکردنێکی ناوەکییەوە پەیدانەبووە؛ لەبەر ئەمە ڕێگرێکی سەرانسەری نییە و سوڕانەوەی هێزە لەنێو سروشتی سەربەستیدا و لاوازیشە لە بنەڕەتەکەیدا، کە ئەو ڕووە نیشاندەدات سەربەستی ناخوازێت هەڵبژێرێت. بۆ کەسانی دیکەش دەبێت بە بوونێکی ڕووت. هەروەها، ئەم خەسڵەتە سەر بە سروشتی سەربەستی نییە چونکە سروشت شتێک نییە هەبێت؛ لەسەرو ئەمەشەوە، ئەگەر سروشتێک هەبێت ئەوا ئەم خەسڵەتەی لێوە دەرناچێت چونکە بوونی کەسانی دیکە بەتەواوی فاکتۆرێکی هەڵکەوتوە. هاتنە نێو جیهانەوە بە سەربەستییەوە ڕووبەڕوو بوونەوەی کەسانی دیکە دەکات بە نامۆکردن. ئەگەر کەسێک سەربەستی خۆی هەڵبژێرێت دەبێت لەنێو جیهاندا بێت و ڕووبەڕووی کەسانی دیکەش بێتەوە. لەم گۆشەنیگایەوە، ئەو کەسەی بەمجۆرە بوونی خۆی دامەزرێنێت بە سۆزەوە ڕوو لە سەربەستییەکەی دەکات.

لەلایەکی دیکەوە، من لەدەرەوەمدا هەڵوێستە نامۆکراوەکەم و بوونی نامۆکراوی خۆم دانامەزرێنم. لە یەکەم شوێندا، بێگومان، بینیمان، لەسەر بنەمایەکی

بیردۆزەیی هەرشتێک نامۆکرابێت بونیشـــی بۆ کەسانی دیکەیە. من ناتوانم بەبێ ناســـینی کەسانی دیکە و بەرزێتییەکەیان ئەم نامۆییە بسەلمێنم. ئەم بڕوایەش لە بێ بڕواکردنێکی سەربەســـتانە بە سەربەستی کەسانی دیکە واتا نابەخشێت. بەم بڕواکردنە سەربەستانەیەش، کە بۆ سەلماندنی نامۆبوونەکەم دایدەمەزرێنم بوونم بۆ کەســـانی دیکە، بـــە هەرجۆرێک بێت، دادەنێم چونکـــە پەیوەندییەکەم لەگەڵ ئەوانـــدا دیاریدەکات. کەوابوو، بوونی کەســـێکی دیکە، وەکو سەربەســـتی لەنێو پرۆژەی سەربەستی ناسینەوەمدا بۆ ئەو دەناسم (دەگونجێت سەربەستانە بوونی کەسەکە، وەکو بابەت بناسم)؛ پرۆژەی سەربەستی ناسینەوەی کەسێکی دیکە لە بیرۆکەی سەربەستانەم بۆ بوونم، وەکو بوونێک بۆ کەسانی دیکە جیانابێتەوە.

ئێستا دەبینین چۆن سەربەستییەکەم ســـنورەکانی خۆی دەدۆزێتەوە چونکە بوونی خۆم لەئاســـتی کەســـانی دیکەدا بە سنورکراوی دەبینم. ئەوان بە خۆیەتی و بوونی خۆشـــم بۆ ئەوان دادەنێم. ئەمەش ســـوڕانەوەیەکی بازنەیی نییە. لەگەڵ دانانێکی سەربەستانەی ئەم بوونە-نامۆکراوەی نێو ئەزمونەکەم هەست بە بەرزێتی کەســـانی دیکە بەرانبەر بوونم دەکەم. تەنیا لەگەڵ ناسینەوەی من بۆ سەربەستی دژایەتیکـــردن لەگەڵ جولەکەدا (گرنگ نییە چـــۆن بەکاریدەهێنن) و دانانی بوون، وەکو جولەکە، من بۆ ئەوان دەبم بە جولەکە؛ لێرەدا بوون-بە-جو، وەکو سنورێکی دەرەکی هەڵوێستەکە دێتەکایەوە. ئەگەر، بەپێچەوانەشەوە، حەزبکەم دژایەتیکردن لەگەڵ جولەکەدا بەبابەتێکی ڕووت دابنێم، ئەوا بوونم-وەکو-جو وندەبێت و کتوپڕ جێگە بۆ ئاگامەندییەکی سەربەســـتی سادە دەکەمەوە، کە دەبێت بە بەرزێتییەکی ناجۆر. ناسینەوەی کەسانی دیکە، لەوحاڵەتەدا من جولەکە بم و دانانی بوون-بە-جو دەبن بە یەک شت. کەسانی دیکە هەڵوێستم سنوردار دەکەن، بەڵام ئەو کاتەی بوونم-بۆ-کەســـانی دیکە دادەنێم و بەگوێرەی کۆتاییـــە هەڵبژێردراوەکان واتایان پێدەبەخشم، هەست بە سنورەکان دەکەم. هەڵبەتە، ئەم دانانەش نامۆییە؛ لایەنی دەرەوەی هەیە، بەڵام لەم دانانەوە من هەســـت بە بوونم-لەدەرەوەدا، وەکو دەرەوە دەکەم. کەوابوو چۆن هەســـت بە سنورە درەکییەکانی بوونم، وەکو بوون بە جو، ئاری، ناشـــرین، جوان، فەرمانبەر یان هەژار و هتد، دەکەم؟ چ کاتێک گوتن ئەم ســـنورانە بە من ڕادەگەیەنێت؟ ئەمە لە ڕێگەی هەســـتکردنی ڕاستەوخۆی من بە جوانی، ناشـــرینی و ڕەگەزی کەســـەکەی دیکە یان لەگەڵ ئاگاییەکی لە تێڕامان بەدەری بە پرۆژەکردنی بوونمدا ڕووەو ئەگەرەکانم ڕووناداتـ. پێویســـتیش ناکات هەموو ئەم خەســـڵەتە دەرەکییانە بە ڕووتکراوە دابنێین: هەندێکیان ڕووتکراوە و ئەوانی دی ڕووتکراوە نین. جوانی و ناشرینیم یان ناگرنگی ڕوخسارم بۆ کەسەکەی دیکە شـــتێکی کۆنکرێتییە. ئەم شـــتە کۆنکرێتییەیە لە گوتنی ئەودا ئاماژەی بۆ دەکرێـــت؛ بەرانبەر ئەم شـــتەیە من بە بەتاڵییەوە خۆمی ئاڕاســـتەدەکەم. لێرەدا

مامەڵە لەگەڵ شتێکی ڕووتکراوەدا ناکەین. ئەو شتە خاوەنی بونیادێکی پێکهاتوە. پێکهاتەکەش، لەڕاستیدا، منم. لەسەرەتای کەرتی دووەمی [ئەم نوسراوەشدا] نوسیمان، کە بوون-بۆ-خۆ ناتوانێت ببێت بە هەموو شتێک. من مامۆستا یان نوسەرێکی نێو قاوەخانەکە نیم، جوان یان ناشرین نیم، جو یان ئاری نیم، کەسێکی گیانەوەر یان سادە نیم. ئەم خەسڵەتانە بە نەناسراو ناوزەددەکەین و نابێت بە ئەندێشاویش دایان بنێین. پێویستە مامەڵە لەگەڵ هەبووە ڕستەقینەکاندا بکەین؛ بەڵام ئەو شتانەی ئەم خەسڵەتانە هەڵدەگرن خودی خەسڵەتەکان نین. منیش، کە ئەوانم هەستیان پێناکەم. بۆنموونە، ئەگەر پێم بڵێت، کە من کەسێکی سادەم ئەوا ڕاستەوخۆ سروشتی سادەییم بۆ دەردەکەوێت؛ چەمکی "سادەیی" دەخەمەسەر کەسایەتییەکەم. بەڵام واتای ئەم چەمکە بە کەسایەتییەکەمەوە گرێنادەم. بێگومان ئاماژە بۆ جۆرە بەستنەوەیەک دەکات، کە بە هۆی بەناوەکیکردنی سادەیی یان بەبابەتکردنی کەسەکەوە پەیدا دەبێت، بەڵام ئەم دوو پرۆسەیە ڕاستەقینەکەی نێو پرسیارکردنەکە لەناودەبەن.

کەوابوو، دەورمان بە شتە نەناسراوە نەبڕاوەکان گیراوە. ئەوانەی دڵنیاین لێیان و هەستیان پێدەکرێت ئامادەنەبوونەکانە. ئەو کەسانەی پاش ژیانێکی زۆر لە هەندەران دەگەڕێنەوە لەوەدا نائومێد دەبن، کە هەست ناکەن لەنێو پاریسن. بابەتەکان لەوێدان و ئاشنایی خۆیان ئامادەدەکەن، بەڵام من ئامادە نیم و تەنیا نەبوونێکی ڕووتی پێویست بونیان لەنێو پاریس ئامادەدەکات. هاوڕێ و خەمەکانم ئەندێشەی بەڵێنی نیشتمانم لادروست دەکەن، کاتێک دەڵێن: "دواجار تۆ لێرەیت! گەڕایتەوە! تۆ لە پاریسیت!" بەڵام من دەستم بەو نیشتمانە ناگات. ئەگەر خەڵکەکە مافی ئەوەیان هەبێت لەبەردەم کەسانی دیکە یان بۆ خۆیان "دوو ڕوو بن"، ئەگەر ئەمەش بکەن و لەئاستی هەڵەکردنەکەی دوێنێدا، کە لە کەسێکدا دۆزییانەوە و تانەیان لێدا، هەست بە ئازاری ویژدانی بکەن، لەوانەیە بڵێین،" ئەوە هەمانشت نییە" چونکە بەڕاستی "هەمانشت نییە." کردن بابەتێکی دراوە بۆ هەڵسەنگاندنی ڕەوشتی؛ کەسێکی دیکەش بەرزێتییەکی ڕووتە، کە بوونی سەلماندنێتی چونکە بوونی ئەو هەڵبژاردنە. لەڕێگەی بەراوردکردنی ئاکامە لەیەکچوەکانی دوو کردەوەی لەدەرەوەدا دەتوانین بیخەینە سەر باوەڕ، بەڵام ویستی لەنێو جیهاندا نایەڵێت لێکچونەکە بناسێت. لێرەدا سەرچاوەیەکی لایەنی چاکی گرفتەکانی ئاگایی ڕەوشتی دەبینین، بەتایبەتی ئەو خەمەی لە ئەکامی ئەوەی نەتوانیت بە ڕاستی ڕقت لە شتێک بێتەوە، هەست بە ناشرینی خۆت نەکەیت و بەردەوامیش هەست بە بۆشایی نێوان چەمکە دەربڕاوەکانی، وەکو "من ناشرینم، من گوناهم کردوە" بکەیت.

دواجاریش هەستکردنێکی تەواو بە هەڵوێستەکە. بەکورتییەکەی، ئەمە بنەڕەتی هەموو دوودڵییەکە و لەنێو "ویژدانێکی خراپدا"، ئەویش ئاگامەندی نێو بڕوای

خراپدایە، کە خۆی هەڵدەســـەنگێنێت، بۆنموونە، بیر لە بۆچوونی کەسانی دیکە بەرانبەر بوونی خۆی دەکاتەوە.

ئەگەر هەندێک لەو خەسڵەتە نەناسراوانە زۆرتر لەوانی دیکە کار بکەنە سەرمان و ببن بە بابەتی باســـکردنی سایکۆلۆجی، نابێت چاومان لە ئاستی ئەو ڕاستییەدا کوێر بکەن، کە ئەم خەسڵەتە نەناسراوانە لە ژمارە بەدەرن چونکە نوێنەری لایەنی وەرچەرخاوی هەڵوێستەکە دەکەن.

ئەم خەســـڵەتە نەناســـراوانە، بەهەرحاڵ، تەنیا خۆیان بە نەناسراوی بۆ ئێمە دەرناخەن؛ بۆ ئەوەی ببن بە نەناســـراو دەبێ لەنێو ئەو پرۆژەیەدا ســـەرهەڵدەن، کە ڕووبان تێدەکات. ئەمەشـــمان لەپێشتر باسکردو ڕوونمانکردەوە چۆن بوون-بۆ-خۆ لەگەڵ ناســـین و بڕواکردن بە بوونی کەســـانی دیکە، بوونی خۆی دەکات بە بوون-بۆ-کەسانی دیکە. لەم پرۆژەیەدا ئەوەی نەناسراوە دەبێت بە شتێکی ناسراو. بێگومان، لەســـەرەتاوە، گریمانەکە لەسەر پرۆژە بنەڕەتییەکەی من ڕادەوەستێت. من بێ چالاکانە خۆم ســـنوردارناکەم تاکو واتای "ناشـــرین"، "زەبون"، ڕەگەز" و هتد وەدەست بهێنم. بەپێچەوانەوە، من لەبەر ڕۆشنایی کۆتاییەکانمدا لە واتاکانیان تێدەگەم. ئێمە ئەم خاڵەمان باســـکرد، بەڵام بەوەرچەرخانی چەمکەکان، کاتێک دەڵێن فاکتۆری بوونی ڕەگەزێک ڕەتدانەوە بەرانبەر خۆ-بەگەورەدانان یان هەســـت بەکەمیکردن دیاریدەکات، ڕاستییەکەشـــمان گۆڕی. لەڕاستیدا، ڕەگەز، زەبوونی و ناشـــرینی تەنیا لەنێو ســـنوری هەڵبژاردنی مندا بۆ هەست بەکەمیکردن یان خۆ-بەگەورەدانان دێتەکایەوە. تەنیا سەربەستییکەم واتایان پێدەبەخشێت. واتاکان بۆ کەســـانی دیکەشە، بەڵام ئەو کاتە بۆ من دەبن بە واتا، کە هەڵیاندەبژێرم. یاسای سەربەســـتییەکەم، کە ڕێگەنادات من بەبێ خۆ—هەڵبژاردن هەبم بەسەر ئەمەشدا دەسەپێنرێت: من هەڵمنەبژاردوە ببم بەوەی کەسانی دیکە دەیناسن، بەڵام دەتوانم هەوڵبدەم ببم بەوەی بۆ کەسانی دیکە هەیە. مرۆڤێک یەکەمجار نابێت بە جولەکە و دوایی هەســـت بە شەرمەزاری یان ســـەربەرزی بکات؛ بەڵکو سەربەرزییەکەی-بۆ-بوون بە جو، شـــەرمەزارییەکەی-بۆ-بوون بە جو یان بێ دەربەســـتییەکەیەتی ئـــەو دەکات بە جو. بوون-بە-جو لە دەرەوەی سەربەســـتی ئـــەودا بۆ هەڵگرتنی یەکێک لەم هەڵوێســـتانە نییە. هەرچەندە من ڕێگەی جیاوازم بۆ خۆ دەرخســـتن لە ئاســـتی کەســـانی دیکەدا لەبەردەممدایە، بەڵام ناتوانـــم هیچیان نەگرمە بەر. لێرەدا، دیســـانەوە، حوکمکردن بەسەر سەربەســـتیدا دەدۆزینەوە، کە لەسەرەوە بـــە فاکتۆر ناوزەدمانکـــرد. من ناتوانم بەتەواوی واز لـــە بوونی خۆم بەو جۆرەی بۆکەسانی دیکە دەردەکەوێت بهێنم چونکە ڕەتدانەوەی دوورکەوتنەوە نییە. من لە هەموو حاڵەتیکدا، لەگەڵ توڕەبووندا، ڕق، سەربەرزی، شەرمکردن، دڵشکاندن یان خۆشی، پێویستە ئەو بوونەم هەڵبژێرم، کە دەمەوێت بیگەمێ.

کەوابوو، شتە نەناسراوەکان بۆ بوون-بۆ-خۆ، وەکو ئەو شتە نەناسراوانەن بۆ ناسین دەردەکەون. خەسڵەتی خۆیان بۆ سنوردارکردن وناکەن. سنوردارییەکی دەرەکیین و بوون-بۆ-خۆ دەیانکات بە ناوەکی. خەسڵەتی زۆرەکییان هەیە. ئێمە مامەڵە لەگەڵ ئامێرێکدا ناکەین بۆ بەکارهێنان سەری هەڵدابێت. لێرەدا، شتە نەناسراوەکە سنوردارییەکی لەپێشتر و بۆ هەڵویستەکەی من دانراوە (من ئەم کەسەم بۆ ئەوان). چاوەڕێی من ناکات تاکو پەیدای بکەم؛ هەمانکات لەنێو پڕۆژەی سەربەستی منیشدا دەناسرێت. هەمانکات، مادام شتێکی نەناسراوە، ئەوا خۆی بەودیو هەوڵدانەکانی منەوە بۆ ناسینی دەگەیەنێت. دەبێت بە شتێکی لەپێشتر و بۆ خۆ سەپاندنی داوای خۆ خەریکردن لە من دەکات. ئەگەر ئەمە پێویست نەبێت دەبێ چی بێت؟ بێگومان دەبێ بکرێت بە شتێکی ناوەکی (لەدەرەوە، وەکو هەموو فاکتۆرێک دروستدەبێت)، بەڵام سیستەمەکەی هەرچییەک بێت، بەو لایەنە دەرەکییە دادەنرێت، کە دەبێت بە ناوەکی. ئەگەر سیستەم فاکتۆرێکی ڕووتی دراو نەبێت، کە کەسێک هەوڵی گۆڕانی دەدات، پێویستە من لەگەڵ سەربەستییەکەمدا بیناسم و بیکەم بە بونیادی پڕۆژە سەربەستەکەم. ئەگەر سیستەم، سیستەم بێت و ڕەوتێکی سەربەستانەی ڕووەو کۆتاییەکانم نەبێت، ئەوا دەبێت لە ناو سەربەستی هەڵبژاردنمدا خەسڵەتی دەرەکی خۆی بپارێزێت. لەگەڵ هەوڵدانی بوون-بۆ-خۆ و بە ناوەکیکردنی لایەنی دەرەکی هێشتا ئەو لایەنە لە دەرەوەدا دەمێنێتەوە. ئەمەش پێناسەی ئەو شتە نەناسراوانەیە، کە دەناسرێن. لەبەر ئەمەیە بە پێویست دادەنرێن.

دەتوانین زۆرتر لەسەر باسی نەناسراوەکان بڕۆین؛ ئەوان سنورەکانی منن. لەبەر ئەمەش بۆ سەربەستی من تەنیا سنورن نەک شتێکی دراو. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، کە سەربەستییەکەم لەگەڵ هەڵبژاردنی سەربەستانەی بوونیدا سنورەکەی خۆش هەڵدەبژێرێت؛ یان، ئەگەر حەزبکەیت دەڵێین، هەڵبژاردنی سەربەستانەی کۆتاییەکانم (بۆنموونە ئەوەی، کە منە) سنوردارییەکەش دەگرێتەوە. دیسانەوە، لێرەدا، هەڵبژاردنەکە دەبێت بە هەڵبژاردنی شتێکی بڕاوە. ئەو شتە بڕاوەیەش ناوەکییە، بۆنموونە دەستەڵاتی سەربەستییەکەیە و ئەو سنورەی بە هۆی سەرهەڵدانی شتە نەناسروەکانیشەوە پەیدادەبێت بڕاوەیەکی دەرەکییە. من لە دووڕەوە بوونی خۆم بە شێوازێک هەڵدەبژێرم، کە هەموو هەڵبژاردنەکانی دیکەم سنوردارەکات و وەرچەرخانەکانیشیان پێکدەهێنێت؛ هەڵیدەبژێرم، کە شتێکی دیکە بێجگە لە خودی هەڵبژاردنەکە، سنوردارکات. ئەگەر خۆم بە سەریا توڕەبکەم و هەوڵبدەم بە هەموو شێوەیەک شتە نەناسراوەکان بدۆزمەوە، کە لە بەشی پێشتری ئەم نوسراوەدا بینیمان، تەنانەت بەهێزترین هەوڵدان بۆ ناسینەوەیان دەبێت بناخەکەی لەسەر ناسینەوەیەکی سەربەستانە و سنوردارکردنی سنورەکان، کە کەسەکە دەیکات بە ناوەکی، دابمەزرێت. لەبەر ئەوە سەربەستی بەتەواوی بەرپرسە.

شـــتە نەناسراوە بڕاوەکەش بە سنودارکردنی خۆی لە ئاستی سەربەستی کەسانی دیکەدا دەخاتە نێو هەڵوێستەوە. لە ئاکامدا، سنورە دەرەکییەکانی نێو هەڵوێست دەبن بە سنوری هەڵوێســـت، دەکەونە نێو هەڵوێستەکەوە و دەبن بە "نەناسراوێک" کە هەوڵی ناســـینی دەدرێت. وەکو لایەنی هەڵبژێـــردراو و بەدواداگەڕاو، هەروەها وەرچەرخاوی هەڵبژاردنەکەم دەبن بە واتا بۆ هەوڵدانەکەم. هەرچەندە وەکو مردن پێـــش هەوڵدانەکەم دەکەون. جۆرێکی دیکەی نەناســـراوەکان، کە لێرەدا باســـی ناکەین و دەبێت بە سنوری هەڵوێســـت بە مەرجێک بە ڕووداوێکی نێو ژیان دابنرێت هەرچەندە ئامانژە بۆ جیهانیش دەکات، کە ئامادەبوونم و ژیانم تیایدا ناناسرێتەوە، ئامانژە بۆ ئەودیو ژیان دەکات.

ئەو فاکتۆرەی ئامانژە بۆ ئەودیو ژیان دەکات، تەنیا بە ژیانی منەوە واتا هەڵدەگرێت و بۆ منیش دەبێت بەشتێکی نەناسراو. ئەو فاکتۆرەی ئامانژە بۆ سەربەستی لەودیو سەربەستی منەوە، هەڵوێســـت لەودیو هەڵوێستی منەوە دەکات، وەکو فۆرمێکی دەرەکی لەنێو شـــتەکانی دیکـــەدا، لەنێو جیهاندا دراوە: لێرەدا دووجۆر ســـنوری هەڵوێســـت هەن، کە خەسڵەتی پارادۆکسیان بەرانبەر سەربەستییەکەم لە هەموو لاکانەوە هەیە. هەمانکات واتایان بێجگە لەوەی سەربەستییەکەم پێیان دەبەخشێت چـــی دیکە نییە. بۆ هەموو چین، لەش، کەســـانی دیکـــە و ڕووداوێک "بوونێکی سەربەست بۆ." هەیە. لەوێوە بوون بۆ خۆ پرۆژەکەی دەخاتەگەر و ڕووەو یەکێک لە ئەگەرەکانی دەڕوات، کە هەمیشـــە دەبێت بە ئەوپەڕی ئەگەرەکەی. ئەگەرێکی شـــوێنکەوتو ئەگەری خۆ بینینە؛ بوونێکە بێجگە لە خۆی لەپێناوی بینینی خۆی لەدەرەوەدایە. لە هەموو حاڵەتەکاندا، پرۆژەی خۆ بەرەو "کۆتاییەک"، کە ناوەکییە و لەنێو خانەی ئەگەرەکاندا دەبێت بە واتایەکی لەودیو گەیشتنەوە، سەرهەڵدەدات. کەسێک دەتوانێت هەبێت تاکو "ببێت بە فەرەنسی"، " ببێت بە کرێکار" و کۆڕی پاشـــاش "ببێت بە خاوەن دەستەڵات." ئێمە، لێرەدا، مامەڵە لەگەڵ سنورەکان و حاڵەتە ڕەتدراوەکانی بوونمان دەکەین. بیریان لێدەکەینەوە بەوجۆرەی بۆنموونە، جوێەکی زایۆنیســـت بیر لـــە بوونی خۆی لەنێو ڕەگەزەکەیـــدا دەکاتەوە. ئەو بە ڕاســـتی و بڕیاردانەوە بیر لە نامۆبوونی هەمیشەیی خۆی دەکاتەوە. بەهەمانشێوە کرێکارێکی شۆڕشگێڕ لەگەڵ پرۆژەی شۆڕشکردندا بیر لە "بوونی خۆی لەپێناوی بوون بەکرێـــکار" دەکاتـــەوە. وەکو، هایدیگەریش ئامانژە بۆ ئـــەو خاڵە دەکەین، هەرچەندە چەمکەکانی ڕەســـەن و ناڕەسەنی لەبەر ڕەهەندە ئاکارییەکانیان ڕوون نین، هەڵوێستی ڕەتدانەوە و ڕاکردن بەردەوام ئەگەرن لە بوونداً. کەسێکی بورژوا بە ڕەتدانەوەی چینەکانی دیکە خۆی دەکات بە بورژوا و کرێکارەکەش بە ڕەتدانەوەی چینەکان و چالاکییە شۆشـــگێڕانەکانی، وەکو یەکێک لەنێو چینەکەیدا، دەبێت بە کرێکار. بەڵام ئەم ســـنورداریە دەرەکییانەی سەربەستی، لەبەر ئەوەی دەرەکین

و وەکو شـــتێکی نەناســـراو بە ناوەکی کراون هەرگیز نابن بە ڕێگرێکی ڕاستەقینە بۆ سەربەســـتی. سەربەستی هەموگیر و نەبڕاوەیە. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت، کە ســـنوری نەبێت بەڵکو هەرگیز ڕووبەڕوویان نابێتەوە. ئەو ســـنورانەی سەربەستی توشـــیان دەبێت ئەوانەن خودی سەربەستی بۆ خۆی دروستیان دەکات و ئێمەش مامەڵەکردنمان لەگەڵ ڕابردوودا، ژینگە و تەکنیکەکان باسکردوە.

ئێ . مردنی من

پاش دەرکەوتنی مردن بۆ ئێمە، وەکو شتێکی نا-مرۆڤانە و باڵادەست، لەسەر دیوارەکەی ئەو بەرەوە، بڕیارماندا لە گۆشەنیگایەکی جیاوازەوە تەماشای بکەین و لێی بکۆڵینەوە؛ وەکو ڕووداوێکی ژیانی مرۆڤ باسیبکەین. ئەم گۆرانکارییە بە ئاسانی ڕوونەدەکەینەوە: مردن ســـنورە و هەموو سنورێکیش (لەســـەرەتاوە یان کۆتاییدا) دووسەرە. گرنگ نییە بە بەشێک لە نەبوونی بوون، کە پرۆسەکان دەبڕێت، دابڕێت یان نا. ئەو بوونەیە، کە سەر بە پرۆسەیەکە و تاکو ڕادەیەکیش واتا بە پرۆسەکە دەبەخشێت. دوابەشی گۆرانییەکە هەمیشە ڕوو لە بێدەنگی دەکات، ئەویش نەمانی دەنگە، کە شـــوێن گۆرانییەکە دەکەوێت؛ لەلایەکەوە، بە بێدەنگی دروســـتکراوە چونکە ئەو بێدەنگییەی سەرهەڵدەدات لە دوابەشی گۆرانییەکەدا ئامادەبووە و بووە بە واتاکەی. لەلایەکی دیکەوە، بەشێکە لەو بوونەی گۆرانییەکە مەبەستێتی؛ بەبێ دوابەش گۆرانییەکە بەردەوام لەنێو هەوادا دەمێنێتەوە و دوابەشـــەکەش لەم نۆت بۆ ئەو نۆت دەڕوات و گۆرانییەکە کۆتایی پێ نایەت.

مردن هەمیشـــە، ڕاست یان ناڕاست، ئەو شتەیە دەستەڵاتمان بەسەرییدا نییەو دوا ســـنوری ژیانی مرۆڤە. لەبەر ئەمە ئاســـایی بوو فەلســـەفە، کە بەگشـــتی لە کێشـــەی پەیوەندی هەڵوێستی مرۆڤ لەگەڵ لایەنە نامرۆڤەکانی دەکۆڵییەوە، بیر لە مردن، وەکو دەرگایەکی کراوە بۆ نەبوونی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی بکاتەوە. ئەو نەبوونەش بە لەناوبردنێکی ڕەهای شـــێوازی بوونی مرۆڤ دابنێت. ئێمە دەتوانین بڵێین، چەمکی ڕیالیســـتانەی مردن، کە ســـەرهەڵدانی مردن بە پەیوەندی لەگەڵ لایەنی نامرۆڤانە دادەنێت، ســـەرهەڵدەدات. کەوابـــوو، مردن لە مرۆڤ ڕادەکات و هاوکات چواردەوری بە سنورێکی ڕەهای نامرۆڤانە دەگرێت.

مەحاڵە بیریارێکی ئایدیالیست و مرۆڤخواز بیرۆکەی ڕووبەڕووبوونەوەی سنورێکی نامرۆڤانە وەرگرێت. ئایدیالیســـت نایەوێت، وەکو فەیلەسوفەکان بڕوانێتە مردن، بەڵکو شاعیرانە، وەکو ڕیلکە یان مااڵرۆی ڕۆمانnوس دەڕوانێتە کێشەکە. ئەوەندەش بەسە مردن بەدوا بەشی زنجیرەکە دابنێین. مرۆڤ ڕووبەڕووی ئەو شتانە دەبێتەوە، کـــە مرۆڤانەیە؛ ژیان ڕووی ئەودیوی نییە، مردنیـــش دیاردەیەکی مرۆڤانەیە؛ دوا

دیاردەی ژیان و ژیانێکی وەســـتاوە. بە وەرچەرخانی کاردەکاتە سەر هەموو ژیان. ژیـــان خودی خۆی ســـنوردارەکات؛ دەبێت بە جیهانی "بڕاوە نەک ســـنوردار"ی ئاینشتاین. مردن، وەکو دوابەشی گۆرانییەکە واتا بە ژیان دەبەخشێت. ڕووداوێکی نائاسایی نییە؛ بەشێکی زنجیرەکەیە.

بەڵام مردنە دۆزراوەکە بەتەنیا نابێت بە ڕووداوێکی مرۆڤانە؛ دەبێت بە ڕووداوی من. کاتێک مردن لەناوەوە دەبینرێت دەبێت بە ڕووداوێکی تاکەکەســـی، وەکو ئەو شـــتە گەورە نەناســـراوە و ســـنورە بۆ مرۆڤایەتی نامێنێتەوە؛ دەبێت بە دیاردەی ژیانی تاکە کەســـیم و ژیانیشم دەکات بەشتێکی تایبەت؛ ژیانم وا بۆدەردەخات، کە جارێکی دیکە ناگەڕێتەوە. لەم ڕووەوە من بەرانبەر ژیان و مردنم بەڕێرسم. مەبەستم لێڕســـینەوە لە مردنەکەم نییە، بەڵکو لە بڕانـــەوەی ژیانە. لەم بۆچوونەوە ڕێلکە هەوڵدەدات ئەوەمان نیشـــاندات، کە مردنی هەموو تاکە کەسێک لە ژیانی دەچێت چونکە هەموو ژیانی خۆ-ئامادەکردنە بۆ گەیشـــتن بـــە کۆتایی. مالۆڕۆش لە (لێس کۆنکویرنت) دا باســـیدەکات، کە کەلتووری ئەوروپی بە بەخشینی واتای مردن لای هەندێک ئاسیاییەکان، کە کتوپڕ توشیان دەبێت ئەو ڕاستییە دەناسنەوە، کە ژیان تایبەتە. هایدیگەریش فۆرمێکی فەلسەفی بە مردنی مرۆڤدا. ئەگەر دازاین پڕۆژەدانان بێت ئەوا دەبێت پڕۆژەی مردنیشی لەنێو جیهان، وەکو ئەگەرێک دابمەزرێنێت. مردن دەبێت بە ئەگەرێکی تایبەتی دازاین و ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتیش بە بوون-بەرەو-مردن. بەو ڕادەیەی دازاین پڕۆژەی مردن دادەمەزرێنێت هەست بە سەربەستیش-بۆ-مردن دەکات و بوونی خۆی، وەکو هەبوویەکی بڕاوە پێکدەهێنێت.

لەسەرەتاوە دەردەکەوێت ئەم بیردۆزەیە سەرنجڕاکێش نەبێت: مەبەستمان لە بە ناوەکیکردنی مردن ئەوەیە، کە بۆ کۆتاییەکانی ئێمەیە؛ ئەم سنورەی سەربەستیش خودی سەربەستی دەیدۆزێتەوە. بەڵام لایەنی باش و خراپی ئەم بۆچوونانە توشی هەڵەمان ناکەن. پێویستە جارێکی دیکە پرسیارەکە لە خۆمان بکەین.

بەدڵنیاییەوە، ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی، کە خەسڵەتی بە جیهانبوونیش، دەهێنێتە کایەوە، ناتوانێت ڕووبەڕووی شـــتێک ببێتەوە مرۆڤانە نەبێت؛ تەنانەت چەمکی نا-مرۆڤانە مرۆڤ دروستیکردوە. کەوابوو، ئەگەر مردن لەخۆیدا دەربەندێک بێت بەرەو شـــتێکی ڕەهای نا-مرۆڤانە، نابێت هیوامان پێی هەبێـــت و ببێت بە پەنجەرەیەک لەســـەر ئەو ڕەهایـــە. مردن تەنیا بوونی خۆمان بۆ لـــە بۆچوونێکی مرۆڤانەوە بۆ دەردەخات. ئایا ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، کە مردن شتێکی لەپێشتری ڕاستەقینەی مرۆڤانەیە؟

پێویستە، یەکەمجار، باسی لایەنی بێهودەیی مردن بکەین. لێرەدا ئەو بۆچوونەی مردن بەدوا بەشی گۆرانییەکە دادەنێت ڕەتدەدەینەوە. هەندێک دەڵێن ئێمە لەنێو کەسە گیراوەکاندا، کە فەرمانی کوشتنیان بەسەردا دراوە، بەبێ ئەوەی پێی بزانین،

دانراویـــن. ڕۆژانەش گیراوەکانی دیکە لەبەرچاومان دەکوژن. بەڵام بەتەواوی بەم شێوەیە نییە. باشترە خۆمان بەو مرۆڤە دابنێین، کە فەرمانی کوشتنی دەرچووە، ئازایانە خۆی بۆ مردن ئامادە دەکات، لەســـەر سەکۆی سێدارەکە ڕادەوەستێت و گۆێ ناداتە هیچ نەخۆشـــییەکیش. ئەمەش مەسیحایەتی باسیدەکات. گوایە مرۆڤ دەبێـــت هەموو کاتێک خۆی بۆ مردن ئامادەکردبێت. لەم بۆچوونەوە مرۆڤ دۆخی مـــردن بۆ مردنێکی چاوەڕوانکراو دەگۆڕێت. ئەگەر واتای ژیانمان چاوەڕوانکردنی مـــردن بێت، بە ڕوودانی مۆری کۆتایی لە ژیـــان دەدات. ئەمەش ناوەڕۆکی ئەرێی 'بریاردان'ە لای هایدیگەر.

بێبەختانە ئەم ئامۆژگارییە ئاسانە، بەڵام شوێنکەوتنی گرانە، نەک لەبەر ئەوەی ڕاستەقینەی مرۆڤانە بە سروشت لاوازە یان ناڕەسەنە، بەڵکو لەبەر خودی مردنە. کەســـێک دەتوانێت چاوەڕوانی مردنێکی تایبەت بێت نەک مردن بەگشتی. دەست سوکییەکەی هایدیگەر ئاماژەی بۆ کردوە دۆزینەوەی ئاسانە. ئەو مردن دەکات بە ڕووداوی تاکە کەس و پێمان دەڵێت، کە مردنی کەسە، مردنی تاکە و هیچ کەسێک ناتوانێت بۆ منی بکات. ئەم تاکە نموونەییەی بە دازاین ناوزەددەکرێت ڕووبەڕووی مردنـــی خۆی دەبێتـــەوە. بوونی دازاینیش دەکات بە بوونی تاکە کەســـی خۆی؛ لەگەڵ دانانی دوا پرۆژەی بوونیدا سەربەستانە ڕەسەنییەتی بوونی دەستدەکەوێت. لەپێناوی ســـەقامگیرکردنی کەســـایەتییەکەیدا خۆی لە کێشە بازاڕییەکانی ژیانی ڕۆژانەی دادەبڕێت. بەڵام لێرەدا ســـوڕانەوەیەکی بازنەیی ڕووەدات. کێ دەتوانێت بیســـەلمێنیت مردن خەسڵەتی تاکە کەسی دەبەخشـــێت؟ هەڵبەتە، ئەگەر مردن بە مردنی مـــن دابنرێت ئەوا دەتوانم چاوەڕوانی بم؛ ئەگەرێکی دوور وەســـتاوە و خەسڵەتی خۆی هەیە. بەڵام ئایا ئەو مردنەی ڕوومتێدەکات مردنی منە؟ لەسەرەتاوە شـــتێکی گەورەیە ئەگەر بڵێین، "مردن ئەو شتەیە کەس ناتوانێت بۆ من بیکات". بەڵام لێرەدا جۆرێک لە بڕوای خراپ ســـەرهەڵدەدات؛ ئەگەر کەســـێک مردن بەدوا ئەگەری خۆی دابنێت، ئەو ڕووداوەبێت بوون-بۆ-خۆ بایەخی پێبدات، ئەوا دروستە، کە کەسێکی دیکە ناتوانێت بۆ من بمرێت. هەمانکات، پرۆژەکانی دیکەشم، لەسەر زەمینەیەکی ڕەسەنانە یان ناڕەسەنانە کەسێکی دیکە بە ئەنجامیان ناگەیەنن. کەس ناتوانێت بۆ من خۆشەویستی بکات، ئەزمونی سۆز و هەڵچونی هەبێت. ئەم (خۆ) یەش لێرەدا هیچ پەیوەندییەکی بەو کەسەوە نییە، کە لە مامەڵەکردنە بازاڕییەکانی ژیانی ڕۆژانەیدا ســـەرکەوتوە (بۆ هایدیگەر گرنگە کەســـێک سەربەستانە بمرێت. خۆشەویستییەکەی من هەســـتیپێدەکەم خۆشەویستی منە نەک خۆشەویستییەک لەنێـــو منداً بۆ ئەوان.) ئاماژە بۆ ئەو خۆیە دەکات هایدیگەر بۆ هەموو دازاینێکی دادەنێت و گرنگ نییە ڕەســـەن یان ناڕەسەنیش بێت. ئەو دەڵێت، "دازاین بوونی منـــە." لەم بۆچوونەوە، خۆشەویســـتی، وەکو مردن تایبەتمەندە و هیچ شـــتێک

جێگەی ناگرێتەوە؛ کەس ناتوانێت بۆ من خۆشەویستی بکات.

لەلایەکی دیکەوە، ئەگەر کردەوەکانم لەنێو جیهاندا لەبەر ڕۆشنایی کاریگەری و ئاکامەکانیان تەماشابکرێن ئەوا ئاشکراش دەردەکەوێت، کە ئەوەی من دەیکەم کەسانی دیکەش دەتوانن بیکەن. ئەگەر کێشەکە لەوەدابێت ئەم ئافرەتە دڵخۆش بکرێت، ژیان و سەربەستییەکەی مسۆگەر بکرێن و ڕێگەی خۆڕزگارکردنی بۆ بدۆزرێتەوە یان مالێکی بە منداڵەوە بۆ دابمەزرێنرێت. ئەگەر ئەمانە بە خۆشەویستی دابنرێن ئەوا کەسێکی دیکە لە جێگەی من دەتوانێت بیکات. ئەمە نموونەی ئەو قوربانیدانە ڕاستەقینانەن هەزارجار لە ڕۆمانە ڕۆمانسییەکاندا باسکراوە. وێنەی ئەو پاڵەوانانەمان بۆ دەگێڕنەوە لە خۆشەویستی و شەوقیان لە پێناوی بەختەوەرکردنی ئافرەتێکدا بەرانبەر لایەنە نەیارەکەیان دەسوتێن چونکە لایەنە نەیارەکە دەتوانێت باشتر ئافرەتەکە بەختەوەربکات. لایەنە نەیارەکە ئافرەتەکەی خۆشدەوێت چونکە پێناسەی خۆشەویستی بۆ ئەو لەسەر بەختەوەرکردنی ئافرەتەکە ڕادەوەستێت.

لەم بۆچوونەوە، هەموو کردەوەکانم بەهەمانشێوە دەردەکەون و تەنانەت مردنیشم دەگرێتەوە. ئەگەر مردن لەپێناوی هاندان و نیشتمان پەروەری و هتد بێت ئەوا هەرگیز کەسێکی دیکە ناتوانێت بۆ من بمرێت. بەکورتییەکەی، هیچ بەهایەکی تاکە کەسی بە مردنەوە تایبەتمەند نییە. مردن لەکاتێکدا دەبێت بە مردنی من، کە خۆیەتی خۆم بەرجەستەدەکەم. پێناسەکردنی خۆیەتی منە بە کۆجیتۆی پێش تێڕامان مردنم دەکات بە ڕووداوێکی خۆیەتی بێ وێنە. لەمحاڵەتەدا، مردن خەسڵەتی بۆ دانانرێت؛ چونکە مردنی منە و بونیادە بنەڕەتییەکەی ڕێگەنادات ببێت بەو ڕووداوە تاکەکەسییەی چاوەڕوان دەکرێت. بێجگەلەمە، مردن چاوەڕوان ناکردێت. مەگەر بۆم دانرابێت یان فەرمانی کوشتنم دەرچووبێت (دوای هەشت ڕۆژ هەڵدەواسرێم، نەخۆشم و دەمرم، کە دەزانم ڕوودەدات). پێویستە دوو واتای 'چاوەڕوانی' بەوردی لە یەک جیابکەینەوە، کە بەردەوام تێکەڵیاندەکەین: چاوەڕوانی مردن چاوەڕوانکردنی مردن نییە. ئێمە تەنیا چاوەڕوانی ڕووداوێک دەکەین، کە دەیناسین. من چاوەڕوانی گەیشتنی شەمەندەفەرەکەم لە (کارتەرس)ەوە چونکە دەزانم ئیستگەی وەستانەکەی لە کارتەرس جێهێشتوە و سوڕانەوەی تایەکانی لە پاریس نزیکتریدەکاتەوە. هەڵبەتە، دەشێ شەمەندەفەرەکە دوابکەوێت؛ توشی ڕووداوێک ببێت. بەڵام ڕاستی پرۆسەی گەیشتنەکە دەمێنێتەوە و دەزانم بەڕێوەیە. ڕووداوەکەش پرۆسەی گەیشتنەکە لە هەموو لاکانەوە داناخات و مایەرسەن گوتەنی بووە بە "بونیادێکی دەمار زۆر". من دەتوانم بڵێم چاوەڕوانی پیرۆم، بەڵام چاوەڕوانی ئەوەشم شەمەندەفەرەکەی درەنگ بگات. بەهەمانشێوە ئەگەری مردنم ئەو واتایە دەبەخشێت، کە من لە ڕووی بایۆلۆجییەوە بەتەواوی دانەخراوم و سیستەمەکەشم دووربەپەرێز نەکراوە؛ تەنیا ئەوەندە دەردەخات، کە لەشم سەر

به هەموو بوونەکانە. وەکو دواکەوتنی شـــەمەندەفەرەکەیە نەک گەیشـــتنی پیرۆ. لەگەڵ شـــتێکی نەبینراودا، ڕێگرێکی چاوەڕواننەکراودا، کە دەبێت لە بیری نەکەین هاوشان ڕادەوەســـتێت. ئەگەر لەو باوەڕەشدابین فاکتۆرەکان مەرجدارن، تەنانەت نەسەلمێنراویشن، هێشتا ژمارەیان نەبڕاوە و چەسپاندنیان نەبڕاوەیەکی نەبڕاوەیە؛ پێکەوە بوونیان هیچ سیســـتەمێک دانامەزرێنێت. بەلای کەمەوە، ئەم بۆچوونەوە، ڕۆژی کۆتاییە بینراوەکە (مردنم) نابینرێت. لەبەرئەمە چاوەڕوان ناکرێت. لەکاتێکدا بـــە ئارامی لەنێو ئەم ژووڕە دەنوســـم، حاڵەتی جیهانی لەوەدایە، کە مردنم نزیک دەبێتەوە؛ بەڵام، بەپێچەوانەوە، ئێستا بە بیرکردنەوە دوور کەوتۆتەوە. بۆنموونە، ئەگـــەر چاوەڕوانی فەرمانی جێگۆڕین بم ئەوا تێدەگەم، کە مردنم نزیکە ڕووبدات، بەڵام دەشـــێ لەهەمانکاتدا کۆنفراســـێکی جیهانی بە نهێنی ببەسترێت و ئاشتی بەرقەرابکات.

کەوابـــوو، ناتوانم بڵێم لەگەڵ تێپەڕبوونی خولەکانـــدا مردنم نزیک دەبێتەوە. دروســـتە مردن بەرەو مـــن دێت، ئەگەر بیر لـــە بڕاوەیی ژیانـــم بکەمەوە. بەڵام لەنێو بڕانەوە لاســـتیکییەکاندا (لە تەمەنی سەد ســـاڵیدا یان سبەینێ لە تەمەنی ســـی و حەوت ســـاڵیدا دەمرم). من نازانم ئەو کۆتاییە نزیک دەبێتەوە یان دوور دەکەوێتەوە. هۆی ئەمەش بۆ جیاوازی نێوان خەســـڵەتی نێوان مردن لە تەمەنی پیری و مردنێکی کتوپڕدا هەیە، کە لە تەمەنی جوانیدا ڕووەدات و جوانەمەرگمان دەکات. لەحاڵەتی یەکەمدا چاوەڕوانکردنی مردن ئەو واتایە دەبەخشێت، کە ژیان پڕۆژەیەکـــی بڕاوەیە؛ ئەمەش جۆرێکە لە هەڵبژاردنی شـــتە بڕاوەکان. لەحاڵەتی دووەمدا چاوەڕوانکردنەکە ئەو واتایە دەبەخشێت، کە ژیانم پڕۆژەیەکە بە کەمییەوە پەیدا بووە. ئەگەر مردن تەنیا بە پیرییەوە هەبوایە ئەوا چاوەڕوانی مردنم دەکرد. بەڵام خەســـڵەتی تایبەتی مردن ئەو ڕاســـتییە دەردەخات لەپێشوەختا ئەوانەی چاوەڕوانی دەکەن سەرســـام دەکات. هەرچەندە مردن لـــە تەمەنی پیریدا لەگەڵ بڕانەوەی هەڵبژاردن تێکەڵدەکرێت. وەکو دوابەشـــی گۆرانییەکەی ژیانمان بڕیاری لەســـەر دەدرێت. مردنی کتوپڕیش چاوەڕوانـنەکراوە و ئێمە سەرسامدەکات چونکە پێشوەخت دێتەکایەوە. چاوەڕوانکردنەکەمان دەکات بە ساختە و دەمانەوێت دوای ساتی مردنەکەش بژین.

بێجگە لەوەی مردنی کتوپڕ بە خەســـڵەت لە مردنی دیکەوە جیاوازە بەگوێرەی ژیانی بایۆلۆجیشـــمان (لە گۆشـــە نیگایەکی جیهانییەوە هۆکار و فاکتۆرەکانیان جیاناکرێنـــەوە)، ئەمجۆرە مردنانە لەنێو یەکدیدا هەن. واتە، کەســـێک لە تەمەنی پیریدا کوێرانە یان لەســـەر بـــڕوای خراپ چاوەڕوانی مـــردن دەکات. ئێمە پێش تەواوکردنی کارەکانمان لەبەردەم مردندا ڕادەوەستین. کەوابوو، زۆرکەم بەڕێکەوت مردنمان، سۆفۆکلیس گووتەنی، وەکو دوابەشی گۆرانییەکە ئامادە دەبێت. ئەگەر

ڕێکەوتیش بڕیار لەســـەر خەسڵەتی مردنمان بدات، ئەو مردنەی لە بەشی کۆتایی گۆرانییەکە دەچێت چاوەڕواننەکراوە. بـــۆ ئەوەی کۆتایی گۆرانییەکە واتادار بێت ئەوا پێویستە بەشێک لە خودی گۆرانییەکە بێت.

مردنەکەی سۆفۆکلیس باسیدەکات و بە دوابەشی گۆرانییەکەی دادەنێت، وەکو ئـــەو کۆمەڵە پیتانەی دەکەونە خوارێ و بە ڕێکەوت وشـــەیەک پێکدەهێنن وایە. ئەو ڕێکەوتەی بەردەوام لەنێو پڕۆژەکاندا ســـەرهەڵدەدات ئەگەری من نییە، بەڵکو لەناوبەری ئەگەرەکانمە، لەناوبردنێکە لەدەرەوەی ئەگەرەکانی منداید و بەشـــێک نییە لە ئەوان. کەوابوو، مردن ئەگەری من نییە، ئەگەری لەناوبردنی ئەگەرەکانمە و لەدەرەوەی ئەگەرەکانمدایە.

ئەگەر لە واتـــای مردن وردببینەوە دەتوانین لـــە ڕوویەکی دیکەوە بەرەو ئەم کێشـــەیە بڕۆین. ئێمە دەزانین ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتی خودی خۆی بە نەبوون دەناسێت یان ڕووەو خۆی دەڕوات. ئەگەر بەردەوام مامەڵە لەگەڵ داهاتوودا بکات، زۆرمان لێـــدەکات بڵێین، چاوەڕوانی چەســـپاندنی داهاتوویەتی. ئەوەی داهاتووە و ئامادە دەبێت ئێســـتا هێڵکاری بۆ کراوە. هێڵکاریکردنەکەش لە ئێســـتادا واتا بۆ بوونی من دادەنێت. ئەم ئیســـتایەش دۆزینەوەیەکی سەربەســـتانەی ڕابردوومە لەبەر ڕۆشـــنایی داهاتوویەکی نوێـــدا. ئێمە داهاتووەکە ســـنوردار ناکەین بەڵکو پڕۆژەیەکە و چاوەڕوانی سەرهەڵدانەکەی دەکەین. هەڵوێستەکەم ڕەخنە و لۆمەی کەســـێکە گێچەڵی پێکردووم. بەڵام کێ نااڵێت ئەو ڕەخنەیەم لە ترســـا ناگۆڕێت بۆ تەتەڵەکردنی زمانم و ڕابردووم؟ سەربەســـتی دەبێتە ســـنور بۆ سەربەســـتی؛ واتای ڕابردووش لە ئێســـتادا دەدۆزرێتەوە. ئەمەش ئەو پارادۆکســـە دەردەخات، کە هەڵوێستەکەمان ئاشکرا (کۆجیتۆی پێش تێڕامانە) و شاراوەشە. هەرزەکارێک لەلایەنی شاراوەی هەڵوێستەکەی بەئاگایە و هەمانکات دەبێت باوەڕیشی بە داهاتوو هەبێت. دەیەوێت دڵنیابێت، کە بە پرۆســـەی (قەیرانی هەرزەکاریدا) تێدەپەڕێت یـــان بە گوڕەوە ڕوو لـــە ژیانی زاهیدی بـــکات. سەربەســـتییەکەی داهاتوومان، تاکو ئەو پلەیەی ئەگەری ڕاســـتەقینە نییـــە و بناخەی ئەگەرە نەبووەکانە، لەنێو ئاشکرابوونەکەدا تەڵخی دروســـتدەکات. باریس گوتەنی "نهێنییەکە لەبەر خۆری نیـــوەڕۆدا". ئەمەش پێویســـتی چاوەڕوانکردنەکەمان بۆ بوونمان دەســـەلمێنێت. ژیانمـــان چاوەڕوانیکردنێکـــی درێژخایەنـــە: یەکەمجار چاوەڕوانی ناســـینەوەی کۆتاییەکانمان دەکەین (هەموو مامەڵەکردنێک چاوەڕوانکردنیشە بۆ ئاکامەکانی). هەروەها، چاوەڕوانی بوونی خۆمانین (ئەگەر پڕۆژەیەکم دامەزرا، ئەگەر کەســـەکە منی خۆشویست، لە تاقیکردنەوەکەدا سەرکەوتوبم، ئەو چاکەکردنە، دەبێت بڕیار لەســـەر شوێن، واتا و بەهای ئەو پڕۆژەیە بدەم، کە پێی دەوترێت ژیان). ئەمەش پەیوەندی بە هەڵکەوتنی کەمی لە سروشتی مرۆڤدا نییە، یان لەو شیرزەییەوە پەیدا

نابێت ڕێگەنەدات خۆمان بە ڕانەبردووەوە ببەستینەوە و ڕاستبکرێتەوە و ببێت بە شـــتێکی کاتی. پێویســـتە ژیان بەو بوونە دابنێین، کە دروستکراوە نەک تەنیا بە چاوەڕوانییەوە، بەڵکو بەو چاوەڕوانیانەشەوە، کە چاوەڕوانی چاوەڕنکردنن. لێرەدا بونیادی (خۆ) دەدۆزینەوە: ئـــەوەی دەیەوێت ببێت بە (خۆ) دەبێ بۆلای (خۆ)ی بڕوات. چاوەڕوانیکردنەکان ئاماژە بۆ دوا ماوە دەکەن، کە بێ چاوەڕوانی بۆ شتێکی دیکـــە چاوەڕواندەکرێت. دڵئارامی ئەوەیە، کە چاوەڕوانی بوونێکی دیکە نەکەیت. زنجیرەی هەموو شـــتەکان بە دوا ماوەکەوە بەســـتراوە، کە شـــتێکی دراو نییە و بەهای بوونی ئێمەش؛ واتە، ئاشـــکرایە، کە پڕییە لە شێوازی "بوون-لەنێو-خۆی-بوون-بۆ-خۆدا." یە. لە ڕێگەی دوا ماوەکەشـــەوە بەتەواوی بۆ هەمیشە ڕابردوومان دەدۆزینەوە. دەزانین ئەزمونێکی تەمەنی لاوییمان بەردار یان بێبەرە. هەڵوێستێکی هەرزەکاریم هەڵەشەیی یان فۆرمێکی پێکهاتوو بۆ خەریکردنکەی دوایی بوو؛ خواری و لێژی ژیانمان بۆ هەمیشە دەچەسپێن. بەکورتییەکەی، کارنامەی ژیانمان کۆتایی بە نوسینی دێت. مەسیحیەکان مردن بەم دوا ماوەیە دادەنێن. کەشیش بۆسیلۆت لە گفتوگۆیەکی لەگەڵ مندا هەوڵیدا تێمبگەیەنێت، کە 'ڕۆژی قیامەت' داخســـتنی دەفتەری کارنامەکانە و هەموو کەسێک دەکات بەوەی، کە هەیە و کەس ناتوانێت خۆی ڕزگار بکات.

بـــەڵام هەڵەیەک لە لێکچونەکەماندا، کە پێشـــتریش لـــە پەیوەندییەکەمان بە بۆچوونەکەی لایبنیزەوە ئاماژەمان بۆ کرد، دەدۆزینەوە. ئێمە بۆ لایبنیز سەربەستین چونکە کردەوەکانمان لە جەوهەرمانەوە هەڵدەقوڵێن. بەڵام لەسەر ئەو ڕاستییەی، کە ئێمە جەوهـــەری خۆمان هەڵنەبژاردووە دەریدەخات، کە سەربەســـتییەکەمان کۆیلایەتییەکـــی تەواو دەشـــارێتەوە. خـــوا جەوهەری ئادەمی هەڵبـــژارد. ئەگەر داخســـتنی کارنامەکەمان واتـــا و بەها بۆ ژیان دابنێت ئـــەوا هەموو ئەو کارانەی کردومانە سەربەســـتانە نەبووە؛ لێرەدا واتاکان نامێنن، ئەگەر خۆمان دوا کردەوە لەنێو کارنامەکەدا نەنوسین و داینەخەین.

ئەمـــەش لە بەرهەمەکانی دیدرۆتدا بە کورت و پوختـــە دەرکەوتووە. دوو برا لە ڕۆژی قیامەتدا ڕادەوەستن. یەکەمیان بە خوا دەڵێت، "بۆچی بەلاوێتی منت کوشت؟" خواش وەڵامدەداتەوە دەڵێت، "ویستم ڕزگارت بکەم. ئەگەر تەمەنت درێژتربوایە تۆش وەکـــو براکەت تاوانی زۆرت دەکرد." دوای ئەمە براکەی بە خوا دەڵێت، "ئەی بۆچی منت بە پیری کوشت؟" ئەگەر مردن بڕیاردانێکی سەربەستی بوونمان نەبێت ژیانمان تەواو ناکات. ئەگەر خولەیەک کەمتر یان زیاتر زۆرشت بگۆڕێت و ئەو خولەیە بخرێتە سەریان لەنێو کارنامەکەمدا دەربهێنرێت، هەرچەندە من بە سەربەست دابنرێم، هێشتا ناتوانم واتا بە ژیانم ببەخشـــم. مردنی مەسیحایەتی لە خواوە دێت. خوا کاتی مردن دیاریـــدەکات. هەرچەندە خۆم بە بوونەوەرێکی کاتی دابنێم هێشـــتا کاتی مردنەکەم

دەستنیشانناکەم و ئاکامەکانی جیهان سنورداری دەکات.

ئەگـــەر ئەمە دروســـت بێت، ناتوانیـــن بڵێین مردن لـــەدەرەوەدا واتا بە ژیان دەبەخشـــێت؛ واتـــا لە خۆیەتییەوە پەیـــدا دەبێت. مادام مردن لەســـەر بناخەی سەربەستی دانەمەزراوە ئەوا هەموو واتایەکی ژیان دەسڕێتەوە. ئەگەر من چاوەڕوانی بم و چاوەڕێی چاوەڕانی بکەم و کتووپڕ دوا بابەتی چاوەڕوانییەکەم تێپەڕێت ئەوا چاوەڕوانـــی دەبێت بە بێهودە. بۆنموونە، لاوێک ســـی ســـاڵی تەمەنی چاوەڕوانە ببێت بە نوســـەرێکی گەورە. خودی چاوەڕوانیکردنەکە بەس نییە؛ بەگوێرەی ئەو پەرتووکانەی دەیانوســـێت دەبێت بە شـــتێکی نەزۆک یان ناسینەوەی باهایەکی بـــەرز. ئەو یەکەم پەرتووکی بڵاوکردۆتەوە، بـــەڵام ئەو کارە بە تەنیا چ واتایەکی هەیە؟ پەرتووکێکە بۆ خوێندەوارێکی ســـەرەتایی. گریمـــان پەرتووکێکی چاکە؛ هێشتا واتاکەی لە داهاتوویدایە. ئەگەر نایاب بێت ئەوا یەکسەر دەبێت بە بەڵێن و سەرەتایەکی چاک. ئەو تەنیا پەرتووکێکی نوسیوە؛ کارەکەی سنورداڕە و بڕاوەیە؛ ڕووداوە. ئەگـــەر پەرتووکی چاکتر بنوســـێت ئەوا دەبێت بە یەکێک لە نوســـەرە چاکەکان. لەم ساتەدا، کە بیر لە نوسراوێکی دیکە دەکاتەوە و چاوەڕان بوو ببێت بە نوســـەرێکی گەورە، دەمرێت. ئەمەش بەسە بۆ ئەوەی هەموو شتەکان فرێبداتە نێو نادیاربیەکەوە: من ناتوانم بڵێم نوســـەرە مردووەکە نوســـەری یەک پەرتووکە یان چەند پەرتووکێکی دەنوســـی (چونکە یەک پەرتووکی دەرچووە). من ناتوانم هیـــچ بڵێم. گریمان بەلزاک پێش ڕۆمانەکەی (لێـــس چۆوانس) دەمرێت؛ ئەو وەکو نوسەری چەند ڕۆمانێکی خراپی لە چاپنەدراو دەمێنێتەوە. بەڵام کتووپڕ چاوەڕوانی نوسەرە لاوەکە، ئەو چاوەڕوانییەی دەیکرد بە نوسەرێکی گەورە واتاکەی وندەکات؛ هیچ بڕیارێکی بۆ نادرێت. بێهودەشـــە بڕیادانەکە لەسەر قوربانیدانەکانی بۆ هونەر و ژیانی ناخۆشـــی دابنرێت؛ زۆر نوسەری پێنەگەیشتوش دەدۆزرینەوە، کە هەمان قوربانیان دابێت. دوای بەهای کارکردنەکە بەردەوام بە هەڵواســـراوی دەمێنێتەوە؛ یان دەکەوێتە نێو بێهودەییەوە. کەوابوو، مردن واتا بە ژیان نابەخشـــێت؛ بەڵکو بەپێچەوانـــەوە، ژیان لە واتا دادەبڕێت. ئەگەر پێویســـت بـــکات بمرین ژیان هیچ واتایەکی نابێت چونکە چارەسەر بۆ گرفتەکانی نادۆزرێتەوە و واتای گرفتەکانیش نادیاردەمێننەوە. بێهودەشە پەنا بۆ خۆکوشتن بەرین تاکو لەو پێویستییەی مردن ڕابکەین. خۆکوشـــتن بە کۆتایی ژیان دانانرێـــت، کە بوونی من بناخەیەتی. مادام کردەوەیەکی ژیانمە داوای واتا دەکات و ئەو واتایەش لە داهاتوودایە. لەبەر ئەوەی دوا کردەوەی ژیانمە ئەوا داهاتووشـــی نییـــە. لەبەر ئەمە نادیارە. ئەگەر لە مردن ڕابکەم یان تفەنگەکە چروک بکات نابێت حوکم بدەم، کە خۆکوشتنەکەم ترسنۆکانە دەرچوو؟ ئایا ئاکامەکە نیشانم نادات، کە ڕێگەی دیکەش [بۆ خۆکوشتن] هەبوو؟ مادام ئەم ڕێگەچارانە پڕۆژەی منن لە کاتێکدا ســـەرهەڵدەدەن، کە من زیندوو بم،

خۆکوشتن ئەو بێهودەییەیە، کە ژیانم لەنێو بێهودەییدا بەرجەستەدەکات.

ئەم سەرنجانە لە تێگەیشتنمانەوە بۆ مردن سەریانهەڵنەداوە، بەڵکو لەنێو تێگەیشتنمان بۆ ژیانە؛ ئەمەش لەبەر ئەوەیە، کە بوون-بۆ-خۆ ئەو بوونەیە پرسیار سەبارەت بوونی دەکات؛ مادام بوون-بۆ-خۆ ئەو بوونەیە ڕووەو دوایی دەڕوات ئەوا مردن لە بوونی بوون-بۆ-خۆدا نییە. ئەی واتای چاوەڕوانیکردنی مردن چییە ئەگەر چاوەڕوانی بۆ نادیار نەبێت، کە هەموو چاوەڕوانییەکانی دیکە بێهودە دەردەخات؟

چاوەڕوانکردنی مردن خۆ-لەناوبردنە چونکە دەبێت بە ڕەتدانەوەی هەموو چاوەڕوانییەکانی دیکە. پڕۆژەدانانم ڕووەو مردنێکی دیاریکراو تێگەیشتنی ئاسانە (خۆم دەکوژم، خۆم شەهیددەکەم و دەبم بە قارەمان). بەڵام پڕۆژەدانانم بۆ مردنم، وەکو ئەگەرێکی نادیار دەبێت بە لەناوبردنی هەموو پڕۆژەیەک. کەوابوو، مردن نابێت بە ئەگەرێکی تایبەتی؛ تەنانەت یەکێک لە ئەگەرەکانیشم نییە. لەسەرو ئەمەوە، مردن، بەو ڕادەیەی خۆی بۆ من دەردەخات، تەنیا و هەموو کاتێکیش لەناوبردنی هەموو ئەگەرەکانم نییە. لەناوبردنێکی دەرەکی ئەگەرەکانە. پڕۆژەیەک نییە هەموو پڕۆژەکان و خۆشی بڕوخێنێت. ڕوخاندنێکی مەحاڵی هەموو چاوەڕوانییەکانمە. سەرکەوتنی بۆچوونی کەسانی دیکەشە بەسەر بۆچوونی من، کە بەرانبەر بوونی خۆم هەمە. ئەمەش، بێگومان، ئەوەیە ماڵڕۆ باسیدەکات و دەڵێت، "مردن ژیان بەرەو چارەنوس دەبات". لەڕاستیدا، مردن لەلایەنە نەرێکەیەوە لەناوبردنی ئەگەرەکانمە. لە ڕێگەی ڕوخانی ئەو بوون-لەنێو-خۆیەی بوونی منەوە، کە پێی گەیشتوم، دەبم بە ئەگەرەکانم. مردن، وەکو لەناوبردنی لەناوبردن دانانی بوونمە، وەکو بوونێکی-لەنێو-خۆیە بەو جۆرەی هیگڵ دەڵێت، "ڕەتدانەوەی ڕەتدانەوە ئەرێیە". تاکو بوون-بۆ-خۆ لە ژیاندا بێت ڕابردووی خۆی جێدەهێڵێت و ڕووەو داهاتوو دەڕوات. ڕابردووش ئەو بوونەیە بوون-بۆ-خۆ پێیگەیشتووە. کاتێک ژیانی بوون-بۆ-خۆ دەبڕێتەوە ڕابردووەکەی لە ناوناچێت و لەنێو-خۆیدا پەنگدەخواتەوە. هەموو ژیانم ئەوەیە، کە هەیە. ئەمەش ئەو واتایە ناگەیەنێت، کە هەموویەکی هاوئاهەنگە، بەڵکو شتێکە بڕاوەتەوە، ناتوانێت بەردەوام بێت و گۆڕان بەسەرخۆیدا بە ئاگاوە دڕووستبکات. هەرچ ئامانجێکی هەبووبێت، وەکو خۆی دەمێنێتەوە، کە سۆفۆکلیس ژیانێکی بەختەوارانەی هەبوو، ژیانی بەلزاکیش ڕەنجدانێکی سەیروسەمەرە بوو. ئەم جۆرە بۆچوونانە زۆرتر وردەکرێنەوە و دەتوانین شیانبکەینەوە. بۆنموونە، دەتوانین باسی ژنێکی مردوو بکەین بەو شێوەیەی مۆریاک باسی یەکێک لە ژنە قارەمانەکان دەکات و دەڵێت "ژنێکی وریای بێ هیوا بوو." دەبێت لە واتای گیان لای پاسکاڵ تێبگەین "بۆنموونە ژیانی ناوەوەی"، وەکو شتێکی "تاڵ و مەزن"، کە نیتشە باسیدەکات. ئێمە دەتوانین بە شتێکی 'ترسنۆکانە' یان 'کەمزانی'

دابنێـــن بەبێ ونکردنی ئەو ڕاســـتییەی تەنیا لەنێو بەســـتێنی "بوونەوەرە هەڵواســـراوەکە"، کە بوون-بۆ-خۆیە واتای پێببەخشـــین. ئەو واتایەش دەبێت بە ناوەڕۆکێکی ئەرێ و خەسڵەتێک، کە بە ڕووداو چەسپاوە. بۆچوونە جیاجیاکانیش لەســـەر ژیانی پیرۆ، کە خودی پیرۆ لەســـەریان کاریگەر بوو، واتاکانیان دەگۆڕا؛ هەموو باسکردنێک لەبارەی ژیانی بوون-بۆ-خۆوە و لەلایەن ئەو بوونەوە دەبێت بە پرۆژەی خۆ لەودیو ژیانەوە. لەگەڵ گۆڕانی پرۆژەکەشـــدا، ژیانی پیرۆ دۆخ و واتا لەنێو بە کاتبوونی خۆی دەگۆڕێت. ئێســـتا ئەو مردوە، یادەوەرییەکانی کەســـانی دیکەیە، کە ڕێگەنادەن لەنێو پڕی بوون-لەنێو-خۆدا ڕەق و وشکببێتەوە. خەسڵەتی تایبەتی ژیانێکی مردوو لەوەدایە، کە کەسانی دیکە خۆیان دەکەن بە پارێزگاری. مەبەســـت لەمەش ئەوە نییە، کە کەســـانی دیکە ژیانی مردووەکە هەڵدەگرن و بە زانین هەڵیدەبەستن. هەڵبەستنەکە یەکێکە لە هەڵوێستەکانی کەسانی دیکە لەگەڵ ژیانە مردووەکەدا؛ لەم ڕووەوە خەســـڵەتی "هەڵبەستنی ژیان"، (لەنێو خێزانەوە، لەســـەر یادەوەری کەسوکاری مردووەکەوە و مێژووەوە) چارەنوسێکی دیاریکراوە، کە هەندێک لایەنی ژیان لەوانی دیکە دادەبڕێت. خەسڵەتە نەیارەکەش (ئەو بەشە ژیانـــەی لەبیردەچێتەوە)، نوێنەرایەتی چارەنوســـێکی دیاریکراوی دیکە دەکات و دەبێت بە ئاکامێکی پێویســـت. بۆ ئـــەوەی لەبیربچێتەوە دەبێ ببێت بە بابەت بۆ هەڵوێســـتی کەســـێکی دیکە و بڕیاردانەکەی. لێرەدا، لەسەر بڕیاردانی ئەو تۆ بۆ هەمیشە دەبیت بەو توخمەی لەنێو تۆپەڵێک شتدا دەتوێیتەوهو دەبیت بە (میرێکی گەورەی سەدەی ســـیانزدەهەم، بورژوایەکی ســـەدەی هەژدەهەم، فەرمانبەرێکی ســـۆڤیەت و هتد)؛ بە هیچ شـــێوەیەک لەناوناچێت، بەڵام بۆ ئەوەی لەنێو ئەواندا پێکبێت، پێویســـتە بوونی تاکە کەســـی خۆت ونبکەیت. ئەمـــەش ئەوخاڵەمان بۆدەردەخات، کە نیازی سەلماندنیمان هەبوو: کەسەکەی دیکە بەبێ پەیوەندی من بە مردووەوە ناتوانێت بریاربدات. لەڕاســـتیدا پەیوەندی بە مردووەوە-و بە هەموو مردووەکانەوە-بونیادێکی بنەڕەتی پەیوەندییە بنەڕەتییەکەیە، کە ئێمە بە "بوون-بۆ-کەســـانی دیکە" ناوزەدمانکرد. لەم سەرهەڵدانەدا بوون-بۆ-خۆ پەیوەندییەکەی لەگەڵ مردووەکەدا دیاریدەکات. پرۆژە سەرەتایەکەی ئەوان لەنێو تۆپەڵەیەکی ڕەق و وشکی لەیەکچودا یان تاکە کەسە جیاوازەکان ڕیزدەکات. دووری و نزیکی خۆی دیاریدەکات؛ دووری و نزیکییەکە بەگوێرەی شـــوێن و کات دەپێورێت. لە ڕوانگەی کۆتایی پرۆژەکانییەوە دەیانبینێت. بێزەنتییەکان، ڕۆم، ئەسینا، خاچهەڵگرەکانی دووەم، کۆبوونەوەکە و گۆڕستانی شارە کۆنەکان لە دوورەوە یان نزیکەوە دەبینم. بە دۆزینەوەی پەیوەندی هۆکارەکان و سەرنجدانێکی ورد، لەو هەڵوێستەوە وەریدەگرم و لە بوونی خۆمەوە لێیان تێدەگەم. پێناسکردنی مرۆڤێک بە مردنەکەی (بەمەرجێک ئەو خەسڵەتە بناسین) کارێکی مەحاڵ نییە (بۆنموونە بەو شوێنانەی لەنێو کۆمەڵدا

داگیریکـــردوه، ئەو ڕێگایانەی گرتوونییەتەبەر، بـــەو زانیارییانەی بڕیارەکانی خۆی لەسەر داوە و بەو ڕەنگانەی لەوێ دایکوتاون) پێناسیدەکەتن.

بێگومان، مردووەکان ئێمە هەڵدەبژێرن، بەڵام پێویســـتە ئێمە لەپێشدا ئەوان هەڵبژێریـــن. لێرەدا پەیوەندی نێـــوان فاکتۆر و سەربەســـتی دەدۆزێتەوە: ئێمە هەڵوێســـتمان لەئاســـتی مـــردووەکان هەڵدەبژێرین، بەڵام ناکرێت هەڵوێســـتێک هەڵنەبژێرین. گوێنەدان بە مردوویەک دەگونجێت (نموونەی ئەمەش لەنێو ئاوارە، جۆرێک لە شۆڕشگێر و خۆپەرستەکاندا پەیدابکرێت). گوێنەدانیش، کە مردووەکە جارێکی دیکە دەمرێنێت، یەکێکە لە هەڵوێســـتەکان. لە ڕوانگەی بە فاکتۆربوونی بوون-بۆ-خۆوە ئەم بوونە بەرانبەر مردوو فرێدەدرێتە نێو 'لێپرسینەوە'؛ ئەو دەبێت سەربەستانە بڕیار لەسەر چارەنوســـی مردووەکە بدات. بەتایبەتی، ئەو مردووەی لـــە ئێمـــەوە نزیکە. مەحاڵە دیار و نادیار بڕیاری بۆ نەدەین. ئەمەش ئاشـــکرا لە هەڵوێســـتی ئەو کوڕەدا دەردەکەوێت، کە پاش مردنی باوکی دەبێت بازرگانییەکە بەڕێوەبەرێت یان ئەو خوێندکارەی لە جێگەی مامۆستاکەی وانەکان دەڵێتەوە. لە نێو هەندێک بارودۆخدا پەیوەندییەکە کەمتر دەبینرێت، بەڵام لەوانیشدا مردوەکە و مرۆڤە زیندووەکە سەر بە یەک کۆمەڵەی مێژوویی و کۆنکرێتین. من و هاوتەمەنەکانم بڕیاردەدەیـــن بەردەوامی بە هەوڵدانە ڕامیـــاری و کۆمەڵایەتییەکانی پێش خۆمان بدەین یان بیانگۆڕین. وەکو بینیمان، ئەمەریکای ١٩١٧ بڕیاری لەسەر واتاو بەهای کردەوەکانی (لا فایەت)یدا.

لەم بۆچوونەوە ئاشـــکرا جیاوازی نێوان ژیان و مـــردن دەبینرێت: ژیان خۆی بڕیار لەســـەر واتاکەی دەدات چونکە هەمیشە لە ئەگەر و نەگەردایە؛ دەستەڵاتی ڕەخنەلەخۆگرتـــن و دۆخگۆڕینـــی هەیە. ئەمـــەش ژیان، وەکو "ئەوەی هێشـــتا پەیدانەبـــووە" یان گۆڕانی تێدا ڕوودەدات، پێناســـدەکات. ژیانـــی مردوو گۆڕانی بەسەردا نایەت و ئەو شتێکی پڕ و تەواوە. لە گۆڕانەکانیش بەرپرس نییە.

شـــێوەگۆڕینێکی ڕادیکاڵانەی هەیە، کە هیچ شتێک لە ناوەوەیدا ڕووندادات؛ لە هەموو لاکانەوە داخراوە؛ هیچ شـــتێک ناچێتە نێوی، بەڵام واتاکەی لە دەرەوەیدا دەستکاری دەکرێت. تاکو ئەو ڕۆژەی ئەم پێخەمبەری ئاشتییە دەمرێت خۆی واتای پڕۆژەکەی دادەنێت، "تاکو لێرە بم جەنگ ڕووندادات".

بەڵام واتاکە سنوری تاکە کەسێکی سادە دەبڕێت، بەو ڕادەیەش ئەو کەسە لەسەر هەڵوێستەکەی (ئاشـــتی بۆ ئەوروپا) خۆی دەناسێت، مردنیش دەبێت بە نوێنەری لێســـەندنەوەیەکی تەواو؛ کەسانی دیکە واتای هەوڵدانەکان لە پێخەمبەری ئاشتی دەســـەنن و ئەویش خۆی وەکو سەرکەوتو یان سەرنەکەوتو دەبینێت. مردن لەنێو ژیانماندا ئێمە بۆ بەرژەوەندی کەســـانی دیکە نامۆدەکات. کەسێکی مردوو نێچیری مرۆڤە زیندووەکانە. ئەو کەسەی دەیەوێت واتای مردنی لە داهاتوودا بدۆزێتەوە خۆی

دەکات بە نێچیر بۆ کەســـانی دیکە. لێرەدا جۆرێک لە نامۆیی سەرهەڵدەدات، کە لە بەشەکەمان لەسەر بوون-بۆ-خۆ باسماننەکرد. دەکرا نامۆییەکانی ئەو بەشە لە رێگەی بەرزدانانی بەرزێتی کەسانی دیکەوە لەناوببرێن. ئەمەش، وەکو لەناوبردنی لایەنی دەرەکییمان بە ناوەکیکردنی سەربەستییەکەمان وایە. مادام زیندووم دەتوانم لەو بوونەم ڕابکەم، کە بۆ کەسانی دیکەیە. سەربەستانە خۆم تێدەگەیەنم، کە من هیچ نیم و دەبم بەوەی خۆم دەمەوێت. مادام زیندووم دەتوانم درۆ لەگەڵ کەسانی دیکـــە بکەم، بەرەوکۆتایی جیاواز بڕۆم و دەریبخەم، کە بوون-بۆ-خۆم و بوون-بۆ-ئەوان بە هەمانپێوانە بەراوردناکرێن. لەم ڕووەوە، من بەردەوام لەدەســـت دەرەوەم ڕادەکەم و بەردەوامیش کەسانی دیکە دەمدۆزنەوە؛ لەم جەنگە دوولایەنییەدا هیچ کام لەو دوو شێوازی بوونە سەرکەوتوو نابێت. بەڵام مردن بەبێ ئەوەی لایەنگری یەکێک لەم لایەنانە بکات ســـەرکەوتنەکە دەبەخشـــێت بەکەســـانی دیکە. مردن، لێرەدا، ئەو واتایەی هەیە، کە گرنگ نییە تۆ لە ژیاندا لە چەند جەنگدا سەرکەوتوو بووبیت، تەنانەت کەسانی دیکە پەیکەریشت بۆ بکەن، ئەوەیە تۆ لەڕێگەی کەسانی دیکەوە هەبیت و ئەوان واتا بۆ تۆ و سەرکەوتنەکانت دادەنێن.

ئەگـــەر شـــوێن بۆچوونەکانی ڕیالیســـتێک بکەوین، کە لە کەرتی ســـێیەمدا باســـمانکردن، پێویســـتە دان بەوەدا بنێین، کە بوونم دوای مردن ئاســـەوارێکی تەماوی (نێـــو ئاگامەندی کەســـانی دیکـــە) لەشـــێوەی (وێنە و یادەوەرییەکاندا) نییە. بوونم-بۆ-کەسانی دیکە ڕاســـتەقینەیە. ئەگەر، وەکو چاکەتە بەجێماوەکەم لەبەردەستی ئەودا بێت ئەوە هۆکەی بۆ ڕەهەندی ڕاستەقینەی بوونم دەگەڕێتەوە. ئەو ڕەهەندەی تایبەتمەندێتی منی تێدایە. ڕیچالی، لویسی پانزەهەم، باپیرم کۆی وێنە و بیرۆکەکانی نێو یادەوەریم نین. ئەوان بوونێکی دەرەکی و ڕاســـتەقینەیان هەیە، کە بەتەواوی بوون بە شتێکی دەرەکی. بەردەوامیش لەنێو مێژووی جیهاندا دەمێننـــەوە. بەڵام بێجگە لە بەرزێتییەکی بەرزێتی لەنێو شـــتەکانی جیهاندا چی دیکـــە نین. کەوابوو، مـــردن تەنیا لە چاوەڕوانییەکانم بێبەریـــم ناکات، بەڵکو لە دەرەوەدا واتا بەو لایەنە ناوەکییەی من دەبەخشێت، کە تیایدا ژیاوم. مردن هەموو واتا ناوەکییەکان ڕەتدەداتەوە و دەیانکات بە دەرەکی و لە بەردەســـتی کەســـانی دیکەدا دایاندەنێت. لەگەڵ ئەمەشدا، ئەم چارەنوسەی ژیانم لە ئەگەر و نەگەردایە وەڵامی ئەو پرســـیارەی، "ئایا چارەنوسی ئاشـــکرا و مێژوویی ڕۆبسپییەر چییە؟" دەکەوێتە سەر وەڵامی ئەو پرسیارە، کە "ئایا میژوو واتای هەیە؟ " یان "ئایا مێژوو تەواو دەبێت یان تەنیا لەناودەچێت؟" هێشتا وەڵامی ئەم پرسیارانەم نەداوەتەوە. هەڵبەتە، وەڵامیشی نادرێتەوە چونکە هەموو وەڵامەکان (تەنانەت وەڵامی ئایدیالیزم، کە دەڵێت: "مێژووی میسر مێژووی میسرناسییە." مێژووین.

لەگـــەڵ ئەوبـــاوەڕەدا، کە مردنم لەنێـــو ژیانمدا دەردەکەوێت، ئـــەوا نابێت بە

بەرگرتنێکی ڕووتی خۆیەتییەکەم؛ بۆ ئەو جۆرە بەرگرتنە لەبەر ئەوەی ڕووداوێکی ناوەوەی خۆیە دەبێت تەنیا پەیوەندی بە خۆیەتییەوە هەبێت. ئەگەر دۆگمای ڕیالیزم لە دانانی مردن بە حالەتی مردن دروست نەبێت، بۆنموونە بەرزێتی بۆ ژیان نەبێت، ئەو مردنەی من توشی دەبم و دەبێت بە مردنی من شتێکی دیکەش بێجگە لە من بە خۆیەوە دەبەستێت. لەسەر ئەو ڕاستییەی، کە لەناوبەری هەموو ئەگەرەکانمە لە دەرەوەی ئەگەرەکانم ڕادەوەستێت. کەوابوو، من ناتوانم چاوەڕێی بکەم؛ بەو جۆرەی ڕوو لە ئەگەرەکانم دەکەم ناتوانم ڕوو لە مردن بکەم. مردن بەشێک لە بونیادی ئۆنتۆلۆجی بوون-بۆ-خۆ نییە. مادام سەرکەوتنی کەسانی دیکەیە بەسەر منداڵ، ئەوا ئاماژە بۆ ئەو ڕاستییە دەکات، کە بنەڕەتییە، بەڵام بەتەواویش هەڵکەوتە و پەیواندی بە بوونی کەسانی دیکەوە هەیە. ئەگەر کەسانی دیکە نەبوونایە ئێمە مردنمان نەدەناسی؛ لەلای ئێمە دەرنەدەکەوت و تەنانەت نەماندەکرد بە دۆخگۆڕینی بوونمان بەرەو چارەنوس؛ دەبوو بە وبنبوونێکی کتوپڕی بوون-بۆ-خۆ و جیهان، خۆیەتی و بابەتی هەموو واتاکان. ئەگەر مردن تاکو ڕادەیەک دۆخگۆڕینی واتاکانی من بێت، واتاکان خۆیان بە قەرزداری بوونی کەسانی دیکە دەبینرێن. لەبەر بوونی کەسانی دیکەیە مردنم، وەکو فاکتۆرێکی خۆیەتی من فرێدەداتە دەرەوەی جیهان. هەروەها لەناوچوونی ئاگامەندی و جیهانیش پێکەوە نییە. لێرەدا خەسڵەتێکی بنەڕەتی ئەو فاکتۆرە خۆی دەردەخات، کە نکۆڵی لێناکرێت. ئەویش هەڵکەوتی ڕادیکاڵانەیە لە مردن و بوونی کەسانی دیکەدا دەدۆزرێتەوە. ئەم هەڵکەوتە مردن دەخاتە دەرەوەی دەسەڵاتی بیرۆکە ئۆنتۆلۆجییەکان. بیرکردنەوەش لە ژیان لەبەر ڕۆشنایی مردندا، وەکو بیرکردنەوە لە خۆیەکی من لە ڕوانگەی کەسانی دیکەوەیە. ئێمە بینیمان ئەم کارەش مەحاڵ نییە.

ئێمە دژی بۆچوونەکەی هایدیگەر بەو ئاکامە دەگەین، کە مردن دوور لەوەی ئەگەرێکی تایبەتی من بێت، فاکتۆرێکی هەڵکەوتووە، کە لە من ڕادەکات و لە بنەڕەتیشدا سەر بە فاکتۆری بوونمە. نە دەتوانم مردنم بدۆزمەوە نە چاوەڕوانیش بم. ئەو شتەیە خۆی بە نەناسراوی دەهێڵێتەوە و هەموو چاوەڕوانییەکان پوچەڵدەکاتەوە. هەموو هەڵوێستەکان چەقوەستاو لە دەرەوەی خۆیەتیدا ڕادەگرێت و کەسانی دیکەش واتایان پێدەبەخشن. مردن، وەکو لەدایکبوون فاکتۆرێکی ڕووتە؛ لە دەرەوە بەرەو بوونی ئێمە دێت و ئێمەش دەکات بە شتێکی دەرەکی. لەڕاستیدا، مردن لە لەدایکبوون جیا نییە. ناسنامەی لەدایکبوون و مردنیشە ئێمە بە فاکتۆر ناوزەدیدەکەین.

ئایا ئەمە ئەو واتایە دەبەخشێت، کە مردن سەربەستییەکەمان سنوردار دەکات؟ ئایا وازهێنانمان لە بوون-بەرەو-مردنی هایدیگەر بۆ هەمیشە ئێمە لە هەڵوێستی سەربەستانە و دانانی واتا بۆ ئەو بوونەی بەرانبەری بەرپرسین دوور دەخاتەوە؟

بەپێچەوانەوە، مردن لەگەڵ خۆدەرخســـتنی بۆ ئێمە، بەو جۆرەی هەیە، ئێمە لە سنورەکان ڕزگاردەکات. ئەم خاڵەش بەسەرنجدانێکی قوڵ باشتر ڕوونەدەبێتەوە.

یەکـــەم، پێویســـتە ڕادیکالانـــە دوو بیرۆکەکەی مردن و بڕانـــەوە لە یەکدی جیابکەینەوە. بەگشـــتی، وا زانراوە، کە مـــردن بڕانەوەی بوونمان پێکدەهێنێت و بە ئێمەی دەناســـێنێت. لەم بۆچوونەوە بەو خاڵە گەیشتوین، کە مردن دەبێت بە پێویستییەکی ئۆنتۆلۆجی و بڕانەوەش لەوەوە پەیدا دەبێت و دەبێت بە خەسڵەتێکی هەڵگەوتو. هایدیگەر بیردۆزەی بوونێ-بەرەوـ-مردن لەسەر دانانی ئەم دوو بیرۆکەیە بە یەک شت داناوە. بەهەمانشێوە، کاتێک ماڵڕۆ دەڵێت، مردن تایبەتمەندێتی ژیانمان پێدەناســـێت، مەبەســـتی ئەوەیە، کە مادام دەبێت بمرین ئەوا خۆمان بێدەسەڵات دەدۆزینـــەوە و دەبین بە هەبوویەکی بڕاوە. ســـەرنجدانێکی وردی ئەم بۆچوونانە نادروســـتییەکەیان دەردەخات: مردن فاکتۆرێکی هەڵگەوتوە و ســـەر بە فاکتۆری بوونە؛ بڕانەوە بونیادی ئۆنتۆلۆجی بوونێ-بۆـ-خۆیە، کە سەربەستی سنوردارەکات و تەنیـــا لەنێو پڕۆژە سەربەســـتیەکانمدا ڕووەو کۆتایی ســـەرهەڵدەدات، کە واتا بەو بوونم دەبەخشـــن. بە واتایەکی دیکە، ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتی نەمریش بێت هـــەر بڕاوەیە چونکە بە هەڵبژاردنی خۆی، وەکو مرۆڤ دەبێت بە بوونێکی بڕاوە. بوونێکی بڕاوە ئەو بوونەیە، کە خۆی هەڵدەبژێرێت؛ بە پڕۆژەکانی بەبێ کەســـانی دیکە بوونی خۆی دەناسێت. سەربەستی، کەوابوو، دروستکردنی بڕانەوەیە. ئەگەر من خۆم دروستبکەم ئەوا دەبم بە بوونێکی بڕاوە و ژیانیشم دەبێت بە تایبەت. لە ئاکامدا، ئەگەر نەمریش بم، نەمرییەکەم ڕێگە نادات "سەکتەی مێشکم" بوەستێنم. ئەوەی ڕێگری منە نەگەڕانەوەی کاتە، کە خەسڵەتێکی تایبەتی سەربەستییەکەمە. هەڵبەتە، ئەگەر نەمر بم دەتوانم ئەگەری (با) ڕەتبکەم و خۆم بە ئەگەری (ئەلف) بگەیەنـــم و دوایی هەلێکم بۆ هەڵگەوێت بەرەو ئەگەری (با) بڕۆم. بەڵام ئەو هەلە دوای ڕەتکردنەکە ڕووەدات و هەرگیز، وەکو ئەگەرەکەی پێشو دەرناچیت. لێرەدا، بۆ هەمیشـــە لەگەڵ ڕەتدانـــەوەی ئەگەری یەکەمدا بێ گەڕانـــەوە خۆم دەکەم بە بوونێکی بڕاوە.

لەم بۆچوونەوە، مرۆڤی نەمر، وەکو مرۆڤی بمر چەند جارێک لەدایک دەبێت، بەڵام یەکجار خۆی دروستدەکات. ئەگەر کەسێک لەنێو کاتیشدا نەبڕاوە بێت، هێشتا لە بوونیدا بڕاوەیە چونکە تایبەتمەندێتی خۆی دروستدەکات. مردن هیچ پەیوەندییەکی بەم بڕانەوەیەوە نییە. مردن لەنێو کاتدا ڕووەدات و ڕاستەقینەی مرۆڤایەتیش بە دەرخستنی بڕاونەوە تایبەتمەندەکەی لەناوچوونی خۆی نادۆزێتەوە. کەوابوو، مردن بونیادی ئۆنتۆلۆجی بوونم نییە. بەتایبەتی ئەگەر بوونم بوونێ-بۆـ-خۆ بێت؛ ئەوەی دەمرێت کەسێکی دیکەیە. لەنێو بوونێ-بۆـ-خۆدا جێگەی مردن نابێتەوە؛ بوونێ-بۆـ-خۆ چاوەڕوانی مردن ناکات و ناینـــاسێ و نایکات بە پڕۆژە بۆ بوونی. ئایا مردن

چییە؟ مردن بێجگە لەلایەکی دیاریکراوی فاکتۆر و بوونـ بۆـ کەسانی دیکە چی دی نییە. بێهودەیە ئێمە لەدایکبووین؟ مردنیشـــمان بێهودەیە. لەلایەکی دیکەوە، ئەم بێهودەییە بووە بە نامۆبوونێکی هەمیشـــەیی بوونم بۆ ئەگەرەکان، کە لەوە زۆرتر نابن بە ئەگەری من و دەچنە لای کەســـانی دیکە. لەم تێڕوانینەوە، مردن سنوری دەرەکی و فاکتۆری خۆیەتی منە!

ئایا لە ڕوونکردنەوەی بەشـــەکانی پێشوی ئەم نوسراوە تێدەگەین؟ ئەم سنورە فاکتۆرییە پێویســـتی بە سەلماندن هەیە چونکە هیچ شتێک لە دەرەوە نایەتە نێو ئێمەوە. هەروەها ئەزمونی مردنمان شـــتێکی پێویســـتە. فاکتۆرەکەش ڕوبەڕووی بوونـ بۆـ خۆ نابێتەوە و تەنیا لە بوونی ئەودا+بۆـ کەســـانی دیکەدایە. ئەم سنورە بێجگە لە شتێکی نەناسراو دەبێ چی بێت؟ ئەگەر تێهەڵکێشەی لایەنی وەرچەرخاوی ئێمە نەبێت ئەی چییە؟ بوونی مەرگداری من بوونم دەخاتە بەردەســـتی کەسانی دیکە؛ مردن واتای داهاتووی بوونم بۆ کەسانی دیکە ئامادەدەکات. کەوابوو، مامەڵە لەگەڵ سنورێکی هەمیشەیی پڕۆژەکانم دەکەم؛ ئەو سنورەش دەبێت بناسرێت.

ئـــەو لایەنە دەرەکییەیە لە دەرەوە دەمێنێتەوە و ئەو نەناســـراوەیە، کە دەبێ بناســـرێت. لە بنەڕەتەوە جیاوازی لەنێوان هەڵبژاردنی سەربەستی بۆ مردن، وەکو سنورێکی نەناسراوی خۆیەتی و ئەو هەڵبژاردنەی دەیەوێت ببێت بە سەربەستییەک، کە سەربەســـتی کەسانی دیکە ســـنورداری دەکات، نییە. بەگوێرەی پێناسەکەی پێشـــومان، مردن ئەگەری بوونم نییە؛ هەڵوێستێکیـ سنورداراە. نابێت بە ئەگەرم چونکـــە من نایکەم بە کۆتایی بوونم، بەڵکو پێویســـتییەکە ناتوانێت خۆیەتی لێ دووربخەیتەوە و دەبێت بە "دوا" ڕووداو و خۆی دەهاوێتە ناوەوە.

مـــردن دەبێت بە دێوەزمەی هەمـــوو پڕۆژەیەکـــم و هەڵیاندەگێڕێتەوە. بەڵام هەڵگەڕانەوەکە ئەگەری بوونم نییە. سەربەستییەکەم، کە سەربەستی منە بە پڕی و نەبڕاوە دەمێنێتەوە. مردن نابێت بە ڕێگری پڕۆژەکانم؛ بەڵکو چارەنوسی پڕۆژەکانم دەکەونە شـــوێنێکی دیکە. هۆی ئەمەش ئەوە نییە، کە مردن سەربەســـتییەکەم سنوردارناکات، بەڵکو لەبەر ئەوەیە، کە سەربەستی ڕووبەڕووی ئەو سنورە نابێتەوە. من لە مردندا سەربەست نیم، بەڵام مەرگداریکی سەربەستم. مادام مردن لە دەست پڕۆژەکانم ڕادەکات چونکە نەناســـراوە، منیش لە پڕۆژەی بوونمدا لە دەست مردن ڕادەکەم. مادام مردن هەمیشە لەودیو خۆیەتی منەوەیە ئەوا ناکەوێتە نێو خۆیەتی منـــەوە. کەوابوو، بیر لە مردن ناکەینەوە و چاوەڕێشـــی نابین و خۆشـــمان دژی بێ چەک ناکەین؛ پڕۆژەکانیشـــمان سەربەخۆن و پشـــت بە مردن نابەستن، نەک لەبەر ئەوەی لە ئاســـتی مردندا کوێرین، بەوجۆرەی مەسیحییەکان دەڵێن، بەڵکو لەبەر بیروباوەڕمانە. هەڵبەتە هەڵوێســـتی جۆراوجۆریش لەبەردەمیدا دەنوێنین و دەمانەوێت بیناسین، بەڵام هیچ کامیان بە ڕەسەن و ناڕەسەن دانانرێت چونکە ئێمە

به سەوداگەرییەوە دەمرین. باسکردمەکەمان لەسەر شوێن، ڕابردوو، ژینگە، مردن و هاوڕێکانم درێژخایەن نییە. مەبەستیشمان لە باسکردنیان بۆ ڕوونکردنەوەی واتای هەڵوێســـت بوو. لەبەر ڕۆشنایی ئەم باسکردنە پێناسەیەکی تەواوی "بوون-لەنێو هەڵوێست" دەکەین، کە بوون-بۆ-خۆ لەئاستی ڕەفتارەکانی، بەبێ ئەوەی ببێت بە بناخەی بوونی خۆی، بەرپرسدادەنێت.

یەکـــەم، من هەبوویەکـــم لەنێو هەبووەکانی دیکەدا. بـــەڵام ئەم بوونەم لەنێو کەســـانی دیکەدا ناناســـمەوە؛ من بابەتەکانی دەوروبەرم، وەکو هەبوون و بوونی خۆشـــم، وەکو هەبوویەکی دەورەدراو نابینم. تەنانەت لـــە واتای "لەنێوان" بەبێ هەڵبژاردنی بوونم تێناگەم. هەڵبژاردنی ئەم کۆتاییە هەڵبژاردنی ئەو شـــتەیە، کە هێشـــتا پەیدانەبوە. بوونیشم لەنێوان شـــتەکانی جیهاندا لەسەر ئەو پەیوەندییە پێناســـدەکرێت، کە لەنێوان سودبەخشێتی ئامێرەکاندا هەیە یان دژ بە شیکردنی ڕاستەقینەکان لەدەوەری من و فاکتۆری بوونمدا دەدۆزرێتەوە؛ ئەویش دۆزینەوەی مەترسییەکانە، کە ڕوو لە من دەکەن، دەبن بە ڕێگر و ئەو هاوکارییانەی پێویستیم پێێانە. هەموو لەبەر ڕۆشـــنایی لەناوچوونـــە ڕادیکاڵییەکەی خۆمدا و ڕەتدانەوەی ناوەکی بەرانبەر بوون-لەنێو-خۆدا لە ڕەوتە سەربەســـتانەکە بەرەو ئەو کۆتاییەی دانراوە کاریان تێدەکرێت. ئەمەیە واتای هەڵوێست دەبەخشێت.

دووەم، هەڵوێســـت تەنیا لەگەڵ ڕەتکردنی شتە دراوەکان بەرەو کۆتایی هەیە. ئەو شـــێوازەیە شـــتە دراوەکە، کە منە و ئەوەشـــە، کە من نییە بۆ بوون-بۆ-خۆ ئاشـــکرا دەبێت و بوونی من لەشێوازی شتێکی نەبوودا دەردەخات. کاتێک باسی هەڵوێســـت دەکەین لەو "جێگرتنە ناســـراوە لەلایەن بوون-بۆ-خۆوە دەدوێین، کە لەنێو هەڵوێستدایە." مەحاڵە هەڵوێست لەدەرەوەدا بیری لێبکرێتەوە؛ لە شێوازێکی ناوەکیـــدا لەنێو خۆیدا چەســـپاوە. لەبەر ئەمە، هەڵوێســـت نە بـــە بابەتی نە بە خۆیی دادەنرێت، هەرچەندە بە شتێکی ئەم بونیادە (لێوانەکەی بۆ ئاو خواردنەوە بەکاریدەهێنـــم، مێزەکەی خۆم بەســـەریداداوە و هتد) بابەتیـــن و لە دەرەوەدان. هەڵوێســـت خۆیەتیش نییە چونکە یەکێتی نێوان جێنیشانەکان نییە، کە شتەکان لەســـەر مێشـــکی ئێمە جێیان دەهێڵن، بەڵکو خودی شـــتەکانە و بوونی منیشە لەنێویاندا. ســـەرهەڵدانی بوونم لەنێو جیهانـــدا، وەکو لەناوچوونێکی ڕووتی بوون هیچ ئاکامێکی دیکەی بێجگە لە هۆکار بۆ بوونی شـــتەکان نییە و هیچیش ناخاتە ســـەریان. لەم ڕووەوە، هەڵوێســـت خیانەت لە فاکتۆری بوونم دەکات؛ شـــتەکان لەوێدا بەبێ پێویستی و گونجاندنی بوون هەن و منیش لەنێویاندا سەرهەڵدەدەم. هەڵوێست بەو واتایەش، کە شتێکی دراوی ڕووت نییە نابێت بە دەرەکی و (خۆ) لەدەرەوەی ئەودا ناوەڕۆکەکەی پێکناهێنێت. لەڕاســـتیدا هەڵوێست واتا بە هەموو شتێکی دراو دەبەخشێت و ئاماژە بۆ سەربەستی بوون-بۆ-خۆ دەکات.

ئەگەر هەڵوێست ناوەکی یان دەرەکی نەبێت لەبەر ئەوەیە، کە زانین پێکناهێنێت یان حاڵەتی جیهان بە خۆ ناناسێنێت. هەڵوێست پەیوەندی بوونە لەنێوان بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆدا، کە بوون-بۆ-خۆ لەناویدەبات. هەڵوێست هەمووی خۆیە (خۆ بێجگە لە هەڵوێستەکەی هیچی دی نییە) و هەمووی شتیشە (هیچ شتێک بێجگە لە شتەکان نییە). هەڵوێست ئەو خۆیەیە شتەکان بە تێپەڕکردنیان ڕۆشندەکات. ئەگەر حەزیش بکەین دەڵێین، ئەو شتانەن ئاماژە بۆ وێنەی نێو ئەندێشەی خۆ دەکەن. هەمووی فاکتۆرە، هەڵکەوتنی ڕەهای جیهانە، لەدایکبوونمە، شوێن، ڕابردوو، ژینگە و فاکتۆری بوونی هاوڕێکانمە. سەربەستییەکەمە بەبێسنور و لەوێدا فاکتۆر بۆ من دروستدەکات. بەرزایی و تۆزی ئەو ڕێگەیەیە، تینوێتییەکەم و ڕازینەبوونی ئەو خەڵکەیە بۆ ئاو خواردنەوەکەم چونکە پارەم پێ نییە بیاندەمێ یان من هاوواڵاتی وڵاتەکەی ئەوان یان سەر بە ڕەگەزیان نیم؛ بە جێمانم لەنێو ئەو خەڵکە دڵڕەقەدا و بەو ماندووبییەوە، کە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکەم دەبن بە ڕێگر هەڵوێستە. هەروەها، ئامانجەکەشم هەڵوێستە نەک بە تەنیا لەبەر ئەوەی من پێکیدەهێنم بەڵکو لەبەر ئەوەی لە هەموو شوێنێکدایە و لە دەوروبەرم هەموو فاکتۆرەکان کۆدەکاتەوە و ڕوونیان دەکاتەوە.

سێیەم، ئەگەر بوون-بۆ-خۆ بێجگە لە هەڵوێست چی دیکە نەبێت، ئەوا بوون-لەنێو-هەڵوێست ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی لەسەر بوونی-لەوێدا و بوونی-لەودیوەوە پێناسەدەکات. ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی هەمیشە لەودیو (بوون-لەوێدا)یە. هەڵوێست هەمووگیری بوون-لەوێدایە، کە لەسەر ڕاڤەکردن و ژیان لە بوون-لەودیوەوە دەناسرێت. کەوابوو، هیچ هەڵوێستێک نییە مافی تایبەتی هەبێت. مەبەستمان لەم خاڵەش ئەوەیە، کە هیچ هەڵوێستێک نییە لەژێرەوەیدا شتە دراوەکە سەربەستییەکەی پەیدایدەکات لەناوبەرێت. بەپێچەوانەشەوە هەڵوێستێک نییە، کە تیایدا بوون-بۆ-خۆ زۆرتر لە کەسانی دیکە سەربەست بێت. ئەمەش ئەو سەربەستییە ناوەکییە ناگرێتەوە برگسۆن باسیدەکات و پۆلیتزار لە (کۆتایی خۆپیشاندانی فەلسەفە)دا گاڵتەی پێدەکات یان بڕواکردن بە سەربەخۆیی ژیانی ناوەوەی کۆیلە و دڵ لەنێو زنجیردا نییە. کاتێک دەڵێین کۆیلەی زنجیرکراو وەکو خاوەنەکەی بوونێکی سەربەستی هەیە، لەو سەربەستییە نادوێین، کە نادیارە. کۆیلە زنجیرکراوەکە لە ئاستی پچڕاندنی زنجیرەکەدا سەربەستە؛ واتای زنجیرەکەی لەبەر ڕۆشنایی کۆتاییەکەیدا دەردەکەوێت، کە خۆی بڕیاری لەسەردەدات: بە کۆیلەیی بمێنێتەوە یان ژیانی بخاتە نێو مەترسییەوە و کۆیلایەتی لەناوبەرێت. هەڵبەتە، کۆیلە ناتوانێت سامان و شێوازی ژیانی خاوەن کۆیلەی دەستبکەوێت؛ بەڵام ئەمانە ئامانجی پڕۆژەکەی نین؛ ئەو تەنیا خەویان پێوە دەبینێت. فاکتۆری کۆیلەکە ئەوە نیشاندەدات، کە جیهان بۆ ئەو ڕوخسارێکی دیکەی هەیە و دەبێت کۆمەڵێ کێشە

چارەسەربکات؛ بەتایبەتی پێویستە لەنێو بەستێنی کۆیلایەتیدا خۆی هەڵبژێرێت و واتا بە ڕێگرە نادیارەکان ببەخشێت. ئەگەر ئەو هەڵوێستی شۆڕشگێرانە هەڵبژێرێت ئەوا کۆیلایەتی، کە لە سەرەتاوە ڕێگربوو، واتاکەی خۆی و کاریگەرێتییەکەی بەسەر لایەنە نەیارەکەیەوە تەنیا لەنێو شۆڕشدا بەرجەستەدەکات. بۆ ئەوەی هەبێت و دادوەربێت ئەوەیە، کە ژیان بۆ کۆیلە، ئەو کۆیلەیەی شۆڕشدەکات و لەپێناویدا دەمرێت دەبێت ببێت بە ژیانێکی سەربەستانە. دادوەریش لەوەدایە، کە هەڵوێستەکەی ببێت بە پڕۆژەیەکی سەربەست، پڕ و کۆنکرێتی و ئامانجەکانی ژیان وەدەستبهێنێت. بەو خاڵەمان بگەیەنێت، کە باری ژیانی کۆیلە و خاوەنەکەی بەراورد ناکرێن. هەر یەکێک لە ئەوان، وەکو بوون-بۆ-خۆ لەنێو هەڵوێستیدا و لە هەڵبژاردنی سەربەستانەی پڕۆژەکانیان لە واتا تێدەگەن. کەسی سێیەم دەتوانێت بەراوردەکە بکات و لەم ڕووەوە، بەراوردکردنەکە لەنێوان دوو بابەتدا و لەنێو جیهاندا سەرهەڵدەدات؛ بێجگە لەمە، لەبەر ڕۆشنایی هەڵبژاردنی سەربەستانەی پڕۆژەی کەسی سێیەمدا دادەمەزرێت. هیچ بۆچوونێکی ڕەها نادۆزینەوە، کە بتوانین هەڵوێستە جیاوازەکانی لەسەر بەراوردبکەین؛ هەرتاکەش یەک هەڵوێست دەناسێت ئەویش هەڵوێستی خۆیەتی.

چوارەم، مادام هەڵوێست لەبەر ڕۆشنایی کۆتاییەکانیدا دەبینرێت و ئەوانیش لەسەر زەمینەی بوون-لەوێدا، وەکو پڕۆژە دانراون ئەوا ئامادەبوونیان کۆنکرێتییە. هەڵبەتە جۆرێک لە بونیادی هەمەکی ڕووتکراوەیان هەیە، بەڵام تاکە ڕوخساریکی هەیە، کە جیهان لە ڕووی ئێمەدا دایدەنێت و دەبێت بە ڕێکەوتنی ئێمە. لێرەدا نموونەی چیرۆکێکی کافکا دەهێنینەوە: بازرگانێک دێتە قەڵاکە تاکو کێشەکەی بخاتەڕوو. پاسەوانێک ڕێگەی چوونە ژوورەوەی نادات. بازرگانەکە ناتوانێت لەوە زۆرتر بڕوا: لەوێدا دەوەستێت و بە چاوەڕوانییەوە دەمرێت. لە سەرەمەرگا بە پاسەوانەکە دەڵێت، "بۆچی من تاکە کەسێک بووم چاوەڕێمکرد؟" پاسەوانەکەش وەڵام دەداتەوە و دەڵێت، "چونکە ئەم دەروازەیە تەنیا بۆ تۆ دروستکراوە." ئەمە حاڵەتی بوون-بۆ-خۆیە و هەر تاکە دەروازەی خۆی هەیە. خەسڵەتی کۆنکرێتی هەڵوێست لەوەدایە، کە بوون-بۆ-خۆ هەرگیز ڕوو لە کۆتایەک ناکات ڕووتکراوە و هەمەکی بێت. بێگومان، لە بەشی دواییدا ڕوونیدەکەینەوە چۆن واتای تەواوی هەڵبژاردن هەمەکییە و لە ئاکامی ئەمەشدا بوون-بۆ-خۆ، وەکو جۆر دەبێت بە سەرچاوەی ڕاتەقینەی مرۆڤایەتی. پێویستە واتا شاراوەکانیش ئاشکرا بکەین. بۆ ئەم مەبەستەش سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی بەکاردەهێنین. لەگەڵ ئاشکراکردنەکەدا واتای بوون-بۆ-خۆ دەردەکەوێت، کە بۆ بەرجەستەبوونی پێویستی بە جۆرێک هەبووی کۆنکرێتییە. بەڵام کۆتایی بوون-بۆ-خۆ لە پڕۆژەدا، کە ڕاستەقینەی پێدەدۆزێتەوە و تێپەڕیدەکات لە بوونی کۆنکرێتییەوە، وەکو

گۆرانکارییەکی دیاریکراو لەنێو هەڵوێستێکی تایبەتدا سەرهەڵدەدات. بۆنموونە، بوون-بۆ-خۆ زنجیرەکە دەپچڕێنێت، دەبێت بە پاشای فرانکەکان، پۆلۆنیا ڕزگاردەکات یان بۆ مافەکانی پرۆلتیاریا خەباتدەکات. لەسەرەتادا، بوون-بۆ-خۆ لەپێناوی چینی پرۆلیتاریادا بەگشتی پرۆژەی خەباتکردن دانامەزرێنێت. بەڵکو ڕووەکاتە دەستەوتاقمێکی پرۆلیتاریای تایبەت، کە خۆی بە یەکێک لە ئەوان دادەنێت. ئەمەش سەر بەو هۆکارەیە، کە کۆتایی ڕۆشنایی دەخاتە سەر شتە دراوەکە و هەڵبژێردراوە تاکو ڕەتیبکات. بوون-بۆ-خۆ لەگەڵ هەموو کۆتاییە دراوەکەدا سەرهەڵنادات ئەو لەگەڵ دیاریکردنی هەڵوێستەکەیدا خۆی دروستدەکات.

پێنجەم، بەو شێوەیەی هەڵوێست نە بابەتی نە خۆییە بە ئاکامێکی سەربەستانەی سەربەستی و کۆی ڕێگرەکانیش بۆ من، کە خۆم دایاننانێم؛ لەبەرئەو ڕۆشناییەی سەربەستی دەیخاتە سەر سنورە ڕێگرەکان ئەوا واتای ڕێگری پێدەبەخشێت. لەنێوان هەبووە ڕووتەکاندا پەیوەندی نییە؛ سەربەستی پەیوەندییەکان لەڕیزکردنیاندا، وەکو ئامێرە ئالۆزەکان دادەمەزرێنێت؛ هەروەها سەربەستیشە هۆی پەیوەندییەکان و کۆتاییەکەی دەدۆزێتەوە. لەبەرئەوەی پرۆژە بەرەو کۆتاییم دادەهێنم و بەسەر پەیوەندییەکان لە جیهاندا تێپەڕیدەکەم، ئەوا من ڕووبەڕووی بەرەودوایی زنجیرە و شتە ئالۆزەکان دەبمەوە و دەبێت پەیڕەوی یاساکان بکەم. ئەم یاسایانە و شێوەی بەکارهێنانیان سەرکەوتن و ڕوخانی هەوڵدانەکەم دیاریدەکان. بەڵام سەربەستی پەیوەندیی یاسایی دەهێنیتە جیهانەوە. کەوابوو، سەربەستی خۆی بە زنجیر لەنێو جیهاندا دەبەستێتەوە.

شەشەم، بوون-بۆ-خۆ کاتییە. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە بوون-بۆ-خۆ ئەوە نییە هەیە، بەڵکو "خۆی دروستدەکات". ئەو هەڵوێستەیە، کە دەیەوێت بەو بەردەوامییە بنەڕەتییە بگات لە بوونی کەسانی دیکەدا دەیبینین، بۆنموونە دەڵێین "ئەو نەگۆڕاوە" یان "وەکو جاران ماوە". مانەوە لە پرۆژەیەکی دیاریکراودا بەردەوامی نییە؛ بەڵکو بەپێچەوانەوەیە، نوێکردنەوەیەکی بەردەوامی مامەڵەکردنەکەمە. لەلایەکی دیکەوە، ئەو ڕاستەقینانەی پرۆژەیەک ڕۆشناییان دەخاتە سەر ئاماژە بۆ بەردەوامی بوون-لەنێو-خۆ دەکات؛ بەو ڕادەیەی ڕاستەقینەکان وێنەکانی نێو بیرکردنەوە بۆ ئێمە دەگەڕێننەوە ئەوا بە مانەوەیان پشتگیری ئێمەش دەکەن؛ زۆرجار ڕووەدات مانەوەی ئەوان بە مانەوەی بوونی خۆمان دادەنێین، بەتایبەتی مانەوەی شوێن و ژینگە، بۆچوونی هاوڕێکانمان بەرانبەر ئێمە و ڕابردوومان وێنەیەکی نزمی مانەوەکەمان پێکدەهێنن. لەنێو بوونە کاتییەکەمدا من بۆ کەسانی دیکە هەمیشە فەرەنسی، فەرمانبەر یان پرۆلیتارم. ئەم شتە نەناسراوە خەسڵەتی سنورێکی یەکجۆری بەسەر هەڵوێستەکەوە هەیە. بەهەمانشێوە، ئەوەی بە سروشت یان ڕەفتاری تاکە کەسێکی دادەنێن پرۆژەیەکی سەربەستی بوونی-ئەوە-بۆ کەسانی

دیکـــه و بۆ بوونـ بۆـ خۆش دەبێت بە شـــتێکی نەناســـراوی یەکجۆر. (ئالەین)، دروست بۆ کێشەکە چووە و دەڵێت، ڕەفتار سوێندخواردنە. کاتێک مرۆڤ دەڵێت، "من بە ئاســـانی دڵخۆش نابم." سەربەستانە مامەڵە لەگەڵ ڕەفتارە نەخۆشەکەیدا دەکات. وشەکانیشـــی ڕاڤەکردنێکی سەربەســـتی جۆرێک لە ڕابردووی تەمومژاوی ئـــەوە. لەم ڕووەوە، ڕەفتار نییە؛ تەنیا پـــڕۆژەی بوون هەیە. بەڵام نابێت بەهەڵە لەلایەنی دراوی ڕەفتار تێبگەین. دروســـتە بۆ ئەو کەســـانەی مـــن، وەکو بابەت دەناسن ڕەفتارم بە نەخۆش و کەسایەتییەکەشم بە دووڕوو یان ڕاستگۆ، ترسنۆک یان ئازا دادەنێن. ئەم لایەنەی بوونم تەماشـــاکردنی کەســـێکی دیکە ئامازەی بۆ دەکات؛ لـــە ئەزمونی تەماشـــاکردندا ئەم ڕەفتارە، کە پڕۆژەیەکی سەربەســـت و زیندوو هەروەها خۆـ ئاگا بوو، دەبێت بە نەناسراوێک و هەوڵی ناسینی بۆ دەدرێت. ئەمەش تەنیا ناکەوێتە ســـەر بوونی کەســـێکی دیکە. لەسەر شێوازی دەرکەوتوی لایەنی بوونی منیش بەرانبەر ئەو ڕادەوەســـتێت. تاکو من ڕێگە بە خۆم بدەم ئەو تەماشـــام بکات ڕەفتارەکەم بۆ من دەبێت بە شـــتێکی نەناســـراو، مانەوە و ئەو شـــتەی ڕۆژانە باسیلێدەکرێت، وەکو "من چل و پێنج ســـاڵ تەمەنمە، من ئەمڕۆ خـــۆم ناگۆڕم." زۆرجار ڕەفتار ئەوەیـــە بوونـ بۆـ خۆ ئەوەی ببێت بە بوونـ لەنێوـ خۆی بوونـ بۆـ خۆ وەریدەگرێت. لەگەڵ ئەمەشدا، پێویستە ئەو خاڵە بخرێتە ڕوو، کە بەردەوامی ڕابردوو، ژینگە و ئەو ڕەفتارانەی خەســـڵەتیان پێنەدراوە؛ لەســـەر ئەو شـــتانەوە دەردەکەون پەیوەندییان بە مانەوەی پڕۆژەکەمەوە هەیە. بۆنموونە، پـــاش جەنگ و ژیانێکی درێژخایـــەن لە هەندەران مرۆڤێـــک دیمەنی چیایەک بە نەگۆڕا و دەبینێت. بێهودەشـــە بە ئاواتی ئەوەوەبێت لەســـەر نەجوڵان و مانەوەی دیـــاردەی بەردەکان داوای ژیانەوەی ڕابردوو بکات. دیمەنەکە مانەوەی خۆی تەنیا لە پڕۆژەیەکی هەڵگیراودا دادەمەزرێنێت. واتای چیاکان لەنێو هەڵوێســـتی مندان؛ لەلایەکەوە پەیوەندی من بە گەلێکەوە دەبەســـتنەوە، کە لە ئاشـــتیدایە. جارێکی دیکە لە کاتی جەنگدا یان داگیرکردنی لایەکی وڵاتەکەم تەماشـــایان بکەم هەمان دیمەنیـــان نابێت چونکە من پڕۆژەیەکـــی جیاوازترم هەیە و جیاواز مامەڵە لەگەڵ جهاندا دەکەم. لەکۆتاییدا، بینیمان، هەڵچونی ناوەوەی هەڵوێســـت، لەبەر ئەوەی گۆڕانکارییەکانی ژینگە ســـەربەخۆیە، شـــتێکی چاوەڕوانکراوە. ئەو گۆڕانکارییانە گۆڕانی پڕۆژەکانم ناوروژێنێت، بەڵکو لەسەر بناخەی سەربەستییەکەم کاردەکەنە ســـەر ســـادەیی و ئاڵۆزی هەڵوێســـتەکە. لەبەرئەمە، پڕۆژە ســـەرەتاییەکەم بە خەســـڵەتی ســـادەی زۆرترەوە خۆی نیشـــانی من دەدات. مرۆڤ سادە یان ئاڵۆز نییە، بەڵکو هەڵوێســـتەکەی یەکێک لەم خەسڵەتانەی هەیە. لەڕاستیدا من لەودیو هەڵوێســـتێکی دیاریکراوەوە پڕۆژەی بوونی خۆمم. ئەم پڕۆژەیەش هێڵکاری بوونم لەنێو هەڵوێستێکی دیاریکراودا دەکات. ئەگەر هەڵوێستەکە سادە بکرێت، هەرچەندە

دیمەن، ئەشـــکەوتاکان و لێژی ڕێگاکە وێنەیەکی ســـەخت و دژواری بخاتەبەر من هێشـــتا بە ســـادەیی دەمێنمەوە چونکە هەڵبژاردنەکەم ناســـینەوەی هەڵوێستە سادەکەیە. سەرهەڵدانی ئاڵۆزی من دەخاتە بەردەم هەڵوێستی جیاوازتر و ئاڵۆز، کـــە خۆم تیایدا ئاڵـــۆز دەبینم. ئەمەش لای هەموو کەســـێک دادەمەزرێت ئەگەر ببینێت چۆن زیندانییەکانی جەنگ بەرانبەر هەڵوێستێکی زۆر سادە ڕەفتاردەکەن. سادەگیرییەکە واتای پڕۆژەکەیان ناگۆڕێت؛ بەڵکو لەسەر بناخەی سەربەستییەکە ژینگەکە خەستەکاتەوە و کۆتاییەکی سەختی زیندانییەکە دیاریدەکات. بەکورتی، ئێمە مامەڵە لەگەڵ مێتابۆڵیزمی ناوەوە، نەک دۆخ گۆڕینێکی جیهانی دەکەین، کە کاردەکاتە سەر شێوەی هەڵوێست. ئەوانەش گۆڕانن لە ژیانی خۆمدا پەیدایاندەکەم و لەنێو بەستێنی تاکە پڕۆژەیەکدا دێنەکایەوە.

٣- سەربەستی و لێپرسینەوە

هەرچەنـــدە ئەم لێکۆڵینەوانەی خوارەوە لەپێش هەموو شـــتێکەوە ســـەرنجی ڕەوشتناس ڕادەکێشێت، بەڵام گرنگە لەوێوە بۆ سەربەستی بوون-بۆ-خۆ بگەڕێنیەوە و هەوڵبدەن لەو فاکتۆرە تێبگەین، کە نوێنەرایەتی چارەنوسی مرۆڤ دەکات.

ئاکامی بنەڕەتی ســـەرنجدانەکانی پێشـــو ئەوە دەگرێتەوە، کە مرۆڤ حوکمی بەسەردا دراوە سەربەست بێت و باریگرانی هەموو جیهان لەسەرشانی دابنێت. ئێمە چەمکی "لێپرســـینەوە" بە واتا باوەکەی وەردەگرین و بە ئاگامەندی ئەو بوونەی دادەنێیـــن، کە خـــۆی بە داهێنەری بێ هاوتای ڕووداو یـــان بابەتەکەی دەبینێت. لەم واتایەدا لێپرســـینەوەی بوون-بۆ-خۆ پەرێشانکەرە چونکە مرۆڤ ئەو بوونەیە دەیهێنێتە کایەوە. ئەو هەرچ هەڵوێســـتێکی هەبێت پێویستە سەربەرزانە خۆی بە خاوەنـــی دابنێت. لەبەر ئەمە گلەییکردن بێ واتایـــە چونکە هیچ هێزێکی بێگانە هەستکردنمان دروست ناکات، نامانژیەنێت و بڕیار لەسەر بوونمان نادات.

لەسەرو ئەمەوە، ئەم لێپرسینەوە ڕەهایە وازهێنان نییە؛ داوایەکی لۆجیکمەندانەی ئاکامەکانی سەربەســـتییە. ئەوەی بەســـەر مندا دێت بە دەستی خۆم ڕووەدات. من ناتوانم لە ڕێگەی ئەوەوە لەســـەر خۆم کاریگەربم، ناتوانم دژی ڕاوەســـتم یان وازی لێبهێنم. هەروەها، من خاوەنی ئەوەم لە من ڕووەدات. مەبەســـتمان لەمەش ئەوەیە، کە یەکەم، من هەمیشـــە، وەکو مرۆڤ لەگـــەڵ ڕووداوەکانمدا بەرانبەرم. ئەوەی لە ڕێگەی خۆ و کەسانی دیکەدا بەسەر مرۆڤدا دێت مرۆڤانەیە. ناشرینترین هەڵوێســـتەکانی جەنگ و دڕندەترین ئەشکەنجە بارودۆخی نا-مرۆڤکردو نین؛ هیچ هەڵوێستێک نییە نا-مرۆڤانە بێت. بە هۆی ترسەوە، هەڵهاتن و ڕووکردن لە ڕەفتاری

جادوگەریانە باوەڕ بە هەڵوێستێک دەکەم مرۆڤ نەیکردبێت. هێشتا باوەڕکردنەکەش مرۆڤانەیە و پێویستە خۆم بە لێپرسراو لە ئاستیدا دابنێم. من خاوەنی هەڵوێستم چونکە هەڵوێست وێنەی هەڵبژاردنێکی سەربەستی بوونی خۆمە. من خاوەنی هەموو شێیکی ئامادەکراوی نێو هەڵوێستەکەم، کە هێما بۆ من و نوێنەرایەتی بوونم دادەنێن. ئایا ئەو کەسە من نیم، کە بڕیار لەسەر کاریگەرێتی لایەنە نایارەکان لە شتەکاندا دەدات و تەنانەت ڕەهەندە نەناسراوەکانیشیان دەدۆزێتەوە؟

کەوابوو، ڕێکەوت لە ژیاندا نییە؛ چالاکییەکی کۆمەڵایەتی دێتە پێش و من مامەڵەی لەگەڵدا دەکەم و لەدەرەوەدا دروستنابێت. ئەگەر بچمە جەنگەوە ئەوا جەنگەکە دەبێت بە جەنگی من؛ لەنێو بیرکردنەوەی منداید و منیش شایستەی ئەوم چونکە دەمتوانی بە خۆکوشتن یان هەڵهاتن لە دەستی ڕزگاربم. ئەم ئەگەرانە لەگەڵ بەرەوڕووبوونەوەی هەڵوێست سەرهەڵدەدەن. هەروەها، لەبەر نەبوونی ڕێگەیەک بۆ هەڵهاتن من جەنگ هەڵدەبژێرم. دەشێ ئەمەش پەیوەندی بە کەمتەرخەمی، ترسنوکیم لەبەردەم جەماوەردا یان هەڵنەبژاردنی بەهاکانی هەڵهاتن لە جەنگ (بیروباوەڕی خزمان بەرانبەرم، سەربەرزی خێزانەکەم و هتد) هانم بدەن بۆ جەنگ بڕۆم. بەهەرحاڵ، کێشەکە هەڵبژاردنە، گرنگ نییە تۆ چۆن تەماشای دەکەیت. هەڵبژاردنەکەش بەردەوام تاکو کۆتایی بە جەنگەکە دێت سەرهەڵدەدات. پێویستە لەگەڵ ژین ڕۆمانیس هاوڕا بین، کە دەڵێت، "لە جەنگدا زیانلێکەوتووی بێتاوان نییە." ئەگەر جەنگ لە جێگەی خۆکوشتن و سەرشۆڕی هەڵبژێرم دەبێت لێپرسینەوەی جەنگەکە بگرمە ئەستۆم. بێگومان من دەزانم کەسانی دیکە جەنگەکەیان بەرپاکردوە و منیش تەنیا هاوکارییان بکەم. بەڵام هاوکاریکردن واتایەکی یاسایی هەیە و لێرەدا وەریناگرین. بۆ من و لە ڕێگەی منەوە جەنگەکە لەناودەچێت و من بڕیارم داوە، کە هەبێت. زۆرلێکردن لەمەدا نییە. زۆرلێکردن ناتوانێت سەربەستی داگیربکات. من هیچ بیانویەکم نییە؛ چەندجارێک لەم نوسراوەدا گوتومانە، کە بیانونەگرتن خەسلەتێکی تایبەتمەندی ڕاستەقینەی مرۆڤانەیە. ئەوەی بۆ من دەمێنێتەوە هەڵوێستمە بەرانبەر جەنگەکە.

جەنگەکە جەنگی منە چونکە لەنێو ئەوهەڵوێستەوە سەرهەڵدەدات، کە من وەریدەگرم و بە چوونە نێوی یان وەستان دژی دەیدۆزمەوە. بەڵام ئێستا ناتوانم هەڵبژاردنی بوونم لە هەڵبژاردنی جەنگەکە جیابکەمەوە. چوونە نێو جەنگەوە هەڵبژاردنی بوونمە لەوێدا و هەڵبژاردنی ئەویش هەڵبژاردنی بوونی خۆمە. بیر لە "چوار ساڵ پشودان"، "دواخستن" و "شوێنی خۆشاردنەوە" ناکەمەوە، یان بەشێکی لێپرسینەوەکەم بۆ هاوسەریبوون، خێزان و ژیانی تایبەتیم دانانێم. لە هەڵبژاردنی جەنگەکەدا ڕۆژانە بوونی خۆم هەڵدەبژێرم. بەوشێوەیەی دەبم بەخاوەنی بوونم، خۆم دەکەم بە خاوەنی جەنگەکەش. من لێپرسراوم ئەگەر چوارساڵی بەتاڵیش بخایەنێت.

دواجار، وەکو لەپێشتر ئاماژەمان بۆ کرد، هەر تاکە کەسێک هەڵبژاردنی ڕەهای خۆیەتی، لە گۆشـــەنیگایەکی جیهانییەوە، لەبەر ڕۆشـــنایی زانین و تەکنیکەکان هەڵبژاردنەکە ڕوودەدات؛ هەر تاکە کەســـێک ســـەرهەڵدانێکی ڕەهایە لە کاتێکی ڕەهـــادا و هەرگیـــز لە کاتێکی دیکەدا بیری لێناکرێتـــەوە. کات بەفیرۆدانە ئەگەر کەســـێک بپرسێت بوونی من چۆن دەبوو ئەگەر جەنگ نەبوایە چونکە خۆم لەنێو سەردەمێکدا هەڵبژارد، کە جەنگی تێدا ڕوویدا. من لەو سەردەمە جیا نیم؛ نەمتوانی خۆم بەســـەردەمێکی دیکە بەبێ ناکۆکی بگەیەنم. لەبەرئەمە، من جەنگەکەم، کە سەردەمەکەی پێش خۆی بڕاوەو ســـنوردارەکات. دەتوانین بەگوێرەی گوتەکەی پێشـــو "لە جەنگدا زیانلێکەوتـــووی بێتاوان نییە." لێپرســـینەوەی بوونـ-بۆ-خۆ پێناس بکەین. ئێمە وشـــەکانی گوتەکە دەگۆڕین و دەڵێین، "ئێمە شایستەی ئەو جەنگەین هەڵمانگیرســـاندوە." کەوابوو، بەتەواوی سەربەستم و لەسەردەمەکەشم، کە هەڵمبژاردوە، جیاناکرێمەوە و لێپرســـراوم. من هیچ بیانوێەکم پێنییە؛ چونکە لەگەڵ سەرهەڵدانی بوونمدا بە تەنیا و بەبێ یارمەتی کەسانی دیکە جیهانی گران بە کۆڵمدا دەدەم.

جۆری لێپرســـینەوەکە تایبەتە. لەوانەیە کەســـێک بڵێت، "مـــن داوام نەکرد لەدایکبم." ئەمەش بۆچوونێکی ســـادەیە بۆ جەختکردن لەسەر فاکتۆری بوونمان. بێجگە لە خودی لێپرسینەوەکەم چونکە من بناخەی بوونی خۆم نیم. لەوەدەچێت بە زۆر لێپرسینەوەم بەسەردا درابێت. من فرێدراومەتە نێو جیهانەوە، بەو واتایە نا، کە من لەنێو جیهانێکی سەخت و ناخۆشدا، وەکو پارچە تەختەیەکی سەرشەپۆل زەبـــوون بم. من کتوپـــڕ دەتوانم بەبێ یارمەتی بوونم بدۆزمـــەوە، مامەڵە لەگەڵ جیهاندا بکەم ئەو جیهانەی بەرانبەری لێپرســـراوم. هەرچییەک بکەم ناتوانم خۆم لەم لێپرســـینەوەیە بدزمـــەوە. تەنانەت بەرانبەر خۆدزینەوەم لە لێپرســـینەوەش لێپرسراوم.

دووڕەڕێزی لە جیهانەوە کارنەکردنە لەســـەر شـــتەکان و کەســـانی دیکە. ئـــەم دووڕە پەریزییەش جۆرێکە لە هەڵبژاردنی بوونی خۆم، تەنانەت خۆکوشـــتن شـــێوازێکی بوونە لەنێو جیهاندا. لەگەڵ ئەمەشـــدا، لێپرسینەوەی ڕەهام بەرانبەر فاکتۆری لەدایکبوونم ڕاستەوخۆ شتێکی نەناسراوە و نەزانراوە چونکە فاکتۆرێکی ڕووت نییە و هەمیشە لەنێو پڕۆژەی پێکهێنانی بوونـ-بۆ-خۆمدایە. من شەرمەزارم، سەرسامم یان دڵخۆشم لەدایکبووم. لەلایەکی دیکەوە بۆ لەناوبردنی ژیانم هەوڵدەدەم خراپی ژیانم بخەمە ڕوو. لەم بۆچوونەوە، بە ڕادەیەک من لەدایکبوونم هەڵدەبژێرم. ئەم هەڵبژاردنە تێکەڵی فاکتۆرەکـــە دەبێت، لەگەڵیدا یەک دەگرێت و من ناتوانم هەڵنەبژێرم. فاکتۆرەکەش بە ڕەتکردنی من بەرەو کۆتاییەکانم دەردەکەوێت.

کەوابوو، فاکتۆر لە هەموو شـــوێنێکدا هەیە، بەڵام ناناســـرێت؛ من بێجگە لە

لێپرسینەوەکەم ڕووبەڕووی هیچی دی نابمەوە. لەبەرئەمەیە ناکرێت بپرسین، "بۆ چی لەدایکبووم؟" یان نەفرەت لە ڕۆژی لەدایکبوونم بکەم و بڵێم من داوام نەکرد لەدایکبم. ئەم هەڵوێستانە لە ئاستی لەدایکبوونمدا، بۆنموونە، ئەو فاکتۆرانەی ئامادەبوونی من لەنێو جیهاندا دەستنیشان دەکەن ڕێگەن بۆ ناسینەوەی لەدایکبوونەکە و خۆبەخاوەنکردن و لێپرسینەوە لەبەرانبەریدا. لێرەدا، من تەنیا ڕووبەڕووی خۆم و پرۆژەکانم دەبمەوە. فاکتۆری بوونم ئەوە دەگەیەنێت، کە من بەتەواوی حوکمم بەسەدا دراوە بەرانبەر بوونم لێپرسراوبم. من ئەو بوونەم، کە لەبوونیدا پرسیار لەبارەی بوونیەوە دەکرێت.

ئەم "هەیە"یەی بوونیشم، وەکو ئێستا نەناسراوە. لەژێر ئەم بارودۆخانەدا، مادام هەموو ڕووداوێک لەنێو جیهاندا خۆی بۆ من وەکو هەلێک دەردەخات یان باشترە بڵێین، هەرشتێک لە ئێمە ڕووەدات ڕێکەوتە و (لە ئێمە ڕووەدات تاکو لەو بوونە بگەین، کە لەبوونیدا پرسیار لەبارەی بوونیەوە دەکرێت)، هەروەها کەسانی دیکەش، وەکو بەرزێتێ-بەرزکراو هەلوڕێکەوتن ئەوا لێپرسینەوە بوون-بۆ-خۆ هەموو جیهان، کە جیهانی مرۆڤە، دەگرێتەوە.

لەبەر ئەمە، بوون-بۆ-خۆ دوودڵە؛ ئەو بناخەی بوونی خۆی و بوونی کەسانی دیکە و بوون-لەنێو-خۆ نییە. زۆریلێدەکرێت بڕیار لەسەر واتای بوون لە چواردەوری خۆی و دەرەوەدا بدات. ئەو بوونەی دوودڵە و فرێدراوەتە نێو لێپرسینەوە هیچ پەشیمانی و بیانویەکی نییە؛ ئەو بێجگە لە سەربەستی هیچی دی نییە، کە بوونی خۆی بەرجەستەدەکات و بوونیشی لەنێو بەرجەستەبوونەکەدا جێنشین دەبێت. بەڵام، وەکو لەسەرەتاوە باسمانکرد، زۆرجار لە دەست دوودڵی ڕادەکەین و توشی بڕوای خراپ دەبین.

بەشی دووەم

کردن و هەیەتی

١. سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی

ئەگەر ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی بەو جۆرەی هەوڵماندا بیسەلمێنین بە کۆتاییەکانی ناسنامە و پێناسە بۆ خۆی دروستبکات ئەوا لێکۆڵینەوەو پۆڵینکردنی ئەم کۆتاییانە دەبێت بە کارێکی پێویست. لە بەشی پێشودا لە ڕوانگەی پڕۆژەی سەربەستییەوە لە بوون-بۆ-خۆ دواین، کە دەبێت بەهاندەر بۆ ڕووکردن لە کۆتایی. ئێستا پێویستە پرسیار سەبارەت کۆتاییەکە بکەین چونکە بەشێک لە خۆیەتی ڕەها پێکدەهێنێت و بەرزێتی و سنورێکی دەرەکیشە. لەبەر ئەمەیە سایکۆلۆجی ئەزمونگەری دەگەیەنێتە ئەو خاڵەی مرۆڤ بە ئارەزووەکانی پێناسبکات. بەهەرحاڵ، پێویستە لێرەدا خۆمان لە دوو جۆر هەڵەکردن بپارێزین.

هەڵەی یەکەم، کاتێک بیریارێکی سایکۆلۆجی ئەزمونگەری پێناسی مرۆڤ بەگوێرەی ئارەزووەکان دەکات خۆی توشی وەهمی جەوهەریش دەکات. ئەو ئارەزووەکان دەخاتە نێو ئاگامەندی مرۆڤەوە و لەو باوەڕەدایە، کە واتای ئارەزوو لە خودی ئارەزوودایە. لە بیرۆکەی بەرزێتی دووردەکەوێتەوە. ئەگەر من ئارەزووی خانوویەک، لێوانێک ئاو یان لەشی ئافرەتێک بکەم چۆن خانو، لێوانە ئاوەکە یان لەشی ئافرەتەکە لەنێو ئارەزووی مندان؟ چۆن ئارەزووشم دەبێت بە ئاگایی لەم بابەتانە؟ پێویستە ئاگادار بین و ئەم ئارەزووانە بە شتێکی دەروونی لەنێو ئاگامەندیدا دانەنێین؛ ئەوان بە پڕۆژە بنەڕەتی و بونیادە بەرزەکەوە خودی ئاگامەندین چونکە لەبناخەدا ئاگامەندی ئاگاییە لە شتەکان.

هەڵەی دووەم، کە پەیوەندی بە هەڵەی یەکەمەوە هەیە، لەوخاڵەدایە توێژەرە دەروننناسەکە لەگەڵ گەیشتن بە دۆزینەوەی ئارەزووە ئەزمونگەرییەکان واز لە توێژینەوەکە بهێنێت. لێرەدا، مرۆڤ لەسەر کلاّفەیەک هانەدەر و ئارەزووەکانی پێناسدەکرێت، کە توێژینەوە ئەزمونگەرییەکە دایمەزراندون.

هەڵبەتە بیریارە سایکۆلۆجییەکە هەموو جارێک خۆی بەو کلاّفەیەوە نابەستێتەوە؛ هەوڵدەدات پەیوەندییەکانی نێوانیان و هاوئاهەنگیان بناسێت؛ هەوڵدەدات بزانێت چۆن ئارەزووەکان کار لەسەر یەکدی دەکەن. ڕەخنەگرێک، بۆنموونە، دەیەوێت "سایکۆلۆجی" فلوبێرت باسبکات و دەنوسێت، کە "دەردەکەوێت

ئەو لە سەرەتای لاوێتییدا گەشەکردنێکی بەردەوامی هەبووە، کە لە ئاکامی هەستکردنێکی دوولایەنییەوە سەریهەڵداوە. لەلایەکەوە تەماعی گەورە و لەلاکەی دیکەوە دەستەڵات نەبەزەکەی .... هەڵقوڵانی خوێنی لاوێتی زوو لە ئەودا و لە تەمەنی هەژدەسااڵیدا بوو بە حەز و ئارەزووی بۆ ئەدەب. لە وزە و شێواز یان داستانەکاندا جۆرە ڕزگاربوونێکی لە کردەوە توندوتیژەکان یان ئەو سۆزانەی ئەشکەنجەیان دەدا دۆزییەوە."[٦٨] لەم بەندەدا کەسایەتییەکی ئاڵۆزی هەرزەکارێک بۆ چەند ئارەزوویەکی سەرەتایی، وەکو (جۆو) زانایەکی کیمیا لە شتێکی ئاڵۆز چەند توخمێکی سادە دادەنێت، گەڕاوەتەوە. شتە دراوەکان لەسەرەتاوە تەماعی گەورەن، پێویستیان بە کردەوە توندوتیژەکان و هەستکردنە قۆڵەکەی هەیە؛ کاتێک ئەم توخمانە یەکدەگرن گەشەکردنێکی هەمیشەیی دروستدەکەن. بەوجۆرەی بۆرگێت ئاماژەی بۆ دەکات، لەچەند دێرێکیدا، کە داماننناون، گەشەکردنەکە لەسەر هەڵبژاردنێکی شارەزایانەی خوێندنەوە و دەربڕین لە ڕۆماندا بەرجەستەبوو. لێرەدا سەرچاوەی دەرونێکی ئەدەبخواز دەبینین.

ئەم شیکردنەوە سایکۆلۆجییە لەو پاشخانەوە دەستپێدەکات. کە فاکتۆری تاکەکەس لە دوو ڕیانەی یاسا هەمەکی و ڕووتکراوەکانەوە دەکەوێتەگەر. ئەو فاکتۆرەی دەبێت باسبکرێت، کە لێرەدا ویستی ئەدەبی (فلوبێرت)ە، لەنێو ئارەزووە ڕووتکراوەکاندا تواوەتەوە، کە لە ژیانی سادەی هەموو لاوێکدا دەدۆزرێنەوە. تەنیا پێکەوە بەستنی ئارەزوەکان لەم هەوڵدانەدا کۆنکرێتییە؛ لەنێو خۆیاندا نموونەی ئەگەرەکانن. کەوابوو، لەم گریمانەیەدا ئەوەی ڕووتکراوەیە پێش شتە کۆنکرێتییەکان دەکەوێت. شتە کۆنکرێتەکەش لە ڕووتکراوەکان پێکهاتوە؛ تاکەکەس دوو ڕیانی نەخشەیەکی هەمەکییە. بێجگە لە بێهودەیی لۆجیکمەندانەکەی ئەم ئاکامە، لەنموونە هەڵبژاردووەکەماندا، لە پرۆژەی تاکە کەسایەتی تێناگەین. لەڕاستیدا هەستکردنێکی قوڵ، وەکو نموونەیەکی هەمەکی شاردراوەتەوە و بووە بە کەناڵێک بۆ سەرهەڵدانی پێویستی نوسین. ئەمەش ئەو داواکارییە نییە فلوبێرت دەیخوازی؛ بەپێچەوانەوە، ئەمە ئەوەیە، کە پێویستە باسبکرێت. بێگومان، کەسێک دەتوانێت هەزار بارودۆخی دیکە دیاریبکات، گرنگ نییە ئێمە بیاننناسین یان نا، کە پێویستییەکەیان بۆ ئەو کردەوەیە هێناوەتەکایەوە.

بەاڵم ئەمە لە سەرەتاوە وازهێنانە لە گەڕان بەدوای شتە نەزانراوەکاندا. هەروەها ئەم میتۆدە تاکەکەسی ڕووت، کە خۆیەتی فلوبێرت وازیلێهێناوە و بووە بە بارودۆخە دەرەکییەکانی ژیانی، ڕەتدەداتەوە. دواجاریش، نامەکانی فلوبێرت دەیسەلمێنن، ئەو پێش قەیرانەکانی تەمەنی هەرزەکاری و لە منداڵییەوە ئارەزووی بۆ نوسین ئەشکەنجەیداوە.

لە هەموو قۆناخێکی باسکردنەکەی سەرەوەدا توشی بۆشایی دەبین. بۆچی تەماع و هەستکردن بە دەستەاڵت لای فلوبێرت لە جێگەی چاوەڕوانیکردنێکی ئارام

---

٦٨ ئەمە بەندەیکە لە توێژینەوەی پۆڵ بۆرگێت لەسەر سایکۆلۆجی فلۆبێرت.

یان ئۆقرەنەگرتنێکی ڕەشـــبینانە گەشەکردن دروستدەکات؟ بۆچی گەشەکردنەکە بە زۆر خۆی دەسەلمێنێت؟ یان بۆچی گەشەکردنەکە لە کۆتایی بەندەکەدا کتوپڕ دەردەکەوێت؟ بۆچی گەشەکردنەکە لە جێگەی پەنابردن بۆ توندوتیژی یان داوێن پیســـی هێمایانە ڕێگایەکی دیکە هەڵدەبژێرێت؟ بۆچی فلوبێرت بوو بە نوســـەر و نەبوو بە هونەرمەندی شـــێوەکاری یان مۆسیقازان؟ ئەو دەیتوانی هیچ ڕێگەیەکی هونەری هەڵنەبژێرێت (بۆنموونە ڕێگەی سۆفیگەریش هەیە). فلوبێرت لە شوێنێکدا دەنوسێت، "دەمتوانی ببم بە ئەکتەرێکی گەورە". بۆچی نەیتوانی ئەم کارەبکات؟ بەکورتییەکەی، ئێمە لە هیچ تێنەگەیشتوین؛ تەنیا زنجیرەیەک ڕووداو یان کلاّفەیەک ئارەزوومان بینیوە بە چەک و تفاقەوە بەرجەستەدەبن و بێ ئەوەی بزانین لە کوێوە سەریان هەڵداوە.

گۆرانکارییەکان، پێکهاتنەکان و شێوەگۆڕکێ لە ئێمە شاردراونەتەوە.

بەشێوەیەکی ئەزمونی ســـتەمێکی سنوردار بۆ ڕووداوەکان دیاریدەکەین، کە لەڕاســـتیدا شـــوێنکەوتنی ڕووداوەکان لەنێو خۆیاندا (وەکو پێویستی کارکردن لە تەمەنی لاوێتیدا پێش پێویستی نوسین دەکەوێت) نەزانراوە.

هێشـــتا بەمە دەوترێت سایکۆلۆجی! هەرچ ژیاننامەیەک دەکەیتەوە ئەم باسەی تێدادەدۆزیتەوە، کە ڕووداوە دەرەکییەکان و شـــتە ئەندێشـــاوییەکان بە بتەکانی ســـەردەکەمان دادەنێت و دەیانبەســـتێت بەمیرات، فێربـــوون، ژینگە و پێکهاتە فزیۆلۆجیەکانەوە. هەندێکجار، لە نوسراوێکی چاکدا پەیوەندییەکە لەنێوان ڕووداوە لەپێشتر و پاشترەکاندا یان لەنێوان دوو ئارەزووی هاوکاتیدا دامەزراوە. کاریگەرێتییان لەسەر یەکدی بەزنجیرەی سەرهەڵدانەکەیانەوە نەبەستراوەتەوە؛ هەندێکجار دەتوانین بەوجۆرەی یاسپەرز لەنێو نوسراوەکەیدا لەسەر سایکۆپاتەلۆجی تێدەگات ئێمەش تێیبگەین. بەڵام تێگەیشتنەکە ناسینەوەی پەیوەندییە گشتییەکانە. بۆنموونە ئێمە پەیوەندی نێوان پاکژی و سۆفیگەرایەتی یان بورانەوە و دووڕوویی دەزانین. بەڵام پەیوەندی کۆنکریتی نێوان ئەو پاکژییە (دوورکەوتنە لەو ئافرەتە یان دژوەســـتان بەرانبەر جۆرە فریودانێک)و ناوەڕۆکی تاکە کەســـێک لە ژیانی ســـۆفیگەرایەتیدا نازانین؛ بەهەمانشـــێوە، پزیشکی دەروون لەگەڵ ڕۆشـــنایی خستنەسەر بونیادی گشتی وەهمەکان زوو ڕازی دەبێت و هەوڵنادات لە تاکەکەس، ناوەڕۆکی نەخۆشییە دەروونییەکان (بـــۆ ئەو مرۆڤە هەســـتەکات ئەو کەســـایەتییە مێژووییەیە نەک کەسایەتییەکی دیکە) تێبگات.

لـــە هەمووی گرنگتر، ئەم توێژینەوە "ســـایکۆلۆجییانە"ئێمە بۆ بنەڕەتە دراوە ڕوونناکراوەکان دەبات. ئەوانەش توخمی سادەی سایکۆلۆجین. گوایە، بۆنموونە، فلوبێرت "تەماعی گەورە"ی هەبووە و هەموو باسەکەی دوایی دەکەوێتە سەر بنەڕەتی ئەم تەماعە. ئەمە بەڕادەیەک دروســـتە. تەماعەکە فاکتۆرێکی کەمنەکراوەیە، کە بیرکردنەوە ڕازیناکات. کەمنەکردنەوە، لێرەدا، بێجگە لە درێژەدان بە توێژینەوەکە هۆیەکی دیکەی نییە. زانا سایکۆلۆجییەکە لەو شوێنانەدا، کە دەوەستا فاکتۆرەکەی

بەردەمیشـــی دەبوو بە شتێکی ســـەرەکی دراو. لەبەر ئەمەش کاتێک توێژینەوە سایکۆلۆجییەکان دەخوێنینەوە دڵگران دەبین و ڕازیماننەکەن. تەماشاکە، ئێمە بە خۆمان دەڵێین، "فلوبێرت تەماعکار بوو، ئەو جۆرە مرۆڤەبوو." پرسیارکردنەکەمان پوچـــەڵ دەردەچێت، ئەگەر بڵێین بۆچی بەوجۆرە بوو؟ ئەمەش، وەکو ئەوە وایە بپرســـین بۆچی مرۆڤێکی باڵابەرزی قژ زەرد بوو؟ هەڵبەتە دەبێت لە شـــوێنێکدا توێژینەوەکەمان بوەستێنین؛ ئەمەش هەڵکەوتی هەموو هەبوویەکی ڕاستەقینەیە. ئەو بەردە قەوزەی گرتوە و بەردەکەی تەنیشتی پاکە. گوستاف فلوبێرت تەماعی ئەدەبی هەبوو، بەڵام ئەشلی برای نەیبوو. بەهەمانشێوەش دەمانەوێت خەسڵەتەکانی فســـفۆر بدۆزینەوە و بۆ بونیادە کیمیاوییەکـــە گەردیلەکانی بگەڕینینەوە. بۆچی ئەوجۆرە گەردیلانانە هەن؟ چونکە بەوجۆرە هەن. ئەمە هەموو وەڵامێکە. باسکردنی ســـایکۆلۆجی فلوبێرت، ئەگەر بگونجێت، لە ئاماژەکردن بۆ ئاڵۆزی ڕەفتارەکانی، هەستەکانی، حاڵەتە گەڕاوەکانی بۆ خەسڵەتەکان و بەراوردکردنیان لەگەڵ ئەوانەی تەنێکـــی کیمیاوی هەیەتی، کە لەو دیویانـــەوە فلوبێرت ناتوانێت تەماعی هەبێت، پێکهاتوە. هێشتا بە شاراوەیش هەستەکەین فلوبێرت تەماعەکەی دەستنەکەوتوە. ئەو شتێکی واتا بەخشە؛ کەوابوو سەربەستە. میرات، کەلتوری بورژوازی و فیربوونی، وەکو دەمارگیری مەزاجی ناخرێنە سەری. دەمار واتابەخش نییە؛ مادەیەکی لینجە، کە دەکرێت باســـبکرێت و خەســـڵەتی بەرزێتی نییە؛ خـــۆی تێپەڕناکات تاکو لە واتـــای بوونی خۆی تێبـــگات. لەژێر هیچ بارودۆخێکدا دەمـــار زەمین بۆ واتاکەی خـــۆی دانامەزرێنێت. لە ڕوویەکەوە، تەماعـــی فلوبێرت، وەکو هەموو هەڵکەوتنی فاکتۆرەکان، فاکتۆرە. دروستیشە، کە ناتوانین بەودیوی بگەین، بەڵام لە ڕوویەکی دیکەوە خۆی دروستدەکات. ئێمەش دەمانەوێت شتێکی دیکە لەودیوی بدۆزینەوە. شـــتێک، وەکو بڕیاردانێکی ڕادیکاڵ، بەبێ ئەوەی واز لە خەســـڵەتی هەڵکەوتنی بهێنین ببێت بە شتێکی بێ درۆی کەمنەکراوی دەرووبی.

ئەوەی دەمانەوێت دەستمان بکەوێت و کەس نەیداوینەتێ شتێکی کەمنەکراوەی بێ درۆیە؛ ئەو شـــتە کەمنەکراوەیەیە، کە کەمنەکردنەوە تیایدا بەڵگە نەویســـتە و ئاکامێـــک نییە دەرووبناس دایمەزراندبێت. ئەم داواکارییەش لە ئاکامی گەڕانی بەردەوام بە شـــوێن هۆدا پەیدا نابێت، کە بـــە گەڕانەوەیەکی بەرەودوای نەبڕاوە دادەنرێت و هەندێکجار، وەکو توێژینەوەی هۆشەکی دەبینرێت. هەروەها ئەو پرسیارە ســـاوایەش نییە لەبارەی "چونکە"وە دەکرێت و لەوە زۆرترییش نالێین "بۆچی؟" بەپێچەوانـــەوە، داواکارییەکەمان لەســـەر تێگەیشـــتنێکی پێش-ئۆنتۆلۆجییانەی ڕاستەقینەی بوونی مرۆڤ ڕادەوەستێت. بە ڕەتدانەوەی ئەو بۆچوونەوە بەستراوە گوایە دەکرێت بوونی مرۆڤ شـــیبکرێتەوە و بە شـــتە دراوەکان دابنرێت. بکرێت بەو ئارەزووە دیاریکراوانەی خۆ پشـــتیوانیان دەکات و وەکو خەســـڵەتەکانی نێو بابەتێـــک تەماشـــادەکرێن؛ ئەگەر بەم جۆرەش لە ڕاســـتەقینەی مرۆڤ تێبگەین هێشتا پێویستە خاوەنی هەڵبژاردن بێت: ئەگەر فلوبێرت ئەو مرۆڤە بێت خۆشمان دەوێت یان ڕقمان لێیە، زەم یان ستایشی بکەین، کە نوێنەرایەتی کەسانی دیکە

دەکات و ڕاستەوخۆ بەو ڕاستییەی، کە هەیە لە بوونمان دەدات، لە بنەڕەتدا ئەو جەوهەرەیە، کە ئەم ئارەزووانەی تێدا نییە؛ قوڕێکی بێ شێوەیە و دەبێت خەسڵەتەکان وەرگرێت یان بۆ کڵاڤەیەک لەم هاندەرانەی دەگەڕێنینەوە.

لەهەردوو حاڵەتەکەدا بوونی مرۆڤ ونەدەبێت؛ ئێمە کەسێک نادۆزینەوە، کە ئەم یان ئەو ئەزمونەی بەسەرداهات؛ لە تەماشاکردنمان بۆ کەسێک توشی جەوهەرێکی مێتافیزیکی ناکۆک و بێسود دەبین یان ئەو بوونەی دەمانەوێت بیناسین لەنێو تۆزی دیاردەکاندا ونەدەبێت و پەیوەندییەکانی دەرەکی دادەمەزرێن. بەڵام ئێمە لە هەوڵدانمان بۆ تێگەیشتن لە بوونی کەسێکی دی نامانەوێت بە بیرۆکەی جەوهەر بگەین، کە نامرۆڤانەیە. دواجاریش، لەڕاستیدا ئەو بوونەی دەمانەوێت بیناسین لەنێو تۆزەکەدا وننابێت و یەکێتییەکەش لەنێویدا دەدۆزینەوە.

جەوهەر هەبوویەکی کارتۆنی هەیە و ئەوەی بوونەکە هەیەتی، خۆشەویست یان قێزلێکراو، ستایشکراو یان لۆمەکراو بەکورتی کەسایەتییەکەیە. ئەو یەکێتییەی لە بوونی مرۆڤدا دەمانەوێت بیدۆزینەوە یەکێتییەکی سەربەستە و دوای ئەو فرە لایەنییەش پەیدا نابێت، کە دەبێ یەکبگرن. بوون بۆ فلوبێرت و هەموو ئەوانەی ژیاننامەیان دەنوسنەوە یەکگرتنە لەنێو جیهاندا. یەکگرتنە کەمنەکراوەکەی دەمانەوێت بیدۆزینەوە، کە خودی فلوبێرتە، دەمانەوێت نوسەری ژیاننامەکانیش باسبکەین، یەکگرتنی پڕۆژە بنەڕەتییەکەیە. ئەو یەکگرتنەیە، کە لەنێو بوونێکی ڕەهای نا-جەوهەرییدا خۆی بۆ ئێمە دەردەخات. کەوابوو، دەبێت ئەو شتە کەمنەکراوانە بدۆزینەوە و بیانکەین بە پێوەر و سەرەتای گەشتەکەمان نەک لە ئاستیدا ڕاوەستین و بە بەڵگەنەویست بیانخوێنینەوە و کۆتایی بە توێژینەوەکەمان بهێنین.

بەتایبەتی، نابێت کەسەکە لەسەر ئارەزووەکانی پێکبهێنین. (سپینۆزا)ش ئاگادارمان دەکات، کە جەوهەر کۆی شێوازەکانی نییە. هەریەکێک لە ئارەزووەکان شتێکی کەمنەکراوەیە، هەڵکەوتێکی بێهودەیە و بێهودەش مامەڵە لەگەڵ هەموگیری ڕاستەقینەی مرۆڤایەتیدا دەکات. ئەگەر بڵێم یەکێک لە هاوڕێکانم حەزی لەسەوڵڵێدانە، ئەوا من توێژینەوەکەم لەوێدا دەوەستێنم. لەلایەکی دیکەوە، فاکتۆرێکی هەڵکەوتوو دادەمەزرێنم، کە هیچ شتێک باسیناکات و هەرچەندە لە ئاکامی بڕیاردانێکی سەربەستەوە پەیدابووە، سەربەخۆ نییە. من ناتوانم ئارەزووی سەوڵڵێدان بە پرۆژەیەکی بنەڕەتی (پیرۆ) دابنێم؛ لە پلەی دووەمدا دادەنرێت و لە شتێکی دیکەوە وەرگیراوە. ئەوانەی وێنەی کەسایەتییەکمان بۆ دەکێشن لەگەڵ دانانی هێڵەکانیاندا دەریدەخەن، کە هەریەکێک لەو هێڵانە یان ئارەزووانە پەیوەندییەکی دەرەکی و هەڵکەوتووی بەوانی دیکەوە هەیە. ئەوانەی دەیانەوێت ڕاڤەی ئەم پەیوەندییە بکەن شوێن بۆچوونەکەی کۆمت دەکەون، کە بە "ماتریالیزم" ناوزەدیکرد؛ ئەویش ڕاڤەکردنی شتە بەرزەکانە لە شتە بچوکەکانەوەیە. هەندێک، بۆنموونە، دەڵێن، ئەو بابەتەی لێیدەکۆڵینەوە کەسێکی وەرزش کارە، حەزی لە ڕاهێنان و مەشقێکی زۆرە، هەروەها حەزی لە وەرزشی نێو مەیدانی کراوەیە. بە

دوورکەوتنەوە لە باسە گشتییەکان و نزیکبوونەوە لە شتە وردە دیاریکراوەکان دەیەوێت ئارەزووەکە دەستنیشان بکات، کە بەرانبەر شتەکانی دیکە، وەکو پەیوەندی نێوان جۆری بچوک و گەورەی ئاژەڵناسی، ڕادەوەستێت. ئەو توێژینەوە سایکۆلۆجییەی نایەوێت لە پڕا ڕاوەستێت، هەندێکجار پەیوەندی نێوان ئەو شتانەی پێکەوە یان دوای یەکدی سەرهەڵدەدەن باسدەکەن و پۆڵینیان دەکات. باسکردنی پیرۆ، وەکو کەسێک حەزی لە سەوڵڵیدانە دەکەین بە یەکێک لە ئەندامانی ئەو وەرزشکارانەی حەزیان لە وەرزشی نێو مەیدان نییە و خێزانەکەشی بەگشتی بە وەرزشەوە دەبەستینەوە. ئەگەر وەرزش بە ئارەزوو بۆ ڕێکەوت پێناس بکەین شتی گشتی زۆرتر دەدۆزینەوە و بەسەر ئەودا دەیانسەپێنین. ئەم جۆرە باسەش لە دانانی جۆری ڕووەکەکان لە خانەی جیاوازدا دەکات، کە زانا کۆنەکان پەیڕەویان دەکرد؛ لەشتە گشتییە ڕووتکراوەکانەوە بۆ شتە دیاریکراوە کۆنکرێتییەکان دەڕوات. لەپێشدا ئارەزووی وەرزشکردن بەگشتی هەبوو، دوایی ئەو ئارەزووە بوو بە ئارەزووکردن لە سەوڵڵیدان، ئەویش دەبێت بە ئارەزووکردنی سەوڵڵیدان لەنێو جۆگەیەک ئاوی دیاریکراودا و لە بارودۆخ و وەرزێکی دیاریکراودا.

چۆن بزانین ئارەزووکردن بۆ سەوڵڵیدان ئارەزووی سەوڵڵیدانە؟ ئایا ئێمە ناڵێین دەکرێت کەمیبکەینەوە بۆ ئەوەی هەیە؟ زانایانی ڕەوشت ڕوونیانکردۆتەوە چۆن ئارەزوو بە مەبەستەکانی ئەودیو خۆی دەگات. پاسکاڵ لەو باوەڕەدابوو لە کارەکانـدا، بۆنموونە ڕاوکردن یان یاری تێنس پێویستییەک بە لادان هەیە. بە دیدی ئەو، لە هەموو چالاکییەکدا واتایەکی بەرز هەیە، کە ئاماژە بۆ ڕاستەقینەی مرۆڤ و بارودۆخی دەکات. بەهەمانشێوە، ستێندالّ، لەگەڵ پەیوەندییەکەشی بە وانەی خاوەنی ئایدۆلۆجین و پرۆست ڕوونیدەکەنەوە، کە خۆشەویستی و غیرە بۆ ئارەزووکردنی خاوەنێتی تاکە ئافرەتێک کەمناکرێنەوە. بەڵکو ئەو ئارەزووانە دەیانەوێت هەموو جیهان لە ڕیگەی بوونی ئافرەتێکەوە داگیربکەن. ئەمە واتای "بەشوشەکردن"ە لای ستێندالّ و لەبەر ئەم هۆیەشە خۆشەویستی بۆ ئەو شێوازێکی بوونە لەنێو جیهاندا. خۆشەویستی پەیوەندییەکی بنەڕەتی بوون-بۆ-خۆیە لەگەڵ جیهان و بوونی خۆیدا لە ڕێگەی تاکە ئافرەتێکەوە؛ ئافرەت نوێنەرایەتی لەشێک دەکات لەنێو سوڕانەوەکەدا دانراوە. دەشێ تەواوی ئەم شیکردنەوانە یان هەندێک لایەنی دروست بن؛ لەگەڵ ئەمەشدا ئێمە لە ئاستی میتۆدەکەدا توشی گومان دەکەن. بەهەمانشێوە، ڕۆماننوسە کاسۆلیکەکان ڕاستەوخۆ لە خۆشەویستییەکی پاکدا دەبینن، کە مرۆڤ ڕوو لە خوا دەکات. دۆن ژوان "بۆ هەمیشە نەیدەتوانی تێر بێت" و لە تاوانەکانیدا "خوا لە هیچ شوێنێک نەبوو." لێرەدا پرسیارەکە سەبارەت دۆزینەوەی شتێکی گشتی و ڕووتکراوە لەودیو شتە کۆنکرێتییەکانەوە نییە؛ هاندەری ڕوو لە خوا کردن، وەکو ڕووکردن لە ئافرەتێک کۆنکرێتییە. هاندەر تاکەکەسی و تایبەتە. بەوجۆرەی (بۆرگێت) شیدەکاتەوە، بۆنموونە، باسی پێکهێنانی تاکەکەس لە ڕێگەی کۆکردنەوەی پێوەرە گشتییەکانەوە، هاندەرەکە پێویستی نوسین و نوسینی پەرتووکێکی تایبەتمان بۆ دەرناخات، بەڵکو پێویستی

چالاکییەکە بەگشتی دەدۆزێتەوە . ڕەتدانەوەی بیردۆزەی قوڕە شێلراوەکە و کلاّفەی هاندەرەکان دەبێتە هۆی دۆزینەوەی تاکەکەس لە پرۆژە سەرەتاییەکەیدا، کە بوونی ئەو پێکدەهێنێت. ئەمەش کەمنەکردنەوەی ئاکامەکە دەکات بە بەلّگەنەویست نەک لەبەر ئەوەی هەژارترین و ڕووتکراوەترینە بەلّکو دەوڵّەمەنتر نییە . دەرک کردنەکە هەمووی تاکە کەسەکەی لەگەلّدا دەبێت.

گرفتەکە لەم خالاّنــەدا دەردەکەوێت: ئەگەر لــەو باوەڕەدابین، کە تاکەکەس بوونێکی هەمووگری هەیە، ئەوا ناتوانین هیچ بخەینە سەربوونی یان بوونی بە دانانی حەزە جیاوازەکانی دابنێین، کە ئێمە لە ئەزمونەکانمدا دۆزیمانننەوە . بەپێچەوانەوە، لە هەر یەکێک لەو حەز و ئارەزوانەدا کەســەکە تەواوی بوونی خۆی دەردەبڕێت. هەلّبەتە لە گۆشــەیەکی جیاوازەوە یان بەوجۆرەیە جەوهەرەکەی ســپینۆزا خۆی لەنێو خەســلّەتەکانیدا دەردەخات. ئەگەر ئەمە دروســتبێت، لەنێو هەریەکێک لە ئــارەزوەکان یان هەلّوێســتێکدا واتایەکی بەرز دەدۆزینەوە . غیرەی کەســێک لە ڕۆژێکی دیاریکراودا و بەرانبەر ئافرەتێک ڕۆشنایی دەخاتە سەر ڕاڤەکردنی هەموو پەیوەندییەکانی[ئەو کەسە]لەگەلّ جیهاندا. ئەو هەلّوێستە ئەزمونگەرییە دەربڕینە بــۆ "هەلّبژاردنی ڕەفتارێکی ئاگامەندانە ." ئەمەش هیچ لایەنێکی شــاراوەی نییە . ئەگەر ئەزمونەکە ئامارْە بۆ هەلّبژاردنی ڕەفتارێکی ئاگامەندانە بکات ئەوا ئەمەش لەبەر ئەوەیە کە[ڕەفتارەکە]خودی هەلّبژاردنەکەیە . بێگومان، خەسلّەتی ڕەفتارێکی ئاگامەندانە، کە لەدواییدا باســیدەکەین، واتایەکی بەرزە بۆ هەموو هەلّبژاردنێکی ئەزمونــی و کۆنکرێتــی. بە هیچ جۆرێک لایەنی نا-ئــاگا کاری تێناکات؛ تەنانەت شتیکی ئۆنتۆلۆجی پێویستداریش پێش هەلّبژاردنە ئەزمونییەکە ناکەوێت. ئەگەر من سەوڵّلێبدەم بێجگە لە بوونم، وەکو کەسێک سەوڵّلێدەدات لێرە و لە شوێنێکی دیکە هیچ نیم. ئەم پرۆژەیە، کە هەموو بوونم دەردەخات هەلّبژاردنە بنەڕەتییەکەم لەنێو بارو دۆخێکی تایبەتیدا دەردەبڕێت؛ بێجگە لە هەلّبژاردنی هەموو بوونم هیچی دیکە نییە . لەبەر ئەمەشــە دەبێت میتۆدێک هەبێت واتا بنەڕەتییەکەی پرۆژەکە، کە نهێنی تاکە کەســەکەیە لەنێو جیهاندا جیاکاتەوە . بــە بەراودکردنی ئارەزووە جۆراوجۆرەکانی تاکە کەســێکیش پرۆژە بنەڕەتییەکە دەدۆزینەوە، کە دەبێت بە زەمینەیەکی هاوبەشیان نەک بە کۆکردنەوەی هەموویان؛ هەریەکێک لە ئارەزووەکان نوێنەرایەتی هەمووی بوونی کەسەکە دەکات.

بەوشێوەیەی بوونی مرۆڤەکان نەبڕاوەیە ئەگەری پرۆژەکانیش نەبڕاوەن. ئەگەر یەکێک لە خەســلّەتەکان بناسین و لەنێو کاتیگۆری گەورەتردا ڕیزیبکەین باشترە لە حالّەتە ئاســانەکانەوە توێژینەوەکەمان لەســەر تاکە کەسەکە دەستپێبکەین. لە توێژینەوەکەماندا شــوێن ئەم یاســایە دەکەوین؛ تەنیا لە ئاســتی بەلّگەیەکی کەمنەکراوەدا بوەســتە؛ واتە، لەو باوەڕەدامەبە بە پرۆژە سەرەتاییەکە گەیشتویت تاکو کۆتایی پرۆژەکە خۆی، وەکو بوونی ئەو بابەتەی لێیدەکۆلّیتەوە، دەرنەخات. لەبەرئەم هۆیەشــە ناتوانیــن لەبەردەم خانەدانی "پرۆژەی ڕەســەن" و "پرۆژەی ناڕەسەن"ی هایدیگەردا کۆتای بە توێژینەوەکەمان بهێنین. هەرچەندە ئەم ڕیزکردنە

ڕەهەندێکی ڕەوشتی هەیە و لە چەمکە بەکارهێنراوەکانیشدا دەردەکەوێت، پەیوەندی بە هەڵوێستی (خۆ)وە لەگەڵ مردندا هەیە. ئەگەر مردن بۆ سەرهەڵدانی دووداڵی ببێتە هۆکار، لە ئاکامیشدا ئێمە دەبێت خۆمان لە دەست دووداڵی ڕزگار بکەین یان بە بڕیاردانەوە بازدەینە نێوی. ڕاستییەکی سادەیە ئەگەر بڵێین ئێمە لەپێناوی ژیاندا ئەوکارە دەکەین. لە ئاکامدا، دووداڵی لەبەردەم مردندا و بڕیاردانەکە یان هەڵهاتنەکەمان ڕووەو بوونێکی ناڕەسەن نابێت بە پڕۆژەیەکی بنەڕەتی لە بوونماندا. تەنیا لەسەر بناخەی پڕۆژەی بنەڕەتی ژیان لە واتاکەی تێدەگەین؛ ئەویش هەڵبژاردنی بنەڕەتی بوونی خۆمانە. کەوابوو، دروستە هەموو جارێک ئاکامەکانی ڕاڤەکردنەکەی هایدیگەر تێپەڕبکەین و ڕووەو پڕۆژەیەکی بنەڕەتی بڕۆین. نابێت پڕۆژە بنەڕەتییەکە ئامازە بۆ شتێکی دیکە بکات و پێویستە وەکو خۆی بناسرێت. نابێت پەیوەندی بە ژیان و مردنەوە یان خەسڵەتێکی دیاریکراوی بارودۆخی مرۆڤەوە هەبێت؛ پڕۆژەی بنەڕەتی بوون-بۆ-خۆ تەنیا ڕوو لە بوونی[بوون-بۆ-خۆ] دەکات. پڕۆژەی بوون یان ئارەزووی بوون لەنێو لایەنە جیاوازە سایکۆلۆجییەکان و هەڵکەوتە ئەزمونییەکاندا نییە؛ لەڕاستیدا لە بوونی بوون-بۆ-خۆ جیاناکرێتەوە. بوون-بۆ-خۆ ئەو جۆرە بوونەیە، کە لە بوونیدا پرسیاکردن، وەکو پڕۆژەی بوونی هەیە. بۆ بوون-بۆ-خۆ بوون ئەوەیە خۆی لە ڕێگەی ئەگەرەکانەوە، کە دەبن بە بەها، بناسێت. پێناسەی ئۆنتۆلۆجییانەی بوون-بۆ-خۆ ئەوەیە، کە ئەم بوونە کەمییە. ئەگەریش کەمییە لەم بوونەدا. بەوجۆرەی ئەم بوونە لە هەموگیری بێبەشە بەهاش بووە بە دێوە زمەی

لە کەرتی دووەمی ئەم نوسراوەدا باسمانکرد، کەمی سەربەستییە. بوون-بۆ-خۆ خاوەنی هەڵبژاردنە چونکە کەمی لە بوونیدایە؛ سەربەستی و کەمی یەک شتن. سەربەستی شێوازێکی کۆنکرێتی بوونی کەمییە لە بووندا. لەبۆچوونێکی ئۆنتۆلۆجییانەوە، بەها و ئەگەری بوون سنوری ناوەکی کەمین، کە تەنیا وەکو کەمی بوون دەتوانێت هەبێت یان سەرهەڵدانی سەربەستی ئەگەرەکە دیاریدەکات و دەوری بەهاکەشی دەدات.

لێرەوە زۆرتر هەنگاو نانێین، بەڵام شتە کەمنەکراوە بەڵگە نەویستەکەمان بە گەیشتن بە پڕۆژەی بوون بینیوەتەوە؛ لەبەر ئەمە مەحاڵە بوون تێپەڕبکەین. هەروەها جیاوازیش لەنێوان پڕۆژەی بوون، ئەگەر و بەها لەلایەک و بوونیش لەلاکەی دیکەوە نییە. لە بنەڕەتدا مرۆڤ ئارەزووکردنە بۆ بوون. بوونی ئارەزووکردنەکەش لەسەر ئیندەکشنی ئەزمونگەرانە دانامەزرێت؛ ئاکامی باسکردنێکی لەپێشتری بوونی بوون-بۆ-خۆیە چونکە ئارەزوو کەمییە و بوون-بۆ-خۆ ئەو کەمییەی لە بوونیدا هەڵگرتوە. پڕۆژە بنەڕەتییەکەی لە ئەزمونەکاندا دەبینرێت، کەوابوو، پڕۆژەی بوونە؛ یان، هەریەکێک لە ئەزمونەکان لەگەڵ پڕۆژە بنەڕەتییەکەدا هەیە. بۆ فرۆیدیش بە پەیوەندییە ئاڵۆزەکە و بنەڕەتی (لبیدۆ)وەیە. ئارەزووی بوونیش شتێکی لەپێشتر بۆ بوونی خۆی نییە. هیچ شتیک پێش دەربڕینە هێماییەکە ناکەوێت، کە ئارەزووە

کۆنکرێتییەکان دەدۆزێتەوە. لەسەرەتاوە، یەکجۆر ئارەزووی بوون پەیدا نابێت و دوای ئەو هەزار هەستکردن سەرهەڵدەن، بەڵکو ئارەزووی بوون هەیە و خۆی لەنێو غیرەکردن، تەماع، خۆشەویستی بۆ هونەر، ترسنۆکی، ئازایەتی و هەزار جۆر دەربڕینی هەڵکەوتوی دیکەدا بەرجەستە دەکات.

ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی لەڕێگەی تاکە کەسێکەوە بۆ ئێمە ئاشکرا دەکات. ئێمە بابەتی ئارەزووەکە لەپێشدا دەناسین. بوون-بۆ-خۆ ئەو بوونەیە، کە کەمی لە بوونیدایە. ئەو کەمییەی بوون-بۆ-خۆ هەیەتی بوون-لەنێو-خۆیە. بوون-بۆ-خۆ، وەکو لەناوبەری بوون-لەنێو-خۆ سەرهەڵدەدات. ئەم لەناوبردنە پڕۆژەیە بەرەو بوون-لەنێو-خۆ. بوون-بۆ-خۆ لەنێوان بوونە-لەنێو-خۆ لەناوبراوەکە و بوونە-لەنێو-خۆی ناوپڕۆژەکەدا هیچ نییە. کۆتایی و ئامانجی لەناوبردنەکە، کە منم دەبێت بە بوون-لەنێو-خۆ. کەوابوو، ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی ئارەزووە بۆ بوون-لەنێو-خۆ. بەڵام، ئەو بوون-لەنێو-خۆیەی ئارەزوومەندە هەڵکەوتنێکی ڕووت نییە یان لەنێو-خۆیەکی بێهودە نییە. لە هەموو ڕوویەکەوە لەگەڵ ئەو بوونەی لەناویدەبات بەراود دەکرێت.

لەناوبردن، وەکو بینیمان، شۆڕشی بوون-لەنێو-خۆیە بۆ لەناوبردنی بوونی خۆی دژی هەڵکەوتن. کاتێک دەڵێین بوون-بۆ-خۆ بە فاکتۆرەکانییەوە دەژی، وەکو لەو بەشەدا باسی لەشمان کرد، ئەو واتایە دەبەخشێت، کە لەناوبردن بۆ دۆزینەوەی بوونی خۆی کارێکی پوچەڵی بوونە. هەروەها دوورکەوتنەوەیە لە دامەزراندنی ئەو بوونەی نەبوون دەهێنێتە بوونییەوە. ئەو بوونەی بابەتی ئارەزووی بوون-بۆ-خۆ دروستدەکات بوون-لەنێو-خۆیە، کە دەتوانێت ببێت بە بناخە بۆ بوونی؛ واتە، پەیوەندییەکەی لەگەڵ فاکتۆرەکەیدا لە پەیوەندی نێوان بوون-بۆ-خۆ و هاندەرەکانی دەچێت. لەسەرو ئەمەوە، بوون-بۆ-خۆ، کە ڕەتدانەوەی بوون-لەنێو-خۆیە، ناتوانێت ئارەزوویەکی سادە و ڕووتی بۆ گەڕانەوە بەرەو بوون-لەنێو-خۆی هەبێت. لێرەدا، ئێمەش لەگەڵ هیگڵدا دەڵێین، ڕەتدانەوەی ڕەتدانەوە بۆ خاڵی سەرەتا نامانگەڕێنێتەوە. ئەوەی بوون-بۆ-خۆ لە بوون-لەنیو-خۆ داوادەکات، هەمووی نا-هەمووی "بوون-لەنێو-خۆ لەناوبراوەکەیە لەنێو بوون-بۆ-خۆدا." بە واتایەکی دیکە، بوون-بۆ-خۆ، ئەو بوونەی هەیە، دەکات بە پڕۆژە. ئەوەش وەکو ئەو بوونەیە، کە هێشتا نییە و ئەوەش نییە، کە ئێستا هەیە. ئەو، کە ئاگامەندییە، دەیەوێت چارەنوسێکی نەبراوەی، وەکو بوون-لەنێو-خۆی هەبێت. وەکو لەناوبەرێکی بوون-لەنێو-خۆ و داگیرکەرێکی هەمیشەیی هەڵکەوتنەکان و فاکتۆرەکان دەیەوێت ببێت بە بناخەی بوونی. لەبەر ئەم هۆیەشە ئەگەر بەگشتی، وەکو کەمی بوون-بۆ-خۆ دەکرێت بە پڕۆژە تاکو ئەم بوونە ببێت بە بوون-لەنێو-خۆ. بەهای سەرەکی ئەم پڕۆژەیە بوون-لەنێو-خۆی-بوون-بۆ-خۆیە؛ واتە، ئاگامەندی دەیەوێت بە ڕێگەی ئاگامەندییە ڕەوانەکەی، ببێت بە بناخەی بوون-لەنێو-خۆی بوونی.

ئەم وێنەیە بە بوونی خوا ناوزەددەکەین. کەوابوو، چاکترین ڕێگە بۆ تێگەیشتن لە پڕۆژە بنەڕەتییەکەی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی لەوێدایە بڵێین مرۆڤ دەیەوێت ببێت بە خوا. گرنگ نییە ئایینەکان لەسەر چ جۆرە ئەفسانەیەک دامەزرابن، خوا، لەپێش هەمووشتێکدا، "بۆ دڵ ڕەواتایە" چونکە بە کۆتایی پڕۆژە بنەڕەتییەکەی بوون دادەنرێت.

ئەگەر مرۆڤ تێگەیشتنی پێش ئۆنتۆلۆجییانەی بۆ بوونی خوا هەبێت، جێگەی سەرسوڕمان نییە و دەستەڵاتێکی کۆمەڵایەتیش بە خۆی نادات. خوا، بەها و دواکۆتایی بەرزێتی نوێنەرایەتی سنورێکی هەمیشەیی دەکات، کە مرۆڤ دەیناسێت. بوون بە مرۆڤ گەیشتن بە بوون بە خوایە یان مرۆڤ لەبنەڕەتەوە ئارەزووی بوون بەخوایی دەکات. دەشێ ئەو پرسیارەش بکرێت، ئەگەر بوونی مرۆڤ لەنێو جیهاندا بوون بێت بەرەو خوایەتی یان سنوری خۆی، ئەگەر ئەو بوون بەخوا هەڵبژێریت، چی بەسەر سەربەستی دێت؟ چونکە سەربەستی بێجگە لە هەڵبژاردنی ئەگەرەکان چی دیکە نییە. بەڵام لێرەدا، دەردەکەوێت پڕۆژەی سەرەتایی بوون بە خوا، کە پێناسەی بوونی مرۆڤ دەکات، لە بوونی "سروشت" یان "جەوهەر" بۆ مرۆڤ نزیک دەبێتەوە. وەڵامی پرسیارەکەش ئەوەیە، کە لە کاتێکدا واتای ئارەزووەکە لە پڕۆژەی بوون بە خوادایە، دەبێت بزانین، کە ئەم واتایە ئارەزوو پێکناهێنێت؛ بەپێچەوانەوە، نوێنەرایەتی یەکێک لە کۆتاییە دۆزراوەکانی دەکات. کۆتاییەکان هەڵوێستێکی دیاریکراوی ئەزمونەکانن. شوێنکەوتنمان بە دوای ئەم کۆتاییانەدا دەورووبەری هەڵوێستەکە دیاریدەکات. ئارەزووی بوون هەمیشە ئارەزووکردنە بۆ شێوازێکی بوون. ئارەزووکردنی شێوازێکی بوونیش خۆی لەنێو واتای ژمارەیەکی زۆری ئارەزووە کۆنکرێتییەکان دەردەبڕێت، کە ژیانی ئاگامەندیمان پێکدەهێنن. لێرەدا، خۆمان لە ئاستی بونیادێکی هێمایی ئالۆزدا دەبینین. ئەم بونیادەش سێ نهۆمی هەیە. لە ئارەزووی ئەزمونیدا هێماکانی سەر بە ئارەزوویەکی بنەڕەتی و کۆنکرێتی ئاشکرادەکەم، کە بوونی تاکە کەسەکەیە و نوێنەرایەتی ئەو شێوازە دەکات، کە لەنێویدا بڕیاریداوە ئەو بوونە بێت پرسیاری لەبارەوە دەکات. ئەم ئارەزووە بنەڕەتییە دەربڕینێکی کۆنکریتانەیە لەنێو جیهاندا و لەنێو هەڵوێستێکی دیاریکراودا، تاکە کەسەکە و واتای بونیادە ڕووتکراوەکە، کە ئارەزووی بوونە بەگشتی، دەپێچێتەوە؛ دەبێت بە ڕاستەقینەیەکی مرۆڤانە و لە بوونی تاکەکەسەکەدا دابنرێت. پەیوەندییەکەی لەگەڵ کەسانی دیکەشدا ئاشکرادەکات. ئەمەش ڕێگەدەدات ڕاستی لەبارەی بوونی مرۆڤەوە نەک تەنیا تاکە کەسێک بناسین. کۆنکرێتییەکەی ڕەها، تەواوکردن و هەمووگیری بوون سەر بە ئارەزووی بنەڕەتی و سەربەستییە، کە بوونی تایبەتمەندی کەسەکەیە. ئارەزووی ئەزمونی هێمایی ئەمەیە؛ ئاماژە بۆ ئەمە دەکات و واتاکەشی لەمەوە دەردەچێت. ئارەزووی بوونیش لە فۆرمە ڕووتکراوەکەیدا

ڕاستی ئارەزوویەکی کۆنکرێتی و بنەڕەتییە، بەڵام لەسەر ڕاستەقینە ڕاناوەستێت. کە وابوو، پرۆژە بنەڕەتییەکە یان کەسەکە و ناسینەوەی سەربەستانە بۆ ڕاستی بوونی مرۆڤ (بێجگە لەو شـــتە ناجۆرانەی لە بەشی پێشوی ئەم نوسراوەدا باسمانکردن) لە هەموو شوێنێکدا لەنێو ئارەزووەکاندا هەن. لەڕێگەی ئارەزووەوە نەبێت هەستیان پێناکرێت. ئەمەش، وەکو هەستکردن بە شوێن لەڕێگەی تەنەکانەوەیە، هەرچەندە شـــوێن چەمک نییە و ڕاســـتەقینەی خۆی هەیە. یان، ئەگـــەر حەزبکەیت، وەکو بابەتەکەی هوسرڵ وایە، کە تەنیا خۆی بۆ هەڵسەنگاندن بەبێ توانەوە دەردەخات. پاش ئەم ڕوونکردنەوانە تێدەگەین، ئارەزووی ڕووتکراوەی ئۆنتۆلۆجییانە بۆ بوون نوێنەرایەتـــی بونیادی بنەڕەتی و مرۆڤانەی تاکەکەس نـــاکات؛ نابێت بەڕێگریش لەبەردەم سەربەســـتییەکەیدا. سەربەستی، وەکو لە بەشی پێشوی ئەم نوسراوەدا باســـمانکرد، لەناوبردنە. ئەو بوونەی بە سەربەســـت ناوزەدیدەکەین ئەوەیە، کە بوونی خۆی لەناودەبات. هەروەها دەزانین، کە لەناوبردن کەمی بوونە و هیچی دی نییە. سەربەســـتی، بەتەواوی، ئەو بوونەیە، کە خۆی بە کەمی دەردەخات. بەڵام مـــادام ئارەزوو کەمی بوونە ئەوا سەربەســـتی دەبێت بە ئارەزووی بوون؛ پرۆژەی بوون-بۆ-خۆیە بۆ بوون-لەنیو-خۆی-بوون-بۆ-خۆ. ئەمەش بونیادێکی ڕووتکراوەیە، کە نابێ بە سروشت یان جەوهەری سەربەستی دابنرێت. سەربەستی بوونە و ئەو بوونەش پێش جەوهەر دەکەوێت. ســـەرهەڵدانی سەربەستی کتوپڕ و کۆنکرێتییە. لەسەر هەڵبژاردنیش دانامەزرێت؛ ئەم بونیادەی باسیدەکەین ڕاستی سەربەستییە؛ واتای مرۆڤە بۆ سەربەستی.

دەگونجێت ڕاســـتی مرۆڤانـــەی تاکە کەس بە فینۆمینۆلۆجـــی ئۆنتۆلۆجییانە بدۆزینـــەوە. بۆ ئـــەم کارەش لیســـتی ئـــارەزووە ئەزمونییەکان لـــە توێژینەوە سایکۆلۆجییەکەدا دروستدەکەین. ئەمانە، بۆ فەیلەسوف، ئاماژە بۆ پەیوەندییەکان دەکەن، کە خۆیان بە شێواز و ئارەزووەکانی دیکەوە دەبەستنەوە. پەیوەندییەکی کۆنکرێتیـــش لەنێوان کەســـەکە و هەڵوێســـتەکانیدا دەردەخات، کـــە دەتوانین ئەزمونگەریانـــە پێناســـیبکەین. بەڵام بـــۆ دانانی ئارەزووەکانی تاکە کەســـەکان لەنێوخانەدا میتۆدەکان یارمەتیمان نادەن. ناتوانین پرســـیار لەبارەی ئەو شـــتە لەپێشـــترە بکەین و ئۆنتۆلۆجییانە بۆ پێشـــبینی نەکردنی کارە سەربەســـتەکە دایبنێین. لەبەر ئەمەشـــە ئەو پرســـیارە لە خۆمان ناکەیـــن. لەهەرچ حاڵەتێکدا بمانەوێت کەســـێک بکەین بە بابەتی توێژینەوەکەمان دەبێ بزانین، کە ئەو کەسە بەگشتی سەر بە ڕاستەقینەی مرۆڤایەتییە. یان، ئەگەر حەزبکەیت دەڵێین، ئەمەیە لەســـەر بناخەی ئۆنتۆلۆجـــی دادەمەزرێت. بەڵام توێژینەوە و ئاکامەکانیشـــی لە دەرەوەی ئەگەرەکانی ئۆنتۆلۆجیدان.

لەلایەکـــی دیکـــەوە، لێکۆڵینەوەیەکـــی ســـادە، ڕەوان و ئەزمونگەرانە تەنیا

کەتەلۆگەکان دەخاتە بەردەستمان و شتە کەمنەکراوە ساختەکان (وەکو، ئارەزوو بۆ نوسین، مەلەکردن، حەزکردن لە گەشت و کاری مەترسیدار، غیرەکردن و هتد) خۆیان دەسەپێنن. دانانی لیستی ڕەفتار و ئارەزووەکان بەس نییە و دەبێت چارەسەربکرێن؛ پێویستە بزانین چۆن پرسیار لەبارەیانەوە بکرێت. ئەم توێژینەوەیەش بەگوێرەی یاساکانی میتۆدێکی تایبەت دەخرێتەگەر و بە سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی ناوزەدیدەکەین.

بنەمای ئەم سایکۆلۆجییە شیکارییە ئەوەیە، کە بوونی مرۆڤ هەموو گیرییە نەک کۆکراوە. لەم ڕووەوە، تەنانەت لە ڕەفتارێکی بچوکی نا-گرنگدا مرۆڤ هەموو بوونی خۆی دەردەبڕێت. هیچ تام، کردەوە و ڕەفتارێک نییە هەمووی مرۆڤی تێدا بەرجەستە نەبێت. ئامانجی سایکۆلۆجی شیکاری چارەسەرکردنی ڕەفتاری ئەزموونی شێوازی بوونی مرۆڤە؛ دەیەوێت هەریەکێک لەو ڕەفتارانە لە ڕێگەی چەمکەکانەوە بناسێت و چارەسەریان بکات.

خاڵی دەرچوونیشی ئەزموونە؛ ئەستونی ڕاگرتنی تێگەیشتنێکی بنەڕەتی و پێش ئۆنتۆلۆجییانەیە، کە مرۆڤ، وەکو تاکە کەس هەیەتی. هەرچەندە زۆرینەی خەڵک گوێ نادەنە ئەو ئاماژەکردنانەی لە دەموچاو گۆڕین و وشەیەک یان تەماشاکردنێکدا هەن، بەڵام هەموو مرۆڤێک لەگەڵ خۆیدا و لەپێشتر واتای ئەو بەهایانە دەزانێت، کە دەیەوێت دەریانبڕێت و تەوانای چارەسەرکردنیشیانی هەیە، بەتایبەتی ئەگەر یارمەتی بدرێت.

لێرەدا، وەکو لە هەموو شوێنێکی دیکەدا، بە ڕێکەوت ڕاستی نادۆزرێتەوە؛ بەو شێوەیەی کەسێک بەدوای سەرچاوە و کانیاوی ڕووباری (نیل) یان (نایجیر) دا دەگەڕێت لە شوێنێکیشدا دانەنراوە تاکو مرۆڤ بیگاتێ. لەپێشدا سەر بە تێگەیشتنی مرۆڤە و کاری هێرمنیۆتیکە بیدۆزێتەوە؛ ئەمەش چارەسەرکردنەکە، سوربوون لەسەر و بە چەمکردنی دەگرێتەوە. میتۆدەکەی بەراوردکردنە. مادام هەریەکێک لە کردەوەکانی مرۆڤ هێمایە بۆ هەڵبژاردنە بنەڕەتییەکەی، کە دەبێت ڕۆشنایی بخرێتەسەر، مادام هەریەکێک لەو کردەوانە هەڵبژاردنەکە دەشارێتەوە و بە شێوەیەکی دیکە لەنێو هەلومەرجەکانی مێژوودا دەریدەخات، تەنیا بەراوردکردنی ئەم کردەوانە کاردەکاتە سەر دەرکەوتنە تایبەتییەکەیان و دەربڕینی ڕێگای جیاواز لە سەرهەڵدانیان. فرۆید و شوێنکەوتوانی یەکەم نەخشەی سایکۆلۆجی شیکارییان کێشاوە. بۆ ئێمەش بە سوودەبێت ئەگەر خاڵە هاوبەشەکان و جیاوازییەکانی سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی و فرۆیدی ڕوونبکەینەوە.

هەر دوو جۆرە سایکۆلۆجییە شکارییەکە هەموو بەرجەستە بوونە دەرەکییەکانی "ژیانی دەروونی" بە هێما و پەیوەندی هێمایی لەگەڵ بونیادی هەمووگیری و بنەڕەتی کەسایەتی تاکەکە دادەنێن. هەردووکییان لەو باوەڕەدان هیچ شتێکی لەپێشتری

دراو، وەکو میراتی، خەسڵەت و هتد نییە . سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایی باوەڕ بە بوونی هیچ شتێک لەپێش سەرهەڵدانی سەربەستی مرۆڤەوە ناکات؛ سایکۆلۆجی شـــیکاریش دەڵێت، کـــە کاریگەرێتییە بنەڕەتییەکە پێش مێـــژوو مۆمێکە هیچی لەســـەرهەڵنەکەنراوە . لیبدۆ تەنیا چەقە کۆنکرێتییەکانێتی . هەردووکیان مرۆڤ بە بوونەوەرێک دادەنێن، کە بەردەوام دەگەڕێ و مێژوو دروستدەکات . هەردووکیان لەو باوەڕەدان مرۆڤ لەنێو جیهاندایە و بەبێ تێگەیشتن لە هەموو هەڵوێستەکانیشی لە بوونی تێناگەین . ئامانجی توێژینەوەی سایکۆلۆجی بونیادنانەوەی ژیانی کەسەکەیە لە یەکەم ڕۆژی ژیانییەوە تاکو کاتی چاک بوونەوەکەی؛ هەموو زانیارییەک سەبارەت کەســـەکە پەیدادەکەن؛ بـــەدوای نامەکانی، گەواهـــەکان، ئارەزووەکانی و هەموو جۆرێک لە زانیارییە کۆمەڵایەتییەکان دەگەڕێن . ئەوەی دەیانەوێت دابیمەزرێننەوە بونیادێکی دوو لایەنییە؛ بەســـەرهاتی گرنگی منداڵی و بارە دەروونییەکەی دەوری ئەم ڕووداوەیە . لێرەدا، جارێکی دیکە مامەڵە لەگەڵ هەڵوێســـتدا دەکەین . هەموو فاکتۆرێکی "مێژوویی" لەم بۆچوونەوە دەبێت بە فاکتۆرێکی گەشەکردووی دەروونی و هێمای گەشەکردنەکەش چونکە ئەو بە تەنیا هیچ نییە . کارکردنەکەی دەکەوێتە ســـەر مامەڵەکردن لەگەڵیـــدا . مامەڵەکردنەکەش بە هێما مەیلـــی ناوەوەی تاکە کەسەکە دەردەبڕێت .

ســـایکۆلۆجی شیکاری و ســـایکۆلۆجی بوونگەرایەتی لەنێو هەڵوێستەکەدا بۆ ڕەفتارێکی بنەڕەتی دەگەڕین، کە لەڕێگەی پێناسەی سادە و لۆجیکەوە دەرنابڕێت چونکـــە پێش هەموو لۆجیکێـــک دەکەوێت و دەبێت بەگوێرەی یاســـاکانی جۆرە تیهەڵکێشکردنێک دابمەزرێتەوە . سایکۆلۆجی شیکاری ئەزمونگەرانە دەیەوێت شتە ئاڵۆزەکان دیاریبکات . سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی هەلبژاردنە بنەڕەتییەکەی دوێت . هەڵبژاردنی بنەڕەتی کار لەســـەر جیهـــان دەکات و هەڵبژاردنی حاڵەتێکە لەنێو جیهاندا و وەکو شـــتە ئاڵۆزەکان هەموگیرییە و پێش لۆجیکیش دەکەوێت . ئەمەیە کاتێک ڕووبەڕووی یاساکان و لۆجیک دەبێتەوە بڕیار لەسەر ڕەفتاری تاکە کەس دەدات . کەوابوو، پرســـیار لەبارەی لۆجیکەکەیەوە ناکەین . لەگەڵ خۆیدا و پێش تێهەڵکێشکردنی لۆجیکانە هەموگیری بوون دەهێنێت . بۆ واتاکانیش دەبێت بە کرۆکی ئامازەکردن .

هەردوو جۆرە ســـایکۆلۆجییە شـــیکارییەکەش بابەتـــی لێکۆڵینەوەکەیان لە بارودۆخێکی تایبەتدا دانانێن و لەوێوە توێژینەوەکە بخەنەگەر . هەردووکیان جەخت لەسەر میتۆدێکی بابەتی دەکەن و زانیارییەکانی تاکە کەسەکە و بۆچوونی کەسانی دیکەش کۆدەکەنەوە . هەڵبەتە، کەسەکە دەتوانێت دەروونی خۆی شیبکاتەوە . بەڵام، دەبێت واز لە ســـودوەرگرتن لە حاڵەتەکەی بهێنێت و بەوجۆرەی کەســـێکی دیکە پرسیاری لێدەکات پرسیار لە بوونی خۆی بکات . سایکۆلۆجی شیکاری ئەزمونگەری

لەسەر گریمانەی بوونی لایەنی دەروونی ئەودیو ئاگاییەوە ڕەگدادەکوتێت، کە لەژێر درککردنی کەسەکە ڕادەکات. سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی گریمانەی ئەودیو ئاگایی ڕەتدەداتەوە؛ کارە دەروونییەکە و ئاگامەندی پێکەوە دەگونجێنێت. ئەگەر پڕۆژە بنەڕەتییەکە لە ئەزمونی تاکە کەسەکەدا بێت و کەسەکەش بەئاگا بێت ئەوە ناگەیەنێت، کە بەهەمانجۆر دەبێ ئەو بیزانێت؛ بەتەواوی بەپێچەوانەوەیە. خوێنەر لەبیرێتی چۆن لە پێشەکی ئەم نوسراوەدا ئاگایی و زانینمان لەیەکدی جیاکردەوە. بێگومـــان، تێڕامان بە ڕوالەت بە زانیـــن دادەنرێت. بەاڵم ئەوەی تێڕامان دەیگاتێ هەمـــوو کاتێک پڕۆژە ڕووتەکەی بوونـ-بۆ-خۆ نییـــە، کە بە هیماکان دەردەبڕێت. ڕەفتـــارە کۆنکرێتییەکە دەبینێت؛ کە لەنێو تۆڕی هەموو خەســـڵەتەکاندا ڕۆژێکی دیاریکراوی ئارەزووە. لە یەک کاتدا هیما و بەهیماکردنیش دەســـتگیردەکات. ئەم تێگەیشـــتنە تێگەیشـــتنێکی پێشـ-ئۆنتۆلۆجییانەی پڕۆژە بنەڕەتییەکەیە؛ بەاڵم تەکنیـــک و ئامێرەکان بۆ دووردانانی هەڵبژاردنی بەهێماکردنەکە ناگرێتەدەســـت. لەنێو چەمکەکاندا ڕاگیریان ناکات و ڕۆشنایی ناخاتەسەر.

ئێمە لێرەدا، وەکو فرۆیدییەکان مامەڵە لەگەڵ مەتەڵێکی نەزانراو ناکەین؛ ئەوەی هەیە شتێکە ڕووناکی خراوەتە سەر؛ تێڕامان بووە بە خاوەنی و تێیدەگات. بەاڵم ئەم "شتە شاراوەیەی بەر ڕووناکی خۆر" لەبەر ئەوە هەیە چونکە خاوەنێتییەکەی بێ وەســـیلەیە، کە ڕێگە بۆ شـــیکردنەوە و بەچەمککردنی دەدات. هەموو شتێک بەبێ ســـێبەر، بەرەاڵکردن و پەیوەندییە گـــەورەکان دەگرێت. نەک لەبەر ئەوەی ئەمانە لە شـــوێنێکی جیاوازتردا دانراون بەڵکو دەبێت هەڵوێستی کەسێکی دیکە دایانبمەزرێنێت و تەنیا بە هۆی زانینەوە هەن. تێڕامان نابێت بە بناخەی سایکۆلۆجی شـــیکاری بوونگەرایەتی. تەنیا کەرەســـەکانمان دەداتێ و بیریارە دەروونناسەکە لییاندەکۆڵێتەوە. ئەویش لە تێگەیشـــتنەکە دەزانێت. لە ئاکامدا، شتە ئاڵۆزەکان لەودیو ئاگاییەوە دەردەهێنرێن. ئەمەش لەو پڕۆژانە دەکات ســـایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی دەریاندەخات و کەسەکەی دیکە لێیان تێدەگات. لەئاکامدا، ئەو بابەتەی ڕۆشنایی دەخرێتەســـەر بەگوێرەی بونیادەکانی بەرزێتی-بەرزکراو پێکدێت؛ واتە، بوونی دەبێت بە بوونـ-بۆ-کەسانی دیکە. گرنگیش نییە کەسەکە و دەروونناسەکە دوو کەســـی جیاوازیـــش نەبن. ئەو پڕۆژەیەی یەکێک لەم جۆرە ســـایکۆلۆجییانە دایدەمەزرێنێت هەمووی کەســـەکەیە و توخمە کەمنەکراوەکانی بەرزێتییەکەیەتی، کە بوونیادەکەی بوونە-بۆ-کەســـانی دیکە. ئەو شـــتەی لەژێـــر لێکۆڵینەوەی ئەم میتـــۆدەدا ناگیرێت پڕۆژەکە و ئاڵۆزییەکەیەتی. پڕۆژەکە تەنیا لە ئەزموونی ژیاندا دەبینرێـــت؛ ناجۆریش لەنێوان بوونـ-بۆخۆ و بوونێکی بابەتیدا هەیە. بەاڵم بابەتی توێژینەوەی هەردوو جۆرە ســـایکۆلۆجییە شیکارییەکە ڕاستەقینەی بوونی تێدایە؛ زانینی کەسەکە لەبارەیەوە دەتوانێت بەری تێڕامانەکە ڕووناک بکاتەوە. تێڕامانیش دەبێت بە خاوەنێتی و زانینێکی بە ڕوالەت.

لەم خاڵەدا لێکچونی هەردووجۆرە سایکۆلۆجییە شیکارییەکە لەناوەچێت. لەوێشدا لە بنەڕەتەوە لەیەکدی جیادەبنەوە، کە سایکۆلۆجی شیکاری ئەزموی لە باتی ڕێگە بدات شتە کەمنەکراوەکان لەنێو درککردنە بەڵگە نەویستەکەدا خۆیان دەربخەن بڕیاری خۆی لەسەریان دەدات. لبیدۆ یان ویستی هێز بەرماوە دەروونییە-بایۆلۆجییەکە پێکدەهێنێت، کە لەخۆیدا شتێکی ئاشکرا نییە و لەپێشدا خۆی بۆ ئێمەش، وەکو شتێکی کەمنەکراوە و بڕاوە دەرناخات. دوا جاریش، ئەزمون بناخەی ئەو لایەنە ئاڵۆزانە لەسەر ئەم لبیدۆیە یان ئەم ویستی هێزە دادەمەزرێنێت؛ ئاکامەکانی ئەم توێژینەوە ئەزمونگەرانەیەش بەتەواوی هەڵکەوتن و ئێمە بە بڕوا ناگەیەنن. هیچ شتێک ڕێگە لە تێگەیشتنی پێشومان لە «ڕاستەقینەی مرۆڤایی» ناگرێت، کە ویستی هێز نەتوانێت دەربڕێت و لبیدۆش نەبێت بەپێکهێنەری پڕۆژە بنەڕەتییەکە.

لەلایەکی دیکەوە، هەڵبژاردنەکەی سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی ڕێنمایمان دەکات چونکە هەڵبژاردنێکە لەجێگەی هەڵکەوتنە بنەڕەتییەکە دادەنرێت. هەڵکەوتی هەڵبژاردنیش دیوی وەرگێڕاوی سەربەستییە. بەو ڕادەیەی لەسەر کەمی بوون ڕادەوەستێت، دەبێت بە خەسڵەتێکی بنەڕەتی بوون، ئێمەش دەزانین لەوەزۆرتر نابێ پاڵپێوەبنێین. هەریەکێک لە ئاکامەکان هەڵکەوتێکی تەواوە و شتێکە کەمناکرێتەوە. هەروەها، هەمیشە بەتایبەتی دەمێنێتەوە؛ واتە، بە ئامانجی کۆتایی توێژینەوەکەمان ناگەین . بەپێچەوانەوە، کۆتاییەکە هەڵبژاردنێکە تایبەت و لەسەرەتاشەوە خۆی، وەکو شتێکی ڕەهای کۆنکرێتی دەردەخات. درێژەی باسێک لەسەر ڕەفتاری جۆرێک لە هەڵبژاردن دیاریدەکات، بەڵام کۆنکریتی ناکات. هۆکاری ئەمەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە، کە هەڵبژاردن بوونی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتییە؛ ئەمەش، وەکو ئەوەیە بڵێین، بەشێک لە ڕەفتارێکی دیاریکراو یان هەڵبژاردنی بنەڕەتی هەیە ئەم ڕاستەقینەیەی مرۆڤایەتی دەردەبڕێت چونکە جیاوازی نێوان بوون و هەڵبژاردن بۆ ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی نییە. لێرەدا، تێدەگەین سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی لە شتە ئاڵۆزە بنەڕەتییەکانەوە دەست بە توێژینەوەکەی ناکات، کە هەڵبژاردنی بوونە. شتە ئاڵۆزەکە دوا هەڵبژاردنە، هەڵبژاردنی بوونە و خۆی بەو شێوەیە دروستدەکات. ڕۆشنایی خستنە سەری هەموجارێک، وەکو شتێکی کەمنەکراوە نیشانیدەدات.

ئەمەش لبیدۆ و ویستی هێز لای سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی بە خەسڵەتی گشتی و هاوبەش لەنێوان هەموو مرۆڤەکانەدا کەمنەکراوە دانانێت. لەوانەیە بڵێین پاش توێژینەوەکەمان ئەمانە لای هەندێک ببن بە پێکهاتەیەکی دیاریکراوی هەڵبژاردنەکە. دەزانین چۆن ئارەزوو لەگەڵ خولیای جوتبوون بەگشتی دەبێت بە دەربڕینی هەوڵدانی سەرەتایی بوون-بۆ-خۆ بۆ دۆزنەوەی بوونی، کە لەڕێگەی پەیوەندی بە کەسانی دیکەوە لیی نامۆ بووە.

ویستی هێزیش ئاماژە بۆ کەسانی دیکە دەکات، ناسینی کەسانی دیکە و هەلبژاردنی خۆ ڕزگارکردنە لەڕێگەی ئەوانەوە. بنەمای ئەم هەڵوێستە هەڵبژاردنە

بنەڕەتییەکەیە، کە بە هۆیەوە ئێمە لە یەکبوونی ڕادیکاڵانەی بوون-لەنێو-خۆ لەگەڵ بوون-بۆ-کەسانی دیکەدا دەیبینین.

هەڵبـــژاردن دوا چەمکـــی ئەم تۆڕینـــەوە بوونگەرایەتییەیە. ئەمەش باشـــتر ســـایکۆلۆجییە شـــیکارییەکەمان لەوی دی جیادەکاتەوە. ئـــەو بۆچوونەش، کە گوایـــە ژینگە لەخۆیەوە کاردەکاتە ســـەر تاکە کەس، ڕەتدەداتـــەوە. لەبەر ئەمە تۆڕینەوەیەکی بابەتگەرانەی ژینگەکە سودی بۆ ئێمە نابێت. لەسەرەتاوە، ژینگە بە هەڵوێســـت دادەنێین و ئاماژە بـــۆ بوون-بۆ-خۆ دەکات. لەگـــەڵ ڕەتدانەوەی هۆکاریەتی میکانیزم هەموو ڕاڤەکردنێکی هیماکراویش، کە توشی دەبین، لادەبەین. مەبەستمان دانانی زنجیرەیەک یاسای ئەزموونی نییە و بەهیماکردنێکی جیهانیش دروستناکەین. بەڵکو دەبێت لە هەموو حاڵەتێکی تایبەتیدا ئەو هێمایانە بدۆزینەوە کەسەکە باکاریان دەهێنێت.

ئەگـــەر هەریەکێک لـــە هەبووەکان لەخۆیـــدا هەموگەری بێت ئـــەوا ناکرێت بڕیار لەســـەر بوونی ســـەرەتایی پەیوەندییـــە هێماییەکانیـــش بدەین (بۆنموونە، دەموچـــاوەکان، وەکو زێڕ و لباد و ســـنگ)، کە واتاکانیـــان لە هەموو حاڵەتێکدا دەمێننەوە؛ بەگوێرەی بەکارهێنانە جیاوازەکانیان گۆڕانیان بەسەردا نایەت. بێجگە لەمە، بیریاری سایکۆلۆجی شیکاری ئەو خاڵەی لەبیرناچێت، کە هەڵبژاردن ژیانە و تاکە کەسەکە دەتوانێت وازی لێبهێنێت.

ئیمە لەبەشی پێشودا گرنگی کتوپڕیمان لەنێو گۆڕانکارییە چاوەڕواننەکراوەکاندا باســـکرد. لەم خاڵەی ئێستاوە، دەبێت بۆ وەرگرتنی ئەو خاڵەی هێماکان واتاکان دەگۆڕن و هێما بەکارهێنراوەکان جێدەهێڵن، ئامادەبین. لەبەر ئەمە، سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی دەبێت باوەڕی بە گۆڕانکاری هەبێت و خۆی لەگەڵ بچوکترین گـــۆڕان لە بابەتی تۆڕینەوەکەیدا بگونجێنێت. ئەوەی مەبەســـتمانە تێگەیشـــتنە لـــە بوونی تاکە کەس و ســـاتەکانی بوونی. هەروەها، ئەو میتـــۆدەی بۆ تاکێک بەکاریدەهێنین دەشێ بۆ تاکێکی دیکە یان بۆ هەمان تاک لە قۆناخێکی بەرزتردا شیاو نەبێت. ئامانجی تۆڕینەوەکە دۆزینەوەی هەڵبژاردنە نەک حاڵەت. پێویستە دەروونناســـەکە هەمـــوو کاتێک بزانێت، کە بابەتـــی تۆڕینەوەکەی لەنێو تاریکی ئەودیو ئاگامەندییەوە نەنێژراوە. بەڵکو بڕیاردانێکی سەربەســـت و ئاگامەندانەیە، کە تەنانەت لەنێو ئاگامەندیشدا جێنشین نەبووە چونکە لەگەڵ ئەم ئاگامەندییەدا بووە بە یەک. سایکۆلۆجی شـــیکاری ئەزمونی، بەگوێرەی ئەوەی میتۆدەکەی لە بنەماکانی باشـــترە، زۆرجار لەبەرچاوی دۆزینەوەی بوونگەرانەیە، بەڵام ئەو خۆی جیادەکاتەوە. کاتێک ڕوو لە هەڵبژاردنە بنەڕەتییەکە دەکات بەرگریکردنی کەسەکە کتوپڕ دەڕوخێت و وێنەی خۆی، وەکو چۆن تەماشـــای ئاوێنە دەکات، دەبینێت و بۆی ئامادەدەکرێت . ئەم زۆرکردنە لە کەسەکە بۆگەواهیدان بۆ دەروونناس بە نرخە؛ لەوێدا ئامانجە دەستکەوتوەکەی دەدۆزێتەوە. لەوێشەوە چارەسەرەکە دابینەدەکات. بەڵام هیچ شـــتێک لەســـەر بنەماکانی ڕێگەی نادات لە گەواهییەکە تێبگات. ئایا ئەو لە کوێوە ئەم مافە بەدەســـت دەهێنێت؟ ئەگەر شتە ئاڵۆزەکە ئاگایی نەبێت،

دیواریک لەنێوان هێماکە و ئەو شـــتەدا هەبێت، کە هێماکەی بۆ دادەنرێت، چۆن کەســـەکە دەیناسێتەوە؟ ئایا ئەو شـــتە ئاڵۆزە بێ ئاگایە خۆی دەناسێتەوە؟ ئایا پێمان ناڵێن، کە تێگەیشـــتنی نییە؟ ئەگەر لەبەر پێویســـتی تەوانای تێگەیشتنی هێماکانی بدەینێ، ئایا ئەمەش نایکات بە ئاگاییەکی بێ ئاگا؟

ئەگەر تێگەیشتن ئاگایی لەو شتەوە نەبێت، کە تێیدەگات، چییە؟ ئایا دەتوانین بڵێین ئـــەو خۆیە ئاگامەندە، کە وێنەکەی بەرانبەری دەناســـێتەوە؟ بەڵام، چۆن دەتوانێت لەگەڵ حاڵەتە ڕاســـتەقینەکەیدا بـــەراوردی بکات لە کاتێکدا لەوەوپێش هیچـــی لەبارەوە نەزانیـــوە؟ ئەو تەنیا ئەوەندە دەتوانێت بڵێت، کە شـــیکردنەوە دەروونییەکە دروستە. پەیوەندییەکەشی لەگەڵ شیکردنەوەکەدا دەبێت بە پەیوەندی کەسی سێیەم یان پەیوەندی دەروونناسەکە؛ شوێنیکی تایبەتمەندی نادرێتێ. ئەگەر گریمانەی شـــیکردنەوەکەش بە دروست دابنێت، ئایا ئەمە دەبێت بە بڕواکردنێکی ســـادە، کە لەنێو ســـنوری ئاگامەندیدا دەمێنێتەوە و بـــەری لایەنەکانی ئەودیو ئاگامەندیش ئاوەڵابکات؟ بێگومان، بیریارە دەروونناســـە شـــیکارییەکە وێنەیەکی تەمومژاوی ڕووداوە هاوبەشـــییەکانی نێـــوان ئاگامەندی و ئەودیو ئاگامەندی لایە. بەڵام هەموو میتۆدێکی بۆ تێگەیشینێکی پۆزەتیڤی لەم هاوبەشییە لابردوە.

هێشتا، ڕۆشـــنکردنەوەی بابەتەکە شتێکی دروستە. لێرەدا درککردنێک هەیە، کە بەڵگەیەک ئاوەڵێتی. ئەو بابەتەی بیریارە دەروونناســـەکە ڕێگەناســـێتی خۆی لەگـــەڵ گریمانەکەدا دەگونجێنێت؛ دەســـتی لێـــدەدات و دەزانێت چییە. ئەمەش لەوێـــدا ڕوودەدات، کە بابەتەکە بەردەوام لە هانـــدەرە ناوەکییەکانی بە ئاگابێت؛ باشـــترە بڵێین، ئەگەر هاندەرەکان لە ئاگامەندی خۆی ئـــەو جیانەکرێنەوە. لەم حاڵەتـــەدا، دەبینین ڕاڤەکردنی ســـایکۆلۆجی نەرێخواز ڕێگەی نادات هەســـت بە بوونی خۆی بەوجۆرەی هەیە بکات؛ بەڵکو زانینی سەبارەت بوونی خۆی دەداتێ. تەنیا سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتییە، کە بانگەشە بۆ گرنگی دوا درککردنی بابەتەکە دەکات.

ئـــەم بەراوردکردنـــە یارمەتیمان دەدات باشـــتر لە ســـایکۆلۆجی شـــیکاری بوونگەرایەتی، ئەگـــەر هەبێت، تێبگەین. ئەو میتۆدەیـــە دەیەوێت، لە فۆرمێکی دەرەکی تەواودا ڕۆشنایی بخاتەسەر هەڵبژاردنە خۆیەتییەکە، کە بە هۆیەوە هەموو تاکێک خۆی دەکات بە کەس؛ واتە، هەســـت بەو بوونەی دەکات، کە هەیە. مادام میتۆدەکـــە بـــە دوای هەڵبژاردنی بووندا دەگەڕێت، دەبێـــت ڕەفتارێکی دیاریکراو بـــە پەیوەندییەکی بنەڕەتـــی دابنێت. ئەو پەیوەندییەش ئـــارەزووی جوتبوون و ویســـتی هێز نییە، بەڵکو پەیوەندی بوونە، کە لە ڕەفتارەکەدا بەرجەســـتە بووە. لەبەر ئەمە لەســـەرەتاوە ڕوو لە تێگەیشتن لە بوون دەکات. بێجگە لەم ئامانجەش نابێـــت ئامانجی دیکە بۆ خۆی دیاریبکات. هەروەهـــا، نابێت ڕێگەی بدرێت پێش گەیشـــتن بەم ئامانجە واز لە شـــیکردنەوەکە بهێنیت. تێگەیشـــتنی لە بوونیش، کە خەســـلەتەکانی بیریارەکەش، لەبەر ئەوەی ســـەر بە ڕاستەقینەی مرۆڤایەتییە دیاریدەکات، بەکاردەهێنێت؛ هەوڵدەدات بـــوون لە دەربڕینە هێماییەکان دابڕێت.

هەمـــوو جارێک بە هـــۆی بەراوردکردنـــەوە لەنێوان کـــردەوە و ڕەفتارەکاندا ئەو هێمایـــە بدۆزێتەوە، کە ئامازەیان بۆ دەکات. پێوەری ســـەرکەوتنەکەی کۆمەڵێک فاکتۆرە، کە گرینمانەکەی دەیانخوێنێتەوە و دەرککردنە بەڵگەنەویستەکەی یەکیان دەخات. بەگوێرەی پێویســـتیش گەواهیکردنی کەسەکە دەخرێتە سەر پێوەرەکە. ئاکامە دەســـتکەوتوەکانیش، کە کۆتاییەکانی تاکە کەســـەکەن دەبن بە بابەت بۆ پۆڵینکردن. بەراوردکردنیان بە بیرۆکە گشتییەکانی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی، وەکو هەڵبژارنێکی ئەزموونی کۆتاییەکانی خۆی، دەگەین. ئەو ڕەفتارەی ئەم سایکۆلۆجییە شیکارییە لەسەری دەکۆڵێتەوە تەنیا خەوەکان، سەرنەکەوتنەکان، شتە زاڵبوەکان بەسەرمێشکدا و دەمارگیرییەکان کۆناکاتەوە، بەڵکو بەتاییەتی بە دوای بیرۆکەکانی نێو ئاگایی، کارە ســـەرکەوتوەکان و شـــێوازی ژیانی تاکە کەسەکەشدا دەگەڕێت. ئەمجۆرە سایکۆلۆجییە شیکارییە هێشتا فرۆیدی نەدۆزیوەتەوە. تەنیا سێبەری ئەو لەنێو هەندێک ژیاننامەی سەرکەوتودا دەبینین. هیوادارین لە شوێنێکی دیکەدا ئەم خاڵە لە دوو نموونەدا لەسەر فلوبێرت و دۆستۆیەڤسکی ڕوونبکەینەوە. بەڵام بوونی بۆ ئێمە ئەوەندە گرنگ نییە؛ گرنگییەکەی لەوەدایە، کە دەگونجێت هەبێت.

٢ – «کردن» و «هەیەتی» : خاوەنێتی

ئەو زانیارییەی ئۆنتۆلۆجی ســـەبارەت ڕەفتار و شێوەکانی ئارەزوو دەماندات، دەکرێـــت ببێت بە بنەما بۆ ســـایکۆلۆجی شـــیکاری بوونگەرایەتی. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت، کە شـــێوازی ڕووتکراوەی ئـــارەزووەکان هەبێت و بە هەموو تاکەکان درابێت؛ بەڵکو ئەو واتایە دەبەخشـــێت، کە ئـــارەزووە کۆنکرێتییەکان بونیادیان هەیە و ئەو بونیادەش لە توێژینەوە ئۆنتۆلۆجییەکەدا ســـەرهەڵدەدات. هەریەکێک لـــە ئـــارەزووەکان؛ ئارەزووکردن لە خواردن، نوســـتن هەروەهـــا ئارەزووکردن لە کاری هونەری ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتی دەردەبڕن؛ زانینێکی ئەزمونی و کەم لەم حاڵەتەدا گرنگی نابەخشـــێت. دەبێت ســـەرکەوتوانە ئەو زانینـــە بۆ دامەزراندنی بناخەی سایکۆلۆجییەکەمان بەکاربهێنین. بێگومان، ئەمەش خاڵێکە بۆ وەستانی ئۆنتۆلۆجی؛ دوا شـــتە دۆزراوەکانی دەبن بە یەکەم بنەمای سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی.

لێرە بەدواوە، پێویستە میتۆدێکی دیکە پەیدابکەین چونکە بابەتی توێژینەوەکەمان جیاوازە. ئایا ئۆنتۆلۆجی لەبارەی ئارەزووەوە، مادام ئارەزوو بوونی ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتییە، چیمان فێردەکات؟

ئارەزووکردن کەمی بوونە. لەبەر ئەمە ئەو بوونەی، کە کەمییە ڕایدەگرێت. ئەو بوونەش، وەکو باســـمانکرد، بوونـ لەنێوـ خۆیـ بوونـ بۆـ خۆیە، ئاگامەندییە دەبێت بە جەوهەر، جەوهەریشـــە دەبێت بـــە هۆکار بۆ خۆی یان ئـــەو مرۆڤەیە دەبێت

بـــه خوا. کەوابوو، لـــە بنەڕەتدا بوونی ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتی جەوهەر نییە و پەیوەندییەکانی ژیانە. چەمکە سنوردارەکانی پەیوەندییەکەش یەکەمجار لەنێو-خۆ بنەڕەتییەکەیە، لەنێو هەڵکەوتن و فاکتۆردا گیریخواردووە و خەسڵەتی گرنگیشی لەوەدایە، کە شتێکە هەیە؛ دووەم، بوون-لەنیو-خۆی-بۆ-خۆ یان بەهایە، کە وەکو وێنەیەکی بـــەرزی هەڵکەوتنی بوون-لەنێو-خۆ هەیـــە و لەودیو هەموو هەڵکەوت و هەبووەکانـــەوە دەبینرێت. مـــرۆڤ هیچ کام لەمانە نییـــە. ناتوانین بڵێین ئەو شتێکە، کە هەیە. ئەو ئەوەیە، کە نییە و ئەوەش نییە، کە هەیە؛ لەناوبەری شتە لەنێو-خـــۆ هەڵکەوتوەکەیە و خۆی لەناوبردن ڕزگاردەکات، ڕووە و بوون-لەنێو-خۆ دەڕوات و دەبێت بە هۆکار بۆ خۆی. ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی هەوڵدانە بۆ بوون بە خوا بەبێ ئەوەی هەوڵدانەکەی لەســـەر بوونی جەوهەرێک دامەزرابێت. ئارەزووش هەوڵدانەکە دەردەبڕێت. هەروەها، پێناســـەی ئارەزوو لەســـەر پەیوەندییەکەی بە بوون-لەنێو-خۆ-وەکو هۆکار بۆ خودی خۆی دروستنابێت. پەیوەندی بە هەبوویەکی کۆنکرێتیشەوە هەیە، کە بە بابەتی ئارەزوکردن ناوزەددەکرێت. ئەو بابەتە دەشێ پارچەیەک نان، ئۆتۆمۆبیلێک، ئافرەتێک یان شـــتێکی هیشـــتا نەناســـراو بێت، بۆنموونە ئارەزووی هونەرمەند بێت بۆ داهێنانی بەرهەمێکی هونەری. لەم ڕووەوە، ئارەزووکـــردن پەیوەندی مرۆڤ بـــە بابەتێک یان چەند بابەتێکەوە لە نێو جیهاندا دیاریدەکات؛ شێوازێکی بوونە لەنێو جیهاندا. لەم خاڵەوە دەبینین، پەیوەندییەکە شـــتێکی تایبەت نییە. هەزار نموونەمان لەبەردەستدایە تاکو ڕوونیبکەینەوە چۆن ئارەزووی خاوەنێتی ئەو بابەتە، کارێک، یان بوون بە کەسێک دەکەین. ئەگەر حەز لەو تابلۆیە بکەم، ئەو واتایە دەبەخشێت، کە ئارەزووی کڕینی دەکەم و دەمەوێت ببم بە خاوەنی. ئەگەر ئارەزووی نوسینی پەرتووکێک بکەم، بۆ پیاسەکردن بڕۆم، ئەو واتایە دەبەخشێت، کە دەمەوێت پەرتووکەکە بنوسم و پیاسەکە بکەم. ئەگەر جل لەبەربکەم ئەوا ئارەزووی خۆ ڕازانەوەدەکەم. خۆم فێردەکەم ببم بە زانستکار و هتد. لەم بۆچوونەوە هەرسێ کاتیگۆرییە گەورەکەی بوونی کۆنکرێتی مرۆڤ لەسەر بناخەکەیان خۆیان دەردەخەن، کە: کردن، هەیەتی و بوونن.

ئاســـانە ببینین ئارەزووی کردن شـــتێک نییە کەمبکرێتەوە. کەسێک بابەتێک دەکات دەیـــەوێ لەگـــەڵ بابەتەکەدا بچێتە نێو پەیوەندییەکـــی تایبەتییەوە. ئەم پەیوەندییە نوێیە یەکسەر دەبێت بە هەیەتی. بۆنموونە، لقی درەختێک لێدەکەمەوە تاکـــو هەمبێت. کردنەکە دەچێتە شـــێوازی هەیەتییەوە. ئەمـــە نموونەیەکی زۆر باوە. بەڵام لەوانەشـــە چالاکییەکەم بە ئاشـــکرا نەبێت بە هەیەتی. دەشی وەکو شـــتێکی سوپاسگوزار خۆی دەرخات. ئەمەش لە توێژینەوەی زانستانە، وەرزش و داهێنانە هونەرییەکاندا دەبینرێت. هیشـــتا لەم نموونانەدا کردن نابێت بە شتێکی دیکە. ئەگەر تابلۆیەک، شـــانۆگەرییەک یان گۆرانییـــەک دابهێنم دەبێت بۆ ئەوە بوونێکـــی کۆنکرێتیم هەبێت. ئەم بوونەش ئەوەندە بـــۆ من گرنگە، کە من لەنێو خـــۆم و بابەتەکەدا پەیوەندی داهێنان دادەمەزرێنـــم و مافی خاوەنێتیم دەداتێ. بوونی تابلۆکە لەنێو بیرکردنەوەمدا بەس نییە؛ پێویستە لەڕێگەی منەوە بابەتەکە

بێتەکایەوە. ئاشـــکرایە، لە ڕووپەکەوە، بیرۆکەکە ئەوەیە من تابلۆکە لە بووندا بە هـــۆکاری داهێنانەوە ئامادە بکەم. دواجاریـــش، دەبێ من خاوەنی بم. لەڕووپەکی دیکەوە، تابلۆکە دەبێت لە بوونی منەوە جیاواز بێت، تاکو بتوانم بیکەم بە مولّکی خـــۆم و ئەو من نەبێت. لێـــرەدا، بەوجۆرەی لە بیـــردۆزەی جەوهەر لای دێکارت دەبینرێـــت، لەوانەیە بوونی بابەتە داهێنراوەکە لەنێـــو بوونی مندا لەبەر نەبوونی ســـەربەخۆیی و بابەتگەری لەنێو مندا بتوێتەوە؛ یان بوونی لەنێو خۆیدا پێویست بێـــت؛ بوونی خۆی بـــەردەوام نوێبکاتەوە. لەئاکامـــدا، بەرهەمەکە بۆ من دەبێت بـــە داهێنانێکی بەردەوام، بەڵام لەنێو بوونی خۆشـــیدا دەچەقێت؛ بۆ هەمیشـــە مۆری من بەســـەر خۆیەوە هەڵدەگرێت؛ واتە، بۆ ماوەیەکی دیارینەکراو دەبێت بە بیرۆکـــەی من. هەموو بەرهەمێکی هونەری بیرۆکەیە؛ خەســـڵەتەکانی بیرۆکەین و بێجگە لە واتا چی دیکە نین. لەلایەکی دیکەشەوە، واتاکە یان بیرۆکەکە بەردەوام ئـــەو کاتەی بیریشـــی لێناکەمەوە چالاکـــە. پەیوەندییەکەم لەگەڵیـــدا دەبێت بە دووجۆری. لەلایەکەوە ئەو ئاگامەندییەم، کە هەست بە بابەتەکە دەکات و لەلایەکی دیکەشـــەوە، ئەو ئاگامەندییەم بەرانبەری ڕادەوەستێت. لەڕاستیدا ئەم دووجۆری پەیوەندییەیـــە لـــە گوتەی "ئەوە بۆ منە" دەربیدەبڕم. واتـــای ئەمەش ئەو کاتەی پێناسەی کاتیگۆری "هەیەتی" دەکەین دەردەکەوێت. بۆ ئەم دووجۆرە پەیوەندییە دەمەوێت بەرهەمەکەم دابهێنم. تێهەڵکێشـــکردنی ئـــەم خۆ و نا-خۆیەیە دەمەوێ وەدەســـتی بهێنم و خاوەنێتی منیش دادەمەزرێنێت. من بەتەنیا باســـی بەرهەمی هونـــەری ناکەم. لقی درەختەکەش هەمان دووجۆری پەیوەندی لەگەڵ مندا هەیە: یەکەم، وەکو بابەتێک ڕوژانە بەکاردێت و لەبەردەستی مندایە، وەکو جلوبەرگەکانم یان پەرتووکەکانم من خاوەنیـــم. دووەمیش، وەکو بەرهەم دەبێت بە مولّکی من. ئەو کەســـانەی ڕۆژانە کەلوپەلەکانیان لەچواردەورە و خۆیان دروستیانکردوون بە مولّکـــی خۆیانی دادەنێـــن و چێژیان لێوەردەگرن. ئـــەوان لەنێو یەک بابەتدا یان یەکجۆر سازاندا بە بوون بەخاوەن و چێژوەگرتن و داهێنان یەکدەگرن. لەوەدەچێت یەکگرتنەکەیان لە هەموو شوێنێکدا لە هونەرەوە بۆ دروستکردنی جگەرە لەنێو یەک پرۆژەدا بێت. وەکو ئەوە وایە بڵێت، " کاتێک چاکترە، کە خۆم لولی دەکەم."دوای ئەم پرۆژەیە لەبەر ڕۆشـــنایی پەیوەندییەکەی بە خاوەنێتییەوە باســـدەکەین، کە دەبێتە هۆکاری کەمکردنەوەی حەســـانەوە چونکە حەسانەوە خەسڵەتی بابەتە بە مولّککراوەکە نییە و خەسڵەتی خاوەنێتییە.

زانین، بەوجۆرەی لە پێشـــەکی کەرتی چواری[ئەم نوســـراوەدا] باســـمانکرد، شێوازێکی خاوەنێتییە. لەبەر ئەمەش توێژینەوەی زانستی هەوڵدانە بۆ خاوەنێتی. ڕاستییەک دەدۆزرێتەوە، وەکو بەرهەمێکی هونەری، دەبێت بە زانینی من؛ نۆمینای بیرکردنەوەیـــە و ئەو کاتە دەدۆزێتەوە، کە من بیردەکەمەوە و بوونی لەســـەر من ڕادەوەستێت. لەڕێگەی منەوە جیهان خۆی دەردەخات. لەم لایەنەوە، من داهێنەر و خاوەنـــم نەک لەبەر ئەوەی بیر لەلایەنێکی بوون دەکەمەوە و دەیدۆزمەوە بەڵکو ئەو لایەنە خۆی بۆ من دەردەخات و شـــتێکە بە ڕاســـتی هەیە. من دەتوانم تەنیا

بڵێـــم من ئـــەو دەردەخەم، بەو جـــۆرەی (گید) دەڵێت، "ئێمە دەبێت شـــتەکان دەربخەین." بەڵام من لێکچونێکی ســـەربەخۆ لەنێوان بەرهەمی هونەری و ڕاســـتی نێـــو بیرۆکەکەم دەدۆزمـــەوە؛ ئەویش لە بابەتگەرایەتیدایە. ئـــەو بیرۆکەیەی من دروستیدەکەم و دێتەکایەوە سەربەخۆیی خۆی دەسەلمێنێت و دەبێت بە بیرۆکەی هەموو کەسێک. دوولایەنی من هەڵدەگرێت: ئەو جیهانەیە خۆی بۆ من دەردەخات و هەروەها "من"یشم لە پەیوەندییەکەم لەگەڵ کەسانی دیکەدا.

ئەو بیرۆکەیەی دروســـتیدەکەم دەچێتە نێو بیرکردنەوەی کەسانی دیکەشەوە. هەمانکاتیش دوو دەرگا لەســـەر مـــن دادەخات: ئەو بوونەیە، کە من نییە (چونکە خۆی بۆ من دەردەخات)، هەروەها لە یەکەم ســـاتی دروســـتبوونییەوە دەبێت بە بیرۆکەی هەموو کەسێک و نەناسراو. ئەم تێهەڵکێشکردنەی خۆ و نا-خۆ بە چەمکی "هی منە" دەردەبڕێت.

لەســـەرو ئەمەوە، بیرۆکەی دۆزینـــەوەو دەرکەوتن بیرۆکـــەی چێژوەگرتن لە خاوەنێتیش هەڵدەگرێت. ئەوەی دەبینرێت خۆ بەخاوەنکردنە؛ بینین بێ بنکردنە. ئەگەر ســـەرنجێکی بەراوردکردنەکان لەنێوان زانەر و زانراودا بدەین زۆریان، وەکو تۆندوتیـــژی بینین دەردەکەون. بابەتە نەزانراوەکە شـــتێکی پاک و بێگەردە و لە سپێتی دەچێت. هێشتا نهێنییەکەی ئاشکرا نەبووە؛ هێشتا مرۆڤ لێی نەپچڕیوە. هەموو ئـــەم وێنانە بێ ئاگایی بابەتەکە لە مەبەســـتی توێژینـــەوەکان و ئامرازە بەکارهێنراوەکان نیشـــاندەدات؛ ئەو نازانێت، کـــە دەزانرێت؛ بەبێ ئەوەی بزانێت ســـیخوڕی بەســـەرەوە دەکرێت لە بوونـــدا بەردەوامە. لەو ژنـــە دەچێت نازانێت کەســـەکەی بە لایدا دەڕوات لەنێو گەرماوەکە دەیبینێت. گوتن هەندێکجار ئاشکرا و جاری دیکەش تەمومژاوییە. ئێمە باس لە داماڵینی ڕووپۆش لەســـەر سروشـــت دەکەین (بۆنموونە وێنەی ڕووپۆشـــی سایس لای شـــیلەر). هەموو توێژینەوەیەک بیرۆکـــەی داماڵینـــی کاڵای تێدایە و ڕێگرەکان لەبەردەم شـــتەکەدا لادەبات و لە شـــوێنێکی دیار و کراوەدا دایدەنێت. لە ڕێگە پاککردنەوەکەی ئەکتیۆن بۆ بینینی دیانا لە نێو گەرماوەکـــە دەکات. لەمەش زۆرتر، زانین ڕاوکردنە. بایکۆن بە ڕاوی (پان) ناوزەدیکرد. زانســـتکار ڕاوچییە و بەدوای شتێکی سپی و ڕووتدا دەگەڕێت و بە تەماشاکردنیشی مافی دەخوات. کۆی ئەم وێنانە ئەوشتە دەردەخەن ئێمە بە گرێی ئەکتیۆن ناوزەدیدەکەین.

بیرۆکەی ڕاوکردن دەکەین بە ڕێنیشاندەری باسەکەمان. هەوڵیش دەدەین هێمایەکی دیکەی خاوەنێتی بدۆزینەوە، کە زۆرتر ســـەرەتاییە: مرۆڤ بۆ خواردن ڕاودەکات. خۆ-تێهەڵقورتاندن لە ئاژەڵدا پەیوەندی بەسێکس یان برسێتییەوە هەیە. زانینیش بەکارهێنانی چاوەکانە. لێرەدا، بەگوێرەی ئەوەی زانین پەیوەندی بە هەستەکانەوە هەیە، پرۆسەکە بەپێچەوانەی ئەوەوەیە، کە لە پەیوەندی بە بەرهەمی هونەرییەوە بینیمان. ئێمە گوتمان بەرهەمی هونەری لە ڕێژەنێکی چەســـپاوی هۆش دەچێت.

هۆش بەردەوام دروستیدەکات و خۆشی تەنیا و جیاواز لە بەرهەمەکە دادەنێت. ئەم پەیوەندییە لەزانینیشـــدا هەیە، بەڵام لایەنە دژەکەی لێی جیانابێتەوە. لە زانیندا، ئاگامەندی بابەتەکە بەرەوخۆی ڕادەکێشێت و دەیخاتەسەر خۆی. زانین توانەوەی بابەتە. نوسینی بیریارە ئەپســـتمۆلۆجییەکانی فەرەنسا پڕی چەمکە و میتافۆرە لەســـەر خواردن (وەکو توانەوە، هەرســـکردن و قوتدان). جوڵانێکی خۆتوانەوە لە بوونی بابەتەکەدا بەرەو زانراوەکەیە. شتە زانراوەکە دەگۆڕێت بەرەو من؛ دەبێت بە بیرۆکەم و بوونی لەسەر من ڕادەوەستێت. بەڵام جوڵانی توانەوەکە چەقوەستاوەو شـــتە زانراوەکە لە جێگەی خۆی ناجوڵێت. بەتـــەواوی دەتوێتەوە و کەچی وەکو خۆشـــی دەمێنێتەوە. هەرسدەکرێت و لە دەرەوەشـــدا، وەکو بەرد جوڵە ناکات. بۆ بیرکردنەوەیەکی ســـادە هێمای "هەرسکراوێکی هەرســـنەکراو" گرنگە؛ وەکو بەرد لە گەدەی حوشـــترمەل (نەعامە)دا و یۆحەناش لەنێو سکی نەهەنگەکەدایە. هێمـــا نموونەیە بۆ خەونی توانەوەیەکی بێڕوخـــان. فاکتۆرێکی نابەختەوەرانەیە، کە هیگڵ باســـیدەکات و دەڵێت، ئـــارەزوو بابەتەکەی خۆی لەناودەبات. بۆ هیگڵ ئارەزوو چاوبرســـییە. دژی ئەم پێویســـتییە دیالێکتیکییە، بوون-بۆ-خۆ خەو بەو بابەتـــەوە دەبینێت، کە من بتوانم بەتەواوی قووتی بدەم و بەتەواویش لەنێو منداناتەوە. بوونی خۆی، وەکو شتێکی لەنێو-خۆ بهێڵێتەوە: ئەوەی من ئارەزوومە بابەتە؛ ئەگەر بیخۆم ئەوا بابەتەکە تەواودەبێت و بێجگە لە بوونی خۆم چی دیکە نامێنێتەوە.

ئـــەم تێهەڵکێشـــییە مەحاڵەی توانەوە و شـــتە تواوەکە، کـــە مانەوەی خۆی پەســـەندەکات پەیوەندییەکی قووڵی بە ئارەزووی سێکیشـــەوە هەیە. بیرۆکەی "داگیرکردنی لەش" شتێکی ناخۆشە، بەڵام لەشێکی ئارەزوو مەندکراو، کە بەردەوام دەکرێت بە مووڵک و نوێش دەبێتەوە و خاوەنێتی مۆری خۆی لەسەر جێناهێڵێت، دەخاتـــە ڕوو. ئەمەش لە هێمای 'لوس' یان 'بریقەدار' دا دەردەبڕێت. هەســـت بە لوســـی دەکرێت، بەڵام ناچێتە ناوەوەو لە دەستلەملکردن زۆرتر ناڕوات؛ وەکو ئاو وایە. هۆی ئەمەش، باســـکردنی ڕووتانە جەخت لەســـەر لەشـــی ئافرەتی سپی و لوس دەکات. لوسی لە دەست لەملکردندا خۆی پێکدەهێنێت و وەکو ئاو فۆرمێکی نوێ بـــە تێپەڕبوون بەســـەربەردەکاندا و کون کردنیان بۆ خۆی دروســـتدەکات. خەونـــی دڵدارەکەش ئەوەیە، کە خۆشەویســـتەکەی بکات بـــە خۆی و هەمانکات تاکەکە کەسایەتییەکەشـــی بهێڵێتەوە؛ ئەو دەیەوێت، کەسانی دیکە بەبێ ئەوەی لەناوبچن ببن بە ئەو. لێرەدا، لێکچونەکە لەگەڵ توێژینەوەی زانســـتیدا دەبینین: بابەتە زانراوەکە، وەکو بەردی نێو گەدەی حوشترمەلەکە (نەعامە)، لەنێو منداینە، تواوەتەوە و بووە بە هی من و بەتەواوی منە؛ بەڵام شـــتێکە بە ناویدا تێپەڕنابین و فۆرمەکەی ناگۆڕێت، بە تەواوی لوســـەو لەشـــێکی ڕووتە، کە خۆشەویستەکەی

بێهوده باوەشـــی پیادەکات. شـــتێکە لەدەرەوەدا دەمێنێتەوە؛ بۆئەوەی بیناسێت دەبێ بۆی برسی بێت و نەشی خوات. دەبینین چۆن تەوژمەکانی سێکس و خواردن تێکەڵدەبن تاکو گرێی ئەکتێون یان گرێی یۆحەنا دروستبکەن؛ دەتوانین ڕەگوڕیشەی هەســـتەکی و هەرسکردن ببینین، کە یەکدەگرن تاکو ئارەزوو بۆ زانین پێکبهێنن. زانین خستنەناوە و دەست لەملکردنێکی ڕواڵەتییە. فۆرمی خۆی هەرگیز وننناکات. داهێنانی بەردەوامی بیرکردنەوەیە و دامەزراندنی سەربەخۆیی بیرۆکەکەشە. بابەتە زانراوەکە، وەکو شـــت بیرۆکـــەی منە و ئامانجی توێژینەوەکەشـــمە. پەیوەندییە ســـازاوەکەی زەمین بۆ دامەزراندنی هاندەرە جیاوازەکان خۆشدەکات و پەیوەندی خاوەنێتییە. لەبەرئەمەشە، ئارەزووی زانین، گرنگ نییە، چەند بمانەوێ پەیوەندی خاوەنێتییە. زانین شێوازێکی هەیەتییە.

یەکجۆر لـــە چالاکی دەمێنیتەوە، کە سوپاســـگوزارانەیە؛ ئەویش "یاریکردن" و هاندەرەکانێتـــی. ئایا دەتوانیـــن هاندەری خاوەنێتی لە وەرزشـــدا بدۆزینەوە؟ بەدڵنیاییەوە، پێویســـتە یەکەمجار ئەو خاڵە باسبکەین، کە وەرزش، بەو جۆرەی لەسەرگیانێکی جیدی پێکهاتوە، دەردەکەوێت کەمترین هەڵوێستی خاوەنێتی هەبێت. گیانە جیدیەکەی لە جیهانەوە دەستپێدەکات و زۆرتر ڕاستەقینە بە جیهان نەک بە خۆی دەدات؛ مرۆڤەکە سەر بە جیهانبوونی خۆی دەردەخات. بەڕێکەوت نییە، کە ماتەریالیزم جیدییە؛ بەڕێکەوتیش نەبووە بە ڕاڕەوێکی شۆڕشگێڕانە. لەبەرئەوەیە شۆڕشـــگێڕەکان جیدین. ئەوان لەڕێگەی ئەو جیهانەوە، کە دەیانچەوســـێنێتەوە خۆیان دەناســـن و دەیانەوێت بیگۆڕن. ئەوان لەگەڵ دوژمنە کۆنەکانیاندا، ئەوانەی لەڕێگەی جیهانەوە خۆیان دەناسن هاوڕان. هەموو بیرۆکەیەکی جیدی لەنێو جیهاندا خەســـتەدەبێتەوە؛ چڕتری دەکات؛ وەلادانی ڕاســـتەقینەی مرۆڤایەتییە لەپێناوی جیهاندا. مرۆڤی جیدی ســـەر بە جیهانە و بەتەنیا بێدەرامەتە. تەنانەت ناتوانێت بیر لـــە دەرچوون لەنێو جیهان بکاتەوە. ئەو بوونی بەردی بە خۆی داوە و لەنێو شتەکانی جیهاندا شتێکی نەبزێوە. دروستە، کە مرۆڤە جیدییەکە ئاگایی سەربەستی لـــە خۆی دەشـــارێتەوە؛ لەنێو بڕوای خراپـــدا دەژی و دەیەوێت خۆی وەکو ئاکام ببینێت. هەمووشـــتێکیش ئاکامی ئەوە و ســـەرەتای نییە. هۆی ئەمەشە گوێ بە ئاکامی کارەکانی دەدات. مارکس لەپێشخستنی بابەت و دواخستنی خۆدا پێشنیاری دۆگمای بنەڕەتی 'جیدی' کردوە. مرۆڤ بە دانانی بوونی بە بابەت جیدییە.

یاریکردن، وەکو گاڵتەجاڕییەکەی کیرکیگارد، خۆیەتی بەردەدات. لە یاریکردندا مـــرۆڤ یەکەم بنەڕەتە و خۆی یاســـاکان دادەنێت. ئایا بێجگە لە شـــوێنکەوتنی یاســـاکان هیچ ئاکامێکـــی دیکەی لەدوایە؟ کاتێک مرۆڤ دەزانێت سەربەســـتە و سەربەســـتییەکەی بەکاردەهێنێت چالاکییەکەی دەبێت بە یاری. یەکەم یاســـای یاریکردن خودی مرۆڤەکەیە؛ مرۆڤ بە ڕێگای یاریکردن لە سروشتی ڕادەکات؛ بەها

به یارییەکەی دەدات و بەو یارییەش ڕازیدەبێت، کە خۆی یاساکانی بۆ داناوە.

لە ئاکامدا و لەم ڕووەوە ڕاستەقینەیەکی بچوک دێتە جیهانەوە. لەوانەیە ئەو کاتەی مرۆڤ یارییەک دەکات و خۆی بە داهێنەری سەربەستی یارییەکە دادەنێت، گوێ بە خاوەنێتی شتێک لەنێو جیهاندا نەدات. ئامانجی ئەو لە وەرزش و یاریکردندا بوونی خۆیەتی لە شێوازێکی تایبەتیدا. ئەوەش ئەو بوونەیە، کە پرسیاری لەبارەوە دەکات.

مەبەست لەم خاڵانە ئەوە نییە، کە ئارەزووی یاریکردن کەمنەکراوەیە. بەپێچەوانەوە، پێویستە بەو ئاکامە بگەین، کە لێرەدا ئارەزووی 'کردن' دەبێت بە ئارەزوو بۆ 'بوون'. کردنەکە نابێت بە واتا بۆ خۆی؛ بەڵکو دەبێت سەربەستییەکی ڕەها بەرجەستە بکات، کە بوونی مرۆڤەکەیە. ئەم پڕۆژە تایبەتییە پێویستی بە لێکۆڵینەوە هەیە. ڕادکاڵانە لە پڕۆژەکانی دیکەوە جیاوازە. دەبێت بە درێژی پەیوەندییەکەی لەگەڵ پڕۆژەی بوون بە خوا ڕوونبکەینەوە، کە لە قوڵایی بونیادی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتیدایە. بەڵام ڕوونکردنەوەکە لێرەدا ناکەین؛ پەیوەندی بە ڕەوشتەوە هەیە؛ لەمحاڵەتەدا دەبێت هەڵوێستێکی ڕەوشتانە لە ئاستی بەهادا هەبێت. لەگەڵ ئەمەشدا ئەو ڕاستییە لەناونا چێت، کە ئارەزووی یاریکردن لە بنەڕەتەوە ئارەزووکردنە بۆ بوون.

سێ کاتیگۆرییەکەی 'بون'، 'کردن' و 'هەیەتی' لێرەدا و لە هەموو شوێنێکی دیکەدا بۆ دوو کاتیگۆری کەمدەکەینەوە؛ 'کردن' گواستنەوەیە. ئەمەش ئارەزوو دەکات بە ئارەزووی هەیەتی و بوون. زۆرکەمیش هەڵدەکەوێت وەرزش هیچ هەڵوێستێکی خاوەنێتی تێدا نەبێت. من حەزدەکەم یارییەکەم چاک بێت و ببم بە هاندەریش بۆ یاریزانەکان؛ لێرەدا باسی ئارەزووی خاوەنێتی لە شتێکی جوان و ماسولکاوی ناکەم، کە لە ئارەزووکردنم بۆ خۆیەتی دەرەکی بوونم-بۆ-کەسانی دیکەوە هەڵدەقوڵێت.

هەموجارێک ئەم ئارەزووانە ناچێتە ژوورەوە و بنەڕەتیش نین. بەڵام لە وەرزشدا هەمیشە لایەنی خۆیەتی هەیە. وەرزش شێوە گۆڕانێکی سەربەستی ژینگەیە بۆ ئەو خەسڵەتانەی پشتگیری کردنەکە دەکەن. ئەمەش وەرزش، وەکو هونەر، دەکات بە داهێنان. دەشێ ژینگە کە گۆڕەپانێکی بەفرین یان لوتکە لێژەکانی چیای ئەلپ بێت. بینینی دەبێت بە خۆیەتی و بەچاو دەکرێت بە هێمایەکی بوون. شتێکی دەرەکی ڕووت و شوێنێکی ڕادیکاڵە؛ ناجۆرییەکەی، دووبارە بوونەوەکەی و سپێتیەکەی جەوهەرەکەی بە ڕووتی دەردەخەن؛ بوون-لەنێو-خۆ بوونی دیاردەیە و لە دەرەوەی هەموو دیاردەکان کتوپڕ خۆی دەردەخات. هەمانکات ڕەقی و چەقوەستاوی لایەنی هەمیشەیی و دەرەکی بوون-لەنێو-دەردەبڕێت. هێشتا ئەم چێژوەرگرتنە سەرەتاییە بۆ من و بەس نییە. ئەو بوونە-لەنێو-خۆیەی، ئەگەر بە جەوهەرە درێژ بووەکەی دێکارتی دابنێین، وەکو دیاردەی شتێک، کە بوونی من نییە سەرسامم دەکات؛

من حەزدەکەم ئەو بەشـــێک بێت و لە بوونی منەوە دەرچووبێت و بەوشـــێوەیەی هەیە بمێنێتەوە. ئەمەش لەو بووکە بەفرینەیەیە دەچێت منداڵان دروســـتیدەکەن؛ ئامانجەکە کردنی شـــتێکە لە بەفر؛ واتە فۆرمێکی بدەیتێ، کە لە ئەســـتوەکەدایە و ئەســـتوەکەش لەپێناوی فۆرمەکەدا هەیە. بەڵام ئەگەر پەیوەندیم لەگەڵ کێڵگە بەفراوییەکەدا دروستبکەم هەمووشـــتێک دەگۆڕێت. تەرازووی بوونی تێکدەچێت؛ بوونـــی جیاجیا و پارچەپارچـــە دەبینرێت؛ پەڵە و فڵچە و بۆشـــایی ئینجەکانی دەردەخـــەن. دەتوێتەوە و دەبێت بە ئـــاو. من تاکو ئەژنۆم دەچێتە نێو بەفرەوە؛ ئەگەر تۆپەڵێک بەفر هەڵگرم، لەنێو دەســـتمدا دەبێـــت بە ئاو و دەڕژێت؛ هیچی نامێنێتەوە. ئەو بوونە-لەنێو-خۆیە شێوە دەگۆڕێت و دەبێت بە هیچ. ئارەزووم بۆ خاوەنێتـــی بەفرەکە هەمانکات لەناودەچێت. هەروەها، نازانم چی لەو بەفرە بکەم، کە دەیبینم و لەنێو دەستمدایە. ناتوانم باوەش بە هەموو کێڵگەکەدا بکەم؛ تەنانەت ناتوانم، وەکو ئەو جەوهەرەی خۆی لە بینینەکەمدا دەرخســـت پێکبهێنمەوە، کە کتوپڕ ڕووخا.

خلیســـکانی ســـەربەفر جوڵانی خێرا نییە و لێزانینی دەوێت. هەروەها منیش دەکات بـــە خاوەنـــی کێڵگە بەفرینەکە. ئێســـتا من دەمەوێت شـــتێکی لێبکەم. ئەمـــەش ئەوە دەگەیەنێت، من وەکو یاریزانی ســـەر بەفرەکـــە بەفرەکە دەگۆڕم و واتای پێدەبەخشـــم. دەبینم لێڕاییەک لەبەردەممدایـــە و دەبێت ببڕم، دوایش بەردەوامی و یەکێییەکەی دەدۆزمەوە. لەمحاڵەتەدا ئەمە پێکەوەبەســـتنە. لەنێوان دوو چەمکی بڕاوەدا هەیە؛ خاڵی ســـەرەتا و گەیشـــتنەکە پێکەوە دەبەستێتەوە. مـــن لە داگەڕانەکەشـــدا چاو دەبڕمە ئەو شـــوێنەی دەمەوێ بیگەمـــێ و ڕوولەو خاڵەدەکەم. پێداگەڕانەکە چالاکییەکی بزێوی ڕووت نییە؛ تێهەڵکێشەی ڕیزکردن و پەیوەندییەکانیشە؛ بەوجۆرەی ئەندازیارێک، (کانت) گوتەنی، بەکێشانی هێڵێکی ڕاســـت تێدەگات، منیش بە تەماشاکردنی کێڵگە بەفرەکە تێیدەگەم. هەروەها ئەم ڕیزکردنە پەراوێزی نییە و چڕە؛ کێڵگەکە بۆ خۆی و لەنێو خۆیدا یەکی نەگرتوە؛ ئامانجەکە ئاشـــکرا دیارە و بابەتە ویستراوەکەشم ئەو خاڵەیە لە قەراخ کێڵگەکە دەیبینم، کە دەبێت بیگەمێ. شوێنە بەفرینەکە تەنێکی ڕەق و بەفراوییە؛ بۆ ئەوەی بە کۆتایی بگەم، بەوجۆرەی کەسێک بۆ گرتنی چەکوشەکە مافورەکەی تەنیشتی بۆ داکوتین نابینێت، منیش کێڵگەکە نابینم.

هیـــچ خاوەنێتییەک ئەوەنـــدەی خاوەنێتی ئامێـــرەکان تەواو نییـــە؛ لێرەدا، چالاکی خاوەنێتی چالاکییەکی تەکنیکییە بۆ سودوەرگرتن. کردنەکەم بەوجۆرەی چەکوشوشـــاندنەکە واتای چەکوشـــەکە دیاریدەکات، دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی بەفرەکە. هەمانکات، بۆ ئەوەی لە لوتکەی بەفرەکە تێبگەم بۆچوونێکی دیاریکاوم هەڵبژاردوە: ئەوەش خێراییەکی دیاریکراوی منە، کە دەتوانم کەم یان زۆرتری بکەم؛

لەو خێراییەوە کێڵگەکە دەبێت بە بابەتێکی جیاوازتر لە خۆی و بەپێی خێراییەکە دەگۆڕێت. خێراییەکە شتەکان بە ویستی من کۆدەکاتەوە؛ بیر لەو ناوچەیە بکەوە بە پێ، ئوتۆمۆبیل، شـــەمەندەفەر یان پاســـکیل پیایـــدا گەڕاویت. بۆچوونەکانت بەگوێـــرەی خێراییەکانیان دەگۆڕێن. دووری (بێزیـــەر) لە (ناربۆنەوە) دەبێت بە کاتژمێرێک، ڕۆژێک یان دوو ڕۆژی گەشـــتەکە. کەوابوو، من بەگوێرەی خێراییەکە سەربەستانە فۆرم بە کێڵگە بەفرینەکە دەبەخشم. هەمانکات من کار لەسەر لەشی خۆم دەکەم. خێراییەکە بەتەنیا فۆرم بەســـەر بابەتە دەرەکییەکەدا ناسەپێنیت؛ مەتەرەکاەشـــی دروســـتەدکات. ئەو بەفرەی لەژێر پای مندا دەتەپێت یان لەنێو دەستمدا دەتوێتەوە لەگەڵ خێرایی چالاکییەکەمدا دەبێت بە شتێکی ڕەق؛ پشتگیری من دەکات. هۆکاری ئەمەش لاچوونی سوکی و نا-جەوهەربوونییەکەی لەناوچوونە بەردەوامەکەی نییە. بەپێچەوانەوە، ئەو ســـوکی، لەناوچوون و شلییە نهێنییەیە، سەرنجی من ڕادەکێشێت؛ ڕەق و شل دەبێت تاکو پشتگیری لە من بکات. هۆکاری ئەمەش بۆ پەیوەندی خاوەنێتیم لەگەڵ بەفرەکەدا، کە خلیسکاندنە، دەگەڕێتەوە. ئێمە لەدواییدا باســـی ئەم پەیوەندییە دەکەین. بەڵام ئێســـتا هەوڵدەدەین لە واتا جەوهەرییەکەی تێبگەین. ئێمە وا بیر لە خلیسکاندن دەکەینەوە، کە لەسەر زەمین دەمێنێتەوە. ئەمەش دروستە. بەدڵنیاییەوە، من لەسەر ڕووی زەمین دەبم و ئەمەش پێویســـتی بە لێکۆڵینەوە هەیە. بەڵام تێهەڵکێشەیەکی قوڵیشی هەیە. من دەزانم بەفرەکە لەژێرەوە خۆی گرتوە تاکو من لەسەری بڕۆم؛ خلیسکاندنەکە چالاکییەکە لە دووڕەوە؛ لە خۆیەتیم بۆ مەتەرەکە بەبێ ئەوەی پێویست بکات ڕەتیبکەم دڵنیام دەکات. خلیسکاندن بەپێچەوانەی ڕەگداکوتانە. ڕەگەکە نیوەی چۆتە ژێر زەمینەوە خۆی داکوتاوە؛ بووە بە بەشـــێک لە ژیانی گەشـــاوەی زەوی؛ بۆ سودوەرگرتن لە زەوی دەبێت خۆی بە زەوی بکات. خلیســـکاندن، بەپێچەوانەوە، یەکێتی ماتەری لە قوڵاییدا بەبێ ئەوەی بچێتە ناوەوە دەناســـێت؛ لەو خاوەن دەستەڵاتە ترسناکە دەچێت، کە پێویســـت ناکات بۆ ئەوەی پەیڕەوی فەرمانەکانی بکرێت زۆربکات و دەنگ بەرزبکاتەوە. لەمەشـــەوە پێشنیارە باوەکەمان بیردەکەوێتەوە، کە دەڵێت، "ئەی مرۆڤە تەمەن کورتەکەن بخلیسکێن و بیر لە خوارەوە مەکەنەوە". مەبەست ئـــەوە نییە لەشـــتەکان قوولّ نەبیتەوە، بەڵکو تێهەڵکێشـــەکان بە قوولّی ببینەو کۆڵمەدە.

خلیسکاندن خۆیەتییە چونکە تێهەڵکێشەکەی پشتگیریدەکات، لە خێراییەکەدا دەبینرێت و بۆ خلیسکەرەکە لە کاتی خلیسکاندنەکەدا دروستە. ڕەقی بەفرەکە تەنیا بۆ من کاریگەرە و واتا بەخشە؛ نهێنییەکە، کە بەفرەکە بۆ منی ئاشکرا دەکات و لەپشتی منەوە نابێت بەشتێکی ڕاست. خلیسکاندن پەیوەندییەکی مێژوویی نێوان تـــاک و ماتەر دەردەخات؛ مەتەرەکە خۆی بە ڕەقی کۆدەکاتەوە تاکو من بگرێت.

لەپشـــتی منەوە بە ماندوویی پەرشوبڵاو دەبێتەوە. بە تێپەڕبوونەکە ئەوەی بۆ من گرنگە دەدۆزمەوە. بیرۆکەی خلیسکاندن خودی خلیسکاندنە، کە هیچ ئاسەوارێک لەپاش خۆی جێناهێڵێت. خلیســـکاندنی ســـەرئاو لە پاش بەلەمەوە یان بەلەمی ماتۆڕییەوە، لەم دواییەدا دروســـتکراوە، نموونەی وەرزشـــی ئاوییە. خلیسکاندنی سەربەفر کەمتر تەواوکۆیە؛ ئاسەوارێک لە پاش من جێدەهێڵێت. یارییەکی کەمترە ئەگەر خەڵکـــی ئەم یارییە بکەن و گوێ نەدەنـــە کەمییەکەی، هۆکاری دیکەیان بەدەســـتەوە هەیە. لەکاتێکدا ئاسەواری خلیســـکاندنەکەمان پاش خۆمان لەسەر بەفرەکە دەبینین کەمێک توشـــی نائومێدی دەبیـــن. چەند خۆش دەبوو بەفرەکە بچوایەتەوە شـــوێنی خۆی! هەروەها ئێمەش لەگەڵ خلیسکاندنەکەمان لە لوتکەی چیاکەوە حەزدەکەین ئاسەوار پاش خۆمان جێنەهێڵین. دەمانەوێت بەفرەکە وەکو ئاوەکە ڕەفتار بکات. لەبەر ئەمە خلیســـکاندن لـــە داهێنانێکی بەردەوام دەچێت. خێراییەکەش هێمایە و ئاماژە بۆ ئاگامەندی دەکات و کاریگەرێتی بەسەر ماتەرەکەوە دیاریدەکات. دەرخســـتنی یەکگرتنەکە تێهەڵکێشـــکردنە خەســـتەکەی کێڵگەی بەفرەکە، کە دەبێت بە تەنێکی ڕێکخراو بۆ ســـود لێوەرگرتن، بەوجۆرەی سود لە چەکوشـــەکە یان دەزگایەک وەردەگرین و بە ئاســـانی دێتە ژێر دەست، بەردەوام لە داهێناندا دەبێت؛ بەفرەکە بە خلیســـکاندنەکە ڕەق دەبێت و لە دەستەمۆکردنی لەشـــی ڕووتی ئافرەتەکە لە دەســـت لەملکردنەکەدا دەچێـــت. بەڵام، بەفرەکە لە دەرەوەدا دەمێنیتەوە و دەســـتمان نایگاتێ؛ لەڕوویەکەوە، چالاکی خلیسکێنەرەکە لایەنـــە هێزەکییەکانی بەفرەکە دەخاتە بەرچـــاو. ڕەقی و یەکلایەنی ماتەرەکە لە وەرزشەکەیدا ئاشکرا دەبێت. ڕەقی و یەکلایەنییەکەشی خەسڵەتی ماتەرەکەن. ئەم تێهەڵکێشکردنەی خۆ و نا-خۆ لە چالاکی وەرزشزانەکەدا بەوجۆرەی لە بیرکردنەوە و بەرهەمی هونەریشدا هەیە، بەجەختکردنی مافی یاریزانەکە لەسەر و بەفرەکەوە دەردەبڕێت. من هەزارجار خۆم گواســـتۆتەوە و بەخێراییەکەم کارمکردۆتە ســـەر هێزی خەستبوونەوەکە؛ کە من خاوەنیم.

ئەمجۆرە خاوەنیتییە لە وەرزشـــدا دژواریـــیەکـــی دیکەی تێدایە. پێش داگەڕانم بە لوتکە بەفرینییەکەدا دەبێت پیایدا هەڵگەڕێم و بچمە ســـەری. پێداهەڵگەڕانەکە بەرگریکردنێکی دیکەی بەفرەکەم نیشـــاندەدات. من بەماندووبوونەکەم هەست بە بەرگریکردنەکەی دەکەم. هەموو ساتێکیش نزیکبوونەوەی سەرکەوتنەکەم دەپێوم. لێرەدا، بەفرەکە و بوونی کەســـانی دیکە و چەمکە باوەکانی، وەکو 'تێپەڕکردن' ، 'داگیرکـــردن' ، 'کارامە' و هتد لەیـــەک دەچن. پەیوەندی نێوان من و بەفرەکە بە پەیوەندی نێوان خاوەن کۆیلەو کۆیلە دادەنێن.

ئەم خاوەنێتییەی لە هەڵگەڕانەکەدا دەبینرێت لە مەلەوانیشدا هەیە. ئەو سەرەی ئاڵاکەی لێدانراوە دەبێت خاوەنێتی ئەو ســـەرەی ئاڵاکەی لیدانراوە بکەین. بنەمای

وەرزش، کەوابـــوو، بەتایبەتی ئەو وەرزشـــانەی لە دەرەوەی هـــۆڵ و یاریگاکاندا دەکرێن، داگیرکردنی تەنە گەورەکەی زەمین و هەواو ئاوە، کە لەوەوپێش سودیان لێوەرنەگیـــراوە. خاوەنێتیش لە هەموو حاڵەتەکاندا پرســـیاری لەبارەوە دەکرێت. هونەر، زانســـت و یاریکردن چالاکین بۆ وەدەســـتهێنانی خاوەنێتی لەودیو بابەتە کۆنکرێتییە ویستراوەکەوە، کە خودی بوونە یان بوونە ڕەها لەنێو-خۆکەیە.

ئۆنتۆلۆجـــی فێرماندەکات لە بنەڕەتدا ئارەزوو ئارەزووکردنە بۆ بوون. ئەمەش پەیوەندی بە خەسڵەتی کەمی و سەربەستی بوونەوە هەیە. هەروەها، فێرماندەکات ئـــارەزوو پەیوەندییە بە هەبوویەکی کۆنکرێتییەوە لەنێو جیهاندا و ئەو هەبووەش بوون-لەنێو-خۆیـــە؛ فێرماندەکات پەیوەندی نێوان ئەو بوون-لەنێو-خۆیە و ئارەزوو خاوەنێتییـــە. لێرەدا لەبـــەردەم دوولایەنی ئارەزوودا ئامـــادە دەبین: لەلایەکەوە، ئارەزوو ئارەزوکردنە بـــۆ بوونێکی دیاریکراو، کـــە بوونێکێ-لەنێو-خۆێ-بۆ-خۆی هەیـــە و نموونەییە: لەلایەکی دیکەوە، ئـــارەزوو لەزۆرحاڵەتدا پەیوەندییە لەگەڵ بوون-لەنێو-خۆی هەڵکـــەوت و کۆنکرێتیدا، کە پڕۆژەی خاوەنێتی هەیە. ئایا ئەم دوولایەنە بەسەریەکدیا زاڵدەبن؟ هاوتەراز دادەنرێن؟ ئێمە دەتوانین لە بنەماکانی سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی دڵنیابین ئەگەر ئۆنتۆلۆجی پێناسەی پەیوەندی نێوان ئەو دووجۆر بوونە و خاوەنێتییەکە بکات. ئێســـتاش هەوڵدەدەین ئەم خاڵە ڕوونبکەینەوە.

ئایـــا مەبەســـتمان لە 'خاوەنێتی' چییـــە؟ یان چی لـــە داگیرکردنی بابەتێک تێدەگەیـــن؟ ئێمە کاتیگۆری 'کردن'مان کەمکردەوە تاکو کاتیگۆریەکانی 'بوون' و 'هەیەتی' ببینین. ئایا دەتوانین ئەمە لەگەڵ کاتیگۆری 'هەیەتی'دا بکەین؟

ئاشـــکرایە، لەزۆر حاڵەتـــدا، داگیرکردنی بابەتێک لەوەدایە بتوانیت ســـودی لێوەرگریـــت. بەڵام زۆر لەگەڵ ئـــەم بۆچوونەدا هاوڕا نیم. من لـــە قاوەخانەکەدا ســـود لە لێوان و قاپەکە وەردەگرم، بەڵام نابم بە خاوەنیان. سود لە تابلۆی سەر دیوارەکە وەرناگرم، کەچی من خاوەنیم. ئەو مافەی بۆ لەناوبردنی بابەتێک هەمە، کە من خاوەنیم هەندێکجار دروست دەرناچێت.

پێناسەکردنی خاوەنێتی لەسەر ئەم مافە دەبێت بە پێناسەیەکی ڕووتکراوە. لە کۆمەڵگایەکدا، کە پلانی ئابووری بۆ دادەنرێت خاوەن کارخانەیەک مافی خاونێتی کارخانەکەی هەیە، بەڵام مافی داخستنی پێنادرێت. لە ڕۆما خاوەن کۆیلە دەیتوانی کۆیلەی هەبێت، بەڵام مافی کوشتنی کۆیلەکەی پێنەدەدرا.

ئایا مەبەست لە مافی لەناوبردن یان سودوەرگرتن چییە؟ ئەم مافە من دەخاتەسەر زەمینەیەکی کۆمەڵایەتی و پێناســـەی خاوەنێتیش لەســـەر ئەو زەمینە دەکرێت. هەروەها، ماف نەرێیەکی ڕووتە و سنورە بۆ ڕێگرتنی کەسانی دیکە لە سودوەرگرتن و لەناوبردنی ئەو شـــتانەی هەمە. بێگومان، دەتوانین پێناسەی خاوەنێتی لەسەر

کارکردنی کۆمەڵایەتی بکەین. بەڵام، لەپێش هەموو شتێکدا، هەرچەندە کۆمەڵ مافی خاوەنێتی بەگوێرەی یاسا دەسەلمێنێت، هێشتا پەیوەندی خاوەنێتی دروستناکات. ئەوپەڕی دەتوانێت بیکات بە یاسایی. ئەگەر خاوەنێتی بخرێتە ئاستی پیرۆزییەوە دەبێت لەنێوان بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆیەکی کۆنکرێتیدا پەیوەندی بێت. ئەگەر بیر لە داهاتووی ڕێکخراوێکی کۆمەڵایەتی بکەینەوە، کە خاوەنێتی تاکەکەسی تیادا ناپارێزرێت و داگیردەکرێت ئەوە ناگەیەنێت پەیوەندی خاوەنێتی لەناودەچێت؛ لەگەڵ پەیوەندی تایبەتی نێوان مرۆڤ و شتەکاندا دەمێنێتەوە. لە کۆمەڵگا سەرەتاییەکاندا، کە پەیوەندی هاوسەرییوون نەکرابوو بە یاسا و میراتی لە دایکەوە دەستیپێدەکرد، پەیوەندی سێکسی، لە شێوەی دۆستایەتیشدا بووبێت، هەرهەبوو. کەوابوو، پێویستە خاوەنێتی و مافی خاوەنێتی لەیەکدی جیابکەینەوە. لەبەرهەمان هۆکار، پێناسەکەی پرۆدۆن، کە دەڵێت، "خاوەنێتی دزیکردنە" ڕەتدەدەمەوە. بێگومان خاوەنێتی لە دزییەوە پەیدا دەبێت یان لە پێناوی خاوەنێتیدا کەسێکی دیکە تالآن دەکەین. دزێک خۆی بە خاوەنی پارە دزراوەکەی دادەنێت. کەوابوو، کێشەکەمان ڕوونکردنەوەیەکی تەواوی پەیوەندی نێوان دز و شتە دزراوەکان و ئەو شتانەیە ڕەوایانە بە یاسا بوون بە مالّ.

ئەگەر بیر لەو بابەتە بکەمەوە، کە مالّی منە، دەبینم خەسڵەتی بوونی بەتەواوی ئامـاژە بۆ ناولێنانی دەرەکی و بابەتـە دەرەکییەکە بۆ من ناکات؛ بەپێچەوانەوە، خەسـڵەتەکە بە قوولّـی کاریتێدەکات؛ بۆ من و کەسـانی دیکەش دەریدەخات، کە بەشـێکی بوونی بابەتەکەیە. لەبەر ئەمەشـە لە کۆمەڵگا سەرەتاییەکاندا بە هەندێک کەسیان دەگووت، 'داگیرکراو'، واتە سەر بە شتێکی دیکەیە... بۆ ئەمەش مردووەکانیان بە کەلوپەلەکانیانەوە دەناشت، تاکو لەدواییدا بەکاریان بهێنن. هەڵبەتە ئەو کاتەی ئەمجۆرە کەلتوورە سـەریهەڵدا وا بیری لێنەدەکراویەوە. کەلوپەلەکان خەسـڵەتی مردووەکەیان هەڵدەگرت و هەمووی بوونی ئەویان پێکدەهێنا؛ ناشتنی مردووەکە بەبێ کەلوپەلەکانی، وەکو ناشتنی لاشەکەی بەبێ قاچەکانی بوو. لاشە و لێوانەکەی ئاوی پێدەخواردەوە لەگەڵ چەقۆکەی کەسە مردووەکەیان پێکدەهێنا. سـوتاندنی بێوەژنیش لە ناوچەی (ماڵەبار) لەگەڵ لاشـەی مـردووی مێردەکەدا سەربەم بنەمای پەیوەندییەیە؛ ژنەکە بوونێکی داگیرکراوی هەیە؛ پیاوە مردووەکە لەگەڵ خۆیـدا دەیباتە نێو گۆڕ. بەگوێرەی کۆمەڵ و یاسـای ئەو کۆمەڵە ژنەکە لاشەیەکی مردووە؛ سوتاندنەکە یارمەتی دەدات بە مافی مردن لەدەست ئەم مردنە دەربازبێت. ئەو بابەتانەی ناخرێنە نێو گۆڕەکەوە دەبن بە دێوەزمە. خێو بیرۆکەی داگیرکردنی خانوبەک [لەلایەن هێزێکی نادیارەوە] دەکات بە بیرۆکەیەکی کۆنکرێتی. لـە کاتێکدا دەڵێین، خانوەکە خێوی تێدایە مەبەسـتمان ئەوەیە پارە و هەوڵدان کارناکەنە سەر ڕەهەندی مێتافیزیکی و فاکتۆری ڕەهای خاوەنێتییەکەی کەسەکەی

پێشو. دروستە، کە ئەو خێوانەی لەنێو قەڵا کۆنەکاندا هەن (لاریس)ی نزمن. بەڵام ئەمانە بێجگە لەو نهۆمانەی خاوەنێتی بەسەر دیوارەکانەوە چین؟ یەکەم، دەربڕین بۆ دیاریکردنی پەیوەندی نێوان شـــتێک و خاوەنەکەی بەتەواوی دەچێتە ناوەوەی چەمکی خاوەنێتییەوە؛ مەبەســـت لە داگیرکردن ئەوەیە کەسێک خاوەنی تۆ بێت. واتە، بابەتە داگیرکراوەکە دەستی لە بوونی دراوە. هەروەها لەناوبردنی خاوەنەکە دەبێتە هۆکاری لەناوبردنی مافی داگیرکراوەکە. بەپێچەوانەشـــەوە، مانەوەی شتە داگیرکراوەکـــە دەبێتە هۆکاری مانەوەی مافی خاوەنەکە. بەندی خاوەنێتی بەندی نـــاوەوەی بوونە. مـــن لەنێو بابەتە داگیرکراوەکـــەدا خاوەنەکەی دەبینم. ئەمەش گرنگی پاشماوە کۆنەکانە؛ مەبەستمان تەنیا پاشماوەی ئایینی نییە، بەڵکو هەموو کەلوپەلەکانی مرۆڤێکی ناوداریشە، کە لەوانەیە ئەو مرۆڤە بناسین.(بۆنموونە، بیر لە مۆزەخانەی ڤیکتۆرهۆگۆ یان کەلوپەلەکانی بلزاک و فلوبێرت بکەوە.)

ئەم بەنـــدە ئۆنتۆلۆجییە ناوەکییە لەنێوان شـــتەکە و خاوەنەکەیدا بیردۆزەی خاوەنێتی ڕیالیستانە ڕاڤەناکات. ئەگەر پێناسەکەمان بۆ ڕیالیزم، وەکو خۆ و بابەت بە دوو لایەنی سەربەخۆ دابنێت و دروستبێت، ئەوا بۆ خاوەنێتی بەکارنایەت. بەڵام زانیمان کە بوونی جەوهەری بـــە بابەتە زانراوەکە دەدرێت. ئەمەش بۆ خاوەنێتی دەبێت: شـــتە داگیرکراوەکە بوونی خۆی هەیە، شتێکە بەردەوام و لە کات-بەدەر. کەوابوو، دەبێ سەربەخۆیی پێببەخشین. جەوهەرێک نابێت بە خاوەنی جەوهەرێکی دیکە. ئەگەر خەسڵەتی 'داگیرکردن' بە شتێک بدەین. لەبەر ئەوەیە، کە پەیوەندی بنەڕەتی و ناوەکی بوون-بۆ-خۆ لەگەڵ بوون-لە-نێو خۆدا، کە دەبێت بە خاوەنێتی لـــە ناتـــەواوی بوون-بۆ-خۆوە پەیدا دەبێت. ئەوەش دروســـتە، کـــە بابەتەکە بە داگیرکردنی کارناکرێتە سەری و وەکو بابەتی زانین وایە. بەبێ دەستلێدان (مەگەر لەو حاڵەتەدا بابەتە داگیرکراوەکە مرۆڤێکی دیکە، بۆنموونە کۆیلە یان لەشفرۆشێک بێت) دەمێنێتەوە. ئەمەش کارناکاتە ســـەر واتاکەی؛ واتاکەی ئەم خاوەنێتییە بۆ بوون-بۆ-خۆ دەردەخات.

ئەگەر خاوەن و شـــتە داگیرکراوەکە لە پەیوەندییەکی ناوەکییدا لەسەر کەمی بوونی بوون-بۆ-خۆ یەکبگرن، دەبێت واتا و سروشـــتی ئەو یەکگرتنە دوولایەنییە ڕوونبکەینـــەوە. لەڕاســـتیدا، پەیوەنـــدی ناوەکـــی تێهەڵکێشـــەیە و کاردەکاتە ســـەر هەردوو لایـــان. واتە، هەردوو لایەنەکە بە بیرۆکە ڕاســـتەقینەیەکی تایبەت دروســـتدەکەن. خاوەنێتی یەکگرتنە لەگەڵ بابەتەکـــەدا. حەزکردن لە بابەتێکی دیاریکراو حەزکردنێکی سادە بۆ ئەو بابەتە نییە؛ ئارەزووکردنە لە یەکگرتن لەگەڵ بابەتەکەدا و بەســـتنی پەیوەندییەکی ناوەکییە لە شێوازی یەکگرتنی "داگیرکەر و داگیرکراوەکەدا." ئارەزووکـــردن لە هەیەتی دەبێت بە ئارەزووی پەیوەندی لەگەڵ بابەتێکدا و لە پەیوەندییەکی دیاریکراو لەگەڵ بووندا.

لەگـــەڵ دامەزراندنـــی پەیوەندییەکـــەدا، بەوجۆرەی تەماشـــای هەڵوێســـتی زانســـتکارەکە، هەنەرمەندەکە و وەرزشزانەکەمان کرد، بۆ ئێمەش سودی دەبێت. لە هەڵوێستی هەریەکێک لەواندا شێوازێکی خاوەنێتیمان دۆزییەوە. دەرکەوت، کە بابەتەکە جۆرێکە لە هەڵقوڵاوی لایەنی خۆیەتیمان و لەدەرەوەشدا سەربەخۆییەکەی پارێزراوە. "هی منە"، وەکو پەیوەندی بوون لەنێوان لایەنێکی خۆیەتی ڕەهای من و لایەنـــی دەرەکی ڕەهای ئەوەی مـ نییە دامەزرا. لەنێو هەمان ســـازاندنی خۆ و نا خۆدا و نا خۆ و خۆدا ســـەریهەڵدا. بەڵام، پێویستە لە باسی ئەم پەیوەندییەدا وریاتر بین. لە پڕۆژەی خاوەنێتیدا ڕووبەڕووی بوونـ بۆ خۆ دەبینەوە. ســـەربەخۆ و جیا لەو ئەگەرەوە ڕادەوەســـتێت، کە ئەوە. ئەو ئەگەرەش ئەگەری داگیرکردنی بابەتە. هەروەها، ئـــەو بەهایەش دەبینین، کە دەبێت بە دێوەزمەی بوونـ بۆ خۆ، وەکو بیرۆکەی هەمووی بوون و یەکگرتنەکە دروســـتیدەکات. کەوابوو، خاوەنێتی پەیوەنـــدی بوونە لەنێـــوان بوونـ بۆ خـــۆ و بوونـ لەنێو خۆیەکـــی کۆنکرێتیدا و یەکگرتنەکەی نێوانیان پێکدەهێنێت.

خاوەنێتی واتە شتێک هەیە بۆ منە؛ واتە، من کۆتاییەکی تایبەتی ئەو بابەتەم. ئەگەر خاوەنێتی بەتەواوی شتێکی دراوبێت کەسەکە دەبێت بە خاوەنی بابەتەکە. مـــن ئەو پاندانەم هەیـــە؛ واتە ئەو پاندانە بۆ من هەیە یان بۆ من دروســـتکراوە. لەســـەرو ئەمـــەوە، من ئەو بابەتەی دەیخوازم دروســـتدەکەم. دابەشـــکردنی کار بناخەی ئەم پەیوەندییە لەقدەکات، بەڵام لەناوینابات. خۆشگوزەرانی لە پلەوپایە نزمکردنەوەیەتی؛ لەخۆشگوزەرانییدا من بابەتێکم هەیە کەسانی دیکە (وەکو کۆیلە یان نۆکەرەکانی نێوماڵ) بۆ من دروســـتیان کردوە. خۆشـــگوزەرانی شـــێوازێکی خاوەنێتییە، بەڵام ســـەرەتاییە. لەنێو کۆمەڵدا، کاتێک باســـی دابەشـــکردنی کار دەکەین، ئەم پەیوەندییە ســـنوردارەدەکرێت و دادەپۆشـــرێت، بەڵام خەفەناکرێت. ئەو بابەتەی هەمە ئەوەیە، کە کڕیومە. پارە دەبێت بە دەســـتەڵاتی من؛ ئامێرێکە بۆ خاوەنێتی. لەبەر ئەمەش، بێجگە لە حاڵەتە نائاســـاییەکانی چاوچنۆکی، پارە بۆ ئەگەری کڕین دەوردەبینێت؛ شـــتێکی کەم خایەنە و بۆ دەرخســـتنی بابەتەکە دروســـتکراوە و بوونێکی گوێزراوەی هەیە. بەڵام بۆ من دەســـتەڵاتێکی داهێنەرە: کڕینـــی بابەتێک، وەکو داهێنانی بابەتەکە کارێکی هێماییە. لەبەر ئەمەیە پارە بە دەستەڵات دادەنرێت. لەبەر ئەوە نییە دەتوانین ئەوەی ئارەزوومانە پێی پەیدابکەین بەڵکو نوێنەری کاریگەرێتی ئارەزووەکەشـــمە. شـــتێکی بەرزە ڕووەو بابەتەکە و نوێنەری پەیوەندییە جادوگەرییەکەمە لەگەڵ بابەتەکەدا. پارە پەیوەندی تەکنیکی نێـــوان خۆ و بابەت دادەپوشـــێت. ئارەزوو دەخاتەگـــەر و دەبێت بە جادوی نێو داســـتانە جادوگەرییەکان. لەبەردەم جانتایەک پارەی نێو گیرفانت ڕاوەستە؛ ئەو شتانەی بۆت دانراون نیو ساڵ کەمتر کۆنن. لەم ڕووەوە، پارە بەندێکی خاوەنێتی

لەنێوان بوونـ-بۆ-خۆ و هەموو بابەتەکانی نێو جیهان دەبەســـتێت. بە هۆی پارەوە ئارەزوو دەبێت بە زانیاری بەخش و داهێنەر.

لە ڕێگەی کەمکردنەوەی بەردەوامی پلەوپایە بەرزەکە بەندی داهێنانی نێوان خۆ و بابەت دەمێنێتەوە. هەیەتی، یەکەمجار داهێنانە. کەوابوو، بەندی خاوەنێتی بەندی داهێنانی بەردەوامە؛ ئەو بابەتەی دامهێناوە خراوەتە نێو ژینگەی منەوە؛ بوونی بە هەڵوێســـتی منەوە گرێدراوە. چرای سەرمێزەکەم گلۆپ و چەتری سەری و وایەری کارەباکە نییە؛ هێزێکی ڕووناکی تایبەتە لەسەر مێزەکەم و لای پەرتووکەکانمەوە؛ بە شەو ڕووناک کەرەوەی کارەکانمە و پەیوەندی بە خوێندنەوە و نوسێنمەوە هەیە. ڕۆشـــن و ڕەنگدارە بەوجۆرەی من سودی لێوەردەگرم و بەکاریدەهێنم؛ لە ڕێگەی ســـود وەرگرتنەکەوە هەیە. ئەگەر لە مێز و کارەکانم جیابکرێتەوە و لەسەر زەوی دوکانێک لەنێو شتەکانی دیکەدا دابنرێت، چراکەم ڕادیکاڵانە لەناودەچێت؛ نابێت بە چرای من. بەڵکو دەبێت بە ئەندامێکی جۆری هەموو چراکان و بۆ ڕەســـەنی خۆی دەگەڕێتەوە. بەم شـــێوەیە من لە بوونی ئەو شتانەی هەمە بەرپرسم. بەخاوەنێتی بوونیان دەگۆڕم. ژیانیشم داهێنانە، چونکە بە بەردەوامی ژیان بابەتەکانیش دەبن بەهی من. کۆمەڵێک شـــتی کۆکراوە لەگەڵ بوونی خۆمدا دەهێنمە بوونەوە. ئەگەر لە من دابڕێن، وەکو جیهانەکەم دەمرن.

بەڵام پەیوەندی ڕادیکاڵ و بنەڕەتی داهێنان پەیوەندی ڕێژەنانەیە. ئەو گرفتانەی توشـــی بیردۆزەی جەوهەری دێکارتی بوون یارمەتیمـــان دەدەن ئەم پەیوەندییە بدۆزینـــەوە. ئـــەوەی دایدەهێنم خودی خۆمە ئەگەر داهێنـــان دەرهێنانی فۆرم و ماتەر بێت بۆ بوون. تراجیدیای داهێنەری ڕەها، ئەگەر داهێنەر هەبێت، نەشیاوی دەرچوونـــە لە بوونی خۆیـــەوە بەرەو دەرەوە چونکە ئـــەوەی دایدەهێنێت بوونی خۆیەتی. چۆن شتێکی داهێنراو، کە فۆرم و ماتەری سەر بە بوونی منە دەرەکییە و سەربەخۆیی خۆی دەپارێزێت؟ تەنیا شتێکی نەجولاو و دەتوانێت ڕایگرێت. ئەو شتە نەجولاوەش پێویســـتە من بەردەوام بە داهێنان ڕایوەستێنم. بەو ڕادەیەی خۆم بە داهێنەری بابەتەکان دەبینم بە پەیوەندیش خاوەنێتی بابەتەکان دەکەم بە مولکی خۆم. پاندان و سەبیلی جگەرەکەم، جلوبەرگ و مێزەکەم و خانوەکەم منن. کۆی هەموو ئەو شـــتانەی هەمە کۆی بوونی منە. من ئەوەم، کە هەمە. کاتێک دەســـت لە لێوانەکە دەدەم دەســـت لە بوونی خۆم دەدەم. ئەو شاخەی پیایدا هەڵدەگەڕێم بوونی خۆمە و دەمەوێت پیایدا ســـەرکەوم؛ کاتێک بە لوتکەکەی دەگەم و لەوێوە تەماشای دامانی چیاکە دەکەم من خودی دیمەنەکەم؛ دیمەنە گەورەکە بوونی منە لە ئاسۆدا چونکە بە هۆی منەوە و بۆ من هەیە.

داهێنان چەمکێکی چاوبرســـییە، بەجولانەوە هەیە و بە وەستان وندەبێت. ئەگەر بەزۆریش وەریگریـــن، هەرلەناودەچێت؛ من بە تەنیا لایەنی خۆیەتیم دەدۆزمەوە یان

ڕووبەڕووی ماتەرێکی ڕووتی ناجۆر دەبمەوە، کە هیچ پەیوەندییەکی بە منەوە نییە. مانەوەی داهێنان لەسەرگۆڕانێکی بەردەوام لە دۆخێکەوە بۆ دۆخێکی دیکە ڕادەوەستێت. بەوجۆرەی بابەتێک لەنێو جیهانی مندا سەرهەڵدەدات دەبێت ئەویش بەگشتی من بێت و منیش نەبێت. ئەمەش لە خاوەنێتیدا هەیە. بابەتە داگیرکراوەکە داهێنانێکی بەردەوامە؛ بەڵام سەربەخۆشە و بوونێکی-لەنێو-خۆیە. ئەگەر پشتی تێبکەم ونانبێت؛ ئەگەر دوور بکەومەوە بوونم لای مێزەکەوە، لەنێو ژوورەکەدا یان لەنێو جیهاندا دەستنیشاندەکات. بەڵام لەسەرەتاوە مەحاڵە بچینە ناوی. ئەو پاندانە بەتەواوی منە، تەنانەت کاتێک پێی دەنووسم لە نوسینی جیاناکەمەوە. لەلایەکی دیکەوە، وەکو خۆیەتی؛ خاوەنێتی من نایگۆڕێت؛ تەنیا پەیوەندییەکی بیرۆکەیی لەنێوانماندا هەیە. واتە، ئەگەر سودبەخش بێت چێژ لە خاوەنێتییەکەی وەردەگرم. کاتێک بیر لە بوونی دەکەمەوە پەیوەندی خاوەنێتی نامێنێت. سەبیلی جگەرەکەم لەسەر مێزەکە بوونێکی سەربەخۆی هەیە. هەڵیدەگرم، هەستیپێدەکەم و تەماشایدەکەم تاکو پەیوەندی خاوەنێتییەکەم لەگەڵیدا ببینم؛ ئەم جوڵانانە چێژی خاوەنێتیم پێدەبەخشن. من هەست بە بوونی بۆڕییەکی نەجوڵاوی لەداردروستکراو لەنێو پەنجەکانمدادەکەم. چێژوەرگرتنەکەم بە بەکارهێنان و سود بەخشینەکەیەوە وەستاوە.

پەیوەندی بەردەوامی داهێنان لەنێو خۆیدا ناکۆکییەک هەڵدەگرێت، کە لەگەڵ سەربەخۆیی بابەتە داهێنراوەکاندا پەیدادەبێت. خاوەنێتی پەیوەندییەکی جادوگەرانەیە؛ من ئەو بابەتانەم، کە هەمن، بەڵام لەدەرەوەدا ڕووبەڕووی خۆم دەبمەوە؛ من وەکو شتێکی سەربەخۆ لەخۆم دروستیاندەکەم. ئەو شتانەی من خاوەنیانم لەدەرەوەی بوونی مندا و خۆیەتی مندا هەن. وەکو بوون-لەنێو-خۆ لەژێر دەستم ڕادەکەن. بەڵام لەبەر ئەوەی من هەمیشە لەدەرەوەی بوونی خۆمدام، وەکو شتێکی ناتەواو خۆم دەناسم. کاتێک دەبم بەخاوەنی بابەتێک بوونم بۆ بابەتەکە دەگۆڕم. لەپەیوەندی خاوەنێتییدا لایەنی بەدەستەڵات بابەتەکەیە؛ بەبێ بابەتەکە من بێجگە لە خاوەنێتییەکی ڕووت، ناتەواو، کە تەواوی و پڕی بە بابەتەکەوە بەستراوە، هیچ دیکە نیم.

لە خاوەنێتیدا من دەبم بە بناخە بۆ بوونم چونکە لەنێو بوون-لەنێو- خۆدام. بەو ڕادەیەی خاوەنێتی داهێنانێکی بەردەوامە ئەوا بابەتەکە بە شتێکی داهێنراو لەلایەن خۆمەوە دەبینم. لەلایەکی دیکەوە، لەبەر ئەوەی داهێنان ڕێژەنە ئەوا بابەتەکە جارێکی دیکە لە بوونی مندا دەتوێتەوە و دەبێت بە من. لەکۆتاییدا، مادام لەنێو خۆیدایە، ئەوا من نییە، بەڵکو منم و ڕووم لە خۆم کردووە. شتێکە دەرەکی و هەمیشەیی، ناچێنە ناخییەوە و پەیوەندییەکی دەرەکی لەگەڵ مندا هەیە.

مادام من پەیوەندییەکی ناجۆری بوون-لەنێو-خۆم لەگەڵ بوونی خۆمدا هەیە، ئەوا بناخەی بوونمم. ئەمەش پڕۆژەی بوون-لەنێو-خۆی-بۆ-خۆیە. ئەم بوونە ئایدیاییە

بـــەو بوونە-لەنێو-خۆیە دانرا، کە تیایدا بوون-بۆ-خۆ دەبێت بە بناخەی بوونی یان ئەو پڕۆژە بنەڕەتییەی، کە بوون-بۆ-خۆ نایەوێت تیایدا ببێت بە شێوازێکی بوون، بەڵکـــو بەو بوونە-لەنێو-خۆیەی هەیە. دوولایەنی بوون-بۆ-خۆیەکەی دەیەوێت ببن بـــە خاوەن و بوون-لەنێو-خۆکەی داگیردەکرێت. لەو بوونە دەچێت دەیەوێت ببێت بە خاوەنی داهێنانی خۆی یان ببێت بە خوا. کەوابوو، داگیرکەر دەیەوێت خۆشی لە بوون-لەنێو-خۆی خۆی یان بوونی دەرەکی خۆی وەرگرێت. لە خاوەنێتییدا من ئـــەو بابەتە دەدۆزمەوە، کە وەکو بوون-بۆ-ئەوان وایە. لەبەر ئەمە ســـەرهەڵدانی کەســـانی دیکە سەرسامم ناکات؛ ئەو بوونەی کەسێکی دیکە حەزدەکات بیهێنێتە نێو جیهانەوە منم-بۆ-کەسانی-دیکە. ئەو بوونەیە خۆشی لێوەردەگرم. خاوەنێتی، بەمجۆرە، بەرگریکردنە لە خۆمان دژی کەسانی دیکە. ئەوەی هی منە خودی منە لە شـــێوازی نا-خۆیەتیدا و منیش بناخە سەربەستەکەیم. ناتوانم جەختی زۆریش لەســـەر ئەو خاڵە بکەم، کە ئەم پەیوەندییە بیرۆکەیی و هێماگەریانەیە. ئارەزووی بنەڕەتیم بۆ بوون هەرگیز لە خاوەنێتیدا، وەکو نەخۆشەکەی فرۆید نییە، کە گرێی ئۆدیبی هەیە و خەو دەبینێت سەربازێک (بۆنموونە پاشای ڕووس)، کە نوێنەرایەتی باوکی دەکات دەکوژێت و ڕازی نابیت، منیش ڕازی نابم. لەبەر ئەمەشە خاوەنێتی لای خاوەن وەکو شـــتێکی دراو بەیەکجار لە ئەزەلەوە دراوە و کاتێکی نەبڕاوەشی دەوێت لێیتێبگات. هیچ کارێکی تایبەتی سودوەرگرتن خۆشی خاوەنێتی بە تەواوی دەرناخات؛ تەنیا ئامـــاژە بۆ کردەوەکانی دیکەی خاوەنێتـــی دەکات. هەریەکێک لـــە ئەوان بەهایەکی جادوگەرانەی هەیە. پێش ئەوەی پاســـکیلێکت هەبێت دەبێ تەماشای پاسکیل بکەیت و دەستی لێبدەیت. بەڵام دەستلێدان بەس نییە؛ گرنگە سواری پاسکیلێک ببیت و سوڕێک بدەیت. ئەم سواربیە سوپاسگوزارەش بەس نییە؛ پێویستە بە پاسکیلەکە بۆ شوێنێک بڕۆیت. ئەمەش ئاماژە بۆ بەکارهێنانی زۆرتر و گەشتی زۆرتر بەناو فەرەنسادا دەکات. ئەم گەشتانەش ئاماژە بۆ هەزار کردەوەی دیکـــەی خاوەنێتی دەکەن و ئەوانیش ئاماژە بۆ ئەوانی دیکە دەکەن. لە کۆتاییدا، بەو جۆرەی پێشـــبینی دەکرێت، نوســـینی چەکی بانقێک بەسە تاکو من بکات بە خاوەنی پاســـکیلەکە. بەڵام تێگەیشتن لە خاوەنێتییەکەی هەموو ژیانمی دەوێت. بە دەســـتکەوتنی بابەتەکە تێدەگەم، کە خاوەنێتی پڕۆژەیە و مردن لەناویدەبات. ئێستا تێدەگەین بۆچی؛ چونکە مەحاڵە لە پەیوەندییەک تێبگەین هێماکردن ببێت بە خاوەنی. لەڕاستیدا، خاوەنێتی کۆنکرێت نییە. چالاکییەکەی ڕاستەقینە (وەکو خـــواردن و خواردنەوە و نوســـتن) نییـــە تاکو بە هێما بۆ ئارەزوویەکی ناســـراو دابنرێت. تەنیا وەکـــو هێما هەیە؛ هێماکان واتاکەی بوونی و پێکەوە لکاندنەکەی دەردەخـــەن. لەدەرەوەی بەها هێماگەرییەکەیدا خۆشـــی لێوەرناگیرێت؛ ئاماژە بۆ خۆشییەکی بەرزی خاوەنێتی (ئەو بوونەی بناخەی خۆیەتی) دەکات. هۆی ئەمەش

مەحاڵبوونی بڕوانامە بە خاوەنێتی بابەتێک بوون-بۆ-خۆ توشی توندو تیژی دەکات تاکو لەناوببەرێت. لەناوبردن توانەوەی ئەوشتە لە بوونی خۆمدایە؛ ئەو ئاگرەی من بەرمداوەتە کێڵگەیەک کاردەکاتە سەر یەککرتنی من و کێڵگەکە. کتوپڕ پەیوەندی بوون لە داهێنانەکەدا وەردەچەرخێت؛ من دەبم بە بناخەی کایەنە سوتاوەکە. من کایەنەکەم چونکە لەناویدەبەم. لەناوبردن باشتر لە داهێنان خاوەنێتی دەناسێتەوە. بابەتە لەناوبراوەکە نامێنێت تاکو بەرگری بکات. ئەو لێوانەی لەسەر میزەکە دانرابوو من شـــکانم، هێشتا لەوێیە، بەڵام بووە بە شەفافییەتێکی ڕەها. من دەبینم هەموو هەبووەکان بەزۆر ســـەپێنراون. ئەمەیە دەرهێنەرە سینەماییەکان لە فلیمەکانیاندا نیشـــانیدەدەن. بابەتە لەناوبراوەکە لە ئاگامەندی دەچێت هەرچەندە، وەکو بوون-لەنێو-خۆیەک ئومێدی چاکبوونەوەی نییە. هەروەها، من خاوەنیم. ئەو ڕاستییەی من دەکات بەوەی هەم بابەتە لەناوچووەکە دەپارێزێت. من لەگەڵ دروستکردنی خۆمدا ئەویش دروســـتدەکەم؛ لەم بۆچوونەوە لەناوبردن لەگەڵ ناسینەوەی لێپرسینەوە بەرانبەر هەموو ئەو شتانەی هەیە، داهێنانە.

پێویســـتە لەناوبردن بخرێتە ڕیزی ئەو کردەوانەی خاوەنێتی دادەمەزرێنن. زۆر لـــەو کردەوانەش بونیادێکی ڕوخێنەریان لە تەنیشـــت بونیادەکانی دیکەوە هەیە. بەکارهێنان ســـودوەرگرتنە. سود لەبەکارهێنانی پاسکیلەکەم وەردەگرم و سواری دەبـــم؛ بەردەوامی داهێنانێکی خاوەنێتی لە ڕوخانی بەشـــێکیدایە. بەکارهێنانەکە لەبەر هەندێک هۆکار پەرێشانی دروستدەکات، بەڵام خۆشییەکی نهێنیش دەهێنێت، کە وەکو خۆشـــی وەرگرتن لە خاوەنێتییـــە؛ چونکە لە ئێمەوە دەردەچێت و ئێمە کەســـەکەین بەکاریدەهێنین. دەبێت ئەو خاڵە فەرامۆش نەکەین، کە 'بەکارهێنان' واتای لەناوبردنی خاوەنێتی خۆشی وەرگرتنیش دەبەخشێت. بەکارهێنان لەناوبردنە، خواردنە؛ لەناوبردنی شتێکە تاکو بیخەیتەسەر بوونی خۆت. ئەگەر سواری پاسکیلەکە ببم بە کۆنبوونی تایەکانی پەرێشـــان دەبم، چونکە کەس نادۆزمەوە بۆم بگۆڕن؛ وێنەی خۆشییەکەی لەشم لەسواربوونەکەوە وەریدەگرێت خاوەنێتییەکی لەناوبردنی "داهێنان-لەناوبردنە". پاسکیلەکە دەخشێ و بەو جوڵانەی من دروستیدەکەم دەبێت بە هی من و دەمگوێزێتەوە. داهێنانەکە لەســـەری مۆردەکرێت و لەگەڵ کۆنبوونی تایەکان، وەکو نیشانەی خاوەنێتی بەسەر کۆیلەوە، خۆی دەچەسپێنێت. بابەتەکە بـــۆ منە چونکە من بەکاریدەهێنم؛ بەکارهێنانی ئەو شـــتەی مـــن خاوەنیم دیوی دووەمی ژیانی منە.

ئەم بۆچوونانە یارمەتیمان دەدەن باشـــتر لە واتای هەندێک لە هەســـتکردن و ئەو ڕەفتارانە تێبگەین، کە گوایە کەمناکرێنەوە؛ بۆنموونە ســـەخاوەتی. لەڕاستیدا دیـــاری فۆرمێکی ســـەرەتایی لەناوبردنە. ئێمە دەزانین ئاهەنگـــی دیاریگۆڕینەوە دەبێتە هۆکاری لەناوبردنی چەند کەلوپەلێک. ئەم لەناوبردنە بۆ کەســـێکی دیکە

قەدەغەن؛ دیاریيەکە دەیبەستێتەوە. لێرەدا گرنگ نییە بابەتەکە لەناوبرابێت یان بە کەسێکی دیکە درابێت؛ لەهەردوو حاڵەتەکەدا ئاهەنگی دیاری گۆڕینەوە لەناوبردن و بەستنەوەی کەسەکەی دیکەیە. من بە بەخشین ئەو بابەتە لەناودەبەم. خەسڵەتی خاوەنێتی من بۆ بابەتەکە دەشارمەوە، کە لەنێو بوونیدایە و لەبەرچاوم لای دەبەم. وەکو پەیوەندیم لەگەڵ مێز و ژوورەکەمدا بە ئامادەنەبوو دایدەنێم، سەخاوەتی، لەبەرئەم هۆکاریە، ڕۆڵی ڕوخێنەر دەبینێت. حەزکردن لە بەخشینی کەلوپەل، کە زۆرجار توشی چەند کەسێک دەبێت حەزکردنێکی قوواڵە لە ڕوخاندن؛ وەکو شێتییە یان خۆشەویستییە بۆ وردوخاشکردنی بابەتێک. حەزە قوڵەکەی لەناوبردن، کە لەسەخاوەتیدا هەیە حەزکردنە لە خاوەنێتی. هەموو ئەو شتانەی وازیان لێدەهێنم و دەیانبەخشمەوە زۆر خۆشییان لێوە وەردەگرم چونکە دەمەوێت وازیان لێبهێنم؛ بەخشینەوە خۆشی پێگەیشتنێکی تیژ و کورتە، لە چێژوەرگرتنی سێکسی دەچێت. بەخشینەوە خۆشی وەرگرتنە لەو بابەتەی هەتە و دەیبەخشیتەوە؛ هەڵوێستێکی خاوەنێتی ڕوخێنەرانەیە. لەهەمانکاتدا دیاریيەکە جادو لەو کەسە دەکات، کە وەریدەگرێت؛ زۆری لێدەکات داهێنەربێت، بەردەوام داهێنەرانە ئەو بەشەی من، کە نامەوێت و لەناومبردوە و تەنیا وێنەکەیم لاماوە، لای خۆی بهێڵێتەوە. بەخشین بەکۆیلەکردنە. بەڵام ئەم لایەنەی دیاری بەخشین بۆ ئێمە گرنگ نییە و تەنیا بۆ پەیوەندیمان لەگەڵ کەسانی دیکەدا باسیدەکەین. جەخت لەسەر ئەو خاڵە دەکەین، کە سەخاوەتی کەمنەکراوەیە؛ بەخشین خاوەنێتییە لە ڕێگەی لەناوبردنەوە و بەکارهێنانی لەناوبردنەکەشە بۆ بەکۆیلەکردنی کەسێکی دیکە. سەخاوەتی، کەوابوو، هەستکردنە و بوونی کەسێکی دیکە بونیادەکەی پێکدەهێنێت. ئاماژەش بۆ خاوەنێتی بە ڕوخاندن دەکات. لەم ڕووەوە، زۆرتر بەرەو نەبوون نەک بوون- لەنێو-خۆمان دەبات (لێرەدا نەبوونی بوون-لەنێو-خۆمان هەیە، کە خودی بوون- لەنێو-خۆکەیە، بەڵام وەکو نەبوون هێمایە بۆ ئەو بوونەی دەبێت بە نەبوونی خۆی). ئەگەر سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی لە کەسێکدا خەسڵەتی سەخاوەتی بینی پێوسیتە بەدوای پڕۆژە بنەڕەتییەکەیدا بگەڕێت. پێویستە بپرسێت بۆچی ئەو کەسە هەڵیبژاردووە بە ڕوخان خاوەنێتی بچەسپێنێت نەک بە داهێنان. وەڵامی ئەم پرسیارە پیوەندییە بنەڕەتییەکەی ئەو کەسە، کە کەسایەتییەکەی پێکدەهێنێت، لەگەڵ بووندا دەردەخات.

مەبەستمان لەم ڕوونکردنەوەیە ڕۆشنایی خستنەسەری خەسڵەتی پەیوەندی خاوەنێتی و کارکردنی هێمایی هەموو کردەوەکان بوو، کە هەوڵی خاوەنێتی دەدەن. پێویستە ئەوەش بزانین، کە هێما لەگەڵ بابەتەکەیدا یەکناگرێت و شتێکیش نییە لەودیو ئاگامەندییەوە سەریهەڵدابێت، بەڵکو لە بونیادی بوون-لەنێو-جیهانەوە پەیدا دەبێت. لەو بەشەدا باسی بەرزێتیمان کرد، ئاماژەمان بۆ ئەو خاڵەش کرد،

که سیستەمی ئامێرەکان لەنێو جیهاندا لە ئاکامی پرۆژەدانانی من بەرەو بوون-لەنێو-خۆ، وێنەی ئەگەرەکانم، کە بوونی منن، پەیدا دەبێت. بەڵام هەرگیز ناتوانم لەگەڵ ئەو وێنەیەی جیهاندا ببم بە یەک چونکە تەنیا بە تێڕامانێک دەتوانم خۆم لە شێوازی بابەتدا ببینم. مادام سوڕانەوەی خۆ تێڕامانانە نییە، ئەوا بەیەکدانانی ئەو بوونەی هەمە دەبێت بە شتێکی نا-بیردۆزەیی، کە "بوون-لەنێو-خۆ"ی بوونی منەو بەبێ ئەوەی من بزانم جیهانیش ئاماژەی بۆ دەکات. منیش بە هۆی کارەکانمەوە دەتوانم لەگەڵیدا بگونجێنم. لەئاکامدا، لە خاوەنێتیدا مەرج نییە کەسەکە بزانێت بابەتەکەی بەدەستەوەیە؛ بەڵکو خاوەنێتی واتە لەنێو پەیوەندییەکەدا بێت یان باشترە بڵێین، خودی پەیوەندییەکە بێت. بابەتە داگیرکراوەکە بۆ ئێمە ڕاستەوخۆ خەسڵەتی ناسراوی هەیە، کە بەتەواوی گۆڕانی بەسەردا دەهێنێت و دەیکات بەو بوونەی من خاوەنیم. بەڵام ئەم خەسڵەتە نابێتە هۆکاری یەکگرتنەکە؛ تەنیا بە کردن خۆی دەردەخات. واتایەکی دیاریکراو دەبەخشێت و لەو ساتەشەوە دەمانەوێت کەمێک خۆمانی لێ دوور بخەینەوە و بیر لە بوونی بکەینەوە. بەبێ دەرخستنی واتای بونیادەکەی خەسڵەتەکە لەناودەچێت. خۆ دوور خستنەوەکەمان لەناوبردنی پەیوەندی خاوەنێتییە. لەپێشتر من لەگەڵ وێنە گشتیەکەدا مامەڵەم دەکرد و نەمدەزانی؛ ساتێکی دیکە و ئەو وێنەگشتییە دەڕوخێ و منیش ناتوانم واتاکەی لەنێو پارچەکانیدا بدۆزمەوە. ئەمەش لە نموونەی بە نا-کەسکردنی هەندێک نەخۆشدا، هەرچەندە خۆیان نایانەوێت، دەبینرێت. کەوابوو، بە زۆر دەبێت پەنا بۆ سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی بەرین تاکو لە هەموو حاڵەتەکاندا واتای تێهەڵکێشەی خاوەنێتیمان بۆ دەرکەوێت، کە واتا گشتی و ڕووتکراوەکەیمان لەسەر ئۆنتۆلۆجی دامەزراند.

ئەوەی باسمان نەکردووە واتای گشتی بابەتە داگیرکراوەکەیە. ئەم باسکرنە کۆتایی بە زانیاریمان لەسەر پرۆژەی خاوەنێتی دەهێنێت. کەوابوو، ئەو شتە چییە ئێمە دەمانەوێت ببین بە خاوەنی؟

یەکەمجار ئاسانە ببینین ئێمە لە بنەڕەتەوە ئامانجمان داگیرکردنی شتێکی ڕاستەقینە و بابەتێکی دیاریکراوە. لەڕاستیدا، ئەوەی من ئارەزووی خاوەنێتی دەکەم نوێنەرایەتی بوون-لەنێو-خۆ دەکات؛ من دەمەوێ ببم بە بناخەی بوونی چونکە بەشێکە لە من. هەروەها دەمەوێت بزانم، کە لە ڕوانگەیەکی ئەزموونییەوە بابەتە داگیرکراوە، کە لەنێو خۆیدا شتێکی ڕاست نییە و بەتەنیاش سودبەخش نییە. هیچ خاوەنێتییەک لە دەرەوەی درێژبوونەوەیدا واتابەخش نییە: پاندانەکەی پێی دەنوسم، وەکو هەموو پاندانەکانی دیکەیە؛ من خاوەنی شتێکم، کە لەنێو جۆری پاندانەکاندایە. لەسەرو ئەمەشەوە، من لەگەڵ ئەوەدا خاوەنی ئەگەری نوسینم، فۆرم و ڕەنگەکان بەکاردەهێنم (سود لەو ئامێر و مەرەکەبە پێکەوە وەردەگرم).

ئەم خەسڵەتە واتای ڕەنگ و پاندان و لاپەڕەکە، بەرگریکردینان و بۆن و هتد پێکدەهێنێت. لەگەڵ خاوەنێتییەکەدا ئەو بلورە شوشەییەی ستێندالّ دروستبووە، کە بە تێهەڵکێشەی خۆشەویستی ناوزەدیدەکات.

بەوجۆرەی دەرکەوتنی ئەو ئافرەتەی خۆشمدەوێت لەگەڵ خۆیدا ئاسمان، کەناری دەریا و دەریاکەی دەوروبەریشـــی دەردەخات، هەریەکێک لە بابەتە داگیرکراوەکان لەنێو جیهاندا هەموو جیهان بەرجەستەدەکات.

کەوابـــوو، خاوەنێتی ئەو بابەتە خاوەنێتییەکـــی هێماگەرانەی هەموو جیهانە. هەریەکێک لەوانە لە ئەزمونەکەیدا ئاماژەی بۆ دەکات: نموونەیەکی خۆم دەهێنمەوە، نەک بۆ ئەوەی خاڵەکە بســـەلمێنم، بەڵکو دەمەوێت یاریدەی خوێنەر بدەم باشتر تێبگات.

چەندســـاڵێک لەمەوبەر بڕیارمدا واز لە جگەرەکێشـــان بهێنـــم. هەوڵدانەکەم ســـەخت هاتە بەرچاو. ئەوەندە گوێم بەتامـــی توتنەکە نەدەدا، کە جارێکی دیکە ناکەوێتە ســـەرزارم. بایەخدانەکەم زۆرتر بە جگەرەکێشان دەدا. لێرەدا بەتەواوی بلورە شوشـــەییەکە دروستدەبێت. من لەسەر شـــانۆ، بەیانیان لە کاتی نوسیندا، ئێواران دوای نانخواردن جگەرەم دەکێشا. هەستمدەکرد وازهێنان لە جگەرە خۆشی سەرشانۆ لەناودەبات، نانخواردنی ئێواران بێتام دەکات و گیانی نوسینی بەیانیانیشم دەکوژێت. هەموو ئەو شـــتانەی چاوەڕوان ناکرێن دەهاتنە بەرچاوم. ئەو خەسڵەتە کۆنکرێتییەیە بەسەر هەموو شتێکەوە دەبینرا تەوانایی بوونم بەرانبەر جگەرەکێشان بوو. دەردەکەوت من لە هەموو شتێکی دەسەنم و لەنێو ئەم جیهانە هەژارەدا ژیان شیاوی هەوڵدانە. بەڵام جگەرەکێشـــان کردەوەیەکی خاوەنێتی ڕووخێنەرە. توتن هێمای بوونە 'داگیرکراوەکەیە' چونکە لە هەناســـە هەڵمژینەکانمدا لەناودەچێت و لە شـــێوازی لەناوچوونی بەردەوامدایە. ئەو دەچێتـــە نێو من و بۆ دووکەڵ خۆی دەگۆڕێت. لە پەیوەندی نێوان ئەو دیمەنەی لە کاتی جگەرەکێشاندا تەماشامدەکرد لە بە سوتوکردنەکەدا توتنەکە هێمایەک بوو بۆ دیمەنەکە. واتە، لەناوبردنی توتنەکە هێمای خاوەنێتییەکی ڕوخێنەری هەموو جیهانە. لەگەڵ توتنەکەدا جیهانێک هەبوو مـــن ئاگرم تێبـــەردەدا، دەبوو بە دووکەڵ، دەچووە هەواوە و جارێکی دیکە بۆ ناو هەناسەم دەگەڕایەوە. لەگەڵ بڕیاردانم بۆ وازهێنان لە جگەرە دەبێت بلورە شوشەکە بشـــکێنم؛ نابێت بیر لە کردەوەکەم بکەمەوە. توتنەکـــە تەنیا بە توتن دادەنێم و بێجگە لە ڕووەکێک، کە دەسوتێت چی دیکە نییە. پەیوەندییە هێماییەکانی لەگەڵ جیهاندا دەبڕم؛ خۆم ڕازی دەکەم، کە وازهێنان لە جگەرە هیچ لە شانۆ، دیمەنەکە، ئەو پەرتووکەی دەمخوێندەوە کەم ناکاتەوە. من بەبێ جگەرە بیریان لێدەکەمەوە؛ بەبێ جگەرەکێشـــان لە شـــێوزێکی دیکەی بووندا دەبێت بیاننناسم. ئەگەر بتوانم خۆم ڕازی بکەم پەشـــیمانییەکەم کەمدەبێتەوە. بیر لەوە دەکەمەوە کە ئیتر بۆنی

جگەرە ناکەم و هەســت بە گەرماییەکەشی لەنێوان پەنجەکانمدا ناکەم. بەڵام ئەم پەشیمانییە بە ئاسانی لەناودەچێت و دەتوانم بەرگری لەخۆم بکەم.

ئــەوەی لە بابەتێکدا دەمانەوێت خاوەنێتــی بکەین بوونی بابەتەکە و جیهانە. ئەم دوو کۆتاییەیە خاوەنێتی یەک شــتن. من لەودیــو دیاردەکەوە بۆ خاوەنێتی بوونــی دیاردەکە هەوڵــدەدەم. بەڵام، ئەم بوونە لە دیــاردەی بوونەوە جیاوازە؛ بوون-لەنێو-خۆیە، نەک بوونی شتێکی دیاریکراوە. ئەمەش پەڕینەوە بۆ لایەنێکی هەمەکــی نییە. ئەو بوونــەی بە ڕووتی دەرکەوتوە ڕاســتەوخۆ دەبێت بە بوونی ســارتاپاگیر. ئەمەش پەیوەنــدی خاوەنێتی بۆ ئێمە ئاشــکرادەکات: خاوەنێتی ئارەزووکردنە بۆ خاوەنێتی جیهان لەودیو شــتێکی هەندەکییەوە. مادام خاوەنێتی ئەو هەوڵدانەیە بۆ تێگەیشــتن لە بوونی خۆمان، وەکو بناخەی بوونی ئەوا هەموو پرۆژەیەکی خاوەنێتی هەوڵدەدات بوون-بۆ-خۆ بکات بە بناخەی جیهان یان بناخەی سەرتاپاگیرییە کۆنکرێتییەکەی بوون-لەنێو-خۆ. ئەم سەرتاپاگیرییە بوون-بۆ-خۆیە لە شــێوازی بوون-لەنێو-خۆدا. بوون لەنێو جیهــان دانانی پرۆژەیە بۆ خاوەنێتی جیهان؛ واتە تێگەیشــتن لە هەمووی جیهان، وەکو ئەو شتەی بوون-بۆ-خۆ کەمە، لەبەر ئەمە پێویستە ببێت بە بوون-لەنێو-خۆی بوون-بۆ-خۆ. دەبێت مامەڵە لەگەڵ هەموگیرییەکــەدا بکرێت، کە بیرۆکە و بەهایە یان هەمووی ســەرتاپاگیرییەکەیە و لە ڕێگەی پێکەوەبوونی ئایدیاڵانەی بوون-بۆ-خۆ و جیهان، وەکو ســەرتاپاگیری بوون-لەنێو-خۆی ئەو بوونەی هەیە، پێکدێت.

پێویســتە بزانین پــرۆژەی بوون-بۆ-خۆ بوونی هۆش، ئــەو بوونەی یەکەمجار بوون-بۆ-خۆ دەیناسێت و فۆرم و ماتەرە و دوایی دەیهێنێتە بوونەوە، پێکناهێنێت. ئەمجــۆرە بوونە ڕووتکراوە و هەمەکییە؛ چەمکەکەشــی پێش بوون-لەنێو جیهان ناکەوێــت؛ بەپێچەوانــەوە، چەمکەکەی لەســەر بوون-لەنێو-جیهان دەوەســتێت و پێویســتی بە تێگەیشــتنی پێش-ئۆنتۆلۆجییانەی بوونە، کە کۆنکرێتییە و لە ســەرەتاوە لەوێــدا یان بوونی-لەوێــدا ئامادەیە؛ ئەوەش بوونــی جیهانە. بوون-بۆ-خۆ لەپێشــدا نییــە دوایی بیر لە چەمکی هەمەکییــەکان بکاتەوە. بوونی ئەو هەڵبژاردنە و هەڵبژاردنیش ڕووتکراوە نییە. بوونی بوون-بۆ-خۆ تاکەکەســییەکی بوێــرە، هەڵبژاردنەکەشــی دەبێت هەڵبژاردنی تاکەکەس بــۆ بوونێکی کۆنکرێتی بێت. ئەمە، وەکو بینیمان، بۆ هەڵوێســتیش دروســتە. هەڵبژاردنی بوون-بۆ-خۆ هەمیشــە هەڵبژاردنی هەڵوێستێکی کۆنکرێتییە، کە مەودایەکی ئۆنیۆلۆجی هەیە. کاتێک دەڵێین، بوون-بۆ-خۆ پرۆژەی بوونە، مەبەست ئەوە نییە، کە بوون-لەنێو-خــۆ، ئەو بوونەی پرۆژەی بوونەکە پێکدەهێنێــت، بونیادێکی هەمەکی بۆ هەموو هەبــووەکان هەڵگرتوە؛ پرۆژەکەی بە هیچ جۆرێــک چەمک نییە. ئەوەی پرۆژەی بوونەکە پێکدەهێنێت ســەرتاپاگیرییەکی کۆنکرێتییە؛ ئەو هەبووە هەندەکییەیە.

هەڵبەتە دەتوانین لەم پرۆژەیەدا پێشبینی ئەگەرەکان بۆ پێشخستنی هەمەکی بکەین؛ بەڵام، ئەمە بەهەمانشێوەیە، کە دڵدارێک بوونی ئافرەتی لە ڕێگەی ئەو ئافرەتەوە خۆشدەوێت، کە دڵداری لەگەڵدا دەکات. بوونـبۆـخۆ پرۆژەی بوونە. بەڵام، وەکو دەبینین، بناخەی ئەو بوونە کۆنکرێتییە ناناسرێت چونکە کۆنکریتیە؛ بە ئەندێشەش دروستناکرێت، چونکە شتەکانی نێو ئەندێشە بوونی دەرەکیان نییە. لەبەر ئەمە، ئەو شتە دەبێ هەبێت؛ بۆنموونە، ئەوەیە بوونـبۆـخۆ دروستیدەکات. بوونـبۆـخۆ هەڵبژاردنێکی بەرەنگارییە. بەو هەڵبژاردنە پێناسەدەکرێت، کە بناخەی بوونی بابەتەکەی بەرانبەرێتی. ئەمەش ئەو واتایە دەبەخشێت، کە بوونـبۆـخۆ، وەکو پرۆژەیەکی تاکەکەسی، هەڵبژاردنی ئەم جیهانەیە و تاکەکەسێکە، کە خۆی دەکات بە سەرتاپاگیر بۆ بوون؛ بۆ گەیشتن بە چەمکێکی هەمەکی لۆجیکمەندانە تێپەڕیناکات، بەڵکو ئەو کاتە تێپەڕیدەکات، کە بیەوێت بە بارودۆخێکی کۆنکرێتی هەمان جیهان بگات. هەروەها، لەنێویدا بوون دەبێت بەو بوونەـلەنێوـخۆیەی بوونـ لەنێوـخۆ دایمەزراندوە؛ واتە بوونـبۆـخۆ بەرەو بوونێکی کۆنکرێتی لەودیو بوونە کۆنکرێتییەکەی بوون دەڕوات. کەوابوو، بوونـلەنێوـجیهان پرۆژەی خاوەنێتی ئەم جیهانەیە. ئەو بەهایەی دەبێت بە دێوەزمەی بوونـبۆـخۆ کۆنکرێتییە و ئامازە بۆ بوونی تاکەکەس دەکات بە تێهەڵکێشکردنی ئەم بوونـبۆـخۆیە و ئەم جیهانە پێکدێت. بوون، لە هەرچ شێوازێکدا و لە هەرشوێنێکدا بێت، بوونـلەنێوـخۆ یان بوونـبۆـخۆ بێت، بیرۆکەی نەگونجاوی بوونـلەنێوـخۆی بوونـبۆـخۆ بێت، لە هەڵکەوتنە بنەڕەتییەکەیدا تاکێکی بوێرە.

لێرەدا دەتوانین پێناسەی ئەو پەیوەندییانە بکەین، کە دوو کاتیگۆرییەکەی بوون و هەیەتی پێکەوە دەبەستن. ئێمە باسمانکرد، ئارەزوو بۆ بوون یان بۆ هەیەتییە. بەڵام دووەمیان کەمناکرێتەوە. لە کاتێکدا ئارەزوو بۆ بوون ڕاستەوخۆ لەسەر بوونـبۆـخۆ کاریگەرە و سەلماندنیشی پێویستی بە ناوەندی بوونـلەنێوـخۆی بوونـبۆـخۆ نییە، بوونـبۆـخۆ لەنێو جیهاندا دەبێت بە ئامانجی ئارەزووکردن لە هەیەتی. لە ڕێگەی خاوەنێتی جیهانەوە پرۆژەی هەیەتی دەیەوێت، وەکو ئارەزوو بۆ بوون هەمان بەهای دەستکەوێت. لەبەر ئەم هۆیەشە، ئەم ئارەزووانە بە شیکردنەوە جیادەبنەوە، بەڵام لەڕاستیدا جیا نین. مەحاڵە ئارەزووکردنی بوون بەبێ ئارەزووکردن بۆ هەیەتی بدۆزینەوە و بەپێچەوانەشەوە دروستە.

لە بناخەوە دەبێت تەماشای دوو لایەنی یەک ئامانج بکەین، یان بە دووجۆر ڕاڤەی هەمان هەڵوێستی بنەڕەتی بکەین؛ یەکێکیان بوون بەسەر بوونـبۆـخۆدا بەبێ لادان دەسەپێنێت، ئەوی دیکەیان سوڕانەوەی خۆیەتی دادەمەزرێنێت؛ جیهان لەنێوان بوونـبۆـخۆی و بوونی خۆی دادەنێت. سەبارەت هوڵوێستە بنەڕەتییەکەش، بوونی منە، کە کەمییە؛ ئەو بوونەمە، کە دروستیدەکەم.

بەڵام بوونی من کۆنکرێتی و تاکە کەسییە؛ ئەو بوونەیە هەیە و منیش لەنێویدا دەبم بە کەمی. من نەبوونێکی کۆنکرێتی و تاکم، وەکو بوونیش ئەم لەناوبردنەم و هێشتا نەبووم بە لەناوبردنێکی دیکە. هەریەکێک لە بوون-بۆ-خۆکان هەڵبژاردنێکی سەربەستە؛ هەریەکێک لە کردەوەکانی، گرنگ و ناگرنگ دەربڕینی هەڵبژاردنەکەیە. ئەمەش سەربەستییە. ئێستا لە واتای هەڵبژاردن تێدەگەین؛ هەڵبژاردنەکە هەڵبژاردنی بوونە ڕاستەوخۆ یان لەڕێگەی خاوەنێتی جیهانەوە یان هەردووکیان لە یەک کاتدا. بەمجۆرە سەربەستییەکەم هەڵبژاردنی بوون بە خوایە. هەموو کردەوە و پڕۆژەکانم زمانی حاڵی سەربەستییەکەمن و بە هەزار شێوە دەریدەبڕن چونکە بوون و هەیەتی فرەجۆرن. ئامانجی سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی ئەوەیە بە هۆی ئەم پڕۆژە کۆنکرێتییە ئەزمونگەریانەوە ڕێگا بنەڕەتییەکە لە هەموو مرۆڤدا، کە بوونی خۆی هەڵدەبژێرێت بدۆزێتەوە. ئەوەی دەمێنێتەوە لەسەری بکۆڵێنەوە هۆکاری بەخاوەنێتی جیهانە، کە سەربەستییەکی دیاریکراوی تێدا دەبینرێت.

لەگەڵ ئەمەشدا خودی بوونی بابەتەکە کەمناکرێتەوە. دەمانەوێت لەنێویدا لەڕێگەی شێوازێکی بوونییەوە یان چۆنییەتییەوە بوونی بگرین. چۆنیەتی، بەتایبەتی چۆنیەتی ماتەری، وەکو شلی ئاو یان ڕەقی بەرد شێوازێکی بوونە و لە شێوازێکی دیاریکراودا ئەو بوونە دەردەخات. ئەوەی هەڵیدەبژێرین ڕێگەیەکی دیاریکراوە، کە ئەو بوونە تیایدا خۆی نیشاندەدات و خۆی بۆ خاوەنێتی بەدەستەوە دەدات. ڕەنگی زەرد، سور یان تامی تەماتە یان نەرمی لۆبیا شتێکی دراوی کەمنەکراوەن. بە هێما نوێنەرایەتی بوونێکی دیاریکراو دەکەن و بۆ هەستکردنمانی دەردەخەن. ئێمەش بە ئارەزوو یان هەرسکردن، بەگوێرەی بینینمان بۆ بوون، ئەو بوونە ئامادەدەکەین. سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی دەبێت واتای ئۆنتۆلۆجی چۆنیەتییەکان بخاتەڕوو. لەبەر ئەمەشە، نەک تێگەیشتنمان لە سێکسگەرایەتی، کە بۆنمووونە، هەندێک شتی نەگۆڕ لەنێو 'ئەندێشە' شیعرییەکاندا (وەکو جیۆلۆجی ڕامبۆ و شلی ئاو لای پۆو) دەدۆزینەوە. یان زەوقی هەریەکێک لە تاکەکانە، ئەو زەوقانەی ڕێگەمان پێنادرێت باسیان بکەین و نموونەن بۆ هەمووی ئایدیۆلۆجی، هەمووی هەڵبژاردنی بوون و لە چاوی ئەو مرۆڤانەی دروستیانکردوە بەڵگە نەویستن. هەنگاوی دووەممان، کەوابو نەخشەدانانە بۆ توێژینەوەی زۆرتر لە سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتیدا. لەسەر ئاستی تام و شیرینی یان تاڵی هەڵبژاردنی سەربەست نابێت بە کەمنەکراوە، بەڵکو ئەم کارە لە ئاستی هەڵبژاردنی لایەنێکی بوونداید، کە لەڕێگەی شیرینی یان تاڵی نەجوڵانی بابەتەکەوە دەردەکەوێت.

٣- چۆنییەتی، وەکو دەرکەوتنی بوون

ئەوەی لێرەدا هەوڵبۆدەدەین سایکۆلۆجی شیکارییە بۆ شتەکان. (میم. باچەلارد) ئەم هەوڵەی داوە و لەدوا پەرتووکیدا (ئاو و خەونەکان) تەوانایی خۆی دەربڕیوە. ئەم نوسەرە لە کەرەسەی ئەندێشەیدا زۆرشتی گرنگی دۆزیوەتەوە. لەڕاستیدا چەمکی ئەندێشە بۆ ئێمە ناگونجێت و خۆی بەو دیو شتەکان و خەسڵەتی جەلاتینی، ڕەقی و شڵی وێنە ئەندێشاوییەکانمان ناگەیەنێت. هەستکردنیش، کە لە شوێنێکی دیکەدا باسمانکردوە هیچ هاوبەشییەکی لەگەڵ ئەندێشەدا نییە؛ لە یەکدییەوە جیاوازن. هەستکردن دامەزراندنی وێنەکان لەڕێگەی ئەندامە هەستکەرەکانەوە نییە؛ ئەم تێزە لە بیردۆزەی پێکەوە بەستنی سایکۆلۆجییدا سەرهەڵدەدات و دەبێت وازی لێبهێنرێت. لەبەر ئەمە، سایکۆلۆجی شیکاری بەدوای وێنەکاندا ناگەڕێت و ڕاڤەی واتای شتەکان دەکات. هەڵبەتە واتای 'مرۆڤانە' بۆ لینجی یان باریکی سەر بە بوون-لەنێو-خۆ نییە. تەنانەت لایەنە هێزەکییەکانی هەڵنەگرتوە. هەمانکات ئەو شتانەیە جیهان پێکدەهێنن. کەرەسەی نێو ئەندێشە، هەستکردنی مرۆڤ بۆ دەرزییەکان، بەفر، تەختە و بۆ قەرەبالّغی، گریساوی و هتد، وەکو جیهان ڕاستەقینەن. هاتنە نێو جیهانیشیانەوە ڕاوەستانیانە لە نێو ئەو واتایانەدا. بێگومان جیاوازییە بچوکەکەیان بە چەمکەکان جیادەکەینەوە. میم باچەلارد بوێرانە بناخەی ئەم بیرۆکەیەی لە سایکۆلۆجییە شیکارییەکەیدا بۆ ڕووەکەکان دەستنیشانکردوە. یەکێک لە نوسراوەکانی ناوناوە (سایکۆلۆجی شیکاری بۆ ئاگر). ئەو میتۆدی ڕاڤەکردنی بابەتێتی بۆ شتەکان نەک خۆ دەکات و ئاماژەی لەپێشتریش بۆ (خۆ) ناکات. کاتێک دەمەوێت واتای دەرەکی بەفر بدۆزمەوە دەبینم لە پلەیەکی گەرمی تایبەتییدا دەتوێتەوە و توانەوەکەشی مردنە. ئێمە لێرەدا مامەڵە لەگەڵ زانیاری چەسپاندنێکی دەرەکییدا دەکەین. کاتێک بمەوێت واتای توانەوەکە ساخبکەمەوە پێویستە لەگەڵ بابەتەکانی نێو شوێنەکانی دیکەدا بەراوردبیکەم، کە ئەوانیش دەرەکین و بەرزن، بۆنموونە بیرۆکەکان، هاوڕێیەتی یان کەسەکان، کە لە بارەیانەوە دەتوانم بڵێم توانەوە. پارە لەنێو دەستمدا دەتوێتەوە. من مەلەدەکەم و لەنێو ئاوەکەدا دەتوێمەوە. هەندێک بیرۆکە، لەوڕووەوە، کە واتایەکی دەرەکی کۆمەڵایەتییان هەیە، "تۆپەڵە بەفر" یان شتەکانی دیکە دەتوێنەوە. ئێمە دەڵێین، "ئەو چەند باریک بووە! چۆن پوکاوەتەوە!"، بێگومان دەبێت پێکەوەبەستنی چەند فۆرمێکی بوون لەگەڵ ئەوانی دیکەدا بدۆزمەوە.

گرنگە نموونەی توانەوەی بەفر لەگەڵ هەندێک توانەوەی نادیاری دیکەدا، وەکو ناوەڕۆکی هەندێک میتۆلۆجی، بەراوردبکەین. لە چیرۆکی پەریانی گریمسدا،

بەرگدرووەکـــە پارچەیەک پەنیر هەڵدەگرێـــت، وا بیری لێدەکاتەوە بەرد بێت و بە هەموو هێزی دەیگوشێت تاکو پەنیراوی ئۆزیسی لێ چۆڕا؛ ئەوانەی لەگەڵیدا بوون لەو باوەڕەدابوون ئاوی لەنێو بەرد دەرهێناوە. ئەم بەراوردکردنە لەبارەی خەسڵەتی شلی لەنێو ڕەقییدا زانیاریمان دەداتێ، لە ئۆدیبێرتیش دەچێت، کە باسی ڕەشێتی ڕەنگی شـــیر دەکات. ئەو شـــلێتییەی لەگەڵ ئاوی میوە و خوێنی مرۆڤ بەراورد دەکرێت، بۆ پیاویش، وەکو ئاوی نهێنی خۆی وایە، ئێمە بۆ ئەگەرێکی هەمیشەیی، کە "پەستراوێکی دەنگدارە"، خۆ بۆ بوونێکی هاوڕەگەزی شل و ناجۆر دەگۆڕێت. ئێمـــە لەبنەڕەتییەوە و لە گرنگی ئۆنتۆلۆجییـــەوە لەلایەنە بەردەوام و بڕاوەکانی، مێینـــە و نێرینەکانی تێدەگەین و بیردۆزەی کوەنتەم و میکانیزم و پەرەســـەندنی دیالیکتیکییانەی بـــۆ دادەنێین. کەوابوو، دەتوانین واتایەکی نهێنی یەکگرتوو، کە ئۆنتۆلۆجییانەیـــە بۆ بەفر دابنێین. لەنێو ئەمانـــەدا چ پەیوەندییەک لەگەڵ خۆدا دروســـتدەبێت؟ یان بە ئەندێشـــەوە هەیە؟ ئێمە تەنیا بونیـــادە دەرەکییەکانمان بەراورد کردووە و هەوڵماندواوە گریمانەیەک بۆ یەکگرتنی بونیادەکان دروستبکەین. لەبەر ئەم هۆیەشە سایکۆلۆجی شیکاری پشت بە خودی شتەکان دەبەستێت نەک مرۆڤ. لەبەر ئەمەشـــە کەمتر باوەڕ بە هەوڵدانەکەی میم باچەلارد بۆ دۆزینەوەی کەرەســـەی ئەندێشـــەی شـــاعیرەکانی، وەکو لۆتریمۆنت، ڕامبـــۆ و پاوو دەکەم. بەدڵنیاییەوە، خۆشە بەدوای نوسراوەکانی لۆتریمۆنت، کە لەسەر زاری ئاژەڵەکان نوســـراوە بگەڕێیت. بـــەڵام گەڕانەکە لەوێدا بایەخدارە، کـــە ئاکامەکان بۆ لایەنی خۆیەتی بگەڕێینەوە و لۆتریمۆنت بەسەرچاوە و بنەڕەتی ئاژەڵگەری دابنێین و واتا دەرەکییەکەشی دیاریبکەین. ئەگەر لۆتریمۆنت ئەوەی بوێت پێویستە سروشت ئەو شتەی بوێت بناسین.

ئێمە دەزانین ئەو شتێکی جیاوازتر لەوەی من دەخاتە نێو جیهانی ئاژەڵەوە. بەڵام دەوڵەمەندکردنە خۆیەتییەکە، کە زانیاریمان ســـەبارەت لۆتریمۆنت دەداتێ لەسەر بونیادە دەرەکییەکەی ئاژەڵگەری دەبێت بە دوولایەنی. لەبەر ئەمەشە سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی بۆ لۆتریمۆنت داوای ڕاڤەکردنی واتا دەرەکییە ئاژەڵگەرییەکانی لێدەکات. بەهەمانشێوەش بۆ ماوەیەکی زۆرە بیرم لە زەڕەنگەری بۆ ڕامبۆ کردۆتەوە. بەڵام بەبێ دامەزراندنی گرنگی زەویناسی چ واتایەک دەبەخشێت؟

ئەو بۆچوونەی جەخت لەسەر بوونی پێش واتا دەکات ڕەتدەدرێتەوە. مرۆڤیش، لەبەر ئەوەی بوونێکی بەرزی هەیە، لەگەڵ هاتنە نێو جیهانییەوە واتا دروستدەکات. بەرزێتی ئەو ئاماژە بۆ بەرزێتییەکانی دیکە دەکات، کە دەکرێت بەبێ گەڕانەوەیان بۆ لایەنی خۆیەتی ڕاڤەبکرێن. وزەی لەش خەســـڵەتێکی دەرەکی ئەو لەشەیە، کە دەتوانرێت لەدەرەوەدا لەبەر ڕۆشـــنایی بارودۆخە بابەتگەرییەکاندا بپێورێت. ئەو وزەیەش لە پەیوەندییەکەیدا لەگەڵ بوونێ-بۆ-خۆ دێتە نێو لەشـــەکە و جیهانەوە.

بەهەمان شـــێوەش، سایکۆلۆجییەکی شیکاری بابەتگەری و وردبین دەیدۆزێتەوە، کە ئەوەی لە ناخی ئەســـتوەکاندا کاردەکات هەموو شـــتێک نییە. چەند لایەنێکی هێزەکـــی دیکەش هەن، کە بە بـــەرزی دەمێننەوە و بۆ هەڵبژاردنە بنەڕەتییەکەی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی، کە هەڵبژاردنی بوونە، دەگەڕێنەوە.

ئەمـــەش ئێمـــە بە خاڵـــی دووەمـــی ناتەباییەکەمـــان لەگەڵ میـــم باچەلارد ئاشـــکرادەکات. نکۆڵی لەوەناکرێت هەموو سایکۆلۆجییەکی شیکاری دەبێت بنەما لەپێشـــترەکانی هەبێت. بەتایبەتی دەبێ بزانێت بەدوای چیدا دەگەڕێت یان چۆن ئەو شـــتە دەدۆزێتەوە. مادام ئامانجەکەشی بە سایکۆلۆجی شیکاری بەبێ کەوتنە نێـــو ســـوڕانەوە نادۆزرێتەوە، ئەوا دەبێت ئەو کۆتاییە پێشـــمەرج بێت؛ لەڕێگەی ئەزمونەوە دەیگەیەنێ یان لەسەر بنەمای زانستێکی دیکە دروستیدەکەین. لبیدۆی فرۆید پێشـــمەرجە؛ ویستی هێز لای ئەدلەر لە زانیارییە ئەزمونییەکانەوە لەڕێگەی بەهەمەکیرکردنێکی بێ میتۆد پەیدابووە. نەبوونی ئەم میتۆدەشە هانیداوە گوێ بە بنەماکانی میتۆدی سایکۆلۆجی شیکاری نەدات. میم باچەلارد پشتی بەم بیریارانەی پێش خۆی بەستوە؛ پێشـــمەرجە سێکســـییەکان توێژینەوەکەیان داگیرکردەوە؛ هەندێـــک جاری دیکەش ئاماژە بۆ مردن، کارەســـاتی لەدایکبوون و ویســـتی هێز دەکات. بەکورتییەکەی، سایکۆلۆجییە شیکارییەکەی لە میتۆدەکەی دڵنیاترە وەک لە بنەماکانی و پشـــت بە ئاکامەکانیشی بۆ گەیشـــتن بە ئامانجی توێژینەوەکەی دەبەستێت. بەڵام ئەمە لە دانانی ئەسپەکە لەپشت گالیسکەکەوە دەچێت؛ ئاکامەکان ڕێگە نادەن دابمەزرێنین. دەردەکەوێت ئێمە واز لەم بنەما ئەزمونیانە یان پێشمەرجانە بهێنین، کە مرۆڤ دەکات بە شـــتێکی لەپێشـــتر، سێکسگەری یان ویستی هێز و ئامانجی ســـایکۆلۆجی شیکاری بە بۆچوونی ئۆنتۆلۆجییەوە ببەستینەوە. ئێمەش ئەم هەوڵەمان داوە. ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی، بێ ئەوەی بە لبیدۆ یان ویستی هێزی دابنێین، ڕاستەوخۆ یان لەڕێگەی خاوەنێتی جیهانەوە، هەڵبژاردنی بوونە. بینیمان، هەڵبژاردنەکە بە خاوەنێتی دەردەبڕێت. هەریەکێک لە شتەکان لەدوا شیکردنەوەدا هەڵبژێردراون نەک لەبەر ئەوەی لایەنی هێزەکی سێکســـییان تێدایە، بەڵکو لەسەر شێوازێکی بوون دامەزراوە و لەوێوە سەرهەڵدەدات. سایکۆلۆجی شیکاری شتەکان هەوڵـــدەدات بزانێت چۆن هەریەکێک لەو شـــتانە دەبێت بە هێمایەکی دەرەکی بۆ بوون و پەیوەندی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتیش بەو بوونەوە.

من نالێم پێویســـت ناکات هیماگەری سێکســـی لە سروشتدا بدۆزینەوە، بەڵکو ئەو کارە ســـەرەکی نییە و کەمدەکرێتەوە و پێویســـتی بە سایکۆلۆجی شیکاری پێش-بونیادەکانی ســـێکس هەیە. کەوابوو، توێژینەوەکەی میم باچەلارد لەســـەر ئاو پێشـــنیار و کۆکردنەوەی بابەتە گرنگەکانە بۆ ئەو ســـایکۆلۆجییە شیکارەی بنەماکانی خۆی دەناسێت.

ئۆنتۆلۆجی بنەڕەتی ڕاستەقینەی واتای شتەکان و پەیوەندی ڕاستەقینەیان بە مرۆڤەوە بۆ سایکۆلۆجی شیکاری دەردەخات. بە تەنیا ئۆنتۆلۆجی دەتوانێت لەنێو پانتایی بەرزێتی و لە گۆشەنیگایەکەوە بوونـ لەنێوـ جیهان بە دوو چەمکەکەیەوە بناسێت چونکە بە تەنیا ئۆنتۆلۆجی لەنێو تێڕوانینی کۆجیتۆدا جێگەی خۆی داگیردەکات. هەروەها بیرۆکەکانی فاکتۆر و هەڵوێست یارمەتیمان دەدەن لە هێمادانانی بوونگەرانە بۆ شتەکان تێبگەین. ئەمەش لە بیردۆزەدا دەگونجێت، بەڵام بە کردەوە مەحاڵە فاکتۆر و ئەو پرۆژەیەی هەڵوێست پێکدەهێنێت لەیەکدی جیابکەینەوە. ئەم تێبینییە لێرەدا بۆ ئێمە سودبەخشە؛ بینیمان، کە پێویست ناکات بڵێین 'ئەوە'، کاتێک لەدەرەوەدا بەبێ جیاوازی و بێ بوونـ بۆـ خۆ هەیە و خاوەنی واتایە. لەڕاستیدا، خەسڵەتەکە بوونی ئەوە. زەردی لیمۆ شێوازێکی خۆیەتی تێگەیشتن لە لیمۆ نییە؛ خودی لیمۆکەیە. ئەوەشمان باسکرد، کە بوونی لیمۆکە لەنێو خەسڵەتەکاندا درێژدەبێتەوە و هەریەکێک لەو خەسڵەتانە بەسەر ئەوانی دیکەدا کەوتوە؛ ئەمەش 'ئەوە'یە، کە بە دروستی باسمانکرد. هەریەکێک لە خەسڵەتەکانی بوون هەمووی بوونە؛ ئامادەبوونی هەڵگەوتنە ڕەهاکەیەتی؛ بێ جۆرە کەمنەکراوەکەیەتی. لەکەرتی دووەمی ئەم نوسراوەشدا جەختمان لەسەر جیانەکردنەوەی پرۆژە و فاکتۆر لە چۆنیەتییەکدا کرد. "بۆ ئەوەی چۆنیەتییەک هەبێت پێویستە بوون هەبێت چونکە نەبوون، کە بە سروشت بوون نییە... چۆنیەتی هەمووی بوونە و لەنێو سنوری ئەو بوونەی لەوێدایە خۆی دەردەخات." لەسەرەتاوە نەمانتوانی خەسڵەتی واتا بۆ بوونـ لەنیوـ خۆ دابنێیین، چونکە "لەوێدا هەیە" شتێکی پێویست بوو؛ کە تێڕامانی لەناوبردنی بوونـ بۆـ خۆیە و پێویستە لەوێدا بۆ بوونی خەسڵەتەکان لەوێدا هەبێت. ئاسانیشە لەو خاڵە تێبگەین، کە گوایە واتای چۆنیەتی ئاماژە بۆ شتێکی دانراو "لەوێدا هەیە"، دەکات، بەرەو بوونێک، کە لە بوونێکی ڕەها و لەنێوـ خۆ دەچێت، دەڕوات.

لەتێگەیشتنی چۆنییەتیدا هەوڵدانێکی میتافیزیکییانە بۆ ڕاکردن لەدەست بارودۆخی خۆمان هەیە و دەیەوێت کون بکاتە نێو قاوغی نەبوونەوە؛ سەبارەت بە "لەوێدا هەیە" و بچێتە نێو بوونـ لەنێوـ خۆی ڕووتەوە. ئاشکراشە ئێمە خەسڵەت بە هێمای بوون دادەنێین، کە هەرچەندە لەوێدا لەبەردەمماندایە بەتەواوی خۆی لە ئێمە دوور دەخاتەوە. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە بونیادێکی نوێ بۆ "لەوێدا هەیە" دروستدەکەین.

ئەم بونیادەش ناودەنێین واتا گەیاندنی میتافیزیکییانەی خۆدەرخستنەکانی بوون لەنێو درککردندا. ئامانجی سایکۆلۆجی شیکاریش وەدەستهێنانی ئەم واتا گەیاندنەیە. ئایا واتا گەیاندنی مێتافیزیکی زەرد، سور، بریقەدار یان چڕ و لۆچ چییە؟ پاش ئەم پرسیارە سەرەتاییانە دەپرسین، ئایا لایەنی مێتافیزیکی نەگۆڕی

لیمۆ، ئاو، ڕۆن و هتد چییە؟ پێویستە سایکۆلۆجی شیکاری چارەسەر بۆ ئەم گرفتانە بدۆزێتەوە ئەگەر بیەوێت بزانێت بۆچی پیرۆ حەزی لە پرتەقاڵە و لە ئاودەترسێت؛ بۆچی حەزی لە تەماتەیە و ڕقی لە لۆبیایە، بۆچی دەڕشێتەوە ئەگەر بەزۆر گوێماسی یان هێلکەی بۆگەن بخوات.

ئێمە ئەوەشمان باسکرد، چۆن لە دانانی پڕۆژەدا لەسەر شتەکان، ڕۆشنایی خستنەسەر یان ڕەنگکردنیان توشی هەڵە دەبین. یەکەم، هەستکردن ئامادەبوونێکی ناوەکی نییە، دەرەکی و پەیوەندییەکی بەرزە بۆ ناسینی بابەتەکەی. ئەمەش هەموو لایەنەکانی ناگرێتەوە. ئەو باسەی لە پڕۆژەکەدا سەرهەڵدەدات و دەڵێین، "دیمەنەکە گیانەکییە". ئاکامەکەی ئاشکرایە. بۆنمووونە، بیر لە خەسڵەتی "باریکی" بکەوە. بۆ هەرزەکارێکی ئەوروپی ئاماژە بۆ کۆمەڵێک ڕەفتاری مرۆڤانەوە و ڕەوشتی دەکات، کە دەکرێن بە پەیوەندی لەگەڵ بوونداً. تەوقەکردن، زەردەخەنە، بیرۆکە و هەستکردنیش دەکرێ باریک بن. بۆچوونە گشتییەکە ئەوەیە، کە یەکەم، من هەست بە جۆرێک ڕەفتار و هەڵوێستی ڕەوشتانەی قێزاوی دەکەم. ئەو ڕەفتارە تاوانبارەکەم. لەسەرو ئەمەشەوە ئەزمونی هەستەکیم بۆ 'باریکی' هەیە. لەدواییدا، بیردۆزەکە دەڵێت، پێویستە پەیوەندی نێوان هەستکردنەکان و باریکییەکە دروستبکەم. باریکیش ڕۆڵی هێما بۆ جۆرێک لە هەستکردن و هەڵوێستی مرۆڤانە دەبینێت. من بە پڕۆژە دانانەکەم 'باریک'م دەوڵەمەندکردوە و زانینم خستۆتە سەر. چۆن ئەم باسە بە پڕۆژەدانان وەرگرین؟ ئەگەر بڵێین، ئێمە لەپێشدا هەستکردنەکان، وەکو خەسڵەتی سایکۆلۆجی ڕووت دەناسین، چۆن پەیوەندییەکانیان لەگەڵ 'باریک'یدا دەدۆزینەوە؟ ئەگەر 'باریک' لەسەرەتاوە واتا نەبەخشێت و بە بابەتی خەسڵەتێک دابنرێت ئەوا کەس نازانێت چۆن بۆ یەکێتییەکی ناسراوی دەروونی دەبێت بە هێما. ئەگەر بە ئاگاوە و ئاشکرا پەیوەندی هێمایی لەنێوان باریک و لینجاوی کەمی تاکە کەسەکان دروست کەین، دەبێت لە کەمی لەنێو باریک و باریک لەنێو کەمییەکەدا تێبگەین.

باسکردن لەلایەن پڕۆژەکەوە هیچ ڕوونناکاتەوە چونکە ئەوەی باسیدەکات بڕیاری لەسەر داوە. ئەگەر خۆی لەم ڕەخنەیەش بپارێزێت توشی ڕەخنەیەکی دیکە دەبێت، کە لە ئەزمونەکەوە دەردەچێت؛ باسکردن لەلایەن پڕۆژەکەوە ئەوە دەردەخات، کە ئەو خۆیەی پڕۆژەکەی خستۆتەگەر بە ئەزمون و شیکردنەوە بە جۆرێک زانین سەبارەت بونیاد و هەڵوێستەکانی ئەوەی بە 'باریک' ناوزەدیدەکات، گەیشتوە. بەگوێرەی ئەم چەمکە، کەرەسەکانی لاوازی، وەکو زانین ئەزمونی کەمی مرۆڤ دەوڵەمەند ناکەن. تەنیا دەتوانین بە یەکێتییەکی بیرۆکەیی دابنێین. لەلایەکی دیکەوە، خودی باریک بە جیا و بە کردەوە زیان بەخشە (چونکە شتێکی باریک و لینجاوی بە دەست و جلەوە دەنوسێت و پەڵە دروستدەکات)، بەڵام

باریکی نەگونجاو نییە. لەڕاستدا قێزکردنەوە لەسەر پێکەوە دانانی ئەم خەسڵەتە و خەسڵەتێکی تایبەتی ڕەوشتیدا ڕاڤەدەکرێت. تەماشاکردنیش فێرماندەکات منداڵیش حەز لە شتێکی باریک ناکات. لەو کاتەوە زمان دەگرن لە بەهای وشەکانی، وەکو نەرم و نزم و هتد کاتێک بۆ هەستکردنەکان دادەنرێن، تێدەگەن هەموو ئەمانە تێپەڕدەبن و دەڵێن ئێمەش دێینە نێو جیهانێکەوە تیایدا هەستەکان و کردەوەکان خاوەنی کەرەسەن، جەوهەریان هەیە و نەرمن، ناخۆش، باریک، نزم یان بەرزن؛ لەنێویاندا جەوهەرە مەتەرییەکە واتای دەروونی هەیە، کە دەیانکات بە شتێکی نەگونجاو ترسناک. ئێمە بە هیچ ڕاڤەکردنێک لەلایەن پرۆژەکەوە یان بە لێکچون ڕازی نابین.

بەگشتی، مەحاڵە بەهای هێمای دەروونی 'باریکی' لە خەسڵەتی ڕووتی 'ئەوە' دەربهێنین. مەحاڵیشە واتای 'ئەوە' لە پرۆژەکەدا بە زانین بۆ هەڵوێستەکانی دەروون دابنێین. ئایا چۆن لەم هێماگەرێتییە هەمەکی و بێ ئەندازەیە تێبگەین، کە لەسەر وەرگێڕانی ڕقەکانمان، بەزەیی و سەرنجڕاکێشانمان بۆ بابەتە بێ واتاکان ڕادەوەستێت؟ بۆ بەرەوپێشەوە چوون لە توێژینەوەکەماندا پێویستە واز لە چەند پێشمەرجێک بهێنین. بەتایبەتی پێویستە پێشمەرجی لەپێشتری خەسڵەتی باریکی بۆ هەستکردنێکی تایبەت، وەکو وێنە نەک زانین وازلێ بهێنین. گرنگە نکۆڵی لەوەش بکەین، تاکو زانیاری تەواومان پێدەگات، کە لایەنە دەروونییەکە ڕێگەمان دەدات بابەتە ئەستوییەکە بە هێما یان ئەزمونمان بۆ کەمی مرۆڤ پێش تێگەیشتنمان لەواتای 'باریکی' دەرکەوێت.

با بۆ پرۆژەی بنەڕەتی بگەڕێینەوە. پرۆژەی بنەڕەتی پرۆژەی خاوەنێتییە. زۆر لە 'باریکی' دەکات بوونی خۆی دەربخات؛ چونکە سەرهەڵدانی بوون-بۆ-خۆ لەنێو بووندا خاوەنێتییە، ئەو شتە باریکەی دەناسرێت دەبێت بە باریکییەکی داگیرکراو؛ بەندی بنەڕەتی نێوان باریکی و من لەوەدایە من پرۆژەی بوونەکە دەکەم بە بناخەی بوونەکەی و لە ڕوویەکی بیرۆکەیشەوە ئەوە بوونی منە. لەسەرەتاوە دەردەکەوێت بگونجێت بوونی خۆم دابمەزرێنم؛ چۆنیەتی دەروونی هەیە. بەدڵنیاییەوە، ئەمە بەخشینی 'دەروون' بە بوونی خۆم، وەکو زیندەوەرێکی سەرەتایی، ناگەیەنێت؛ چاکەیەکی میتافیزیکیش بە خۆم نادەم. زۆرکردنی داگیرکەرانە بۆ ئەوەی 'باریکی' واتای خۆی بۆ من دەربخات دەشێ وەکو شتێکی لەپێشتر دابنرێت هەرچەندە پرۆژەکە سەربەستە و بە بوونی بوون-بۆ-خۆ دادەنرێت. شێوازی خاوەنێتی پێویستی بە شێوازی بوونی باریکی نییە، تەنیا پێویستی بە بوونە ڕووتەکەیەتی لەوێدا و ڕووبەڕووی دەبێتەوە؛ ئەمەش لە ڕووبوونەوەکانی دیکە جیاوازتر نییە چونکە پرۆژەیەکی سادەی خاوەنێتییە و لە "لەوێدا هەیە"ی ڕووت جیانابێتەوە. بەتەواوی دەکەوێتە نێو سنوری پرۆژەی خاوەنێتی باریکییەوە. باریکییەکە وەلامدانەوەی

داواکارییەکەی منە؛ لەدەرەوەدا دەردەکەوێت، وەکو زەروو خوێنم دەمژێت و وەڵامی پرسیارێکی کۆنکرێتییە؛ بە هەموو بوونیەوە وەڵام دەداتەوە. وەڵامدانەوەکەی بە پڕی پرسیارەکەیە. هەمانکات تاریکە و هەموو کەرەسە نەناسراوەکانی هەڵگرتوە، کە دەربڕینیان مەحاڵە.

بەو ڕادەیەی وەڵامێکی دروستە ئەوا ئاشکرا و ڕوونە؛ باریکی خۆی بەو کەمییە نیشاندەدات، کە من هەمە. ڕێگەش دەدات تەماشای بکرێت و بگیرێت. باریکی خۆی بۆ خاوەنێتی دەخاتە بەردەست. بەڵام هێشتا بە تاریکی دەمێنێتەوە، فریای خۆی دەکەوێت و بە شتی نوێ خۆی پڕدەکاتەوە. ئێمە توشی واتایەکی پڕوچڕ دەبین و بوون-لەنێو-خۆ دەستنیشان دەکات چونکە باریکی خۆی لەنێو جیهاندا دەرخستوە. دووەمیش، نەخشەی (خۆ)شمان بۆ دەکێشێت چونکە خاوەنێتییەکە، وەکو کردەوەیەکی بنەڕەتی سەر بە 'باریکی' نەخشە دادەنێت.

ئەو خەسڵەتە دەرەکییەی بەرەو ڕوومان دێت سروشتێکی نوێیە. نە ماتەری نە دەروونییە، بەڵکو شتێکە ناکۆکی نێوان هەردوو ئەو دوولایەنە ڕەتدەکات و خۆی، وەکو دەربڕینێکی ئۆنتۆلۆجییانەی هەموو جیهان دەردەخات؛ دەبێت بە زەمینەیەکی نەرم بۆ خانەکردنی هەمووی 'ئەوانە' لەنێو جیهاندا. خاوەنێتی 'باریکی'، کە بۆ بوون-لەنێو-خۆی جیهان دانراوە شێوازێکی دراوە، کە خۆی دایدەنێت. خۆی هێما بۆ بوون دادەنێت؛ واتە، تاکو پەیوەندییەکە لەگەڵ 'باریکی'دا بەردەوام بێت هەموو شتێک بۆ ئێمە وادەردەکەوێت، کە باریکی واتا بێت بۆ هەموو جیهان. بەهەمانشێوەش بۆ خێڵە سەرەتاییەکانی شەوگەردەکان هەموو بابەتێک شەوگەرد بوو.

ئایا چ شێوازێکی بوون 'باریکی' بە هێما کردەوە؟ یەکەمجار، دەبینم هاوڕەگەزییە و لاسایی کردنەوەی شلییە. شتێکی باریک، وەکو سواخدان شلەیەکی نائاساییە. لەگەڵ سەرهەڵدانی شلیدا ئەو بوونەش بەرجەستە دەبێت، کە لە هەموو لایەکەوە ڕادەکات و وەکو خۆی دەمێنێتەوە. شتێک لەسەرخۆی بەبێ ترس و بیرەوەری هەڵدەگرێت. بۆ هەمیشە دەبێت بە خۆی و ئێمە هیچ مۆرکێک بەسەر ئەوەوە و ئەویش بەسەر ئێمەوە جێناهێڵێت. ئەو بوونەیە دەخلیسکێ و ئێمەش لەسەری دەخلیسکێین. شتێک بتوانێت لەسەری بخلیسکێ (وەکو بەلەمی سەولێی، بەلەمی ماتۆڕی و بەلەمی خلیسکانی سەرئاو). خاوەنێتی دەستدەکەوێت، بەڵام هەرگیز نابێت بە خاوەنی چونکە ڕادەکات، بەردەوام دەگۆڕێت. بەڵام باریکی کتوپر خۆی وەکو شتێکی تەمومژاوی دەردەخات چونکە شلییەکەی زۆر هێواشە؛ لەنێو شلییەکەیدا لینجاوی و چڕە. سەرکەوتنی ڕەقی بەسەر شلیدا نیشاندەدات. لینجی ئازار و ئەشکەنجەیە بۆ ئاو. دیاردەیەکە لە پرۆسەی پێکهاتندایە؛ مانەوەی لەنێو گۆڕاندا پێنییە، بەو جۆرەی ئاو هەیەتی. ئەم وەستانە بن لەقە لە لینجیدا ڕێگە بە خاوەنێتی نادات. ئاو زۆرتر لەجوڵاندایە، بەڵام دەتوانرێت، وەکو شتێکی جوڵاو

داگیربکرێت. لینجی بە توندی ڕادەکات و لە پەیوەندییە دەچێت هەڵۆ لەگەڵ زەویدا هەیەتی نەک مریشک. تەنانەت ڕاکردنەکەشی ناگیرێت چونکە باوەڕ بە ڕاکردنی خۆی ناکات. بەئاشکرا شتێکی ڕەقی بەردەامە. هیچ شتێک ئەوەندەی "جەوهەرێک لەنێوان دوو بارودۆخدا" زۆرتر لەو هێواشییەی لینجاوییەکە تیایدا دەتوێتەوە، گەواهی لەسەر خەسڵەتە نادیارەکەی نادات. ئەو دڵۆپە ئاوەی بەر پانتایی ئاوێکی زۆر دەکەوێت ڕاستەوخۆ دەبێت بە ئاوەکە؛ ئەمەش لە توانەوەی گیانەکی تاکەکەس لەنێو فۆرمێکی مەزن دەچێت، کە لێوەی دەرچووە. هێمای تەنی ئاوەکە لە پێکهێنانی سیستەمی یەکانەکی بووندا ڕۆڵێکی گرنگ دەبینێت؛ پەیوەندییەکی تایبەتی لەنێوان بوون و هەبوو دیاریدەکات. ئەگەر بیر لە لینجی بکەینەوە، دەبینین نوێنەرایەتی هیستیریای بەردەوام لەنێو دیاردەی بووندا دەکات. هەنگوینەکەی بە کەوچکەکەمدا لەسەر شوشەی هەنگوینەکە دێتە خوارێ پەیکەریک بە خۆهەڵواسینەکەی دروستدەکات و یەکگرتنیشی لەگەڵ هەموو هەنگوینەکەدا نوقم بوونێکی لەسەرخۆیە؛ کەوتنە خوارەوەیەکە، کە لە فشبوونەوە دەچێت (بیر لە خۆشی ئەو منداڵە بکەوە، کە لە کاتی یاریکردن بە کەلوپەلەکانی گویی لە فیکە بە پڕ بوونیان و لووڕەش بە فشبوونەوەیان دەبێت.) ئەمیش، وەکو پیشاندان لە مەمکە پانەوەبووەکانی ئەو ئافرەتە دەچێت لەسەرپشت ڕاکشاوە.

لەو جەوهەرە لینجاوییەی لەنێو خۆیدا دەتوێتەوە جۆرێک لە بەرگریکردن دەبینرێت. ئەمەش لە ڕەتدانەوەی ئەو تاکەکەسە بەرانبەر لەناوبردنی لەنێو هەموو بووندا دەچێت. هەروەها ئەو نەرمییەشە فڕێدراوەتە ئەو پەڕییەوە. نەرمی نیوە لەناوبردنە؛ وێنەی ئێمە، وەکو هێزێکی ڕووخێنەر و سنورەکانی نیشاندەدات. هێواشی لەناوبردنی دڵۆپێکی لینجدا لەنێو هەمووداً لەنەرمیدا دەناسرێت. نەرمییەکەش تاکو دواتر دەمێنێتەوە؛ تەنی جەوهەرە لینجەکە دڵۆپەکە هەڵدەمژێت. ئەم دیاردەیە چەند خەسڵەتێکی لینجی ئاشکرا دەکات. یەکەم ئەوەیە، کە دەستی لێدەدەیت نەرمە. ئاو بڕژێنەسەر زەوی؛ دەڕوات. شتێکی لینج بڕژینە ڕادەوەستێت و خۆی نیشاندەدات. پاندەبێتەوە و نەرمە؛ ئەگەر دەستی لێبدەیت ڕاناکات و دەچەسپێت. ئەو خەسڵەتەی، کە بەدڵڕەقی و بێبەزەییانە ڕێگەنادات ئاو بگرین بە نهێنی دەیکات بە کانزا؛ دواجاریش، وەکو پۆڵا دەبێت بە شتێک لێی تێنەگەین. لە لینجی تێدەگەین. خۆی وا دەناسێنێت، کە بتوانین داگیربیکەین. باریکی و خۆبەستنەوەکەشی ڕێگە نادات لە دەستمان هەڵبێت؛ دەتوانم بیخەمە سەردەستم. نەختێک لە هەنگوینەکە جیابکەمەوە. بەردەوام شتێکی نوێی تاک دروستبکەم؛ بەڵام هاوکات نەرمی شتەکە، کە لەنێو دەستمدا پانکراوەتەوە تێمدەگەیەنێت، کە من بەردەوام هەوڵی ڕووخانی دەدەم.

ئەمە وێنەی ڕووخاندنێکی-داهێنەرانەیە. لینجی بە ئاسانی دەستەمۆ دەبێت.

لەکاتێکدا لەو بڕوایەدام داگیرم کردوە، ئەویش من داگیردەکات. ئەمەش خەسڵەتی بنەڕەتـــی ئەوە: نەرمییەکەی، وەکو زەروە. ئەگەر بابەتەکەی نێو دەســـتم ڕەق بێت، هەرکاتێک بمەوێت فرێی دەدەم؛ وەســـتانی ئەو هێمایە بۆ هەموو هێزی من؛ بناخەکەشـــی دروستدەکات. بەڵام بناخەی من دروســـتناکات؛ بوونـ بۆـ خۆ بوونـ لەنێوـ خـــۆ لەنێو بابەتدا کۆدەکاتەوە. بابەتەکەش بـــۆ بوونـ لەنێوـ خۆیەکی دیکە بەرزدەکاتەوە بەبێ ئەوەی هیچ لە پلەی خۆی کەم بکاتەوە. ئەو هەمیشـــە، وەکو هێزێکی داهێنەر دەمێنێتەوە. بوونـ بۆـ خۆیە، کە بوونـ لەنێوـ خۆ دەتوینێتەوە. بە واتایەکی دیکە، خاوەنێتی لە تێهەڵکێشەی بوونـ لەنێوـ خۆی بوونـ بۆـ خۆدا بوونـ بۆـ خۆ لەپێشتر دادەنێت. بەڵام، کتوپڕ بوونـ بۆـ خۆ واز لە مافی خۆی دەهێنێت. من دەستم دەکەمەوە تاکو شتە لینجەکە بڕوات، کەچی لە دەستم نابێتەوە. شێوازی بوونی نە وەستانە، وەکو ڕەقی نە وەکو ئاویش دەجوڵێت. لە تاو ڕاکردنی لە من ماندوو دەبێت. ئەو شـــتیکی نەرم، جوڵێنەر، تەڕ و مێینەیە. بە شاراوەیی لەژێر پەنجەکانمدا دەژی. منیش، وەکو گێژبوون هەســـتی پێدەکەم. لینجی خەسڵەتی دەستلێدانی هەیە و منیش لەوەزیاتر خاوەنی نیم. بەردەوام دەمێنێتەوە. لەلایەکەوە شتێکی داگیرکراوی دەستەمۆ و لەلاکەی دیکەوە لە دڵسۆزی سەگێک دەچێت، کە کاتێک داواشی ناکەیت ئەو ئەتداتێ. لەژێر دەستەمۆکردنەکەشەوە خاوەنێتییەکی نهێنی لەنێوان خاوەنەکە و شتە داگیرکراوەکەدا هەست پێدەکەیت.

لێرەدا هێمایەک کتوپڕ خۆی دەخاتـــە ڕوو: ئەویش خاوەنێتییەکی زەهراوییە؛ ئەگەری توانەوەی بوونـ بۆـ خۆ لەنێو بوونـ لەنێوـ خۆدا هەیە؛ واتە، دەشێ بوونێک پەیدابێت، کە بەپێچەوانـــەی بوونـ لەنێوـ خۆی بوونـ بۆـ خۆیە. لەم بوونەدا بوونـ لەنێوـ خۆ بوونـ بۆـ خۆ ڕادەکێشێتە نێو هەڵکەوتن و دەرەکییەکی ناجۆرەوە یان بۆ نێو بوونێکی بێ بناخەوە. لێرەدا، من یەکسەر تەڵەی لینجی دەناسمەوە: ئەو شلییەیە من دەگرێت و ناچارم دەکات واز لە پلەومافم بهێنم. من ناتوانم لەسەری خلیسکاندن بکەم، وەکو زەروو پێمەوە دەنوسێت. نکۆڵی لە خلیسکاندنەکە، بەوجۆرەی لەسەر ڕەقـــی هەیە، نەکراوە؛ تەنیا پلەکـــەی کەمکراوتەوە. وا دەردەکەوێت لینجی خۆی بۆ من شـــلبکات، بانگم بکات چونکە تەنێکی لینجی وەستاو لەدوورەوە لە تەنێکی شـــلی پڕ دەچێت. بەڵام ئەمە تەڵەیە. جەوهەرێکی خلیســـکاو خلیســـکاندنەکەی هەڵوەشـــایەوە و هیچ ئاسەوارێکی بەسەر منەوە جێنەهێشتوە. لینجی لەو شلییە دەچێت لە خەوی ناخۆشدا دەیبینین، کە هەموو خەسڵەتەکانی زیندوو دەبن و دژی من ڕادەوەســـتن. لینجی تۆڵەسەندنی بوونـ لەنێو خۆیە. تۆڵە سەندنێکی مێینەی شـــیرین و دەردەداڕە و هێمای 'شـــەکری' بۆ دادەنرێت. لەبەرئەم هۆیەشـــە تامی شـــیرینی، وەکو شەکر شـــیرینییەکی هەتاهەتایی، کە پاش قوتدانی لەنێو دەمدا دەمێنێتەوە، ناوەڕۆکی لینجی بە پڕی تەواو دەکات. لینجییەکی شـــیرین نموونەی

چاکـــی لینجییه؛ هێمایه بۆ مردنی شـــیرینی بوون-بۆ-خۆ (وەکو ئەو هەنگە وایە دەکەوێتە نێو مرەباکەوە و تیایدا نوقم دەبێت.) هەمانکات لەســـەر ئەو ڕاستییەی من نەخشە بۆ خاوەنێتی جەوهەرە لینجەکە دەکێشم، لینجییەکە دەبێت بە بوونی من. لێسانەوەی شتە لینجاوییەکە بە دەستمەوە بەردەوامی بە لینجییەکە لە بوونی منـــدا دەدات. دەزووە نەرم و درێژە لینجاوییەکانی لە پەنجەمەوە شـــۆڕدەبنەوە و دەکەونە سەر لەشی لینجاوی من (کاتێک پەنجەم دەکەمە ناوی و دەریدەهێنمەوە) خۆتێهەڵکێشـــانی بوونمە لەنێو لینجاوەکەدا. ئەو هیســـتیریایەی بە گەیشـــتنی کۆتاییەکان، بۆ ئەو دەزوانەی بە لەشێکی گەورەترەوە هەن بەرجەستەیان دەکەم، بـــۆ بەرگریکردنە لە توانەوەی بوونم لەنێـــو بوون-لەنێو-خۆدا. ئەگەر بازدەمە نێو ئاوەوە و خۆم نوقم بکەم توشی پەرێشانی نابم چونکە ناترسم لەوەی لەنێو ئاوەکە بتوێمەوە؛ لەنێو ئەو شلییەدا بە ڕەقی دەمێنمەوە. ئەگەر بکەومە نێو لینجاوێکەوە، هەســـتدەکەم وندەبم؛ لەنێویدا دەتوێمەوە چونکە لینجی لە پرۆســـەی بەرەو ڕەق بوونداید. لەگەڵ تێگەیشتنم لە بوونی لینجی جەوهەرێکی چەسپان سەرهەڵدەدات، کـــە لە پلـــەم نزمدەکاتەوە و لە هاوســـەنگی بەدەرە و لـــە دێوەزمەی یادەوەری کەسێکی دۆخگۆڕاو دەچێت.

ئەگەر دەست لە لینجی بدەیت بوونی خۆت دەخەیتە نێو مەترسی توانەوە لەنێو لینجاوەکەدا. ئەم توانەوەیە ترسناکە چونکە توانەوەی بوون-بۆ-خۆیە لەنێو بوون-لەنێو-خۆدا بەو جۆرەی مەرەکەبە لەنێو کاغەری وشـــککردنەوەکەدا نوقم دەبێت. ترسناکتریشە ئەگەر دۆخ گۆڕینەکە تەنیا بۆ شتێک نەبێت بەڵکو بۆ لینجی بێت.

ئەگـــەر بیر لە توانەوەی خۆشـــم بکەمەوە (وەکو دۆخ گۆڕینـــی بوونم بۆ ئاو) هێشـــتا زۆرکاریگەر نابێت چونکە ئاو بە جۆلان و شـــلی و ڕووالەتە ساختەکەی، کـــە ڕەق دەردەکەوێت و ڕاکردنە بەردەواميیەکەیـــەوە هێمایە بۆ ئاگامەندی. ئەو بیریارە دەروونناســـانەی بۆ یەکەمجار ســـەرنجیان دایە خەسڵەتی بەردەوامبوونی ئاگامەندی (وەکو جێمس و برگســـۆن) ئاگامەندییان لەگەڵ ڕووباردا بەراوردکردوە. ڕووبار وێنەی ڕاڤەکردنێکی بەردەوامی بەشەکانێتی لەنێو هەمووەکەدا و پەیوەندییە پڕڕاوە هەمیشەییەکە و جۆلانە سەربەستەکەش. بەڵام لینجی وێنەیەکی ترسناکی هەیە؛ ترســـناکە ئاگامەندی ببێت بە لینجی. هۆی ئەمەش خەسڵەتی نوساندنە لە لینجیدا. هاوکارییەکی فێڵاوی تێدایە لەسەرو هەموویانەوە لێکچونەکەیەتی لەگەڵ زەروودا. ئەو ئاگامەندییەی دەبێت بە لینجی بیرۆکە لینجاوییەکانی دەیگۆڕن.

لەوڕۆژەوە ئێمە دێینە نێو جیهانـــەوە، ئەو وێنەیەی ئاگامەندی بەرەو داهاتوو یـــان پرۆژەی بوونمان دوامان دەکەوێت. لەکاتێکدا دەگەینە ئەوێ و ئەویش لەوێدا دەبێت بـــەو ئاگامەندییە ڕابردوو بە فێڵ ڕایدەگرێت و هەزار مشـــەخۆر پەلاماری پرۆژەکـــە دەدەن تاکو بەتـــەواوی ونی دەکەن. "فرینی بیرۆکـــەکان"، کە لە نێو

دەروونی کاریگەرێتییدا هەیە باشترین نموونەی ئەم بارودۆخە ترسناکەمان دەداتێ. بەڵام ئەو شـــتە چییە ئەم ترسە لە ئاستێکی ئۆنتۆلۆجییانەدا دەریدەبڕێت، ئەگەر هەڵهاتنی بوون-بۆ-خۆ لەبەردەم فاکتۆری بوون-لەنێو-خۆ یان بەکاتبوون نەبێت؟

ترســـناکی لینجی تۆقێنەرە و تیایدا فاکتۆر بەردەوام بەرەوپێشەوە دەڕوات و بوون-بۆ-خـــۆ دەتوێنیتـــەوە. ئەمەش ترس لە مردن یـــان لەنێو-خۆیەکی ڕووت و نەبوون نییە بەڵکو ترســـە لە بوونێکی تایبەت، کە تەنیا لە شێوازی بوون-لەنێو-خـــۆی بوون-بۆ-خۆدا هەیە و لینجییەکـــە نوێنەرایەتی دەکات. ئەو بوونەیە من بە هەمـــوو هێزمەوە ڕەتیدەدەمەوە وەکو بەها بووە بـــە دێوەزمەی بوونم. ئەو بوونە نموونەییەیە، کە تیایدا بوون-لەنێو-خۆی بێ بناخە خراوەتە پێش بوون-بۆ-خۆوە. ئێمە ئەمە بە دژە بەها ناوزەددەکەین.

لـــە پرۆژەی خاوەنێتی لینجیدا، لینجییەکە کتوپڕ دەبێت بە هێما بۆ دژە بەها: جۆرە بوونێکی نەناســـراوە، بەڵام هەڕەشـــەکەرە و بەردەوام بۆ ئاگامەندی دەبێت بە مەترســـی و ڕادەکات. کتوپـــر پرۆژەی خاوەنیتییەکەشـــی دەکات بە پرۆژەی فڕین. شتێک ســـەرهەڵدەدات، کە بە ئەزموون نەدۆزراوەتەوە بەڵکو ئاکامی پێش تێگەیشتنی ئۆنتۆلۆجییانەی بوون-لەنێو-خۆ و بوون-بۆ-خۆیە.

ئەمـــەش واتایەکی تایبەتی لینجیـــە. لەلایەکەوە، ئەزمونـــە چونکە درککردن دەیدۆزێتەوە؛ لەلاکەی دیکەوە لە دۆزینەوەی گەشتە پڕ مەترسییەکەی بوون دەچێت. لێرە بەدواوە، مەترسییەکی نوێ بۆ بوون-بۆ-خۆ، بوونێکی هەڕەشەکەر، کە پێویستە لێی دوورکەوینەوە لە هەموو شوینێکدا پەیدا دەبێت. لینجییەکە هێمای هیچ هەڵوێستێکی لەپێشـــتری دەروونی نییە؛ جۆرە پەیوەندییەکی بوون لەگەڵ خۆیدا دەخاتەڕوو. ئەو پەیوەندییەش خەســـڵەتێکی دەروونی هەیە. من لە نەخشەدانانەکەمدا بۆ خاوەنێتی دۆزیمەتـــەوە و وێنەی خۆی بۆ گەڕاندومەتەوە. لـــەم ڕووەوە، یەکەم پەیوەندی بە لینجییەکەوە، لەســـەر شێوازی ئۆنتۆلۆجی لەودیو جیاوازییەکان لەنێوان دەروونی و نادەروونیدا، کەواتای بوون بۆ هەموو هەبووەکان بە کاتیگۆرییەکی تایبەت ڕاڤەدەکات، منیش دەوڵەمەنـــد دەکات. ئەم کاتیگۆرییە کە جم جمەیەک دەچێت پێش ئەزمون لەگەڵ چەند جۆریک لە شـــتە لینجەکان دانرابێت. من لەگەڵ پرۆژە بنەڕەتییەکەمدا ئەوم هێناوەتە نێو جیهانەوە؛ بونیادێکی دەرەکی جیهانە و هەمانکات دژە بەهاشە؛ ئەو شـــوێنە داگیردەکات، کە بابەتە لینجەکان تیایدا خۆیان ڕێکدەخەن. هەرکاتێک بابەتێک ئەم پەیوەندییەی بوونم بۆ ئاشکرا بکات، لە تەوقەکردندا، زەردەخەنە یان بیرۆکەیەکدا بێت لە پێناســـەکەیدا، وەکو لینجی دەناســـرێت؛ کە دەکەوێتە ئەودیو بەســـتێنی دیاردکەیەوە و بۆ من دەکەوێتە ڕیزی شـــتەکانی وەکو لەزگە، کەتیرە، هەنگوین و هتد. ئەمانە لە دەڤەری ئۆنتۆلۆجی لینجیدان.

بەپێچەوانەشـــەوە، بەوڕادەیەی من دەمەوێت ببم بە خاوەنی ئەو شتە، شتەکە بۆ من هەموو جیهانـــە و لەگەڵ یەکەم پەیوەندیمدا دەردەکەوێت دەوڵەمەند بێت و واتایەکی شـــاراوەی لەنێو خۆیـــدا هەڵگرتبێت. لینجییەکـــە، وەکو "زۆرتر لە لینجی" خۆی دەردەخات. لە یەکەم ســـاتی خۆ دەرخســـتنەکەیەوە ژوور هەموو جیاوازییەکانـــی نێوان دەروونی و نادەرونی، بوونێکـــی ڕووت و واتاکانی جیهان دەکەوێـــت؛ واتایەکی گونجـــاوی بوونە. یەکەم ئەزموونی منـــدااڵ لەگەڵ لینجیدا منداڵەکە لە ڕووی دەروونی و ڕەوشتیەوە دەوڵەمەند دەکات؛ ئەو چاوەڕێ ناکات گەورەبێت تاکو جۆری کەمی لینجی بدۆزێتەوە. ئەوە، لەوێدا، لەشـــێوازی کەتیرە یان هەنگوین لەبەردەستیایەتی. ئەمەش بۆ هەموو بابەتەکانی دیکەی چواردەوری منداڵ دروســـتە. مەبەستمان ئەوەنییە لەسەرەتاوە ئەو 'ناشرینی'، 'جوانی' بوون دەناسێت. بەڵکو خاوەنی واتاکانی بوونە، کە ناشرینی، جوانی، هەڵوێست، نیشانە دەروونییەکان، پەیوەندییە سێکســـییەکان و هتد، تیایدا بەرجەستە دەبن. ئەمانە تەنیـــا نموونەن. لینجی و کەتیراوی و تەماویـــەکان و چاڵەکانی نێو لم، زەوی، ئەشـــکەوتەکان و ڕووناکی و شەو هتد. شـــێوازی بوونی پێش-دەروونی و پێش-ســـێکس بۆ دەردەخات، کە بەدرێژایی تەمەنـــی دەبێت لە واتاکانیان بکۆڵێتەوە. "بێ خەتایی" منداڵ دروست نییە.

لەگەڵ فرۆیدا باوەڕ بە ژمارەیەک پەیوەندی لەنێوان سیکس و فۆرم و هەڵوێستی تایبەتی ژینگەی منداڵدا دەکەین. بەاڵم نااڵێین ئارەزووی سێکسی دەریان دەبڕێت، بەڵکـــو بەجۆرێک بۆ منداڵەکە دەردەکەون، کە سێکســـگەرایەتییەی پێکدەهێنن. نموونەی سەرنجڕاکێشـــانی منداڵ لەبینینی کوندا باســـدەکەین، کە زۆر لە بیریارە دەروونناســـەکانیش ئاماژەیان بۆ کردوە (گرنگ نییە کونەکە چاڵی نێو لم، زەوی، ژێرزەمین یان ئەشکەوت بێت.) ئەم بیریارانە کونەکەیان بە هەڵویستی سێکسی کونی پاش منداڵ، هەژان لە کاتی لەدایکبووندا و هەستکردن بە مەترسییەکی چاوەڕوان نەکراو لەکاری سێکســـی الی هەرزەکار دانـــاوە. بەاڵم ئێمە لەگەڵ بۆچوونەکانیان هاوڕانین. بیرۆکەی هەژان لەکاتی لەدایکبووندا نموونەیەکی چاکە. بەراودکردنی کون لەگەڵ ئەندامی سێکسی مێینە پێویستی بە ئەزموون یان هەستکردن بە مەترسی چاوەڕواننەکراو لەسێکســـدا هەیە، کە ئەو نییەتی. سەبارەت هەڵوێستی سێکسی منداڵەکەشـــی لە پاشـــەوە، بیر لە ڕەتدانەوەی ناکەینەوە؛ بەاڵم ئەگەر ئاماژە بۆ ئەو کونانە بکات دەیانبینێت و بە هێما دایاندەنێت، ئەوا پێویستە منداڵەکە پاش خۆی، وەکو کون ببینێت. ئاشکراتر دەاڵێین، پێویستە منداڵەکە ناوەڕۆکی کون یان دەم بناسێت، چونکە پەیوەندییان بە کونی پاشییەوە هەیە. بەاڵم ئێمە بەتەواوی هەڵوێســـتی ناوەکی "بوونی خۆمم لەگەڵ لەشمدا" باسکرد. مەحاڵە بڵێین منداڵ ئەندامێکی لەشی بە بونیادێکی دەرەکی بۆ جیهان دادەنێت. تەنیا بۆ کەسێکی دیکە

کونی پاشەوە لەدەم دەچێت. منداڵەکە ئەمە نازانێت. تەنانەت بایەخدانی دایکیشی ئەوەی بۆ دەرناخات، چونکە کونی پاشـــەوە، وەکو بەشـــێکی پـــڕ ئازار دەماری هەســـتپێکراوی لەکۆتاییەکەدا بۆ دانەنراوە. دایکەکەش لەڕێگەی وشـــەوە، کە بۆ لەشی منداڵەکە بەکاریدەهێنیت دەزانێت، کە ئەو بەشە کونە. کەوابوو، هەستکردن بە سروشتی دەرەکی کونەکە لەنێو جیهاندا بۆ ئەو ڕۆشنایی دەخاتە سەر سروشتی دەرەکی واتای کونی پاشـــەوە و واتاش بە بەرزێتی هەســـتکردنەکان دەدات، کە لەوەوپێش بە بوون ســـنوردارکرابوون. خودی کون بەتەنیا هێمایە بۆ شـــێوازێکی بوون، کە پێویستە ســـایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی باسیبکات. لێرەدا، ئێمە بەدرێژی باســـیدەکەین. کەســـێک دەتوانێ ببینێت، کە کون ئەو نەبوونەیە داوای 'پرکردنەوە' بە گۆشتی خۆم دەکات؛ منداڵەکە ناتوانێت پەنجەی یان هەموو قۆڵی نەخاتە نێو کونەکەوە.

کون وێنەی بۆشاییە لە منداـ من بۆ ئەوەی ببم بەو بوونەی چاوەڕوانم خۆم بەرەوکونەکە دەخشـــێنم. کونەکە دەبێت بەهەلکۆڵێن، کە بە وریاییەوە گۆشتم لە قاڵبی دەگرێت بە جۆریک خۆمی تێبگوشم و جێی خۆمی تێدا بکەمەوە؛ بەشداری لە پڕکردنەوەی بوون لە جیهاندا دەکەم. چوونە نێو کونەوە قوربانی دانە بە بوونم بۆ پڕکردنەوەی بوون؛ بوون-بۆ-خۆ دەیەوێت بەســـۆزەوە هەموگیری بوون-لەنێو-خۆ، تەواوکۆییەکەی و مانەوەی دروستبکات.

لێرەدا، لە بناخەکەیەوە یەکێک لە مەیلەکانی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی دەناسین، ئەویـــش مەیلی پرکردنـــە. لەگەڵ ئەم مەیلەدا رووبەڕووی هـــەرزەکاری و تەمەنی دوای هەرزەکاریـــش دەبینەوە. بەشـــێکی چاک لە ژیانمان بـــە پرکردنی کونەکان دەگوزەرێت. منداڵ لەگەڵ یەکـــەم ئەزمونی تێدەگات کونی هەیە. پەنجە دەخاتە نێو دەمی و بەدوای کونەکانی دیکەی نێو دەم و چاوی دەگەڕێت؛ هەست بە پڕی بوونەکەی پارمەنیدســـیش دەکات، ئەگەر پەنجە بمژێـــت و بیەوێت لەنیو دەمیدا بیتوێنێتەوە. ئەو دەیەوێت پەنجەی بکات بە هەویرێکی لینج و دەمی پڕبکات. ئەم مەیلە لە خواردندا بنەڕەتییە؛ خواردنیش پڕکردنە.

لەم بۆچوونەوە بەسێکس دەگەین. ناشرینی سێکسی مێینە لە 'کونەکراوەکاندا'یە. ئـــەوەش، وەکو هەموو کونەکانی دیکە، داوای بوون دەکات. ژن داوا لە لەشـــێکی دەرەکـــی دەکات بوونی بۆ پڕی بگۆڕێت. ژن لەبەرئەوەی "لە شـــێوازی کوندا" یە هەست بەمەدەکات. ئەمەش بنەڕەتی تەواوی گرێی ئەدلەرە. بێگومان، سیکس بۆ ئەو دەمە، دەمێکی برسی، کە ئەندامی سێکسی نێرینە دەخوا. ئەمەش فاکتۆرێکە بۆ بیرۆکەی خەساندن. شەیدابوون خەساندنی پیاوە؛ چونکە سێکس کونە. دەبێت لێرەدا باســـی کارتێکردنی پێش-سێکسیش بکەین، کە لەدواییدا وەکو هەڵوێستی ئەزمونی و ئاڵۆزی مرۆڤ دەبێت بە یەکێک لە بنەماکانی سێکسگەری. بەڵام هیچ

شتێکی هاوبەشی لەگەڵ سێکسدا نییە . سروشتی ئەمەشمان لە کەرتی سێیەمی ئەم نوسراوەدا باسکرادوە . لەگەڵ ئەمەشدا ئەزموونی کون، کاتێک منداڵ ڕاستەقینەکە دەبینێت، ئۆنتۆلۆجی ئەزمونی سێکسیشی بەگشتی لەگەڵدایە؛ منداڵەکە بەلەشیەوە لەبەردەم کونەکەدا ڕادەوەستێت، کونەکەشی پێش هەموو دیاریکردنێکی سێکسی شتێکی ناشرینی چاوەڕوانکراوە و ڕوو لە لەش دەکات.

ئێمە گرنگی ئەم کاتیگۆرییە بوونگەرایەتییانە بۆ سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی دەزانین. بەهۆیانەوە بابەتی گشتی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی دەدۆزینەوە . ئەوەی بیریاریکی دەروونناس دەیەوێت بیزانێت تێگەیشتنە لە پرۆژەی سەربەستی تاکەکەسێک لە پەیوەندییەکانیدا . دەشێ من حەز بکەم دەست لە لینجی بدەم یان لە کون بترسم و هتد . ئەمەش ئەو واتایە نابەخشێت من واتای ئۆنتۆلۆجی لینجی، چەوری، کون و هتد ونبوە . بەڵکو، ئەو واتایە من لە پەیوەندییەکەمدا لەگەڵ ئەم یان ئەوشتە بڕیاری لەسەردەکەم . ئەگەر لینجی هێمایەک بۆ بوون بێت، کە تیایدا بوون-لەنیو-خۆ بوون-بۆ-خۆ قوتدەدات . ئایا من لە ڕووبەڕووبوونەوەم لەگەڵ کەسانی دیکەدا، چ جۆرە کەسێکم ئەگەر حەز لە لینجی بکەم؟ ئاماژە بۆ چ پرۆژەیەکی بنەڕەتی بوونم بکەم ئەگەر بمەوێت باسی حەزکردنم بۆ شتێکی نادیار و خۆڕا و لەلایەن بوون-لەنێو-خۆوە بکەم؟ بەم جۆرە تام نابێت بەشتێکی دراوی کەمنەکراوە؛ ئەگەر کەسێک بزانێت پرسیار لەبارەیانەوە بکات، ئەوا پرۆژەی بنەڕەتی کەسەکە دەردەخەن. تەنانەت ئاماژەکردن بۆ خوار دەمیش واتا بەخشە . ئەمەش لەوێدا دەردەکەوێت ئەگەر هەریەکێک لە تامەکان بەبابەتێکی هەستەکی ڕووت دانەنرێت و وەکو بەهایەکی ئاشکرا تەماسابکرێت. ئەگەر حەز لە تامی سیر بکەم هەستدەکەم هەمووکەسێک حەزی لێدەکات.

خواردن خاوەنێتییە لەڕێگەی لەناوبردنەوە؛ هەمانکات خۆ پرکردنە بە جۆرێک بوون. ئەو بوونەش تێهەڵکێشەی گەرمی، چڕی و تامە تایبەتەکەیە .

ئاماژە بۆ جۆرێک بوون دەکات؛ کاتێک دەخۆین هەوڵی زانینی خەسڵەتەکانی ئەو بوونە لەڕێگەی تامەکەوە نادەین؛ بە تامکردنەکە خۆمان دەکەین بە خاوەنی. تامکردن توانەوەیە؛ دانەکان لەگەل گازگرتنەکەدا چڕی بوونەکە، کە بۆ گاز دەگۆڕێت، دەردەخات. کەوابوو، تێهەڵکێسکردنی درککردنەکەی خواردن تورانەوە و لەناوبردنە . ئەو بوونەم بۆ دەردەخات، کە من دیکەم بەگۆشت لە لەشمدا .

لێرەدا بەدواوە، ئەوەی من وەریدەگرم یان بەقێزەوە وازی لێدەهێنم بوونی ئەو هەبووەیە یان خواردنەکە جۆرێک لە بوونم بۆ دەردەخات، کە من دەمەوێت هەمبێت یان نامەوێت. هەمووی ئەو بوونە بووە بە فۆرمێک کەمتر چڕو گەرمە . شیرینی، بۆنموونە، کاتێک کەوچکێک هەنگوین دەخۆین لینجی دەردەبڕیت. ئەمەش وەکو دەربڕینی کەوانەیە لە شیکردنەوەیەکی ئەندازیاریدا . ئەمەش، واتە هەموو ئەو

خەسڵەتانەی تامیش دەگرێتەوە، کە تامی تامەکە نین.(پارچەیەک چۆکلێت لەژێر دانمـــدا ڕەقە بـــەڵام دوایی نەرم دەبێت و دەشـــکێت و لەوەزۆرتر بەرگری ناکات؛ بەرگریکردنەکە و شـــکاندنەکەش خودی چۆکلێتەکەیە). لەگەڵ ئەوەشـــدا، ئەمانە لەنێو خەســـڵەتی کاتی تامەکەدا یەکیان گرتوە؛ بوون بەشـــێوازی کاتی بۆ ئەو. هەندێک تام زوو خۆیان بەدەســـتەوە دەدەن، ئەوانـــی دیکەیان دوادەکەون. ئەم خەســـڵەتانە پەیوەندییان بە چڕی و پلەی گەرمـــی بابەتەکانەوە هەیە. هەروەها شـــێوەی خواردنەکەش ددەردەخـــەن. ئەگەر پارچەیەک کێکـــی پەمەیی بخۆم، تامەکەشی پەمەیی دەبێت؛ شـــەکرە بۆنداڕە نەرمەکەی، چەوری کەرەکە پەمەیی دەبـــن. کەوابوو، مـــن پەمەیی دەخۆم. لەئاکامـــدا، تام، لەبەر ئـــەم هۆکارەیە، ئەندازیارییەکی ئاڵۆز و کەرەسەی جیاوازی خۆی هەیە؛ ئەم کەرەسەیەیە بوونێکی تایبەتیمان پێدەناسێنێت. ئێمەش دەمانەوێت بیتوێنینەوە یان قێزی لێدەکەینەوە. گرنگ نیە گوێ نەدەینە ئەوەی حەز لە گوێی ماســـی یان ڕۆبیان دەکەین. ئەوەی پێویستە بزانین گرنگی بوونگەرانەی ئەم خواردنانەیە.

بەگشتی ، تامی کەمنەکراوە نییە. هەموو ئاماژە بۆ خاوەنێتی جۆرێک لە بوون دەکەن. ڕیزکردن و خانەکردنیان دەکەوێتە سەر سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی. لێرەدا ئۆنتۆلۆجی وازمان لێدەهێنێت؛ یارمەتی دابن دوا کۆتاییەکانی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتـــی، ئەگـــەرە بنەڕەتەکانی و بەهاکەی بناســـین. هەر ڕاســـتەقینەیەکی مرۆڤایەتی، هەمانکات، ڕاســـتەوخۆ پرۆژەی دۆخگۆڕینی بوون-بۆ-خۆیە بۆ بوون-لەنێو-خـــۆی بوون-بۆ-خۆ. پرۆژەی خاوەنێتی جیهانە، وەکو هەمووی بوون-لەنێو-خۆ لەشێوازی خەسڵەتی بنەڕەتیدا. هەریەکێک لە ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی سۆزە، کـــە تیایدا پرۆژەی خۆ ونکردنی لەپێناوی دۆزینەوەی بووندا بەرجەســـتە دەبێت. دەیەوێ ببێت بـــەو بوون-لەنێو-خۆیەتی بەهۆی بوون بەبناخە بۆ بوونی خۆی لە هەڵکـــەوت ڕادەکات. دەبێت بە هۆکار بۆ بوونی خۆی یان ئەو خوایەی ئایینەکان (هۆکارە بۆ خۆی) باوەڕی پێدەکەن. کەوابوو، سۆزی مرۆڤ بەپێچەوانەی سۆزی مەسیحەوەیە چونکە مرۆڤ دەیەوێت بوونی خۆی، وەکو مرۆڤ ونبکات و ببێت بە خوا. بەڵام بیرۆکەی بوونی خوا ناکۆکە. ئێمەش بوونی خۆمان بێهودە وندەکەین. مرۆڤ سۆزێکی بێسودە.

سەرەنجام

١- لەنێو-خۆ و بۆ-خۆ: ئاکامە مێتافیزیکییەکانی

دواجار بە سەرەنجامەکان دەگەین. لە پێشەکی نوسینەکەماندا دۆزیمانەوە، کە ئاگامەندی بانگی بوون دەکات. ڕوونمانکردەوە چۆن کۆجیتۆ ڕاستەوخۆ ئامازە بۆ بوون-لەنێو-خۆ دەکات و بۆ ئاگامەندی دەیکات بەبابەت. پاش باسکردنی بوون-لەنێو-خۆ و بوون-بۆ-خۆ دڕواربوو پەیوەندی لەنێوانیاندا دروستبکەین. لەوە دەترسین توشی دووەلیزمێکی لەچارەبەدەر بین. دووەلیزمەکەش لە ڕوویەکی ترەوە هەرەشەی لێدەکردین. لەڕاستیدا، لەبەر ئەوەی دەتوانین بڵێین بوون-بۆ-خۆ شتێکە، کە هەیە، خۆمان لەبەردەم دوو شێوازی ڕادیکاڵی جیاوازی بووندا دۆزیەوە: ئەو بوون-بۆ-خۆیەی، کە بووە بەوەی هەیە، بۆنموونە ئەوە، کە نییە و ئەوەش نییە، کە هەیە. هەروەها بوون-لەنێو-خۆ هەبووەکە. ئەو پرسیارەشمان کرد، کە ئایا دۆزینەوەی ئەم دوو شێوازەی بوون بۆتە هۆکاری پچڕاندن و دابەشکردنی بوون بۆ چەند بەشێکی لەیەک دابڕاو، هەریەکێک لە ئەوانیش واتایەکی بنەڕەتی بوون هەڵدەگرێت یان نا.

بەهۆی توێژینەوەکەمانەوە توانیمان وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەینەوە: بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆ لەنێو تێهەڵکێشەیەکدا یەکیان گرتۆتەوە تێهەڵکێشەکەش خودی بوون-بۆ-خۆیە. بوون-بۆ-خۆ لەناوبردنێکی ڕووتی لەنێو-خۆیە؛ کەلەبەرێکە لە ناخی بووندا. دەشێ، لێرەدا بیر لەو چیرۆکە باوەی سەبارەت یاسای پاراستنی وزەیە، بکەینەوە. ئەگەر بڵێین هەریەکێک لە ئەتۆمەکان، کە جیهان پێکدەهێنن لەناوبچێت کارەسات ڕوودەدات و هەموو جیهانیش دەگرێتەوە. ئەمەش کۆتایی بە زەمین و سیستەمی خۆر دەهێنێت. ئەم مێتافۆرە بۆ ئێمە، لەم باسەدا، سودبەخشە. بوون-بۆ-خۆ، وەکو لەناوبردنێکی بچوکە و لە ناخی بوونیشدایە؛ ئەم لەناوبردنە بۆ خرۆشاندنی بوون-لەنێو-خۆ بەسە. خرۆشاندنەکەشی جیهانە. بێجگە لە لەناوبردنی بوون بوون-بۆ-خۆ ڕاستەقینەیەکی دیکەی نییە. خەسڵەتەکەی لەسەر ئەو ڕاستییە دامەزراوە، کە ئەم بوونە لەناوبردنی تاک و بوونێکی-لەنێو-خۆی هەندەکییە نەک بوون بەگشتی. بوون-بۆ-خۆ نەبوونێکی گشتی نییە بەڵکو کەمییەکی دیاریکراوە؛ خۆی بە کەمی ئەو بوونە دادەنێت. کەوابوو، کاری ئێمە

نییە لەســـەر یەککرتنی بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆ بدوێین چونکە بوون-بۆ-خۆ جەوهەرێکی سەربەخۆ نییە. مادام لەناوبردنە ئەوا بوون-لەنێو-خۆ دروستیکردوە؛ لەڕێگـــەی ڕەتدانەوەی ناوەکییەوە و لەڕێگـــەی بوون-لەنێو-خۆوە ئەوەی نییە بە خۆی دەناســـێنێت. لەئاکامدا دەبێت بەوەی هەیـــە. ئەگەر کۆجیتۆ دەرچوونێکی پێویســـت بێت لە (خۆ)وە، ئەگەر ئاگامەندی بەســـەر ئەوەی دەیەوێت بخلیسکێت بەبێ ئەوەی بتوانێت واز لە بوون-لەنێو-خۆ بهێنێت، لەبەر ئەوەیە، کە ئاگامەندی بەتەنیا ناتوانێت، وەکو خۆیەتییەکی ڕووت هەبێت. لەسەرەتاوە ئاماژە بۆ شتەکان دەکات.

هیـــچ بوونێک بێجگە لەو تێڕامانە بۆ شـــتێک ئاگامەنـــدی نییە. ئایا ئەمە ئەو واتایە دەگەیەنێت، کە ئاگامەندی ئەوی دی ئەفلاتونییە؟ باسی کەسە بێگانەکەی نێو دایەلۆگی سۆفستمان لەبیرە، کە لە "ئەوی دی" دەدوێت، تەنیا "لەنێو خەودا دەبینرێت" و ئەوی دی (بۆنموونە، بوونی خۆی دەخوازێ) ناتوانێت بەتەنیا هەبێت. لە کاتێکدا دەردەکەوێت، کە کەســـێک تەماشای بوون بکات. ئەفلاتون خەسڵەتی دینامیکییەتی ئەوی دی کەسانی دیکەش لە پەیوەندییەکەی لەگەڵ خۆیدا بینیوە. لە هەندێک شوێندا ئەمە بە سەرچاوەی جوڵان دادەنێت. بەڵام ئەو دەیتوانی زۆرتر لە کێشـــەکە بدوێت؛ دەیتوانی کەســـێکی دیکە یان ئەو نەبوونە ڕێژەییە، بە هۆی ئاگامەندییەوە بوون دابمەزرێنێت. ئەوەی لە بوون نییە لەنێو یەکێتی ڕەهەندەکانی کاتدا دەبێت بە خۆ-ئاگایی. ئەگەر ئەوی دیکە یاری کورسی و مۆسیقاکە نەبێت بە تێڕامـــان کایەکە بکات و ئێمەش بە ناخی بوون-بۆ-خۆمان دانا، ئایا چییە؟ تەنیا شـــێوازێک بوونی کەسانی دیکەی، وەکو کەسانی دیکە تێدابێت ئاگاییە لە بوونی خۆ، وەکو کەســـێکی دیکە. کەسی دیکە، لەڕاستیدا، ڕەتدانەوەی ناوەکییە و ئەم ڕەتدانەوەیەش ســـەر بە بوونی ئاگامەندییە. کەســـی دیکەش بەبێ دەرچوونی لە بوونەوە نابێت بە کەســـی دی؛ لەم ڕووەوە پەیوەندی بە بوون-لەنێو-خۆوە هەیە. بـــەڵام خۆی دەکات بەوی دیکە؛ ئەگەر وانەبێت خەســـڵەتی ئەوی دی دەبێت بە شتێکی دراو. دواجاریش دەبێت بە بوون-لەنێو-خۆ. پەیوەندییەکەشی لەگەڵ بوون-لەنێو-خۆدا بە فاکتۆری دەبەستێتەوە؛ بەڵام، مادام بوونی خۆی دروستدەکات ئەوا شـــتێکی ڕەهایە. ئەو خاڵەشمان لەوێدا باسکرد، کە گوتمان بوون-بۆ-خۆ بناخەی بوونی خۆی، وەکو نەبوونی بوون نییە و بەردەوام نەبوونی بوونی دادەمەزرێنێت. کەوابوو، بوون-بۆ-خۆ بوونێکی نا-جەوهەری ڕەهای هەیە و سەربەخۆ نییە. پرسیار سەبارەت ڕاستەقینەی بوونی دەکرێت. پرسیارکردنی لەبەر ئەوەیە، کە ئەو بوونێکە لەنێو پرسیاردا؛ بوونی شتێکی دراو نییە بەڵکو پرسیاری لەبارەوە دەکرێت چونکە نەبوونـــی بوونی کەســـانی دیکە بوونی ئەو لە خـــۆی جیادەکاتەوە. بوون-بۆ-خۆ هەمیشـــە لـــە چاوەڕوانیدایە چونکە بوونی دواخراوە. ئەگـــەر لەگەڵ بوونیدا یەک

بگرێت ئەوی دی لەگەڵ ئەگەرەکان، زانین و جیهان لەناوەچێت. کەوابوو، گرفتی ئۆنتۆلۆجییانەی زانین لەگەڵ دانانی ئۆنتۆلۆجییانەی بوون-لەنێو-خۆ لەپێش بوون-بۆ-خۆدا چارەسەردەکرێت.

ئەمەش ڕاستەوخۆ دەبێتە هۆکاری سەرهەڵدانی توێژینەوەی مێتافیزیکییانە. سەرهەڵدانی بوون-بۆ-خۆ و دەستپێکردنی گەشتەکەی بە بوون-لەنێو-خۆ لەگەڵ سەرچاوەی دیالیکتیکی ئەوی دی ئەفلاتونیدا بەراورد ناکرێت، کە لە بوونەوە دەستپێدەکات. 'بوون' و 'ئەوی دی' بۆ ئەفلاتون جۆرن. ئێمە، بەپێچەوانەی ئەمەوە، بە تاکمان دانان. بەهەمانشێوە، دەرکەوتنی بوون-بۆ-خۆ ڕووداوێکی ڕەهای ڕووەو بوونە. کەوابوو، لێرەدا جێگەی گرفتێکی مێتافیزیکییانەمان کردۆتەوە؛ بۆچی بوون-بۆ-خۆ، وەکو بوون سەرهەڵدەدات؟ بێگومان، مەبەستی ئێمە لە 'میتافیزیکانە' ئەو توێژینەوەیەیە پرۆسەکانی تاکە کەس، کە جیهان بە هەموگیرییەکی کۆنکرێتی تایبەت دەبینێت، دەکات بەبابەتی خۆی. لەم ڕووەوە، پەیوەندی نێوان مێتافیزیک و ئۆنتۆلۆجی لە پەیوەندی نێوان مێژوو لەگەڵ کۆمەڵناسی دەچێت. بێهودەیە بپرسین بۆچی بوون ئەوی دییە؟ ئەم پرسیارە لەنێو سنوری بوون-بۆ-خۆدا دەگونجێت. تەنانەت بەرایی نەبوون بەسەر بووندا دەسەپێنێت. دەتوانین ئەم پرسیارە بە پرسیارێکی دیکەوە، کە لەدەرەوە لەو دەچێت و هێشتا جیاوازیشە، ئاڕاستەی خۆمان بکەین: بۆچی بوون هەیە؟ هەروەها دەزانین پێویستە ئەو دووپرسیارە لە یەکدی جیابکەینەوە. یەکەمیان هیچ واتایەکی نییە: هەموو 'بۆچی' یەکان پاش بوون دێن و پێویستییان بو بوونە. بوون بێ هۆکار و پێویستییە؛ پێناسەکەی خەسڵەتی هەڵگەوتنیمان پێدەڵێت. وەڵامی دووەم پرسیاریشمان داوەتەوە. لەسەر زەمینەیەکی ئۆنتۆلۆجی نەک مێتافیزیکی دامەزراوە: بوون "لەوێدا هەیە" چونکە بوون-بۆ-خۆ هەیە. خەسڵەتی دیاردە لەڕێگەی بوون-بۆ-خۆوە دێتە بوونەوە.

کاتێک پرسیارەکان سەبارەت بنەڕەتی بوون یان جیهان لە واتابەدەرن، یان وەڵامەکەیان سەر بە ئۆنتۆلۆجییە، کێشەکە بۆ بنەڕەتی بوون-بۆ-خۆ دەگۆڕێت. بوون-بۆ-خۆ دەتوانێت بۆ بنەڕەتی بوونی بگەڕێتەوە. ئەو بوونەی 'بۆچی' دەهێنێتەکایەوە مافی هەیە پرسیاری 'بۆچی' لە بوونی خۆشی بکات چونکە بوونی ئەو پرسیارکردنە. ئۆنتۆلۆجی وەڵامی ئەم پرسیارە ناداتەوە. گرفتەکە باسی ڕووداو دەکات و ئاماژە بۆ بونیادی بوون ناکات. ئەوەندە دەتوانێت ڕوونیبکاتەوە، کە ئەو نەبوونەی بوون-لەنێو-خۆ دروستیدەکات شتێکی لە واتابەدەر نییە. واتای نەبوونی لەناوبردن دەبێ دروستبکرێت تاکو بوون دابمەزرێت. ئۆنتۆلۆجی دووجۆر زانیاریمان دەداتێ، کە دەبن بە بناخە بۆ مێتافیزیک: یەکەم، هەموو پرۆسەیەک لە بناخەی (خۆ)دا پچڕانە لە ناسناوی بوونی بوون-لەنێو-خۆدا؛ دووەمکەوتنەوەی بوونە لە خۆی لەنێو پەیوەندییەکەیدا و ئامادەبوونی خۆی یان ئاگامەندییەتی. بە بوون-

بۆ-خۆکردن ئەم بوونە دەبێت بە هاندەر بۆ بوونی و ئاگامەندیش، وەکو لەناوبردنی بـــوون. کەوابوو، قۆناخێک زۆرتر خۆی لـــە هۆگەرییەکی ناوەکی نزیک دەکاتەوە. بۆنموونـــە، دەبێت بە هۆکار بۆ خۆی. بـــەڵام نزیک بوونەوەکەی لەبەر کەمی لەب وونیدا ڕادەوەستێت. کاتی ئاگامەندی پرۆسەیەکی ژوورکێش بەرەو بوون بە هۆکار بۆ خۆ نییە. هۆکار-بۆ خۆ شتێکی مەحاڵە. بەهەمانشێوە ڕاکێشانی ستونی دەریا لەلایەن مانگەوە دەبێتە هۆکاری دروستبوونی شەپۆلەکان بێت بە تەختی. زانیاری دووەم، کە مێتافیزیک لە ئۆنتۆلۆجییەوە دەستیدەکەوێت، لەوەدایە، کە بوون-بۆ-خۆ پرۆژەیەکـــی بەردەوامە بۆ دامەزراندنی بوونی خۆی و بەردەوامیش لەم پرۆژەیەیدا سەرناکەوێت. ئامادەبوونی بە هەموو لایەنەکانی لەناوبردنەوە (وەکو لەناوبردنی سێ ڕەهەندەکەی کات و لەناوبردنی دوولایەنییەکەی تێڕامانی تێڕامان) ســـەرهەڵدانی ئەم پرۆژەیەیە؛ تێڕامان دابەشـــبوونی پرۆژەکـــە و گەڕانەوەیە بۆ خۆ تاکو خۆی دابمەزرێنێت. ســـەرنەکەوتنی پرۆژەکەش ئاســـتەنگی لەناوبردنەکە دروستدەکات. 'کردن' و 'هەیەتی'، کە کاتیگۆری ســـەرەکی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتین ڕاستەوخۆ یان ناڕاســـتەوخۆ دەبن بە پرۆژەی بوون. دواجاریش، هەردووکیان پێکەوە ڕاڤەی هەوڵدانی ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی بۆ دۆزینەوەی خۆی دەکات. ڕادیکاڵانەش بوون و بوونی ئاگامەندی لەیەکدی جیادەکاتەوە.

ئۆنتۆلۆجی فێری دوو شـــتمان دەکات: یەکەم، ئەگـــەر بوون-لەنێو-خۆ خۆی دابمەزرێنێـــت دەبێـــت بە بوونێکـــی ئاگامەند؛ چەمکی بوون بـــە هۆکار بۆ خۆی ئامادەبوونی لەبەردەم خۆشـــیدا دەگرێتەوە. بۆنموونە، دەبێت ببێت بە لەناوبەری بوون. دووەم، ئاگامەندی پرۆژەی خۆ دامەزراندنە؛ دەبێت بە لەنێو-خۆی-بۆ-خۆ یان لەنێو-خۆ وەکو هۆکار-بۆ-بوونی خۆی. بەڵام هیچی دیکە دانامەزرێنن. هیچ شتێک ڕێگەمان نادات لە ئاســـتە ئۆنتۆلۆجییەکەدا لە سەرەتاوە لەناوبردنی بوون-لەنێو-خۆ لەنێو-بوون-بۆ-خۆدا بسەلمێنین، واتای هەیە و پرۆژەکەی بوونیش هۆکارە بۆ خۆی. لێرەدا ئۆنتۆلۆجی دژی ناکۆکی ڕادەوەســـتێت چونکە بوون-بۆ-خۆ ئەگەری بناخـــە دەهێنێتە نێو جیهانەوە. بۆ ئەوەی ببێت بە پرۆژەی بناخەی خۆی بوون-لەنێو-خۆ دەبێت لەبەردەم خۆیدا ئامادەبێت یان ئاگامەندبێت. کەوابوو، ئۆنتۆلۆجی بە بانگەشـــەکردنەکەی بۆ بوون-لەنێو-خۆ بـــۆ ئەوەی خۆی بکات بە بناخە دەبێ بوون-بۆ-خۆ بگۆڕێت. مێتافیزیک دەتوانێت گریمانەکان بۆ تێگەیشتن لەم پرۆسەیە، وەکو ڕووداوێکی ڕەها و تاجدانان لەســـەر تاکە کەس و بوونی دابنێت. ئاشکراشە ئەم گریمانانە بە گریمانەیی دەمێننەوە. ئێمە ناتوانین بیانسەلمێنین یان پوچەڵیان بکەینەوە. ســـەلماندنەکەیان دەکەوێتە سەر ئەگەری پێکەوەبەستنی ئەو شتانەی ئۆنتۆلۆجی پێکیاندەهێنێت. پێکەوەبەستنەکەش نابێت لە بۆچوونێکی میژووییەوە بێت. کات لـــە ڕێگەی بون-بۆ-خۆوە ســـەرهەڵدەدات. لەبەر ئەمە پرســـیارکردن

لەبارەی بوونەوە پێش پەیدابوونی بوون-بۆ-خۆ بێ واتایە. بەڵام مێتافیزیک دەبێت خەســـڵەت و سروشتی ئەم پرۆسەیەی پێش مێژوومان پێبناسێت، کە سەرچاوەی هەموو مێژووە و هەوڵدانەکانی تاکە کەسی لەسەر ڕادەوەستێت. ئەرکی سەرشانی بیریارانی میتافیزیکە بڕیار لەســـەر ئەو خاڵـــە بدەن، کە جوڵانەکە لەلایەن بوون-لەنێو-خـــۆوە بـــۆ دامەزراندنی خۆی یەکەم هەنگاوە یان نـــا. هەروەها پەیوەندی جوڵان، وەکو"نەخۆشـــی لە بووندا" لەگەڵ بوون-بۆ-خۆ، وەکو " نەخۆشـــییەکی قوڵتری لەناوبردن" بسەلمێنێت.

ئەوەی بۆ ئێمە دەمێنێتەوە باســـیبکەین گرفتی دووەمە، کە لەپێشـــەکی [ئەم نوسراوەدا] پێکمانهێنا: ئەگەر بوون-لەنێو-خۆ و بوون-بۆ-خۆ دوو شێوازی بوون بن، ئایا کەلێنێک لەنێو بیرۆکەی بووندا پەیدا نابێت؟ ئایا دووجۆر تێگەیشتنی جیاوازیان بۆ دروستنابێت، کە لەسەر دووجۆرە جیاوازە ڕادیکاڵەکەیان ڕادەوەستێت؟ ئەوەی لێرەدا یارمەتیمان دەدات ئاکامەکانی توێژینەوەکەمانە. ئێمە ڕوونمانکردەوە بوونی لەنێو-خۆ و بۆ-خۆ لەتەنیشت یەکدییەوە دانەنراون. بەڵکو بەپێچەوانەوە، بوون-بۆ-خۆ بەبێ بوون-لەنێو-خۆ دەبێت بە شـــتێکی ڕووتکراوە؛ لەو ڕەنگە دەچێت سەر بە هیچ شتێکی ڕەنگدار یان ئەو دەنگەی سەربە هیچ شتێکی دەنگدار نەبێت. ئەو ئاگامەندییەی ئاگامەنییە لەبارەی هیچەوە هیچێکی ڕەهایە. بەڵام ئەگەر ئاگامەندی پەیوەندییەکی ناوەکی لەگەڵ بوون-لەنێو-خۆدا هەبێت ئەوە دەگەیەنێت، کە لەگەڵ بوون-لەنێو-خـــۆدا پێکهاتوە و هەموگیری دروســـتدەکات. ئایا ئەو هەموگیرییە نییە بە بوون یان ڕاســـتەقینە ناوزەددەکرێت؟ بێگومان، بوون-بۆ-خۆ لەناوبردنە، وەکـــو لەناوبردنیش هەیە؛ لەگەڵ بوون-لەنێو-خۆدا لە یەکێتییەکی پێشـــتردایە. یۆنانییەکان ڕاســـتەقینەی گەردوونیان لەو هەموگیرییە، کە ئەم یان ئەو بۆشاییە نەبڕاوەی دەوری دابوو، جیاکردەوە. بەدڵنیاییەوە، ئێمە گوتمان بوون-بۆ-خۆ هیچە و بێجگە لە تێڕامان بۆ ئەو هیچە، کە خۆی جیاکردۆتەوە و لەسەر بوون-لەنێوخۆ کە پێناســـەدەکرێت، هیچ لەدەرەوەی بوون-لەنێو-خۆدا نییە. بەڵام لێرەدا، ئێمەش شـــوێن بیریارە یۆنانییەکان دەکەوین و دەپرســـین، ئایا ڕاستەقینە چییە؟ بەچی بڵێیـــن بوون؟ بە گەردوون یان هەموگیرییەکە؟ بـــە بوون-لەنێو-خۆیەکی ڕووتی دابنێین یان لەنێو-خۆیەکی گەمارۆدراوە لەلایەن ئەو نەبوونەوە، کە بە بوون-بۆ-خۆ ناوزەدمانکرد؟

ئەگەر هەموگیری بوون بە تێهەڵکێشەی بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆ دابنێین، ئایا توشـــی ئەو سەختییە نابینەوە، کە خۆمان لێی دوورخستەوە؟ ئایا لە بووندا توشی کەلێنەکە نابین؟ چۆن پێناسی ئەو بوونە بکەین، کە وەکو بوون-لەنێو-خۆ شتێکە هەیە و وەکو بوون-بۆ-خۆش ئەوە نییە، کە هەیە؟

ئەگەر بمانەوێت چارەســـەری ئەم گرفتانە بکەین دەبێت بیر لە هەموگیرییەکە

بکەینـــەوە: فرەلایەتی بونیادەکەی لەنێو یەکێتییەکیدا ببینین تاکو هەر یەکێک لە ئەوان بە ڕووتکراوی دەرنەکەون. ئاگامەندی بەتەنیا ڕووتکراوەیە؛ بەڵام بوونـ لەنێوـ خۆ پێویســـتی بە بوونـ بۆـ خۆ بۆ بوونی نییە؛ ســـۆزی بوونـ بۆـ خۆ تەنیا بوونی بوونـ لەنێوـ خۆ لەوێدا دەردەخات. دیاردەی دابڕاو لە ئاگامەندی ڕووتکراوەیە، بەڵام بوونی دیاردەکە ڕووتکراوە نییە.

ئەگەر بمانەوێت هەموگیرییەک بدۆزینەوە تیایدا بوونـ بۆـ خۆ و بوونـ لەنێوـ خۆ بە دوو شـــتی لە یەکدی دابڕاو دانەنرێن، پێویســـتە ئەو هەموگیرییە بە جۆرێک بێت، کە بوونی بوونـ لەنێوـ خۆ لەناویدا لەو لەناوبردنەوە سەرهەڵدات، کە لێی بە ئاگا دێت. ئایا ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، کە هەموگیرییەکە لەســـەر ئەو بوونەی دەبێت بە هۆکار بۆ خۆی ڕادەوەســـتێت؟ ئەگەر پرســـیارەکەمان سەبارەت بوونـ بۆـ خـــۆ بە بوونـ لەنێوـ خۆوە ببەســـتینەوە لەبەر ئەوەیـــە بوونی خۆمان بە هۆی تێگەیشـــتنی پێشـ ئۆنتۆلۆجییانەی هۆکارـ بۆخۆ، بە شتێکی لەپێشتر دادەنێین. بێگومـــان هۆکاریـ بۆ خۆ مەحاڵە و ناکۆکیش لەنێو بیرۆکەکەیدا هەیە. هێشـــتا، مادام ئێمە پرسیار سەبارەت بوون دەکەین و لە ڕوانگەی هۆکارـ بۆـ خۆوە دەڕوانینە کێشـــەکە پێویستە لەو بوونە تێبگەین. ئایا بە هۆکاری پەیدابوونی بوونـ بۆـ خۆوە ســـەرهەڵنەداوە؟ ئایا بوونـ بۆـ خۆ لە بنەڕەتەوە نابێت بە هۆکاری پڕۆژەی بوونی خۆ؟ بەمجۆرە دەتوانین بە هەموگیری ڕاســـتەقینە بگەیـــن. هەمووی بوون ئەو چەمکەیـــە هیچ کەڵێنێک نایکات بـــە دووکەرتەوە و لەناوبردنـــی بوونـ بۆـ خۆش فرێناداتە دەرەوە. ئەو بوونە تێهەڵکێشەی بوونـ لەنێوـ خۆ و ئاگامەندی تێدایە ئەو لەنێوـ خۆیەیە بوونـ بۆـ خۆ پەیدای کـــردوە و لەبوونـ بۆـ خۆ دەچێت. بەڵام لەبەر ئـــەوەی ئێمـــە دەمانەوێت بڕوانینە ئەم بوونە تاکو حوکمی بەســـەردا بدەین ئەوا دەبێت وەدەستهێنانی خۆـ هۆکاری دەبێت بە هەوڵدانێکی سەرنەکەوتو. هەرشتێک ڕووبـــدات دەریدەخات مرۆڤ، جیهان و مرۆڤ لەنێو جیهاندا خوای لەگەڵدا نەبێت. دەردەکەوێت لەنێو تێهەڵکێشـــەکەدا هەموو پەیوەندییەکانی نێوان بوونـ بۆـ خۆ و بوونـ لەنیوـ خۆ هەڵدەوەشـــێنەوە. ئەمەش ئەو واتایە نابەخشێت، کە یەکگرتنەکە ڕوویدابێت ، بەڵکو هەمیشە مەحاڵ بووە.

ئەم سەرنەکوتنە بەردەوامەیە تێکەڵ نەبوونی بوونـ بۆـ خۆ و بوونـ لەنێوـ خۆ و هەمانکات پەیوەندی کەڵێنەکەی نێو چەمکی بوون دەردەخات. ئەگەر مەحاڵ بێت لـــە چەمکی بوونـ لەنێوـ خۆوە بۆ چەمکـــی بونـ بۆـ خۆ بڕۆین و لەنێو یەک جۆردا یەکێتییەکان دروستبکەین لەبەر ئەوەیە، کە تێپەڕبوونەکە لە یەکێکیانەوە بۆ ئەوی دیکە و یەکێتییەکەشـــیان کاریگەر نییە. ئێمە دەزانین بۆ سپینۆزا و هیگڵ ئەگەر لەنێو تێهەڵکێشەیەکدا چەمکەکان پەیوەندیدار و سەربەخۆش بن ئەو تێهەڵکێشەیە بە هەڵە دروســـتکراوە. بۆنموونە، لای سپینۆزا چەمکی خڕی لە سوڕانەوەی نیوە

بازنـــه به دەوری تیرەکەیدا واتاکەی دەردەکەوێت و دەســـەلمێنرێت. بەڵام ئەگەر چەمکی خڕیمان دەســـتنەکەوێت دیاردەی ســـوڕانەوەی نیوە بازنەییەکە ســـاختە دەردەچێت. چەمکەکانی سوڕانەوە و بازنە پێکەوەن بەبێ ئەوەی یەکیان گرتبێت؛ هیچ کامیان بۆ ئەوی دیکە کەم ناکرێتەوە.

لەم ئاســـتەدا جارێکی دیکە چەمکی هەموگیری نا-هەمـــوو دەدۆزینەوە، کە باســـەکەمان لەسەر بوون-بۆ-خۆ و پەیوەندی ئاگامەندی کەسانی دیکەوە توشمان بوو. بەڵام ئەمە جۆری ســـێیەمی نا-هەموەکەیە. لە هەموگیری نا-هەموەکەی تێڕاماندا ئەو شـــتەی لەبەردەم تێڕامانداید دەبێت تێڕامان بکەوێتە سەری. ئەوەی تێڕامانیش دەکەوێتە ســـەری دەبێ لەبـــەردەم تێڕاماندا بێت. ڕەتدانەوەی دووقات لەناودەچێت. لەحاڵەتی بوون-بۆ-کەســـانی دیکـــەدا تێڕامانەکان جیادەکرێنەوە و هەریەکێک لە ئەوان نابێ کەســـانی دیکە بێت. کەوابوو، بوون-بۆ-خۆ و کەسەکەی دیکەی-بوون-بۆ-خۆ بوونێک پێکدەهێنن، کە تیادا هەریەکێک لە ئەوان بوونی خۆی وەکو کەسێکی دیکە بۆ کەسەکەی دیکە دەسەلمێنێت. سەبارەت هەموگیرییەکەی بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆشەوە بوون-بۆ-خۆ لەنێویدا بۆ بوون-لەنێو-خۆ خۆی دەکات بەکەســـێکی دیکە، بەڵام بوون-لەنێو-خۆ لە بوونی بوون-بۆ-خۆدا نابێت بە ئەوی دی؛ بوون-لەنێو-خۆ هەیەیەکی ســـادەو ڕووتە. ئەگەر پەیوەندییەکەی نێوان بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆ دوولایەنی بێت ئەوا دەکەوینە نێو پەیوەندی بوون-بۆ کەسانی-دیکە. بەڵام بەدڵنیاییەوە ئەمجۆرە پەیوەندییەیان نییە. تاکو ئەم ڕادەیە پرسیار ســـەبارەت هەموگیرییەکە بێهودە نییە. کاتێک لەسەر بوون-بۆ-کەسانی دیکەمان کۆڵییەوە باسی ئەوەمانکرد، کە پێویستە کەسێکی دیکە بۆ بوونم هەبێت. هەروەها ئەوەشـــمان ڕوونکردەوە ئەو کەســـەی دیکە بۆ من دەتوانێت لەدەرەوەدا هەبێت. لەم بۆچوونەوە پرسیارمان لەبارەی خەسڵەتی پارادۆکسی هەموگیرییەکە کرد. بەو باوەڕەش گەیشتین، کە پرسیار لەبارەی یەکێتی ئاگامەندییەکان بێ واتایە چونکە تێڕوانینی ئێمەی پێویست بوو! ئێمە لەسەر بناخەی هەموگیرییەکە دەژین و مامەڵەی لەگەڵدا دەکەین.

ئەگەر تێڕوانینمان نەبێت هۆکەی بۆ ئەو خاڵە دەگەڕێتەوە، کە کەسێکی دیکە خۆی بە من دانابێت و منیش خۆم بە ئەو دانانێم. پەیوەندی دانەوەی نێوانیان ڕێگەبەستی تێگەیشتنمە لە هەموەکە. لەحاڵەتی ڕەتدانەوەی ناوەکی بوون-لەنێو-خۆی-بوون-بۆ-خـــۆ پەیوەندییەکە دوولایەنی نییە. من یەکێک لە چەمکەکانی پەیوەندییەکە و پەیوەندییەکەشم. ئەو کاتەی لە بوون تێدەگەم و دەبم بە تێگەیشتنەکە لە بوون. ئەو بوونەی لێی تێدەگەم ڕووبەڕووی من نابێتەوە تاکو من لەبەردەم خۆی دابنێت؛ ئەو شـــتەیە، کە تێیگەیشتوم. بوونیشـــی نابێت بەو بوونەی تێیگەیشتوین. بەم واتایە، دەتوانم پرســـیار لەبارەی هەموگیرییەکـــەوە بکەم. من هەم تاکو مامەڵە

لەگەڵ هەموگیرییەکەدا بکەم، بـــەڵام مامەڵەکردنەکە ماندووم دەکات چونکە من لە یەک کاتدا ئاگاییم لە بوون و ئاگاییشم لە بوونی خۆم. پرسیارەکەش سەبارەت هەموگیری ســـەربە ئۆنتۆلۆجی نییە. دەڤەرەکانـــی ئۆنتۆلۆجی بوون-لەنێو-خۆ، بوون-بۆ-خـــۆ و هۆکار-خۆییە. بۆ ئۆنتۆلۆجی گرنگ نییە بوون-بۆ-خۆ و لەنێو-خۆ پێکەوە پێکبهێنین یان جیابکرێنەوە. مێتافیزیک بڕیار لەسودبەخشی لایەنێکیان بۆ زانینن دەدات (بەتایبەتی بۆ ســـایکۆلۆجی فینۆمینۆلۆجییانە، مرۆڤناسی و هتد.): مامەڵە لەگەڵ بوونێکدا دەکات ئێمە ناوی دەنێین دیاردە و دوو ڕەهەندی بوونی، وەکو بوون-لەنێو-خۆ و بوون-بۆ-خۆی بۆ دادەنرێت (لەم ڕووەوە تەنیا یەک دیاردە هەیە، کە جیهانە)؛ وەکو لە فیزیای (ئانیشـــتاین)دا بـــاس لە ڕووداوێک دەکەین ڕەهەندەکانی شـــوێنی و کاتی هەبێت یان چۆن لە کۆندا باسی دوولایەنی بوون و ئاگامەنـــدی دەکرا. تەنیا تێڕوانینێکی ئۆنتۆلۆجییانە هەبێت ئەوەیە، کە دەتوانین چەمکێکـــی نوێ بۆ دیاردەی پێدروســـتبکەین، کە هەموگیرییـــە پێکهاتوەکەیە. ئێمەش دەتوانین بەشتێکی ناوەکی و یان بەرزی دابنێین.

مەترسییەکەش لە گەڕانەوەماندایە بۆ ڕاڕەوی ناوەکییەکی ڕووت (وەکو ئایدلیزمی هوســـرڵ) یان ڕاڕەوی بەرزێتی ڕووت، وەکو بابەتێکی نوێ. بەڵام خودی ڕەهەندی دیاردەکە لایەنی ناوەکی و ڕەهەندی بۆ-خۆ لایەنی بەرزێتی سنوردار دەکەن. پاش بڕیاردان لەســـەر پرسیاکردن سەبارەت بنەڕەتی بوون-بۆ-خۆ و سروشتی دیاردەی جیهـــان بیڕیاری مێتافیزیک دەتوانێت چەنـــد گرفتێکی گرنگ، بەتایبەتی لەبارەی کارکردنەکەیەوە، بناسێت.

لەڕاســـتیدا، کارکردن ڕاستەوخۆ دەبێت لەســـەر زەمینەی بوونی بوون-بۆ-خۆ و بوون-لەنێو-خۆ دابنرێت. مامەڵە لەگەڵ پڕۆژەیەکدا دەکات، کە ســـەرچاوەکەی ناوەکییـــە و گۆڕان بەســـەر بوونە بەرزە[دەرەکییەکەدا] دەهێنێت. بێســـودە بیر لەوەبکەینەوە، کە کارکردن گۆڕان بەسەر دیاردەی شتەکەوە دروستدەکات. ئەگەر دیـــاردەی لێوانێک بگۆڕین بۆ شـــتێکی نەبوو، هەروەهـــا بوونی لێوانەکەش تەنیا چۆنیەتییەکـــەی بێت ئەوا کردەوەکە دەتوانێت بوونـــی لێوانەکە بگۆڕێت. گرفتی کارکـــردن لەوەدایە، کـــە داوای ڕوونکردنەوەی بەرزێتـــی کاریگەرێتی ئاگامەندی دەکات. ئێمەش دەخاتە سەر ڕێگای پەیوەندی جۆراوجۆر لەنێوان بوون و بووندا، کە بیریاری فیزیاش بەلایەنی دەرەکی دەناسێت. ئەو لایەنەش دەرەکییەکی ڕووت یان ناوەکییە و فۆرمی گیشـــتاڵتی بۆ ئێمە دەردەخات. لەم چەمکانەوە کەســـێک دەتوانێت مێتافیزیکی سروشت دابمەزرێنێت.

٢- ئاکامە ڕەوشتییەکان

ئۆنتۆلۆجی بۆ چوونە ڕەوشتییەکان پێکناهێنێت. ئەو تەنیا لە چییەتی دەکۆڵێتەوە، ئێمەش ناتوانین فەرمانەکان لەوێوە دەربهێنین. بەڵام ڕێگەمان دەدات تەماشایەکی ڕەوشت بکەین و ڕووبەڕووبوونەوەمان لەگەڵ هەڵوێستی مرۆڤانەدا بیر لە لێپرسینەوەکانمان بکەینەوە.

ئۆنتۆلۆجی سروشت و بنەڕەتی بەهامان بۆ دەردەخات؛ ئێمە بینیمان، کە بەها لە پەیوەندی نێوان بوون-بۆ-خۆ و بووندا کەمییە. مادام بوون-بۆ-خۆ هەیە بەهاش سەرهەڵدەدات و دەبێت بە دێوەزمەی ئەم بوونە. لەبەر ئەم چالاکییەکانی بوون-بۆ-خۆ دەبن بە بابەتی سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی چونکە ئامانجی هەموویان پێکەوەبەستنەوەی ئاگامەندی و بوونە لەشێوازی بەها یان خۆ-هۆکاریەتیدا. کەوابوو، سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی توێژینەوەیەکی ڕەوشتییە. واتای ڕەوشتی پڕۆژەکانی مرۆڤمان پێدەناسێت. ڕێگەنادات شوێن سایکۆلۆجی سودبەخش و ڕاڤەکردنی سودبەخشگەری بۆ هەڵوێستی مرۆڤ بکەوین. واتا ئایدیاڵەکانمان پێدەگەیەنێت. ئەم واتایانە لەژوور خۆگەری و خەڵک خواییەوە یان هەموو ئەو هەڵوێستانەوەیە، کە بەنەویست ناودەبرێن.

بۆ ئەوەی مرۆڤ ببێت بە خوا دەبێت خۆی بکات بەمرۆڤ. 'خۆ' لەم ڕووەوە دەبێت بە بناخەی خۆگەری؛ پێوەرێکی دیاریکراویش لەنێوان ڕاستەقینەی مرۆڤایەتی و خۆ-هۆکارییدا نییە تاکو بڵێین لەوێدا مرۆڤ خۆی وندەکات بۆ ئەوەی ببێت بە هۆکار بۆ خۆی. لەبەر ئەمە بوونی مرۆڤ سۆزە، بوونەوەرێکی ناوداری خۆ-ویستە، کە سەربەستانە هەڵیبژاردوە بوونی خۆی بەوسۆزە دابنێت.

بەڵام ئاکامی سەرەکی سایکۆلۆجی شیکاری بونگەرایەتی دەبێت کارمان تێبکات واز لە گیانی (جیدی) بهێنین. گیانی (جیدی) دوو خەسڵەتی هەیە: بەهاکان بە بەرز و دراو لەودیو خۆیەتی مرۆڤەوە دادەنێت، خەسڵەتی 'حەزلێکراو' لە بونیادی ئۆنتۆلۆجی شتەکانەوە بۆ پێکەهاتە ماتەرییە سادەکان دەگوێزێتەوە. بۆ گیانی (جیدی)، بۆنموونە، نان شتێکە ویستراوە چونکە بۆ ژیان پێویستە. ئاکامی گیانی (جیدی)، وەکو دەزانین، فەرمانڕەوایی جیهان دەکات.

چڕی بابەتە ویستراوەکە دەخاتە پێشەوە و ڕێگەی کەمکردنەوەی نادات. کەوابوو، ئێمە لەسەر زەمینەی ڕەوشت ڕاوەستاوین، بەڵام هەمانکات توشی بڕوای خراپیش بووین چونکە ڕەوشت شەرم لە ناوهێنانی خۆی دەکات و ناوێرێ بیدرکێنێت. بۆ ئەوەی خۆی لە دووڵی ڕزگاربکات هەموو ئامانجەکانی خۆی بە شاراوەیی داناوە. مرۆڤ کوێرانە بەشاردنەوەی پڕۆژە سەربەستەکەی لە خۆی دەیەوێت دوای بوونی بکەوێت.

سایکۆلۆجی شیکاری بوونگەرایەتی ئامانجی ڕاستەقینەی گەڕانەکەی مرۆڤ بە دوای خۆیدا دەردەخات، کە تێهەڵکێشەی بوون-لەنێو-خۆ و بوون-بۆ-خۆیە؛ مرۆڤ بە سۆزی دەناسێنێت. لەڕاستیدا زۆرکەس ئەم سایکۆلۆجییە شیکارییەکان بەسەرخۆیاندا بەبێ فێربوونی بنەماکانی تاقیکردۆتەوە. زۆرکەس ئامانجی گەڕانیان بەدوای بوونداو بەگوێرەی زانینەکەیان، ناسیوە. نایانەوێت لەپێناوی خودی شتەکاندا ببن بە خاوەنیان و خاوەنێتییەکی هێماگەرانەیان بۆ بوون-لەنێو-خۆ هەیە. بەڵام لەبەر ئەوەی ئەم هەوڵدانە جۆرە گیانێکی (جیدی) پێوە دیارە و کەسەکانیش لەوباوەڕەدان کاریگەرێتییەکەیان بەسەر بوون-لەنێو-خۆی بوون-بۆ-خۆوە نوسراوەتەوە خەمۆکی دەبن؛ بۆیان دەردەکەوێت هەموو چالاکییەکانی مرۆڤ (چونکە لەپێناوی گەیشتن بە بوونێکی هۆکار-خۆییدا قوربانی بە بوونی مرۆڤ دەدەن)، وەکو یەکن. هەموویان لەبنەڕەتەوە ڕووەو ڕووخان دەڕۆن. کەوابوو، جیاوازی لەنێوان مرۆڤێکی سەرخۆشی تەنیا و سەرۆکی گەلێکدا نییە. ئەگەر یەکێک لە چالاکییەکان پێش ئەوانی دیکە بکەوێت لەبەر ئامانجەکەی نییە، بەڵکو لەبەر ڕادەی ئاگامەندییەکەیەتی لە ئامانجەکەی. لەمحاڵەتەدا، گۆشەگیری و تەنیایی سەرخۆشەکە پێش هەوڵدانە بێبەرەکەی سەرۆکەکە دەچێت، کە دەیەوێت کاربکاتە سەر گەلەکەی.

ئۆنتۆلۆجی و سایکۆلۆخی شیکاری بوونگەرایەتی پێویستە ئەوە بۆ مرۆڤ دەربخەن، کە لەڕێگەی بوونی ئەوەوە بەهاکان دێنەکایەوە. لێرەدا سەربەستییەکەی دەبێت بە خۆ-ئاگایی و خۆی لە دوودڵیدا، وەکو سەرچاوەی نەبوون و بەها، کە جیهان دەهێنێتە بوونەوە و بەرجەستە دەکات. ئەو کاتەی سەربەستی توێنێتییەکەمان بۆ بوون و خاوەنێتی بوون-لەنێو-خۆ دەکات بە ئەگەرەکانی تێدەگات، کە ئەگەرەکان لەڕێگەی ئەگەری دیکەوە دەبن بە ئەگەر. مادام ئەگەرەکانیش هەڵدەبژێرین و ڕەتیش دەکرێن، ئەو بناخەیەی یەکێتی هەموو ئەگەرەکان دروستدەکات بەهایە یان ئامادەبوونی بیرۆکەیی هۆکار-خۆییە. ئایا سەربەستی چی بەسەر دێت ئەگەر واز لەم بەهایە بهێنێت؟ ئایا سەربەستی بەهاکە لەگەڵ خۆیدا هەڵدەگرێت کاتێک واز لە بوون-لەنێو-خۆی بوون-بۆ-خۆ دەهێنێت؟ ئایا سەربەستی لەپشتەوە بەو بەهایەدا دەناسرێتەوە، کە دەیەوێ بیری لێبکاتەوە؟ یان سەربەستی لە پەیوەندییەکی لەگەڵ خۆیدا خۆی دەناسێت و کۆتایی بە بەهاکانی دەهێنێت؟ ئایا دەکرێت خۆی بە بەها و سەرچاوەی بەهاکانیش دابنێت یان دەبێت لەڕێگەی ئەو بەها بەرزەوە پێناسەبکرێت، کە بووە بە دێوەزمەی؟ ئاگامەندی ئەو سەربەستییەیە، کە ڕوو لە خۆی دەکات، ئەو بوونەیە کە ئەوە نییە ئێستا هەیە و ئەوەشە، کە نییە، هەروەها وێنەی بوونیش لەنێو ئەوەدا دەبینێت، کە هێشتا نییە و ئەوەشە ئێستا هەیە.

ئەم سەربەستییە نایەوێت خۆی بدۆزێتەوە بەڵکو لەدەست خۆی ڕادەکات،

نایەوێت لەگەڵ بوونی خۆیدا یەکسـان بێت بەڵکو دوور لە خۆی ڕادەوەسـتێت. چۆن لەم بوونە تێبگەین، کە خۆی بە ترسـەوە ڕادەگرێت و دوور دەوەسـتێت؟ ئایا ئەم پرسـیارە سـەبارەت بڕوای خراپ یان هەڵوێستێکی گرنگی دیکەیە؟ ئایا کەس هەیە بەم جۆرە بژی؟ ئایا سەربەسـتی بـە دانانی خۆی، وەکو کۆتایی لە هەموو هەڵوێستێک ڕادەکات؟ یان بەپێچەوانەوە خۆی لەنێو هەڵوێستدا دەبینێت؟ ئایا خۆی دەخاتە نێو هەڵوێسـتەوە تاکو زۆرتر ببێت بەشـتێکی تاک و پڕۆژەی بوونـی بخاتەگەر و لەنێو دوودڵیدا خۆی مەرجدار بکات، هەموو لێپرسـینەوەیەک بگرێتە ئەسـتۆی و خۆی بەو بوونە دابنێت، کە جیهان دەهێنێتە کایەوە؟ هەموو ئەم پرسـیارانە، کە ئێمە بـەرەو تێڕامانێکی ڕەوان نەک یاریدەدەر ڕادەکێشـن، وەڵامەکانیان لە بەسـتێنی ڕەوشتدا دەدرێنەوە. ئێمەش لێکۆڵینەوەی زۆرتری بۆ تەرخان دەکەین.

کۆتایی